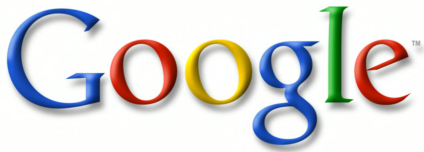


This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

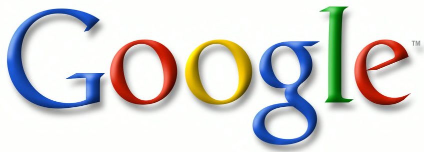
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/



Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

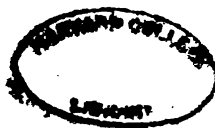
+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

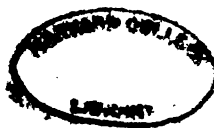

HW 23MI R

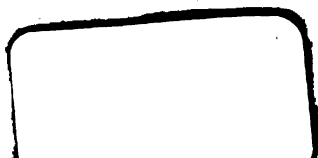
KE 11611





KE 11611





J. Th. OOSTERMAN,

HISTORIE
Van het Leven en Sterven van Heer
JOHAN VAN OLDENBARNEVELT,

Ridder, Heere van den Tempel, Berckel, Rodenrijs. Gewesen Advokaat van Hollandt, &c.

Waerachtelijck beschreven door een Liefhebber der Waarheydt.

Den tweeden Druck/ vermeerderd met het gene in den eersten Druck was uytgelaten/ en andere noodige dingen.

ALTA MENTE REPOSTUM.

De tijdt en heeft nooyt weg genomen
Den naem, en 't overschot der vromen:
Want na dat sy zijn overleen.
Soo blinckt hun' deugd voor yder een.

Op LOEVESTEYN:

Voor *Lieven van Vrijheyd*, in't Jaer onses Heeren, 1658.

lisarius negen honderd jaer te vooren, deselve Stad had vermeesterd. Alles by te brengen wat nut en baat de Historien te wege gebragt hebben, is onnoodig; Ook te verhalen wat veranderlijckheyt de menschen onderworpen zijn geweest, sal ick nalaten. Ende geven Uwe E. A. alleen te beoogen de volgende HISTORIE *van 't Leven en Sterven van* JOHAN VAN OLDENBARNEVELDT, die, met een onkreuckbare liefde tot sijn Vaderlant, met een onvermoeyde arbeyt, met een overgroote lijdsaemheyt en gedult, hadde te wege gebragt dat ons lieve Vaderlant was te boven gekomen alle listen, practijken ende gewelt, soo van binnen- als van buyten-vijanden. Die door sijn wijs beleyt en raadslagen, den grootsten Koning had gedwongen, selfs Gesanten te senden om ons den Vrede of Bestandt aen te bieden, die het Huys van *Nassauw* op den grootsten trap van eeren had gestelt: die over zijn groot verstand en deugd by verscheyde treffelijke Koningen, Koninginnen, Princen, Heeren en Vorsten, so was geliefd, geacht en geéert, dat sy met haer eygen handen an hem brieven geschreven, en hem met veel beleeftheyt begroet hebben. Waer van wy eenige brieven (uyt meenigten) hier by gevoegt hebben. Dese groote Man, daer de geheele Christenheit op oogde, nu gekomen zijnde op't uyterste van sijn leven, geraekt, als in een oogenblik, van desen trap van eeren; tot verachting, tot spot van vele, tot een lange gevangenisse, ende op 't laetste tot een schandelijke dood; moetende dat hoofd, dat van ijder geéerd, bemind ende gevierd wierd, door een wreeden beul, van sijn trouwe schouderen (die nooyt vermoeyt en waren te dragen de lasten van sijnen dienst) laten af-hacken, gaende het swaerd, dat voor de godloosen alleen gemaekt is, door dien hals, daer duysenden van goude spreuken en duysend goede en treffelijke raadslagen door gekomen zijn. Als ick hier op denck, moet ick dickwijls singen met dien oversoeten stichtelijcken Rijmer *Kamphuysen:*

Wereldt met uw schijn ,, en vermomde dingen,
Hoe gantsch seker zijn ,, u veranderingen!
Waer vindt men in dij yet ,, dat lang kan dueren.
Na vreugt volgt steedts verdriet ,, na lacchen trueren.
Ach! wat snelder keer ,, nemen Aertsche Staten.
Hoe vlack zijnse neer ,, die noch flus hoog saten.
Die eertijds in gebiet ,, van Staet en landen,
Nu zijn gedaelt tot niet ,, met smaedt en schanden.

Welcke wereltsche veranderingen *Alexander de Groote* beoogende, als hy

hy den Indiaenschen Koning *Porus*, gevangen hadde, ende hem vraagde, *Wat hy oordeelde dat eenen overwinner moest doen?* Daer op *Porus* antwoorde: *Het gene daer u desen dach toe raedt, op welken gy besocht hebt hoe verganckelijk den voorspoet is*. Dit antwoort raekte soo wel het herte van den Koning *Alexander*, dat hy *Porus* niet alleen van sijn quetsueren liet genesen; maer maeckte hem sijn vrient, ende gaf hem een Koningrijck, grooter als't gene hy hem afgenomen had. Een recht voorbeelt voor alle die in Hoogheyt en Staten geset zijn, om te denken, gelijck de voorverhaelde *Camphuysen* mede seydt:

Een die nu is in Eer,, Soo't geval eens neemt een keer,
't Stoot hem lichtelijck ter neer.
Huyden een Graef,, *Morgen een slaef.*
Nu in de wet,, Morgen ism'er afgeset.

Sulcke ende diergelijke dingen hebben my bewogen dese *Historie* van 't *Leven en Sterven van Johan van* Olden-*Barnevelt*, in 't licht te geven; niet om dat ik voorhebbe yemant daer mede leet, hinder of smaetheyt aen te doen, veel minder dat ick daer mede voor soude hebben eenige onrust, oproer of seditie te verwecken, dat moet verre van my zijn: my is oock noyt in gedachte gekomen, dat yemant van my ofte dese Historie sulcks soude vermoeden. My is ook nooyt in gedachte gekomen, datmen in deze gelukkige tijd van vrijheid, het verhael van 't Leven van dien grooten Voorstander van de Vrijheidt, zoude soecken te dempen. Dese Historie, is al over eenighe jaren geschreven. Ick houde dat die gesteldt is door dien kloecken Rechtsgeleerden *Mr. Cornelis Bosch*, dese my ter handt gekomen zijnde, konde niet nalaten de selve uyt te geven, om niet beschuldigt te werden van mijn Vaderlandt, en de tegenwoordige en toekomende Inwoonders des selfs verongelijckt, haer soo weerdich een Historie onthouden te hebben: ende oock om niet te kort te doen aen de memorie van dien Ouden, Trouwen Vader van onse Policien ende Regeringen, die hem acht en veertich jaren lang, tot der Landen dienst soo uytnemende heeft laten gebruycken; die in de belegeringen van *Haerlem* en *Leyden*, als Volontairis is geweest. Die is geweest een exempel en uytsteeck van getrouwigheyt, van voorsichtigheyt, van wijsheyt en van kloeckmoedigheyt, ende die in liefde tot sijn Vaderlant noyt niemant had die hem overtrof. Deses Mans gedachtenisse hebbe ick niet konnen verkorten met sijn Historie te verduysteren, ende uyt de oogen te houden, niet (gelijck ick boven geseyt hebbe) om daer mede yemant te steken ofte

piqueren, noch om d'een of d'ander factie te stijven. Mijn Heeren sullen gelieven te gelooven, dat ick van die slach van volck niet en ben. Ick hebbe verscheyden jaren Professie gedaen van de ware Gereformeerde Religie, gelijck ick noch doe: maer ick ben oock een Voorstander van onse lieve Vaderlandt, van de Vry-ende-Gerechtigheden des selfs, ende een geslagen vijandt van Inquisitie en Conscientie-dwang. Alle die tegen de Spaensche Inquisitie, ende de wreetheyt van *Duc d'Alba* gestreden, en onse vryheyt helpen verkrijgen hebben, en waren juyst geen Geusen(soo men die noemde)noch van de Religie, och neen! daer onder waren Abten, Prelaten, Priesters en veel deftige Catholijcke mannen, die niet en sagen op de Religie; maer op de Vryheyt, op de Wetten, op de Privilegien, en der Landen Gerechtigheden. Soo hebbe ick altoos groote liefde gedragen tot uwe E: Achtbaerheden, om dat ick hebbe gesien dat uwe E:Achtb: uwe Inwoonders vergunde en gaeft volle Vryheyt van Godsdienst, en wensche dat dien goeden, rechtveerdigen ende rechten Hollandtschen wille, lange, ja tot in Eeuwigheyt mach by uwe E: Achtb: woonen en blijven. Maer seer Eerweerdige Achtbare Heeren, wat vreemder, wat duysterder nevel bedwelmde my de oogen, als ick verstond, dat uwe E: Achtb: qualijck geinformeert zijnde, hadden dit werck soeken te verduysteren ende te onderdrucken? ick en konde niet gelooven dat die lucht quam uyt dat vrije gesegende ende welvarende Rotterdam, daar ick meende niet alleen vryheydt, maer danck en lof toe te hebben, soo een geoorloft, heylsaem en noodig werck te laten drucken. Duysent perssen stonden voor my open: duysent Druckers verlangen om soo een waerachtige, onpartijdige en beleefde Historie, van die noyt volkomen genoeg geroemden Oudt-vader des Vaderlants te drucken. Men noemt mijn werck, ick seg mijn werck, om dat ick het aen't licht brenge, ick wenschte van herten soo een dienst aen mijn Vaderlant te mogen doen, soo een werck de Posteriteyt toe-gebracht te hebben, dan ick verheuge my daer mede, dat alsoo ick de vader niet en kan zijn, ick ten minsten de voester-vader ben. Dit werck, seg ick, derf uwen Officier een Fameus Libel! een Seditieus Pasquil noemen! ende heeft het niet alleen uyt des Druckers huys gehaelt, maer eenige jaren houden leggen, sonder uyt het selve te willen weder geven: ende schijnt of den Heer Officier hier in de wreetheydt der Rechters niet wil ongelijck wesen, alsoo hij dese Historie soo lange laet leggen sonder te examineren ofte ha-

ten.

ten onderſoecken, of hy met recht ſoo een boeck negen of tien Jaren mach laten leggen vergaen, conſumeren, van Dienaers en Gevangens weghalen, ter venſter uytwerpen, en andere vuyligheydt mede bedrijven, zonder het ſelve Boeck door den Rechter te laten condemneren en confiſqueren, het is een Paſquil of niet; is het een Paſquil, laat hem dat aenwijſen: waer ſal men ſulcks vaſt maecken? is het geen Paſquil, gelijck het oock niet en is, noch noyt ſal beweſen werden, waerom mag dan een Officier ſoo een werck ophalen, houden, en ſoo lange laten leggen, ſonder recht te doen? Ick ſchricke als ick 'er om denck, dat men Hiſtorien, en ſulcken Hiſtorie als dit is, ſal Paſquillen noemen; waer in, waer in (vraeg ick) beſtaet een Paſquil, ſoo dit een Paſquil is? Deſe Hiſtorie, gelijck ick voor geſeyt hebbe, is alleen daer op aengeleyt, om dien aldervroomſte, van alle de menſchen, te ontlaſten van de onrechtveerdige, ongoddelijcke en onbeſchaemde beſchuldigingen, die men op hem geladen had, en noch door onverſtandt op hem laedt; om elck een te laten ſien hoe onnooſel en onverdiend die *Phocion*, en grootſte voorſorger van onſe lieve Vaderlandt, aen ſijn dood gekomen is: niet om iemand daar door in 't particulier aen te raken, niet om iemant te ſchenden of te ſchelden, neen mijn Heeren, dat en is de meeninge niet: maer word iemant (hoewel ſediglijck) aengeraeckt, 't is na 't exempel van alle Hiſtory-ſchrijvers: alſmen iemants deugden ſal ten toon ſtellen, ſoo moet men daer tegens de ondeugden van de tegen-partije bekent maken. Sal men iemants ſaek verdedigen, ſoo moet men in tegendeel de tegen-partije in't ongelijk ſtellen. *Saluſtius* ſchreef van ſijn tijd, *Dat vele Regeerders, meer door gierigheid, geweld en moorderijen, als door rechte en wettelijcke middelen ingedrongen waren*: 't was oock waer, ende nooyt en is het Boek *Saluſtii* voor een Paſquil gehouden. Dat ten tijde als deſen Hollandſchen Voorſpraeck, ſoo ſchendig en ſchandelijck om hals gebragt wierd, de Wetten en Privilegien op 't hoogſte geſchonden en gevilipendeerd wierden, en kan niemand met een geſont oordeel ontkennen. De Heer van *Boiſſiſe* ſeyde tegen *Joannes Uytenbogaert*, alſoo hy ſelve verhaeld in de Hiſtorie van ſijn Leven, &c. *Uw volck is barbariſch en ſtuurs, ſonder eenige geſoggelijckheyt, om te laten dat ſy eens voorgenomen hebben*; noch meer als hem *Uytenbogaerd* ſeyde, dat *Madame la Princeſſe* hem hadde verklaert, dat *Sijn Excellentie Prins Maurits, Prins Hendrick*, haer Soon, en 't geheele Huys van *Naſſauw*, den Advo-

kaat

kaat wel mochten houden voor haer Vader; soo seyde hy, te weten de Heer van *Boissise*, *'t Is soo, ende daerom is 't geweest*, *Une cruauté, la plus grande du monde, Ce qu'il à fait contre l'Advocaet; une pure violence*. Een wreedheyd de allergrootste ter wereltd, en een openbaer kracht en geweldt, dat hy (te weten *Prins Maurits*) heeft gepleegdt tegens den Advokaat: Voots noch, *Ick zeg de waerheydt*; *Barneveldt* en heeft geen crimen begaan. Ook noemdt hy de Rechters *Onrechtvaardige Rechters*. Dit Boeck van *Uytenbogaerdt* en is geen Pasquil, want het met een Resolutie van de Heeren Staten van Hollant is getollereerd en toegelaten: welke Resolutie van woort tot woort aldus luid: *Is verstaen en geresolveerd, dat het Boek, onlangs uytgegeven, geintituleerd* Joannes Uytenbogaerts Leven, Kerkelijcke Bedieningen, ende Sedige verantwoordinge, *dat het selve, door den druk zijnde gemeen gemaekt, ende door het lant gedistribueert, sal werden gedissimuleert ende op sijn beloop gelaten*. Daer is noch de Kerckelijcke Historie van den selven *Uytenbogaert*, de noyt-volpresene *Apologie Grotii*, en noch meer andere Tractaten, die immers soo veel en scherper van dese saek spreken, als dese Historie, die zijn getollereert, en werden niet verboden noch opgehaelt. 't Is waer dat de Aenmerckingen op de Sententie wat scherp is; maer na waerheyt, ende oock niet scherper als de voorverhaelde Schriften en Spreucken. Ende om de waerheyt te seggen, Mijn Heeren, had soo een laffe en onredelijcke Sententie niet wel een goede schuuringe van doen? doch 't meeste van de selve Aenmerckingen is een verdedigingе van de Rechten en Privilegien van ons lieve Vaderlant. In een dinge verheuge ick my noch, Mijn Heeren, dat ik verstaen hebbe, uwe E: Achtb: qualijck zijt onderricht geweest van den Inhoudt van dese Historie, op die tijdt als die opgehaelt wierden, my verseeckerende, dat soo uwe E: Achtb: de selve eens komen te lesen, een geheel ander gevoelen daer van sult hebben. Ick weet seker, dat 'er noch onder uwe E: Achtb: Collegie zijn, die wel hebben derven seggen, of misschien noch wel seggen souden; *Dat Barnevelt en Grotius gedaen hebben, dat hebben wy gedaen*, altoos de Sauveguarde, hem korts gegeven voor sijn Apprehensie, gaf het genoeg te kennen, dat op die tijdt de Souveraine regeringe van ons Landt, 't selve niet anders verstonden. Mijn bidden, mijn wenschen en mijn versoeck is, Mijn Heeren, dat uwe E: Achtb: uwe gunstige oogen gelieft te slaen op dit werck, het selve eerst doorlesen en verstaen, ende dan na uwe

E. Achtb.

E: Achtb: redelijck, gesont ende onpartijdig oordeel, 't selve te handelen, te beschutten ende beschermen. Ick en geloof niet, Mijn Heeren, soo uwe E: Achtb: het selve wel komt te doorsien, dat uwe E: Achtb: daer in yets sult vinden, dat tegens de waerheyt, tegens de redelijkheyt, tegen den aerdt der Historien, ofte tegen de Wetten van onse weerde Provincie van Hollandt is strijdende: uwe E: Achtb: vorders biddende, altoos aen de sachtste sijde te hellen. Waer door de Gulde Vryheydt, die soo lang in uwe E: Achtb: Stad heeft gefloreert, het hoofd sal boven houden: uwe E: Achtb: inwoonders sullen in welvaren bloeyen en toenemen: sy sullen hare Overheden gehoorsaem en getrouw zijn, gelijck kinderen hare ouders; ende uwe E: Achtb: sult sien en bereycken dat eynde: waer op niet alleen alle Christelijcke Overheden; maer oock alle Christenen moeten oogen: dat wenscht uwe E: Achtb: (met een langduerige, voorspoedige en vreedsame Regeringe) *Mijn Heeren.*

Uwe E: Achtb: ootmoedigen en van herten toegenegen Dienaer:

H. V. D.

** PRAAL-

PRAALBEELD
VOOR DEN
VADER des VADERLANDS,
Den recht' en oprechten Voorstander der
Hollandsche Vryheyd.

IT NON INGLORIUS UMBRA.

ZAL dan die Vaderzorg en afgepijnde Trouw,
Geen dankbaarheyd beloonen?
Die Wijsheyd; diemen niet na waarde loonen zou,
Al woegmenz' in een schaal met Scepteren en Kroonen?

Maer d'ongetemde Deugd, waar van in't minste deel
Geen Goud den top kan halen,
Op datmen d'eeuwigheyd haar ruchtbaarheyd beveel,
Staat met een staande Beeld van koper te betalen:

Want Aeldendeugd, haar roem toe-eygend deze praal;
En kan men grooter wijzen,
Als in's Lands dienst het bloed te storten door het staal,
Na dat men hemel-hoog's Lands Praal-gebouw dee rijzen?

Recht-schape Landesstaat geeft dan de stem hier toe,
En heeft zich niet gequeten
Voor dat hij door zoo trots een Toonstuk blijken doe,
Dat zijn gelede leed hij voeld in zijn geweten;

Dat hem 't gelede leed met leed ter harten ga,
En op de wijs der Ouden,
Hy hem, diens achtbaarheyd die schennis quam te na,
Door schooner Eeren-beeld volkomen wenscht vergoude.

Men rechte dan een Beeld van't stevige metaal,
(Al zal't de wrevel laken)
Recht voor den uytgang en de trappen van de Zaal,
Daer eertijds blinde Wraak dien schouwburg had doen maken

Het

Het Toon-stuk heb de hoed der Vryheyd in de hand;
En trap de Nijd te bersten,
En eenig Beeld op 't hart, 't geen hijgt en knersset and,
't Geen juychte, toen van spijt elk op zijn tanden knerste:

Na 't veynster toe by 't oog vol eed'le gramschap keer,
Daer 't Hoofd der Dwingelanden
Het Treurspel uyt beschoud', en zeyde; Ziet hoe zeer
Dien ouden Hunts-vot beeft, hoe schudden hem de handen!

De zinne-stof ter zij, vertoon aen d'eene kant,
Hoe dezen Held gezeten
Dee sluyten door sijn vlijt de wetten van 't Bestand,
En voor een tijd, den Krijg, dat Schrik-dier, aen een keten:

Aen d'ander, daer een Vorst de Brieven geeft en slaet,
De Panden doet ontslaken,
En 't Krijgs-volk trekt te rug, en wegvoerd over Zee,
En lijdet, om een kleen, een gladden stok te maken:

Het rugge-stuk vertoon een Klijf-boom, die den muur,
Waer by noch zwak en teeder
Hy tot zijn hooghte klom, allengs dringt over stuur,
En eyndlijk plotseling aen brokken rukt ter neder:

Dit Opschrift sta met Goud, voor op een Marmorsteen,

DEN LOON, DE DEUGHD VERWORVEN,
DIE ZOO VEEL LEED' EN DEE, TEN DIENSTE VAN'T GEMEEN,
EN BLINDE WRA'AK TEN DIENST, DE HALS-AAR WIERD DOORKORVEN.

Hier zy de voet van 't werk, voor 't zakken van de grond
Dien men dien last beloofden.
(Gelijk de koop're Zee op twalef Ossen stond)
Een zaamgewrochte schraag van vier-en-twintig hoofden.

Dan zal een Dwingeland, die meer uyt evelmoed,
Om met ontsagb're Koppen
Te spelen, Moort-altaer en Vleesch-bank rechten doet,
Voor zulk gezicht, van schrik 't hart in den boezem kloppen.

Of vind de Landzaat zich tot zulk een ſtuk te laf?
Of heeft hy 't goed vergeten,
En blijft de roem des Mans begraven in zijn Graf?
Of weet hy zijn bedrijf, en poogt hy 't niet te weten?

Zoo zal men noch een Beeld, van ongemeene zwier,
Hem vlijen naar het leven;
Hem wijen in geſchrift onſterflijk op 't papier,
Daar t'elkens Dwingeland en Moorder-voet zal beven:

Hier zullen uytgedrukt zijn goude deugden ſtaan,
Zijn glorij-rijke daden,
Zijn wakk're omzichtigheyd om alles t'ondergaan;
Zijn klock beleyd in doen; zijn rijp vernuft in raden:

Zijn ongekreukte Trouw, in ſaken van den Staat,
Met uyt-geleerden Kende,
Zijn voorraed van verſtand, in voorval buyten raad;
Zijn onvermoeyden ernſt, ook in zijn avond-ſtonde:

Zijn evenmoedigheyd in voorſpoed; zijn gedúld,
In tegenſpoed, en lijden;
Zijn lijden om zijn deugd, maer lijden buyten ſchúld;
En nevens dien, de ſnood' ondankbaarheyd der tijden.

Dan zal't, gewis, noch wel zijn Helden-ſchimme doen,
Dat in der tijd verrijzen
Nakomelingen ('t zy wat Rechter in den ſchoen
Niet recht ga) die bedaard een beter vonnis wijzen.

Schrik voor dit Helden-beeld ramp-zaal'ge Dwingeland,
Uw wreedheyd moet zich ſchamen;
Wech Kinders van de nacht, en blinden Stokebrand,
Zijn Glorij trapt op 't hart uw' daden all' te zamen.

Op

Op het STOKJE van JOHAN VAN OLDENBARNEVELDT, Vader des Vaderlands.

MYN wensch behoed' u onverrot,
O Stok en stut: die geen Verrader,
Maar 's Vrijdoms Stut, en Hollands Vader
Gestut hebt op dat Moordschavot,
Toen hij voor 't bloedig Zwaard moest knielen.
Veroordeeld als een Seneka,
Door Neroos haat en ongenâ,
Tot droeffenis der braafste Zielen.
Gy zult noch Jaren achter een
Den uytgang van dien Held getuygen;
En hoe Geweld het Recht durfd buygen,
Tot smaad der onderdrukte Steen.
Hoe dikwijls strekt gy, onder 't stappen
Naar 't Hof der Staten stadig aan,
Hem voor een derde voet in 't gaan,
En klimmen op de hooge trappen,
Als hy belast van ouderdom,
Papier en Schriften overleende,
En onder 't lastig Landspak steende!
Wie ging, zoo krom gebukt, nooyt krom!
Gy ruste van uw trouwe plichten,
Naar 't rusten van dien ouden Stok,
Geknot door 's Bloedraads bitt'ren wrok:
Nu stut en styft gy noch mijn Dichten.

J. v. VONDEL.

Geschreven by
J. v. VONDEL,
in het Stam-boek *van*
PETRUS SCRIVERIUS.

WIE zag meer leeds
van Hoogerbeets,
Als Schrijver, onze Martiaal?
Die (doe't Schavot
Den ouden Strot
Zagh sneven, door het schendich stael,
Doe wraak de harten kookte,
En't heylich Bloed noch rookte)
Tot roem van Rombout, Horens licht,
Sprak in des Dwing'lands aangezicht;
Is dit het loon der Helden?
Is dit de deugd vergelden?
Wie vond van inborst vromer Man?
Dat woord ontstelde den Tyran,
Het klonk tot in den Kerker:
Den Lijder wierd veel sterker,
Vermits doe elk een tong ontbrack
Ons' Schrijvers spitse Penne sprak.

P.V.K.

Op't

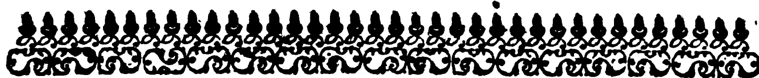
Op 't BEELD van den HEERE van

OLDENBARNEVELT,

DE Nijd schoot toe, met schitterende Zwaarde,
En sloeg dit HOOFD ter aarde;
Die trok 't Afbeeldsel na,
Als eertijds 't lijnwaat van Beronika.

Hier lag de Mond in 't moordzand afgetogen,
Daar Neus, en ginder Oogen,
Dat tot een Hoofd vergaard,
Althans voor een, veel BARNEVELDEN baard.


IOANNES. AB. OLDENBARNEVELT. EQVES. D. BERKELIAE. RODERISAE. &c. ADVOC. ET. CVSTOS. MAGNI. SIGILLI. ET. ARCHIVOR. HOLL. ET. WESTFR. &c.
Ætatis 70.
A° 1617



HISTORIE

Van de

Geboorte, 't Geslachte, Leven, Handel en Wandel,

van HEERE

JOHAN van OLDEN-BARNEVELT.

Ridder, Heere van den Tempel, Berckel, Rodenrijs, &c.

d'Oorsaeck sijnder Edelheyts Gevanckenisse, Examinatie, Bekentenisse, Rechters, hare Procedueren, Sententie, leste Brieven, Woorden, Droevige ende Ontschuldige Doodt, ende 't gene na sijn doodt, ja oock tegens hem ende sijne Memorie is gepasseert.

OVermits dat vele menschen verlangen te weten de waerachtige oorsaecke / waerom dat Heere Johan van Olden-Barnevelt, Ridder, Heere van den Tempel, Berckel, Rodenrijs, &c. in sijn leven Raedt Advocaet van den Lande / Bewaerder van den grooten Zegel / ende Chartres van Hollandt; (die soo groote ende merckelijcke diensten aen de vereenigde Nederlanden gedaen heeft / ende bysonder aen die van Hollandt) tot sulcken eynde gekomen is / als alle de werelt kennelijck is : Dewijle sy in de uytgegeven Sententie / veel min deur de Brieven van de gedeputeerde der Hoog-Mogende Heeren Staten Generael aen de Provincien / terstont na sijn overlijden geschreven (daer by sy de selve d' Executie / die sy in sijn persoon hadden te wercke doen stellen / aen de selve overschrijven / daer van namaels breeder sal gesproocken werden) nochte noch aen de interpretatie / die soo langen tijt daer na gevolgt is / geen Inleydinge.

vol-


Ætatis 70.
A° 1617
IOANNES. AB. OLDENBARNEVELT. EQVES. D. BERKELIAE. RODERISAE &c. ADVOC. ET. CVSTOS. MAGNI. SIGILLI. ET. ARCHIVOR. HOLL. ET. WESTFR. &c.

HISTORIE

Van de

Geboorte, 't Geslachte, Leven, Handel en Wandel,

van HEERE

JOHAN van OLDEN-BARNEVELT.

Ridder, Heere van den Tempel, Berckel, Rodenrijs, &c.

d'Oorsaeck sijnder Edelheyts Gevanckenisse, Examinatie, Bekentenisse, Rechters, hare Proceduеren, Sententie, leste Brieven, Woorden, Droevige ende Ontschuldige Doodt, ende 't gene na sijn doodt, ja oock tegens hem ende sijne Memorie is gepasseert.

OVermits dat vele menschen verlangen te weten de waerachtige oorsaecke / waerom dat Heere Johan van Olden-Barnevelt, Ridder, Heere van den Tempel, Berckel, Rodenrijs, &c. in sijn leven Raedt Advocaet van den Lande / Bewaerder van den grooten Zegel / ende Chartres van Hollandt; (die soo groote ende merckelijcke diensten aen de vereenigde Nederlanden gedaen heeft / ende bysonder aen die van Hollandt) tot sulcken eynde gekomen is / als alle de werelt kennelijck is : Dewijle sy in de uytgegeven Sententie / veel min deur de Brieven van de gedeputeerde der Hoog-Mogende Heeren Staten Generael aen de Provincien / terstont na sijn overlijden geschreven (daer by sy de selve d'Executie / die sy in sijn persoon hadden te wercke doen stellen / aen de selve overschrijven / daer van namaels breeder sal gesprocken werden) nochte noch aen de interpretatie / die soo langen tijt daer na gevolgt is / geen Inleydinge.

vol-

volkomen genoegen en hebben: sonderlinge dewijle een yder kennelijck is het rechte contrarie / van 't gene in de voorsz missive is verhaelt / als dat verscheyden andere poincten tot sijnen last zijn gebracht, daer van in de voorsz Sententie niet en wert vermelt: de welcke, volgende d'Informatien ende Inditien daer uyt resulteerende, groot bedencken hebben gegeven, van dat hy sijn ooge wel na den Vyandt soude gehadt hebben, ende sijn actien daer na gedirigeert, om aen d'ander zijde, niet alleen geen offensie te willen geven, maer ter contrarien, de selve te favoriseeren. Alsoo 't selve schrijven oock voor een groote leugen (onder reverentie gesprocken) by den gemeenen man gehouden wort: Soo heb ick voor my genomen, de waerheyt van dien voor den dach te brengen / ende sal tot dien eynde de sake wat hooger verhalen / namentlijck / van sijne Geboorte / Voor-ouderen / sijne Handelingen / Wandelinge / ende particuliere Diensten / gedaen aen de vereenigde Nederlanden in 't Generael / die van Hollandt ende eenige Steden in 't bysonder; op dat men daer uyt oordeelen mach / of sijne daden verdient hebben soodanigen bedroefden uytgang / als hem soo ernstelijck is bereyt / by de principaelste der gener / diens saken en welvaren hy gevordert heeft / na sijn vermogen. Doch gelijck de Prediker Salomon seydt / soo en is onder de Sonne geen ding soo nieuw, oft et'en heeft geweest, of is geschiet in voorleden tijden. De Historien / soo oude als nieuwe / Griecksche / Romeynsche / als andere zijn daer vol van / ende verhalen ons / hoe de ondanckbare werelt hare weldaders meestendeel geloont heeft: soo dat het niet nieu en is / 't gene dat desen vromen Man / in sijne oude afgesloofde dagen / van de ondanckbare is bewesen. Sijne Weduwe / Kinderen / Kints-kinderen / Maegschappe / ende goede Vrienden / sullen hen daer in te verblijden hebben / dat hy om sijn Vaderlandt getrouwelijck gedient te hebben / trouweloselijck is geloont geworden. Men leest dat / als Photion, de beste ende treffelijckste man van Athenen, doodelijck vergift moest indrincken / ende dat sijn Huysvrouwe / schreyende ende weenende tot hem sprack: O! mijn lieve Man, sult gy soo onnooselijck sterven? geantwoordt heeft: Hoe mijn Vrouwe! Had gy liever dat ick om eenige misdaedt soude moeten sterven? De selfde werde gevraegt / als hy sterven moeste / Wat hy sijne kinderen ende sonen bevelen ende gebieden wilde? Hier op antwoorde hy: Dat sy om de memorie ende gedenckenisse van dese saecken, al moet ick den onverdienden doodt sterven, den volcke van Athenen nimmermeer en wilden quaet wenschen, noch gestoort zijn. Van Aristides leest men oock / dat / als hy om sijne vromigheyt van die van Athenen was gebannen / hy sijn handen opheffende ten Hemel / badt / Dat het die van Athenen altijdt soo wel mochte gaen, datse nimmermeer na Aristidem en souden wenschen. Vele exempelen soude men tot desen propooste konnen voortbrengen: 't sal genoeg zijn, dat men oock de liefde / die desen vromen ouden Man / tot sijn voor-

toe/

toe (niet tegenstaende 't ongelijck/ hem aengedaen) tot sijn Vaderlant gedragen heeft/ weete. Hem deur de Predicanten/ die by hem gesonden waren / gevraegt zijnde weynich uyren te voren eer hy sterven soude/ of hy wel geresolveert was Jesum Christum te verwachten in het eeuwige leven / ende of 'er niet en was dat sijne conscientie quelde? Ick ben (seyde hy) seer wel gerust, ende geresolveert te sterven, maer ick en kan niet begrijpen waerom dat ick sterven moet. Doch ick wensche van herten, dat door mijn doodt ende bloedt, alle tweedrachten ende oneenigheden, die in 't Landt zijn, mochten ophouden. Ende als hy niet en wiste hoe het met Grotius ende Hoogerbeets gaen soude / ende daer mede bekommert was/ dewijle de selve met hem gevangen waren/ soo seyde sijn Edelheydt / Het soude my voorwaer jammeren, dat die twee Heeren sterven souden, sy souden de Landen noch groote diensten konnen doen ; maer ick ben oudt ende afgesloost, ick en kan niet meer, ick heb schier meer gedaen, als ick heb gekonnen.

Maer om u lieden niet langer op te houden / soo wil ick de sake beginnen.

Hy is geboren in de stadt van Amersfoort, den 14. Septembris Anno 1547. Sijn over-groote Vader is geweest Claes van Olden-Barnevelt, (die ontrent wat meer van hondert jaren geleden/ noch geleeft heeft) die van echte ende rechte oude Adelijcke geslachte van Olden-Barnevelt gekomen is/ die in de Veluwe over ettelijcke hondert jaren als Ridderschap van de Veluwe / op Lant ende Quartierdagen des Furstendoms Gelre / ende andere Vergaderingen van de Ridderschappen aldaer verschreven ende verscheenen zijn ; gelijck sy noch huyden ten dage doen. Den voornoemden sijnen over-groot Vader hadde tot sijn echte Huysvrouwe Joffrouwe Alijdt van Lockhorst, echt ende recht gesprooten uyt het stamhuys Lockhorst, ontrent Amersfoort, by den Heyligen Berg gestaen hebbende. Van desen is gekomen Reynier van Olden-Barnevelt sijn Groot-vader / die ten echten Huysvrouwe hadde Joffrouw Geertruyt van den Berg , van wiens Vader ende Moeder binnen Amersfoort noch vele eerlijcke luyden leven/ als die van Drosselaer, Lienaer vander Borch, ende andere / ende deur aliance van dochteren die van Schayck, Herdevelt, Dam, Rijn, ende meer andere. Ende van den voorsz Reynier ende Geertruyd is gekomen sijn Vader / Gerardt van Olden-Barnevelt, die ten echten Huysvrouwe heeft gehadt/ Joffrouw Deliana van Weede, dochter van Johan van Weede, sijne moeder / wiens vijfde oudevader geweest is Heer Woulter van Amersfort, Ridder, die in den jare 1257. by publijcque brieven is geweest Heer van Amersfort : ende in den selve jare dede hy timmeren het Casteel van Stoutenburg , in sijn Heerlijckheydt van Stoutenburg. Welcke Heer Woulter ende noch sijn tweede soon Heer Hendrick , beyde als Ridders bekent zijn / in 't tractaet van den vrede / tusschen Florens, Grave van Hollandt,

1547. 't Iaer ende plaetse sijnder geboorte ende de sijn geslachte van 's Vaders zijde.

Geslachte van syns Moeders zijde.

Hy opent syn gevoelen aen de Professoré en Doctoren Theologiæ, ende den vermaersten Predicant aldaer.

Die hem antwoorden, dat hy hem met sijn gevoelen wel mochte gerust houden.

gen. In 't welck geloof ende gevoelen hy alsdoen resolveerde te leven ende te sterven: ende vondt hem by de Doctoren ende Professoren Theologiæ, Zanchium, ende Bocquinum, mitsgaders den vermaersten Predicant Olevianum, haer luyden te kennen gevende syne voorsz voorgaende bekommeringe/ende eyndlijcke resolutie: vragende/of hy daer mede niet en behoorde hem te genoegen ende gerust te stellen? Sy hebben hem geantwoort/dat hy hem met dat gevoelen wel mochte gerust houden. In 't selve gevoelen heeft hy omtrent vijftich jaren gestaen/ende is daer inne van tijdt tot tijdt bevesticht/sonderlinge uyt dien hy tsedert dickwijls verstaen hadde / dat het scherp ondersoeck van dit hoog ende mysterieus werck Godes/ uyt de Reprobatie, ofte damnante Prædestinatie, de saecke tot sulcke vertwijffelinge ende desperatie gebracht wert / dat sommige ouders/uyt het naturel ofte actien van hare kinderen/ hebben onderstaen te oordeelen / het een ter salicheyt / ende 't ander ter verdoemenisse geprædestineert te wesen/ dat andere hen selven desperatelijck gehouden hebben ter verdoemenisse gepraedestineert ende gedamneert te wesen / ende sonder andere onderrichtinge te willen plaetse geven/ desperatelijck in sulcke opinie gestorven zijn/ daer van bedroeffelijcke exempelen haer/ van tijdt tot tijdt/ openbaren.

Hy wert Advocaet voor 't Hof van Hollandt.

1570.

a In 't Iaer 1572. als den President en Raden na Uytrecht vertrocké, bleef hy in Hollandt.

b Werdt geemployeert als Commissaris in den Hage, op 't maken van den Staet, ende van wapeninge der Ingesetenen.

In den Jare van 68. ende 69. syne studien/in Jure, soo in Duytslandt/ als Italien/ gecontinueert hebbende/ is voorts geworden Advocaet voor 't Hof van Hollandt/ Anno 1570. Ende gekomen zijnde in redelijcke Practijcque/is in den jare 72. a opgekomen het vertreck van de Heere/ President ende Raden/ met het meestendeel van de Advocaten/ ende Supposten van den Hove/ uyt den Hage na Uytrecht. Hy wierde ten selven tijde geport mede na Uytrecht te vertrecken/ maer vondt beter met de minste te blijven / ende was een van de drie Advocaten / die eerst hen stelden onder het Gouvernement van den Heere Prince van Orangien, in den selven Jare. Terstont daer na vondt hy hem in verscheyden Kerckelijcke vergaderingen van de gereformeerde Religions-verwanten/ende publijque Predicatien. Werde voorts eerst als b Commissaris in den Hage geemployeert/ op 't maken van behoorlijcken Staet van de wapeningen der Ingesetenen/ ende voorderinge van een willige contributie. Sijne Hoochgedachte Princelijcke Excellentie daer na in Hollandt / ende in Novembri tot Delft gekomen wesende / volgden korts daer aen/dat niet alleen alle Steden/ van wegen syne Excellentie/ in Brabant/ Vlaenderen/ Gelderlandt/ Vrieslandt/ Over-Yssel/ oock sijn Vaderlijcke stadt Amersfoort / in 't Sticht van Uytrecht/ van des Heeren Princen volck verlaten werden ; maer selfs dat die van Zutphen / ende die van Naerden/met groote bloetstortinge ende brandt/ seer wredelijck getracteert wierden/ende dat de Regeerders van Amsterdam (als de Spaensche

zijde

zijne gestadig gehouden hebbende) geresolveert waren/ alles te furneren/ dat tot veroveringe van Sparendam ende Haerlem/ noodig was: waer op het Spaensche Leger Sparendam over-viel/ voor Haerlem quam; ende der Heeren Staten volck na Haerlem treckende/ ontrent den Heyligen Berg sloech/ ende verstroyde. Hier deur werden de saken in den Hage / in sulcken poincten gebracht / dat men van ure tot ure der Spangiaerden overval was bevreesende. Dan op hope dat eenige ordre daer tegens soude gestelt worden / heeft hy met weynich goede Suppoosten van den Hove / vele nachten aen malkanderen het Hof bewaert. Maer siende datter geen ordre werde gestelt/ ende dat de Spangiaerts met een groote troupe in den Hage waren gekomen/ ende alles hadden besichtigt/ vondt hy/ ende eenige goede Suppoosten met hem/ best hen te vertrecken binnen de stadt van Delft/ als geschiede in Februario 73. In de stadt Delft wesende/ resolveerde hy ten uytersten alles te doen/ dat hy konde bedencken/ omme hem onversoenelijck met de Spaensche/ ende haer Adherenten/ te maecken. a Tot het ontset van de goede stadt van Haerlem/ begaf hy hem als Volontaris, op sijn eygen kosten/ ende was daer by doe men/ voor het Haerlemer bosch / geslagen ende verstropt wierdt / ende mochte wel van geluck spreecken / dat hy daer van quam / sonder gevangen ofte geslagen te wesen. b In 't volgende jaer 74. werde hy/ tot voorderinge van het ontset der goede stadt Leyden/ als Commissaris mede gebruyckt/ op 't deursteecken van dijcken/ ende was daer na in vele exploicten/ tot voorderinge van 't selve ontsent/ als Volontaris, ende op sijn eygen kosten geweest / hoewel mits een overkomende sieckte/ hy in 't eyndtlijcke ontset niet en was. In de Jaren 73. 74. 75. ende 76. hadde hy seer goede c practijcke/ als Advocaet van den Hove van Hollandt/ wesende het getal eerst niet meer als drie/ na vijf ofte ses/ ende namaels vermeerdert / (deur het ontset van Leyden/ ende innemen van Middelborg) tot acht of negen. Hy was Anno 73. ende daer na/ Advocaet van hare Ho: Mog: van meest alle de Heeren Edelen / vele Steden/ ende van de vrouwe Gravinne/ weduwe van Egmont, Paltsgravinne &c. ende meest alle Officieren ende Collegien van Dijck-graven/ ende hooge Heemraden/ gebruyckten hem. Hy troude in 't voorsz jaer van 75. sijn Huysvrouwe/ ende in 't begin van 't jaer 76. reysde hy in Zeelant/ tot defensie van den Burgemeester van Zierick-zee. d Korts na dat de Pacificatie van Gent/ in den voorschreven jare 76/ besloten was / hebben de Burgemeesteren ende Regeerders der stadt Rotterdam/ hem ernstelijck versocht tot haren Raedt ende Pensionaris. Hy was seer lanck in beraedt/ of hy den dienst soude aennemen; maer eenige sijne bekenden verstonden / dat hy voor de gemeene saecke/ in den selven aengeboden dienst/ meer dienst voor het Publijcq soude konnen doen / daeromme resolveerde hy daer toe. Den voorsz publijcquen

Hy heeft met vveynich Supposten van den Hove, het Hof bevvaert.

Hy vertreckt na Delft.

a Hy treckt met de vvillige volontarissen, op sijn eygen beurse, om Haerlem te ontsetten.

b Heeft hem als Commissaris laten gebruykē, tot vorderinge van het ontset van Leydē.

c In de Jaren 1573, 1574, 1575 en 1576. heeft hy goede practijcque, als Advocaet van den Hove van Hollandt.

d Hy vvert Raedt en Pensionaris van de stadt Rotterdam.

dienst.

Hy opent syn gevoelen aen de Professoré en Doctoren Theologiæ, ende den vermaersten Predicant aldaer.

gen. In 't welck geloof ende gevoelen hy alsdoen resolveerde te leven ende te sterven: ende vondt hem by de Doctoren ende Professoren Theologiæ, Zanchium, ende Bocquinum, mitsgaders den vermaersten Predicant Olevianum, haerluyden te kennen gevende syne voorss voorgaende bekommeringe/ ende eyndlijcke resolutie: vragende/ of hy daer mede niet en behoorde hem te genoegen ende gerust te stellen? Sy hebben hem geantwoort/ dat hy hem met dat gevoelen wel mochte gerust houden. In 't selve gevoelen heeft hy omtrent vijftich jaren gestaen/ ende is daer inne van tijdt tot tijdt bevesticht/ sonderlinge upt dien hy tsedert dickwyls verstaen hadde/ dat het scherp ondersoeck van dit hoog ende mysterieus werck Godes/ upt de Reprobatie, ofte damnante Prædestinatie, de saecke tot sulcke vertwijffelinge ende desperatie gebracht wert/ dat sommige ouders/ upt het naturel ofte actien van hare kinderen/ hebben onderstaen te oordeelen/ het een ter salighept/ ende 't ander ter verdoemenisse gepræde stineert te wesen/ dat andere hen selven desperatelijck gehouden hebben ter verdoemenisse gepræde stineert ende gedamneert te wesen/ ende sonder andere onderrichtinge te willen plaetse geven/ desperatelijck in sulcke opinie gestorven zijn/ daer van bedroeffelijcke exempelen haer/ van tijdt tot tijdt/ openbaren.

Die hem antvvoorden, dat hy hem met sijn gevoelen vvel mochte gerust houden.

In den Jare van 68. ende 69. syne studien/ in Jure, soo in Duytslandt/ als Italien/ gecontinueert hebbende/ is voorts geworden Advocaet voor 't Hof van Hollandt/ Anno 1570. Ende gekomen zijnde in redelijcke Practijcque/ is in den jare 72. a opgekomen het vertreck van de Heere/ President ende Raden/ met het meestendeel van de Advocaten/ ende Suppoosten van den Hove/ upt den Hage na Uptrecht. Hy wierde ten selven tijde gepoot mede na Uptrecht te vertrecken/ maer vondt beter met de minste te blijven/ ende was een van de drie Advocaten/ die eerst hen stelden onder het Gouvernement van den Heere Prince van Orangien, in den selven Jare. Terstont daer na vondt hy hem in verschepden Kerckelijcke vergaderingen van de gereformeerde Religions-verwanten/ ende publijque Predicatien. Werde voorts eerst als b Commissaris in den Hage geemployeert/ op 't maken van behoorlijcken Staet van de wapeningen der Ingesetenen/ ende voorderinge van een willige contributie. Sijne Hoochgedachte Princelijcke Excellentie daer na in Hollandt/ ende in Novembri tot Delft gekomen wesende/ volgden korts daer aen/ dat niet alleen alle Steden/ van wegen syne Excellentie/ in Brabant/ Vlaenderen/ Gelderlandt/ Vrieslandt/ Over-Yssel/ oock sijn Vaderlijcke stadt Amersfoort/ in 't Sticht van Uptrecht/ van des Heeren Prinzen volck verlaten werden; maer selfs dat die van Zutphen/ ende die van Naerden/ met groote bloetstortinge ende brandt/ seer wredelijck getracteert wierden/ ende dat de Regeerders van Amsterdam (als de Spaensche

Hy vvert Advocaet voor 't Hof van Hollandt. 1570.

a In 't laer 1572. als den President en Raden na Uytrecht vertrocké, bleef hy in Hollandt.

b VVerdt geemployeert als Commissaris in den Hage, op 't maken van den Staet, ende van vvapeninge der Ingesetenen.

zijde

syde gestadig gehouden hebbende) geresolveert waren/ alles te furneeren/ dat tot verovering van Sparendam ende Haerlem/ noodig was. waer op het Spaensche Leger Sparendam over-viel/ voor Haerlem quam; ende der Heeren Staten volck na Haerlem treckende/ omtrent den Heiligen Berg sloech/ ende verstroyde. Hier deur werden de saken in den Hage/ in sulcken poincten gebracht/ dat men van ure tot ure der Spangiaerden overval was bevreesende. Dan op hope dat eenige ordre daer tegens soude gestelt worden/ heeft hy met weynich goede Supposten van den Hove/ vele nachten aen malkanderen het Hof bewaert. Maer siende datter geen ordre werde gestelt/ ende dat de Spangiaerts met een groote troupe in den Hage waren gekomen/ ende alles hadden besichtigt/ vondt hy/ ende eenige goede Supposten met hem/ best hen te vertrecken binnen de stadt van Delft/ als geschiede in Februario 73. In de stadt Delft wesende/ resolveerde hy ten uytersten alles te doen/ dat hy konde bedencken/ omme hem onversoenelijck met de Spaensche/ ende haer Adherenten/ te maecken. a Tot het ontset van de goede stadt van Haerlem/ begaf hy hem als Volontaris, op sijn eygen kosten/ ende was daer by doe men/ voor het Haerlemer bosch/ geslagen ende verstropt wierdt/ ende mochte wel van geluck spreecken/ dat hy daer van quam/ sonder gevangen ofte geslagen te wesen. b In 't volgende jaer 74. werde hy/ tot voorderinge van het ontset der goede stadt Leyden/ als Commissaris mede gebruyckt/ op 't deursteecken van dijcken/ ende was daer na in vele exploicten/ tot voorderinge van 't selve ontsent/ als Volontaris, ende op sijn eygen kosten geweest/ hoewel mits een overkomende sieckte/ hy in 't eyndtlijcke ontset niet en was. In de Jaren 73. 74. 75. ende 76. hadde hy seer goede c practijcke/ als Advocaet van den Hove van Hollandt/ wesende het getal eerst niet meer als drie/ na vijf ofte ses/ ende namaels vermeerdert/ (deur het ontset van Leyden/ ende innemen van Middelborg) tot acht of negen. Hy was Anno 73. ende daer na/ Advocaet van hare Ho: Mog: van meest alle de Heeren Edelen/ vele Steden/ ende van de vrouwe Gravinne/ weduwe van Egmont, Paltsgravinne, &c. ende meest alle Officieren ende Collegien van Dijck-graven/ ende hooge Heemraden/ gebruyckten hem. Hy troude in 't voorsz jaer van 75. sijn Huysvrouwe/ ende in 't begin van 't jaer 76. reysde hy in Zeelant/ tot defensie van den Burgemeester van Zierick-zee. d Korts na dat de Pacificatie van Gent/ in den voorschreven jare 76/ besloten was/ hebben de Burgemeesteren ende Regeerders der stadt Rotterdam/ hem ernstelijck versocht tot haren Raedt ende Pensionaris. Hy was seer lanck in beraedt/ of hy den dienst soude aennemen; maer eenige sijne bekenden verstonden/ dat hy voor de gemeene saecke/ in den selven aengeboden dienst/ meer dienst voor het Publijcq soude konnen doen/ daeromme resolveerde hy daer toe. Den voorsz publijcquen

Hy heeft met weynich Supposten van den Hove, het Hof bewaert.

Hy vertreckt na Delft.

a Hy treckt met de willige volontarissen, op sijn eygen beurse, om Haerlem te ontsetten.

b Heeft hem als Commissaris laten gebruyké, tot vorderinge van het ontset van Leydé.

c In de Jaren 1573, 1574, 1575 en 1576. heeft hy goede practijcque, als Advocaet van den Hove van Hollandt.

d Hy wert Raedt en Pensionaris van de stadt Rotterdam.

dienst.

dienst by hem aengenomen zijnde / hebben de Heeren Regenten van Rotterdam / hem gestadig gebruyckt in de vergaderinge van de Ho: Mogende Heeren Staten van Hollant; Ende werde dickwijls ter vergaderinge van de Heeren Staten Generael / van wegen hare Ho: Mog: geemployeert / soo tot Antwerpen / in Hollandt / als tot Uytrecht. In den jare 1577. de Heeren Staten van Hollant ende Zeelant vergadert zijnde tot Haerlem / wert sijn Ed: neffens den Raetsheere (na President) van der Myle / ende Mr. Cornelis de Koninck / gecommitteert / om te trecken by sijn Excellentie / ende de selve aen te dienen 't different / tusschen sijn Excellentie / ende de stadt van Amsterdam / consisterende in twee poincten / als namentlijck / van de lichtinge der soldaten / dat de Staten verstonden / dat sijn Excellentie soude persisteeren by de voorgaende presentatie / gelijck by sijn Excellentie gedaen werde: ende / aengaende de contributie / dat die van Amsterdam hen souden conformeeren met alsulcke contributien / opheben van excijsen / impositen / convoy-gelden / ende anders / als in Hollandt ende Zeelandt waren geconsenteert / &c. Ende noch om met sijn Excellentie te handelen / op 't versoeck van Numan Alvers Pereza, Facteur van den Koninck van Portugael. Oock werde sijn Ed: in den jare 1583. beneffens eenige uyt de Edelen / ende meest alle de voornaemste / aen Sijne Princelijcke Excellentie / tot Middelburg / in Zeelandt / gesonden / om aen den selven te vertoonen / dat / noch voor de Landen / noch voor sijne Princelijcke Excellentie / niet geraden was / groot fundament te maken op den Hartoch van Anjou. In den voorsz jare 1583. in April / sijn E: zijnde om sijn particulier affairen tot Antwerpen / ende mijn Heere den Prince van Orangien begroet hebbende / heeft sijn Excellentie hem gecommuniceert sijne saecken van Hollandt ende Zeelandt. Ende sijn Ed: seyde sijn Excellentie vrymoedich / in wat poincten hy de selve saecken / scheydende uyt den Hage / gelaten hadde / ende komende vorder / dien aengaende in propoost / dat de saecke begost in 't openbaer te komen / niet alleen in Hollandt ende Zeelandt / maer oock in d'andere Provincien / al waer men verscheydelijck daer van begost te spreecken. Waer uyt men bevreesde / dat jalousyen ende misverstanden souden mogen ontstaen; soo advviseerden sijn Excellentie met hem op seeckere bequame middelen / om sulcx te voorkomen / begeerende van hem / dat hy t'sijner wederkomste in Hollandt / metten Heere van der Mylen / voorschreven / ende andere / sijnde vertroutste vrienden van sijn Excellentie / soude communiceren / ende de saken / ten meeste dienste van 't Landt / ende van sijn Excellentie / vorderen / gelijck hy seecker seer ernstelijck gedaen heeft / tot sijn Excellentie contentement; soo datter by de Staten van Hollandt / brieven aen de Provincien werden geschreven / daer van de Staten Generael / ende de Provincien / meest alle goet genoegen gehadt hebben. Waer van sijn Excellentie oock by particuliere brieven van den 13. Mey 1583. de Sta-

In vvat saken hy gebruyckt vverdt.

VVert, An. 1577. aen sijn Excellentie gesonden.

VVerdt in den Iare 1583. gesonden aen sijn Excellentie, neffens andere.

Des Princen van Orangien groot vertrouvven op sijn Edelheyt.

de Staten van Hollandt in 't Generael/ende sijn Excellentie in 't particulier/grootelijcx bedanckt heeft. Onder andere notabele diensten/ by hem aen de Heeren van Rotterdam/ in 't particulier/ gedaen/ zijn dese: Dat hare E: deur sijne directie/ gestelt zijn in dadelijcke possessie van officien/ van Bailliuw ende Schout-ampten der Stadt en Vryheyt van Rotterdam. Insgelijcks van het Bailliuschap ende Dijck-Graefschap van Schielandt/ ende van de Schout-ampten/ daer van dependerende; van welcke Officien sy/ een goeden tijdt te voren/ koopers ende betaelders (maer geen possesseurs) waren. Hy besorchde dat Burgermeesters ende Regeerders van Rotterdam/ gestelt ende erkent wierden/ als Hooft-ingelanden van Schielant. Het ongelijck/ de stadt van Rotterdam/ in de jaren 2. 3. 4. 5. ende 67. aengedaen/ van dat sy met de andere Steden/ niet waren vergeleecken/ voor de gedane leeningen in de selve jaren/ terwijlen de andere Steden/ sommige voor het geheel corpus/ andere op den name van Poorteren ende Inwoonderen/ by verpande gedaen/ in 't generael ofte particulier/ van de selve leeninge waren verseeckert ende gecontenteert; ende dat Rotterdam moeste naloopen/ dede hy redresseren. Soo dat by sijne Princelijcke Excellentie/ ende de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ na lanckduerich vervolg/ ende soo veel moeyten/ is geconsenteert/ dat de stadt van Rotterdam soude genieten/ uyt de beterschap van de verpande goederen/ aen de andere Steden/ ende hare Provincien ingeruymt/ de summa van achtenveertich duysent guldens/ ende boven dien noch vierentwintich duysent guldens/ uyt des gemeenen Lants penningen/ indien binnen vier jaren/ der Steden rekeninge niet opgenomen/ gesloten/ en de Steden met den anderen niet veressent wierden/ van alle het verschot/ in de voorsz jaren/ voor 't gemeen gedaen; Na dat tot tweemael de verkoopinge van de voorschrevene verpande goederen/ by Commissarissen van Hare Ho: Mo: by de handt genomen was/ ende niemant eenich gelt/ boven de penningen/ daer op geleent/ daer voor en wilde bieden/ ende de Vroetschap van Rotterdam tot meermael voorgestelt zijnde/ dat men die van wegen de Stadt behoorde te koopen/ de selfde/ nochte oock niemant anders van de Vroetschap/ in 't particulier/ daer toe hadde konnen bewegt worden/ overmits de penningen/ daer mede de selve Landen verpant ofte beleent waren/ verstaen werde ten naesten by soo veel te bedragen/ als de landen waerdich gehouden wierden: Soo heeft hy by consent van de Burgermeesters ende Vroetschappen/ daer op een beurse gemaeckt/ van hem/ ende eenige van sijne vrienden. Eerst van omtrent dertich duysent guldens/ omme daer mede te koopen/ ende de lossinge te beginnen; daer op geconsenteert zijnde/ dat hy op den name van de Stadt/ ende op hare guarande (maer tot sijnen perijckel/ koste ende laste) soude mogen koopen/ is by hem/ in den eersten/ doen van nieus aengestelt de verkoopinge/ voor tusschen dertich ende veertich duysent

Particuliere notabele dienstē, by sijn Ed. gedaen, aen de Stadt van Rotterdam.

gulden van de voorsz landen gekoft heeft ; waer na by hem / sonder schade / eenige der voorsz ingekofte partijen van landen / aen verscheyde personen / so wel die de selve in pandtschap te voren hadden beseten / als andere overgedaen / oock onder de hand / en openbaerlijck verkoft wesende / is by de tweede verkoopinge / eenige weynich maenden daer na (mits de Vroetschap van Rotterdam / niet-tegenstaende 't voorsz apparent goet succes / noch niet beweegt en konde worden / of tot perijckel van de Stadt selfs te doen koopen) by hem / ende twee ofte drie uyt de Vroetschap / voor haer particulier / ende oock by eenige uyt andere steden en plaetsen / soo wel gekoft / dat daer uyt (boven de kosten op de visitatien / verkoopinge / ende opdrachten / mitsgaders het remboursement van de penningen der verpandinge) de Heeren Burgermeesteren en Regeerders van Rotterdam / ten nasten by van de voorsz achtenveertich ponden konden gecontenteert worden. Ende heeft sijn belept in desen te wege gebracht / niet alleen den voorsz dienst voor de stadt van Rotterdam ; maer oock voor 't gemeene Landt van Hollant ende West-Vrieslandt / dat van dien tijdt af / de verpande ende andere Geestelijcke landen / tot meer als eens soo hoogen prijse gekomen zijn / als die te voren waren. Ende hoe wel uyt soo groote partijen / by hem gekoft / (monterende wel omtrent tachtich duysent guldens / daer van hy meer als twee derdendeelen weder over gegeven / onder de handt ofte publijckelijck verkoft hadde / voor het maecken van de Compagnie / opbrenginge van penningen / lossinge der pandt-penningen / ende andere gedane kosten) een merckelijck profijt was gedaen : Soo heeft hy nochtans / omme te toonen dat hy meer in recommandatie hadde des gemeenen Lants / en Stadts van Rotterdam / dienste / als sijn particulier profijt / den Heeren Vroetschappen aengeboden de overgifte / die hem daer van bedanckt hebben / sonder die aen te veerden. Den derden notabelen dienst by hem aen de stadt van Rotterdam gedaen / is geweest / dat hy haer sessie ende stemme in Hare Ho: Mo: vergaderinge / ende gecommitteerde Raden / heeft helpen mainteneeren ende stabiliëren / in gelijcke respect ende vigeur / als van andere Steden / voor haer sittende. Item / dat tot des gemeene Lants ende Stadts dienste / goede ordre is gestelt / ingevoert / ende onderhouden / omme des Lants Imposten / ende Stadts Excijnsen / wel / ende oprechtelijck te doen betalen / ende alle contraventien met ernst te straffen. Hy heeft oock aldaer goede distinctie helpen maecken / in 't administreren van de saecken van de Politie ende Justitie / ende dat den ontfang ende uytgift / van 's Lants penningen / in de ordinaris saecken / ende van de Fabrijcque / metten aenklebe van dien / wel zijn gedistingueert. Ende dat van alles jaerlijcx goede reeckeninge ende bewijs gedaen werde : dat insgelijcks / op de administratie van de Wees-kinderen goederen / goede ordre is gestelt. Ende dat jaerlijcks / met het gemeen landt van Hollandt ende West-Vrieslandt / van des Stadts contributie is ver-

essent/ende voldoeninge geschiet. Item/dat een goede lijste/ofte taxatie van faculteyten / eerst van Burgermeesteren/ Schepenen/ ende Vroetschappen/ daer na van de principaelste Poorteren en Inwoonderen/ gemaeckt is / omme daer na in alle occurrentien promptelijck by leeninge/penningen voor het gemeene Landt/oft de Stadt/te mogen vinden. Oock/ datter gemaeckt werde een perfecte taxatie van alle de huysen/ ende onroerende goederen van de Stadt/ te weten/van de oprechte waerde/omme daer op de contributien/over de onroerende goederen/te heffen ende te ontfangen / sonder andere veranderinge/ als dat de huysen in 't geheel verhuyrt werdende/ den derden penning/ tot last van den huyrman/ verhoogt soude werden / ende die ten deele by andere bewoont worden/ een sestendeel. In den jare 1585. werde hy by de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / mede verkoren/ met/ ende beneffens andere Gecommitteerde uyt den Edelen ende Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt / mitsgaders de andere Provincien/te reysen aen de Koninckl: Majesteyt van Engelant/op de presentatie van de Souverainiteyt/ofte eeuwige protectie / ende uyterlijck / omme van de selve Haer Majesteyts assistentie (oock onder verpandinge ende inruyminge van eenige Steden ende sterckten) te versoecken. Na dat Hare Majesteyt/so wel het aennemen van de Souverainiteyt / als de eeuwige protectie / hadde gedifficulteert/ is eyndlijck/ tusschen Hare Majesteyts Commissarisen/ende de Gesanten van de Heeren Staten Generael / eerst gehandelt/ op eene provisionele assistentie / tot ontsettinge van de belegerde stadt van Antwerpen/onder verpandinge van de stadt van Sluys/ende daer na een open accoort / op behagen van Hare Majesteyt / ende de Heeren Staten / van assistentie/ geduerende de oorloge/ onder verpandinge van den Briel/met de Forten; de Stadt van Vlissingen/ende Rammekens/welcke beyde accoorden hy mede geteyckent heeft. Ende omme van 't leste rapport aen de Heeren Staten te doen / ende Haer Hoog-Mogende aggregatie daer op te vorderen/is hy/met ses van de andere Gesanten/in den Lande gekeert/latende vier in Engelandt/tot continuatie van de besoigne. Dan alsoo ter wederkomste van de selve/de Stadt van Antwerpen in de Spangiaerts handen gevallen was/soo is op de advertentie daer van/ aen de andere vier Gecommitteerde/in Engelandt gebleven by haer Majesteyt/ haer beloofde assistentie/vermeerdert tot de uyterlijcke geopende last/ te weten/tot het onderhoud van duysent Ruyteren / ende vijf duysent Soldaten te voet (boven de guarnisoenen van de plaetsen van Asseurantie) geduerende de oorloge; welcke accoort by de Heeren Staten aengenomen/ende geaggregeert zijnde / ende advertentie ontfangen wesende / dat den a Heere Grave van Leicester was verkoren / ende gecommitteert / omme

Sijn eerste Koningl: Legatie, in den Iare 1585, in Engelant, om de Souveraniteyt van dese Landen aen de Koninginne van Engelant te presenteren.

VVert gehandelt op een provisioneele assistentie, tot ontsettinge der stadt van Antvverpen.

Hy reyst uyt Engelandt, met andere Gedeputeerde.

a Den Grave van Leicester vvert gecommitteert, van vvegen Haer Majesteyt, omme in dese Landen te komen.

van wegen Hare Koninckl: Majesteyt/ in dese Landen te komen/ is op sijne serieuse instantie ende aenhouden/ by de Heere Edelen/ ende Steden/ in deliberatie geleyt; of niet geraden en was/ aen Sijne Excellentie Prins Maurits, te confereren 't Gouvernement van Hollandt ende West-Vrieslandt/ voor de aenkomste van den voorsz Grave/ 't welck hy vorderde met grooten ernst/ dat te wege gebracht werde by de meeste stemmen/ ende niet sonder merckelijke ende hooge disputen. De Heeren Edelen ende Regenten van de Steden van Hollandt ende West-Vrieslant/ in consideratie geleyt hebbende/ dat van alle oude tijden/ ende oock in de oorloge/ 't Landt van Hollandt ende West-Vrieslandt/ hadde gehadt eenen Advocaet van het gemeene Landt/ die oock Raet van het eerste lidt/ namentlijck/ de Heeren Ridderschappen ende Edelen/ was geweest; ende dat den selven staet was vacant/ overmits den Heere Pauwels Buys/ hem van het verder bedienen van dien/ al in den jare 84. hadde geexcuseert/ ende in de Legatie van Engelandt/ in den jare 85. hem hadde laten gebruycken van wegen de Provintie van Uytrecht/ ende de selve/ in 't begin van den jare 86/ gecommitteert zijnde als Raedt van Staten/ van wegen de Provincie van Uytrecht. Soo is by den Heeren Edelen/ ende Regenten van de steden van Hollandt ende West-Vrieslandt/ goet gevonden/ sijn Ed: te versoecken tot de bedieninge van den voorsz. staet/ niet tegenstaende in Hollande ende West-Vrieslandt/ soo in de Collegien van de Hooge en Provinciale Raden in de steden/ onder de Suppoosten van den Hove/ vele geboorene Hollanders wel bekent waren. Ende wisten de Heeren Staten/ dier tijdt/ seer wel/ wie/ ende van waer hy was/ hebbende hem/ van het begin der oorloge/ onder de beste Liefhebbers des Vaderlants gekent/ ende negen volle jaren sijne actie ende beleydinge/ soo in de vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ in de Generaliteyt/ en elders/ wel deur sien/ ende daer van volkomen proeve genomen. Ende wierden tot dien eynde tot Rotterdam/ aen de Regeerders aldaer/ ende oock aen sijn Ed: eenige uyt den Edelen ende Steden gesonden/ die hem dien staet offereerden/ ende sijne ontslaginge/ aen de Heeren Regeerders van Rotterdam/ versochten. Hy arbeyde/ ende socht by alle middelen ende wegen/ hem daer van te excuseren/ seggende: in specie/ dat (na sijn oordeel) dien staet/ die onder den Prince noch recht voor den oorloge gehouden was/ in tractament ofte pensioen/ ende andersins/ gelijck die van den President van den Hove/ beter daer toe was te gebruycken yemant uyt de Collegien van Raden/ ofte yemant van de Pensionarisen van de outste Steden/ daer van eenige oock ouder van jaren en diensten waren; andere/ hoe wel jonger van jaren/ nochtans in dienste van ouder Steden/ ende oock meest geboren Hollanders/ met veel betere gaven ende qualiteyten/ tot bedieninge van den voorsz staet/ gerequireert/ als hy voorsien. Ende hoe wel hy op dese redenen/ tot meer reysen/ soo in 't particulier/

Sijn Ed: doet ernstige instantie, dat Sijne Excell: Prins Maurits 't Gouvernement van Hollandt ende VVest-Vrieslandt soude vverden geconfereert, voor de komste van den Grave van Leicester.

Hy vverdt in den Iare 1586. van de Edelen en Steden van Hollandt, versocht tot Raet, ende Advocaet van den Lande van Hollandt.

Sijne excusatien, noopende den selvẽ staet,

sulter/ als in 't publijcq/ insisteerde/ ende oock apparente jalousye voorstelde; soo en hebben nochtans de excusen niet mogen gelden: Ende is hem voor alle solutie geseyt/ dat de Heeren Edelen/ ende Regenten van de Steden/ hem/ ende syne qualiteyten/ bekent waren/ dat sy van hem begeerden in den voorsz staet gedient te wesen / ende dat hy / als een goet Liefhebber des Vaderlants / sulcks niet en mochte weygeren. Hy was voorwaer in die saecke/ van gantscher herten/ bekommert; Edoch liet hem eyndlijck daer toe bewegen/ omme/ by provisie/ op een preuve de last aen te nemen / onder expresse verklaring/ dat/ soo verre eenige handelinge soude worden voor genomen / om de Landen van Hollant ende West-Vrieslant/ aen den Koning van Spangien te brengen/ dat hy als dan dadelijk van den voorsz dienst/ soude gehouden wesen ontslagen te zijn/ en dat hy buyten Hollant ende West-Vrieslant/ sonder syne bewillinge/ niet gebruyckt en soude worden/ omme continuatie van saecken te mogen hebben/ ende goede ordre te mogen indoeren ende onderhouden / in 't beleyt van de gemeene Lants saecken.

VVierden niet aengenomen. Conditien by hem bedongen, voor het aenvaerden van den selven staet.

Op 't voorsz bespreecken / in 't begin van de maent Maert 1586. in den voorsz beswaerlijcken dienst getreden zijnde / heeft hy/ in 't aenvangen van de selve/ metter daet bevonden/ dat hy hem niet en hadde vergist/ voorsiende niet alleen groote swarigheyt; maer oock apparente jalousye/ die hem stont te verwachten. Hy hadde in dien tijde/ negen jaren de stadt van Rotterdam/ als Pensionaris/ gedient; ende oock 't gemeene Lant al notabele diensten gedaen: Burgermeesters ende Regeerders van Rotterdam/ hebben hem/ van syne diensten/ eerlijck bedanckt; consenteerden hem/ dat hy den dienst/ als Advocaet van 't gemeene Lant van Hollant/ soude mogen aennemen: ende tot een seecker teecken / van dat sijnen dienst haer aengenaem was geweest/ namen sy sijnen Broeder/ den Heere Elias van Olden-Barnevelt, in sijn plaetse / die hem / tot sijn sterfdach toe / eerlijck en loffelijck daer inne heeft gequeten. Des Lants saecken/ ende de Finantien/ waren in groote confusie ende verloop. Den Grave van Leicester, ende den Raet van Staten/ sustineerden alle authoriteyt in saecken van State/ Contributie/ Oorloge/ Geestelijcke ende Wereltlijcke Politie/ Justitie/ Finantien/ ende middelen van executien / ende generalijck alles hem gedefereert te zijn/ ende te competeeren. Syne Excellentie Prins Maurits, ende Graef Willem van Nassauw, namen Commissie van haer Gouvernementen/ van den voorsz Grave. Die van Zeelandt maeckten disputen op het stuck van hare quote / tot belastinge van Hollant. Men wilde niet gemoeyt ofte aengesproken wesen van eenige oude schulden ofte diensten. De Collegien van Hooge ende Provinciale Raden/ de Kamer van Reeckeninge/ ende Magistraet van den Hage/ waren soo verre gekomen/ dat sy niet alleen by monde; maer oock by geschriften/ sustineerden/ dat de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ geen authoriteyt en hadden/ om de contributien

Hy vvierd in 't begin van Martio 1586. Raet ende Advocaet van Hollandt.

Sijn broeder vvert Pensionaris van Rotterdam, in sijn plaetse.

Gesteltenisse van de saecken des Lants, als hy in den dienst quam.

van wegen Hare Koninckl: Majesteyt/ in dese Landen te komen/ is op sijne serieuse instantie ende aenhouden/ by de Heere Edelen/ ende Steden/in deliberatie geleyt; of niet geraden en was/aen Sijne Excellentie Prins Maurits, te confereren 't Gouvernement van Hollandt ende West-Vrieslandt/ voor de aenkomste van den voorsz Grave/ 't welck hy vorderde met grooten ernst/ dat te wege gebracht werde by de meeste stemmen/ ende niet sonder merckelijke ende hooge disputen. De Heeren Edelen ende Regenten van de Steden van Hollandt ende West-Vrieslant/in consideratie geleyt hebbende/dat van alle oude tijden/ ende oock in de oorloge/ 't Landt van Hollandt ende West-Vrieslandt/ hadde gehadt eenen Advocaet van het gemeene Landt/ die oock Raet van het eerste lidt/namentlijck/de Heeren Ridderschappen ende Edelen/was geweest; ende dat den selven staet was vacant/ overmits den Heere Pauwels Buys/ hem van het verder bedienen van dien/al in den jare 84. hadde geexcuseert/ende in de Legatie van Engelandt/ in den jare 85. hem hadde laten gebruycken van wegen de Provintie van Uytrecht/ ende de selve/ in 't begin van den jare 86/ gecommitteert zijnde als Raedt van Staten/ van wegen de Provincie van Uytrecht. Soo is by den Heeren Edelen/ ende Regenten van de steden van Hollandt ende West-Vrieslandt/goet gevonden/sijn Ed: te versoecken tot de bedieninge van den voorsz. staet/ niet tegenstaende in Hollande ende West-Vrieslandt/ soo in de Collegien van de Hooge en Provinciale Raden in de steden/ onder de Suppoosten van den Hove/ vele geboorene Hollanders wel bekent waren. Ende wisten de Heeren Staten/dier tijdt/seer wel/wie/ende van waer hy was/hebbende hem/ van het begin der oorloge/onder de beste Liefhebbers des Vaderlants gekent/ende negen volle jaren sijne actie ende beleydinge/ soo in de vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ in de Generaliteyt/ en elders/ wel deur sien/ende daer van volkomen proeve genomen. Ende wierden tot dien eynde tot Rotterdam/aen de Regeerders aldaer/ ende oock aen sijn Ed: eenige uyt den Edelen ende Steden gesonden/ die hem dien staet offereerden/ ende sijne ontslaginge/aen de Heeren Regeerders van Rotterdam/versochten. Hy arbeyde/ ende socht by alle middelen ende wegen/ hem daer van te excuseren/seggende: in specie/dat (na sijn oordeel) dien staet/die onder den Prince noch recht voor den oorloge gehouden was/in tractament ofte pensioen/ ende andersins/ gelijck die van den President van den Hove/ beter daer toe was te gebruycken yemant uyt de Collegien van Raden/ ofte yemant van de Pensionarisen van de outste Steden/daer van eenige oock ouder van jaren en diensten waren; andere/hoe wel jonger van jaren/nochtans in dienste van onder Steden/ ende oock meest geboren Hollanders/ met veel betere gaven ende qualiteyten/tot bedieninge van den voorsz staet/gerequireert/als hy voorsien. Ende hoe wel hy op dese redenen/tot meer reysen/soo in 't particulier/

Sijn Ed: doet ernstige instantie, dat Sijne Excell: Prins Maurits 't Gouvernement van Hollandt ende VVest-Vrieslandt soude vverden geconfereert, voor de komste van den Grave van Leicester.

Hy vverdt in den Iare 1586. van de Edelen en Steden van Hollandt, versocht tot Raet, ende Advocaet van den Lande van Hollandt.

Sijne excusatien, noopende den selvē staet,

santen geopent. Ende hoe wel in Hollant vele participanten van de desseyns waren / nochtans de Heeren Edelen en Regenten van de meeste Steden / toonde hare oude Hollantsche vromigheyt en getrouwigheyt/blijvende constant/om hare vryheyt ende gerechtigheyt/ in 't perijckel van lijf ende leven/te behouden. a Sijn E: moeste doen ter tijdt/als Advocaet / ende den mont van de Heeren van Hollant ende West-Vrieslant/'t scherp/tot meermalen afbijten. b Hy wert dickwijls gedreygt met moort / gevanckenisse/ vervoeringe/ ende andere vele beswarigheden/niet wesende te beschrijven/ met wat dexteriteyt/ couragie/ ende resolutie/ het verloop der voorsz saecke/tot eenige matichheyt/deur Godes sonderlinge genade/werde gebracht. Op de klachten/ die de Heeren Staten van Hollant/ aen Leicester, deden/over de seditieuse Predicatien/ c antwoorde den Grave æquivocè, dat mense wel anders soude doen predicken. Hoe ten lesten desen Grave moeste goet vinden/dat Jaques Reyngoutsz/ d sijnen Thresorier (die soo puriteyns-religieus was / dat hy / noch knechts/ noch maegt/ in sijnen dienst wilde lijden / die niet ten heyligen Nachtmael des Heeren en ginck) in sijn presentie gestelt werde sien priveeren van het Thesaurierschap/ e ende dat hy/ in 't scheyden uyt den Raet/ ten selven tijdt/ seyde/ Nu is mijn authoriteyt verloren. Den voorsz Reyngouts is daer na aen de Spaensche zijde gegaen/ende heel Papist geweest/ende gestorven. Ten dient niet vergeten/dat den voorsz Grave van Leicester,hebbende by eenige Provincien/ ende oock by Gecommitteerden van eenige Steden van Hollant/voor genomen op sijn vertreck/in den selven jare/na Engelant/Commissarissen/ na sijn gevalle/met hem te nemen/ ende/ onder andere/ den persoon van f Sijn Excellentie Prins Maurits, tegenwoordich Prince van Orangien/ 't selve by de Heeren Edelen gedifficulteert / by de tweede stemme geconsenteert / by de derde twijffelachtich geadviseert zijnde/ sijn Ed: op stonde / omme de derde stem van de steden beter te disponeren/als het geschiede ; ende voorts / by de meeste stemmen/ het versoeck afgeslagen werde/ ende dat de vermetelheyt van de factie soo groot was/ dat men hem 't selve in de volle vergaderinge / als sijn werck/ dorste verwijten. Aen den Grave van Leicester de excuse gedaen zijnde / seyde / wel verstaen te hebben/ hoe het gepasseert was. Den voorsz Grave vertogen zijnde/ is g sijn dobbelt beleyt/door het laten van de Acten/ en gebesoigneerde/ met achter-raet/nader aen den dach gekomen. Ende alsoo onder factieuse / ende onbehoorlijcke handelingen / hem ordinarie vermengen / niet alleen lichtveerdige/ verloopde/ bekommerde/ ambitieuse; maer oock verradische gesellen. Soo is 't selve / korts daer na/oock in dese factie aen den dach gekomen / in 't h verradelijck overleveren van Deventer, deur Standtsley, het Fort voor Zutphen/ deur Jacob,

a In dese swarigheyt moeste hy 't scherp tot meermalē afbijten.

b Hy wert dickwijls gedreygt met moort, gevanckenisse, vervoeringe, ende andersints.

c Leicesters antwoort over de seditieuse predicatiē.

d Iacques Reyngouts sijn Thresorier wert afgeset.

e Seyt sijn Authoriteyt verloren te zijn.

f Meent Sijn Excel: Prins Maurits mede na Engelandt te nemen.

g Het dobbelt beleyt van den Grave van Leicester, komt aen den dach. h Het verradelijck overleveren van Deventer, &c.

ende

te executeren. Onder de Regenten van vele Steden/ waren oock questien/ op 't stuck van de contributien/ ende inninge der selver. De Predicanten en kenden de Heeren Staten niet meer/ ja sonder der Staten kennisse/ nemende haren slach waer; vorderden terstont van den Grave van Leicester, convocatie van een Synodale vergaderinge van alle Provintien/ 't welck hen terstont werde geaccordeert. Die van den Provincialen Hove werden bevolen/ elcks in hare de uytschrijvinge te doen. Het volck van oorloge was uyt den eedt van de Heeren Staten/ in den eedt van den Grave van Leicester gebracht/ ende alle de werelt scheen verheucht te wesen/ dat de Heeren Staten van de authoriteyt/ ja van het kussen waren ontbloot/ ende gestelt. Het Spaensche Leger dede de stadt van den Grave/ ende voorts Venloo/ ende andere plaetsen/ over geven/ forcerende Nuys met gewelt. Tot Uytrecht waren de notabelste van de Stadt/ haer houdende aen de Reformatie in de kercke S. Jacob/ ontrent negen jaren te voren ingevoert/ ende onderhouden. De selve Reformatie en vonden de voorsz kerckelijcke vergaderinge niet suyver genoeg/ ende moeste cesseeren. Veel van de oude Regeerders van de stadt van Uytrecht/ ende selfs van de Heeren Staten/ moesten uyt de Regeeringe/ ja wierden gejaegt uyt de Stadt. De menees van Jaques Reyngout/ en Steven Parel/ werden aen den dach gebracht/ ende men bevont uyt Reyngouts pampieren/ dat het beleyt tot Uytrecht met Reyngouts kennisse was geschiet/ ende dat *vetus fermentum* (dat is het oude suerdeesem) moest geexpurgeert worden. Dat niet genoech zijnde/ moesten vreemdelingen in de principaelste officien gestelt wesen. Belleciere/ President in den Hove; Agelus/ Procureur Generael; Trello/ Schout van de Stadt; Deventer/ Borgemeester; Jacques de Potter/ Rent-meester van de Domeynen. De Heere Pauwels Buys/ Raet van State/ moeste gevangen werden: ende dat niet genoeg zijnde/ moeste op de namen van *Tribuni Plebis*, van Uytrecht een acte gemaeckt werden/ dat sy de Souvraniteyt van de Stadt/ Steden/ en Lande van Uytrecht/ sonder eenige conditie/ aen de Koninginne van Engelant/ over gaven/ betrouwende hare Maj: volkomentlijk. Hier by quam/ dat men de Synodale Decreten/ in den Hage besloten/ wilde aengenomen hebben/ ende dat Placcaet/ by den Grave van Leicester, tot bedwanck van alle natien/ in 't stuck van de Navigatie/ over zee werde gemaeckt ende uytgegeven. Het waren voorwaer vele swarigheden/ daer onder men scheen te fallen/ smoozen/ ende sijn Ed. vont hem/ in de redenen/ in de saecken perplex; maer Godt de Heere gaf couragie/ lust ende resolutie/ om die swaricheden/ by de bequaemste middelen/ te overwinnen. De menees van Reyngouts/ en Parel/ aen den dach gecomen sijnde/ wierden de oogen van vele/ eerst van de Politijcken/ en daer na oock vande Hoofden/ Oversten/ Capiteynen/ ende volck van Oorloge/ Hoofden ende Raden van Justitie/ Regenten in vele Steden/ ook van eenige Predi-

can-

santen geopent. Ende hoe wel in Hollant vele participanten van de desseyns waren/ nochtans de Heeren Edelen en Regenten van de meeste Steden/ toonde hare oude Hollantsche vromigheyt en getrouwigheyt/ blijvende constant/ om hare vryheyt ende gerechtigheyt/ in 't perijckel van lijf ende leven/ te behouden. a Sijn E: moeste doenter tijdt/ als Advocaet/ ende den mont van de Heeren van Hollant ende West-Vrieslant/ 't scherp/ tot meermalen afbijten. b Hy wert dickwijls gedreygt met moort/ gevanckenisse/ verVoeringe/ ende andere vele beswarigheden/ niet wesende te beschrijven/ met wat dexteriteyt/ couragie/ ende resolutie/ het verloop der voorsz saecke/ tot eenige matichheyt/ deur Godes sonderlinge genade/ werde gebracht. Op de klachten/ die de Heeren Staten van Hollant/ aen Leicester, deden/ over de seditieuse Predicatien/ c antwoorde den Grave æquivocè, dat mense wel anders soude doen predicken. Hoe ten lesten desen Grave moeste goet vinden/ dat Jaques Reyngoutsz/ d sijnen Threforier (die soo puriteyns-religieus was/ dat hy/ noch knechts/ noch maegt/ in sijnen dienst wilde lijden/ die niet ten heyligen Nachtmael des Heeren en ginck) in sijn presentie gestelt werde sien priveeren van het Thesauriersschap/ e ende dat hy/ in 't scheyden uyt den Raet/ ten selven tijdt/ seyde/ Nu is mijn authoriteyt verloren. Den voorsz Reyngouts is daer na aen de Spaensche zijde gegaen/ ende heel Papist geweest/ ende gestorven. Ten dient niet vergeten/ dat den voorsz Grave van Leicester, hebbende by eenige Provincien/ ende oock by Gecommitteerden van eenige Steden van Hollant/ voor genomen op sijn vertreck/ in den selven jare/ na Engelant/ Commissarissen/ na sijn gevalle/ met hem te nemen/ ende/ onder andere/ den persoon van f Sijn Excellentie Prins Maurits, tegenwoordich Prince van Orangien/ 't selve by de Heeren Edelen gedifficulteert/ by de tweede stemme geconsenteert/ by de derde twijffelachtich geadviseert zijnde/ sijn Ed: op stonde/ omme de derde stem van de steden beter te disponeren/ als het geschiede; ende voorts/ by de meeste stemmen/ het versoeck afgeslagen werde/ ende dat de vermetelheyt van de factie soo groot was/ dat men hem 't selve in de volle vergaderinge/ als sijn werck/ dorste verwijten. Aen den Grave van Leicester de excuse gedaen zijnde/ seyde/ wel verstaen te hebben/ hoe het gepasseert was. Den voorsz Grave vertogen zijnde/ is g sijn dobbelt beleyt/ door het laten van de Acten/ en gebesoigneerde/ met achter-raet/ nader aen den dach gekomen. Ende alsoo onder factieuse/ ende onbehoorlijcke handelingen/ hem ordinarie vermengen/ niet alleen lichtveerdige/ beroyde/ bekommerde/ ambitieuse; maer oock verradische gesellen. Soo is 't selve/ korts daer na/ oock in dese factie aen den dach gekomen/ in 't h verradelijck overleveren van Deventer, deur Standtsley, het Fort voor Zutphen/ deur Jacob, ende

a In deser swarigheyt moeste hy 't scherp tot meermalẽ afbijten.

b Hy wert dickwijls gedreygt met moort/ gevanckenisse, vervoeringe, ende andersints.

c Leicesters antwoort over de seditieuse predicatiẽ.

d Iacques Reyngouts sijn Threforier wert afgeset.

e Seyt sijn Authoriteyt verloren te zijn.

f Meent Sijn Excel: Prins Maurits mede na Engelandt te nemen.

g Het dobbelt beleyt van den Grave van Leicester, komt aen den dach. h Het verradelijck overleveren van Deventer, &c.

ende successivelijck van Gelre/ deur Paton, de welcke/ niet tegenstaende het misnoegen der vromen / ende de advertentie/ daer van aen den Grave gedaen / aldaer het commandement mosten hebben. Uyt de voorsz schadelijcke ende schandelijcke mishandelinge / is gevolgt de couragieuse ende mannelijcke resolutie van de Heeren Staten / in 't schrijven van den brief aen den Grave van Leicester, van den 4. Februarij 1587. soo aen de Koninckl: Majesteyt van Engelant/ als aen den Grave/ gesonden. i Item/ de resolutie van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ ende de Gedeputeerden van Zeelant/ den 7. Februarij/ in den selven jare/ daer by de authoriteyt van Sijn Excellentie / als Gouverneur / ende van den welgeboren Heere den Grave van Hohenlo, als Lieutenant Generael zijn verheven ende verkoren/ stellende onder de selve tachtich vendelen knechten/ die men verplicht heeft aen de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ ende den Heeren Staten van Zeelant/ oock aen Sijn Princelijke Excellentie/ als Gouverneur/ en den Heere Grave van Hohenlo, als Lieutenant Generael van de voorsz Landen. k Item/ het consent by de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ voor den jare 87. in de Generaliteyt ingebracht / omme voor al de voorsz tachtich vendelen/ daer uyt/ beneffens andere gespecificeerde lasten/ te betalen/ ende geen andere/ voor dat die betaelt souden wesen.

Als nu den voorsz Heere Grave / in 't jaer 87/ weder in 't Lant wilde komen/ ende door sijnen Secretaris veel l meneen, in dese handel beleyde/ werden de selve door hem ontdeckt / met goede aenwijsinge/ op wat plaetse/ binnen Delft/ men over hem soude vinden sijne instructie/ by den voorsz Grave geteyckent/ daer uyt den voorsz Secretaris de voorsz meneen was beleydende / ende drijvende / heeft men door sijn Ed: beleyt / hem de selve instructie afgenomen / ende doen over leveren / ende tot merckelijcken dienst/ ende verseeckeringe der Landen/ ende gemeene saecken/ gebruyckt/ gelijck oock door hem eerst ontdeckt wierde/ dat den voorsz m Grave mede bracht gansch expresse last/ omme aen de Heeren Staten een handelinge van vrede / met den Coninck van Spangien te proponeeren / ende de selve serieuselijck te urgeeren. Ende hoewel hy 't selve door meer als vijfentwintich personen/ en onder den selven eenige Kerckelijcke met hooge woorden ontkenden/ hem daer over seer gescholden / oock in Engelant sijn Secretaris Achi gesonden hadde/ omme van het doen der voorsz Propositie geexcuseert te mogen werden/ is hy evenwel gelast 't selve te doen proponeeren/ als hy oock door den Heere Kilegry gedaen heeft/ maer door / ende het breecken ende straffen van het voornemen / tegens de Regenten van de goede stadt Leyden/ is hy/ niet sonder vrese/ seer haestich uyt Hollant/ over Uytrecht/ Dordrecht ende Vlissingen/ naer n Engelant vertogen. Wat moeyten dat hy sijn Ed: gedaen zijn ge-

i Resolutie van de Heeren Staten van Hollandt, daer by dē Prins Maurits d'authoriteyt, als Gouverneur van Hollandt vvert gegeven.

k 't Consent der Staten van Hollandt, Anno 1587 inde Staten Generael ingebracht.

l Meneen van den Secretaris van Leicester, by sijn Ed: ontdeckt.

m Leicesters last, omme aen de Heeren Staten een handelinge van vrede te proponeren, 't vvelck by hem vvert ontkent.

n Leicesters leste vertreck uyt Hollandt.

weest/

weeſt/ omme de ſwarigheyt van den voorſz jare 87. te overwinnen: hoe den Grave van Leicester hem van Dordrecht na den Hage begaf/ omme hem over ſijn Ed: te wreken/ mits het ontdecken ende beletten van ſijne voorſz meneen, a hoewel hy veel Compagnien ſoldaten meeſt vreemdelingen/ op Delfshaven/ ende Maeſlant-ſluys/ by de hant brachte: hoe de Raets-Heeren/ Wijngaerden, ende Caſenbroot, ſijn Ed: in de nacht/ b waerſchouden/ dat ſijn deſſeyn tegens hem was: Hoe hy in den ſelve nacht na Delft weeck: hoe men de Predicanten aldaer terſtont dede predicken/ dat men in de Stadt hielde perſonen/ die uyt gaven/ dat den Grave van Leiceſter, van de Majeſteyt van Engelant/ laſt hadde/ de voorſz handelinge van vrede/ omme het Lant den Koninck van Spangien over te geven/ aen de Heeren Staten te proponeren/ ende dat men 't ſelve niet wettelijck en konde bewijſen: c Hoe/ ten ſelve tijden/ advijſen uyt Zeelant quamen/ dat ſy Ed: verſeeckert was; dat oock Sijn Excellentie/ ende eenige anderen/ mede verſeeckert/ ende te ſamen na Engelant geſonden ſouden worden: d dat daer op terſtont mede by ſijn Ed: belept ende reſolutie genomen wert. Hoe men Sijn Excell: des anderen daegs vroech uyt den Hage ſoude doen vertrecken/ onder pretext/ dat in den nacht tijdinge gekomen was/ dat den vyant/ met eenige ſchepen/ jachten/ ende ſloepen van oorloge/ van Antwerpen/ een exploict van oorloge voor hadde/ gereet om 't ſelve dadelijck in 't werck te ſtellen; ende dat Sijn Excellentie/ als Admirael ende Gouverneur van Zeelant/ aldaer moeſte weſen tot tegenweer hoe 't ſelve met d'exteriteyt/ den Grave/ in den morgenſtont/ aengeſeyt/ ende metter daet het vertreck geeffectueert wiert/ na de plaetſe/ daer hem den Grave van Hohenlo, met eenige Compagnien/ beſchreven hadde: wat alarm/ weynich uren daer na/ in den Hage/ op dit vertreck gemaeckt; hoe noch voor den middach/ uyt den Raet van State/ de Heeren Loſe, ende Valck, by ſijn Ed: tot Delft geſonden werden/ met laſte/ omme voorts Sijn Excellentie te volgen/ ende ſijne wederkomſte te vorderen; ſoude te lanck vallen te verhalen. e Maer den Grave van Leiceſter, bemerckende wat ordre/ tot belettinge van ſijn voornemen was geſtelt/ wiert veroorſaeckt uyt den Hage/ na Uytrecht/ te vertrecken; ende aldaer wederom by de ſijne geraméneert zijnde/ ende de ſake na ſijn meeninge geſtelt hebbende/ was hy binnen Leyden ende f Amſtelredam/ om de ſaecken tot ſijn voornemen mede te brengen/ hebbende aldaer mede verſcheyde partiſanen. Maer de oude Hollantſche vromicheyt/ wiert door de goede advijſen aldaer/ ſoo geſterckt/ dat ſijn voornemen niet en ſuccedeerde/ daer voren den ouden vromen Burgermeeſter/ ende Colonel Pieterſſoon, loffelijcke reputatie altijdt moet gegeven worden. Van Amſterdam vertooch hy na Hoorn/ g met voornemen/ om hem van Enckhuyſen meeſter te

a Doet vele compagnien ſoldaten op Delfshavé, ende Maeſlantſluys, komen.

b De Heere Advocaet vverdt by nacht gevvaerſchout. Hy vvijckt na Delft.

c Advijſen uyt Zeelant gekomen.

d Daer op reſolutie vverdt genomen, om den Prince Maurits, onder ſeker pretext, uyt den Hage te doen vertrecké, ſoude anders in Engelandt hebben ge voërt gevvorden.

e Leiceſter bemerckende d'ordre, die geſtelt vvas, om ſijn voornemen te beletten, treckt na VVtrecht.

f Komt tot Amſterdam. g Syn voornemen is, om hem van Enckhuyſen meeſter te maken.

maecken/ al waer/ wel te passe/ de goede van sijn voornemen waren gewaerschout. Ende hoewel hy vele partisanen in de selve Stadt hadde/ so is nochtans by den vromen Liefhebberen van de vrije ende gerechtigheden des Vaderlants/ sijne komste in de Stadt belet; ende alsoo wert de Kercke (daer mede Amsterdam gedesigneert was) ende de Capelle (beduydende Enckhuysen) voor Hollant ende West-Vrieslant behouden. h Maer een goet Vlaems man/ die alle het beleyt ontdeckte/ ende gebruyckt wierdt om al omme de goede te waerschouwen/ ende hem onder het gevolg van den Grave te houden/ wiert vermist/ ende quam noyt meer te voorschijn/ sonder dat men kennisse gekregen heeft/ waer hy gebleven was.

Dese twee Steden gefaillieert wesende/ wiert een i attrappe beleyt/ by den Capiteyn Gerson ende Rusy, omme den Heere Nievelt in Naerden te krijgen/ ende na Uytrecht, aen den Grave van Leicester, te brengen. Maer sijn Ed: daer op geconsulteert zijnde/ ende het bedroch merckende/ adviseerden hoe men sulcks voor komen ende beletten soude.

k Met wat middelen daer na de groote swarigheden/ van den geurgeerden vrede-handel/ de beroerten ende muyterije des volcks van oorloge/ in Medenblick/ Geertruyden-berg/ Heusden/ ende vele andere plaetsen; oock 't gene by eenige Kercken-dienaren/ soo uyt dese/ als andere/ Provincien/ na Engelant/ van wegen de Kercke geschreven; l ende hoe de goede gemeynte misleyt zijnde/ tot verstant gebracht wierde; ende wie daer van de principaelste directie/ in den jare 88. ende 89. hadde/ is wel bekent den ouden vromen ende verstandige Liefhebbers des Vaderlants. Ende hoe grootelijcken den oversten Sonoy (die hem anders altijt vroom ende wel gedragen hadde) hem in de selve factie heeft geëngajeert/ blijckt uyt copie van eenen brief van Sijn Excellentie/ aen den Raet in Engelant/ Anno 88. gesonden/ waer by de luyden van sijn soorte/ onder pretext van Religie/ wel geopenbaert worden.

m Hoe groote devuoiren tegens de vermaerde Spaensche Armade/ het beleyt van Attrappe/ op 't Noort fort voor n Bergen op zoom/ ende 't gene tot conservatie van de goede Stadt gedaen wiert/ ende sijn Ed: aen den dach brachte de Demandes en Responces tot Bourburg, op de vrede-handelinge gedaen: ende hoe Sr. Jemmes, Akracht contrerollerende/ daer over in gevanckenisse gestelt wiert/ is mede wel bekent. Voorwaer hy heeft altijt hooglijck ge-eert ende gerespecteert den genen/ die in alle de voorsz actien/ ende sonderlingen in 't redresseeren van den verloopen staet van de Lantschap van Uytrecht/ ('t welck mede in den jare 89. niet sonder sijn beleyt/ te wege gebracht en werde) geemployeert zijn geweest.

h Een goet Vlaems man, die alle het beleyt van Leicester ontdekte, wert vermist.

i Attrappe op den Heere Nievelt, wort ontdeckt.

k Ge-urgeerde vrede-handel ende muyterye van het oorlogs volk, wert belet.

l Dat de goede misleyde gemeynten tot het recht verstandt gebracht zyn, daer van is den Heere van Olden-Barnevelt den principaelsten Directeur gewees.

m Debuoiren, by hem gedaen tegens de Spaensche Armade.

n Conservatie van de Stadt Bergen op den Zoom.

In

In den jare 89. ende 90. was door eenige quaetwilligen / ende benijders van de ruste / ende eenigheyt der Landen van Hollandt ende West-Vrieslant/ te wege gebracht een scheuringe/ tusschen de Steden Alckmaer/ Edam/ Monickendam/ ende Purmerende/ ter eenre; ende de Steden van Hoorn/ Enckhuysen/ ende Medenblick/ ter ander zijde: omme 't welck te doen cesseeren/ hy geen kleyn instrument geweest is/ soo by publijcque/ als by particuliere debvoiren: gelijck mede geschiet is ten opsien van de decissinge/ ofte ophoudinge van verscheyden andere geschillen/ onder vele Steden van Hollant/ van tijt tot tijt/ verweckt. In 't eynde van den jare 89. ende 90. p was hy een voornement instrument/ omme de Gouvernementen van Gelderlant/ Uytrecht/ ende Over-Yssel/ aen Sijn Excellentie te brengen/ daer inne hy (bysonder ten opsien van Over-Yssel) geen kleyn contremine moeste onderworpen zijn. q De Surprinse van het Casteel ende Stadt van Breda / wiert by sijn kennisse beleyt. Hy was tot Rotterdam gesonden/ omme by goet succes de Stadt promptelijck van vivres/ amonitie van oorloge/ ende andere behoeften te doen provideren/ 't welck seer spoedich ende geluckelijck volbracht wiert; sulcx dat in 't selfde stuck/ drie hooftstucken genoech met admiratie / wierden geremarqueert. Eerst/ de behendige ende geluckige Surprinse van het Casteel. Ten tweeden / de conservatie van de Stadt van plonderinge ende brandt. Ende/ ten derden/ de prompte voorsieninge/ van de Stadt van vivres ende amonitie van oorloge/ ende andere behoeften ; Waer mede den vyant benomen wierde den appetijt/ omme de selve Stadt in haeste te belegeren.

1589, 1590
Om de scheuringen, tusschen de Steden van 't Noorder quartier te doen cesseren.
Hy is een voornement instrument, omme de Gouvernementē van Gelderlant Uytrecht, Over-Yssel, aen sijn Excell: te brengen.
q De Surprinse van het Casteel ende Stadt van Breda, vvert by sijn Ed: kennisse beleyt.

In 't voorsz. jaer 90. het Fort voor Nimmegen gemaeckt / het Fort ter Heyde/ tot verhinderinge van de vaert op Breda/ geleyt/ geforceert/ ende Steenbergen ingenomen zijnde / wiert goet gevonden/ een tocht in Brabant te doen / in 't eynde van 't selve jaer/ omme den vyant aldaer in umbragie te stellen / ende te min acht te nemen op 't gene het rechte voornemen/ van den aenstaende jare van 91 / was; namentlijck/ om de Steden/ op den Yssel gelegen/ by de Spangiaerts geoccupeert/ (namentlijck/ Zutphen ende Deventer) te recouvreren/ daer toe alles by sijne kennisse ende directie/ secretelijck werde geprepareert. Ende omme den vyant te stellen uyt alle achterdencken/ van eenige voornemens van groote exploicten van oorloge/ wiert oorsaeck genomen uyt eenige ontstane Kerckelijcke differenten : ende dat de ordre op de Kerckelijcke saecken / in 't jaer 86. onder het ongeluckich Gouvernement van den Grave van Leicester, genomen/ als tegens der Landen/ Heeren/ Edelen ende Steden Rechten / velen tegens de borst/ ende noch in versche memorie was. Door 't verloop van eenige Kerckelijcke personen/ niet alleen in Vlaenderen/ in de jaren 83. 84. en 85. maer oock in de vereenichde Landen/ in de jaren 86. 87. ende 88. soo in saken den staet van de Landen/ als de Kercke aengaende; wier-

r Ook om Zutphen en Deventer te recouvrerē.
s Eenige Kerkelijke differenten vverdē by der handt genomen.

de goet gevonden / de saken van Kerckelijcke Ordonnantien/ in den jare 82. (volgens de ernstelijcke begeerte ende serieuse vermaninge van mijn Heere den Prins van Orangien, Ho: Me:) by eenige gecommitteerden/ soo uyt de vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ als uyt den Hoogen ende Provincialen Raden/ de Universiteyt van Leyden ingestelt/ te doen resumeren. Ende op dat 't selve tot meerder vrucht/ dienste ende contentement mochte geschieden/ wierden tot de selve besoigne gecommitteert acht Politijcken/ uyt de vergaderinge van de Heeren Staten/ ende de Collegien van de Hooge en Provinciale Raden/ ende een gelijck getal Predicanten van de outste/ geleertste/ ende meest credyt/ dier tijt/ in Kerckelijcke saecken hebbende. Onder den selven Politijcken Gecommitteerden/ was sijn Ed: mede/ gelijck hy in den jare 1582. mede daer toe gecommitteert was geweest.

Kerkelijke ordonnantie te maken, is het vverck der Overigheydt. Sulx heeft altydt verstaen de Heere Prince van Orangien ende de Staten van Hollant en Zeelant. Als ook de Coningen van Engelant, Denemarcken, Churfurstē, Graven ende Republiquen. De Staten van Hollant komt dit recht oock toe.

De voorschrevene Politijcque ende Kerckelijcke persoonen/ by den anderen gekomen wesende/ hebben tot haer besoigne (met aenroepinge van Godes H. Name/ gedaen door een van de Kercken-dienaers) t'elckens vergaderinge beleyt. Ende wiert/ in 't beginsel/ by de Kerckelijcke persoonen gemoveert/ dat het maken van Kerckelijcke ordonnantien/ was Kerckelijck/ ende dat daeromme 't selve alleen die van de Kercke toestonde. Hier op zijn/ soo voor het recht van de Overigheyt/ als de Kercke/ seer vele gewichtige redenen geallegeert/ ende respectivelijck gesolveert. Na eenige dagen de Politijcquen (daer onder oock eenige waren/ die over een-en-twintich jaren/ soo buyten/ als binnen 's Lants/ Ouderlingen van de Kercken waren geweest) verstonden gelijckelijck/ dat het werck van de Overigheyt was/ Kerckelijcke wetten en ordonnantien te maken. Dat mijn Heere den Prince van Orangien Ho: Me: ende de Staten van Hollant ende Zeelant/ al in den jare 1574. sulcks verstaen/ Kerckelijcke wetten gemaeckt/ ende tegens de Decreten van Dordrecht/ by een Kerckelijcke vergaderinge ingestelt/ als onwettelijck ende buyten authoriteyt gehouden hadden. Ende wiert vertoont/ dat Koninck Eduwardt, ende Koninginne Elizabeth, in Engelant: de Koningen van Denemarcken/ in Denemarcken; de Churfursten/ Paltsgraven/ van Saxen/ Brandenburch/ ende vele andere Fursten/ Graven/ Heeren ende Republijcquen/ vrye Stenden van Duytslant/ die van Zurich/ Bearn ende Basel/ ende andere Republijcquen in Zwitserlant/ ende lestleden de Regenten van de stadt van Geneven/ Kerckelijcke Wetten ende Ordonnantien gemaeckt ende hermaeckt hadden. Ende dat geen redenen konden geallegeert werden/ waeromme de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant/ (soo veel en meer gedaen hebbende/ omme de ware Christelijcke Religie/ ende de Bedienaers van dien/ te mainteneren/ als yemant anders) het selve recht niet en souden hebben ofte mogen gebruycken.

De acht Kerckelijcke personen/ hen op de redenen van alle zijde gealligeert/ eenige dagen bedacht hebbende/ hebben seven van de selve verklaert/ hen met de Politijcquen te conformeren/ mits dat de Overigheyt/ voor het maken van de Kerckelijcke wetten/ eenige Kerckedienaers daer op soude behooren te hooren; den achtste en konde hem niet conformeren/ maer volchde by overstemminge. Ende wiert alsoo de ordonnantie van den jare 1582. gereformeert/ ende (na eenige dagen besoigne) by gemeen advijs/ een nieuwe ordonnantie ingestelt/ aen de Heeren Staten/ by geschrifte/ over gebracht/ ende by bevel van hare Ho: Mog: vande voorschreven sestien personen geteyckent/ overgelevert.

Geduyrende de voorsz. besoigne/ daer op soo wel het ooch hier te Lande/ als in vyanden Landen/ gehouden wiert/ is alles geprepareert/ dat tot de voor genomen expeditie noodich was/ ende wiert het Leger/ in goede ordre/ buyten vermoeden/ voor Zutphen gebracht/ de Schanse aen de Veluwe zijde/ over de Stadt/ gesurpreneert/ de Stadt belegert/ ende/ binnen een weynich dagen tot het overgeven gedwongen. Sijn Ed: was in alles present. Daer na wiert het Leger/ met alle behoeften/ voor de stadt Deventer gebracht/ waer in Graef Herman van den Berge/ over een goede troup soldaten was commanderende. De Stadt van alle zijden/ te water ende te lande/ besloten zijnde/ wiert in deliberatie geleyt/ of men die met gewelt aentasten soude/ om te veroveren/ ofte niet. Vele hoofden van oorloge advijseerden meest tot de negative/ allegerende voor principale redenen/ dat den Commandeur (wesende een Heer van qualiteyt) tot het overgeven niet en soude verstaen/ sonder het aller uyterste te wachten; ende datter alrede tijdinge was/ dat den Prince van Parma/ met het Spaensche leger/ hem te velde begeven hadde.

Het Leger van de geunieerde Provinciën vvort voor Zutphen gebracht.

Deliberatie, nopende Deventer.

Hier quam de presentie ende authoriteyt der Heeren Staten Gecommitteerden/ onder de welcke sijn Ed: mede was/ seer wel te passe/ terwijle de selve soo levendich vertoonde/ hoe oneerlijck/ schadelijck/ ende ondienstelijck het verlaten van de voorsz belegeringe/ soo buyten als binnen de Landen/ gehouden soude werden/ ende selfs de loffelijcke veroveringe van Zutphen/ sonder voordeel ofte dienst soude geschiet zijn/ soo Deventer mede niet verovert en wiert; ooch dat by goet behuoir het selve veroveren/ in korte dagen seer apparent was/ ende dat tegens gewelt/ een Commandeur van qualiteyt/ somtijts veel eer/ tot overgevinge beweecht soude wesen/ als yemant/ die met weldoen sijn fortune ende reputatie tracht te maken. Op welcke redenen de belegeringe gecontinueert/ ende het aentasten met approcheren ende forceren/ geresolveert wiert. Edoch moeste Sijn Excellentie/ ende de Gecommitteerden van mijn Heeren de Staten/ niet alleen mondelinge/ maer ooch schriftelijcke beloften doen/ dat na de veroveringe vande stadt Deventer/ Sijn Excellentie het Leger soude brengen voor

Syn Ed: gevoelen daer op.

VVat beloften syn Excell: en Gecommitteerden moesten doen aen die van Vrieslant.

Groeningen/ ende in de Ommelanden/ sonder welcke belosten die van Vrieslant/ het volck van oorloge/ van haer repartitie van de belegeringe wilden laten trecken.

Syn Ed: treckt uyt het Leger, voor Deventer, na Hollandt.

Na de voorsz resolutie/ worde sijn Edt. uyt de belegeringe/ over de Betuwe/ na de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ gesonden/ deselve van de resolutie te berichten/ hare Ho: Mo: het furnissement van de extra-ordinarie penningen ende behoeften/ tot de swaere occurrentien te versoecken/ ende daer mede weder in 't voorsz Leger te komen/ gelijck die by sijn Edt. in groote diligentie gedaen wiert.

Graef Herman van den Berge geeft Deventer over.

Graef Herman van den Berge/ tot het overgeven van de Stadt/ met gewelt gedwongen/ op de versekeringe van de selve Stadt/ voorsien/ ende op de instantie van de Gecommitteerden van de Heeren Staten/ ordre gestelt zijnde/ dat oock twee voornemende ende beproefde Hollanders/ met behoorlijck Guarnisoen gecommitteert ende gebruyckt souden worden als Commandeurs/ in de Forten van 's Gravenwaert ende Knodsenburch/ te weten/ Willem van Dorp, in de eerste/ ende Gerrit de jonge, in de tweede plaetse.

't Fort Delfsziel, en eenige Schansen, vrienden verovert.

Is daer na het Leger na Groningen gebracht/ ende op 't verobe-ren van de Stadt/ geen apparentie bevonden zijnde/ is 't Fort Delfsziel/ ende eenige Schansen in die quartieren verovert. Ende advijsen gekomen wesende/ dat den Prince van Parma in de Veluwe/ met sijn Leger/ gekomen was/ ende het Fort Knodsenburch belegert hadde/ is Sijn Excellentie/ met het Leger/ uyt de voorsz Quartieren ende Ommelanden/ na de Veluwe ontboden/ ende sijn Gecommitteerden uyt Hollandt/ in competenten getal (daer onder sijn Edelheyt mede was) na Aernhem gesonden/ op de aenkomste van Sijn Excellentie.

Prince van Parma comt voor Knodsenburch.

't VVelck hy verlaet.

Ende na dat de Spangiaerts in hare Cavallerie/ in de Betuwe/ een disgracie ende notabel verlies hadden geleden/ ende op de ordre van het ontset van de Belegerde gedelibereert was/ is den Prince van Parma bewogen geworden/ eerst sijne approchie/ ende daer na de voorschrevene belegeringe te verlaten/ ende uyt de Betuwe te vertrecken.

Syn Ed: vverdt ten vierdemael in 't Leger ontboden.

Der Heeren Staten Leger in de Betuwe eenige dagen ververscht zijnde/ wiert aldaer geconsulteert (daer op sijn Edelheyt/ voor de vierdemael van dat jaer/ in 't Leger ontboden wert) of men Nimmegen soude aentasten/ dan of men soude veynsen/ hem met het veroverde/ voor dat jaer/ te willen contenteren/ ende daer en tusschen nader letten/ advijseren ende resolveren/ met wat proceduren men den vyandt meest afbreuck soude konnen doen/ ende sijne macht trecken uyt de Quartieren van Gelderlant. Het leste wiert het beste gevonden/ ende geresolveert. Ende volchde daer op/ dat het Leger in Vlaenderen/ voor Hulst/ wiert gebracht/ oock na de veroveringe van de selve Stadt (hoe wel in den aftocht eenige disgracie ende schade geleden wiert) des vyants forcen uyt Gelderlant daer door getogen zijnde/ wiert het

Hulst vvert verovert.

Leger van de Heeren Staten / voor Nimmegen gebracht / ende die Stadt oock geluckelijck verovert.

Voor verscheyden fatigen/ by syn Ed: in dat jaer/ tot vijfmael toe/ in de Legers ende in 't reysen gedaen/ wiert hy met een swaere colijcke besocht: wes halven by hem overgeleyt wiert/ dat/ na dien de saecken van het gemeene Lant van Hollant ende West-Vrieslant/ in goede ordre in alles/ ende in 't beleyt van oorloge/ in so geluckigen staet waren gebracht/ als men hadde konnen wenschen; vonde daerom in den beginne van den jare 92. goet/ met ernst aen te houden/ op 't gene hy in 't aenvangen van synen dienst/ ende in de jaren 87. 88. 89. ende 90. successivelijck/ doch met discretie/ ende civilijck/ gedaen hadde/ (overmits de saken/ in den selven jare/ in soo goede poincten noch niet en waren) omme hem van vorderen dienst te excuseren / ende dadelijck te ontslaen: ende dede daer toe niet alleen by monde/ maer oock by geschrifte/ instantie/ presenterende syne successeurs een geheel jaer / by goede instructie/ op alles te assisteren/ niet anders voor recompense versoeckende/ dan in geenen dienst meer geemployeert te worden. 't Is hem plat afgeslagen; ende men heeft hem met bedanckingen van gedane dienst / vereeringen ende vermeerderinge van tractament/ tot continuatie van den dienste/ seer serieuselijck/ in 't particulier ende publijck/ oock eendrachtelijck geinviteert.

Syn Edelheyt vviert met een svvare colycke besocht.

Houd ernstelijk aen, om van vorderen dienst ontslagen te zyn.

Presentatie aen syne successeurs.

Ende hoewel hy oprechtelijck met een sinceer gemoet/ liever begeerde ontslagen te wesen/ als voor/ noch eens soo veel tractament in dienste te continueren / hebbende menichmael overdacht den onseeckeren cours in des werelts saecken/ bysonder in tijden van oorloge/ ende in een staet gecomposeert/ als dese/ van soo vele Steden/ elcke Stadt hebbende gelijcke Hoogheyt ende Recht / by practijcquen van Princen/ door hare respective Privelegien ende Rechten / gestelt in poincten/ omme de eene tegens de andere/ in debatten ende disputen/ tot allen tijden/ gebracht te konnen werden; daer inne de wijste ende voorsichtighste Directeurs van des gemeene Lants saecken/ het eenen yegelijcken niet te pas en konden maecken. Dat mede de selve consideratien te passe quamen/ ten opsien van de Provincien. Dan wel het principaelste/ dat hem moveerde/ was/ dat (niet tegenstaende menichvuldige devoiren ende intercessien/ by hem gedaen) tusschen Sijne Excellentie, tegenwoordich Prince van Orangien, ende den wel-geboren Heere Grave van Hohenlo, omme tusschen deselfde liefde/ correspondentie ende vrientschap te doen houden/ 't selve niet konde te wege gebracht worden.

VVat syn Ed: insiende ten zyn gevveest, vvaeromme hy van den dienst begeerde ontslagen te vvesen.

Geschil tusschen de Prins Mauris van Nassou, en Grave van Hohenlo.

Sijn Excellentie sustineerde / dat hy Commissie hadde / als Gouverneur/ ende geen Lieutenant en kende. Den Heere Grave/ dat hy voor Sijn Excellenties Commissie was geweest / ende gehadt hadde commissie als een Lieutenant van Hollandt ende West-Vrieslandt/ Zeelant/ Thiel ende Bommeler-weerde/ by het leven van mijn Heere

den Prince van Orangien, Sijner Excellentie Heer Vader/ Hoog: Mem: Ende dat hy daer inne by veel acten ware geconfirmeert / ende bevesticht door Sijne Excellentie commissie. Dat hy daeromme de Commissie van den Grave van Leicester, als sijnen Lieutenant Generael/ hadde gedifficulteert; Sijne Excellentie, ende den Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant / getrouwelijck tegens de schadelijcke meneen des Graven van Leicester, met perijckel van sijn lijf en leven hadde geassisteert; ende dat by resolutie van den 7. Februarij/ Anno 1587. de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant / ende de Gedeputeerden van Zeelant/ hem hadden geconfirmeert in de voorsz qualiteyt / ende beloofft/ onder Sijn Excellentie beleyt / als Gouverneur ende welgedachte Heer Graef / als Lieutenant Generael te stellen/ en te onderhouden/ tot verseeckeringe van Landen ende Steden/ 80. vendelen soldaten/of meer/ na den noot vereysschen soude.

De questien hier op/ tusschen dese twee personagien/ waren so hoog/ scherp/ exorbitant ende menichvuldich/ in de voorsz. jaren / gevallen/ dat sijn Ed: voorwaer daer van een schrick hadde/ wesende voor dadelijckheyt ende inconvenienten. Oock sach hy/ dat na de respective humeuren / de selve questien geschapen waren / van tijt tot tijt/ te vermeerderen / door het voorgenomen Houwelijck / tusschen den Heere Grave van Hohenlo, ende hare Excellentie van Orangien, Maria van Nassauw, sijne Excellentie geliefde suster.; seggende sijn Excellentie klaerlijck/ dat hy/ by voortganck van 't selve Houwelijck / verstonde/ de administratie van goederen ende renten/ van mijn Heere den Prince van Orangien , sijn outste broeder / hem als broeder toe te behooren. Ende den Grave , dat sijn toekomende Egemale / volgende de ordre van mijn Heere Prince van Orangien, haer Heer en Vader Ho: Me: de selve administratie vele jaren hadde gehadt / ende vorder behoorde te behouden; ende dat hy haer/ daer inne/ in alle middelen begeerde voor te staen.

Houwelijc tusschē den Grave van Hohenlo, en Häre Ext: Maria van Nassau.

De voorschreven redenen/ en vele andere seer gewichtige consideratien/ moveerden sijn Ed: omme van gantscher herten/ uyt den voorsz. dienst/ ontslagen te wesen. Maer : niet durvende de Heeren Staten refuseren / 't gene hare Ho: Mo: soo seer van hem begeerden/ is hy in den dienst gebleven.

Syn Edelh: derft de H: Staten van Hollant sijnen dienst niet vveygerē.

Ende is het jaer 92. redelijck geluckich/ by veroveringe van Steenwijck ende Coevorden, afgeloopen / in welcken jare den Prince van Parma, den eersten December/ gestorven is. Het navolgende jaer is oock geluckich afgeloopen / by veroveringe van de stadt van Geertruydenberch/ in welcke belegeringe sijn Ed: op de occurrentien/ wel ses mael ontboden/ ende gesonden was. Insgelijcks het jaer 94. by het ontset van Coevoerden/ ende het veroveren van Groningen/ daer by sijn Ed: mede was.

Syn Edelh: is verscheyden belegeringe present gevveest.

Na den doot van den Prince van Parma , heeft Graef Pieter Ernst

van

van Mansvelt provisionelijck het gebiet gehad/ over het leger des Coninckx van Spaengien/ in de Nederlanden. Daer na heeft men verstaen / dat Erneftus, Hertoch van Ooftenrijck, by den Coninck van Spaengien/ tot het goubernement van de Nederlanden/ was gecommitteert. Maer / overmits de selve in Hongarien / Stirien / ende Croatien de selve landen gouberneerde / uyt den name van den Keyser Rodolphus / sijnen broeder / soo konde hy soo gering aldaer niet van daen comen; sulcx dat hy den 30. Januarij 1594 eerst tot Brussel triumphantelijck is in gehaelt. Erneftus vvort Gouverneur van Nederlant.

Desen heeft den 16 Mey 1594 door de Heeren Otto Hartius ende Hieronimus Coemans, Rechtsgeleerden/ aen de Heeren Staten Generael / seeckere propositie doen doen/ ende openinge van vrede doen voorstellen/ die by de Heeren Staten Generael / na examinatie is afgeslagen. Sijn Ed: heeft de selve antwoort ingestelt/ gelijck oock by sijn Ed: gedaen sijn geweest wel vijf ofte ses andere van gelijcken stoffe soo aen den Baron van Reydt / den Grave van Mansvelt ende andere. Maer alsoo twee maenden daer voren/ eenen Michiel Renichon, Priester Namuroijs Pastor van Boiffier, van Brussel / in soldaets cleederen/ in de vereenichde Nederlanden gesonden/ ende binnen Breda gevangen was; de welcke in den Hage gebracht sijnde/ na dat hy sich selven eerst in de gevanckenisse meende om te brengen / ende te verworgen / bekende last te hebben met eenige andere Moorders/ tot noch ses in 't getal/ om den Prince Maurits van Nassauw/ den Prince Hendrick / als doen tot Leyden in de universiteyt studerende / de Heeren van Olden-Barnevelt, Leoninus ende Aldegonde omme te brengen / ende het leven te nemen/ alsoo dese de Spaensche regeringe meest tegen / en in 't ooge waren. De selven Renichon is by den Raden van Staten/ daer over gecondemneert/ met den swaerde geexecuteert te worden / het lichaem aen vier quartieren gedeylt / ende op de vier gewesten van den Hage uyt gehangen/ 't hooft op eenen staeck gestelt / gelijck den 3. Julij des selfs jaers gedaen is geweest. Daerom sich hier na vele seer grootelijcks hebben verwondert / dat meer maels sedert noch 25. jaren op gehoopte diensten/ by sijn Ed: de Landen gedaen (op den name van de Staten Generael/ de selve in 't Casteel ofte binnen hof van den Hage/ met assistentie van 1000 ofte 1200 soldaten sijn Excellencie aldaer present zijnde/ is omgebracht/ ende het leven benomen/ gelijck de sententie daer van gedruckt is) en by Emmauel van Meteren in sijne memorien van de geschiedenissen der Nederlantsche Historien breeder wert verhaelt.

1594. Doet de Staten Generael vrede aenbieden.

Maer men bevont dat hy de Princen, Maurits ende Hendrick van Nassouvv, sijn Ed: en eenige andere, sochtes om te brengen.

Het jaer 95. liep ongeluckich af/ overmits de belegeringe van Grol / die by sijn Excellencie moest verlaten worden. Ende daer by viel die ongeluckige rencontre/ omtrent Wesel in de welcke de Graven Philips, ende Ernst Casimir, Graven van Nassauw / ende Graef Ernst, Grave van Solms, gevangen wierden/ ende de eerste/ ende de

1595. Belegeringe van Grol, ende by sijn

Excell: verlaten.

leste inde Gevanckenisse sterven. Het innemen van 't Huys Emmerick/ ende ande plaetsen meer; maer de saecke wiert/ ten deele/ versoet/ door een disgratie/ die onse ruyteren deden aen eenige bende van ordonantie/ op den 24. Novembris 1595. ende by het vernielen ende verstrooyen van de regimenten te voet/ ende ruyteren/ ontrent Turnhout.

Slach van Turnhout. 1596.

Het jaer 96. geluckte niet beter/ door de veroveringe van Calis/ Ardres/ invasie ende inneminge van 't lant ende stadt Hulst/ daerin merckelijcken te letten staet/ dat hy met andere Gecommitteerde vande Staten Generael/ gesonden wesende/ by sijn Excellencie/ tot Groningen liggende/ men hun lieden aldaer/ met groote instantie/ tot over de twalf uren in de nacht/ over den hals wilde dringen/ dat men den Heere Grave van Solms soude aen-schrijven/ Hulst aen de Spaengaerts over te geven. Maer/ die Gecommitteerden 't selve constantelijck excuserende/ als gelast wesende Hulst te conserveren/ maer niet aen den Spaengaerts over te geven.

Sijn Edelh: met andere Gecommitteerden, vverde by Syn Excell: gesonden.

Het jaer 97. was geluckich/ alsoo/ door des vyants expeditien in Vranckrijck/ in den selven jare/ voor dese sijde/ verovert worden Berck, Meurs, Brede-fort, Grol, Oldenseel, Ootmarsen, Enschede, en Lingen.

1597. Verscheyden plaetse vvierden verovert.

In 't selfde jaer gebeurde/ dat den Coninck van Vranckrijck hem liet bewegen/ omme met den Coninck van Spangien/ ende de Aerts-hertogen/ in handelinge van vrede te treden/ daer op in Engelant/ ende dese landen/ gesonden wierden/ omme/ by Gesanten/ geassisteert te worden. Hier toe wiert de Heere Iustinus van Nassouw ende sijne Ed. versocht. Hy hadde sich geerne geexuseert op de beloften/ hem in 't aen-vangen van sijnen dienst/ gedaen: maer die excuse wiert afgeslagen; sulcx dat den Heere Nassauw/ ende hy/ met den Heer van Busenval, sijnes Majesteyts Amabssadeur/ in dese landen/ de reyse aennamen. Sy gingen/ met goeden last ende instructie/ soo publijcque/ als secrete. Komende by den Coninck tot Angiers/ openden aen sijne Majesteyt haren last/ met offre ende presentatien/ daer toe by haer lieden/ by geschrifte/ mede gegeven. Den Coninck hen hebbende/ tot verscheyden reysen/ gehoort/ ten deele selfs/ ten deele by eenige voornamme Heeren van sijnen Rade/ sijne inclinatie geopent/ begeerde ten lesten/ dat sy luyden hem tot Nantes souden volgen. Tot Nantes gecomen wesende/ heeft den Coninck/ soo selfs/ als door Gecommitteerde/ hen luyden verclaert de gelegentheydt van sijne saecken/ Rijcke ende Onder-saten/ te vereysschen/ dat hy/ met de Spaengaerts/ vrede moeste maecken. Den Heere Cecijl, Ambassadeur van de Coninckklijcke Majesteyt van Engelant/ gelijcke verclaringe van den Coninck/ ende sijne Gecommitteerden/ ontfangen hebbende/ bonden sy lieden goet/ op de saecken

Koninex van Vranc-rijcx handelinge van vrede, met Spangien.

De Heer Iustinus van Nassau, en sijn Ed: reysen na Vrankrijk, en Engelandt.

Sy openen den Koninck haren last, Des Koninex van Vranckrijcks verklaringe.

saecken van hunlieden last / te samen gehoort te worden / ende te mogen besoigneren met den vollen Raet van sijne Majesteyt: 't selve wiert geaccordeert. Alwaer / soo van wegen haer Coninckl ijcke Majesteyt van Engelant / by den wel gemelten Heer Ambassadeur Cecijl, ende haer lieden / van wegen de Heeren Staten Generael/ by vele redenen / vertoont wiert / dat veel eerlijcker / veel seeckerder / ende profijtelijcker / door sijne Majesteyt / soude wesen / met Engelant / ende dese Landen / volgende de tractaten / onderlinge gemaeckt/ in de vrintschap te blijven/ als met de Spaengaerts te handelen. Waer op hen luyden in effecte wiert gedaen / gelijcke verclaringe/ als voren. Ende soo den Heere Cancelier/ in sijn antwoorde ende verclaringe/ hen luyden/ onder andere redenen/ voorstelde/ van met den Koninck van Spangien mede in handelinge te willen treden : dat men goede conditien soude komen bedingen / daer op dese Landen/ onder sijn gebiet / weder souden komen ; ende dat men/ by violatie vande selve conditien/ van beyde haer Majesteyten goede secourse soude hebben te verwachten ; waer op sy luyden resolutelijck antwoorden / dat het een quaden raet by dese Landen soude geacht werden/ hen onder den Coninck van Spaengien/ op goede conditien/ te setten. Want/ als Onder-saten/ onder een groot Coninck hen stellende / des selfs authoriteyt willen besnyden / geen goet succes daer van en conde volgen ; ende dat niemant van hen en soude konnen gelooven / dat men assistentie van daer / sonder difficulteren / souden becomen. Soo dat dese Landen / door Godes genade / ende goede debvoiren / noch hadden middelen / om te onderhouden dertich Regimenten te voet/ drie duysent ruyteren/ met een goeden train van geschut / ende andere behoeften/ inden oorloge offensive/ ende defensive/ noodich/ met hondert schepen van oorloge/ soo in Zee/ als op de binnen wateren/ ende dat sy die assistentie souden hebben te wachten/ als sy van alles ontbloot / ende geen middelen souden hebben / omme over de violatie der conditien te clagen. Daer op den Hertoch van Espernon seyde/ sy hebben groot gelijck. Den Coninck sijn Ed: daer na alleen by hem ontboden hebbende / ende hem de redenen van sijne eyntlijcke resolutie naerder verclarende / ende datter geen verande- ringe conde vallen / heeft hy aen sijn Majesteyt rondelijck geseyt/ dat sy luyden / al gedaen hebbende wat hen doenlijck was / soo by sijne Majesteyt selfs/ by de confidentste van sijnen Raet/ in 't particulier/ omme sijne Majesteyt te diverteren van het besluyt der handelinge ; ende dat sijne Majesteyt / ende de Heeren van den Raet/ daer toe niet en waren te brengen. Dat hy niet anders en kohde seggen / dan sijne Majesteyt seer oetmoedelijck te bidden / dat hy met hen luyden presentatie / ende liberale offren/ sijnen meesten dienst/ profijt/ ende versseeckeringe van sijn persoon / Rijcken / en Onder-saten / tot nadeel van de Spangiaerts / soude willen vorderen / ende henluyden/ in

Besoigneren met den vollen Raedt van sijn Majesteyt.

Voorstel van de Cancelier.

d'Antwoorde, daer op gegeven.

Den Koninck van Vrancrijk ontbiedt syn Ed: alleen by hem, ende de onderlinge communicatie gehouden.

weynich dagen / afscheydt geven / met soo goede ende vrucht bare resolutie / ende beloften van assistentie / dat sylupden hare Heeren committenten mochten verseeckeren / van sijne Majesteyt oprechte goede meninge / tot deser Landen behoudenisse. Sijne Majesteyt seyde / hem seer aengenaem te wesen / dat hy bemerckte / uyt de voorsz. woorden / dat hy sijn meeste voordeel hem / tegens den Spaengaert toe wenste. Selfs / omme sijn profijt te doen jegens den selven / met hen luyden presentatie ende liberale offren / ende dat hy 't selve / niet alleen tegens mijn Heeren de Staten Generael / maer oock tegens hem / ende de sijnen / in 't particulier (die hy seyde wel verseeckert te sijn / dat hem / vele jaren / met goede / oprechte affectie / dienste gedaen hadde : oock uyt verdedigen van sijn eer / tegens de fulminatie vande ministers op sijne converfie) wilde erkennen. Ende gaf hem korts daer na in 't particulier / mondelinge beloften / van dat hy / aen mijn Heeren de Staten / by forme van betalinge van schulden soude furneren in vier jaren / dertien hondert duysent croonen / seggende; dat hy inde handelinge soude moeten beloven / dese Landen geen assistentie te mogen doen ; maer dat hy verstonde / schulden te betalen / geen assistentie gereeckent te konnen werden. De Heere Nassouw / ende sijn Ed: van den Coninck / met brieven aen de Heeren Staten / gedimitteert sijnde / namen hun luyden reyse over Parijs / omme al daer te verstaen / of inde handelinge / tot Verdijns / geen veranderinge te vallen / apparent was. Ende al daer verstaen hebbende / dat het tractaet genoch op 't sluyten was gebracht / namen hare reyse na Engelant / al waer sy luyden / by hare Coninckliijcke Majesteyt / volgende hare brieven van credentie / van de Heeren Staten Generael / na de gedane complimenten / openden / in wat poincten sy luyden de saecken / in Vranckrijck / hadden gelaten / ende versochten haer Majesteyts vertroostinge ende assistentie / omme deser Landen saecken staende te mogen houden. Hare Majesteyt toonde haer qualijck te vreden / in de proceduyren van den Coninck van Vranckrijck / ende seyde / in effecte / dat sy meer redenen hadde / omme / by handelinge / haer / ende haren staet te verseeckeren / als den Coninck van Vranckrijck ; ende seyde oock sulcks te willen doen / gebruyckende seer hooge woorden / tegens den Coninck van Vranckrijck. Sylupden deden instantie / dat haer Majesteyt aen desen Staet souden willen continuëren hare Coninckliijcke affectie / ende assistentie / op dat dese Landen behouden mochten werden / ende door hare handelinge niet gebracht werden tot desperate resolutien : dat sy lange jaren met hare assistentie alleen / hunlieden hadden gedefendeert / ende met Godes hulpe noch wel verhoopten hen te defenderen / by continuatie van hares Majesteyts faveur ende assistentie / ende dat den Coninck henluyden belooft hadde te rembourseren deser Landen verstreckte penningen tot sijn secours. De Coninginne seyde dat sy haerlie-

Treffelijcke beloften des Konincx, ten behoude van de Nederlanden.

Haer oorlof van den Koninck hebbende, nemen hun reyse, over Parijs. En voorts na Engelandt.

Haer vertooninge, ende versoeck aen de Koninginne, en wat sy voor antwoort gaf.

lieden soude assisteren als/ sy souden wesen in 't water/ wijsende tot over de kinne/ seggende *Iusques à la.* Edoch/ gaf haer luyden voor 't eyntlijck affscheyt/ dat sy/ met den eersten/ wilde verwachten/ Gesanten van mijn Heeren de Staten: omme van de selve te verstaen/ wat contentement de selve haer souden willen geven; voor de gedane assistentie/ ende wat sy voor haer souden willen doen/ ende dat sy de handelinge met de Spaensche soo lange soude ophouden.

Selsame antvvoorde van de Koninginne.

Van hare Majesteyt scheydende/ besochten sylupden in sijn kamer den Heere Mylord Bourley grooten Thresorier van Engelant ende na begroetenisse deden aen sijn Excellencie openinge/ hoe de saecken in Vranckrijk by hunluyden vertreck stonden. Dese seyde hun/ dat den Koninck van Vranckrijck seer wel dede/ dat hy sijn persoon/ staet/ Rijcken ende Ondersaten/ versekerde met de vrede-handelinge/ ende dat hy sulcks schuldich was te doen/ als Koninck; niet tegenstaende de tractaten anders inhielden; seggende/ dat de selve hadden/ ende moesten hebben civile interpretatien. Syluyden waren niet weynich verwondert in de selve sijne verklaringe/ als seer weynich accorderende/ met de woorden ende proposten/ die sy rechte voren uyt den monde van de Koninglijcke Majesteyt verstaen hadden: maer recommanderende aen Sijn Excellentie, deser Landen saken/ defensie ende assistentie/ namen hun afscheyt.

Affscheydt vande Koninginne. Spreecken met den grooten Thresorier.

Als de voorsz twee Fransche ende Engelsche Legatien/ weder in Hollant gekeert zijnde/ ende rapport van alles gedaen hebbende/ wiert hem in den selve jare 98. opgeleyt de vierde Legatie/ aen Hare Koninckl: Majesteyt in Engelant/ met laste/ omme met Hare Majesteyt te handelen/ op de vereffeninge van hare geeyschte schulden/ die by hare Majesteyt begroot wierden over de hondert ende twintich hondert duysent guldens/ alleenlijck uyt de twee tractaten/ van den jare 1585. daer voren Briele ende Vlissingen/ met het Fort Rammekens/ verpant ende ingeruymt waren. Ende hoe wel in dese vierde Koninglijcke Legatie/ mede gecommitteert waren de Heere van Warmondt, den Heere van der Wercke, de Heere Hottinga, ende de Heer Hessels, soo quam de directie van dien/ meest tot sijnen laste. Syluyden hadden publijcque ende secrete instructien/ ende hy droech de secrete over hem. De Koninginne in hare publijcque audientie/ hare Majesteyts Raden/ met de welcke syluyden waren besoignerende/ lieten van haer gaen/ dat sy wel wisten/ wat henluyden uyterlijcken last ware; ende eenige van de haren en waren niet wel te vreden/ dat syluyden Hare Majesteyt/ ende de Heeren van den Rade/ soo seer gepord wesende/ die niet en wilden openbaren/ ende seyden altemet/ dat syluyden wel lichtelijck in den Tour mochten geraecken. Sijn Edelheyt wiste wel/ dat syluyden/ van henlieden secrete instructie/ geen copie en konden hebben. Ende of sy sonder copie yet mochten hebben verstaen/ daer op geen vast fundament en konde gemaeckt worden.

Vierde Koninckl: Legatie aen de Koninginne van Engelandt.

Hoe vvel meer andere vvaren gedeputeert, soo quam nochtans de directie principalijck op sijn Edelheyt aen.

Syn Edelh: vertrouwen op de Koninginne.

Ende dat sijn Ed: soo wel steunende op de hooge wijsheyt ende Heroique magnanimiteyt van de Koninginne/ dat sluyden hen/ noch het recht van haerlieden Legatie/ niet en souden willen verongelijcken / om dat sluyden hare Heeren Committenten getrouw waren/ ende bleven.

Syn Edelh: wiert by de Koninginne alleē ontboden.

Twee dagen daer na/ wiert sijne Ed: alleen by de Koninginne ontboden; Hare Majesteyt ginck seer heftich aen: seggende wel te weten/ dat sluyden last hadden/ hare schulden te begrooten/ ende haer te accorderen op tien Milioenen; ende dat sy verwondert was/ (nademael sy meer als twaelf Milioenen / alleenlijck uyt de twee tractaten/ van den jare 1585. hadden in haren gelde over soo lange jaren verschoten) dat sluyden hen waren achter houdende. Sijn Ed: seyde aen Hare Majesteyt/ dat sy hare ordre ende last/ by geschrifte hadden/ daer na sy hen in getrouwigheyt moesten reguleren ; sy conjureerde hem in de beste termen / dat hy wilde maecken / dat mijn Heeren Staten/ ende hare Gesanten / met haer niet ondanckbaer souden willen handelen. Hy seyde / dat sy hen daer van wel souden wachten/ ende hare Majesteyts seer ootmoedige Dienaers waren.

Hy was dien tijt wel in pijne; maer na sijn thuys komste/ ende rapport van 't gene gepasseert was/ bleven sy alle gelijck constant/ omme niet hooger/ als tot de twee derdendeelen van het achterwesen/ dat is/ tachtich hondert duysent ponden/ te komen : ende daer op wiert finalijck de begrootinge van de schulden / ende die termijnen tot de betalinge van eene helfte/ geaccordeert / na inhoudt van 't derde accoort/ met Hare Maj: by sijn overstaen ende onderteyckeninge / gemaeckt.

Het accoordt vviert, by syn overstaen, gemaeckt.

't Is waer/ dat van wegen Hare Koninckljjcke Majesteyt/ eenige penningen meer begeert wierden / als sy accorderen wilden ; maer sy namen aen alleenlijck / omme de Heeren Staten favorabel rapport te doen/ als sy oock deden / op sijne wederkomste van de voorsz vierde Koninckljjcke Legatie.

Den Admirant comt omtrent Berk. De Staten vergaderen hare Forcen.

In dat jaer waren de saecken alhier in groot allarm / om dat den Admirant van Arragon , met een seer groot leger/ van oude ervarene soldaten/ te velde gekomen was/ omtrent Berck. Men adviseerden terstont op de ordre van resistentie/ soo veel de gelegentheyt mochte lijden. Men dede Forcen vergaderen / soo omtrent Doesburg/ als den Geldersschen Weert/ en aen beyde zijden van de reviere van den Rijn. Den Admirant bedwong die van Berck tot overgifte; dede Wesel sijnen wille doen : tooch tot voor Deutecum / ende bedwong de selve mede tot overgevinge : besette Emmerick/ Rees/ ende veel Steden van den Lande van Cleve/ Gulich/ Berch/ ende andere aenpalende Landen ; doende den selven/ ende de luyden daer inne / by brant-schat betalen/ soo veel hem goet dochte : Ende dede moordadelijck ombrengen den Grave van Brouck, met plonderinge ende berooving van sijn huys/ tot Brouck/ van alles.

In 't

In 't scheyden van de Legers / door den opgekomen winter tijdt/ wierden de Frontieren/ van dese zijde/ wel beset gehouden. Ende als men in den Hage uyt den Leger/ heerde/ vielen de klachten in de hoogste poincten / dat men tegens sulcken grooten Leger/ veel te weynich ruyters en knechten hadde. Men stelde ordre/ omme in diligentie/ de Engelsche ende de Schotten / oock de Nederlantsche Compagnien/ te versterken. Men liet by Graef Ernst Casimir van Nassauw, een nieu Regiment duytsche lichten/ ende door den Heere van La Nove, een Regiment fransche / ende verscheyde nieuwe Compagnien / soo Curassiers/ als Harquebussiers. Men verhoogden verscheyden middelen van consumptie ; oock de contributien/ over de Steden en Dorpen/ op de onroerende goederen : Ende deden maken eene generale Capitale impositie/ in Hollant en West-Vrieslant/ omme meer penningen te vinden/ het groot gewelt des vyants/ by defensie/ te wederstaen/ ende eerst te velde te wesen.

Ordre gestelt, om 't Krijgsvolc te versterken.

Capitale leeningen opgestelt.

Ende alsoo den ouden Koninck van Spangien overleden zijnde/ ende den jongen Koninck sijn regeringe aengevangen hadde/ met een generael ende seer schadelijck arrest / van alle schepen deser Landen ; belettende metter daet alle Navigatie ende Trafijcque / op sijne Rijcken ende Landen : Soo is oock gelet ende geresolveert op een rigoreuse directie/ by een Zee-armade/ op de kusten van Spangien/ verscheyde Eylanden ende Landen/ onder sijn gebiedt wesende.

Den Koning van Spangien overleden. Den jongē Koning doet arrest op de schepen deser Landen

Sijn Excellentie heeft hem tijdelijck / met alle macht/ in 't velt begeven / tusschen 's Graven-waert ende Husen/ in de Betuwe/ op den Gelderschen Weert/ ende daer omtrent/ op beyde zijden van de Riviere. Den Admirant is/ een tijt lanck daer na/ met het Spaensche leger/ mede te velde gekomen/ ende sonder aen de oost-zijde van den Rijn yet dadelijck/ boven de besettinge van Deutecum/ ende de Steden van het lant van Cleef/ by hem geoccupeert/ te attenteren : maer aen de west-zijde van den Rijn/ mine maeckende yet door te willen nemen/ is met het Leger getogen over Maes/ en heeft geinvadeert den Bommelerweert / ende tot veroveringe gedwongen het Fort Crevecuer/ op de Diese/ by 's Hertogen-bosch. Sijne Excellentie heeft hem gepreveniert/ by besettinge van Bommel/ de Schanse/ ende het Eylant van Voren/ Heusden/ met den Hemertschen-weert. Vele Gecommitteerden van de Heeren Staten ende onder den selven mede sijn Ed: waren in dat jaer op verscheyden deliberatien/ tot het noodelijcke tegenweer/ eerst in de Betuwe/ omtrent den Gelderschen-weert/ daer na binnen Bommel / op de Voren / ende andere plaetsen daer omtrent/ ende oock op 't Tol-huys/ alwaer enige Heeren/ uyt het Duytsche leger/ van Rees quamen / ende ten lesten binnen Gorcum in besoigne geweest.

Syn Excel: en d'Admirant, te velde.

Syn Excel: beset Bommel, ende andere plaetsen.

Ende wiert in den selven jare 99. van de Spaensche zijde/ onder het Gouvernement van den Cardinael / Andreas van Oostenrijck, ofte Borgau,

Borgau, niet vorder gedaen/ als het maken van een Fort/ in Bommeler-weert/ ter plaetse/ daer 't selfde commandeerde over de riviere van Wael ende Maes. Doch en wiert 't selve niet sonder merckelijck verlies van volck/ sonderlinge aen de Spaensche zijde/ niet opgemaeckt. Van dese zijde wiert/ met goet vinden van Sijn Excellentie, ende de Gecommitteerden van den Heeren Staten/ in 't Leger wesende/ goet gevonden dat Graef Willem Deutecum soude innemen/ als geschiede; ende het Duytsche volck wiert in Emmerick gebracht.

Graef VVillem neemt Deutecum in.

De Scheeps-armade op de Kusten van Spangien/ onder het beleyt van Jonckheer/ Pieter van der Does, in Zee geloopen/ dede in de Coronge een effort/ sonder groot effect; overviel daer na Groot Canarien/ doende aldaer seer groote schade/ ende nemende aldaer veel groote stucken geschuts; gelijck hy oock daer na overviel het Eylant van St. Ome/ daer oock veel geschuts/ ende suyckeren/ verovert/ ende in dese Landen gebracht wierden. Maer overmits den Generael/ aldaer van sieckte/ door de quade lucht/ stierf/ ende groote sieckte ende sterfte/ onder de soldaten ende matrosen/ ontstonde/ soo is het principael dessejn/ daer de expeditie op aengeleyt was/ niet geattenteert: maer zijn de schepen te rugge gekomen; daer van eenige Galleyen in 't gat van der Sluys gekomen/ na dat sy uyt dese Landen geseylt waren/ eenige schade geleden hebben.

De reyse van Ioncheer Pieter van der Does.

In 't jaer 1600. alsoo het Spaensche volck van oorloge/ in de nieuwe gemaeckte Schanse in Bommelerweert/ ende het Fort Crevecœur, op de Diese/ waren muytenerende/ gelijck oock in andere plaetsen gebeurde; Soo is by de Heeren Staten Generael, Sijn Excellentie, en de Raet van Staten/ verstaen/ dat die occasie moest werden waergenomen/ ende is alles geprepareert/ omme den Spaengiaerts te prevenieren/ ende met alle macht de voorsz. Schantsen te besetten/ soo haest mogelijck was/ gelijck geschiet is. Door den uytganck van de Weert/ Crevecœur, hoe wel by den Spangiaerts seer verbetert/ met kleyne moeyte/ verovert. Andreas Fort tot reden te brengen/ kosten meer gelts/ arbeyts en tijts/ in 't maecken van Forten/ retrenchementen ende approchien; maer wiert tot compositie ende overleveringe gedwongen. Edoch bedongen die voor haer resterende besoldinge ende betalinge/ hondert en vijf en twintich duysent ponden/ by de Heeren Staten promptelijck gefurneert; mits dat de soldaten uyt Crevecœur, aen de zijde van de Heeren Staten gebleven/ daer uyt souden genieten/ als andere. De soldaten/ wesende Walen ende Hoochduytschen/ bleven meest in dienst van de Heeren Staten/ ende wierden verdeelt onder acht vaendelen Walen/ ende drie vaendelen Hoochduytschen. Over henlieden wiert gecommitteert/ als Colonel/ Prins Hendrick Frederick van Nassauw, ende den Heere van Marquette, als Lieutenant Colonel.

Crevecœur verovert, 't Fort van S. Andries.

De Prins Fredrick Hendrick van Nassau Colonel, over de gemuyteneerde soldaten.

Dit alsoo tijdlijck ende geluckelijck/ in 't begin van de maent Mey/ vol-

volbracht hadde / wiert het volck van Oorloge / ende oock die van de Forten Andries / ende Crevecœur, in Guarnisoen verdeelt / ende ververst; ende op alle gelegentheydt der saecken / soo van de syde van den Heeren Staten / als de Spaensche / met goet insicht gelet: oock geconsidereert hebbende / dat vele van de principaelste Ruyterye van de Spaensche syde was geaccommodeert / wiert na vele preparatorien by particuliere / ende eyndelijck / by generale deliberatie ende resolutie / goet gevonden / eenen grooten tocht in Vlaenderen te doen; omme by middelen van dien / te beproeven oft men de groote roberye ende schaden / die uyt de havenen van Vlaenderen / den Zeevarende luyden / ter coopvaerdye / ende visscherye / de Zee beseylende / van de selve schaden / in 't geheel / ofte ten deele / te bevryen.

VVert voorgenomen eenen tocht in Vlaenderen te doen.

Tot dese expeditie waren 800 schepen / 128 vaendelen Soldaten te voet / 25 vanen Ruyteren / 30 stucken geschuts ter baterye / en eenige velt-stucken / met alle Officiers / ende nootlijckheden / in goede ordre / gereet gemaeckt / omme voor den 20 Junij / ter bestemder plaetse in Zeelandt / voor Rammekens / by den anderen te wesen / ende by goede wint in de haven ende geul voor Oostende / en in de haven van Nieupoort / te debarqueren. Ende waren de Heere Graef Willem van Nassauw in Vrieslandt / ende de Heere Grave van Hohenlo, in 't over-quartier van Gelderlandt / met goede troupen van volck van Oorloge / gelaten / omme op alle occurrentien tegens der Spaengaerden attentaten / in / ende omtrent die quartieren te voorsien / na behooren.

Den grooten tocht na Vlaenderen.

Ten beraemde dage is alles / voor Rammekens / by den anderen geweest; maer de wint niet dienende / is in deliberatie met den Gecommitteerden van de Heeren Staten / ende Raden van State (daer onder syn Edelh. mede was) geleydt / hoe die expeditie / door den windt belet / aengevangen ende beleydt soude worden. Daer op na eenige discoursen / eyndelijcken geresolveert wiert / dat men het Fort van Philippinen soude innemen / ende omtrent 't selve Fort debarqueren / omme de naeste wech na Oostende / het leger te brengen / en dat den train / als het meeste geschut / vivres / amonitien van oorloge ende andere noodelijckheden / 't schepe soude gelaten worden / omme op de veranderinge van wint te wachten / ende dan te volgen. Het innemen van het voorsz. Fort / ende ladinge van Ruyteren / Soldaten / peerden / wagens / geschut ende andere behoeften / tot den voorsz. tocht / is den 21 ende 22 Junij geluckich te wege gebracht. Den eersten dach is men niet verder getogen / als tot Assene / den wech tot Eeckeloo den 2. tot Varch / den 3. tot Melle by Brugge; den 4. tot Jabeecke / en den 5. tot Audenburch / Bredenen / Snaetskercke ende Plassendale / by de Spaensche verloopen ende verlaten. Den sesten dach quam het meestendeel van 't Leger tot Oostende / wesende den Colonel Piron, ende den Luytenant Colonel Bruges, met een groot ge-

De vvint vvas contrarie.

Syn Ed: vvas by de resolutie, die genomen vviert.

VVat op desen tijdt al vviert uyt-gerecht.

Verscheyden Schansen en Forten ingenomen.

tal Compagnien te voet ende te peerde / gelaten tot bewaringe ende besettinge der voorsz. verlaten Forten.

Het Fort Albertus verovert.

Het Fort Albertus by Oostende / in de Duynen / was met twee vaendelen / by de Spaensche syde / beset / ende werde met approchie ende Canon / tot over gifte gedwongen. Den lesten Junij troch sijn Excellencie, met het meerendeel van het Leger / na Nieupoort / alwaer het Leger gelogeert wiert / aen beyde syden van de Haven. De eerste ongeluckige Rescontre ofte disgracie / op den voorsz. tocht te water / viel over omtrent 40. ofte 50. smal-scheepen / meest geladen met bagagie ende Vasellen / van eenige Heeren / Oversten / Rit-meesters ende Capiteynen / die onder het Convoy van het Oorloch-schip / by calmte en stilte / onder Blanckenberch moesten blyven stil leggen / by de Galleyen van Sluys overvallen / een party berooft / genomen ende verbrant / ende een party tot Oostende gesalveert wiert: dit verscoech den geschadichden.

Syn Excell: comt voor Nieupoort.

De galleyen van sluys overvallen 40. of 50. smal-schepen.

De Heeren Gecommitteerden van de Heeren Staten Generael / en Raeden van State / waren tot Oostende gebleven / omme op de aencomste van de Schepen die uyt Zeelandt gewacht wierden / ende alle occurrentien te helpen letten. Den Aerts-hertoch quam in persoon / in groote diligentie te velde met omtrent tien ofte elf duysent Soldaten te voet / ende omtrent veertien hondert te peert / daer noch onder mede waren ontrent ses hondert / en een groote troup voet-volck van de gemuytineerde van Diest / die met groote belofte daer toe gebracht / ende by de Aerts-hertoginne selfs daer toe versocht waren / sonder dat de Gemuyteneerde van Weert / daer onder eenich volck hadden. Dit leger ofte den voortocht van dien / quam in grooten haest tot voor Oudenburch. Ende overmits den Colonel Piron / meer als twee hondert vijftich Soldaten te voet / ende het meeste deel van de Ruyterije / uyt gesonden hadt / soo wierde hy by de Spaensche gebrocht tot opgevinge van 't voorsz. Fort met de Schanse van Gnaeskercke. 't Welck by die van Bredene ende Plassendale verstaen wesende / verlieten hare plaetsen / niet sonder verlies ende groot gevaer. De Gecommitteerde van de Heeren Staten / daer onder sijn Ed: mede was / kregen hier van advertentie den eersten Julij savonts / door Ritmeester Wagemans, ende advyseerden van daer / Sijn Excellencie in groote diligentie / ten eynde op tegenweer behoorlijcke orde mocht werden gestelt. Sijn Excellencie vondt te rade op de selve advertentie / Graef Ernst van Nassauw, met den Colonel van der Noot / ende Edmont / ses kompagnien te peerde / ende twee stucken geschuts te senden om noch in den selven nacht / ofte soo haest mogelijck was / in te nemen / te versekeren ende te bewaren / een passagie die de Spaensche apparentelijck souden willen gebruycken / omme aen de Duynen ende Zeekant te komen. Maer dese wierden by het Leger van de Spaengaerts in haer voornemen belet / een partye verslagen / andere partye in de vlucht gebracht /

Den Aerts-Hertoch komt in persoon te velde.

Komt tot voor Oudenburch, en neemt eenige Forten.

De Gecommitteerden, daer onder syn Ed: vvas, adverteren in haest syn Excell:

Syn Excel: seint Graef Ernst van Nassauvv, om sekere passagie in te nemen.

gebracht/ ende vervolcht tot op de grachten van Oostende/ 't welck sy luyden op de wallen moesten aensien/ met geen kleyne beswaernisse. Daer na op alles/ in de Stadt/ ende in 't Fort Albertus, ordre gestelt hebbende/ verstonden/ dat den Aertz-Hertoch/ met syn Leger/ voorts was treckende na Nieupoort; waer op de Gecommitteerde van de Heeren Staten/ ende Rade van Staten/ ende andere/ in henluyden logement/ hen begaven tot yverige gebeden/ aen Godt de Heere/ biddende om een goedt ende geluckich succes. Daer na quam tijdinge/ datter vele schepen gesien wierden/ te komen van Nieupoort/ eenige komende/ recht na Oostende/ andere onderwegen blijvende. Ter aenkomste van eenige van de selve/ verstonden sy luyden/ dat Sijn Excellencie, met het Leger ende geschut/ door de haven van Nieupoort/ gekomen was/ aen de zijde van Oostende/ daer uyt sy luyden de rescontre ofte batallie/ voor seker hielden/ ende/ met groot verlangen/ na een goede uytkomste/ verwachtende; kregen tydinge dat Sijn Excellencie de overhant behouden/ ende des Aerts-Hertogen volck/ ten deele/ geslagen/ ten deele gevangen/ ende ten deele in de vlucht gebracht was: waer over sy luyden Godt de Heere Almachtich loofden en danckten. Ten selven dage wierden in henluyden logement gebracht/ verscheyden gevangen/ ende onder den selvigen oock eenige Pagies en Trompetters van den Aertz-Hertoge, die sy luyden met authoriteyt/ ende niet sonder perijckel/ moesten salveeren van de furie/ van de overgeblevene Schotsche soldaten/ die door het verlies van den haren/ daer op ten uytersten verbittert waren.

Sy krijgen tydinge, dat den slach gevvonnen vvas, daer af sy Godt dancken.

Den derden Junij quam Sijn Excellencie binnen Oostende/ mede brengende den Admirandt van Arragon, de Spaensche Colonellen/ Chappena, ende Louis de Villars, met vele andere/ soo van qualiteyt/ als gemeene soldaten/ gebangen/ met de veroverde Cornetten ende Vaendels/ die aen de Gecommitteerden der Heeren Staten overgelevert wierden. Aldaer wierde gedelibereert op 't senden van den Admirant, op den huyse van Woerden; ende de andere gevangenen in verscheyden Steden: ende vorders op 't gene na de gelegentheyt by der hant diende genomen. Ende hoe wel by eenige verstaen wiert/ dat door de gepasseerde tijdt/ het voornemen op Duynkercken ende Nieupoort/ ruchtbaer geworden sijnde/ te difficijl soude vallen/ overmits daer inne meer volcks van oorloge gebracht was/ ofte konde werden/ ende dat het vernielen van de Galeyen/ wel scheen het apparentste te wesen/ dat het vervolg van het voornemen wierde voor het beste verstaen. Sulcks dat Sijn Excellentie weder getogen is met het Leger voor Nieupoort/ ende de Gecommitteerde uyt de vergaderinge van de Heeren Staten Generael/ zijn van daer/ met goet vinden van Sijn Excellentie, van Oostende getogen/ na Bergen op den Zoom/ om aldaer te hooren eenige Gecommitteerden van de Heeren Staten/ tot Brussel vergadert/ die aldaer bescheyden waren/ ende ble-

Syn Excel: komt binnen Oostende, mede brengende den Admirant gevangen.

Syn Excel, treckt vveder voor Nieupoort.

bleven tot Oostende de Gecommitteerden uyt den Raet van Staten.

Tot Bergen wiert twee dagen / in communicatie / met dyie Gecommitteerde van Brussel aldaer gesonden/ gesprooken. Ende verstaen wesende/ dat de Heeren Staten van d'andere zijde/ niet anders/ als van wegen den Ertz-Hertoch en begeerden / ende hare Hoog Mogende te samen versonden / oock te handelen / van wegen de Koninck van Spangien / is de communicatie datelijck af gesneden ; ende zijn de Heeren te rugge gesonden / ende de Gecommitteerde van mijn Heeren Staten Generael/ in den Hage gekeert.

Oostende vvert belegert.

In 't jaer 1601 is/ van de Spaensche zijde/ de stadt van Oostende belegert/ oock niet tegenstaende van wegen de Heeren Staten/ te voren/ Berck was belegert.

Berk vvert verovert.

Francoys Véer in Oostende gesonden.

Berck verovert ende wel beset wesende/ is den Heere Francoys Veer, die by ordre van de Heeren Staten Generael / in Oostende gesonden was/ met versterckinge van forten/ ende vast om eenige quartieren/ buyten de stadt van Oostende/ in te nemen/ ende hem aldaer sterck te maecken ; ende over sulcks beter te beletten het approcheren na de stades wercken; 't welck also niet sonder swaere en harde forten van oorloge / is gedaen/ ende meest dat door middel/ des vyants extra-ordinaris gewelt/ omme de Stadt te forceeren/ opgehouden.

SynExcel: komt in Zeelandt.

Na de veroveringe van Berck / is een goet renfort van volck van oorloge/ in de voorsz. Stadt gesonden. Sijne Excellentie, is met de reste van 't Leger/ in Zeelant gekomen/ alwaer oock de Heeren Staten Generael haer vonden / om op de conservatie van de Stadt te helpen adviseeren ende resolveeren. Eerst wiert geresolveert / een proeve/ te water ende te lande / op de Spaensche Galeyen / ende de Forten in Casandt/ te doen/ 't welck sonder eenich merckelijck effect getenteert zijnde/ is voorts ordre gestelt / in 't meer provideeren van Oostende, soo van meer volck van oorloge/ vivres/ amonitien/ rijs/ hout/ ende anders behoeften/ aldaer meest noodich.

Daer vvert op alles ordre gestelt.

Is voorts geresolveert/ nademael niet practicabel bevonden wiert/ directelijck de Stadt te ontsetten/ dat 't selven by diversie van belegeringe van de importante stad van 's Hertogen-bossche/ soude getenteert werden.

Syn Excel: treckt voor denBosch, sonder vrucht.

Voorts daer na/ is de voorschreven Stadt belegert/ ende oock eenichsins geapprocheert ; maer de Spaensche hebben daer in een goet secours gebracht ; ende is voorts/ seer vroeg in 't jaer/ boven gewoonte/ sulcken grooten vorst op de hant gekomen / dat onmogelijcken was/ de belegeringe te continuëren ; maer dat het Leger moeste opbreken/ ende het volck in guarnisoen geleyt worden. Daerentusschen deden de Spaensche sulcken gewelt op de wercken / buyten en binnen Oostende / dat de saecken aldaer gebracht waren in gevaerlijcke poincten; ja sulcks/ dat den Commandeur te rade vondt/ omme wat tijts te winnen/ met de Spaensche eenige communicatie te beginnen/ ende te houden. Daerentusschen quam een redelijck secours in de Stadt/ en daer

daer mede de begoste communicatie af gesneden zijnde / deden de Spaensche een seer groot effort / soo op verscheyden wercken van de Stadt/als oock de buyten-wercken; maer wierde/met groot verlies/ af geslagen; ende van dese zijde ordre gestelt/om nieu renfort/ende alle behoeften/ van tijdt tot tijdt/daer in te senden/ende oock de Commandeurs te veranderen/ ende te ververschen. Den Heere Francoys Veer wiert mede uyt de Stadt ontboden/ omme te consuleeren op de middelen van 't ontset.

Na vele deliberatien / wiert geresolveert / in den jare 1602. meer ruyteren / ende soldaten te voet/ te lichten / ende door Brabant ende Vlaenderen / ofte het ontset met gewelt te doen/ ofte sulcken Stadt/ midden in des Aertz-Hertogen landen/in te nemen/daer door het beleg soude moeten opgebroocken werden. De Heere Veer wiert tot dien eynde in Engelant gesonden / omme den Heere Caron te assisteren in 't bewegen / dat Hare Majesteyt tot het secours van de voorsz. voor genomen expeditie/ende te accorderen een merckelijcke vermeerderinge van het Engelsche krijghsvolck / in dienst deser Landen wesende.

Resolutie om Oostende te ontsetten, of een ander plaets in te nemen.

Den Heere Grave Georg Everardus, Grave van Solms, wierde gesonden na Duytslant/omme twee Regimenten ruyteren te lichten; ende wierden voorts/ binnen ende buyten 'slants/andere groote lichtingen gedaen. Uyt Vranckrijck/Engelant/Schotlant/quamen goede versterckingen der ouden / ende oock eenige nieuwe Compagnien. In Duytslant lichte Graef Frederick van Solms,ende den Rijngraef/ elck een Regiment Ruyteren / overmits wel-gemelde Graef Georg Everardt op de reyse overleden was.

Daer vvert in verscheyden Landen, om volck te lichten, gesonden.

Tot de voorsz. voor genomene groote expeditie/waren/boven ruyteren ende knechten/ geschut/ amonitien van oorloge/ ende andere behoeften/ oock een groote extra-ordinaris provisie van vivres/ gereet gemaeckt. Alles wiert by den anderen gebracht in de Betuwe / omtrent 's Graven-weert/ ende Elten/ alwaer by den anderen bevonden zijn/ meer als achtien duysent soldaten te voet/ vijf duysent ruyteren/ een goeden train van geschut/ drie duysent wagens/ ende groote provisie van alles.

Sterckte van het Staten Leger.

Na gedane monsteringe / wierde het Leger eerst over Wael ende Rijn gebracht/alwaer de meeste Gecommitteerden/ van mijn Heeren de Staten Generael/ ende sijn Ed: onder den selve/ van Sijne Excell: met complementen/ ende toewenschinge van goet succes/ afscheyt namen / blijvende de andere Gecommitteerden / tot het Leger gecommitteert/by Sijn Excellentie. Het Leger marcheerde in goede ordre/ ende toog over de Maes : wat in de voorsz. tocht passeerde/en wert hier niet vermaent / overmits sijn Edelheyt daer niet by en bleef. De Spangiaerts hadden een goedt Leger by den anderen gebracht. Sijn Excellentie sochte tot een Velde-slach te komen ; maer den

Syn Excel: socht een veltslach.

Admirant van Arragon commandeerde het Spaensche Leger / ende toonde daer toe geen lust / maer hield' hem binnen sijn geschut; sulcks dat het voornemen te beswaerlijck geoordeelt zijnde / wierde de groote resolutie verandert / in de belegeringe van de Stadt Grave. In welcke belegeringe sijn Edelh: tot vier verscheyden reysen toe / of ontboden / ofte gesonden wierde / ende bleef daer / t'elcke reyse / wel acht ofte tien dagen; ende in de laetste reyse / tot dat de Stadt over gegeven / ende de duytsche ruyteren afgedanckt / ende betaelt waren.

De Stadt Grave belegert, al vvaer sijn Ed: tot vier reysen vvierde gesonden. VViert verovert.

In 't begin van de voorsz. belegeringe / wierden afgedanckt eenige wagens / ende andere kosten / als in de selve belegeringe niet seer noodich wesende / besneden.

Na de veroveringe van den Grave / begonde een goede partye van 't Spaensche Leger / sonderlinge van ruyterye / te muyteneren / innemende Hoochstraten.

De Koninginne van Engelant / aenmerckende de Spaensche opiniatrete / omme Oostende te veroveren: der Heeren Staten resolutie / omme die ten uytersten te defenderen / ende dat het ontset / noch directelijck / noch indirectelijck / noch by diversie / binnen de Nederlanden en konde te wege gebracht werden / resolveerden in April / in den navolgenden jare 1603. een armade op de Spaensche kusten te senden; begeerende daer toe van de Heeren Staten / assistentie van eenige schepen van oorloge / die oock geaccordeert wierden / op hope / dat by sulcke diversie / de Spaensche Finantie in Nederlandt / in confusie / ende het volck van oorloge / ten deele / gemuyteneert / voorts in alteratie / ende muyterye gebracht / ende de belegerde alsoo ontset souden worden. Maer het overlijden van de hoochgedachte Koninginne / gevallen den 3. Aprilis nieuwe / ofte 24. Maert / oude-stijl / 1603. hield' de voorsz. expeditie mede op.

De Koninginne van Engelandt resolveert een Armade na Spangien te senden. Dan blijft door haer overlyden achter.

Na dat den tegenwoordigen Koninck van Groot-Brittannien / was verklaert wettelijck successeur van Hare Majesteyt / vonden de Heeren Staten Generael goet / een statelijcke Legatie aen syne Majesteyt te seynden / tegens sijne aenkomste tot Londen / om hem in de Koninckliiicke successie te congratuleren / alles goets van wegen hare Ho: Mo: aen te bieden: van sijnes Koninckl: Majesteyts affectie / tot dese Landen / niet alleen te versoecken continuatie / maer oock vermeerderinge / vorderinge van de geresolveerde expeditie / op de kusten van Spangien / ende namentlijck / de ontsettinge van de belegerden van Oostende / die doen in 't derde jaer belegert gehouden / ende boven het oorlogs gewelt / met groote sterfte / door haestige sieckte van peste / gevisiteert waren.

Prins Hendrick van Nassau, den Heere van Bredenrode, sijn Ed: en Thresorier Valck aen den nieuvve Koning van Engelandt gesonden.

Tot dese Legatie wierden gecommitteert / uyt Hollandt / den welgeboren Heer / Prince Frederick Hendrick van Nassauw, den Heere van Bredenrode, ende sijn Edelheydt; ende / uyt Zeelandt / den Heer Thresorier Valck. Na dat alles tot de voorsz. Legatie gepreparee rt /

en gereet gemaeckt was/ zijn de voorſz. Heeren Geſanten tot Londen gekomen/ wel ontfangen ende gelogeert/ weynige dagen voor ſijn Majeſteyts aenkomſte aldaer. Ende was/ in Vranckrijck/ aen ſijne Majeſteyt inſtantie gedaen/ ten eynde een Heere van qualiteyt/ tot de behoudeniſſe van deſe Landen wel geaffectioneert/ ende by ſijne Majeſteyt in aenſien/ reſpect/ ende credijt weſende/ oock in Engelandt mochte geſonden worden. Daer toe hoochgedachte Koninckl: Majeſteyt van Vranckrijck/ verkoozen/ gecommitteert/ ende geſonden heeft/ den Heere Marquis van Roſnij, met een ſeer grooten train van Heeren/ Edelen/ ende gevolge. De Aertz-Hertogen ſonden aldaer/ als hare Geſanten/ den Heere Prince en Grave van Arenburch, ende den Koninck van Hiſpangien, den Conſtapel van Caſtilien, elcx mede met grooten train. Sy hadden by ſijne Majeſteyt audientie/ ende met de Heeren van ſijne Majeſteyts ſecreten Rade/ verſcheyden conferentien ende communicatien gehouden/ voor de aenkomſte van de voorſz Heeren Geſanten/ van ſijne Koninckl: Majeſteyt van Vranckrijck. Ende wierde den voortganck van de expeditie/ op de kuſten van Spangien/ gedifficulteert; ſeggende/ dat den Koninck wel in de Rijcken; maer niet in eenich oorloch/ was geſuccedeert.

Uyt Vranck-rijck, Brabandt ende Hiſpangië vvierden treffelijcke Heeren geſonden.

Den Heere Geſante van Koninckl: Majeſteyt van Vranckrijck tot Londen gekomen zijnde/ ende ſijne audientie gehadt hebbende/ nadat ſyluyden/ met voorgaende complimenten/ verſcheydene communicatien ende deliberatien/ op henluyden laſt/ met Sijne Excell: hadden gehouden/ zijn eenige communicatien/ en vergaderingen/ tuſſchen de ſelve Heeren Geſanten/ verſcheyden Heeren uyt ſijn Majeſteyts ſecreten Rade/ ende henluyden gehouden. Ende wel deurſocht/ ende voortaſt weſende/ dat ſijne Majeſteyt/ directelijck hem niet en wilde in laten/ tot deſer Landen aſſiſtentie/ wierde 't ſelve by ander wegen beſocht/ ende te wege gebraecht/ namentlijck/ dat van wegen mijn Heeren Staten Generael/ een nieuw Regiment Schotſe Soldaten ſoude gelicht worden/ onder het beleyt en commandement van den Baron van Barley, als Colonel/ ende Francoys Hinderſon, als Lieutenant-Colonel/ ende dat den Koninck van Vranckrijck voor het jaer 1603. aen de Heeren Staten ſoude furneeren/ dertien hondert en vijftich duyſent guldens; de twee derden deelen/ als negen hondert duyſent guldens tot ſijnen laſte/ ende een derdendeel/ als vier hondert en vijftich duyſent guldens/ in minderinge van ſchulden/ die den Koninck van Vranckrijck/ aen de Kroone van Engelant/ uyt voorgaende aſſiſtentie/ ſchuldich was.

Daer vvierden verſcheyden communicatië en vergaderingen gehouden. VVat daer gehandelt vvierdt.

Dit alſoo verdragen ende geaccordeert weſende/ wierden ſyluyden/ by de Heeren Commiſſariſen, in den ſecreten Rade van Sijn Majeſteyt beſcheyden/ alwaer henluyden geproponeert wierde dat Sijne Majeſteyt verſtont/ dat ſyluyden/ de helft van de voorſz. ſomme/ van vier hondert en vijftich duyſent guldens/ aen ſijne Majeſteyt in gelde ſouden

den moeten op brengen/ ende dat de andere helfte mijn Heeren de Staten/ op leeninge soude gelaten werden. Syluyden vertoonden/ 't selve de meeninge van den Heer Ambassadeur van Vranckrijck, noch de hare niet te wesen/ ende dat den noot van de Nederlantsche saecken/het voorsz. secours vereyste. Naer verscheyden debatten ende disputen/ daer op gevallen/ sonder dat syluyden in 't minste begeerden te wijcken van het gehandelde/ ofte sijne Majesteyt te belooven/ yet uyt de penningen te furneeren; te min/ overmits sy seyden te vreesen/ dat sijne Majesteyt van Vranckrijck 't selve seer qualijck soude nemen/ ende apparentelijck veroorsaecken/het ophouden van sijn secours/ soo is de saecke daer by gelaten/ ende is eerst den Heeren Gesanten van mijn Heeren de Staten/ te weten Prince Hendrick, den Heere van Bredenrode en sijn Ed: van sijne Majesteyt met goede gratie gedimitteert/ende vereert; wesende den Heere Valck/binnen Londen, in den Heere gerust/ is sijn doode lichaem veel dagen te voren na Zeelandt gebracht.

In vvat staet de sake gelaten is.

Sijn Excellencie Prins Hendrick, de Heere van Bredenrode ende sijn Ed: weder gekeert sijnde/ende aen de Heeren Staten Rapport van henluyden gebesoigneerde ende afscheydt gedaen hebbende/ zijn daer voren by hare Ho: Mo: bedanckt/ende vereert. Gedurende de voorsz. Legatie/ sijnde dit sijne vijfde Koninckliicke Legatie/ wierde sijn Ed: eens alleen/ by den Koninck ontboden/ ende opende hem sijn Majesteyt sijne inclinatie om in vrede met een yegelijck te leven/ ende dat hy over sulcks met den Koninck van Spaengien op goede conditien/ meende vreede te maecken; begerende dat mijn Heeren de Staten van gelijcken souden willen doen. Sijn Ed: vertoonde sijne Majesteyt/ dat sijne handelinge/ sijnen ende desen staet ten hoochsten schadelijck soude wesen/ende dat niemant henluyden en konde raden met den Koninck van Spaengien te handelen als sijne Ondersaten/ terwijle sylieden sulcks niet en waren/ ende dat den Keyser ende den Koninck van Spaengien, 't selfde in effect bekenden/ tot welcken eynde hy aen sijne Majesteyt vertoonde/ dat den Hertoch van Braunswijck, uyt het Hof van den Keyser/ in den voorgaende jaer gebracht hadde/ poincten by sijn eygen handt geschreven; daer by de Heeren Staten versocht waren/ hen te stellen onder de protectie van het heylich Rijck: versochte daeromme sijne Majesteyt/ niet alleen voor de verseeckeringe van sijn persoon/ en Rijcken/ de handelinge op te houden, maer dat daer door voor dese Landen/ een verseeckerde uyt-comste stont te verwachten.

De Heeren Gesanten vertreckon ende syn Ed: vvas in dese Legatie, eens alleen by den Koninck.

VVat den Koninck aen syn Ed: te kennen gaeft.

VVat syn Ed: daer tegen den Koninck antvvoorde.

Sijn Ed: justificerende de Nederlantsche Oorloge/ door de violatie van des overledens Koninck van Spaengiens eet/aen de Landen gedaen/ dat hy maer een conditionel Hartoch, Grave ende Heere van de respective Provincien was geweest/ ende faillerende in 't onderhouden van de beloofde en gesworene conditien/namelijck van de Landen ende ingesetenen te handthaven in hare privilegien vry ende gerech-

Sijn Ed: justificeert de Nederlantsche Oorloge.

tigheden

righeden/ende niet willende de instructie repareeren/wel ende behoorlijck/van sijn Recht ende Landen vervallen/ende 't selve alsoo geexcuseert was. Sijn Ed: allegeerde mede het stuck van de Religie / ende dat de eenigheyt van dien/ tusschen sijn Majesteyt/Rijcken/ende Ondersaten/ende mijn Heeren Staten/hare Landen en Ondersaten/ende dat 't selfde alleen sijne Majesteyt / tot henluyden defensie/ behoorden te bewegen. Sijne Majesteyt antwoorde op 't poinct van Religie. Indien ick, omme de verscheydenheyt van de Religie , oorloch soude moeten hebben, soo soude ick niet alleen tegens den Koninck van Spangien; maer oock tegens den Koninck van Vranckrijck, in oorloge moeten treden, ja oock tegens den Koninck van Denemarcken, den Churforst van Saxen, den Hertoch van Brunswijck , mijn Broeders ende Swagers, ende verscheyde andere mijne geallieerden , als wesende van andere Religie, als ick mijn verstant en is dat niet, maer het eerste van de violatie van alle Vryheden , Rechten , ende Privilegien, heeft een ander insicht.

VVat sijne Majesteyt antvvoorde op de poincten van de Religie.

Terstont na sijn Edelheyts wederkomste/ wiert met hem particulierlijck/ ende daer na in 't publijck / in deliberatie geleyt/ of men de gemuytineerde van Hooch-straten / van de Spaensche zijde belegert/ soude ontsetten/ofte niet; ende wiert geresolveert 't ontset te doen ; te meer/overmits men verhoopte/ dat by nederlegginge van de Spaensche forcen/ voor Hooch-straten leggende/ Oostende gesoulageert soude werden/ende dat de gemuytineerde selfs/tot assistentie van hare belegerde Compagnons / het scherpste wel souden afbijten. Hier op wiert het ontset getenteert ende volbracht. Maer de Spaensche forcen quamen daer veel beter koop af/en met minder schade/ door haer vertrecken/als men gemeent hadde.

Met syn Ed: Advys vverden de belegerde gemuytineerde in Hoochstraten , ontset.

Na het selve ontset / wiert de tweede ongeluckige belegeringe van 's Hertogen-bosch geresolveert / die men in 't eynde moest verlaten. Ende wierden de meestendeel van de gemuytineerde / in 't scheyden van 't voorsz Leger/ op seecker besprooken Articulen / in de Grave geleyt. Daer mede het jaer 1603. passeerde.

In 't Jaer 1604. wierdt van nieuws geconsulteert ende gedelibereert/op 't ontset van de belegeringe van Oostende ; ende na vele deliberatien/gesolveert het selve ontset/ende het vernielen van de Galeyen tot Sluys/directelijck te besoecken; alles wiert daer toe in diligentie geprepareert / tijdt en plaetse van het rendevous gestelt/ ende van de plaetse daer het volck soude debarqueren. Op den tocht wiert verandert de plaetse van het debarquement/ ende in de plaetse van 't Swijn ofte Sluysegat / wiert verkoren het Swartegat. Alle Schansen in Casant wierden binnen 24. uyren by den onsen verovert ; daerentusschen hadden de Spaensche gelegentheyt / haer sterck te logeeren ende te retrencheren/ aen de west-zijde van het Swijn/ ofte Sluyssche gat/ende oock aldaer geschut te brengen/en te planten/soo dat daer na/

VVert geresolveert op 't ontset van Oostende.

Alle Schansen op Casant verovert.

ſonder ſucces/gepoocht wiert de paſſagie over het Swijn te winnen: waer na by de hant genomen wiert het innemen van Cori/ ende andere plaetſen/by de ſtadt van der Sluys. Ende de Spaenſche eenige troupen te paerde ende te voet/ by den anderen vergadert hebbende/ tuſſchen ſijne Forten Philippijne ende Catelijne/ wiert geresolveert de ſelve te forceeren ende verjagen. De ordre was/ dat men voor den middach in alles daer toe gereet ſoude weſen. Het volck van oorloge/ te paerde ende te voet/ wierden op den geſetten tijdt/ in goede ordre by den anderen/ ter beſtemder plaetſe/ gebracht; maer het geſchut en wiert niet geplant/ voor laet in den avondt. Soo dat in deliberatie gelept wiert/ of men dien avont yet ſoude doen.

VVat ordre geresolveert vvierde.

SijnEdelh: vvort over de deliberatie geroepen.

Sijn Edelheydt wiert over de deliberatie geroepen. Hy merckte dat die opinien inclineerden/ dat men ſonder yet te tenteeren/ ſoude vertrecken. Voor ſijn advijs/ ſeyde hy/ wel te bekennen dat het ſeer laet was, ende hoe wel dat het midden in den ſomer was, dat by nachte ofte doncker yet te doen, ſwarigheyt ende oock confuſie ende diſordre onderworpen was: dan dat hem voor het beſte dochte, terwijlen den doncker maer drie ofte vier uyren en konde duyren, dat men daer ter plaetſe in goede ordre ſoude behooren te blijven, ende met den dageraedt het exploict beginnen; te meer, overmits het volck in twee uyren in hun quartier niet en konde weſen, ende dat het vertrek den Spaenſchen couragie ende moed ſoude geven. De reſolutie viel dat men ſoude vertrecken. Conte Theodoro commandeerde het Spaenſche volck/ niet wetende van de ſelve reſolutie/ nochte van het effectuëren van dien/ vertooch in de ſelve nacht/ doende verlaten de voorſz. twee Schanſen van Philippijne ende Catelijne. Sijn Ed: ende andere Gecommitteerden van mijn Heeren de Staten/ waren wel twee uyren duyrende/ door den doncker/ beſich/ eer ſy in haer quartier quamen/ weſende omtrent twaelf uyren.

SynEdelh: opinie.

De Schanſen Philippijne ende Catelijne vvierden verlaten.

Des anderen daegs ſmorgens vroech wierde henluyden de tijdinge gebracht/ van het vertreck der Spaenſche/ ende van 't verlaten van de voorſz twee Schanſen. Daer op ſy hen by Sijn Excellentie vonden/ de voorſz. Schanſen/ ende het quartier daer Conte Theodoro gelogeert was geweeſt/ beſichtigen/ ende bevonden dat hy niet ſterck moeſte weſen/ ende ſagen Yſendijck van Philippijne voor haer leggen. Hier op wierde geresolveert/ de voorſz. twee ſchanſen te beſetten met guarniſoen. Den Overſten Dorp, met eenige troupen/ te laten/ omme over het geheele Eylandt van Caſant/ ende alle Forten/ daer inne ende omtrent leggende/ te commandeeren. Ende dat Sijne Excellentie met het geheele leger/ ende alle ſchepen/ uytgeſondert eenige van Oorloge/ ſoude trecken voor Yſendijck/ omme 't ſelve te veroveren/ 't welck oock alles binnen weynich dagen is geeffectueert/ ende de belegerde tot het overgeven bedwongen/ die in getal van ſes hondert mannen/ meeſt Italianen/ van geluck mochten ſpreecken/ dat ſy

VVaer van ſy 'smorgens tijdinge kregen.

Yſendijck vvort over gegeven.

daer

daer van quamen / overmits sy Hans / den trompetter van Sijn Excellentie die hem na ordre geblasen hebbende omme op te eysschen / doot geschoten hadden / daer in Sijn Excellentie seer qualijck te vreden was.

Na de voorsz. verroveringe van Ysendijck / wierde in deliberatie gelept / of het niet besten was / hem te contenteren met het veroverde / ende 't selve wel te verseeckeren / eertwijle het Foort geoordeelt wierde / te sleyn te wesen / omme groote belegeringen te connen wederstaen / ende de gelegentheyt van de plaetse seer bequaem. Vele stemden tot de affirmatijve van de selve propositien / ja ook dat men den Commandeur van Oostende soude aenschryven / dat hy hem ende het volck by compositie ofte anders soude mogen salveren. Het was goet dat de Heeren Staten Generael / ende Raet van Staten / in competenten getale daer waren / alsoo op hare instantie geresolveert wiert / dat nademael schrick onder het Spaensche volck van oorloge, daer omtrent leggende was, dat men behoorden te besoucken, eerst omme Aerdenburch in te nemen, ende voorts over Stampers-houck de passagie, over de versche en soute te gewinnen, ende alsoo het origineel desseyn te voorderen, ofte Sluys met te Galeyen te veroveren. 't Selve wierde goet gevonden / ende besloten dat men des anderen daechs / met een partije van het Leger te paerdt / ende te voet / ende met eenige Sloepen / van Coxi te water / voor Aerdenburch soude trecken omme hare contenantie te remarqueren. 't Welck wiert gedaen. Het Guarnisoen van Aerdenburch / siende het volck te lande in ordre staen / en de Sloepen te water aen komen / verlieten die Stadt / ende verliepen over Middelburch / gelijck mede deden die van het Casteel ende Stedeken Middelburch. Die plaetsen wierden beset ende geresolveert met het geheele Leger / met een goede train van geschut ende behousten na Stampers-houck te marcheeren / gelijck gedaen wiert / ende alle schepen wierden tusschen Ysendijck ende het nieuw Schansken / in het diep gehouden.

Deliberatie doen Ysendijck verovert vvas.

HetGuarnisoen van Aerdenburch verloopt.

Omtrent Stampers-houck vonde de voortocht / het Spaensche volck van oorloge in goet getal te voet ende te paerde / die tegens de onse een seer heerlijcke schermutselinge aen-vingen; toonden een goede tijt / een seer goede mine / omme Sijn Excellentie de passagie te beletten: aen beyde syde wiert schade geleden / en van onse Ruyterije wiert onder anderen / gequest den Gouverneur van Bergen op den Zoom / Marcelis Bacx, die hem seer vromelijck / met de compagnien onder zijn commandement wesende / droech; Wijs-penninck Luytenant van de Guarde van Sijn Excellentie wiert gevangen / ende daer bleven eenige doot. Sijn Ed: sach 't selve aen / en siende Sijn Excellentie na de troupen in battalie staende keeren / begeerden sijn Ed: te verstaen hoe de saken gingen. Sijn Excellentie antwoorde wy moeten haer charcheeren / ofte sy sullen ons charcheeren / ende verstond als doen / dat

Schermutsinge.

Marcelis Bacx gequets.

Syn Edi siet het selve aen.

Don Louys de Valasco over dat volck commandeerde / ende men sach op de dijcken van verre veel volcks te paerde ende te voet aen-komen tot hare versterckinge. Sijn Excellentie tooch zijn Wapenen aen / ende veranderde van paert. Corts daer na chargeerden de onse op de Spaensche ende brochten die in de vlucht; vele wierden doodt geslagen / een goet getal gevangen / eenige verdroncken / ende andere ontquamen binnen de Stede van Damme ende andersins.

De Staten volc slaen de Spaensche in de vlucht.

Sijn Excellentie logeerden dien nacht niet verre van de plaetse daer de Spaensche geslagen / ende in de vlucht gebracht waren / hebbende te voren doen letten / hoe men in de nacht alles soude ordentelijck beleyden / omme twee wateren / genaemt de soute ende de versche / te passeren; gelijck sonder eenich tegen weer des anderen daeghs gedaen / en het Leger gebracht is voor de Stadt Sluys / alwaer het selve mits goede ordre ende groote diligentie in verscheyden quartieren verdeelt / ende verseeckert wierde.

Het Leger comt voor Sluys.

Corts daer na wierde het Fort George op de west-syde van het Swijn ofte Sluysegat leggende / verovert. De andere Schansen ende redouten / waren voor de aen-comste van onsen Leger verlaten: Sijn Ed: was in den Leger / van begin der expeditie / tot de volkome besettinge / ende trock doen na Hollant / omme mijn Heeren Staten van Hollant van het gepasseerde rapport te doen / ende te vorderen 't gene tot soo hooge ende importante saecke noodich was / op dat sijne Excellentie wel mochte gesecondeert werden: ende wierde voor sijn Ed: voorsz. vertreck / den Heere Marquette uyt het Leger na Oostende gesonden / omme aldaer te commanderen met expresse last / niet een voet aerde te verliesen sonder daer voren wel te vechten / gelijck de voorgaende Commandeurs oock loffelijck hadden gedaen.

SynEdelh: vvas in 't Leger, vertreckt na Hollandt.

Na dat sijn Ed: alles wat tot behoudenisse van Oostende en veroveringe van Sluys mette Spaensche Galeyen / noodich was / van de H: Staten hadde geimpetreert / wierde hy weder in den Leger gesonden / ende bevindende / dat de lasten aldaer veel swaerder en grooter gevallen waren / als de eerste beraminge van dien by hem gerapporteert: te meer overmits de Spaensche groote preparaten maeckten tot het ontset / ende daerom noodich was / meerder ende grooter wercken in alle quartieren / daer men aen komen mochte te maecken. Hier op moeste hy wederom een reyse in Hollant doen / om alles te vorderen / gelijck dit oock te wege gebracht is / met groote promptitude. En daer na voor de derde mael / in den Leger gesonden sijnde / was hy binnen Aerdenburch ten dage als den Marquys Spinola / met het Spaensche Leger / in den nacht ende dageraet daer voor by was getogen / hebbende het Fort Cateline ingenomen / ende voorts de droochte over getogen / en een groot effort / op de wercken van de Dijcken van de haven van Oost-burch gedaen / daer van hy de eerste overviel / maer op de tweede / met couragie / goede resolutie / ende merckelijck verlies / afgeslagen /

Komt vveder in 't Leger, hoe zijt aldaer vint.

Moet vvederom na Hollandt.

VVert ten derdé mael in 't Leger gesonden.

Aenval der Spaensche, op eenige vverken.

slagen/ ende te rugge gedreven wiert / uyt het gewelt van het geschut ende musquetten/ verstondt hy dat den aenval omtrent de Dijcken en wercken/van het Eylant Casant was. En track daerom van Aerdenburch / in grooter dilligentie derwaerts/ vindende den Colonel Dorp gequetst/ op de wercken van het gat van Coxi/ welcke quetsure hy in den voorsz. aenval hadde gekregen. Ende verhaelde Sijn Ed: particulierlijck/hoe alles gepasseert ende afgeloopen was/ende dat de saken in groot gevaer waren geweest. Sijn Ed: begaf hem voorts ter plaetse van den aenval/ende verstondt voorder alle gelegentheyt/ende dat men Godt de Heere moeste loven ende dancken/ voor het ontgaen des grooten gevaers/ende bleef voorts in 't Leger/ tot dat de Stadt/ mette Galeyen en slaven/ en alle het geschut/ munitien/ ende behoeften in de Stadt/ Casteelen/ en in de Galeyen wesende verovert was. Syn Ed: treckt dervvaerts. Blijft voorts in 't Leger, tot dat alles is verovert.

Na het voorsz. overgeven / vermeerderden Marquys Spinola, zijn gewelt op Oostende/ ende men consulteerden/ op het tenteren van het ontset. Daer toe de Heeren Staten Generael weder in 't Leger quamen/ende sijn Edelh: was onder deselve/voor de vierdemael van dat jaer. Maer het voorsz. ontset te hasarderen niet geraden gehouden sijnde/wiert verstaen/dat den Gouverneur/van alles so veel soude salveren / als doenlijck soude wesen/ ende voorts/ voor hem/ den Oversten/ hooge Officieren/ Capiteynen ende Soldaten/ oock voor de Regeerders/ Burgers/ ende inwoonders/eerlijck appoinctement maecken/als geschiede. En quamen daer op in 't Leger voor Sluys/sterck over drie duysent gesonde Soldaten / behalven die kranck/ gequetst/ ende die in de schepen waren/brengende uyt de Stadt vier stucken geschuts. Sy wierden eerlijck ontfangen / ende voor hare gedane devoiren ende diensten bedanckt. Resolutie der Staten Generael, nopende Oostende. Oostende vviert overgegeven.

Als sijn Edelh: nu in desen jare over de seven-en-vijftich jaren was gepasseert / ende Prins Maurits van den jare 81. tot ten jare 1604. ende tot vijf-en-dertich verscheyden reysen/soo in de belegeringen/als in de Velt-Legers hadde by geweest / alle actien met raet ende daet gesecondeert/ by de Heeren Staten doen goet vinden/ende na uyterste vermogen seconderen / ende dit lesten jaer soo notabelijck dienstich/ sonderlinge in 't veroveren van de Stadt Sluys;met tseventich stucken geschuts/ende 12. Galeyen/ daer mede seer groote schade gedaen was/ door een groot getal slaven op de Galeyen geweest sijnde/ resolveerde hy niet meer de Legers te besoucken ; maer hem tot ruste en stilte te begeven/ende van de moeyelijcke diensten te ontslaen. Het eerste wiert hem eensdeels toegestaen/ maer het leste afgeslagen; dan overmits hy sich ten hoochsten druckte ende becommerde/ dat hy sach dat de Landen van Hollant ende West-Vrieslant,van jaer tot jaer/ nietalleen hooger maer genoch buyten betalinge beswaerden wiert/ en dat andere Land-schappen op veel na soo hooch niet en wierden beswaert ende dat Sijn Excellentie tot dien tijt toe / hem noyt tevelde en hadde Syn Ed: notable diensten tot dier tijt toe. Syn resolutie om hem tot ruste te begeven, vvert hem afgeslagen.

 bege-

begeven/ sonder van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant af te verbeteren belofsten/ van hem wel te secondeeren: Ende dat eenige van de andere Lantschappen/ hen daer op verlatende/ scheenen de sake soo wel niet te behartigen/ immers niet met soo groote beswaernisse/ als die van Hollant ende West-Vrieslant hadden gedaen) vonde sijn Ed: in den voorsz. jare 1604. goet / den Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant te openen/ sijne beswaernisse ende bekommeringe/ ende of sy niet en wilden goet vinden/ met de Heeren van de Hooge ende Provincialen Raden / ende luyden van de Reeckeninge/ van de voorsz. Landen / omme der selver oordeel / advijs ende raedt daer op mede te verstaen. 't Selve is by den Heeren/ Edelen/ ende Steden goet gevonden/ ende sulcks gedaen. Oock hebben de voorsz Raden ende luyden van de Reeckeninge / alle het gepasseerde ondersocht/ alle belastingen verstaen / ende een advijs geformeert/ ende by geschrifte overgelevert. De Heeren Edelen hadden 't selve advijs ten naesten by / goet gevonden : maer meest alle de Steden/ en smaeckte 't selve niet/ ende veel min Sijn Excellentie. Daer na wiert bevonden/ dat de lasten/ in 't jaer 1604. gesupporteert / grooter en meerder waren gevallen/ als opt te voren in eenich jaer.

SynEdelh: opent de H: Staten syne bekommeringe.

Het Tractaet van Vrede, tusschen Engelandt en Spangien, besvvaerde sijn Edelh: seer.

Boven dien beswaerde sijn Ex: seer het tractaet van Vrede/ in den voorsz jare 1604. by de Koninckl: Majesteyt van Groot-Brittannien, met den Koninck van Spangien, ende de Aertz-Hertogen gemaeckt; ende sonderlinge eenige poincten/ daer by bedongen ; waer op in sijn bedencken quamen de Demandes ende Responces, tusschen de Majesteyt van Engelandt, ende den Koninck van Spangien, gevallen. Ende hoe wel den Koninck van Vranckrijck hooger gedachten/ na sijn hoogste wijsheyt ende voorsichtigheyt bemerckte/ dat het selve tractaet alhier in de Landen / aen vele verstandige groot bedencken soude geven / tot verminderinge van dien/ goet vonde/ het secours te voren/ jaerlijcx voor twee deelen tot sijnen laste/ ende een deel tot laste van den Koninck van Groot-Brittannien geaccordeert/ te vermeerderen ; van den jare duysent ses hondert vijf/ van dertien hondert duysent/ tot negenthien hondert ende vijftich duysent ponden/ van veertich grooten 't pont / soo en konde hy hem nochtans daer mede niet gerust houden ; te meer/ overmits hy merckte/ dat men sijne Majesteyt impressie gegeven hadde/ van hooge ende groote exploicten/ op Brabant ende Vlaenderen / ende dat men daer toe veel meer vreemt volck van oorloge sochte te lichten/ ende in dese Landen te brengen/ gelijck door den Oversten Fucx een Regiment Hoogduytsche / ende oock eenige andere daer toe gelicht/ ende in 't Landt gebracht zijn.

VVas niet gerust op des Konings van Vrancrijcx belofte van bystant.

Surprinse op Antvverpen voorgenomen, sonder succes.

Ende wiert een aenslach/ soo te water als te lande/ aengeleyt/ omme Antwerpen/ by surprinse / ofte by belegeringe ende besluytinge/ met gewelt te veroveren/ immers door het beleg van de selve Stadt/ de ordre van Spignola op 't furnissement van de penningen/ tot den oorloge/

loge/ in confusie/ ende het oorlogs volck in alteratie/ ofte muyterie te brengen. Het voornemen en hadde geen goet succes/ soo dat men resolveerde/ de saecke van Vlaenderen/ by vergrootinge ende versterckinge van het fort van Ysendijck/ nader te versoecken. Sijn Edelheyt verdroot het selve/ ende was al in de maent Junio/ ende 't beginsel van Julio/ seer bekommert/ dat het Spaensche leger over Rijn gebracht soude werde/ ende laten Berck/ van alles wel versien/ leggen/ omme het Graefschap van Zutphen/ Vrieslandt/ Over-Yssel/ Groningen/ ende Ommelanden/ weder onder brantschat ende contributie te brengen/ ende daer op in die quartieren/ een oorloge/ meest uyt de selve contributien voeren/ als vele jaren daer voren/ onder Verdugo ende Taxis gepractiseert was. Ende dat d' Admirant van Arragon, op sijne wederkomste in Spangien/ 't selve voor het beste middel/ om de vereenichde Nederlanden t'onder te brengen/ by monde ende geschrifte/ ten alderhooghsten hadde geraden/ ende seer ernstelijck gerecommandeert. Hy schreef 't selve aen Sijn Excell: ende sijne bekende/ uyt de Staten Generael/ ende Raet van Staten in 't leger by Sijn Excell: wesende/ en adviseerden/ Dat voor al, op goede verseeckeringe ende voorsieninge van Lingen diende gelet, daer na ontwijffelijck voor al getracht soude worden, als wel gelegen, heerlijck gefortificeert ende goet inkomen wesende, 't welcke de Spaensche voor al, Sijn Excellentie souden willen ontrecken. Sijn vreese wiert by eenige/ hebbende het meeste credijt/ geoordeelt buyten apparentie/ verstaende/ dat niemant/ met een Leger/ sich soo verre soude willen begeven/ latende Berck met guarnisoen beset achter hem. Maer de experientie leerden seer schadelijck/ binnen eenige weecken/ na de selve advertentie/ dat sijne vreese wel gefundeert was/ ende dat het onseker is altijts in oorlogs-beleydinge, op de regulierlijckheyt vast fundament te willen maken.

Syn Edelh: bekommeringe.

VVat sijn Edelh: aen syn Excell: schreef.

Zyn bekommeringe vvierdt niet geacht.

Tot groote schade, en verlies.

In dit jaer wiert van het Spaensche leger (gecommandeert by den Marquis Spignola) niet alleen Oldenzeel/ ende Lingen over Rijn/ ingenomen; maer oock Wachtendonck/ leggende in 't over-quartier van Gelderlandt/ ende oock het Casteel Crackou: ende wierden ten wederzijden/ soo op de Steden/ als Volck van oorloge/ entreprinsen/ by petarden ende andersins gedaen/ niet sonder merckelijcke schade ten beyde zijden; maer meest van de Spaensche; wiert oock geslagen de vane ruyteren van den Heere Grobbendonck; ende ter zee wiert den Admirael van Duynkercken/ Arien Dircksz. verovert met sijn schip en volck.

Ruyteren Grobbendoncx geslagen.

In 't jaer 1606. was de stadt van Bredevoort/ door de Petarden overvallen; maer het Casteel wiert behouden: ende korts daer na de Stadt weder by de onse ingenomen. Den Heere Grave van Hohenlo overleedt. Een groot misverstant tusschen den Koninck van Vranckrijck, ende den Hertoch van Bouillion, wiert na vele apparente swarigheden geaccommodeert.

Den Grave van Hohenlo.

Op de

Aenslach op Sluys.

Op de stadt Sluys wiert by Trail, een grooten aenslach met Petarden belept/ doch wiert de Stadt/ niet sonder perijckel/ behouden.

VVat Spignola in 't jaer 1606. uytrecht.

Den Marquis Spignola, was in't begin van den Jare 1606. in Spangien/ ende aldaer wel ontfangen ende getracteert zijnde/ is weder te rugge gekomen/ met voornemen/ dat jaer extraordinarie diensten/ aen de Spaensche zijde/ te doen. Hy quam in 't beginsel van Julio weder over Rijn/ met een groot leger/ ende latende Berck leggen/ quam met 't selve leger in 't Graefschap Zutphen/ latende den Grave van Bucquoy, met andere forcen/ tusschen de revieren van Maes en Wael/ omme alle Steden ende Quartieren/ daer omtrent/ in onseeckerheyt te houden. Dese meende met sijn volck in de Betuwe te komen/ daer toe hy een goede proeve dede; maer wiert van 't voornemen belet, quam in de nacht/ als de selve in den morgen stont gedaen soude worden/ advertentie/ waer door/ ende de goede diligentie van den Gouverneur van Nimmegen/ ende den Oversten Duboys sijn aenslach (die seer apparent was te sullen succederen) belet wierde. Na 't faillieren van den selven aenslach/ wiert door Spignola eenen anderen voor genomen/ ende in 't werck gestelt/ namentlijck/ over het Swarte water/ in Mastenbrouck/ ende de Zuyder-zee te komen/ welcken aenslach mede/ van apparent goet succes soude geweest zijn/ ten ware den Drost van Zallant/ daer van geadverteert zijnde/ den selven met couragie belet hadde.

Spignola neemt Grol.

Spignola nam daerentusschen/ met seer kleyne moeyten/ het stedeken Lochum. Ende beyde sijne voorsz aenslagen gefaillieert wesende/ belegerde hy in 't begin van Augusto/ de stadt Grol/ daer inne commandeerde den Colonel Dort, hebbende achtien vendelen knechten. Spignola dede met groote furie ende gewelt/ extraordinarie moeyten/ omme de voorsz Stadt in haest te forceeren/ nam alle buyten-wercken met gewelt in/ waer na hy de Stadt/ met sulcke furie/ gewelt en ernst aentaste/ ende dede sulcke dreyginge van wreetheyt ende bloetstortinge/ by overval/ dat de graften gevolt/ ende hy in de mijnen van de Stadt/ op verscheyden plaetsen/ gekomen zijnde/ eyndelijck de Stadt met compositie is over gegeven.

Hy treckt voor Berk.

Korts daer na is hy met het Spaensche leger na Berck getogen/ en als hy/ in passant/ een van onse Oorlog-schepen/ voor Rees leggende/ overvallen/ en het volck meest gevangen hadde/ is aen de oost-zijde van den Rijn/ voor de wercken aldaer/ met groote furie gevallen. Prins Hendrick heeft daerentusschen een goet renfort van ruyterije en soldaten/ binnen Berck gebracht: de wercken van de oost-zijde van den Rijn/ over Berck/ heeft hy in weynich dagen seer aengetast/ ende geforceert/ datse met het blijven van den Colonel Edmondt, ende vele officieren ende soldaten/ de selve plaets hebben moeten verlaten. Ende heeft korts daer na de buyten-wercken van de Stadt aengetast ende het leger meerder versterckt en verseeckert.

Sijn Excellentie lach met het leger van mijn Heeren de Staten/ voor de stadt Wesel/ wel geretrencheert aen beyde zijden van den Rijn/ souden oock eenige forten onder de Lippe/ ende hebbende over beyde de Revieren bruggen gemaeckt. Na dat de belegeringe een goede tijdt geduyrt/ ende de belegerde by uytvallen en andersins/ hen wel gequeten/ ende tot hare ontsettinge niet veel gedaen wierde/ is in vele Steden groote opsprake/ niet alleen van de Gemeynte: maer oock onder de Regeerders ontstaen/ die haer openbaerde in de vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, in 't eynde van de maent Augusto/ ende begin van September gehouden. Ende was binnen Uytrecht/ een beginsel van alteratie onder de gemeente ontstaen: Hier door wiert in de voorsz vergaderinge/ by de Staten seer ge-urgeert/ omme extraordinaris Gecommitteerden/ uyt den Edelen ende Steden/ in 't leger te senden/ ten eynde Sijn Excellentie van het voorsz. misnoegen/ wel geinformeert/ ende tot dadelijck ontset van de belegerde gedisponeert te mogen werden. Hoe wel syn Edelheyt van dese reyse seer excuseerde/ allegerende hem sulcx in 't aennemen van sijnen dienst belooft. Ende na dat in den jare 1604. tot viermaels in den leger geweest/ ende 't selve voor de leste reyse houdende/ hem oock was toegesegt/ soo en wilde men nochtans sijne excuse niet aennemen/ maer moeste den Heere van Schagen, ende den Gecommitteerden uyt de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt, beneffens de Gecommitteerden uyt de andere Provincien/ assisteeren/ ende de voorsz reyse mede doen. Terstont na de voorsz resolutie/ quamen uyt het Leger advijsen/ dat het in den Heeren Staten leger niet wel en stonde/ door gebreck van gelt/ soo voor de soldije des volcks van oorloge/ als last van wercken ende anders. Daer op wierde alle mogelijcke devuoir over/ nacht ende dach gedaen/ omme penningen by den anderen te krijgen/ ten eynde die met de Gecommitteerden/ in sekerheyt/ mochten over gebracht werden.

Syn Excel: leyt voor VVesel stil.

Misnoegen daer over.

Syn Edelh: vvert, nessens andere Gecommitteert, by syn Excell: te reysen in 't Leger.

Tot Aernhem gekomen zijnde/ advyseerden Sijn Excellentie, dat sylupden aldaer aen gekomen waren/ ende des daegs daer aen souden verwachten/ in de Schanse van 's Graven-waert/ ende dat sylupden tot verseeckeringe van hare personen/ als oock de penningen/ by haerlupden wesende/ daegs daer aen tijdlijck over de voorsz. Schantse/ wagens met goede Convoy souden verwachten/ omme daer mede in 't Leger te komen/ gelijck geschiet is. Ende alsoo in 't Leger/ tot hare logeringe/ geen commoditeyt en was geprepareert/ zijn sylupden gaen logeeren in de stadt Wesel.

Sy komen tot Aernhem, ende adverteren syn Excel: van hare komste.

Des anderen daegs/ na dat sylupden hen op alles wel hadden geinformeert/ hebben sylupden hen by Sijne Excellentie, ende den Heere Stadthouder van Vrieslant, Graef Willem van Nassau, gevonden/ ende na behoorlijcke begroetenisse/ geopent haren last/ ende daer ernstige instantie gedaen/ op dat by goet devuoir/ tot het ontset (van den genen/

Sy openen haren last aen syn Excell:

die hen soo wel hadden/ en waren dragende/ ende behoudenisse van de Stadt/ alle oorsaecken van misnoegen onder den Regenten van de Steden/ ende het gemeene volck/ mocht voor gekomen worden. Sy kregen voor antwoort/ dat tot meermalen op alles seer wel/ ende met alle goede insichten/ was gelet ende besocht/ 't gene met redenen konde besocht worden; maer dat men het ontset niet doenlijck en hadde gevonden/ alsoo de Spaensche alle aenkomsten volkomentlijk hadden verseeckert ende beset. Sy luyden itereerden hare instantie; maer en konden niet vorderen/ spraken daer over met den Gecommitteerden in het leger/ voor dat jaer het leger gevolgt hebbende. Sy vertoonden haer de instantien/ by henluyden tot het voorschreven ontset tot meermalen gedaen/ ende dat sy met gelijcke antwoort altijts waren bejegent geweest/ dat sy bekennen moesten/ dat de saecken/ van dage tot dage beswaerlijcker waren geworden/ overmits de Spaensche hen alle dagen hadden versterckt met retrenchementen/ schansen/ en landtweeren. Na dat syluyden tot het direct ontset niet en konden resolutie gekrijgen/ ende haer openinge gedaen wierde van een aenslach/ geprepareert op de goede Stadt daer omtrent/ te weten/ Venloo urgeerden sy/ dat/ nademael de saecken van Berck scheenen op 't uyterste te loopen/ dat men in alle diligentie/ den selven aenslach soude willen in 't werck stellen/ ende het leger in 't velt brengen/ op hope de Spaensche/ willende yet tot belept van dien/ met haer leger voornemen/ sy uyt haer voordeel souden mogen aengetast/ en by consequentie het ontset van Berck gefacilitcert werden/ ofte by goet succes van den voorsz. aenslach/ het verlies van Berck daer door te beter soude verteert worden. Den aenslach wiert geattenteert; maer sy bevonden hen van alle hope gefrustreert/ ende Berck verloren/ daer mede sy hen moesten contenteeren.

VVat antvvoort sy kregen.

Sy itereeren hare instantie.

Aenslach op Venloo te vergeefs, ende Berck verloren.

Ende na dat geresolveert was met een partije van het Leger/ voor eerst Locchum ende Grol wederomme te nemen/ hebben sy aen Sijne Excellentie, ende andere Heeren oorlof genomen/ ende weder na den Hage gekeert/ al waer sy hun wedervaren/ en den staet van alles hebben gerapporteert. Hoe het met het beleg van Grol/ ende 't ontset van dien/ is gegaen/ en sal hier niet verantwoort worden/ als sijn Ed. daer niet by geweest zijnde.

Resolutie om Locchum ende Grol in te nemen.

Alle 't gene in den voorsz. jare so op te riviere van Wael/ Swartewater by Zwol/ het innemen van Locchum/ Grol/ Berck/ en lestelijck het ontsetten van Grol passeerde/ was seer considerabel. Maer hy quam/ dat hoe wel den Koninck van Vranckrijck/ oock voor dat jaer/ gelijck in 't voorgaende hadde belooft/ assistentie van negenthien hondert ende vijftich duysent ponden/ daer inne vriesl warigheden voorvielen/ die t'elckens scheenen 't selve secours in 't geheel ofte deel te doen faillieren/ eerst de questie tusschen den Koninck/ ende den Hertoch van Bouillon, daer op den Koninck met volk ende geschut te velde

De svvarigheden, op de beloofde assistentie van Vranckrijck, voor gevallen.

velde tocht: ten tweeden het nemen en beschadigen van eenige Fransche schepen/schippers ende kooplupden/ bp schepen van dese Landen upt gerust/ gedaen/ende dat men daer van/ van de Heeren Staten reparatie wilde hebben gedaen: ende lestelijck overmits de Heeren van Rohan ende Soubyse hier te Lande gekomen waren / sonder consent van den Koninck (ende dat men deselve wilde met authoritept ende tegens haren danck/immers den Heere van Rohan) aen den Koninck gesonden hebben / ofte dat men die beloofde penningen niet en wilde furneeren. Hier bp quam een vierde / ende seer notabele consideratie te weten/dat den Koninck in 't voorjaer al hier hadde gesonden Francois Aerssen, die ter tijt Agent van de Heeren Staten Generael bp sijne Majesteyt in Vranckrijck; de welcke na het seggen van den Koninck ende sijne Raden / ende na Aerssens seggen/ volgende den last van den Koninck (onder pretext van te vorderen/ dat den Hertoch van Bouillon upt dese Landen soude vermaent werden/ hem met den Koninck te reconcilieren/en den Koninck contentement te geven) over brachte eenige articulen van seer groote importantie / voor den staet deser Landen / die Aerssen sepde gelast te wesen / alleenlijck aen Sijn Excellentie ende sijn Ed: ende wepnich andere personen te openen/ ende der selver bedencken daer op te verstaen. Sijn Excelltie dede sijn Ed: de Heere Johachim, ende Renes van der Aa bp hem komen/ ende dede Aerssens aldaer openinge/ van de voorsz. articulen. Waer op ombragen gedaen sijnde / en wiert niet geraden gevonden daer inne te treden/ om vele gewichtige en pregnante consideratien. Aerssens repsde daer mede / ende met brieven aen de Hertoch van Bouillon na den Koninck, maer de saecken en schenen niet/daer bp te sullen blpven en rusten.

Francois Aerssen comt in Nederlant.

Hadde last eenige articulen van groote importantie te openen. VVort niet geraden gevonden, om daer in te treden.

Hier bp quam dat in de leste drie jaren als 1604. 1605. ende 1606. de lasten en beswaernisse van de oorloge/ te water ende te Lande/ nader de helft meer / als der Landen incompsten waren bedragende. En dat men bevondt/ dat de vereenichde Landen van den jare 1598. tot den jare 1606. inclups/ meer als 26. Millioenen guldens grooter en hooger waren geweest/ als des Landts inkomsten: niet tegenstaende/ de middelen van de consumptien / over de Steden ende onroerende goederen/ in den selven tijdt / in Hollant ende West-Vrieslandt seer hooch ende boven alle andere provincien waren verhoocht. Dat in de 13. jaren te voren/in de welcke de Heeren Staten/ meest met glorie en voordeel/ de saecken hadden belept/ de lasten oock wel hooger als het inkomen waren gevallen; maer niet veel meer als half soo veel: soo dat het scheen de lasten soo op te hoopen/ dat die in 't epnde souden wesen bupten betalinge/ende dat daer door de Landen en Steden souden moeten vallen in extremitepten / die tegens hare vrp-ende-gerechticheden / mitsgaders den welstant der selver souden strijden. Daer bp oock quam dat de twee leste jaren / soo te Lande

als te water/ sonder glorie ofte voordeel/ maer tot nadeel van beyden/ waren afgeloopen.

Openinge van vrede vviert afgeslagen.

De Aertz-Hertogen nemende dese oorsaecke waer/ deden in 't eynde van den selven jare/ door den Heere van der Horst, ende den Secretaris van Turnhout, aen de Heeren Staten Generael/ propositie ende openinge van vrede-handelinge. Daer op hare Ho: Mo: met constantie ende resolutelijck/ antwoorden sulcx als sy te voren/ op gelijcke propositien sedert den jare 1500. en t'negentich/ tot meermael/ so van wegen den Keyser Rudolphus, eerst door den Baron van Rheyt. Daer na door den Heere Graef van Manderscheyt, Carel Nutsel en anderen/ oock by brieven gedaen. Ende van wegen den Koninck van Spaengien onder andere door Otto Hartius, Koemans ende andere/ mede by brieven/ gedaen. Insgelijcks van wegen de Staten Generael aen de zijde van de Aertz-Hertogen, by den Heere Graven van Bassingy, Benthem, ende den Persionaris van Yperen, te weten/ dat de Heeren Staten begeerden te mainteeren/ hare verworven en gedecreteerde vryheyt/ sonder den Koninck ofte Aertz-Hertogen eenich recht in 't minste over haer te comen toestaen. Waer na in 't begin van den jare 1607.

VVerde vernieut.

weder vernieut/ met goede presentatie/ hope aen Sijn Excellentie ende eenige Gecommitteerde van de Heere Staten Generael gegeven sijnde/ dat den Aertz-Hertoch voor den Koninck van Spangien ende hem selven soude te vreden wesen/ nu de Heeren Staten Generael niet als Ondersaten/ maer als Regenten ende Staten van vrye Landen/ daer op sy niet en pretenderen/ te handelen ende tracteren.

SynExcel: verleent pasport aen Pater Ian Ney.

Soo is daer op by Sijne Excellentie paspoort verleent aen Pater Jan Ney, als daer toe by den Aertz-Hertoch gecommitteert/ de welcke over gekomen sijnde/ is by sijn Ed: ten overstaen van eenige/ uyt de vergaderinge van de Heeren Staten Generael voorgestelt dese voorschreve verklaringe/ so heeft hy aengenomen van wegen de Aertz-Hertogen, diesaengaende/ contentement te brengen; waer op de sake aen de Heeren Staten Generael gebracht/ ende by gemeen advijs ingestelt is een Acte/ die men voor al by den Aertz-Hertogen begeerden gedepescheert te hebben in behoorlijcke forme. Die acte gemaeckt/ ende tot contentement van de Heeren Staten over-gebracht sijnde/ is met volkomen deliberatie op den provisionelen stilstant gehandelt/ op 't behagen van de Aertz-Hertogen ende Staten.

Men handelt op de Stilstant van VVapenen.

Daer van men brieven van approbatie ende aggreatie/ binnen seeckeren bestemden tijdt/ aennam tusschen Antwerpen ende Tillo te wisselen; maer overmits den Commijs Dirck Verdoys, tot de wisselinge/ van de voorschreve brieven van aggreatie/ ter bestemder plaetse gesonden/ den voorschreven Pater Ney met hem over brachte/ soo is daer uyt het eerste mis verstant ontstaen; maer dien niet tegenstaende/ is met den selven eenige bepalinge ende verklaringe gedaen/ op de limiten van den provisionelen geaccordeerden stilstant/ die mede by de Aertz-Hertogen

gen

gen is geaggresseert / ende van gelijcken / by den Heeren Staten.

De aggreatie van den Koninck van Spangien by de Aertz-Hertogen belooft/ wiert wat gedifficulteert/ overmits de disgratie / by de schepen van oorloge / van mijn Heeren de Staten Generael / onder 't beleyt van Jacob van Heemſkerck, gedaen aen de Armade van den Koninck van Spangien, voor Gibraltar/ daer mede tien dobbel gerepareert was / dat de Spaensche schepen / in 't jaer 1605/ den Vice-Admirael van de Vloote van de Heeren Staten/ in dat jaer gesonden op de kusten van Spangien en Portugael/ soo verbolgt ende bevochten hadden/ dat hy langen tijdt/ seer vromelijck hem geweert ende gedragen hebbende/ ende geen middel siende om hem te salveeren/ liever als den Spangiaert op te geven / de oude Hollantsche courage ende vromigheyt heeft gebruyckt / ende hem/ ende sijn volck / der Heeren Staten schip/ geschut/ ende behoeften/ door sijn bus kruyt/ doen opblasen ende vernielen. — *De Vloote van den Admirael Heemſ-Kerck.*

Ten lesten is de aggreatie van den Koninck van Spangien, overgebracht/ ende tijdt geraemt/ om in den Hage te vergaderen/ van wegen de Generaliteyt/ wierden in 't generael gecommitteert / den welgeboozen Heer Graef Willem van Naſſauw, Stadthouder van Vrieſlant, Groningen ende Ommelanden; ende Heere Walraven, Heere van Bredenrode, ende Vyanen, ende uyt elcke Provincie een/ daer toe ſijn Ed: uyt Hollant verkoren/ ende by de samentlijcke Gecommitteerden/ omme het woort te voeren/ ende de Actie te dirigeeren/ versocht wiert. — *De Aggreatie van den Koninck van Spangien.* — *Zyn Ed: voert het vvoort.*

Als men nu verhoopte tot een Goddelijke/ loffelijcke/ eerlijcke ende verseeckerde uytkomste/ van den lanckduyrigen/ bloedigen ende kostelijcken oorlog te komen / is goet gevonden/ met gemeen advijs/ ende ten overstaen van de Gesanten van den Koninck van Vranckrijck, Groot-Brittannien, Denemarcken, Churfurſten, Paltz ende Brandenburg, ende verscheydene Euangeliſche Furſten uyt Duytſlandt, in dese handelinge te treden. Ende hoewel sijn Ed: in 't begin/ als dese saecke eerst voorquam/ daer van met ſijn Excellentie Mauritius, Prince van Orangien, in 't lange hadde gedelibereert / ende den selven aengeseyt/ by aldien hy niet goet en vondt / op dien voet in eenige handelinge te treden/ Sijn Excellentie sijn gevoelen/ dien aengaende/ soude vrymoedelijck verklaren. Sijn Ed: wiste de sake wel te beleyden/ dat het daer by blijven soude / ende den vorderen handel geschorst soude werden; maer als men daer in getreden soude wesen/ soude sulcx niet dan met schade/ perijckel/ ende opspraecke nagelaten konnen werden. Sijn Excellentie daer over gelatende/ desen handel goet te vinden/ is men daer op in den handel getreden/ in voegen verhaelt. Maer onlangs daer na is men gewaer geworden / dat Sijn Excellentie een misnoegen daer aen hadde/ dat meer en meer geopenbaert is. Oock wiert by eenige die in de voorsz. handelinge mishagen hadden/ de eerste Contramine tegens sijn Ed: en sijne actien/ geopenbaert/ so in de vergaderinge/ als pasquillen — *Delibereert met ſyn Excellentie.* — *Contraminen tegen ſijn Edelh.*

len ende andersints. Daer op hy sijn Ed: aen de Heeren Staten van Hollant/ remonstrantie gedaen werde/ presenterende sijne diensten te verlaten/ende gerust te leven/ daer op hy oock dadelijck uyt de vergaderinge gebleven is. Maer men heeft sijne Ed: soo door Gecommitteerde uyt de Ed: als by geschrifte verklaringe gedaen/ dat de Hooch Mogende Heeren Staten van Hollandt eendrachtelijck van sijn Ed: diensten/goet contentement hadden, hem ernstelijck versoeckende daer in te willen continueren/ ende wederom in de vergaderinge te komen; oock dat men soude houden aen de volle vergaderinge gedaen/ 't gene hem soude over komen. Hy heeft haer Ho: Mog: gehoorsaemt/ ende heeft den dienst gecontinueert / ende de handelingen ten besten helpen dirigeeren/ende tot een goede uytkomste gebracht, volgende sijn last/ hem daer van by opene brieven van commissie/van de Heeren Staten Generael soo tot te handelinge van vrede eerst/ende dat na oock tot te Treves / neffens de andere Gecommitteerden gegeven / d'eerste in date den 5. Februarij 1608. ende de andere in date den 22. Martij 1609. ende by brieven van de Heeren Staten Generael/ uyt Bergen op den Zoom aen sijne Ed: in 't particulier/ ende aen de samentlijcke Gecommitteerden geschreven / al waer hy den principael directeur der saecken is geweest.

SijnEdelh: presenteert, syne diensten te verlaten.

VViert ernstelijck versocht te continieren.

Hy gehoorsaemt en helpt de handelinge uytvoeren.

Wat in de handelinge passeerde soude veel te lanck vallen al hier te verhalen. Maer is seecker dat de handelinge van de Spaensche syde/ seer getraineert/ ende van vele in dese Landen/ oock met directe ende indirecte wegen gecontramineert wiert, sulcks dat men veroorsaeckt is geweest die vergaderinge te breecken ende te scheyden. Waer na by de Heeren Ambassadeurs van de Koningen van Vranckrijck, en Groot-Britanien voorgeslagen is een Treves van lange jaren. Daer op nieuwe deliberatien in de respective provincien leden en Steden van dien gevallen sijn ende na vele gemoveerde swaricheden is onder sekere beloften by de Provincien malkanderen gedaen bewillicht/ daer op in handelinge te treden. De voorsz. Heeren Ambassadeurs, de saecken by de Heeren Staten en hare Gecommitteerde tot de voorsz. handelinge wel geprepareet hebbende sijn haer Ed: na Antwerpen by den Heeren Gecommitteerden van de Aertz-Hertogen gereyst/ omme de meeninge van de Spaensche ende Aertz-Hertogen, syde te verstaen. Ende wierden de Heeren Staten Generael versocht haer binnen Bergen op den Zoom/ als naeste Stadt te willen vinden om nader by de hant te wesen / ende op alles prompter te mogen resolveren. De Heeren Staten tot Bergen op den Zoom Gecommitteert sijnde hebben de voorsz. Heeren Ambassadeurs, hen uyt Antwerpen al daer gevonden/ openende wat sy van de Spaensche ende Aertz-Hertogen syde op de handelinge hadden verstaen/ waer op rype deliberatien/ de saecke eyntlijck soo verre gebracht is/ dat het tractaet van bestant / na verscheyde communicatien door tusschen-spreecken van de

De vrede handelinge vviert gebroken, en van de Treves van lange jaren, voor geslagen.

De Heeren Staten tot Bergen op den Zoom.

Treves van tvvaelf jaren besloten.

voorsz.

voorsz. Heeren Ambassadeurs den 9. Aprilis Anno 1609. in 36. Articulen binnen Antwerpen besloten is, ende sijn Ed: heeft het tractaet mede geteyckent. Ende als daer na eenige mis-verstanden Duysterheden ofte twyffelachticheden op 't voorsz. tractaet ter eender en ander syde waren voor-gestelt/en in bedencken genomen/soo zijn de selve door Gecommitteerden te neder geleyt ende geaccordeert: over welck Tractaet sijn Ed: mede geweest is/'t selve ten besten gedirigeert/ende geteyckent heeft. Sulcks dat eyndelijck dese handelinge/door interventie van de Koninckklijcke Majesteyten van Vranckrijck, ende Engelandt, door Godes genade/ geeffectueert/ ende loffelijcken uytgevoert is, niet tegenstaende de groote contramine, daer tegens te wege gebracht. Soo dat der vereenigder Nederlanden reputatie/recht/eere en digniteyt/ in het geheele Christenrijck/ alsoo is vermeerdert/ en by loffelijcke Tractaten/ met Koningen, Princen, ende Republijcken, als een vrijen Staet/bekent ende verseeckert.

De Nederlanden vverden als een vrijen staet bekendt.

Na dat de handelinge van den Trefves besloten was/heeft sijn Ed: wel met grooten ernst betoont/dat de memorie van de seer groote verdiensten van Hooch loffelijcker gedachten / mijn Heere Prince van Orangien, door de vryheyt ende gerechtigheden der Landen/ en ware Religie in de selve / by hem in soo groote/ja meerder recommandatie geweest is/ als by yemant die daer soude mogen wesen:ende heeft geproponeert/dat het nu tijdt was/ dat men danckbaerlijck moest betoonen/ aen des selfs weduwe ende Douagiere, Me-vrouwe de Princesse van Orangien, sijner Princelijcken Excellenties Sonen, mijn Heere den Prins van Orangien, Mauritius, en mijn Heer Prins Fredrick Hendrick, hoe lief en aengenaem de Landen sijne diensten geweest zijn/ hebbende geleyt het fondament van de Vryheydt / die sy na soo lanckdurigen ende bloedigen oorloge hadden verkregen/ datse nu voor vrije Landen bekent waren / ende in dier qualité gehandelt hadden. Hoe ende met wat ernste hy de saecke beleyt ende gedirigeert heeft / is genoech kennelijck. De vereeringe/ dienthalven aen de voorsz. vrouwe Princesse Douagiere gegeven/ is / namentlijck/ voor haer ende haren Sone/ Prins Hendrick, na haer doot / de schoonste Huysinge/staende in den Hage / daer inne haer Excellentie was woonende. Aen den Heere, tegenwoordich Prince van Orangien, is gegeven eene rente van vijfentwintich duysent guldens jaerlijcx/ voor 't missen van sijne inkomsten van Lingen. Den Heere Prins Fredrick Hendrick van Nassauw, ende den Heere Graef Willem van Nassauw, mitsgaders aen de andere Huysen van Nassauw, zijn oock eenige vereeringen gegeven/ behalven verdubbelingen van tractamenten ende gagien/'t welck notoir is.

Hoe seer syn Edelh: heeft altijt in recommandatie gehadt, de memorie van den Prince van Orangien, syn VVeduvve en Kinderen.

Immers / ick hebbe gesien seeckere missive / ten dien tijde by den Heere Hugo Muys van Holy, doen Schout van Dordrecht, uyt Bergen op den Zoom geschreven / aen eenen sijnen vertrouden vrient/ daer in hy onder anderen schrijft / Dat hoewel die van Nassauw, eerst

op sijn Ed: niet wel te vreden en scheenen te wesen, datse nochtans soo haest dit besloten was, seer goet contentement hadden, ende de saecke en handelinge goet vonden, &c. Maer wie en is niet bekent/met wat yver/ neerstigheyt en moeyten/ hy in allen den tijdt sijner bedieninge/ gevordert heeft/ de grootheyt/ voorspoet en vorderinge/ soo van den Heere Prince Maurits, tegenwoordich Prince van Orangien, ende mijn Heere Prins Fredrick Hendrick, de Gravinne van Hohenlo sa: Ge: de Princesse van Portugael, de Churfurstinne, Paltsgravinne weduwe. De Hertoginne van Bouillon, Tavars, Gravinne van Hanau, ende de Paltsgravinne van Weebruggen, Hooggedachten Heeren, Princen van Orangien Vrouwen Dochteren, ende hare respective Gecommitteerde/ daer van eenige der selven noch wel getuygenisse sullen geven, ende sijn Ed: heeft oock vele brieven/ ende memorien van danckbaerheyt/ bewaert. Hoe hy oock gearbeyt heeft Sijne Excellentie in sijn Gouvernementen en chargen te secundeeren / hem tot sesendertich malen/ somtijts een geheele maent/ en langer / somtijts minder/ in de legers besocht/ ende vele duysent malen / de trappen van sijn kamer op en af gegaen/ om goede correspondentie en eenigheyt / tusschen hare Hoo: Mo: en Sijne Excellentie te mogen onderhouden.

Syne Ed: yver ende moeyten, om desselfs Hoogheyt en welvaert te vorderen.

Ende aen sijne tegenvvoordige Princelijcke Excell: selfs.

Dit is Sijn Excellentie alderbest bekent/ Sijne Excellenties credyt/ reputatie/ ende authoriteyt/ heeft hy altijts in de hoochste recommandatie gehouden/ oock allen 't gene tot sijn contentement mochte strecken/ heeft hy van gantscher herten gevordert/ soo veel sijn Ed: mogelijck is geweest. In alle Sijn Excellentie begeeren/ heeft hy hem getrouwelijck gesecundeert / ende voor hem selven/ ende sijne gerecommandeerden / in alles soo veel gedaen / als hem doenlijck is geweest/ ende hy behoudens eere ende eedt/ heeft konnen doen.

Sijne Excellentie heeft 't selve oock soo verstaen / dickwijls verklaert/ ende oock by menichvuldige actien bewesen/ soo ten opsien van sijn persoon/ als van sijne kinderen/ hebbende beyde sijn Sonen/ van Staten voorsien/ die tot sijne dispositie stonden. Ende hy hadde oock sulcks begeert/ op datse te meer aen Sijn Excellentie verbonden/ ende tot sijnen oprechten dienst gehouden souden wesen. Maer hoe 't selve alles geloont is geweest/ sal hier na verhaelt worden.

'tVVelck syne Excel: selfs oock so verstaen ende verklaert heeft.

Alle sijne Edelheyts Kinderen heeft hy ten Huwelijck besteet/ aen de Kinderen van de meeste Liefhebbers des Vaderlants / ende van hare beyde Princelijcke Excellentien, Vader en Soon. Sijn outste Soon aen de eenige Erfdochter van den Heere van Brandtwijck, wiens Groot-vader / mijn Heere den Prince, hooch loff: memorien/ gebruyckt heeft/ voor de oorloge/ als eerste Edele van Zeelandt. Sijn jonckste Soon/ aen een eenige Erfdochter van den Heere van S. Allegonde, wiens Vader en Groot-vader/ seer groote en wel bekende dienaers/ ende geaffectioneerde van de goede saecke/ ende van Hare Excellentien, geweest zijn. Sijn outste Dochter/ aen den Soon van den

Van de Huvvelijcke syner Kinderen.

Heere

Heere van Lancelot van Bredenrode, in sijn leven Heer van Veenhuysen, die de eerste Unie van de Heeren ende Edelen/ voor de Vryheydt des Vaderlants/tegens de Spaensche Inquisitie/mede geteyckent hadde/ende Haerlem belegert is geweest/ oock/door last van den bloetdorstigen Tyran van Alva, onthalst. Ende sijn jonckste Dochter aen den Soon van den Heere President van der Mijle, die een seer groot goedt/ ende wel bekent Liefhebber/ des Vaderlants/ ende der ware Religie/ende van beyde hare Princelijcke Excellentien geweest/ ende in de principaelste saecken des Lants/in de meeste benautheden van dien/gebruyckt is/ende daer in/tot sijne doot volhert.

In den Staet van den Lande heeft hy/ van den jare 1572. af/ resolutie genomen/ ten uytersten al te doen/ dat hy konde bedencken/ omme hem onversoenelijck met den Spaenschen/ ende hare Adherenten/ te maecken/ ende heeft sich/ tsedert tot sijn doot toe/ tegens de Spaensche ende harer Adherenten pretensien/ op dese Landen soo resoluyt/ ende onveranderlijck gehouden/ omme lijf/ goet/en bloet daer tegens ten alderuytersten op te setten/als yemant/die daer soude konnen gevonden worden; hebbende alle handelinge van vrede/van wegen den Keyser, den Prince van Parma, den Aertz-Hertoch Ernestus, den Aertz-Hertoch Albertus, oock op de namen van de Staten Generael, aen d'ander zijde/met goede middelen ende glimp helpen afslaen/ soo lange sy op dese Landen/ eenige actie waren pretenderende. Hy heeft oock/ niet alleen voor de handelinge van Tref ves/ maer oock geduyrende de selve handeling/ende gestadig daer na/soo in 't publijcq als andersins/ de diffidentie van de Spangiaerts/ ende hare Adherenten/met ernst gesocht inne te planten/ende klaerlijck te seggen/ dat men niet en moet gelooven/ dat de Spangiaerts tot eenige tijden/ sullen vergeten het leedt/ dat sy meenen/ van ons aen hen geschiet te zijn/ ende dat wy van gelijcken moeten doen.

Hy heeft altoos vyandt vande Spangiaerden, en hare Adherenten geweest.

Hy heeft in oprechte liefde/ couragie/ ende resolutie/ de Hoogheyden/Vry-ende-Gerechtigheden vande Landen/Leden en Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt/ten uytersten voor gestaen/daer in hy tot sijnen doodt toe/constant ende onveranderlijck heeft volhardt.

De Hoogheyden van den Lande heeft hy, ten uytersten voor gestaen.

Op 't stuck van de Authoriteyt van de Hoog Mog: Heeren Staten/over de Kerckelijcke personen/ende saecken/ heeft hy de selve harer Ho: Mo: authoriteyt altijdt voor gestaen/ als een principaelste ende noodelijckste Hoogheyt/ende recht van den Lande/ als ten alderhoogsten noodich voor den dienst/ende verseeckeringe van haren staet/ende selfs tot de behoudenisse van de Religie ende Religions-verwanten. 't Welck hy verstont/ dat hy/ eedts ende ampt shalven/ schuldich verplicht/ ende gehouden was voor te staen; 't welck oock mijn Heere den Prince van Orangien, Hoogl: Mem: ende mijn Heeren de Staten van Hollandt/ van het begin der oorloge/ sulcks altijdt verstaen/ ende gejustificeert hadden/ tegens het contrarie gesustineerde van de

Als oock de Authoriteyt der H: Staten, in 't Kerckelijck.

H Kerc-

Oock de authoriteyt van de Collegien der Iustitie.

Kerckelijcke persoonen. De authoriteyt van de Collegien van Justitie/ heeft hy behoorlijck helpen mainteneeren/ mits blijvende by hare instructien/ ende hem regulerende/ in conformité van de resolutien van hare Hoog-mogentheden/ gelijck haer E: voor de rust ende welstant van de Landen verplicht zijn/ ende ten alderhoogsten noodich is.

Sijne Actien/ soo in haret Ho: Mo: vergaderingen/ als by de Gecommitteerde Raden/ ende de Heeren Staten Generael/ en hebben tot geenen anderen eynde gedient/ ofte gestreckt/ als tot hare Ho: Mo: ende der Landen eere/ dienst ende welstant/ oock tot vermeerderinge van loffelijcke reputatie der selver; hebbende daer inne altijts soodanige goede moderatie/ ende discretie gebruyckt/ dat hy van ganscher herten wenschte/ en oprechtelijck begeerde/ dat sijn Successeur met soo goede/ ende (waer 't mogelijck) meerder dienst ende contentement/ ende soo vele ofte meerder jaren soude mogen dienen/ als hy gedaen heeft. Indien hy altemets met onredelijckheyt/ ofte notoire onwaerheyt onbehoorlijcken bejegent wierde/ ende 't selve door sijn lange ende getrouwe diensten/ niet en heeft konnen verdragen/ ende daerom de onredelijckheyt ende onwaerheyt/ oock wat te rouwelijck tegen heeft gesprooocken/ 't selve behoorde de menschelijckheyt/ sijnen hoogen ouderdom/ ende lange experientie/ in saecken van State/ wel toe gegeven/ ende ten besten geduydet te werden: nochtans hebben vele al meest geoordeelt/ dat sijne moderatie dickwijls oorsaecke geweest is van te groote stoutigheyt der gener/ die de ruste der Landen sochten te turbeeren.

VVat syne vvensch is gevveest.

Van vereeringe, die hy heeft genoten.

Na 't besluyt van den Treves heeft hy/ neffens de Heeren/ sijne mede Gecommitteerden/ oock die van groote qualiteyt/ na gebruyck van handelinge ofte Treves/ by publijcke kennisse/ mede vereeringe ontfangen. Ende hoe wel hy arbeyde ende addyseerde/ dat de selve vereeringe gelijckelijck voor het publijck soude gehouden worden/ 't welck by de andere niet goet gevonden zijnde/ die niet wilden afscheyden van 't gene hun in 't particulier was vereert; soo heeft hy oock de selve sijne vereeringe/ met publijcke kennisse/ ontfangen/ en genoten. Ende wat is doch in desen aen hem meer te berispen/ dan aen eenige van alle d'andere? Ende dese vereeringen hebben eenige dagen lang/ in bewaringe opgesloten geweest/ in de kamer van sijn Genade Graef Willem van Nassauw, loff: mem: de welcke mede/ als alle de andere/ die over dese handelinge hebben gestaen/ daer af vereeringe genoten/ ende geprofiteert hebben/ soo wel als sijn Edelheydt. Gelijck ook de Gedeputeerde/ die van d'andere zijde/ over dese handelinge gestaen hebben/ mede van dese zijde zijn vereert geweest/ gelijck sulcks in gelijcke saecken de maniere is. Wat is hier inne mis beurt? Immers soo daer inne eenige faulte soude mogen wesen/ (als neen) soo soude die immers sijn Ed: niet konnen toegemeten worden; door

Hy heeft niet genoten, gehandelt ofte gedaen, sonder publijke kennisse, van, ofte met die van de Spaensche zyde.

dien hy daer toe heeft gearbeyt / dat de selve gelijckelijck voor het publigh soude gehouden werden/ als geseyt is. Maer is daer inne niet gesecundeert geweest/ ende is dit alles met publijcque kennisse geschiet; eventwel is dit hem meer/ als d'andere/ te last geleyt. Maer dat hy het alderminste/ daer boven/ voor/ ofte na de handelinge/ directelijck ofte indirectelijck/ selfs/ ofte door yemants anders van de Spaensche/ ofte Aertz-Hertoge/ ofte der selver Adherenten zijde/ soude genoten ofte gedacht hebben te genieten (sonder publijcke kennisse) 't selve is onwaerachtich. Soo en heeft hy oock in 't alderminste/ met de Spaensche/ ofte hare Adherenten/ sonder publijcke kennisse/ niet gedaen/ gehandelt/ nochte geadviseert/ selfs/ ofte door andere. Ende die het contrarie willen sustineeren/ hebben 't selve valschelijck gedicht/ versiert/ ende gelogen.

Syn Ed: heeft hem so gedragen in dese handelinge/ dat den Geleerden Dominicus Baudius, in sijn tractaet van 't Bestant/ hem te recht noemt: een Man groot van Name ende daet, ende in alle lof uytstekenke, dien wy inder waerheyt onsen kloeckften ende welspreeckensten Raet-gever mogen noemen: op den welcken onse Vaderlantsche Vryheydt aldermeest gesteunt heeft. Hoe seer hy de Giften en Geschencken heeft veracht/ blijckt uyt sijn Oratie/ over het doen van Pater Jan Ney, die de selve Baudius aldus verhaelt: Al eer nu den *Audiencier* afgeveerdigt wierdt, soo en kan ick niet verswijgen, wat woorden den Advocaet van Hollandt, *Iohan van Olden-Barnevelt*, wiens name nu dickwijls verhaelt zijnde, over de geheele werelt bykans bekent is, gesproken heeft. Dese heeft met een treffelijcke reden (gelijck hy om sijn woort te doen, hem ten hooghsten weet te behelpen) beschuldiget die verkeerde, ende seer vuyle maniere, die *Pater Ney* hadde te werck gestelt, te weten, dat hy met giften ende groote overwerpingen, als met een angel-aes, ende bedeckte prijs-stricken, getracht hadde de selve te verlocken en te vangen, aen welckers trouwe de secreten van de regieringe bevolen waren. Dat sulcx niet en scheen gedaen, dan uyt een heymelijck bevel, ende authoriteyt der Aertz-Hertogen. Overmits dat een Broeder, die hem van de armoede beroemt, ende wiens principaelste gelófte is niet te besitten, geen gelt aen te raecken, soo groote goederen ende rijckdommen niet en konde hebben, dat hy van sijn eygen konde geven, daer mede de Greffieren, bewaerders van de secreten des Lands, omgekocht konnen werden, datse te kennen geven, 't gene gansch en gaer behoorde verswegen te werden. Ende hierom wierden hare Hoogheden seer gebeden, dat soo seer hun den Vrede-handel mochte ter herten gaen, met d'Ingesetenen, die haer de Vryheydt weerdich oordeelden, datse soodanige omkoopingen, hier namaels, niet en wilden aenstellen, anderfins, dat mense strengelijck soude straffen, die haer met sulcke beluymde gaven souden laten bestrijcken, 't zy van wat staet ende weerdigheyt datse mochten wesen. Dat het alsoo schadelijck is, de

Vrede met gelt ende giften te koopen, als *Pyrrhus den Koninck der Epiroten*, die anders alle oneere ende schande wel dier kochte, het onbetamelijck achte voor sijn Stam ende Geslachte, de oorloge af te koopen. Datse den uytheemschen nimmermeer getrouwe zyn, die haer met gelt laten om-koopen, op datse haer eygen volck ontrouw souden zyn. Dat oock dese listen te vergeefs aengeleyt werden, daer soo vele personen zyn, die over de regieringe gestelt worden. Want de begeerlijckheyt van een yder der selver, en kan met geenerleye overvloedt versadicht worden; ende dat de gunst ende faveur van weynigen, die de handen gevult zyn, soo groot niet wesen sal, als wel de haet van seer velen, die sich met verstooringe verblijden sullen, datse voorby geschoten zyn, om dat men meynde datse haer van alsulke gaven onthouden, of die om hare vuyle gierigheyt het qualijk sullen nemen. Dat hier uyt de H:H: Staten oorsake sal gegeven werden, datse in den begonnen handel niet vorder sullen willen gaen. Dat het ten besten gevallen was, dat de verblindende gaven des Monicx geschoncken waren aen den genen, wiens vromigheyt ende oprechtigheyt wel bekent was, die van stonden aen sulcx aen de E:E: H:H: Staten van den Lande, te kennen heeft gegeven: maer om 't gemeene best moest men verhoeden, dat diesgelijcks hier namaels niet onderstaen werde. Want daer zyn vele dusdanige dingen, de welcke al ist datse in yemant noch geen kracht en hebben, om sijn trouwe ende stantvastigheyt te doen wanckelen, nochtans alsser eenmael hope gegeven wert van ongestraft te blijven, 't welck de meeste aenlockinge is om te sondigen, voornamentlijck als groot gewin ende profijt, de herten verblindet, soo spruyt het quaet al wijder voort, ende men sondigt daer op, tot groote schade ende verderf van het Landt.

Noch noemt hem de selve Baudius, een Man, die altijdt met Eere te noemen is.

De eere van de buytenlandtsche Koningen ende Vorsten, hem gedaen.

Sijn Edelheydt heeft in de drie en dertich jaren (die hy in den dienst van de Ho: Mo: Heeren Staten van Hollant/ als Advocaet/ is geemployeert geweest) die eere gehadt van de Koninckklijcke Majesteyt van Vranckrijck, de Koninginne Elisabeth van Engelandt, beyde hooghloffelijcker en onsterffelijcker memorien; van den Koninck van Groot-Brittannien, den Koninck van Sweden, de Churfurst, Paltzgraef van Brandenburch ende Colen, versocht geweest te zijn/ omme aen de selve op verscheyden occurrentien/ aengename diensten te doen. Ende hy heeft 't selve op hare brieven/ ofte harer Gesanten/ ende Gecommitteerden begeerte gedaen/ in saecken/ die met dienste/ ofte sonder ondienste van dese Landen/ hebben konnen gedaen werden. Namentlijck/ hy heeft voor den Cheurfurst van Colen gevordert/ ende helpen maecken die accoorden/ met de Hertoginne van Aerschot, Gravinne van Nieuwenaer, Grave van Solms, ende Gravinne van Solms, loff: memorie/ tot transactie ende accommodatie van hare questien; ende laetstelijck met den Grave van Benthem, op de restitutie van de Archiven van het

Ertſtift Colen, daer voren hy by brieven/ende vereeringen/is bedankt. Heeft van gelijcken andere Princen, Graven, Heeren ende Steden, buyten 's lants/op hare ernſtige inſtantie/met raet ten beſten geadviſeert: gelijck hy oock gedaen heeft aen Provincien, Furſten, Graven, Heeren, ende Steden; oock groote Compagnien / ende particulieren/binnen deſe Landen/ die de ſelve dienſten mede behoorlijck hebben erkent/ by haren eygen vrijen wille/ ſonder dat hy van yemants/directelijck ofte indirectelijck/ſelfs/ofte door andere/het alderminſte heeft begeert/ofte gevordert. Ende eenige van de Rechters ſelve (daer van wy hier na ſpreecken ſullen) is kennelijck geweeſt / dat hy verſcheyden vereeringen/ die hem met groote inſtantie zijn aengeboden/ende t'huys geſonden geweeſt / ſelve niet alleenlijck heeft geweygert; maer oock/tot verſcheyden reyſen/ heeft wederom geſonden / hoewel hy deſelve met eeren wel mochte behouden hebben: 't welck hy nochtans niet en heeft willen doen / ſoo dat hem dit oock ſomtijts voor onbeleeftheyt ende trotsheyt is toegeeygent geworden.

De correſpondentien/die hy voor ende na/ van tijde tot tijde gehouden heeft / zijn niet geweeſt met eenige van de Spaenſche ofte Aertz-Hertogen, ofte der ſelver Adherenten zijde; maer met de Koningen, Furſten, Princen ende Heeren, die met deſe Landen in verbondt/of de ſelve toegedaen zijnde/ſoo men hier na uyt eenige van velen der ſelver brieven ſal konnen ſien/ oock niet tot nadeel: maer tot voordeel ende dienſte deſer Landen. Dat de partijen eene/ter contrarie/voort brengen/ſoo ſy de macht hebben. 't Welck ſy niet en hebben konnen doen/ hoe wel ſy in alle manieren / oock met ſlinckſche practijcken/ daer na getracht hebben. Syne correſpondentien.

Geduerende den handel van ſtilſtant is den Hertoch van Cleve deſer werelt overleden. Hier uyt heeft men beducht dat eenige ſwaricheden ſouden ontſtaen / onder de pretendenten van de erffeniſſe / die ſonder ſwaricheden niet en ſouden af-loopen/ en daer de Staten van de vereenichde Nederlanden/ noodichlijck in 't ſpel ſoude moeten komen. Doch ſijne Ed: heeft daer inne ſoo veel in hem was gearbeyt/ met raet en daet / dat de Koningen van Vranckrijck ende groot Brittannië, de Euangeliſche Churfurſten neffens deſe Landen aengenomen hebben de protectie van het recht van de Churfurſtinne van Brandenburch ende Paltſgravinne van Nieuburch in de ſelve ſucceſſie. Ende na het ſeer beklaechlijck/ bedroeffelijck ende ſchadelijck aſſaſinaet/in den perſoon van hoochgedachte Koninck van Vranckrijck geperpetreert/ heeft hy ernſtelijck helpen bevorderen/ dat het voornemen/ tegens die hoſtile uſurpatie op Gulick / met ſulcke macht ende couragie/uyt de vereenichde Nederlanden is beharticht ende van Vranckrijck is geaſſiſteert/ dat daer uyt een goede uyt-komſte is verkregen/ al hoe wel 't ſelve daer na wederom te niet gegaen ende 't voordeel verloren is. Ende alſoo korts daer na een groote ſwaricheyt is ontſtaen/namentlijck Het overlijden van den Hertoch van Cleve.

Svvarigheden ontstaen tusschen den Koninck van Vranckrijck ende Groot-Brittannien.

lijck dat den Koninck van groot Brittannien van den Koninck ende Kroone van Vranckrijck was eysschende omtrent vier Millioenen guldens van verscheydene achterstallen/ en den Koninck ende Kroone van Vranckrijck, daer tegens/ in compensatie wilde brengen/ tusschen drie en vier Millioenen guldens/ by hem sedert den jare 1603. tot het besluyte van 't voorsz. bestant toe, voor het derdendeel van het secours/ aen dese Landen verstreckt op 't accoort in den jare 1607 tusschen hare Majesteyt gemaeckt. Ende dat apparent was een groot misverstant/ ter oorsaecke van dien/ tusschen hare Majesteyt/ hare Rijcken/ eensamentlijck dese Landen te sullen ontstaen/ vermits Vranckrijck sustineerde dat de vereenichde Landen (als het voorsz. secours genoten hebbende:) den Koninck ende de Kroone van Vranckrijck schuldich waren den Koninck van groot Brittannien af te houden.

SynEdelh: goedt beleyt, tot vvechneminge van de selve.

Soo is principalijck door sijn Ed: goet beleyt/ door den Heere van Schoonewalle, Ambassadeur van de Heeren Staten Generael beleyt/ dat den Koninck van Groot Brittannien met omtrent het vijfde part/ van sijn geeyste gelt/ sijn recht heeft gequiteert. Ende soo boven dien meer als ses Millioenen guld: waren onbetaelt/ aen de schulden daer voor den Koninck van groot Brittannien in handen hadde/ de Stadt van den

Lossinge van den Briele, Vlissingen ende Rammekens.

Briele met de Forten, ende Stadt van Vlissingen, met het Casteel Rammekens: Soo is oock principalijck door sijne Edelh: beleydinge door den Heere van Schoonewalle, de saecke alsoo af gehandelt / dat sijne Majesteyt de voorsz. Steden, Forten, ende Casteel, aen de Heeren Staten wederom heeft overgelevert / ende hem by moderatie / met een somme van ongevaerlijck drie Millioenen guldens / laten contenteren. Een saecke voor den welstant der Landen/ end' sonderlinge voor de posteriteyt van seer groote consideratie ende dienste / ende van soo grooten insien als soude komen bedacht worden.

Over 't stuck van de Prædestinatie is lang questie gevveest.

De Religions questien/ ende bysonder die op de leere van de predestinatie ende aen-kleven van dien/ gemoveert sijn geweest/ hebben niet alleen in 't begin/ maer oock voor den oorloge / onder den gereformeerden leeraren disputen/ ende verscheydene gevoelens geweest. De Boecken Swinglii, Calvini, Bezæ, Melancthonis, Bullingeri, Buceri, ende andere sijn wel bekent/ ende het geschil/ is daer uyt klaerlijck te bemercken: nochtans sijn alle dese persoonen/ geweest seer geleerde/ en Godtsalige mannen/ uytnemende instrumenten Godes/ ende colomnen van de gereformeerde Kercke. Ende niet tegenstaende de onderlinge geschillen/ hebben sy elckandere bejegent/ als lieve ende waerde broeders/ ende mede arbeyders in den Oogst des Heeren/ latende aen hare nakomelingen een goet exempel van bescheydentheyt ende moderatie.

Oock onder de Leeraers in Hollandt.

Dese ende andere geschillen die tot verscheyden tijden gedurende dese oorloge/ oock in dese Landen onder de leeraren zijn geweest/ ende alreeders tot een scheuringe scheenen te sullen uyt-breecken / heeft sy

altijts

altijts gesocht/ soo veel in hem is geweest/ dat die niet uyt bersten ofte publijck souden gemaeckt werden: hebbende daer toe ernstelijck gearbeydt dat de selve met de bequaemste middelen souden gematicht werden/ gelijck in verscheydene handelingen geschreven is/ soo met Hermannum Herberts, Cornelis Wiggertsen, en meer anderen. Maer als in dese Landen/ na het besluyt van den Treves/ dese swaricheden wederom voorts quamen/ heeft hy ernst besorcht/ dat ten overstaen van verscheydene treffelijcke persoonen/ de sake daer mede Arminius wiert beswaert/ binnen 't huys soude gehouden worden: daer toe het besoigne ten huyse van den Heere van Noort-wijck sal: gedachte als outste Curateur van de Universiteyt tot Leyden/ heeft gedient/ ende daer na/ in den hoogen Raet/ tusschen Gomarum ende Arminium, ten overstaen van verscheydene Kercke-dienaers/ ten beyde syden. Syn Ed: heeft noch d'eene/ noch de andere opinie aengenomen/ noch verworpen/ verstaende (conform het advijs ende hertelijck schrijven/ van de Koninckl. Majesteyt van groot Brittannien, dat sonder prejuditie van de waerheyt/ beyde opinien wel konden geleert werden/ ende Christelijcke liefde ende eenicheyt onderhouden. Syn Ed: heeft hem oock gebracht syn uyterste willen/ [illegible] swaricheyt hebben gegeven. Maer hy dachte dat de saecke meest uyt gebroken is/ door een Synodael Decreet daer by de Professoren Theologie tot Leyden/ ende alle Predicanten opgeleyt was/ in Godes vreese te lesen den inhout van de Nederlantsche Confessie, ende Heydelberghschen Catechismus, ende soo sy/ in eenich poinct van dien/ eenich bedencken hadden/ dat sy 't selve souden aenteyckenen/ ende elck aen haer Classe senden. De Heeren Staten van Hollandt/ van het voorsz. Synodael Decreet door hare Ed: Mo: Gecommitteerde verwittight zijnde/ en vonden niet goet/ dat het bedencken van de Professoren ende Predicanten/ aen hare respective Classen soude overgegeven werden/ vreesende/ dat onder de Theologanten daer uyt een groot vier van oneenicheyt soude ontsteken werden. Ordonneerden daer om dat 't selve bedencken aen hare Ed: Mo: ofte hare Gecommitteerden Raden soude besloten gesonden werden/ om die besloten bewaert te werden/ tot dat de Synode soude vergaderen/ ende als dan met goede discretie geopent/ ende tot dienste der Landen ende Kercken gebruyckt werden.

Syn Ed: doet devoir, dat die niet uytbersten.

Handelinge tusschen Gomarum en Arminium.

Het advys van den Koninck van Groot-Brittanien.

Der Heeren Staten van Hollants Resolutie.

Omme dit Synodael Decreet ende de resolutie van hare Ed: Mo: te contremineren, wiert by eenige Predicanten van den Classe van Alckmaer, een Acte ingestelt/ die in een Classicale vergaderinge (waer inne weynich meer als de helft van de Predicanten van 't selve Classe dier tijdt compareerden) wiert voorgelesen/ ende verstaen dat alle Predicanten de selve souden moeten teyckenen: vijf Predicanten maeckten in de selve teyckeninge (als nieuwicheydt zijnde) swaricheyt. Men wilde tegen die selve gebruycken kerckelijcke cen-

Contraminen tegens de selve.

Acte des Classis van Alckmaer.

suren/

Vijf Predicanten opposeeren daer tegé.

suren; daer over de vijf voorsz. Predicanten klachtich vielen aen de voorsz. Heeren Staten van Hollant; de welcke ordonneerden dat by provisie de proceduren ende censuren opgehouden souden werden/ als contreminen van het voorsz. Synodael Decreet, ende hare Ho: Mo: resolutien. Die van de Classe sustineerden/ongehouden te wesen hare Ho: Mo: bevelen te gehoorsamen: hare Ho: Mo: persisteren by hare resolutie. Die van den Synode van Noort-Hollant persisterden by de selve en klaegden over de voorsz. surcheantie met harde woorden. Opt dese ende diergelijcke moyelijcke proceduyren/ sijn die Predicanten die men nu Remonstranten noemt (vreesende dat hun van gelijcken soude bejegenen) gemoveert hare Remonstantie te presenteren. Sijn Ed: hiel de selve langen tijt onder hem/ op hope dat men in't convoceren van een wettelijck Provinciael Synode soude accorderen/ daer toe een poinct van beschrijvinge gemaeckt wiert/ sonder dat men daer op konde accorderen. De voorsz. hope failleerende/ heeft hy de voorsz. Remonstrantie gepresenteert/in de welcke sy vijf poincten verhaelden ende stelden/ daer in sy versochten dat men haer soude willen verdragen. Na het lesen van dien/ en scheen niemant swaricheyt te maken in die poincten/ van de opinie/ by den Remonstranten gestelt. Maer wierde wel klaer van eenige (die daer na der Contraremonstranten opinien/ten uytersten dreven) geseyt/ dat men sulcke leere als de Contraremonstanten daer by toe geschreven wiert/ noyt en hadde gehoort. Men scheen oock verblyt te wesen/datter anders geen swaricheyt en was/ men versocht copie van de Remonstrantie, omme die met discretie aen de principalen te communiceeren/ ende daer op na weynige dagen geresolveert te komen. Daer op resolutie genomen wiert/ dat men niemant boven het voorsz. gevoelen/ tegens sijn gemoet en soude beswaren/latende vry/die hooger wilden gevoelen/ofte leeren. Daer inne niet anders en wierde gedaen/ als van 't begin der Reformatie af/ by de Kerckelijcke persoonen was toegestaen/ soo in de Universiteyt van Leyden/ voor den Professoren Theologiæ, als vele Predicanten in Steden ende Dorpen/ die men in dienst gehouden heeft/ niet tegenstaende sy kennelijck van 't selve gevoelen waren/ en dat leerden. De Koninckltjcke Majesteyt van groot Brittannien heeft by sijne twee brieven/ oock gedaen ende geadvijseert de voorsz. Tolerantie. Sulcks dat uyt de voorsz. resolutie van hare Ho: Mo: geen wettige oorsaeck heeft konnen genomen werden/ tot de tegenwoordige bedroefde scheuringe: nergens toe dienende/ dan om by verdeylinge van de Religions verwanten/ (wesende de beste partije in 't Lant) deselve te verswacken. Tegen dese resolutie van de Heeren Staten sijn terstont verscheydene Contreminen daer na gemaeckt. De Predicanten die men Contraremonstranten noemt (uyt oorsaeck dat sy van gelijcken eene Remonstrantie aen de Ho: Mo: Heeren Staten over-gaven/ tegens de voorsz. Remonstrantie) hebben tegen de voorsz.

Ongehoorsaemheydt van de Classe.

De Remonstrantie vvordt overgegeven.

VVat daer op vverdt geresolveert.

Verscheyden Contreminen tegens de resolutie der Heeren Staten gemaeckt.

voorsz. resolutie / verscheyde geschriften laten uyt-gaen / sustinerende die resolutie / te strijden tegens Godes woort / d'andere hebben de selve resolutie terstont verdedicht / als rechtmatich / ende met de H. schrift / d'oude Leeraerts / ende die gerechticheden van den Lande / over een comende. De Heeren Magistraten van Amsterdam / niet tegenstaende dat hare Gedeputeerden / in de vergaderinge van de Heeren Staten waren tegenwoordich geweest / als de voorsz. resolutie was genomen / ende dat sy daer in over stemt waren / en hebben die resolutie geen gestant gedaen / in voegen dat de misverstanden dagelijcks meer ende meer toegenomen zijn. Men sach alle dagen wat nieus uyt komen / soo van de Remonstranten als Contra Remonstranten sijde / dese hevicheyt in 't schrijven en lasteren / van d'een en d'ander sijde maeckte de gemoederen der menschen seer verstelt ende verbittert tegens den anderen. Dese geschillen ende verbitteringen der gemoederen waren sijn Ed: van herten leedt / dan en konde daer in geen remedie stellen / want wat sijn Ed: ten besten voorsloech / wiert ten quaetsten geinterpreteert / wilde hy de hoocheyt / ende wettige authoriteyt de Ho: Mo: Heeren Staten / in de kerckelijcke saecken voorstaen gelijck hy verstont / dat hy amptshalven schuldich was te doen / men beschuldichde hem dat hy de Religie sochte te verdrucken / ende de authoriteyt der Kercken te niet te doen.

d'Ander partije.

De Magistraet van Amsterdam die geene overstemminge in de Staten (die altijdt plaetse hadde gehadt) en wilden toe laten / gebruyckten nochtans 't selve in haer vroetschappen / ende dagelijcksche vergaderingen / overstemmende de gene die van contrarie gesintheden waren / ende de resolutie der Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt goet vonden / ende wel geerne souden hebben willen helpen maintenenren. De voorsz. Ho: Mo: Heeren Staten vonden goet / die van Amsterdam te beseynden met eenige Commissarisen / omme den selven ten besten te kennen te geven / de oprechte intentie van hare Ho: Mo: tot conservatie van de ware Christelijcke Gereformeerde Religie / ende van goede ende gewichtige redenen / die de selve hadden gehadt / in 't nemen van de voorsz. resolutie / in de Kerckelijcke saecken / mitsgaders de dienstlijckheyt ende noodelijckheyt der selver. Hier toe wierde gecommitteert uyt de Ridderschap ende Edelen / Jonckheer Adriaen van Mateneſſe, Heere van Reviere, Opmeer, Does &c. Hugo Muys van Holy, Schout der stadt Dordrecht / Gerrit Jansz. van der Rijck, Burgermeester der stadt Delft / Mr. Hugo de Groot, Raedt ende Pensionaris der stadt Rotterdam / ende Willem Pietersz. Hases, Burgermeester der stadt Hoorn.

De Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt, senden aen de Heeren van Amsterdam.

Dese zijn den 23. April 1616. des namiddaegs ontrent drie uyren / gecompareert in de vergaderinge van de Burgermeesteren en Raden aldaer / ende hebben daer gedaen haer Propositie / verklarende gelast te wesen / Dat alsoo de Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt verstaen had-

Propositie aen die van Amsterdam gedaen.

hadden, dat van wegen de stadt Amsterdam, ende weynige weynige andere, swarigheyt wierde gemaeckt, om haer met de resolutie der selver te conformeeren, ende dat hare Ho: Mog: nochtans alles overleyt hebbende (niet alleen eenige maenden; maer jaren lanck) geen ander uytcomste te sien; uyt de dagelijcksche wassende misverstanden in de Religie, als door de wegen by der selver resolutie aengewesen, niet connende met goede oogen aensien, dat by gebreck van remedien, de saken van der Kercken souden comen in meerder confusie, datse daerom aldaer gecomen waren, omme de difficulteerende Leden te versoecken, omme hem met de meeste ende beste advysen, van de vergaderinge, te willen conformeeren. De voorsz. Propositie alhier in 't lange te verhalen/ en is de meeninge niet/ alsoo de selve gedruckt is; maer alleen dat by de selve vertoont is/ dat in de selve resolutie niet en was ingestelt/ dat strecken mochte tot yemants beswaernisse ende nadeel; maer/ ter contrarie/ tot rust/ vrede/ eenigheyt/ liefde/ ende goede stichtinge. Dat de selve resolutie was getoont geweest/ aen sijne Majesteyt van Groot-Brittannien/ ende aen de Heere Aertz-Bisschop van Cantelberg/ ende meer andere Bisschoppen van groote geleertheyt/ in Engelandt/ die allegader de intentie/ soo wel als hy/ d' Acte selve hooghlijck hadden gepresen. Eyndelijck de Propositie gedaen/ ende met seer groote intentie gehoort zijnde/ hebben sy daer by gedaen een korte recommandatie/ van de saecke; ende zijn de E: Heeren van Amsterdam/ soo ernstich gebeden/ te willen gelooven/ dat hare Ho: Mo: niet ter werelt soo seer en sochten/ als de conservatie van de Gereformeerde Religie/ ende eenigheyt van de Kercken.

De Heere Muys van Holy, verklaert, dat de H: Staten van Dordrecht de resolutie der H: Mo: Heeren Staten met goede redenen hadden aengenomen.

De voorschreve Heer Muys van Holy, voegde daer by/ dat de Heeren van Dordrecht/ met goede redenen/ de voorsz. resolutie hadden aen genomen; daer by seggende/ hoe wel hy in de besendinge quam/ uyt den naem/ ende by last van hare Ho: Mo: ende niet uyt last van de stadt Dordrecht in 't particulier/ dat hy evenwel overbiedich was/ aen mijn Heeren van Amsterdam/ ofte soodanige personen/ als hare E: daer toe souden willen committeeren/ nader ende particuliere onderrichtinge te doen/ van de goede consideratien/ die mijn Heeren van Dordrecht hadden gehadt/ in het aennemen van de selve resolutie/ ende acte van reces/ daer op gevolgt. Ende voegden de voorsz. Heere Gecommitteerden/ iteratievelijck daer by/ indien de Heeren Raden van Amsterdam/ noch eenige schrupelen souden mogen hebben/ ofte dat hare Ho: Mo: yets vorders soude konnen doen/ tot verborderinge van vrede/ als tot dier tijdt toe/ was geschiet/ dat men aen haerluyden openinge daer van soude doen; sy verhoopten hare E: met solutie van alle objectien/ ende alle mogelijcke presentatie/ van hare Ho: Mog: te geven redenen van contentement: Daer op henluyden niet anders voor antwoort is gegeven/ Dat de Heeren Raden op die saecke souden letten. Daer na hebben de Burgermeesteren/ en de Pensionaris

Aenbiedinge van de Gecommitteerden die van Amsterdam gedaen.

Pauw

Pauw, de voorsz. Heeren Commissarisen/ is haer logijs/ komen bedancken / ende hebben henluyden verseeckert van de goede affectie/ van de Heeren Burgermeesteren van Amsterdam / tot mijn Heeren Edelen/ende andere Steden van Hollant. Seggende ooc/dat de Heeren Burgermeesteren/ende Raden/haerliedeu/door hare Propositie/ ten vollen onderricht vonden/ van de redenen ende motiven/ die hare Ho: Mo: gehadt hadden/ in het nemen ende overseynden van de resolutie voorschreven/ aengaende de Kerckelijcke saecken/ dat die daer neffens oock eenige redenen/ ter ander zijden/ hadden geponderert; ook consideratie genomen op de constitutie van hare Stadt/ daer van sy hare meeninge/ aen hare Ho: Mo: souden doen verstaen door hare Gedeputeerden: maer hadden ondienstich gevonden/met haerluyden daer van te confereren/ofte haerluyden andermael te hooren. Ende na eenige vriendelijcke propoosten/seyden/dat hen niet lief soude zijn/dat yemant van hare Ingesetenen/ de ruste van 't Landt / ofte andere Steden/soude turbeeren.

Affcheyt der Gecommitteerden.

Onlangs daer na (in plaets van de goede hope/ die men hadde/ om door dese besendinge tot rust/vrede/ende eenigheyt te komen) hebben de Gedeputeerden der Heeren Burgermeesteren ende Vroedtschappen/ in de Vergaderinge van de Gecommitteerde Raden/ verklaert/ dat de voorsz. Propositie by henluyden was overwogen / ende geexamineert/ als mede het eynde/daer toe die was streckende/ om buyten wettelijcke Synodale vergaderinge/ in Religions ende Kerckelijcke saecken/ staetsgewijs te helpen besoigneren/ resolveren ende executeren/verklaerden/ dat sy gesint waren de ware Christelijcke Religie te maintineeren / daer af nu over de vijftich jaren/ hier te Lande/exercitie was gedaen; dat mede voor den Staet van 't Lant/ondienstich is/daer in de minste veranderinge te doen/ ten sy de selve by wettelijcke Synode/ wel/ ende rijpelijck waer geordonneert: datse over sulcks niet en konden consenteeren/ in diversche Propositien ende Acten/ tsedert den Jare 1611. tot d'acte van reces / in date den 18. Maert/ des voorsz. Jaers 1616. mitsgaders niet in de Propositie van hare Ho: Mo: Gedeputeerde in Religions ende Kerckelijcke saken/ voorgestelt. Ooc niet te konnen toestaen / dat onder den name der stadt Amsterdam / als zijnde een lidtmaet van de vergaderinge / eenige Placcaten/ veel min d'Executie der selver/ tegens de voorsz. Religie/ soude werden gestatueert / ten ware al voren de verschillen / ende de veranderinge in de Religie/ ende Kerckelijcke saecken/onder d'authoriteyt van hare Ho: Mo: by wettelijcke Synode waren geexamineert ende verhandelt. Datse mede niet en verstonden/ dat men middelertijt eenige Kercken-Dienaren / zijnde van de Religie der Contra-Remonstranten/ van hare bedieninge konde suspendeeren/ofte deporteeren/uyt oorsake de selve van wegen haer gemoedt/ende conscientie/ met den Remonstranten / in eenigheyt der Kercken / niet en konnen

Verklaringe van die van Amsterdam.

Nota: dat geen veranderinge in 't minste in de Religie en wort gesocht, maer alleen tolerantie sonder scheuringe.

wesen/ ofte de luyden der Contra-Remonstranten leere aengedaen/ in hare Godes dienst beletten/ ofte verhinderen/ onder pretext van scheuringe/ ende om dat de selve swarigheyt maecken tot het gehoor (mede tegens haer gemoet/ ofte conscientie) van de sulcke te komen/ die Remonstranten zijn/ de selve Leere aennemen/ ofte met henluyden gemeen zijn: Ende dit alles tot dat by wettelijcke Synode (onder d'authoriteyt der Edelen Mogende Heeren Staten) de verschillen en veranderingen souden zijn geexamineert.

De onruste vermeerdert door die van Amsterdam.

Dese verklaringe heeft de onruste dapper vermeerdert en gestijft/ maer/ al hoe wel de Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt/ wel expresselijck verklaert hadden/ geene meeninge te hebben/ omme eenige veranderinge in de Religie in te voeren; maer de selve ten uytersten te handthouden: Soo wierden hier alle hare resolutien Staetsgewijs genomen/ gedesavoyeert/ ende sy luyden tacitè beschuldicht/ al of sy de ware Christelijcke Religie sochten te veranderen/ gelijck oock sulcke geruchten door Amsterdam gestroyt waren/ als de voorschreve Gecommitteerde daer eerst gekomen waren; namentlijck/ dat de selve aldaer gesonden waren/ om de Religie te veranderen.

Valsche geruchten gestroyt.

Hier door/ ende door 't gene voorts daer uyt volchde/ zijn de gemoederen alle dagen meer en meer verbittert/ ende quam dagelijcx vele bittere geschriften aen den dach/ die het volck te meer ophitsten/ tot dat het ten lesten tu een dadelijckheyt uytbrack/ soo in de Steden van Haerlem/ Amsterdam/ Schoon-hoven/ Briele/ Oude-water/ Woerden/ Heusden/ ende oock in den Hage.

Dadelijckheyt gepleegt, in verscheyde plaetsen.

Die van Amsterdam deden groote moeyten ende instantie/ om andere Steden aen haer koorde te krijgen. Sy sonden haer Gedeputeerden aen alle de Steden van 't Noorder-quartier; kregen ten lesten aen haer zijde niet alleen die van Enckhuysen/ Edam/ ende Purmerende; maer oock/ in Zuyt-Hollant/ die van Schiedam/ ende oock Dordrecht/ de andere Steden van het Noorder-quartier/ als Alckmaer/ Hoorn/ Medenblick/ ende Monickendam/ en wilden na de voorslagen van die van Amsterdam (die sy voor schadelijck achten) niet luysteren ende het quam soo verre/ dat/ wat by de meeste Steden gedaen wierde/ daer tegen handelden; d'andere/ in voegen/ dat de scheuringe niet alleen en was in de Kercken/ ende om Kerckelijcke geschillen; maer oock om d'authoriteyt van de Heeren Staten/ onder de voet te stooten/ ende al wat sijn Ed: tot accommodatie van de saecke voorsloech/ ende proponeerde/ wierde al ten erchsten geduyt; ja men begon questien ende verschillen tegen sijn Edelheyts persoon te soecken/ in de vergaderinge van de Heeren Staten selve/ daer van den Burgermeester Reynier Pauw van Amsterdam, de eerste occasie gaf/ daer na heeft den Heere van Duvenvoorde, hebbende hem eerst daer toe vereyt/ ende wel beschoncken/ in de vergaderinge gekomen zijnde/ heeft sijn Ede persoon seer onbeleefdelijck bejegent; ende seggende voorts tegens de

Die van Amsterdam soecken andere Steden aen haer te trecken.

Onbeleeftheyt,

Heeren

Heeren/ Gedeputeerden van Amsterdam/ Enchuysen &c. Dat hy het niet hemelijcken hiel/ ende niet en paste of en achte op sijn Ed: in voegen/ dat deselve Heeren Gedeputeerden/ tegens andere die neffens haer saten seyden/ hoe wel sijn wy nu beholpen met sulcken een dronckenen hooft &c. Ende is de vergaderinge als doen van dien dach gescheyden/ sonder iets tot 's Landts dienst te delibereeren.

tegens sijn Edelh: gepleecht.

Vergaderinge der Heeren Staten.

Dit aldus voort-gaende van 't quaet in erger/ ende dat sijn Edelh: tot verscheyde tijden hier van met Sijn Excellentie tegenwoordich Prince van Orangien hadde gecommuniceert/ ende vermaent dat Sijn Excellentie mijn Heeren de Staten behoorde de handt te bieden/ ten eynde alle scheuringe geweert soude werden/ heeft de selve Sijn Excellentie op sijn Ed: begeert dat hy soude willen voor-komen/ dat hy daer toe publijckelijcken niet en soude wierden vermaent/ alsoo hy in dat stuck begeerden neutrael te wesen. Als nu de vergaderinge der Heeren Staten geduyrt hadde/ meer dan vijf Maenden achter den anderen/ op hope van dat men noch tot accommodatie soude komen daer toe sijn Ed: alle debvoir dede. Maer siende dat alle middelen daer toe dienende/ verworpen wierden/ dat men oock geen ordre en wilde stellen op het seditieus predicken/ schrijven/ ende spreken mochte/ oock tegens het gewelt/ aengedaen de Regenten/ en Vroet-schappen van Oudewater/ daer over andere Steden in vreese waren/ van mede alsoo getracteert te werden. Dat oock seeckere advijsen gekomen waren dat Sijn Excellentie aen eenige Capiteynen gelast hadden dat sy hem niet en souden bemoeyen ofte aen-trecken/ 't geve ter oorsake van de Religions geschillen soude wierden voorgenomen. Soo is eyntlijck den 4. Augusti 1617. (de Staten niet willende langer by den anderen blijven/ siende dat weynich Steden niet anders sochten/ dan alle resolutien op te houden/ ende te beletten/ daer tegen altemets verscheyde protestien gedaen waren geweest/ genomen de na volgende resolutie/ ende dat by de meeste stemmen volgens de gewoonte die altijts gebruyckt is geweest.

Sijn Ed: communicatie van de saecke met Sijn Excell.

Die seyde dat hy vville neutrael vvesen.

Van belastinge by sijn Excell. gedaen, aen eenige Capiteynen.

Na dat in de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt op het vijfde poinct van de beschrijvinge, waer op de Heeren Ridderschappen, Edelen, ende Steden van Hollandt en West-Vrieslandt, tegens den een en twintichsten Februarij in den tegenwoordigen Jare van 1617, Staets-gewijse in den Hage beschreven waren op de puncten van het reces van de selve Vergaderinge den drie en twintichsten Martij genomen, omme daer op den elfden April wederom te vergaderen; midtsgaders den brief aen de Steden van de Gecommitteerden Raden, geschreven den thienden Julij lestleden, beneffens het gene in den loopenden Jare soo binnen de Steden van Haerlem, Amsterdam, Schoonhoven, Briel, Oudewater, Woerden, Heusden, ende sonderling alhier in den Hage, tegens de Ordre, Vry-ende-gerechtigheden der Landen ende Steden dadelijck is gepasseert, tot verscheyden

Resolutie der Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt ende VVest-Vrieslandt, genomen den 4. Augusti 1617.

malen seer rijpelijck was gelet, ende vele instantien te vergeefs gedaen ommme den Gedeputeerden van eenige Steden (die verklaerden niet gelast te wesen hen met de Heeren, Edelen, ende meeste Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt te conformeren) omme de selve Gecommitteerde tot eenige voeghlijcke verdraegsaemheyt ende accommodatie van de saecke te bewegen, oock niet tegenstaende ten laetsten aen-geboden is, dat in dien op de Theologische Disputen uyt de vijf poincten in de Haechsche Conferentie, in den Jare duysent ses hondert ende elf verhandelt, definitie oft decisie soude dienen gedaen, de voorschreven Heeren, Edelen, ende meeste Steden te vreden waren, dat het selve soude gedaen worden by Gedeputeerde van de Gereformeerde Hooge Overheden, ende Kercken respective, daer toe wettelijk te vergaderen: Ende dat, tot conservatie van de Hoogheden, Vry-ende gerechticheden der Landen van Hollandt ende West-Vrieslandt, onder de Authoriteyt ende Directie van de Heeren Staten der selver Landen, een Synodale Vergaderinge Provintiael soude geconvoceert worden uyt de vijfthien Classen der selver Landen, om met ende ten overstaen van de Gecommitteerde der Heeren Staten voornoemt, te advisren ende te delibereren op de onderlinge Tolerantie ende naerder bepalinge der Leere, over de voorschreven poincten, met verbodt dat geen Leere by de Gereformeerde Kercken der Christenheyt, ende namentlijck van de vereenichde Nederlanden niet aengenomen, die Gemeynte soude werden voor-gedragen, op peyne van Kerckelijcke censuren ende Politijcke correctie, waer het noodt. Soo is eyndelijck by de Heeren, Edelen, ende Gedeputeerden van de meeste Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt Staets-gewijse vergadert, verstaen; Dat sonder seer schadelijcke praejuditie ende nadeel van de Hoogheden, Vry-ende gerechticheden der voorsz Landen ende Steden, in de opinie van eenige Steden bestaende, dat men als nu soude behooren inne te willigen, niet alleen het convoceren van een Provintiale, maer oock van een Nationale *Synode*, niet en kan bewillicht worden, soo om 't gene den Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt, na der Landen Rechten, alleen toe-komt, met andere niet gemeen te maecken, als om vele andere gewichtige ende praegnante redenen, ten deele vertoont. Ende is daeromme by den voorsz. Heeren, Edelen, ende meeste Steden als vooren verstaen ende geresolveert; Dat een yegelijck alle het gepasseerde in de voorschreven Vergaderingen, naerder overdencken, overwegen, ende getrouwelijck na de waerheyt rapporteren sal; op hope dat Godt de Heere Almachtich sijnen Goddelijcken zegen verleenen, de oogen naerder openen, ende de gemoederen disponeren sal tot alles, wat tot Godes eere ende glorie, der Landen Vry-ende gerechticheden; midtsgaders behoudenisse van de Evangelische waerheyt, ende eenigheydt dienstelijck is. Ende ten eynde daer en tusschen een yegelijck mach onderricht ende verseeckert wesen van de oprechte goede

mey-

meyninge van de Heeren, Edelen, ende meeste Steden van Hollandt ende West-Vrieslant omme de waerheyt en eenigheyt in Religions saken te behouden, en te doen verdwijnen 't gene ter contrarie met onrecht wordt gestroyt ende haer calomnieuselijck naer gegeven: Soo is verstaen dat die geconcipieerde Verklaringe dies aengaende, sal werden gedruckt, uyt-gegeven ende gemeen gemaeckt. Dat oock de Antwoordt aen de Heeren Staten van Zeelandt *mutatis mutandis*, aen de Gecommitteerde van de Provincien van Gelderlandt, Vrieslandt ende Ommelanden sal worden gegeven ofte overgesonden, daer by voegende 't gene naer het instellen der selver tot naerder accommodatie is geoffereert: Alles ten eynde de goede Gemeenten ende de voorsz Provincien, van de goede intentie ende officien van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt in de voorsz saecke mogen werden geinformeert. Dat voorts de Resolutien op de Kerckelijcke saecken voor desen genomen, by de Heeren, Edelen, ende Regenten van de Steden ende Dorpen (die de selve in den haren dienstich of noodich bevinden) met alle moderatie sullen mogen achter-volcht ende by alle bequame middelen gearbeyt worden, om de goede Ingesetenen in ruste ende stilte te houden, oock alle wegen van dadelijckheden, over persoonen, publijcke ende andere plaetsen ende goederen af te weeren. Ten welcken eynde de Regenten van de Steden by desen by provisie, ende tot anders Staets-gewijse sal wesen geordonneert (voor soo veel het noodt is) geauthoriseert worden, in den haren te gebruycken, 't gene andere Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt (best in het bestellen van hare Politijcke regeringe verseeckert zijnde) gebruycken oock by het aen-nemen van meer volck van wapenen; soo verre Burgemeesteren ende Vroedtschappen van de Steden, sulcks tot hare verseeckeringe ende afweeringe van de voorschreven dadelijckheden noodich bevinden: Ende of yemandt over 't gene Burgemeesteren ende Regeerders dies aengaende sullen doen, ordonneren, of executeren, hem soude willen beklagen. verstaen dat het selve aen niemandt anders als aen de Heeren Staten sal mogen geschieden, houdende voor nul van onwaerde, het gene by eenige Collegien van Justitie ofte anders, daer tegens sal gedaen ofte voor-genomen werden, sulcks dat niemant daer aen sal wesen gehouden. Verstaen voorts dat een yegelijck in eedt ofte dienst der Heeren Staten, ofte respective Steden wesende, in het handthouden van de publijcke Authoriteyt van de Heeren Staten ende de Regenten van de Steden, midtsgaders het afweeren van de voorschreven dadelijckheden (des vermaent zijnde) gehouden sal wesen, hem behoorlijcken te laten gebruycken en employeren, naer gelegentheydt der saken. Dat oock van wegen den Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, aen allen Oversten, Capiteynen, ende andere Officieren ende volck van oorloge, daer sulcks noodich ende dienstelijck sal wesen, ernstelijck belast ende bevolen sal werden (oock niet tegenstaende

eenige

eenige andere bevelen) den Heere Staten of hare Gecommitteerde Raden, in hare abſentie, ende de Magiſtraten van de Steden daer ſy in guarniſoen gebruyckt worden, getrouw ende gehoorſaem te weſen, en alle dadelijckheden, als voren, (ſonder eenige exceptie) te helpen weeren, op peyne van caſſatie, die die dadelijck by ons, ofte by onſe Gecommitteerde Raden ſal werden geexecuteert: Ende om ſijn *Excellentie* Prince *Maurits* als Gouverneur, oock mijn Vrouwe de Princeſſe van Orangjen, weduwe van mijn Heere den Prince van Orangjen, Hoochloſl: gedachteniſſe, midtſgaders Prince *Henrick* te verſeeckeren van de oprechte affectie van de Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, ende namentlijck, van de Heeren, Edelen, ende het meerendeel van de Steden, tot handthoudinge van de Vry-ende-gerechticheden der voorſchreven Landen, behoudeniſſe van de ware Gereformeerde Religie, ende alle het gene van oprechte Lief-hebbers des Vaderlandts, oock van de loffelijcke memorie ende meriten van den Hoochgedachren Heere Prince van Orangjen, ende van hare *Excellentien* ſelfs, met behoudeniſſe van den welſtandt der Landen met reden mach werden begeert; ende van hare *Excellentien* in het bedienen van hare Gouvernementen ende hooge Ampten, conform hare commiſſien, inſtructien, ende acten, altijdts te ſullen handthouden; oock henluyden continuéren ende vermeerderen hare oprechte goede affectie, ende hare *Excellentien* te vermanen ende verſoecken, dat haer gelieve tot het gene voorſchreven is, de handt te bieden.

Mijn Heeren de Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, ende namentlijck de voorſchreven Heeren, Edelen, ende Regenten van de Steden (die ſelfs of hare Ouders van het begin der oorloge af, tot nu toe, mede van de eerſte zijn geweeſt, die goet ende bloedt voor der Landen Vry-ende-gerechticheden, ende de ware Chriſtelijcke Religie hebben geemployeert, ende noch bereyt zijn te employeren. Zijn Gecommitteert twee uyt den Edelen, ende de Gedeputeerden van de Steden van Haerlem, Delff, Leyden, Goude, Rotterdam, Alckmaer, ende Hoorn. Gedaen in den Hage den vierden Auguſti, Anno 1617. Onder ſtondt/ Ter Ordonnantie van de Staren. Onderteeckent/ *A duyck.*

De Staten van Hollant geven uyt in druck, uyt hare goede meeninge die ſy altijt gehadt hebben,

De voorſz. Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlant/ hebben den vijf den Auguſti oock gearreſteert in druck uyt te geven/ gelijck ſy oock gedaen hebben/ ſeeckere verklaringe waer by deſelve in 't kort vertoonen die oprechte goede meeninge/ die ſy altijts gehadt hebben ende noch hebben/ omme neffens de vryheden ende Rechten der Landen ende Steden van Hollant ende Weſt-Vrieſlant/ de ware Chriſtelijcke gereformeerde Religie/ in ſuyverheyt te behouden/ ende waeromme hare Ho: Ed: als wettelijcke Hooge overicheyt der voorſz. Landen toe-komt/ Kerckelijcke wetten te maecken ende doen onderhouden ende om wat redenen ſy goet gevonden hebben proviſionelijck te ordonneren/ dat de Kercken-Dienaers/ in dienſte

wesende

wesende/ ofte bevonden? die van de Predestinatie/ ende gevolge van dien/ in goede conscientie/ niet anders en konnen leeren/ als conform de vijf poincten verhandelt/ tusschen twaelf Predicanten/ in hare Ho: Mo: E: vergaderinge/ in den jare 1611. mede in de Gereformeerde Kercken/ behooren getolereert te worden/ soo wel als die anders daer van gevoelende zijn.

De resolutie van den 4. Augusti 1617. wert Syn Excell. geopent.

Dese resolutie genomen zijnde/ is Sijne Excellentie by sekere Gecommitteerde/ uyt de Heeren Ridderschappe ende Edelen mitsgaders de Steden gesproken/ en Sijn. Excell. gebeden/ dat so hy in eenich poinct van dien/ bedencken vonde/ dat hem gelieven soude dat het selve aen de Heeren Edelen/ ende Gedeputeerden van de Steden/ mochte worden verklaert/ ende dat die Sijne Excellentie goede onderrichtinge souden doen/ ende alle redelijck contentement geven.

Syn Excell. misnoegen.

Sijn Excellentie toonde wel eenich misnoegen te hebben/ ende dat de selve resolutie hem niet al te aengenaem en was/ interpreterende/ dat daer door sijne authoriteyt/ over het Krijghsvolck/ eenighsins scheen vermindert te zijn; maer men hieldt 't selve/ door aenhouden van de Gedeputeerde der Steden/ te geschieden/ die hen met de meeste stemmen (de geheele vijf maenden geduyrende) te conformeeren/ hadde geweygert; ende men toonde hen het contrarie van dien.

Sijn Edelheyt dede groote instantie/ omme de vergaderinge by den anderen te houden; maer de Gedeputeerde van de Steden en waren daer toe niet te bewegen: Ende alsoo scheyden de selve te dier tijt.

De Staten stellen haer resolutie binnen den Briel ter executie.

De Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt hadden/ volgende hare Resolutie/ gesonden eenige Gecommitteerden binnen den Briel/ alswaer men vreesde/ dat eenige dadelijckheden meer gepleegt souden mogen werden/ als daer noch geschiet waren; alsoo daer eenige dreygementen waren gedaen/ van eenige Kercken te willen innemen. De selve Gecommitteerden hadden last/ de Oversten/ Capiteynen/ andere Officiers/ en volck van Oorloge/ aldaer leggende/ te belasten (alsoo niet tegenstaende eenige andere bevelen) den Heeren Staten/ ende den Gecommitteerden Raden/ in hare absentie/ en de Magistraten aldaer/ getrouw ende gehoorsaem te wesen/ ende alle dadelijckheden/ sonder eenige exceptie/ te helpen afweeren/ op peyne van cassatie/ achtervolgende de voorschreve resolutie.

Hier vielen eenige swarigheden/ door dien eenige van de selve Capiteynen ende Officiers/ willich/ ende andere onwillich/ waren/ de voorsz. bevelen te gehoorsamen; d'onwillige wierden met cassatie gedreygt/ daer door sy beloofden te gehoorsamen. Dit wiert seer qualijck genomen; ende men riep/ dat men den Briel/ Arminiaensch hadde gemaeckt.

Syn Excell. neemt 't selve seer qualijck.

Sijn Excellentie nam dit oock seer qualijck/ ende interpreteerde 't selve oock geschiet te zijn tot sijn kleynachtinge/ opende 't selve oock aen den Heere van Olden-Barnevelt, die sijne Excellentie badt/ sulcx

als 't hem aengedient was / niet te willen gelooven / ende dat hem gebeden soude te wachten op de wederkomste van de voorsz. Gecommitteerde / ende haer rapport te gelooven / als wesende publijcke personen / ende goede Patriotten. Sijn E. heeft oock te dier tijt aen Sijn Excellentie gepresenteert / daer aen de goede hant te houden / dat die genomen resolutie / met de beste discretie / ende sonder eenige quetsinge van Sijn Excellenties loffelijcke reputatie / soude mogen gepractiseert: hopende dat men met eenigheyt ende goede correspondentie / mochte procederen. Maer het scheen dat aen de andere zijde de meeste genegentheyt was strekkende.

Presentatie van sijn Ed: aen sijn Excell:

Hy recommandeert syn Excel: de accommodatie van alles.

Eenige dagen daer na / also sijn E. noodsaeckelijck moeste na Vianen reysen / heeft hy Sijn Excellentie, voor sijn vertreck / wesen spreecken ; de selve recommanderende / de accommodatie van alles / offererende alle goede officien / voor soo vele hem mogelijck was. Sijn Excellentie geliet hem daer toe te inclineeren / ende vraegde / of een voorslach tot accommodatie / noch aengenaem soude wesen ; hy seyde seeckerlijck ja / ende dat niet anders en wiert begeert. Hy presenteerde boven dien aen Sijn Excellentie , dat hy soo verre Sijn Excellentie soude meenen / dat sijne E. Sijne Excellencies goede intentie soude tegen wesen / dat hy sich liever van alle diensten wilde ontslaen / ende noch uyt Hollant gaen resideeren / als met eenich misnoegen van Sijn Excellensie, in Hollant in dienst te blijven / ende versochte in sulcken gevalle / dat Sijn Excellentie, om een eerlijck afscheyt voor hem / aen de Heeren Staten van Hollant / de hant wilde bieden ; maer Sijn Excellentie seyde / sulcks geensins goet te vinden / gevende hem hope / van datter eenich middel van accommodatie / soude voorgeslagen werden. Ende alsoo is hy met goede vrientschap / genoegen ende contentement / (soo hy anders niet en wiste) van Sijn Excellentie gescheyden / ende den 14. Augusti na Vianen getrocken / noch swack en indispoost zijnde / ende bleef aldaer twaelf dagen / genoech in gelijcke swackheyt / daerom hy hem begaf binnen Uytrecht / onder Doctor N. Sael, ende bleef aldaer onder desselfs hant / omtrent ses weecken / sonder dat hy in 't minste hoorde van eenigen voorslach van accommodatie.

Offereert hem selven van alle diensten te ontslaen.

Hy vertreckt na Vyanen.

Komt tot Uytrecht.

't Aennemen van de VVaert-gelders.

Volgende de voorschreve Resolutie van den 4. Augusti / hebben oock eenige Steden van Hollant / omme de goede Ingesetenen in ruste en stilheyt te houden / ooch alle wegen van dadelijckheden / over personen publijcken ende andere plaetsen / ende goederen af te weeren / eenich volck van oorloge aengenomen / soo vele als de selve Steden / tot hare verseeckeringe / ende afweeringe van de voorsz. dadelijckheden / noodig vonden / ende niet tegenstaende 't selve by eenige Steden van Hollant / sulcks over lange jaren was gepractiseert / sonder 't sodanige solemnele resolutie / soo wiert die so verkeerdelijck geinterpreteert en geduydt / als dat men met gewelt van wapenen / de Religie sochte te veranderen /

VVert seer qualijck geduydt.

anderen/ en met gewelt door te dringen/ de goede Gemeente te onderdrucken/ ende de Justitie de handen te binden/ omme alle klachten ende doleantien den wech af te snijden. Aldus wierden dese saken door het volck loeliyck afgemaeckt / 't gene in der daet tot rust en vrede, ende tot een goet eynde gedaen wiert. Doch sal hier van ter gelegender plaetse breeder gesprooken werden. VVat in syn Ed: afvvesen vverdt gepractiseert.

Sijn Ed: vertrocken zijnde na Vpanen en Uptrecht / soo hebben die van Amsterdam / ende d'andere Steden / die hem met de meeste stemmen niet en hadden willen conformeeren / aparte vergaderinge gehouden / onder den anderen/ oock besendingen gedaen/ aen andere Steden/ omme die tot haer meeninge te bewegen/ en alsoo een scheuringe te maecken/ om de voorsz. resolutie/ van den 4. Augusti/ vruchteloos ende te niet te maecken/ tot welcken eynde sy daer na/ als namentlijck/ op den 12. Septembris 1617. hare Gedeputeerden sonden in de vergaderinge van de Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollandt / overleverende aldaer seecker geschrift / geintituleert/ Korte openinge van de beswaernissen/ ende bedenckingen over de gepretendeerde resolutie / van den 4. Augusti 1617. van wegen de vier Steden / als Amsterdam / Enckhuysen/ Edam ende Purmerende/ mede-Leden van de Vergaderingen van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant. In welcken verklaringe sy voor eerst seggen/ Dat sy noyt en hadden verwacht, dat op soo gewichtige poincten, den staet van den Lande, ende Religie, hen ten hooghsten betreffende, voor genomen soude zyn geweest, by pluraliteyt van stemmen, soodanige resolutie te formeren, bysonder, nadien deselve na aparte vergaderingen waren geprepareert, ende tegens alle gewoonten door gedrongen, datse noch te meer verwondert waren, dat opentlijck getracht was *Sijne Excellentie, Me-Vrouw, de Princesse van Orangien*, ende mijn Heere *Prins Fredrick Hendrick*, in soodanige handelingen, als resolutie, Staetsgewijs genomen, te notificeren, ende vervolgens door sekere Gedeputeerden, dadelijck in den Briel ter executie te stellen, mitsgaders de Heeren Staten van Zeelandt bekent te maken. Daer na seggense/ Dat hare principalen, altijdt hadden getoont, geen minder affectie ende yver, tot voorstant van de Hoogheyt, Vry- ende-Gerechtigheydt der Landen van Hollandt ende West-Vrieslant, mitsgaders behoudenisse van authoriteyt der Heeren Staten, ende respective Magistraten, als eenige andere Leden van de selve, hebbende haer Ed: ende der selver voorsaten niet weyniger, soo in de begintselen van der Oorlogen (dit mach Amsterdam niet seggen / alsoo het contrarie waer is) als vervolgens, daer by goet ende bloedt opgeset, ende door Godes genadigen zegen, dese Landen van alle tyrannye ende vreemde Heerschappye helpen bevrijden, daer in sy oock standtvastelijck, ende onveranderlijck gemeent zyn te continueren, ende datse daer beneffens, in de hooghste recommandatie gehadt ende gehouden zijn, de ware Christelijcke Gereformeerde Religie

Geschrifte tegens de voorsz. resolutie der Staten over gegeven.

VVaer in haer seggen, veel van haer doen, verscheelt.

ligie en openbarige exercitie van deselve, van den aenvanck derselver (dat heeft men binnen Amsterdam wel gesien/ ende daer souden die van Haerlem wel af konnen getuygen) ende geduyrende d'oorlogen, in dese en in andere vereenichde Landen, opentlijck aengenomen, geoeffent, en gehandelt heeft, ende altijts geoordeelt, dat daer inne geen particuliere inbreucken, als met grooten ondienst der Landen, en ontrustinge der goeder Gemeente, konde by der handt genomen werden, zijnde haer ten hooghsten leedt, dat de voorgaende eenigheydt, in de stucken van de Leere, niet onderhouden is geworden, ende veel meer dat tot herstellinge van deselve, soodanige wegen en middelen niet en zyn gebruyckt, als voormaels doorgaens, onder de eerste Christelijcke Hooge Overigheydt, en naderhandt in welgestelde Gereformeerde Lantschappen, bequaemst en expedienst zyn gehouden. Voorts gaen se al het heerdelijck verhalen ende interpreteeren/ 't gene tot den welstant van den Lande van Hollandt ende West-Vrieslant/ voorgeslagen/ ende geresolveert is geweest / ende om Sijn Excellentie, die alreede sijn genegentheyt genoech hadde laten blijcken / geheel aen haer zijde te trecken/ soo interpreterense dese resolutie, al of die was streckende tot verminderinge van de authoriteyt van Sijne Excellentie / ende oock van de Collegien van de Justitie. Verklaren voorders voor al / datse noch Christelijck / noch redelijck en konnen vinden/ de versochte accommodatie ofte tolerantie / in de vijf poincten/ ten ware de selve ordentelijck/ in de Synode Provinciael ende Nationael soude wesen/ geexamineert. Soo sy oock vorder verklaerden/ datse de voorsz. genomen resolutie/ van de Heeren Staten van Hollandt expresselijck desavoijeren / welcke hare verklaringe ende vertooninge/ sy oock Sijn Excellentie/ ende de Collegien van Justitie/ hebben doen verstaen.

Goede saken ten alderquaetsten geinterpreteert.

Desavoyeren de genomen resolutie.

t Sedert dien tijdt zijn voorts alle de saecken in confusie geloopen/ ende men heeft meer ende meer/ alles in verwerringe soecken te brengen; ende men begost voorslagen te maecken/ niet van eenige accommodatie; maer oock by overstemminge/ tegens de resolutie der Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / van de Heeren Staten van Uytrecht/ ende Over-Yssel/ de Religions differenten te brengen aen de vergaderinge van de Heeren Staten Generael/ ende aen de Synode Nationael. Een saecke noyt gehoort/ ende directelijck tegens verscheyde tractaten strijdende/ daer by het hooghste en noodlijckste recht/ van de Landen van Hollant ende West-Vrieslant/ aen de selve altijts te behouden/ sonder 't selve gemeen te willen maken. Daerentusschen wert oock getracht/ om alle die gene/ die voor der Landen en Provincien rechten/ wilden spreecken/ te disrediteeren/ veracht/ en hatelijck te maken/ onder het gemeen volck.

Men socht het hooghste recht, van de Landē van Hollandt en West-Vrieslandt, by overstemminge te onderdruckē.

Ende wierden ten voorschijn gebracht/ vele seditieuse Libellen/ Geschriften/ ende Pasquillen, ende men bracht hondert leugenen/ valscheyden ende calumnien tegens sijn Edelh: voort in openbaren druck/ daer

Libellen, vol leuge-

daer toe ten deele 't pretext van sijn Ed: verblijf/ uyt den Hage genomen wert / waer door hy genootsaeckt is geweest/ hem wederom van Uytrecht/ in den Hage/ te begeven. nen tegens syn Edelh: uytgegeven.

Weder in Hollant gekomen zijnde / heeft sijn Ed: tot verscheyden reysen/ Sijn Excellentie begroet/ sijnen dienst/ tot verbozderinge van de noodelijcke accommodatie / van alle misverstanden geoffereert/ versoeckende oock sijne voorsz. Excellentie, ende den wel-geboozen Heere Grave Willem, Lodewijck van Nassauw, loff: mem: in sijn leven Gouverneur van Vrieslandt / Groeningen/ ende Ommelanden/ &c. dat hem gelieben soude/ selfs te willen voorslaen eenige bequame middelen/ daer toestreckende; vertoonende dat het opdringen van het houden van een Synodus Nationael tegens der Landen rechten/ tegens de nader Unie/ tegens andere Tractaten ende tegens voorgaende gebruycken/ oock geene diensten/ maer vele groote swarigheden te sullen veroorsaecken/ apparent was. Maer ten heeft de selve niet gelieft/ de minste voorslach te doen. Daerentusschen heeft sijn Ed: verscheyden voorslagen/ soo in de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ als aen Sijne Excellentie, ende sijne Genade gedaen: Maer alles is te vergeefs geweest/ ende verkeerdelijck genomen/ en ten quaetsten geinterpreteert. Syn Edelh: wederkomste in Hollandt, begroet syn Excellentie.

Sijn Ed: was dickwils ende wel ses Maenden te voren / eerst by eenige Kerckelijcke persoonen/ ende daer na by eenige politijcken gewaerschout / dat Sijn Excellentie een gestoort gemoet tegen sijn Ed: was dragende. Ja dat Sijn Excellentie tegens seecker persoon soude geseyt hebben/ dat hy sijn Ed: soo kleyn wilde maecken/ als de minste in Hollant. Ende alhoewel sijn Ed: 't selve niet en konde gelooven om het goet en vast vertrouwen / dat hy op Sijn Excellentie hadde/ door die lange ende getrouwe diensten die hy meer dan 33. jaren lanck de selve gedaen hadde/ na sijn uyterste vermogen/ ende 't goet herte dat hy altijdt hadde getoont om des selfs grootheyt te voorderen/ soo veel sijn ampt ende eedt toe liet / nochtans bemerckende/ tot sijn hoochste verdriet ende ontschult/ de vervreemdinge eenige tijt getoont/ soo heeft hy 't selve beginnen geloove te geven / waeromme hy te rade gevonden heeft Sijn Excellentie in 't lange van dese saecke ootmoedelijck te schrijven/ op dat de selve rijpelijck op alles lettende ende overwegende/ den ingenomen quaden wille tegen hem soude mogen laten vallen Sijn Excellentie oock met eenen adverterende dat hy gedrongen was/ tegen de Calumnieuse/ leugenachtige/ Seditieuse/ ende versierde Libellen/ tot verdedinge van hem ende den sijnen yet te mogen uyt-geven/ hoe wel tegens sijn hert ende gemoet/ den selven Sijn Excellentie ootmoedelijck biddende/ sulcx niet anders en duyden als een saecke hem afgedrongen tot sijne noodelijcke defensie. Ende alsoo in dese te passe gebracht is/ het voornaemste van 't gene in een seker sijn Ed: geschrifte by forme van Remonstrantie aen de Ho: en Mo: Heeren Waerschouwinge, syn Ed: gedaen, van 't gestoort gemoed van syn Excel: tegens hem.

ren Staten van de Landen van Hollant ende West-Vrieslant begre-pen is als oock in dese voorsz. Missive by hem aen syn voorsz. Excellentie geschreven/ die oock de selve Sijne Excellentie ter handt gestelt ende gelevert is geweest / heb ick goet gevonden de selve Missive/ al hier in 't geheel te insereren/ op dat den leser van de waerheyt des saeken ende van dese geheele Historie mach klaerlijck onderrecht werden. De voorschreve Missive was luydende/ van woorde tot woorde als volgt.

Doorluchtige, Hoog-gebooren Vorst, genadige Heer.

Missive van den Heer Iohan Olden-Barnevelt, aen Syn Excell: in date de 24. April 1618.

Genadige Heer ende Vorst : Ick mercke tot mijn hooghste verdriet een geheele vervremdinge van u *Excellentie* van my, ende beduchte dat 't gene over ses maenden, oock by eenige Kerckelijcke persoonen, ende daer oock by eenige Politijcke, is geseyt van uwer *Excellentie* verstoort gemoed tegens my, 't welck ick te voren niet hebbe konnen gelooven, moet waer wesen. Ick verklare nochtans met een oprecht gemoet ende heylichlijck, niet te weten daer toe occasie gegeven te hebben, als altijdt geweest sijnde ende noch wesende, uwer *Excellentie* seer getrouwe dienaer, gelijck ick oock verhope door Godts genade te sterven. Ick hebbe over thien Jaren inde handelinge van vrede ofte Trefves, het beginsel van desen Cours wel gemerckt : Maer uwe *Excellentie* sal genadichlijck believen indachtich te wesen, dat ick te dier tijdt aen de selve verklaerdt hebbe, mijne oprechte ende sincere intentie in de selwe handelinge, tot der Landen, uwer *Excellentie* ende aller goede ingesetenen dienst ende verseeckeringe, en dat ick niet te min uwe *Excellentie* presenteerde niet alleen myne diensten, maer oock het Landt te verlaten liever als in dienst ende in het Landt met misnoegen van uwe *Excellentie* te blijven. De Trefves met bewilliginge van uwe *Excellentie* besloten, ende op de saeck van uwe *Excellentie*, sijn loffelijck huys, sijn Heere Geliefde Broeder, ende Vrouwen Suster, tot uwer *Excellentie* contentement, ordre gestelt, ende de saecken der Landen onder de Trefves in goeden fleur en verbeteringe van des Landts inkomen, in groote ende loffelijcke reputatie by de grootste Potentaten, Republijcken ende Steden, niet alleen in geheel Christenrijck, ende deser Landen vyanden selfs, maer oock in andere quartieren van de Werelt gebracht zijnde, tot vermeerderinge van de Hooch-loffelijcke reputatie van uwe *Excellentie*, gelijck by buyten gemaeckte loffelijcke alliantien, na de Trefves, met verscheyden Potentaten ende Republijcken aengegaen, de vervolginge van vriendtschap, raedt en de assistentie van andere Potentaten ende Republijcken, aen dese landen van tijdt tot tijdt, na het besluyt van Trefves geschiet, klaerlijck ende onwederleggelijck kennelijck is, wesende oock door den Trefves te wege gebracht, dat het op-hoopen van de lasten ende schulden, tot beswaernisse van de landen in 't generael ende particulier, meest is gestut ende opgehouden; de Collegien van de Admiraliteyten, in plaetse dat men voor

Presentatie by syn Edelh: aen syn Excell: over 10. jaren gedaen.

de

de Trefves, alle Jaers de beswaernisse van lichtinge van penningen op interest moeste hooger maecken, van ongeveerlijck twee millioenen, acht hondert duysent gulden, daer mede die anno 1609. beswaert waren, gevrijt, en boven dien de landen ontslagen vande groote schulden van de na-gebuyren, by restitutie van de Obligatien ende verpande Steden ende stercken, soo was seer apparent, dat dese landen souden hebben eenen geduyrigen, gewenschten, vasten, verseeckerden staet, daer van uwe *Excellentie* ende alle de leden van sijn hooghloffelijck huys, als in de landen meest geintereſſeert, in hooge Staten, Digniteyten, Heerlijcke Titulen, Rechten ende goederen, de meeste lof, eere, reputatie, ende dienste konde genieten.

Twee poincten hebben de staet van de landen gequelt. Het eerste is geweest, de Disputen by de Heeren Staten van Zeelandt, al eenige Jaren voor de Trefves gemoveert, ende vele Jaren daer na gecontinueert op 't dragen van hare quote in de consenten, sulcks dat sy somtijdts geheele Jaren hare consenten hebben opgehouden, gelijck sy oock in 't difficultéren ende ophouden der selver hebben volhardt, tot dat sy by uyt-spraecke van uwe *Excellentie* ende den Raedt van Staten, de begeerde verminderinge van tijdt tot tijdt hebben verkregen. Het tweede is geweest, de disputen op de Leere en de Ordre in Religions saecken, die van 't begin der Oorloge in de Landen wel sijn geweest, maer vermeerdert ettelijcke Jaren voor den Trefves, tusschen de Professoren in de Universiteyt van Leyden, tusschen *Gomarum* ende *Arminium* ende hare respective adherenten. Mijn Heeren de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende ick haer dienaer, hebben voor ende na het besluyt des Trefves, by alle bequame middelen gearbeydt om de twisten te doen cesseren, dan, door de rigoreuse censuren ende opschortingen van den Kercken-dienst, van verscheyden Kercken-dienaers, ende [illegible] lassen daer over komende, sijn de swaricheden publijcker geworden. Ende hoewel eerst hope was, dat by eene wettige ende onpartijdige kerckelijcke vergaderinge, van de Landen van Hollandt ende West-Vrieslandt, de saecken souden hebben mogen geaccommodeert ende gevonden werden, soo is nochtans 't selve belet, door dien de kerckelijcke persoonen, soo vele by de Regenten van weynich Steden, hebben weten te wege te brengen, dat die selve den H. H. Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, deser Landen wettelijcke Overigheyt, noch in 't beroepen, noch in 't beleyden, noch in 't approbéren van de besoignen van de selve vergaderinge, niet en hebben willen toe-staen 't gene by de Hooge Overigheydt in 't Oude Testament, by de eerste Christelijcke Keysers, ende in de naeste hondert Jaren, by alle Koningen, Cheur ende Vorsten, Graven, Heeren, Regeerders van Groote ende kleyne Republijcken, ende vrije Steden, die de Religie van de Afgoderijen, Ketterijen ende Tyrannyen gesuyvert, en gereformeert hebben, gebruyckt is, en noch gebruyckt wordt. deshalven de Heeren Staten genoot-

Wat saken de landen meest hebben gequelt.

Nopende de swaricheden in de leere.

saeckt

saeckt sijn geweest, by provisionéle ordre te belasten, dat men den genen die van de Predestinatie ende aenkleven van dien, niet hooger noch anders in goeder conscientien en konden leeren, gevoelen, of gelooven, dan als de Remonstranten hadden te kennen gegeven, niet verder en soude beswaren, noch van den dienst houden of in haren dienst beletten, latende den genen, die de selve poincten hooger of anders wilden, leeren, of daer van gevoelen, 't selve vry. Beyde parthijen daer na in 't lange gehoort sijnde, is by de selve provisionéle ordre oock tot meer-malen gepersisteert. De Koninckklijcke Majesteyt van Groot-Britannien heeft deselve oock *iterativelijck* goet gevonden, met goede pertinente en salutaire redenen de selvige bevestigende, gelijck mede vele Predicanten, wesende van 't gevoelen der Contra-Remonstranten, die provisionéle ordre goet gevonden hebben, **als wel wetende dat van het begin der oorloge het voorsz** gevoelen by vele leeraers en Religions-verwanten is geweest, ende kennelijck getolereert, niet alleen van de Overigheydt, maer oock by de Kercken-dienaers van ander gevoelen wesende.

De Heeren Staten, tot meer-malen verstaen hebbende, dat men de voorsz onderlinge Tolerantie, om redenen voorsz, soude practiseren, ende ter oorsaeck van het voorsz verscheyden gevoelen, geen scheuringe toelaten of gedoogen, ende u *Excellentie* kennelijck sijnde, dat ick hem tot vele verscheyden reysen gesproocken hebbende, en vermaent hebbende, dat uwe *Excellentie* mijn H. H. de Staten daer in behoordé de hant te bieden, ende dat ick specialijck gelast ende gehouden was, alle officien te doen ende uwe *Excell:* van my daer op begeerende, dat ick soude voor-komen willen, dat hy daer toe publijckelijck niet en soude werden vermaent, seggende *Neutrael* in dat stuck te willen wesen, ende ick daer op overdenckende of uwe *Excellentie* eenige in-sichte mochte hebben op de Heeren Staten van de andere Provincien, van sijn Gouvernementen, ende daer beneffens lettende dat uwe *Excellentie* soo vele jaren aen malkanderen, geduyrende dese questien, de Predicatien van *Uytenbogaert* in den Hage, ende van geen andere alhier gestadich gehoort, des Heeren Heyligen Avontmael altijt met hunlieden gehouden, oock dat uwe *Excell:* Uytenbogaert, vele Jaren, na dat hy openbaerlijck verklaert hadde, in de Leere van de Predestinatie ende den gevolge van dien, in de vijf poincten begrepen, van het gevoelen der Remonstranten te wesen, in de Legers van Gulick ende Rees, Anno 1610, ende 1614; by sijn eygen mouvement gebruyckt, ende in 't Jaer 1612, self serieuselijck, aen de Magistraet der Stadt Uytrecht by brieven versocht hadde *Uytenbogaert* alhier tot uwer *Excellentie* ende der Kercken dienst ende contentement te willen laten, onaengesien het recht dat sy op hem mochten hebben ofte pretenderen, en kan uwe *Excellentie* (onder correctie) niet vreemt vinden, dat ick niet hebbe konnen gelooven, dat uwe *Excellentie* tegens der H. H, Staten resolutien, de scheuringe soude hebben

Sijn Excell: wilt Neutrael gehouden wesen, in de saecke van de Religie.

Sijn Excell: heeft Uytenbogaert selfs gevoordeert.

hen willen favoriseren en vorderen tot soo merckelijcke verswackinge van den Staet van de landen, die soo schadelijcke verdeelinge van Religions verwanten, wesende de beste en vertrouste Patriotten in 't Landt, en met misnoegen van vele duysenden, van de outste en beproefste Patriotten, self de meeste Regenten van seer vele goede Steden, maer d' ordre, alhier tot weeringe der scheuringe gevonden, verworpen, en de selve openbaerlijck, self met uwer *Excellentie* presentie gepractiseert werdende, weet uwe *Excellentie* dat ick gearbeydt hebbe op de middelen, hoe dit met het minste nadeel der landen mochten werden gepractiseert, dat ick daer toe voorslagen hebbe gedaen, van de Kercke te geven den name van Uytlandtsche Kercke, gelijck in andere Rijcken ende Landen wel gebruyckt wort, namentlijck in Londen, daer Nederlandtsche Fransche, en de Italiaensche Kercken sijn, haer bysondere ordre houdende; Maer ick en sy niet gesecondeert, soo dat de vergaderinge van de H: H: Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt meer als vijf maenden by den anderen gehouden sijnde, op hope dat men tot accommodatie soude komen, ende daer toe alle middelen verworpen wesende, dat men oock niet wilde ordre stellen tegens het seditieus predicken, schrijven ende spreecken, noch tegen het gewelt aengedaen de Regenten en Vroetschappen van die van Oudewater, daer over andere Steden in vreese waren van mede sulcx getracteert te worden, dat oock seeckere Advijsen gekomen waren, hoe by uwe *Excellentie* aen eenige Capiteynen gelast was, dat sy hen niet en souden bemoeyen noch aentrecken, 't gene ter oorsaecke van Religions-verschillen soude worden voorgenomen, soo moet immers, na alle redenen van State, ten besten verstaen worden, dat in saken daer op de Heeren Staten vergadert waren, ende daer op tot meer malen gedelibereert, ende by de meeste stemmen geresolveert was, die vergaderinge niet langer by den anderen willende blijven, eyndelijck tot meermael by de meeste stemmen was goet gevonden, heeft moeten gedecreteert worden, soo andersins de vergaderinge geschapen ware geweest te scheyden, sonder wederom by den anderen te willen komen, soo lange weynich steden het besluydt van de resolutien souden willen ophouden en beletten: gelijck tot meermalen by de Gedeputeerde geseyt ende geprotesteert is geweest. De resolutien genomen, ende uwe *Excellentie* by Gecommitteerde uyt de Edelen ende Steden geopent zijnde, is uwe *Excellentie* gebeden, dat soo hy in eenich poinct van dien bedencken vonde, 't selve aen de Heeren Edelen ende Gedeputeerde van de Steden mochte werden verklaert, ende dat de selve uwe *Excellentie* goede onderrichtinge souden doen, ende alle redelijck contentement geven. Uwe *Excellentie* thoonde wel eenich misnoegen, maer men hielt het te komen door aenhouden van de Gedeputeerde der Steden, hun met de meeste Stemmen (geheele vijf maenden duyrende) te conformeren geweygert hebbende. Ick dede groote instantie om de vergadering by den anderen te houden, maer

Dan toont met sijne presentie contrarie van neutraliteyt.

Alle middelen tot accommodatie werden verworpen.

de Gedeputeerde van de Steden, moeyelijk wesende van 't gepasseerde, waren daer toe niet te bewegen, 't Is waer, dat uwe *Excellentie*, den derdendach na het scheyden van de vergaderinge, my opende 't gene in den Briel by Gecommitteerde van de H: H: Staten ende by de Magistraet aldaer soude gedaen zijn: Maer ick bad uwe *Excellentie* te willen wachten op de wederkomste van de Commissarisen, ende haer rapport te gelooven, als publijcke personen ende seer goede Patriotten wesende. Oock presenteerde ick te dier tijdt aen uwe *Excellentie*, de goede handt daer aen te houden, dat de gemeene resolutien, met de beste discretie, ende sonder eenige quetsinge van uwer *Excellentie* loffelijcke reputatie, souden werden gepractiseert, biddende dat men eenicheydt ende goede correspondentie mochte procederen. Ick sprack uwe *Excellentie* noch tweemael voor mijn vertreck, ende lest des Saterdaechs, als ick 's Manendaechs daer aen na Vijanen vertock; gelijck ick uwe *Excell:* seyde aldaer noodelijck te moeten wesen. Ick recommandeerde uwe *Excellentie*, ten selven dage, nochmaels de accommodatie van alles, ende offereerde alle goede Officien. U *Excellentie* scheen daer toe te inclinéren, vragende of een voorslach tot accommodatie oock aengenaem soude wesen? Ick antwoorde seeckerlijck, Ja. Offereerde oock, ten selven tijde, dat soo verre uwe *Excellentie* soude meynen, dat ick uwe goede intentie soude tegen wesen, ick liever my van alle diensten soude ontslaen, ende oock uyt Hollandt gaen resideeren, als met misnoegen van uwe *Excellentie*, alhier in dienst te blijven: ende versocht in sulcken gevalle uwe *Excellentie* om een eerlijck afscheydt voor my, aen de Heeren Staten de hand my te bieden: Maer uwe *Excellentie* seyde sulcks geen-sins goet te vinden, ende gaf my hope datter eenige middelen van accommodatie souden voorgeslagen worden. Ick vertoog daer na op Vijanen, noch swack ende indispoost wesende, ende bleef aldaer twaelf dagen, genoech in gelijcke swackheydt, daerom ick my begaf binnen Uytrecht, by Doctor *Saulo Saal*, mijn oude bekende. Ick hoopte tot beterschap te komen, ende mijn seventichste Jaers geboorten-dach, wesende den vier en twintichste Septembris na den nieuwen Stijl, in mijn Vaderlijcke Stadt Amersfoort te houden, maer de continuatie mijner swackheydt belette het selve; soo dat ick tot Utrecht onder de handt van den voorschreven Doctor bleef ontrent ses weecken, sonder dat ick in 't minste hoorde van eenich voorslach van accommodatie; maer wel, dat men by overstemminge (een saecke noyt gehoort) tegen de Resolutie van de Ho: Mogende Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, van de H: H: Staten van Uytrecht ende Over-Yssel, die Religions-differenten, directelijck tegen de naerder unie, ende verscheyden andere Tractaten, wilde brengen aen de vergaderinge van de Hooge Heeren Staten Generael, ende aen een *Synode* die men noemde *Nationael*, ende dat daerentusschen getracht wierdt

Presentatie van syn Edell: aen syn Excell:

Presenteert weder synen dienst te verlaten.

't Welck syn Excell: seyde, niet goet te vinden.

Syn Edell: treckt na Uytrecht.

om

om alle de gene, die voor der Landen en Provincien rechten wilden spreken te discrediteren, veracht en hatelijck te maecken onder het gemeyne volck. Ick worde onder deselve voor al voor gebracht, hondert leugenen, valscheden ende calommien, by pasquillen, seditieuse libellen, ende andersins worden tegen my gestroyt, gebruyckende daer toe ten deele het pretext van mijn verblijf uyt den Hage, waer door ick genootsaeckt zy geweest, van Uytrecht my wederom alhier te begeven. Sedert heb ick uwe *Excellentie* tot verscheyden reysen begroet, mijn dienst tot bevorderinge van de noodelijcke accommodatie van alle misverstanden geoffereert, oock uwe *Excellentie*, ende den Wel-geboren Heere, Graef *Willem Lodewijck*, Grave van *Nassauw*, Gouverneur van Vrieslandt, Groeningen, Omme-landen, &c. Versocht selfs te willen voorslaen eenige bequame middelen daer toe streckende, vertoonnende dat het op-dringen van het houden van een *Synodus Nationael* tegens der Landen Rechten, tegens de naerder unie, tegens andere Tractaten, ende tegens voorgaende gebruycken, geen dienst maer wel groote swaricheden te sullen veroorsaecken apparent was. Ick en hebbe de minste voorslach niet vernomen. Daerentusschen syn by my verscheyden voorslagen, soo in de vergadering van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, als aen uwe *Excellentie* ende Sijn *Genade* gedaen, hebbende my altijdt wel ende volkomelijck verseeckert gehouden, gelijck ick my als noch verseeckert houde, dat de Heeren Edelen, ende Regenten van de Steden van Hollandt ende West-Vrislandt, die niet ende konnen goet vinden, het hoochste ende noodelijckste Recht van de Landen, by alle Tractaten aen hen behouden, met andere gemeen te maecken, noch Spaensch noch Paus-gesint en sijn, maer oprechte, vertroude ende beproefde Lief-hebbers van de vryheyden ende gerechtigheden des Vaderlants; in 't gemeen, Leden ende Steden van dien, in 't particulier, oprechte geaffectioneerde, aen de Hoog-loffelijcke meriten van uwer *Excellentie*, Heer Vader Hoog-loffelijcke Ged: ende van uwe *Excellentie* selfs, in groote recommandatie hebbende, de behoudenisse ende vermeerderinge van syne Hoog-loffelijcke reputatie ende authoriteydt, tot des Landts ende synen dienste, oock meest alle oprechte Lief hebbers van de ware, suyvere ende na Godes Heylige Woordt Gereformeerde Religie, ende van de wettelijcke ordre, handt-houdinge ende beschberminge der selver, ende dat ten opsien van de selve het Landt van Hollandt ende West-Vrieslandt, Steden ende Leden van dien, seer wel ende volkomentlijck syn verseeckert, gelijck 't selve de notoirlijcke reden mede brengt; overmidts sy in de Landen syn gewonnen, ende geboren, hare Voorouderen, ende sy selfs, voor de goede saecken seer veel gedaen, ende geleden, ende hare affectie ende constantie, by alle occurrentien, met woorden ende wercken onveranderlijck bewesen hebben, daer van uwe *Excellentie* selfs de beste kennisse heeft, als, dickwils verklaert

Heeft na syn wedercomste synExcell: begroet, ende syn dienst geoffereert.

Hy doet verscheyde voorslagen.

klaert hebbende sonder particuliere beloften van wegen de H: H: Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, om syn voorgenomen exploiсten te seconderen, hem in 't aenvangen der selver beswaert te vinden, en dat uwe *Excellentie* is daer in sonder faute seer wel en loffelijck gesecondeert geweest tot der gemeene landen dienst, oock tot hare en uwe *Excellentie* Hoog-loffelijck reputatie, gelijck ick my oock verseeckert houde, dat oock voor het toekomende in alle occurrentien, uwe *Excellentie* hem by haer wel ende loffelijck gesecondeert sal vinden, in dien goet verstant, vertrouwen en correspondentie onderlinge hervat en getrouwelijck onderhouden werden gelijck in de naeste een en dertich Jaren is geschiet, daer toe ick altijdts getracht ende gearbeyt hebbe, en vorder door Godts genade arbeyden en trachten sal.

Syn Edelh: vrymoedich verclaren, aen syn Excell:

Maer in dien uwe *Excellentie* de Fabricateurs van het *Nootwendich ende levendich Discours*, van den *Spaenschen Raedt*, en diergelijcke seditieuse calommieuse, ende leugenachtige libellen, raedt soude willen volgen, (des Godt Almachtich genadelijck verhoede) verklare ick vrymoedich, dat mijns oordeels (doch onder correctie ende reverentie) daer uyt niet anders als der Landen, uwer *Excellentie* Hoog-loflijck huys, ende der leden van dien, ende aller vroomer Liefhebberen des geliefden vaderlandts, ende der warer Christelijcke Religie geheele ruyne ende onderganck moet volgen: De Spaensche Raedt en soude daer toe geen beter raet konnen bedencken als die gesellen geven, te weten, mistrouwen ende misverstanden tusschen uwe *Excellentie* ende de Heeren Edelen, ende Steden, ende hare Dienaren te planten, voeden, ende onderhouden, hooge ende trotsige imaginatien voor te brengen, die wel te schrijven, maer swaerlijck te practiseren zyn, ende met hasardt ende perijckel getenteert, oock gesuccedeert synde, na den aert ende constitutie van de landen, niet duyrachtich en konnen wesen, maer tot niemants als de Spangjaerts voordeel en konnen strecken. Daerom bid ick uwe *Excellentie* seer ootmoedelijck sulcke Gesellen niet te gelooven, maer hare raedtslagen te verwerpen. 't Is wel waer, dat onder henluyden wel konnen wesen, goede eenvoudige yveraers in 't stuck van de Religie: Maer het gepasseerde in de afgesonderde Nederlanden, oock in den jare 1586, 1587, 1588, in dese behoudene Landen, heeft klaerlijck geleert, dat hem daer onder vermengen malitieuse Hypocryten, ambitieuse menschen, die uyt veranderinge van regeeringe haer eygen voordeel soecken, vele berooyde ende geheele kaele gesellen, ende oock vele schandelijcke verraders, behalven datter oock vele syn uyt andere Landen ende Steden, nu onder de Spaengjaerden ende Spaensch gebiedt zynde, in dese Landen gekomen, die men moet vreesen dat uyt eene natuyrlijcke affectie tot haer geboort-landen ende Steden, uyt wraeckgierigheydt niet wel en konnen lijden, dat onse Lande ofte Steden in beter fleur, prosperiteyt en vryheyt zyn, als de hare; ende in 't gemeen wel syn twintich tegen een, die hun liever met particulier als ge-

Misvertrouwen, tusschen syn Excell: Edelen van voordeel van Spaengien.

Ambitieuse menschen soken haer voordeel, by veranderinge van regeringe.

meen

meen goet souden geneeren. Ick bidde uwe *Excellentie* seer ootmoedelijck op dese consideratie noch in tijdts, ende terwijlen noch alle saken in poincten syn, om tot gemeen genoegen gebracht te konnen worden, na syne hoogste wijsheyt genadelijck te willen letten, en vastelijck te gelooven; dat soo verre uwe *Excellentie* ofte in 's Lants regeringe, of in andere saecken tot des gemeenen Lants ende syne dienst streckende yet begeert, dat een wel gerationneerde Propositie gedaen aen die gene, aen de welcke, na der Landen Rechten ende gebruycken, sulcx behoordt, veel loffelijcker, veel eerlijcker, veel dienstelijcker, beyde voor de Landen ende uwe *Excellentie* sal wesen, als hondert duysent sulcke Libellen, daer mede getracht wordt de sieckte ongeneesselijck te maken, ende alle saecken buyten remedie van accommodatie te brengen. Ick hebbe uwe *Excellentie* tot meermalen geseydt, gelijck ick in ses en dertich Jaren by experientie bevonden hebbe, dat dese luyden uwe *Excellentie* meer ongerustigheden, moeyten ende quellagien sullen toebrengen, als hy in thien Jaren, in de beleydinge van des gemene Landts saecken heeft gehadt. By andere Provintien, of by meerder scheuringe van de Beurse van Hollandt ende West-Vrieslandt te wachten, 't gene uwe *Excellentie* door goet vertrouwen ende correspondentie met mijn Heeren de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt een-en-dertich Jaren lanck gehad heeft, ende voorden door Godts Genade hebben kan, dunckt my (onder correctie) de meeste absurditeyt te wesen die men kan bedencken.

Ick beduchte dat ick te lange voor uwe *Excellentie* valle, maer tot quytinge van mijnen schuldigen plicht ende ontlastinge van mijne conscientie en hebbe het niet korter konnen maecken. My bedroeft seer, dat in recompensie van mijne lange ende meenichvuldige diensten ende devoiren, ick met soo vele calomnieuse, leugenachtige, seditieuse ende versierde Libellen aengetast werde, ende dat die onbehoorlijckheden, vermetelheyden ende valscheyden, pretext ende voedtsel nemen op het quaedt gemoet dat uwe *Excellentie* tegens my soude hebben. Ende hoewel ick het als over een-en-dertich Jaren sulcke ende diergelijcke saecken, met swijgen, weldoen ende waerheydt wel hebbe konnen overwinnen, soo bevinde ick my nochtans in dese mijnen hoogen ouderdom ende indispositie, als nu gedwongen tot verdedinge van my ende de mijne noodelijck yet te moeten uytgeven, hoewel seer ongeerne ende tegens mijn hert en gemoet. Ick hebbe goet gevonden uwe *Excellentie* 't selve by desen dienstelijcken te vertoonen, ootmoedelijck biddende dat uwe *Excellentie* goede gelieft sy, sulcks niet anders te duyden als een saecke my afgedrongen tot mijne noodelijcke defensie, ende te gelooven dat ick sy ende door Godts genade ten uytersten mijns levens verhope te blijven uwer *Excellentie* ootmoedige dienaer, ende my daer op vertrouwende, bidde Godt den Heere Almachtich,

Doorluchtige, Hoog-gebooren Furst,
Uwe *Excellentie* in voorspoet ende gesontheyt te houden in sijne Heylige bewaringe. Uyt mijn Kamer den 24. Aprilis 1618. Onder stont:
Uwer *Princelijcke Excellentie* seer ootmoedige Dienaer.
Ende was onderteyckent: *Iohan van Olden-Barnevelt.*

Onlangs na dat sijn Ed: dese missive in Sijn Excellenties handen hadde doen leveren / is sijne Edelheyts Remonstrantie aen de Hooch Mogende Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant in druck uytgegeven/ welcke Remonstrantie hy met bysonder brieven expresselijck aen de Edelen / ende alle de Steden van Hollant gesonden heeft/ ten eynde sy op de eerste vergaderinge/ doen aenstaende/ hun gevoelen daer van mochten verklaren / alsoo onder henluyden vele waren/ die goede kennisse van de verhaelde saecken hadden; ende heeft over sulcx de selve op de eerste Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant gepresenteert/ alwaer de selve voor aengenaem / goet ende waerachtich aengenomen is. Eenige weynige dagen daer na / is tegen sijn voorsz. Remonstrantie een seecker bitter boecxken uytgekomen / geintituleert Provisionele openinge van verscheyden saken, gestelt in de Remonstrantie van den Heere Advocaet van Hollandt ende West-Vrieslant, tot nader onderrechtinge &c. Welck boecxken de voorsz. Heeren Staten van Hollandt / by een openbaer Placcaet / verklaert hebben/ voor een libel fameux/ stellende tot loon voor den ontdecker/ van den Autheur ende Drucker/ vijf hondert ponden/ van veertich grooten 't pont; nemende oock sijn Ed: om sijn langduyrige ende getrouwe diensten / in hare Ho: Mo: speciale protectie ende Sauveguarde/ als blijckt by 't selve Placcaet ende Sauveguarde/ in date den 22. Junij; 't welck hier volgt.

PLACCAET,

Omme alomme gepubliceert en geaffigeert te worden.

DE Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt en West-Vrieslandt, representeerende de Staten van den selven Landen: gemerckt hebbende, dat boven veel andere seditieuse ende calumnieuse geschriften, binnen weynich dagenherwaerts, is uytgekomen seecker Libel, geintituleert *Provisioneele Openinge van verscheyden saecken, gestelt in de Remonstrantie van den Heere Advocaet van Hollandt ende West-Vrieslandt, Tot nader onderrechtinge, &c.* Ende na voorgaende examinatie, bevinden het selve Libel vol te zijn van groote ende onverdragelijcke calumnien, tegens de Regeeringe van 't Landt, verscheyden personen, in treffelijcke Ampten gebruyckt,

bruyckt, ende namentlijck tegens den Heere *Iohan van Olden-Barnevelt*, Advocaet van den voorschreven Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt; hebben dienstich ende noodich gevonden, tot voorstant van de Eer van de Regeeringe, ende van verscheyden getrouwe Dienaers van het Landt, ende namentlijck, van den voorsz. Heer Advocaet (wiens langduyrige, goede, ende oprechte diensten, haer Ed: Mog: ende alle de werelt, genoeg bekent zijn: Ende die over sulcx, ten aensien van sijn Ampt ende diensten, voor desen is genomen, ende alsnoch gehouden wert, in haer Ed: Mog: speciale protectie ende Sauvegarde) het voorschreven geschrift, ende andere, van gelijcken inhouden, te verklaren voor Fameuse, Logenachtige, Injurieuse, ende Calumnieuse Libellen. Vermanende ende ordonneerende over sulcx alle getrouwe Ondersaten van dese Landen, haer uyterste neerstigheyt te willen doen, omme de Autheurs ende Druckers te ontdecken, om waer toe te beter te geraecken, goet gevonden is, al, ende een yder een, die yemant van de voorschreve Autheurs, ofte Druckers, sal weten te ontdecken; mits desen verseeckeren van een recompense van vijf hondert ponden, van veertich grooten, met pardon voor den genen, die mede schuldich zijnde, soude komen te openbaren.

Aldus gedaen ende gearresteert in volle vergaderinge, van de Ed: Mogende Heeren Staten, voornoemt, met belastinge, alomme binnen de voorschreve Landen, daer men Publicatie gewoonlijck is te doen, gepubliceert ende geaffigeert te worden, tot kennisse van een yegelijcken. Op den 10. Iunij, Anno 1618.

Ter Ordonnantie van de Heeren: A. Duyck.

Doch de voorschreven Sauvegarde ende protectie / heeft hem daer na weynig geprofiteert / want sijne partijen / ende contramineurs van alle sijne deugdelijcke Actien / verkregen hebbende de gunste van sijn Excellentie, en rusteden niet / om een nieuwe forme van Regeeringe / soo in de Politie / als in de Kercke / in te voeren / ende alle Vry ende Gerechtigheden / ende Privilegien van den Lande van Hollant te niet te doen / daer toe sy egeen raedt en sagen / of desen kloecken voorstander vande selve / moest eerst uyt den wege wesen. Hy hadde te lange ende te veel diensten gedaen / ende hy leefde hen te lange; wist alle tijdt hare aenslagen ende listen te ontdecken; hadde te groote authoriteyt / daer sy jeloers af waren / ende 't scheen datse hen lieten beduncken / dat soo lange hy leefde / ende de saecken des Lants belepde

datse

Excellentie, die hy soo veel goede ende getrouwe diensten/ soo in sijn particulier/ als alle die van den Huyse van Nassauw/ in 't generael/ ende andersins/ gedaen hadde/ sijn verderf soude soecken ende practiseeren/ nochtans was hy daer van genoeg geadverteert; selfs maer een dach voor sijn gevanckenisse/ wiert hy gewaerschouwt van sekere secrete resolutie/ tegen sijn persoon/ by sijne vyanden genomen/ met vaste asseurantie/ dat sulcks seecker was; maer hy steunt te vast op sijn onschult ende betrouwen/ dat men hem niet anders en soude handelen/ dan na rechten ende privilegien van de Landen van Hollant ende West-Vrieslant/ soo en vreesde hy noch de dreygingen/ noch de waerschouwinge.

Op wat wijse de Heere van Olden-Barnevelt, de Heeren Hoogerbeets ende Grotius, gevangen wierden.

Daerentusschen en rusten sijn partyen niet; want den 29. Augusti 1618. des smorgens voor negen uyren/ is den voorschreven Heer van Olden-Barnevelt, met sijn koetse/ na den Hove gekomen/ om op de vergaderinge van de Ho: Mog: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant/ die alsdoen gehouden wiert/ volgens sijn ampt/ aldaer tegenwoordig te zijn: maer komende by de twee buyten-pylaren van de brugge van 't Hof/ is Matthieu de Corps, opper-kamerlinck van Syn Excell: aldaer gekomen/ die sijn Edelheyt aensprack hem aenseggende/ dat hy soude willen by Syn Excell: komen/ die hem te spreecken hadde/ eer hy in de vergaderinge ging. Boven gekomen zijnde/ is gegaen in de kamer/ daer hy gewoon was met Syn Excell: te spreecken: sijn dienaer verwachte sijn Edelheyt by de Hellebardiers/ gelijck hy gewoon was; een wijle aldaer gewacht hebbende/ sach hy de Heere Hugo Grotius op 't Hof komen/ de welcke oock boven by Syn Excellentie ontboden wiert/ ende gingh mede/ sonder eenich achterdocht boven in de selve kamer/ daer den Heer Advocaet ingegaen was/ doch die was al in een ander kamer gebracht/ ende hem aengeseyt/ dat hy van wegen de Ho: Mog: Heeren Staten Generael/ gearresteert wiert. Hy versocht Syn Excellentie te mogen spreecken/ 't welck hem geweygert wiert. Daer na is de Heere Hogerbeets mede op 't Hof gekomen/ ende wiert oock ontboden boven by Syn Excell: te komen/ ende ging in de kamer van Syn Excellentie. Doen is in elcke kamer/ daer dese Heeren waren/ een Hellebardier gegaen; sijn dienaer vast wachtende/ hoorde hy Syn Excellentie spreecken/ in de kamer/ daer de Heer Hoogerbeets in gegaen was; hy ging tot voor de deur van sijn Excellenties kamer/ de welcke open stont/ soo dat Syn Excellentie hem sach/ weynich daer na is by hem gekomen Matthieu de Corps voorschreven/ ende een Hellebardier/ genaemt Philips Coets. Matthieu seyde tot sijn Ed: dienaer/ komt gaet op nu boven/ ende brengt hem in 't kamerken/ daer syn Excellentie voormaels begeert hadde/ dat men voor de Nachtegalen soude timmeren/ alwaer de kamerling van Graef Willem van Nassauw was: Matthieu de Corps seyde tegen den voorss. dienaer; gy moet hier wat wachten/ men sal u wel

Den dienaer van den Heere

wel roepen als 't tijdt is/ ofte als u Heer gaet. Den Hellebardier bleef omtrent een halve uyre by hem: daer na quam daer een Musquettier vande Guarde by hem/ die bleef aldaer by hem tot over twaelf uyren. Dewijle de voorsz. drie Heeren/ d'een van d'anders arrest of gevanckenis niet wetende/ alsoo boven gehouden wierden/ soo gingen de Heeren/ die tot de Vergaderinge van de voorsz. Ho: Mo: Heeren Staten gecommitteert waren/ wandelende op 't binnen-Hof/ wachtende de voorsz Heeren/ die sy meenden by syn Excellentie te wesen; op het binnen-Hof ginck veel volcks wandelen/ ende daer wiert geseyt/ men soude/ eer een uyre/ wat vreemts hooren. Dese propoosten quamen uyt den monde van seeckere personen/ die dadelijck in den Hage gekomen waren/ en seyden/ dat haer een wagen was ontmoet/ die na Utrecht reedt/ daer een Commissaris op was/ die last hadde/ om Ledenberch te doen verseeckeren/ ende in den Hage te brengen.

van Olden-Barnevelt, wort bewaert.

Korts daer na quam de Heere van Matenesse, ging binnen de Kamer daer de Heeren Staten van Hollant vergaderen/ ende dede de Heeren/ die daer gingen wandelen/ binnen komen: Verhalende aldaer/ dat hem in de vergaderinge van de Heeren Staten Generael/ aengeseyt was/ hoe dat de Heer Advocaet/ van Olden-Barnevelt, met de Heeren Pensionarissen/ Hoogerbeets, ende Grotius, door last van de Ho: Mog: Heeren Staten Generael gevangen waren genomen. De Vergaderinge was seer verwondert/ ende vonden vreemt/ dat soodanige apprehensie/ buyten henluyden kennisse was geschiet. Daer vielen verscheyden propoosten: Eenige meynden/ men behoorde den Heer Advocaet dadelijck te doen ontslaen/ als wesende haren Dienaer/ die sy oock in hare Sauvegarde genomen hadden; ende soo de Heeren Staten Generael yet op hem hadden te seggen/ dat hen die mochten aenspreecken: mede/ dat de selve die authoriteyt niet en hadden omme den selven alsoo dadelijck/ genoeg midden uyt haer apprehendeeren: ende daer wierde voorgeslagen/ dat het geheele Collegie dadelijck behoorde by sijn Excellentie te gaen/ ende den selven als Stadthouder van Hollant aen te spreecken/ voor syne ontslaginge. Daer vielen verscheyden discoursen; doch de Gedeputeerden van Amsterdam/ verklaerden/ geenen last te hebben van hare principale/ om yet te mogen handelen ofte besoigneeren/ tegens de resolutie van de Heeren Staten Generael. Eenige meenden dat het was met kennisse van de Heeren Gedeputeerden van Amsterdam/ ende mogelijck door henluyden beleyt geschiet/ overmits eene van de selve Gedeputeerden sich particulier tegen sijn Edelheyt/ lange gestelt hadde. Doch de Gedeputeerden ontkenden daer van yet geweten te hebben/ (hoewel sulcks niet en wiert gelooft) doch bleven evenwel daer by/ datse in dese saecke/ ende tegen de resolutie van de Heeren Staten Generael/ niet en begeerden te doen/ sonder nader en speciaelder last van hare Principalen. Van gelijcken verklaerde de Gedeputeerden van de andere Steden/ die

De Heere van Matenesse verwittigt de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt de gevanckenisse van de voorsz. drie Heeren.

hen met die van Amsterdam over lange gevoegt hadden. Hier door en konde niet geresolveert werden/soo dat de Vergaderinge/door dien tijdt/ scheyde/ op reces/ om de saecke te communiceeren met hare Voetschappen/ ende souden over een maent wederom vergaderen/ ende elck haer resolutie inbrengen.

De Staten van Holland scheyden, op reces.

Den dienaer van den Heere van Olden-Barnevelt, boven op het Nachtegaels kamercken gebracht zijnde/ was seer bekommert/ ende en wist niet wat dencken/ ende wildt te twaelf uyren af-gaen/ dan den soldaet/ die by hem geset was/seyde: gy en meucht niet uytgaen. Hy vraegde/ waerom? Ick (seyde hy) wil niet vechten/hebt gy last om my te lewaren: Hy antwoorde/sy sullen u terstont komen verlossen. Omtrent twaelf uyren sach hy sijns Heeren koets op het Hof komen; maer terstont wederom keeren. Den dienaer seyde tegen den soldaet/ wat is dit te seggen/ dat de koets wederom gaet/ of sal mijn Heer by sijn Excellentie blijven ten eeten? hy seyde/ick en weet het niet.

Wat den dienaer van den Heere van Olden-Barnevelt wedervarenis.

Kort daer na quam Samuel de Fourier, met David Coolgiart, kamerling van sijn Excellentie, by hem/ende seyden: wy komen den gevangen verlossen/gy moogt wel uytgaen. Hy vraegde waer sijn Heere was/ ende of hy al gegeten hadde/ ende of hy daer by gaen mocht? Sy seyden: V Heer is wel/ ende heeft al gegeten; gy moet het aen Matthieu vragen/ of gy daer by moogt gaen. Doen ginck hy na beneden/ende vondt Matthieu by de Hellebardiers staen/die hy vraegde/ waer sijn Heer was/ of hy niet by hem komen mochte. Hy seyde: V Heer is daer binnen/en heeft al gegeten; maer daer en mach noch niemant by komen. Doen ginck hy voorts na beneden op 't Hof/om na huys te gaen;op 't Hof/en tusschen wege/wort hem by vele luyden gevraegt/ waer sijn Heere was? ende waer hy geweest was? hy antwoorde: ick en weet niet waer mijn Heere is/men maeckt my daer boven wijs/dat mijn Heere noch boven is: Vele waren verslagen ende bedroeft/ende seyden: 't is waer/hy is noch boven/maer hy is gevangen: hy seyde/sy hebben my oock gevangen gehouden/tot over twaelf uyren/ in 't kamertgen/ daer de Nachtegalen plachten gehouden te worden. Na den middach quam den dienaer wederom op 't Hof/ende versocht verscheyde malen aen Matthieu om by sijn Heere te mogen komen. Hy seyde gy moet het vragen den opper-klerck van den Heere van Pouderoyen Secretaris van sijn Excellentie, 't welck hy dede/ die seyde ick salt sijn Excellentie vragen/ binnen geweest zijnde/ seyde tegen hem gy moet wat wachten/ daer wordt noch eerst wat geresolveert. Den Hage was vol verwondering/ het binnen Hof vol volck/ die stonden by hoopen by den anderen/hier een deel/daer een deel/ende soo al omme/elck seyde 't sijne, ende verlangde te weten wat hier voor een uytkomste af soude komen/ het was woonsdach/ ende Sint Jan Baptist onthoofdinge dach (by sommige daer na uytgelept) als een Præsagie van sijn Ed: eynde. De Heere van der Mijle Raet van Staten

Des Heeren van

ten, ende den Heere van Veenhuysen President van den Hoogen Raet, Swagers van sijn Ed: mitsgaders de Heere van Groenevelt sijn sone/ versochten na den middach audientie by sijn Excell: die sy verkregen / sy versochten de oorsaecke van haer Heer vaders gevanckenisse te mogen weten/ ende dat hy al wesende soo danigen ouden man/ onder genouchsame ende sufficiante kautie soude mogen in sijn huys komen. Sijn Excellenrie renvoijeerde dese aen de Ho: Mo: Heeren Staten Generael / door wiens last hy was gevangen/ sy gingen daer na aen de Staten Generael / dan kregen aldaer geen gehoor/ of hen versouck wierde afgeslagen.

Olden-Barnevelts oudtste Soon en Swagers, komen by sijn Excellentie.

Den selven na middach verstont men dat onder de hant vele soldaten in den Hage secretelijck waren gekomen tot versterckinge van de Guarde van sijn Excellentie, ende tegen den avont quam daer opentlijck noch een vendel ofte twee in.

Ten selve dage is aldaer in druck uytgekomen een acte/ ofte billet/ mentie maeckende van de gevanckenisse van de voorsz. drie Heeren/ doch was 't selve niet geparapheert noch onderteyckent gelijck men anders gewoon is te doen/ 't selve billet luyde als volgt.

Acte, ten dage van de gevangene Heeren, uytgegeven.

Alsoo by de veranderinge, geschiet binnen de stadt Uytrecht, ende andersins, by ordre van de Ho: ende Mo: Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, door sijn Excell: ende hare Ho: Mo: Gecommitteerde, hem bygevoegt, ontdeckt zijn verscheyde saken, daer van, voor desen, groot achterdencken is geweest, streckende tot groot nadeel en præjuditie van de Provincien in 't Generael, ende van elcke Provincie in 't particulier, niet sonder apparente gevaer ende perijckel van den Staet van 't Landt, ende dat daer door niet alleen de voorschreve stadt Uytrecht; maer oock verscheyden andere Steden van de vereenichde Provincien souden hebben gevallen in een bloetbat, ende dat voor de meeste beleyders daer van, gehouden werden Meesters, *Iohan van Olden-Barnevelt*, Advocaet van Hollandt, *Rombout Hoogerbeets*, ende *Hugo Grotius*, gelijck daer van, hier na, nader verkondiginge ende verklaringe sal werden gedaen. Soo hebben de hoog-gemelde Heeren Staten Generael, omme dese, ende gelijcke Inconvenienten voor te komen, den Staet van 't Landt te stellen in verseeckeringe, de Borgerije van de Steden wederom te brengen in borgerlijcke eenigheden, gemeenschap ende vrientschap, gelijck voor desen goet gevonden, ende geresolveert de voorschreve drie personen te versekeren, omme die uyt de selve hechtenisse hare Actien ende belijdenisse te doen verantwoorden, na behooren.

Actum in 's Graven-hage, den 28. Augusti 1618.

Vele dit billet lesende vermits het niet en was geteyckent / meenden dat het niet met allen en was / ende dat yemant particulier uyt haet van de gevangen Heeren / sulcks hadde gedaen/ andere wetende dat het gedruckt was by den ordinaris Drucker van hare Ho: Mo:

ende

ende dat haren naem daer in gebruyckt wierde voordeelden anders/ dat het alsoo met voordachticheyt gedaen was / omme alsoo te beter te konnen vernemen de humeren van het gemeen volck. Maer meest waren daer veel verwondert dat den voorsz. Heer Hoogerbeets welcke niet lange in politijcken diensten was gebruyckt/ alsoo hy te voren lange jaren Raets-Heeren in den Hoogen Raet was geweest / met grooten lof van oprechticheyt/ en in den plaets van den Pensionaris Seyst/ was gesuccedeert ten seer ernstige versouck van de Magistraet tot Leyden (daer hy te voren oock Persionaris was geweest) mede was geapprehendeert / om een saecke daer hy niet alleen / maer een Gedeputeerde uyt de Magistraet van Leyden mede geweest was/ met meer andere. Ende de Heere Grotius wesende een man van groote geleertheyt / edoch maer ontrent ses jaren (na hy Fiscael van Hollant was geweest in politijcke bedieninge sijnde geweest / ende daer verscheyde andere die langer in politijcke regeringe waren geweest/ ende immers niet minder schuldich en waren (alsser eenige redenen waren) dan de selve/ dat men nochtans die twee alleen uytkipte. Daer wierden verscheyde discoursen opgemaeckt/ eenige meenden dat dese twee meer gevreest waren van d'andere soo om hare welsprekentheyt/ ende geleertheyt/ als om datse te seer bemint waren by de Magistraten ende binnen die Steden daerse Pensionarissen waren/ ende datse over sulcks vreesden datse van sulck belept waren/ datse de Magistraten van de selve Steden ende andere daer toe souden beweecht hebben / om yets anders voor te nemen (alsoo de selve de deuchden/ vromicheyt/ ende getrouwicheyt van den Heere van Olden-Barnevelt best bekent waren / hebbende lange jare groote kennisse met hem gehouden/ ende sijne getrouwicheyt onderbonden) daer door het desseyn datse hadden tegen den Heeren van Olden-Barnevelt, ende haer verder voornemen niet en souden hebben konnen in 't werck stellen/ ende soo sy die vreese niet en hadden gehadt / datse die niet meer dan d'andere en souden hebben geapprehendeert / de wijle sy in gelijcke Commissie als d'andere ware gebruyckt. Andere meenden dat het op niemant en was gemunt dan alleen op de Heere van Olden-Barnevelt, die men uyt de wege ende van kante wilde helpen/ alsoo sy meenden niet tot haer volkomen meeninge te sullen konnen komen / soo lange hy in 't leven soude zijn/ door het groot credijt dat hy hadde/ ende lange experientie van saecken in materie van Staten/ en datse uyt dese twee die familiaer met hem waren / meende sijne secreten te vernemen. Doch wat het sy / heeft eyntlijck gebleecken/ dat men voornamelijck op den Heere van Olden-Barnevelt geladen heeft gehadt/ ende hoe wel men het decxsel van de diversiteyt van de Religie heeft genomen / alsoo hen sulks hier toe diende / soo is dit maer een decxsel geweest dat men daer toe gebruyckt heeft.

Waerom dat men meent, dat Hoogerbeets ende Grotius, meer dan de andere die in gelijcke commissie waren gebruyckt, gevangen syn genomen.

Wy willen wederom ter Materie komen. Den dienaer van den

Den die-

Heere van Olden-Barnevelt, daer na wederkomende by den Klerck/ vragende of hy noch by sijn Heer niet en mocht komen/ ginck weder-om binnen by sijn Excellentie; ende weder uyt-komende seyde tegen hem/ komt over een ure wederom/ ende brengt u Heers nacht-goet mede. Als hy nu tegen den avont weder quam/seyde de Klerck tegen hem/ dat sijn Excellentie geseydt hadde dat hy geen brieven aen sijn Heer moest geven/ in dien hy eenige by hem hadde/ dat hyse moest wederom geven; hy seyde (gelijck het de waerheyt was) dat hy geen brieven en hadde: hy seyde wacht soo lange ick sal noch eerst eens by u Heer gaen. Wat hy binnen dede en wist den dienaer niet/ dan hoorde dat hy aen sijn Heer vraechde/ wie begeert mijn Heer van sijn Dienaers by hem te hebben: sijn Edelh: seyde dat hy Jan Francken by hem soude houden/ die was gewoon hem te dienen. Binnen komende vont hy twee duytsche Baroenen, Adelborsten van sijn Excellentie by hem: een van de selve was den Baron de Gero tegenwoordich Vendrich: den anderen kende hy niet/ ende noch Bofhuysen, Luytenant van de Guarde/ die somtijts af en aen ginck/ dan die twee Adelborsten bleven aldaer gestadich in de Kamer. Sijn Ed: vraechde aen sijn Dienaer/ hoe houden haer mijn huysvrouwe ende kinderen al? hy antwoorde; seer bedroeft/ gelijck mijn Heere wel dencken kan. Daer op sijn Ed: seyde: sy moeten hopen/ dat het niet lang dueren en sal; ick en hebbe hier toe niemant reden gegeven. Daer na seyde hy noch/ dat de Heeren Hoogerbeets, ende Grotius, oock gevangen waren/ende dat hy Grotius in den Kamer hadde sien gaen/daer sijn Ed: ingegaen was/ ende Hoogerbeets in sijn Excellenties Kamer; dan dat hy verstaen hadde, dat sy daer na op eenige andere Kamers waren gebracht/ ende dat geseyt wierdt dat sijn Ed: soude gebracht werden op de Kamer daer den Admirant gevangen was geweest. Sijn Ed: en wilde sulcks niet gelooben/ seggende hy moet dat qualijck verstaen hebben/ daer en sijn geen reden.

naer van den Heere van Olden-Barnevelt, wierdt by syn Heer gelaten.

Des anderen daegs door den middach/ eyschte sijn Edelh: papier/ penne/ ende inct/ om te schrijven/ ende schreef drie brieven/ eenen aen Sijn Excell: eenen aen de Staten van Hollant/ en eenen aen sijn Huysvrouwe en Kinderen; welcke drie brieven sijn Edelheyt behandichde Monsieur Nijthoff, om die te bestellen; ende bestelt hebbende/ quam hy rapport doen/ die bestelt te hebben/ ende nam terstont pennen/ inct ende pampier/ wederom wech.

Sijn Edelh: schrijft drie brieven.

Sijn Edelheyt meende dat sijn dienaer wel af en aen mocht gaen/ seyde tegen hem/ gaet na huys/ vraegt mijn Huysvrouwe ofte Kinderen/ of sy dien brief oock gekregen hebben/ die ick met Nijthof gesonden hebbe, ende segt haer/ dat ick noch wel te vreden ben in de swarigheyt/ die my over gekomen is; ick hope dat het haest gedaen sal zijn: dat sy oock wel gerust zijn/ ende segt haer/ dat sy beyde de groote Zegelen van 't Lant opsluyten. De Adelborsten/ die in de kamer waren/

Sijn Edelh: wil syn dienaer uyt-seynden, aen syn huysvrouwe.

Maer wert hem belet.

vraegende dat sijn Edelheyt sijn huysf. dienaer wilde uyt seynden/ ende meenende dat hy sijn dienaer eenige brieven gegeven hadde / als hy hem een bosch sleutelen gaf / die hy op hem hadde/ om aen sijn Huysvrouwe te geven/ soo ginck een van de Hellebaerdiers daer uyt/ ende den dienaer ginck oock uyt de kamer/ om na huys te gaen/ ende komende in de naeste kamer/ aen sijns Heeren kamer/ quam hem Nijthof te gemoet/ hem vragende/ waer hy henen wilde. Hy antwoorde dat sijn Heer hem uytgesonden hadde/ om eenige dingen te halen; daer op hy seyde: segt my wat u Heer begeert te hebben/ ick sal 't wel laten halen/ gy en meught niet uytgaen; maer zijn de brieven die u Heer u gegeven heeft? Hy antwoorde/ (gelijck het oock de waerheyt was) mijn Heer en heeft my geen brieven gegeven: hy vraegde/ wat heeft hy u dan gegeven/ ende tegen u geseyt? Hy antwoorde/ een bos met sleutelen/ om aen Me-vrouw te behandigen/ ende my belast/ Me-vrouw/ ende sijne Kinderen/ te seggen/ datse wel te vreden souden zijn/ ende begeert eenen Franceyschen Bybel/ ende Fransoys Psalm-boeck te hebben. Hy seyde: gaet niet uyt eer ick 't u segge; ick sal 't wel laten halen: ende ginck doen een wijle van hem. Wederkeerende/ seyde tot hem/ indien gy eenige brieven hebt / gy sult seer qualijck doen/ soo gy die niet over en geeft; hy antwoorde andermael/ dat hy geen brieven en hadde. Hy en wilde 't niet gelooven / ende besocht hem/ gelijck of hy een dief of schelm hadde geweest; ende als hy nu geen brieven by hem en vondt/ wilde hy de sleutels van hem hebben / die hy hem overleverde/ ende seyde/ 't geen u Heer begeert/ sal ick u laten halen. Sijn dienaer ginck weder by sijn Edelheydt/ in sijn kamer/ verhaelde hem alle sijn wedervaren/ ende dat hy niet en mochte uytgaen/ ende de sleutelen had moeten overgeven aen Nijthof. Sijn Edelheyt was daer in seer verwondert/ dan nam in alles patientie.

Sijn Edelh: dienaer wordt besocht, ende betast, ende de sleutelen afgenomen.

Het inhoudt van de brieven / aen de Staten van Hollant/ ende aen Sijn Excellentie, en konnen wy den leser niet mede deelen/ om dat wy die niet en hebben; maer aen sijn Huysvrouwe heeft hy geschreven als navolgende:

1618. Brief van den Heer Advocaet Olden-Barnevelt, aen sijn Huysvrouwe ende Kinderen,

Mijn seer lieve Huysvrouwe, Kinderen, Swagers, ende Kints-Kinderen: Ick weet dat gylieden bekommert zijt in de swarigheden, die my overkomen; maer ick bid u, uwe vertroostinge te soecken by Godt den Heer almachtig, ende malkanderen te troosten. Ick en wete voor Godt de Heere niet eene wettige reden, tot dese swarigheden, gegeven te hebben, ende wil met gedult, van sijne Goddelijcke hant, ende van mijn Wettelijcke Overigheydt, een goede uytkomste verwachten: wel wetende dat gylieden, ende andere mijne Liefhebbers, met hare gebeden ende goede officien, daer toe oock alles doen, wat sy konnen. Waer mede ick u seer lieve Huysvrouwe, Kinderen, Swagers, ende Kints-kinderen, in Godes heylige bewaringe bevele. Ick ben, tot noch toe, wel eerlijck getracteert ende geaccommodeert; daer voor ick *Sijn Excellentie* bedancke.

dachte. Uyt mijn Arrest-kamer, den lesten Augusti, 1618.

Onder stont:

Uwe lieve Man, Vader, Schoon-vader, ende Groot-vader. Ende was onderteyckent: *Iohan van Olden-Barnevelt.* Aen de kant stont:

Van daege heb ick rust geeyscht, ende tydelijck verkregen, middelen om te schrijven.

Terwijlen sijn Edelheydt aldus eenige dagen gevangen sat / int' logijs van Sijn Excellentie, wiert den Kercker / daer in men sijn Ed: ende d'andere Heeren / als in een strickte gevanckenisse setten wilde / in 't quartier van 't Hof / daer de Heeren Staten Generael vergaderen / getimmert ende gemaeckt. 't Welck seer vast gemaeckt / ende by sijn Excellentie besichtigt zijnde / ende geoordeelt / dat het genoech verseckert was / soo is sijn Edelh: door Monf. Nijthof, (wesende doenmaels Capiteyn van de Guarde van sijn Excellentie) aengesept / van wegen de Heeren Staten Generael / dat hy op een ander kamer soude gebracht worden. Waer op sijn Edelheydt / na eenige andere woorden / seyde: Van wegen de Heeren Staten Generael begeer ick niet te gaen, ick en hebbe haer noyt yet in 't alderminste te kort gedaen. Van wegen mijn Heeren ende Meesters, de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende *Sijn Excellentie*, als Stadt-houder, wil ick geerne gaen; maer de Staten Generael en hebben over my niet te commanderen. Nijthof dese antwoort verstaen hebbende / is uyt de kamer gegaen / ende een wijle uyt de selve gebleven; daer na is hy weder gekomen. Dit was op dach den 7. Septembris.

De gevanckenisse kamer wiert sterck gemaeckt, daer sijn Ed: soude werden gebracht.

De antwoort die sijn Edelh: geeft.

Den selven middach was sijn Edelheyt seer wel gemoedt / ende hadde veel propoosten met de Wachthouders / over tafel / die by hem over tafel waren. Den Fourier / ofte onder Hof-meester van sijn Excell: diende sijn Edelheyt / middaeghs en 's avonts / de spijs op tafel. Sijn Edelheyt seyde tegen hem / gy zijt al een out dienaer van sijn Excell: Ick hebbe u langen tijdt gekent: ick brengh 't u eens van ouder kennisse / ende dede hem een glas met wijn schencken. Sijn Edelh: vraeghde oock na Mr. Fermijn den Cock, ende na veel meer andere oude dienaers / in 't Hof / ende hadde oock eenige propoosten met Guiliame Fremijn Bottelier, ofte Kael-knecht / die hy lange gekent hadde / ende komende in 't propoost van water / vraeghde sijn Ed: of 't goet water was / te weten / de pompe / die op 't Hof stont. Guiliame seyde / dat het seer goet water was / ende swaerder woegh / dan eenigh ander water / ende dat men 't swaerste water voor 't beste hielde. Den Fourier quam by den dienaer van sijn Ed: eens / ende beklaeghde sijn Ed: genoegh met schreyende oogen / van de swarigheyt / die sijn Edelheydt overquam in sijn oude dagen / ende na soo veel getrouwe diensten.

Na den middach / omtrent twee of drie uyren / quam Monf. Nijthof, ende Bosthuysen sijn Ed: halen / om de selve te brengen in de kamer / daer den Admirant hadde gevangen geseten / die voor sijn Ed: toe gemaeckt

Syn Ed: wert uyt het logys

Van sijn Excell: gebracht, na de kamer daer den Admirant van Arragon hadde geseten.

maeckt was. Sijn Ed: vraegde/of 'er geen volck in de wege was/die hem sien souden? Nijthof seyde/neen/mijn Heere; ick hebbe 't volck altemael doen vertrecken. Aldus is sijn Ed: uyt het logijs van sijn Excellentie gebracht/ door Monsieur Nijthof, ende Boshuysen. Den bottelier van sijn Excell: droeg een stoel na/daer sijn Edelheyt/tusschen wege/ wel tot vijf malen op moeste rusten/van vermoeytheyt/gaende uyt de kamer van sijn Excellentie Prins Fredrick Hendrick, door noch een ander kamer/ende noch een lange gang/door by 't Comptoir van Mylander, Secretaris van sijn Excell: eer sy quamen daer de Hellebardiers ordinaris staen: hoewel/so men een deure/ in Prins Hendrix kamer hadde geopent/men in drie of vier treden hadde konnen wesen/ daer de Hellebardiers staen. Dan 't schijnt men wilde den goeden ouden Man soo veel niet te wille komen. Sy brachten hem voorts over de eet-zale van Sijn Excellentie, door de boven-galderije van 't Hof/ door de kamer van de Heeren Staten Generael/ende alsoo voorts na boven. Nergens en was eenich volck tusschen beyden / dan in de kamers van de Heeren Staten Generael/ was Guiliame, de deur-waerder van de voorsz. Heeren Staten Generael / ende Jan Henderson, deurwaerder/was voor sijn kamer/ als hy daer voor by geleyt wiert.

Soo lange sijn Ed: in 't Hof/ of 't logys van sijn Excellentie was/ soo sliepen Nijthof ende Boshuysen, beyde alle nachten in haer kleederen/op de vloer/ende de Adelborsten bleven gestadelijck/ nachten en dagen/in de kamer van sijn Edelheyt. Dese Adelborsten/ die tot sijn Ed: bewaringe gestelt wierden / waren Duytsche Baronnen/van de principaelste Edellieden / die onder de Guarde van sijn Excellentie waren/ ende bleven altijt by sijn Ed: eeten. Dit duyr: : soo lange sijn Ed: op 't Hof/of 't logys van sijn Excellentie was.

Wat by eenige Steden van Hollandt voor resolutie genomen wiert, op de sake van de drie gevangen Heeren.

Wy hebben voor verhaelt/ dat de vergaderinge der Ho: Mo: Heeren Staten van Hollant/ten dage van sijn Ed: gevanckenisse/scheyde op reces. De Gedeputeerde/die op de vergaderinge der selver Staten waren geweest/ t'huys gekomen zijnde/ deden rapport aen hare principalen ofte Meesterschappen. De saecken wierden aldaer in deliberatien genomen / ende geresolveert / wat men voor advys daer op soude in brengen. Eenige Steden hebben hare Gedeputeerde gelast in te brengen / datse seer vreemt vonden / dat / sonder kennisse van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / de apprehensie aen den Heer Advocaet van 't Landt van Hollandt/ende de Heeren Pensionarissen / Hoogerbeets ende Grotius, was gedaen. Te meer/ alsoo men voor seecker hield/ dat de Gedeputeerde van de Provincie en Steden/ in de dagelijcksche vergaderinge van de Heeren Staten Generael compareerende / sulcks hadden gedaen sonder authorisatie ende last van hare Principalen : dat men over sulcks verstont/dat alles behoorde herstelt te worden in de voorgaende staet / te vreden zijnde de beschuldigers te hooren / ende nader na gelegentheyt te disponeeren/

by

by behoorlijcke ordre. Ende by soo verre de saecken waren spruytende uyt de binnenlantsche geschillen ende questien / soo wiert verstaen/ dat Hollandt alleen over hare Dienaers hadde te disponeeren / ende geen andere. Dat men sijn Excellentie als Stadthouder soude versoecken tot handthoudinge van de Hoogheden/ Gerechtigheden/ende Privilegien van de Landen van Hollandt ende West-Vrieslandt. Doch by soo verre 't selve ter eerster instantie niet en soude willen vallen / dat men alsdan geen examinatie soude toelaten/ anders dan ten overstaen van de Gedeputeerde van alle de Leden van Hollandt ende West-Vrieslandt / oock ter presentie van de Heeren Ambassadeurs van de Koningen van Vranckrijck/ Engelandt ende Sweden; ende dat sonder der selver kennisse ende bewilliginge / ten principale niet soude werden geprocedeert. Wierden voorts de Gedeputeerde gelast/ omme generalijck ende specialijck te letten/ tot defensie van de onnooselheyt / weeringe van de oppressie/ ende tot voorstant van de gerechtigheyt ; oock vorders/ na hun verstant/ hen met de beste advysen te conformeeren. Doch by soo verre dese gevangene Heeren ofte eenige van de selve souden mogen correspondentie gehouden hebben/aen de Spaensche ofte Aertz-Hertogen zijde/ ofte der selver Adherenten/ tot nadeel van de vereenichde Provincien / wanneer 't selve eerst by klare ende suffisante proeve mochte blijcken / dat / in sulcken gevalle/ met de selve soude werden gehandelt / gelijck men schelmen en verraders gewoon is/ ende behoort te handelen/ ten exempel van andere/ sonder eenige commiseratie.

Dese resolutie en konde soo secretelijck niet gehouden worden / of men heeft die haest konnen vernemen : ja (by maniere van spreecken) ruycken: ende of mogelijck daer door / of dat de resolutie al te voren genomen was/ om 't gene voor te komen/dat daer tegen gecontramineert wiert : soo is terstont daer na gebeurt/dat Sijn Excellentie de Magistraten ende Vroetschappen/in de Hollantsche Steden/alomme herstelt heeft/ af settende alle de gene/ die men meende/dat het voorgenomen desseyn souden willen tegen zijn/ ende daer in settende/die gene die men meende van de humeuren der tegen-partije van de Heere van Olden-Barnevelt te zijn.

Afsettinge en veranderinge van de Vroedtschappen, en Magistraten, in de Hollantsche Steden.

De maniere die Sijn Excellentie in dese afsettinge gebruyckte/was genoegsaem generael. Na dat Sijn Excellentie hem hadde geinformeert / na sijn maniere / op de gene / die hy begeerde af ende aen te stellen/soo quam hy in de Steden/daer hy de veranderinge voor genomen hadde te doen : dede de Vroetschappen ende Magistraten vergaderen ; ende comparerende alsdan onder henluyden / heeft hy met een korte oratie geseyt / dat hy om ruste ende eenigheyt van de Landen/goet gevonden hadde/ haerluyden al te samen te ontslaen van haren eedt/ ende dat hy alsulcke ordre soude stellen/als hy/tot dienste van het Landt / soude vinden te behooren / op sommige plaetsen eenige

van ſijn Excell: gebracht, na de kamer daer den Admirant van Arragon hadde geſeten.

maeckt was. Sijn Ed: vraegde/of 'er geen volck in de wege was/die hem ſien ſouden? Nijthof ſeyde/neen/mijn Heere; ick hebbe 't volck altemael doen vertrecken. Aldus is ſijn Ed: uyt het loggijs van ſijn Excellentie gebracht/ door Monſieur Nijthof,ende Boſhuyſen. Den bottelier van ſijn Excell: droeg een ſtoel na/daer ſijn Edelheyt/tuſſchen wege / wel tot vijf malen op moeſte ruſten/van vermoeytheyt/gaende uyt de kamer van ſijn Excellentie Prins Fredrick Hendrick, door noch een ander kamer/ende noch een lange gang/door by 't Comptoir van Mylander, Secretaris van ſijn Excell: eer ſy quamen daer de Hellebardiers ordinaris ſtaen: hoewel/ſo men een deure/ in Prins Hendrix kamer hadde geopent/men in drie of vier treden hadde konnen weſen/ daer de Hellebardiers ſtaen. Dan 't ſchijnt men wilde den goeden ouden Man ſoo veel niet te wille komen. Sy brachten hem voorts over de eet-zale van Sijn Excellentie, door de boven-galderije van 't Hof/ door de kamer van de Heeren Staten Generael/ende alſoo voorts na boven. Nergens en was eenich volck tuſſchen beyden / dan in de kamers van de Heeren Staten Generael/ was Guliame, de deur-waerder van de voorſz. Heeren Staten Generael / ende Jan Henderſon, deurwaerder/was voor ſijn kamer/ als hy daer voor by geleyt wiert.

Soo lange ſijn Ed: in 't Hof/ of 't loggys van ſijn Excellentie was/ ſoo ſliepen Nijthof ende Boſhuyſen , beyde alle nachten in haer kleederen/op de vloer/ende de Adelborſten bleven geſtadelijck/ nachten en dagen/in de kamer van ſijn Edelheyt. Deſe Adelborſten/ die tot ſijn Ed: bewaringe geſtelt wierden / waren Duytſche Baronnen/van de principaelſte Edellieden / die onder de Guarde van ſijn Excellentie waren/ ende bleven altijt by ſijn Ed: eeten. Dit duyr : ſoo lange ſijn Ed: op 't Hof/of 't loggys van ſijn Excellentie was.

Wat by eenige Steden van Hollandt voor reſolutie genomen wiert, op de ſake van de drie gevangen Heeren.

Wy hebben voor verhaelt/ dat de vergaderinge der Ho: Mo: Heeren Staten van Hollant/ten dage van ſijn Ed: gevanckeniſſe/ſcheyde op reces. De Gedeputeerde/die op de vergaderinge der ſelver Staten waren geweeſt/ t'huys gekomen zijnde/ deden rapport aen hare principalen ofte Meeſterſchappen. De ſaecken wierden aldaer in deliberatien genomen / ende geresolveert / wat men door addys daer op ſoude in brengen. Eenige Steden hebben hare Gedeputeerde gelaſt in te brengen / datſe ſeer vreemt vonden / dat / ſonder kenniſſe van de Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt / de apprehenſie aen den Heer Advocaet van 't Landt van Hollandt/ende de Heeren Penſionariſſen / Hoogerbeets ende Grotius , was gedaen. Te meer/ alſoo men voor ſeecker hield/ dat de Gedeputeerde van de Provincie en Steden/ in de dagelijckſche vergaderinge van de Heeren Staten Generael compareerende / ſulcks hadden gedaen ſonder authoriſatie ende laſt van hare Principalen : dat men over ſulcks verſtont/dat alles behoorde herſtelt te worden in de voorgaende ſtaet / te vreden zijnde de beſchuldigers te hooren / ende nader na gelegentheyt te diſponeeren/

by

by behoorlijcke ordre. Ende by soo verre de saecken waren spruytende uyt de binnenlantsche geschillen ende questien / soo wiert verstaen/ dat Hollandt alleen over hare Dienaers hadde te disponeeren / ende geen andere. Dat men Sijn Excellentie als Stadthouder soude versoecken tot hanthoudinge van de Hoogheden/ Gerechtigheden/ende Privilegien van de Landen van Hollandt ende West-Vrieslandt. Doch by soo verre 't selve ter eerster instantie niet en soude willen vallen / dat men alsdan geen examinatie soude toelaten/ anders dan ten overstaen van de Gedeputeerde van alle de Leden van Hollandt ende West-Vrieslandt / oock ter presentie van de Heeren Ambassadeurs van de Koningen van Vranckrijck/ Engelandt ende Sweden; ende dat sonder der selver kennisse ende bewilliginge / ten principale niet soude werden geprocedeert. Hierden voorts de Gedeputeerde gelast/ omme generalijck ende specialijck te letten/ tot defensie van de onnooselheyt / weeringe van de oppressie/ ende tot voorstant van de gerechtigheyt ; oock vorders/ na hun verstant/ hen met de beste advysen te conformeeren. Doch by soo verre dese gevangene Heeren ofte eenige van de selve souden mogen correspondentie gehouden hebben/aen de Spaensche ofte Aertz-Hertogen zijde/ ofte der selver Adherenten/ tot nadeel van de vereenichde Provincien / wanneer 't selve eerst by klare ende suffisante proeve mochte blijcken / dat / in sulcken gevalle/ met de selve soude werden gehandelt / gelijck men schelmen en verraders gewoon is/ ende behoort te handelen/ ten exempel van andere/ sonder eenige commiseratie.

Dese resolutie en konde soo secreetelijck niet gehouden worden / of men heeft die haest komen vernemen : ja (by maniere van spreecken) ruycken : ende of mogelijck daer door / of dat de resolutie al te voren genomen was/ om 't gene voor te komen/dat daer tegen gecontramineert wiert : soo is terstont daer na gebeurt/dat Sijn Excellentie de Magistraten ende Vroetschappen/in de Hollantsche Steden/alomme herstelt heeft/ af settende alle de gene/ die men meende/dat het voorgenomen desseyn souden willen tegen zijn/ ende daer in settende/die gene die men meende van de humeuren der tegen-parthye van de Heere van Olden-Barnevelt te zijn. Affettinge en veranderinge van de Vroedtschappen, en Magistraten, in de Hollantsche Steden.

De maniere die Sijn Excellentie in dese afsettinge gebruyckte/was genoegsaem generael. Na dat Sijn Excellentie hem hadde geinformeert / na sijn maniere / op de gene / die hy begeerde af ende aen te stellen/soo quam hy in de Steden/daer hy de veranderinge voor genomen hadde te doen : dede de Vroetschappen ende Magistraten vergaderen ; ende comparerende alsdan onder henluyden / heeft hy met een korte oratie geseyt / dat hy om ruste ende eenigheyt van de Landen/goet gevonden hadde/ haerluyden al te samen te ontslaen van haren eedt/ ende dat hy alsulcke ordre soude stellen/als hy/tot dienste van het Landt / soude vinden te behooren/ op sommige plaetsen eenige

scherper woorden gebruyckende. De oude Vroetschappen alsoo afgestelt ende ontslagen zijnde / heeft Sijn Excellentie ontboden die gene/ die hy goet gevonden hadde tot Vroetschappen ende Magistraten te maecken; henluyden verklarende/ dat hy henluyden tot Vroetschappen ende Magistraten was stellende/ ende dat den hoogen noodt van 't Lant sulcks vereyschte/ als hy dede ; ende dat alles sonder prejuditie van desselfs Stadts Previlegien ende Gerechtigheden / ende sonder 't selve te trecken in consequentie. Daer na dede hyse eedt doen. Op sommige plaetsen heeft hy 'er veel afgestelt ende verandert / ende op sommige plaetsen weynich / alles na sijn gelieven ende goetduncken/ na dat hy meende de humeuren tot hem gesint te hebben.

In dese veranderinge zijn altemets groote mislagen geschiet/ dan het moeste al mede door. In sommige Steden quam hy met sijn Guarde/ ende bracht aldaer meer Krijgsvolck mede in; in sommige bracht hy geen Krijgsvolck / ende in eenige leyde hy meenichte van Krijgsvolck/ daer mede hy meende dat hyse konde tot sijnen wille/ des noodt zijnde/ brengen/ dwingen/ ofte tot sijne devotie houden. Ende alsoo wiert den geheelen Staet van 't Landt/ in weynich tijts/ verandert/ ende veel eerlijcke oude Magistraten afgeset/ ja oock sulcke/ die in haer lichamen noch droegen de teeckenen van de wonden / van de beginselen der Oorlogen/ diese tot bescherminge van de Vryheydt van 't Landt/ der Conscientie / ende der Religie/ van des Lants vyanden hadden verkregen; ende lijf/ goet/ en bloet/ van haer ende hare naeste vrienden/ broeders/ en swagers/ by de gemeene saecke / hadden opgestelt / ende oock waren van de outste en eerlijckste geslachten van de Landen ende Steden/ daer sulcks geschiede ; ja oock eenige/ die hen noyt met eenige binnenlantsche geschillen en hadden gemoeyt ; maer hen vreedsaem en stille hadden gedragen / ende tot sulcks oock hadden geraden ende gearbeyt.

Nu de meeninge is hier niet / omme in 't lange hier verhael te maken/ ofte op de sake van onwettige affettinge veel te discoureeren/ nademael 't selve by de voorschreven Mr. Hugo de Groot genoeg gedaen is; maer wert hier alleen verhaelt/ om dat dese veranderinge ende afsettinge principalijcken daerom gedaen is / eer dat de vergaderinge van de Staten van Hollandt wederom geschieden soude ; op dat/ soo in de Vroetschappen der Steden/ als in de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant niet en soude geresolveert werden / in de sake van de gevangene Heeren/ noch de Authoriteyt/ Vryheyt ende Privilegien der selver Staten/ anders als ment wilde hebben.

Men wil hier oock niet ten scherpsten onder soecken/ ofte het beter geweest is / 't gunt by de tijdt van den Hartoch van Alba, in dese Landen geschiet is / als den Heer Advocaet van den Lande / in die tijdt / de Heere Jacob van den Ende by den Grave van Bossu, ten eten genoot zijnde/ onder dexsel van vrientschap/ na den eten gevangen genomen/

Hoe Mr. Iacob van den Ende van Dacq

komen / ende uyt den Hage / tegen de Privilegien van Hollandt ontvoert wierde na Brabant, ende aldaer gevangen gehouden is, ende by extraordinaris Rechters / die men als doen Bloet-Raedt noemde / geexamineert / en tegen hem geprocedeert wiert. Doch openlijck voor de pronunciatie van de sententie in de gevanckenisse stierf. De Staten van Hollandt / willende de saecke van haren Advocaet voor soo vele hy in ende uyt haren name gehandelt hadde defenderen / sonden hare Gedeputeerde na Brabant / doch de selve wierden soo bevreest gemaeckt / datse de saecke van defensie aldaer niet en dorsten doen / maer quamen wederom. Ende de Staten van Hollandt deden onder de hant / soo veel goede officien voor hem / als sy konden / en mochten / met schrijven / en andersins : maer daer en wiert niemant van afgeset / noch van hare ampten geprivert. Eyntlijck na doode van den voorsz. Heere van den Ende, wiert sijne memorie van den Eysch / van den Procureur Generael des Koninckx geabsolveert / ende vry-gesproken. Wy laten 't den Leser selfs met den anderen vergelijcken / en oordeelen; als hy / eerst (nu hy de maniere van de Gevanckenisse / oock onder dexsel van vrundtschap gehoort) de proceduren tegens den selven / by de Gedelegeerde Rechters gehouden verstaen / sijn sententie des doots gelesen / ende de proceduren na zijn doot overleyt sal hebben. Ende gelijck men met dese assertinge der Magistraten / in de Steden van Hollandt heeft verhindert de goede meningen van de Heeren Staten / om te interveniëren voor den Heere van Olden-Barnevelt, van 't gene hem te last geleyt is geweest / ende by hem amptshalven / ende door last der selver Heeren Staten van Hollant gedaen ende gehandelt is. Soo heeft men oock gepractiseert / dat den Adel / hoewel de selve maer een stemme / nochtans de eerste in de vergaderinge der Staten sijn hebbende / niet en souden yet met reden voorstaen / tot voordeel ofte onschult van den gebangen Heere / haren Advocaet / ende Directeur van 's Lants saecken. Waerom men / eerst gesocht heeft eenige te winnen: gelijck onder anderen den Heere van Duvenvoorde, die men wist seer veranderlijck te zijn / hebbende eerst geweest van de Religie / daer na / met het houwelijck tusschen hem / ende zijn eerste Huysvrouwe bitter Papist geworden zijnde ; daer na weder Gereformeert / in Remonstrans verandert ; ende nu ten lesten heel contrarie / hem seer vyantlijck tegen de Remonstranten / ende by sonder tegen den Heer Advocaet getoont hebbende. Andere / die daer behoorden in beschreven te werden / daer uyt te houden / ende 't Collegie voorts met andere te versterken / die daer niet in en souden hebben mogen komen / na ouden heer-komen. Ende om dat men 't selve immers beter te wege soude konnen brengen / heeft men daer toe oock genomen / die van Papisten terstont Gereformeert wierden / ende genaturaliseert die geene geboren Hollanders en waren: daer onder oock den bittersten vyant van den Heere Advocaet / Aerssens, hoewel sonder

d'Alva gehandelt is.

Nota: Dat ten selven tijden de Staten van Hollandt waren Ondersaten des Konings van Spangien, daerse nu selfs Souverainen zijn.

Het Collegie der Edelen wiert versterckt.

eenige

eenige reden: daer in gestelt/ sijnde het meeste deel van de outste Edelen/ die van alle des Heeren Advocaets handelinge de beste kennisse hadden over leden: ende alsoo het Collegie der Edelen op nieus geformeert/ datter seven nieuwe by gevoecht waren: soo dat nu de partijen de meeste stemmen tot hare meeninge hadden. Want de Heer Advocaet/ hadde hem nopende alle sijne actien/ en proceduren so in hare Ho: Mo: vergaderinge/ als van hare Gecommitteerde Raden/ en Staten Generael in sijn Remonstrantie/ gedragen tot de kennisse/ ende het oordeel van hare Ho: Mo: selfs/ ende hare Gecommitteerde soo in de Generaliteyt/ als harer Ho: Mo: Collegie/ en naeste 32. jaren gedient hebbende: daer van in de Stadt van Amsterdam/ alleen seven ofte acht/ wesende/ of geweest zijnde Burgemeesteren der selver Steden/ noch in levende lijve waren/ die over 25. jaren sijn actien ende proceduren hadden gesien/ maer nu uyt de regeringe gestooten/ of soo gemuyl-bant waren/ datse niet dorsten spreecken/ uyt vreese/ dat mense oock een lack op soude mogen leggen. Dit aldus bestelt zijnde/ meenden sijne Partijen hun en machte nu niet hinderen/ sy mochten nu met hem omspringen soo zijt goet souden vinden: daer was nu niemant diet konde beletten/ ofte die des Lants hoogheyt/ vryheyt/ ende gerechtigheyt soude derven voorstaen/ maer de selve sonder tegen-seggen laten onder drucken. Ende alsoo ist oock in desen geschiet alst geoorloft is vrymoedich de waerheyt te mogen spreecken. Wy sullen nu voorts verhalen wat geschiet is/ na dat sijn Ed: uyt het Logijs van Sijn Excellentie gebracht is/ daer hy soo lange onder des selfs bewaringe was gehouden.

Als sijn Ed: quam voor de Camer daer hy ingebracht soude worden/ ende dat hy merckte de veranderinge die aldaer gedaen was/ vraechde hy is dit niet de Camer, daer den Admirant heeft gevangen geseten? Nijthof seyde ja mijn Heere/ dit is de Camer. Sijn Edelh: seyde my duncket oock, ick hebbe hem hier wel wesen besoecken. Daer na sijn de Adelborsten oock in de Kamer gekomen/ die dien dach by sijn Ed: in 't Hof waren geweest. Sijn Ed: seyde tegen Nijthof, waer toe dient toch dat? sal ick altijdt Soldaten in de Kamer moeten hebben? dat is een groot affien. Ick bid u segt Sijn Excellentie, dat ick hem bidde dat ick sonder Soldaten wesen mach, Nijthof seyde sy sullen maer tot avont blijven/ tot den datter wat ordre gestelt is. Soo haest de wacht op-getrocken was/ sijnder verscheyden schiltwachten gestelt/ omtrent de Kamers van de Heeren gevangenen/ en de Adelborsten wierden uyt de Kamer gedaen. Sijn Ed: bedanckte se/ ende seyde se goeden avont. Voor sijn Ed: Kamer stont een Musquettier/ met een Musquet/ en brandende Lont in de hant/ den roock van de Lont trock seer in de Kamer/ overmits de deur dien avont veel open was. Sijn Edelh: seyde tegen Nijthof, ick en kan den reuck van de lont niet verdragen/ wiltse toch uyt laten doen/ hy dede de lont uytdoen/

Syn Edelh: wiert gebracht in de Camer daer den Admirant van Arragon gevangen hadde geseten.

Schiltwachten gestelt.

doen / daer na seyde hy oock voorders/ mijn Heer sal gelieven te seggen wat hy begeert/ ende gewent is te eten. Ick salt mijn Heer doen gereet maecken / desen avont sal mijn Heer noch spijs krijgen uyt het Hof; na morgen sal men tot den Casteleyn voor mijn Heer/ende d'andere twee gevangens doen koken. Sijn Ed: seyde als ick drie of vier goede schotelen spijse middach en avont hebbe/ is genoech. Sijn Ed: vraechde oock/ waer de andere twee Heeren gebracht souden werden/ Nijthof seyde mijn Heer Grotius is hier naest mijns Heeren Kamer gebracht / ende Hoogerbeets is recht tegen over Grotius Kamer. 's Avonts hiel sijn Edelh: Nijthof by hem ten eten/ende heeft daer na tot verscheyde reysen hem genoot/maer en heeft daer na niet meer als eens/of twee mael by sijn Ed: blijven eten. 's Anderdaechs seyde sijn Ed: tot Nijthof, dat hy Sijn Excellentie ofte yemant van de Heeren soude willen aen-spreecken / om pennen en inckt te mogen hebben/ 't welck noch eenige dagen geweygert worde/ maer heeftse eyntlijck noch verkregen voor seeckeren tijt. Den eersten Sonnendach na de middach/ klom sijn Edelh: Dienaer voor de vensters/ ende keeck door een ruyte van 't glas/ de schiltwacht sach hem. Een uyre of twee daer na quam Nijthof, ende vander Meulen, ende verboden hem wel scherpelijck dat hy niet meer door 't glas sien en soude/ofte sy souden alle de glasen met plancken toe doen maecken. Eenige dagen daer na heeft sijn Ed: een memorie geschreven/ ende gaffse aen vander Meulen, dat hyse 't huys soude senden om te mogen hebben sijn gedruckte Remonstrantie/ met de Copie van den Brief die hy in de Maent van April des selven jaers/ aen Sijn Excellentie geschreven hadde / hier voren verhaelt / ende het boexken/ practijcque van den Spaenschen Raet/ met noch eenige andere boexkens/ ende pampieren. Maer sijn Ed: en heeftse niet mogen krijgen. Sijn Ed: vraegde aen vander Meulen, of hy 't memorijtgen oock bestelt hadde / hy seyde/ ja/ maer de Heeren en vinden niet goet dat ick die dingen binnen geef/ sy hebbense gehouden. Ontrent drie of vier weecken aldaer gevangen geweest zijnde/ was 'er eens seer grooten roock in de Kamer/ door veranderinge van wint. Sijn Ed: dede Nijthof by hem komen/ en seyde tegen hem/ ick en kan desen roock niet verdragen. Wilt tot den Casteleyn eens vernemen, of hier wel meer geroockt heeft, of dat men 't wil laten helpen, ten is niet mogelijck dat ick 't verdragen kan,

Versoeckt pennen en inckt te mogen hebben.

SynEdelh: schrift om eenige boexkens, en schriften.

Nijthof seyde sijn Ed: in een ander Kamer/ ende dede terstont om den roock te doen uyttrecken/ de plancken die van binnen voor de vensters waren afbreecken. Soo lange sijn Ed: uyt de Kamer was isser gestadich een Sargiant van de Guarde by hem geweest / Nijthof ginck tusschen beyde / van by de Timmerlieden die de vensters open maeckten. Sijn Edelh: seyde tegen hem/ dat ick noch eens in sulcken roock moest sitten, ick soude 't besterven. Ick worde nu den 14. Septembris een man van eenentseventich jaren, maer ick en hadse soo niet

Grooten roock in de Kamer, daer af syn Edelh: seer gealtereert was.

gedacht

gedacht te halen. Als den rooch upt de Kamer getrocken was/ doen brachte Nijthof ſijn Edelh: weder in de Kamer/ende was ſoo gealtereert dat hy qualijck gaen konde/van d'een Kamer in d'ander. Sijn Ed: vraechden aen Nijthof of de venſter open ſouden mogen blyven, om ſomtijdts wat verlichtinge te hebben. Hy ſeyde de Heeren en vinden niet goet / ſy hebben my belaſt de venſters wederom toe te doen maecken. Sijn Edelh: ſeyde om de waerheyt te ſeggen, dat waer een kleyn gerief. Sijn Ed: ginck daer na te bedde van de groote alteratie. Een van de bovenſte glas-venſters wierden gemaeckt/ dat menſe van binnen konden open doen / alſt roockten / om den rooch upt te doen treckten. Sijn Ed: was eens niet wel te pas/ ende nam 's anderdaechs maer een van ſijn ordonnaris pillen in/ daer van hy nochtans drie oft vijf/ gewoon was in te nemen/en was van die een geheel gealtereert. Sijn Ed: dede vander Meulen by hem komen/ende ſeyde tegen hem. Ick hebbe van dage,maer een pille ingenomen,ick ben van die een, meer gealtereert,dan ick van vijf andere plach te weſen,of men moet my verkeerde pillen hebben gegeven, ick worde alle dagen ſwacker, ende hier en komt niemant by my. Ick bidde doet ſoo veel, en gaet eens van mijnent wegen by *Sijn Excellentie*, ende ſegt dat ick hem bidde dat hy yemant van de Heeren by hem gelieft te ontbieden, ofte yemant by my willen ſenden, ofte by geſchrifte willen ſtellen, 't geen men van my begeert te weten, ende watſe op my weten te ſeggen, op dat ick my mach verantwoorden, of ick met te doot overvallen worde. Ick hebbe nu ontrent tien weecken in deſe miſerie geſeten, ſonder dat men my eens gehoort heeft, ofte yemant by my geweeſt is. Vander Meulen ſeyde/ dat hy 't ſijn Excellentie ſeggen ſoude. Als hy by ſijn Excellentie geweeſt hadde/ ſeyde hy tegen ſijn Ed: dat dat ſijn Excellentie geſeyt hadde/ daer ſullen eerſts daechs eenige Heeren Gecommitteert wierden/die by mijn Heer komen ſullen. Sijn Edelh: ſeyde tegen vander Meulen, ick ſal dan voorders met patientie verwachten. Sijn Ed: verlangde na die tijt ſeer/ offer yemant by hem komen ſoude / vander Meulen ſeyde tegens ſijn Dienaer/ twee ofte drie dage te voren/ datter Heeren by ſijn Ed: komen ſoude/ die ſeydet ſijn Heer/ dat hy hem dat geſeyt hadde. Sijn Ed: ſeyde tegen hem / doet vry wat pennen en inckt, ende papier in voorraet wech, want ick vreeſe datſe papier, pennen, en inckt ſullen doen wech nemen, hy dede een goet deel van alles aen een ſijde / doch eenige ſchriften die ſijn Heer geſchreven hadde / onder deſe ſchriften waren eenige requeſten / aen de Staten Generael. Een heeft hy by geval geleſen/ daer onder andere/ na ſijn beſte onthout in ſtont. Ick hebbe in uwe Ho: Mo: vergaderinge over dertich jaren als Advocaet, ende tien jaren te voren, als Penſionaris van Rotterdam gecompareert, ende hebbe uwe Ho: Mo: vergaderinge altijdt geert, ende gereſpecteert, meer als yemant anders. Het welck na ſijn onthout/ doch by ſijn Ed: in eenige van ſijn andere ſchriften/ met

Groote onbeleeftheyt.

Alteratie van pillen.

Syn Edelh: ſent vander Meulen, by ſyn Excell:

Tien weken gevangen hebbende geſeten, is noyt verhoort.

geven verklaert/ende seyde: Ick verklare heylichlijcken: op een ander plaetse seyde hy: Ick hebbe dickwijls gereet geweest, om my te verantwoorden tegen Aerssen.

Den 15. November is sijn Ed: eerstmael geexamineert; Vander Meulen quam sijn Ed: halen. Sijn dienaer leyde sijn Ed: tot in de kamer van de examinateurs/ beneden aen 't eynde van de tafel/ daer de selve aensaten was een gemeene Spaenschen stoel/ sonder armleunen/ geset voor sijn Edelheydt/ als hy sijn Edelheydt in de kamer gebracht hadde/ doen ginck vander Meulen met hem in sijn Ed: kamer/ ende seyde/ dat de Heeren hem belast hadden/ alle de papieren en inct wech te nemen: hy nam den inct ende alle papieren wech/ die voor de hant waren/ende dede hem oock uyt de kamer gaen. Daer na zijnder twee ofte drie Rechters/ ofte Examinateurs/ in de kamer gegaen. Vander Meulen quam by sijn Edelheyts dienaer/ ende haelde den sleutel van de lijnwaet-koffer; maer en wilde hem niet seggen/ wiese hebben wilde/ of wat hy'er mede doen soude. Als hy daer na wederom in de kamer quam/ bevont hy dat alle dingen in de kamer doorsocht waren/ oock het bedde van gelijcken/ 't welck oock tot verscheyden malen/ daer na/ gedaen is geduyrende dese sijne gevanckenisse. Als sijn Edelheyt wederom binnen quam/ seyde den dienaer/ dat vander Meulen alle dingen wech genomen hadde/ ende datter eenige van de Rechters in de kamer geweest waren. Sijn Edelheyt vraegde hem/ wie'er geweest waren? hy seyde/ dat hy Voocht ende Mandemaker hadde sien gaen na de kamer. Sijn Edelheyt seyde, ick hebbe noch eenige papieren vergeten wech te doen, die daer by waren, dat spijt my. Daer na seyde sijn Edelheyt/ dat hy hem papier ende inct geven soude, ende stelde terstont sijn examinatie by geschrifte/ gelijck hy oock alle sijn examinatien gedaen heeft/ geduyrende de gevanckenisse.

Des anderen daegs wiert sijn Edelheyt wederom gehaelt/ omme geexamineert te worden: Hy seyde tegen sijn dienaer/ dat hy sijnen grooten stoel soude mede brengen/ met een stoof met vuyr. Hy brachte twee ofte drie dagen sijn Edelheyts stoel in de kamer; maer daer na isser eenen anderen gelijcken stoel/ met een stoof, in de kamer gebracht. Doen en mochte den dienaer niet meer in de komen. Van den 15. tot den 30. November/ is sijn Edelheyt twee en twintig of drie en twintich malen geexamineert/ of gehoort geweest. Sijn Edelheyt heeft sijn dienaer dickmaels gevraegt/ of hy niet onthouden en hadde/ den dach/ dat hy op 't huys te Teylingen geweest hadde? Als sylupden een 't luyden van de klocken hoorde/ dat de duytsche Predicatie op 't Hof dingsdaegs ophielt/ seyde sijn Edelheyt: Daer aen kan men wel mercken, dat de heckens verhangen zijn, het moet daer buyten al vreemt toegaen. Sijn Edelheyt seyde voor een gemeen spreeck-woort/ als Nijthof, of vander Meulen by hem quamen: Isser niet dat communicabel is? Nijthof seyde eens/ na dat sijn Ed: eenige dagen geexamineert

Den 15. Novemb. is sijn Ed: d'eerste reyse gehoort.

Vreemden handel van de Commissarissen.

Sijn Ed: stelt syn examinatie by geschrifte.

Twee of drie en twintich malen geexamineert.

 neert

neert was/ den Ambassadeur van Vranckrijck is vertrocken: Men seyt dat den Koninck hem wederom heeft doen trecken; de boeven seggen/ dat hy weder komt/ om de presenten te ontfangen. Sijn Edelheyt vraegde/ of 'er niet anders nieus en was/ ende vraegde oock na den Krijg in Bohemen. Nijthof seyde/ men hoort nergens meer van. Men heeft met dese swarigheyt soo veel te doen/ dat men nergens van en hoort. Sijn Edelheyt vraegde/ Wat swarigheyt? of hy wilde seggen van de Heeren gevangens: Ende seyde sijn Edelheyt: Als men wil, die swarigheyt sal haest wech gedaen zijn. Nijthof seyde oock/ ick dencke dat mijn Heer nu alle dagen nieus genoeg hoort: Daer op sijn Ed: antwoorde: Ja ick hoore doch al veel nieuwe dingen, die ick noyt gehoort ofte gedacht en hebbe. Noch op een tijdt vraegde sijn Edelheyt/ of 'er niet nieus en was? Nijthof seyde neen/ 't is heel stil geweest tsedert dat de Heeren in arrest gehouden zijn. Sijn Edelheyt seyde: Ja is 't nu al stilte, dat geeft my wonder; Ick en geloofs niet. De eerste maent ofte twee/ quam Nijthof ordinaris twee ofte driemael/ ter weecke/ by sijn Edelheyt/ daer na quam hy heel weynich.

Als sijn Edelheyt somtijts eenige brieven/ ofte yet mondeling/ aen Sijn Excellentie, ofte sijn Huysvrouwe/ ofte kinderen te seggen hadde/ ontboot hy Nijthof by hem; maer na dat sijn Ed: eenige dagen geexamineert was/ quam hy niet meer/ ofte sijn Ed: moest hem ontbieden: Somtijts seyde vander Meulen, dat hy van huys was. Eens is hy by sijn Ed: geweest/ dat hy eenige (maer niet al) van de pampieren wederom bracht/ die van der Meulen wech genomen hadde/ de welcke sijn Ed: versocht hadde/ wederom te mogen hebben. Sijn Ed: versocht oock penne ende inct te mogen hebben; maer en heeftse noyt mogen hebben. Doch Godt de Heere heeft daer na een ander middel verleent/ om penne/ inct/ papier/ ende alderhande nieuwmaren ende advysen te krijgen/ soo veel als hy begeerde. In 't eerste kreeg hy advijs door peeren: dit dachte hem een groote subtijlheyt/ troost ende verlichtinge/ in sijne droefheyt te wesen. Maer dit was een van de alderminste ende slechtste practijcken/ behalven die hy daer na kreeg. De practijcke met de peeren is aldus toegegaen. Sijn Edelheyts Huysvrouwe heeft/ in Octobri/ eenige schoone peeren aen den Casteleyn van 't Hof/ gesonden/ om haren man te doen behandigen/ als men hem de spijse brocht. Dit waren van de aldergrootste schoone saffraen peeren/ in de welcke subtijlijck een penne ofte schacht ingesteken was/ in de welcke penne een kleyn briefken stack/ de welcke aen beyde zijden/ met kleyne letteren/ geschreven was. Dit duyrde eenige dagen; maer niet lange/ door dien vander Meulen, ofte soo andere seggen/ de Sargiant/ die aldaer de wacht hadde/ twee van de selve peeren nam/ ende stackse in sijn sack/ ende bracht die t'huys/ en gafse sijn Huysvrouwe/ om datse schoon waren: als sijne Huysvrouw d'eene opgesneden hadde/ vont sy daer de schacht en papier inne/ in 't welck/ (soo

Sijn Ed: krijgt middel, om pennen, inct, papier en alderhande boecxkens te bekomen.

Van de peeren, die Sijn Ed: gesonden wierden.

Baudart schrijft) in 't Latijn geschreven was/ Dat hy sich niet en soude verlaten op de Staten van Hollandt, dewijle den Prince van Orangien, in vele Steden in Hollandt, de Magistraten verandert hadde, ende dat oock in 't selve briefken stont: Dat Dudley Carleton sijnen vriendt niet en was.

Dit aldus bevonden zijnde / isser wonderlijck vele om te doen geweest/om te weten door wien 't selve bestelt was. Waer over vander Meulen eenige dagen / eer sijn Ed: wiert geexamineert/ op een morgenstont / als sijn Ed: noch op sijn bedde lach/ seer schielijck in de kamer gekomen is/seyde tegen sijn Ed: dienaer/ dat hy uyt de kamer by de soldaten soude gaen/ ende hy dede sijn Ed: sijn hemtrock uyt / ende namse uyt de kamer / ende haelde de addysen uyt / die daer in genaeyt waren; daer na bracht hy den hemtrock wederom: maer en seyde niet wat hy 'er mede gedaen hadde. Daer na riep een van de Sargianten sijn Ed: dienaer alleen in een ander kamer / ende woude hebben dat hy sijn hemtrock uyt soude trecken / ende gaf hem een ander/om aen te doen. Den dienaer en wilde het in 't eerste niet doen/ofte wilde weten waeromme: hy en wilde het hem niet seggen/ ende dede hem veel dreygementen aen/indien hy 't niet en dede. Soo moeste hy van noot een deugt maecken. Daer na wiert hy weder by de soldaten gebracht / ende wiert daer na ontboden in de selve kamer / daer hy te voren geweest was / daer vont hy Voogt, Mandemaecker, Hockinga, Silla, Leeuwen, Pots, ende van der Meulen. Pots gaf hem papier ende inct / Voogt en Mandemaecker seyden tegen hem / dat hy dese navolgende woorden daer op schrijven soude; Monsieur Everwijn, den hemtrock van mijn Heer is noch wat te nauw, ende sendt my wat swarte zyde. Als hy dat geschreven hadde/seyden sy tegen hem/dat hy wederom by sijn Heer soude gaen. Als hy by sijn Edelheyt quam/ seyde sijn Edelheyde: Wel knecht, waer hebt gy soo lange geweest, dat gy my soo lange alleen laet, ick hebbe my selven moeten kleeden, daer en is niemandt by my geweest; Van der Meulen heeft mijnen hemtrock gehaelt, en daer na weder gebracht; hy wil my niet seggen, wat hy daer mede gedaen heeft: Hy seyde/ dat hy sijn hemtrock oock hadde moeten uyttrecken/ende eenige woorden hadde moeten schrijven. Sijn Ed: seyde/ sy moeten onse addysen gevonden hebben. Daer na quam van der Meulen wederom in de kamer / ende haelde het koffer met lijnwaet/en slaeplakens van sijn dienaers bedde. Op den middach brachten sy het lijnwaet wederom/ende waer altemael seer versolt.

Vreemde handelingen.

Wat sijn Ed: dienaer gedaen wiert.

Doen sijn Ed: dienaer de eerste mael schrijven.

Den dienaer moet, de tweede reyse, schrijven.

Des anderen daegs wiert den dienaer wederom ontboden/ ende deden hem wederom schrijven dese woorden: Laet ons weten watter onder de vrienden, buyten den Hage, gepasseert is. Door dese woorden souden de vrienden verstaen / datse de addysen ontfangen hadden/ die sy door de peeren gesonden hadden. Daer na waren sy tot omtrent Kersmisse/eerse weder eenige addysen kregen.

Den 23. Novembris 1618. hebben de Gecommitteerde Raden van Staten van Hollant / ende West-Vrieslant / ten huyse van syn Ed: Heere van Olden-Barnevelt gesonden / den Secretaris van de Heeren Staten van Hollant/ Adriaen Duyck, die Me-vrouwe van Olden-Barnevelt, huysvrouwe van voorsz. Heer Advocaet aen-seyde / hoe dat de Heere Gecommitteerde Raden / by advijsen van Syn Excellentie dienstich gevonden / ende geordonneert hadden dat beyde de groote segelen van den Landen / uyt den huyse aldaer souden gelicht ende gebracht wierden in haer Ed: Collegie / omme aldaer / daer mede gedaen te wierden / sulcks men verstaen soude te behooren. Me-vrouw mits de tegenwoordige gelegentheyt / en heeft daer in geen weygeringe gedaen / dan alleen daer van Acte ende recepisse begeert / die hy haer in deser forme gelevert heeft.

De groote segelen van den Lande van Hollandt, en West-Vrieslandt, wierde uyt syn Edelh: huys gehaelt.

De Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollant, ende West-Vrieslandt hebben by advyse, ende goet vinden van syn Pr: *Excellentie* dienstich gevonden, ende geordonneert, dat beyde de groote segelen van de voorsz. Landen, uyt den huyse van den Heere van *Olden-Barnevelt*, Advocaet van 't gemeene Landt, ende bewaerder van de groote segelen, mits de tegenwoordige gelegentheydt van saecken, sullen wierden gelicht, ende gebracht worden, in haer Ed: Collegie, omme aldaer daer mede gedaen te worden, sulcx men verstaen sal te behooren. Om welcke lichtinge van beyde 's Landts segelen, uyt den voorsz. huyse te doen, ende in den Collegie van haer Ed: over te brengen, by desen gelast is den Secretaris *Adriaen Duyck*: Die oock bekent, beyde de voorschreve segelen, desen volgende ontfangen te hebben, uyt handen van de Ed: vrouwe, Me-vrouwe van *Olden-Barnevelt*, huysvrouwe van den voorschreve Heer Advocaet, de welcke hare Eed: mede by dese van de voorsz. overleveringe, van beyde de voorsz. groote segelen, houden gedechargeert, ende ontlast. Alles onvermindert, ende sonder prejuditie van de last ende commissie, de Heere Advocaet, de voorsz. bewaringe, aengaende by de Ed: Mog: Heeren Staten gedefereert, huyden den 23. Novembris 1618. Onderstont ter ordonnantie van de Gecommitteerde Raden, ende was geteyckent *A: Duyck*.

Siet met wat respeckt alhier noch wiert geschreven.

Dese segelen syn daer na den Heer van Duvenvoorde in bewaringe gegeven in plaetse van den voorsz. Heer Advocaet van den Lande die de selve als noch heeft ende bewaerder daer van is.

De saecke soo staende / hebben de Ambassadeurs des Konings van Vranckrijck, alle devuoiren aengewent / om de Heeren Staten Generael te bewegen tot sachtigheyt over de gevangen Heeren, waer over sy dese volgende Propositie gedaen hebben / in de vergaderinge der H: Staten Generael.

Proposition des Ambassadeurs de France, faicte à Messieurs les Estats Generaux des Provinces unies des pays Bas, sur la representation des lettres de sa Majesté aux desdicts Seigneurs Estats, du xxviij. Novembre 1618.

MEssieurs: Le Roy nostre Maistre, nous Commande de Continuer envers vous, les mesmes offices que nous vous avons cy devant rendues, touchant la paix & repos de vostre Estat, combiẽ qu'ils n'ayent esté receu selon le merite de son alliance & amitié, Mais en l'Estat present de voz affaires, sa Majesté ne laissera de vous tesmoigner qu'elle en a pareil soin, que de la paix & tranquillité de son Royaume. Nous Parsisterons doncq à vous exhorter, de demeurer fermes en l'union de Vos Provinces, comme principal fondement de vostre estat, & de prendre garde que les changemens de Magistrats & Conseilliers, qui ont esté faicts dans vox villes, n'accroissent les Inimitiez & dissensions entre les Citoyens, au lieu de les guerir. Car toutes mutation de Magistrats, de loix & de police, sont dangereux au Gouvernement publicq, si elles ne se font pour quelque grande necessité, ou qu'elles soyent si utiles en commun, que personne ne s'en puisse plaindre. Partant vous debves donner ordre, que les nouveaux Magistrats, par leur bons & justes deportements, s'acquirent la bien vueillance du peuple & se gouvernent sy moderement envers ceux qui ont esté demiez, que la multitude inconstante, n'ayt occasion de regretter l'anciens ordre, & que ceux, qui sont ostez de leur charges, portent patienment cesté mutation, comme faictes pour le bien commun de tous.

Le Synode que vous avez Convoqué, nous donne esperance qu'il s'y trouvera quelque moyen de paix & Concorde, sur les poincts qui ont donné cause au trouble & schisme, qui est par my vous.

Pour le rendre fructueux, il fault qu'il soit libre & seur pour tous ceux qui auront à s'entrouver, & que les opinions soyent examinées sans passion, ny Consideration quelconque, sinon de l'honneur de Dieu & repos des Consciences: & certes, quiconques entrepsendra d'atteindre à ces hauts Mysteres & Tresors de la sapience Divine sans une grande humilité, & submission, s'en trouvera autant esloigné, qu'il cuydera s'en approcher.

Nous

Den 23. Novembris 1618. hebben de Gedeputeerde Raden van Staten van Hollant / ende West-Vrieslant / ten huyse van syn Ed: Heere van Olden-Barnevelt gesonden / den Secretaris van de Heeren Staten van Hollant/ Adriaen Duyck, die Me-vrouwe van Olden-Barnevelt, huysvrouwe van voorsz. Heer Advocaet aen-seyde/ hoe dat de Heere Gecommitteerde Raden / by advijsen van Syn Excellentie dienstich gevonden/ ende geordonneert hadden/ dat beyde de groote segelen van den Landen / uyt den huyse aldaer souden gelicht ende gebracht wierden/ in haer Ed: Collegie / omme aldaer/ daer mede gedaen te wierden/ sulcks men verstaen soude te behooren. Me-vrouw mits de tegenwoordige gelegentheyt/ en heeft daer in geen weygeringe gedaen / dan alleen daer van Acte ende recepisse begeert / die hy haer in deser forme gelevert heeft.

De groote segelen van den Lande van Hollandt, en West-Vrieslandt, wierde uyt syn Edelh: huys gehaelt.

De Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollant, ende West-Vrieslandt hebben by advyse, ende goet vinden van syn Pr: *Excellentie* dienstich gevonden, ende geordonneert, dat beyde de groote segelen van de voorsz. Landen, uyt den huyse van den Heere van *Olden-Barnevelt*, Advocaet van 't gemeene Landt, ende bewaerder van de groote segelen, mits de tegenwoordige gelegentheydt van saecken, sullen wierden gelicht, ende gebracht worden, in haer Ed: Collegie, omme aldaer, daer mede gedaen te worden, sulcx men verstaen sal te behooren. Om welcke lichtinge van beyde 's Landts segelen, uyt den voorsz. huyse te doen, ende in den Collegie van haer Ed: over te brengen, by desen gelast is den Secretaris *Adriaen Duyck*: Die oock bekent, beyde de voorschreve segelen, desen volgende ontfangen te hebben, uyt handen van de Ed: vrouwe, Me-vrouwe van *Olden-Barnevelt*, huysvrouwe van den voorschreve Heer Advocaet, de welcke hare Eed: mede by dese van de voorsz. overleveringe, van beyde de voorsz. groote segelen, houden gedechargeert, ende ontlast. Alles onvermindert, ende sonder prejuditie van de last ende commissie, de Heere Advocaet, de voorsz. bewaringe, aengaende by de Ed: Mog: Heeren Staten gedefereert, huyden den 23. Novembris 1618. Onderstont ter ordonnantie van de Gecommitteerde Raden, ende was geteyckent *A: Duyck*.

Siet met wat respeckt alhier noch wiert geschreven.

Dese segelen sijn daer na den Heer van Duvenvoorde in bewaringe gegeven in plaetse van den voorsz. Heer Advocaet van den Lande die de selve als noch heeft ende bewaerder daer van is.

De saecke soo staende/ hebben de Ambassadeurs des Konings van Vranckrijck, alle devoiren aengewent / om de Heeren Staten Generael te bewegen tot sachtigheyt over de gevangen Heeren, waer over sy dese volgende Propositie gedaen hebben / in de vergaderinge der H: Staten Generael.

Proposition des Ambassadeurs de France, faicte à Messieurs les Estats Generaux des Provinces unies des pays Bas, sur la representation des lettres de sa Majesté aux desdicts Seigneurs Estats, du xxviij. Novembre 1618.

MEssieurs : Le Roy nostre Maistre, nous Commande de Continuer envers vous, les mesmes offices que nous vous avons cy devant rendues, touchant la paix & repos de vostre Estat, combiẽ qu'ils n'ayent esté receu selon le merite de son alliance & amitié, Mais en l'Estat present de voz affaires, sa Majesté ne laissera de vous tesmoigner qu'elle en a pareil soin, que de la paix & tranquillité de son Royaume. Nous Parsisterons doncq à vous exhorter, de demeurer fermes en l'union de Vos Provinces, comme principal fondement de vostre estat, & de prendre garde que les changemens de Magistrats & Conseilliers, qui ont esté faicts dans vox villes, n'accroissent les Inimitiez & dissensions entre les Citoyens, au lieu de les guerir. Car toutes mutation de Magistrats, de loix & de police, sont dangereux au Gouvernement publicq, si elles ne se font pour quelque grande necessité, ou qu'elles soyent si utiles en commun, que personne ne s'en puisse plaindre. Partant vous debves donner ordre, que les nouveaux Magistrats, par leur bons & justes deportements, s'acquirent la bien vueillance du peuple & se gouvernent sy moderement envers ceux qui ont esté demiez, que la multitude inconstante, n'ayt occasion de regretter l'anciens ordre, & que ceux, qui sont ostez de leur charges, portent patienment cesté mutation, comme faictes pour le bien commun de tous.

Le Synode que vous avez Convoqué, nous donne esperance qu'il s'y trouvera quelque moyen de paix & Concorde, sur les poincts qui ont donné cause au trouble & schisme, qui est par my vous.

Pour le rendre fructueux, il fault qu'il soit libre & seur pour tous ceux qui auront à s'entrouver, & que les opinions soyent examinées sans passion, ny Consideration quelconque, sinon de l'honneur de Dieu & repos des Consciences: & certes, quiconques entreprendra d'atteindre à ces hauts Mysteres & Tresors de la sapience Divine sans une grande humilité, & submission, s'en trouvera autant esloigné, qu'il cuydera s'en approcher.

Nous

Nous avous aussi à vous parler de la part du Roy, de vos prisonniers, & vous representer combien il importe à l'honneur & reputation de vos affaires & Gouvernement, de la paix de vos Provinces, & cōcorde entre vos subjects, que vous leur faciez administrer bonne & briefue Justice. Ils sont accusez de crimes les plus enormes & detestables qu'il est possible; de trahison contre leur patrie, d'Intelligence avecq vos ennemis, & d'avoir exposé vos villes au danger d'un pillage & d'effusion de sang: s'ils sont coulpables de ces deloyautez. Le Roy nostre Maistre vous conseille d'exercer contre eux la rigeur des loix; mais, comme ces crimes sont de plus atroces & dignes tres griefues, Ils ont esté reduicts à certains faicts, outre lesquels, les bons & sages Princes, ny les Republicques bien ordonnées ne les ont voulu estendre. Au contraire plusieurs Princes se sont monstres facils à pardonner, mesmes les entreprises contre leur personnes, & les Republicques plus libres ont tousiours espargné, le sang de leurs Citoyens, mesmes en plus grandes malefices, estant l'une des marques principales de liberté, de ne toucher facilement à la vie des Cittoyens, le crime doncq doibt estre pris en ses propres termes, sans le tirer par de consequences & Inductions à d'aultres actes, qui ne sont de ceste qualité, les contentions qui arrivent souvent au maniement des affaires, les jalousies, du pouvoir & auctorité, & l'ambition qui porte tousiours les hommes à entreprendre plus qu'ilz ne doibuent, sont maux ordinaires des Estats, dont il arrive plusieurs Inconvenients & malheurs, toute fois ilz ne furent oncques Imputez, à crime de lese Majesté ou trahison contre l'estat, par ce que les Crimes se jugent par l'intention & volonté & non par l'evenement.

Nous ne doubtons pas Mesieurs que par voz Integritez & prudences, vous ne distinguez ainsy qu'il appartient, les faicts dont ces prisoiniers sont accusez, estant mesme question de la vie de vos Officiers & subjects, constituez en dignité, dont l'un d'eux est *le plus anciez Conseillier de Vostre d'Estat, qui est le Sr. Barnevelt, si recommandable per ses longes & signalez services, qu'il a rendu à ces pays, dont il à le publicq & tous les Princes & Estats vos alliez pour tesmoings, Qu'il est difficil à croire qu'il eust conspiré à la ruine de la Patrie, pour laquelle vous recognoissez, qu'il à tant travaillé.* Toutefois puis qu'il en est appellé en Justice, Il emporte à la seureté de vostre Estat, que la verite

rite en soit connue. Pour ce ce faire, *Vous luy debvez donner, & aux aultres accusez, de Iuges non suspects ny passionnez, qui les jugent selon les loix de Vostre pays, sur preuves claires & indubitables, silon qu'il est requis par le droict, & non sur Conjectures & presumptions, qui trompent souvent les juges.* Pour ce qu'il y a beaucoup des choses apparentes & vrayes semblables, qui ne sont pas vrayes, & d'aultres vrayes, qui n'ont aulcune verisimilitude. Ainsy par un jugement equitable & moderé, vous fairez veoir à tout le monde, que vous estes dignes de posseder & commander c'est Estat, au gouvernement duquel Dieu vous à appellez. *Le Conseil que le Roy vous, donne au faict de ces prisonniers, est de n'user envers eux de rigeur, mais plutost de douceur & clemence, comme tresagreable à Dieu, propre à gaigner les cœurs des peuples, & les rendre obeyssans.* C'est la seureté des Estats, convenable au vostre, pour reunir vos subjects divisez & adoucir les aigreus qui sont entre eux. A quoy nous avons charge d'adjouster la priere & recommandation de sa Majesté, pour l'Interest qu'elle à en la conservation de vostre Estat, *& la Cognoissance qu'il a, des grands services que ce personnage vous a renduz, & l'affection qu'il à tousiours porté, à maintenir l'alliance entre la France c'est Estat, actes & tesmoignages de sa loyauté, & fidelité si remarquables, qu'ils exclurrent toute soupcon de trahison & parfidie, & dont jusques icy Sa Majesté ne le peut tenir coulpable, si par evidentes preuves, vous ne luy faciez paroistre le crime,* apres tant des bõs advis que vous sont proposez de la part du Roy, si vous choisissez plustost la voye de rigeur, Sa Majesté aura la gloire & contentement, de vous avoir donné des Conseils de vray amy & allié, salutaires & asseurez, dont l'usage, & l'evenement seroit aussy heureux à vostre Estat, comme les contraires sont dangereux, & tiendra sa Magisté, à tresgrande offence le peu de respect, que vous aurez rendu à ses conseils privé & amitié, laquelle est pour en recevoir autant de diminution comme par le passé vous l'avez trouveé prompte & favorable à Vostre besoing.

A la Haye le 12. Decembre 1618. & delivreé le lendemain aux dicts Seigneurs Estats. Signé, I. *de Bumery*, & du *Maurier*.

sy behooren/ sijn gemeene quellingen in den Staet/ waer uyt vele ongelucken en perijckelen ontstaen; nochtans en wordense noyt toegerekent/ als (Crime de lese Majesté) oft verraet tegen den Staet/ als de misdaden geoordeelt worden/ na d'intentie en wille/ en niet na 't uytvallen.

Wy en twijffelen niet/ mijn Heeren/ of gylieden oordeelt en onderscheydt/ door uwe oprechtigheyt en wijsheydt/ de saken van dese gevangenen alsoo 't behoort/ als selfs belangende het leven van uwe Officieren en Onderdanen/ gestelt in waerdigheyt. Waer onder/ eenen van haer/ is d'outste Raets-Heer van uwen Staet, zijnde de Heer *Barnevelt*, seer te achten, om sijne lange ende uytmuntende diensten, die hy aen dese Landen bewesen heeft, waer af hy, 't gemeen, en allen Vorsten en Staten, uwe Bondtgenooten, tot getuygen heeft; soo dat het swaer om te gelooven is, dat hy geconspireert soude hebben, tot verderf sijns Vaderlants, als voor 't welcke, u bekendt is, hy soo seer heeft gearbeyt. Nochtans nadien hy daer over in 't gericht geroepen is/ soo is/ tot versekering van uwen staet/ grootelijcks belangende/ dat de waerheyt daer af kenbaer worde. Om sulcx te doen/ soo behoort gylieden hem, en alle d'andere beschuldigde, te geven Richters, die niet suspect, noch gepassioneert zijn, en die oordeelen konnen, na de Wetten van uwen Lande, en dat op klare ende ontwijffelijcke proeven, als na Rechten behoort, en niet na conjecturen en presumptien, die dickmaels de Richters bedriegen. Alsoo der vele saecken gevonden worden/ die veel apparentien en waerschijnelijckheden by haer hebben/ die egter niet waerachtig zijn; en wederom andere/ die waerachtich zijn: Edoch geen waerschijnlijckheyt by haer hebbende. Alsoo sult gylieden/ door een gericht oordeel/ dat gematigt zy/ aen alle de werelt doen blijcken/ dat gy waerdig zijt/ desen staet te besitten en te gebieden/ tot wiens Regieringe u God heeft geroepen. Den Raedt, die den Koning u geeft, over dese gevangenen, is, tegens haer geen rigeur te gebruycken; maer veel eer sachtmoedigheyt en vriendlijckheyt, als zijnde Godt seer aengenaem, bequaem om de herten der volcken te winnen, en tot gehoorsaemheyt op te wecken. Dit 's de sekerheyt aller Standē/ en d'uwe geheel eygen/ om uwe verdeylde Onderdanen te vereenigen/ en de bittere wrangigheyt/ die onder haer is ontstaen/

Lof des Konings van sijn Edelheyt.

Goeden raet, maer niet gevolgt.

te versoeten; Waer over wy last hebben/ hy te voegen de bede en Recommandatie van sijne Majesteyt/ over 't belang/ dat hy heeft tot de behoudinge van uwen Staet. En de kennisse die hy heeft, van de groote diensten, u door desen Persoon bewesen, en de genegentheyt, die hy altijdt gedragen heeft, om t'onderhouden 't verbondt, tusschen Vranckrijck, en desen Staet, daden van getuygenis sijnder getrouwigheydt en oprechtigheyt, die soo aenmerckelijck zijn, datse alle achterdocht van trouloosheyt en verraet, uytsluyten: En waer af, tot noch toe, sijne Majesteyt hem niet kan schuldig kennen, ten zy gy door onfeylbare blijckelijcke proeven/ hem de misdaedt verseeckert. Na soo vele en goede advysen/ u voor gestelt van des Konings wegen/ soo gy dan noch den wech van rigeur kiest/ soo sal sijne Majesteyt behouden d'eere en vernoeginge/ u gegeven te hebben getrouwen/ verseeckerden ende heylsamen raedt/ als ware vriendt en bontgenoot/ waer van 't gebruyck en volvoeringe alsoo geluckig voor uwen Staet sal zijn/ als het tegendeel van dien/ schadelijck en verderffelijck: En sal sijne Majesteyt voor een groote misdaedt houden/ 't weynich ontsach/ dat gy sijnen heymelijcken goeden raedt/ en vrientschap/ zijt toedragende/ en sult daer door soo grooten verminderinge in de selve vinden/ als gy van te voren/ de selve vaerdig en gunstig/ t'uwen behoef/ gevonden hebt.

Reden des Konings, waerom hy niet can gelooven, dat sijn Ed: misdaen had.

In den Hage, den 12. December 1618. en 'sanderendaegs gelevert aen de voornoemde Heeren Staten. Onderteyckent:

I. de Bumery, en *du Maurier*.

Op dese Propositie gaven de Heeren Staten Generael dese volgende Antwoorde.

Les Estats Generaux des pays bas unis, Ayant en leur assemblée ouy & meurement examiné la proposition des Seigneurs de Boyssise & du Maurier Ambassadeurs du Roy tres chrestien faicte de bouche le 12. de ce mois & exhibeé par escrit le lendemain, en vertu de leur creance du 28. Novembre, declarent que comme ils n'ont rien eu en plus singuliere recommandation, que de donner par la Justice, de leurs actions & Gouvernement toute vraye & bonne ocasion à sa Majesté, de leur continuer ses Royales faveurs

sy behooren/sijn gemeene quellingen in den Staet/waer uyt vele ongeluckẽ en perijckelen ontstaen; nochtans en wordense noyt toegerekent/ als (Crime de lese Majesté) oft verraet tegen den Staet/ als de misdaden geoordeelt worden/ na d'intentie en wille/en niet na 't uytvallen.

Wy en twijffelen niet/mijn Heeren/of gylieden oordeelt en onderscheyt/ door uwe oprechtigheyt en wijsheydt/de saken van dese gevangenen alsoo 't behoort/ als selfs belangende het leven van uwe Officieren en Onderdanen/ gestelt in waerdigheyt. Waer onder/eenen van haer/is d'outste Raets-Heer van uwen Staet, zijnde de Heer *Barnevelt*, seer te achten, om sijne lange ende uytmuntende diensten, die hy aen dese Landen bewesen heeft, waer af hy, 't gemeen, en allen Vorsten en Staten, uwe Bondtgenooten, tot getuygen heeft; soo dat het swaer om te gelooven is, dat hy geconspireert soude hebben, tot verderf sijns Vaderlants, als voor 't welcke, u bekendt is, hy soo seer heeft gearbeyt. Nochtans nadien hy daer over in 't gericht geroepen is/soo is/ tot verseeckering van uwen staet/grootelijcks belangende/dat de waerheyt daer af kenbaer worde. Om sulcx te doen/ soo behoort gylieden hem, en alle d'andere beschuldigde, te geven Richters, die niet suspect, noch gepassioneert zijn, en die oordeelen konnen, na de Wetten van uwen Lande, en dat op klare ende ontwijffelijcke proeven, als na Rechten behoort, en niet na conjecturen en presumptien, die dickmaels de Richters bedriegen. Alsoo der vele saecken gevonden worden/ die veel apparentien en waerschijnelijckheden by haer hebben/ die efter niet waerachtig zijn; en wederom andere/ die waerachtich zijn: Edoch geen waerschijnlijckheyt by haer hebbende. Alsoo sult gylieden /door een gericht oordeel/ dat gematigt zy/ aen alle de werelt doen blijcken/dat gy waerdig zijt/ desen staet te besitten en te gebieden/tot wiens Regieringe u God heeft geroepen. Den Raedt, die den Koning u geeft, over dese gevangenen, is, tegens haer geen rigeur te gebruycken; maer veel eer sachtmoedigheyt en vriendlijckheyt, als zijnde Godt seer aengenaem, bequaem om de herten der volcken te winnen, en tot gehoorsaemheyt op te wecken. Dit's de sekerheyt aller Stande/ en d'uwe geheel eygen/ om uwe verdeylde Onderdanen te vereenigen/ en de bittere wrangigheyt/die onder haer is ontstaen/ te ver-

Lof des Konings van sijn Edelheyt.

Goeden raet, maer niet gevolgt.

te versoeten; Waer over wy last hebben/by te voegen de bede en Recommandatie van sijne Majesteyt/ over 't belang/ dat hy heeft tot de behoudinge van uwen Staet. En de kennisse die hy heeft, van de groote diensten, u door desen Persoon bewesen, en de genegentheyt, die hy altijdt gedragen heeft, om t'onderhouden 't verbondt, tusschen Vranckrijck, en desen Staet, daden van getuygenis sijnder getrouwigheydt en oprechtigheyt, die soo aenmerckelijck zijn, datse alle achterdocht van trouloosheyt en verraet, uytsluyten: En waer af, tot noch toe, sijne Majesteyt hem niet kan schuldig kennen, ten zy gy door onfeylbare blijckelijcke proeven/ hem de misdaedt verseeckert. Na soo vele en goede advysen/ u door gestelt van des Konings wegen/ soo gy dan noch den wech van rigeur kiest/soo sal sijne Majesteyt behouden d'eere en vernoeginge/ u gegeven te hebben getrouwen/ verseeckerden ende heylsamen raedt/ als ware vriendt en bontgenoot/ waer van 't gebruyck en volvoeringe alsoo gelückig voor uwen Staet sal zijn/ als het tegendeel van dien/schadelijck en verderffelijck: En sal sijne Majesteyt voor een groote misdaedt houden/ 't weynich ontsach/ dat gy sijnen heymelijcken goeden raedt/en vrientschap/ zijt toedragende/ en sult daer door soo grooten verminderinge in de selve vinden/ als gy van te voren/ de selve vaerdig en gunstig/t'uwen behoef/gevonden hebt.

Reden des Konings, waerom hy niet can gelooven, dat sijn Ed: misdaen had.

In den Hage, den 12. December 1618. en 'sanderendaegs gelevert aen de voornoemde Heeren Staten. Onderteyckent:

I. de Bumery, en *du Maurier*.

Op dese Propositie gaven de Heeren Staten Generael dese volgende Antwoorde.

LEs Estats Generaux des pays bas unis, Ayant en leur assemblée ouy & meurement examiné la proposition des Seigneurs de Boyssise & du Maurier Ambassadeurs du Roy tres chrestien faicte de bouche le 12. de ce mois & exhibeé par escrit le lendemain, en vertu de leur creance du 28. Novembre, declarent que comme ils n'ont rien eu en plus singuliere recommandation, que de donner par la Justice, de leurs actions & Gouvernement toute vraye & bonne ocasion à sa Majesté, de leur continuer ses Royales

faveurs & ayde, à l'exemple du feu Roy d'immortelle memoire & d'incomparable prudence, au bien & soustien de leur Republique. A quelle fin aussy ils ont tousiours soigneusement, à tout besoin recherché & ambrassé ses salutaires advis & bons offices, contre les machinations & puissances de leurs ennenis, dont certainement ils ont tout subject de se louer, & en debuoir rendre toute gratitude à sa Majesté,& à sa Couronne, tout ainssy sont ils infiniement marris de se veoir mescreus, & taxes, de n'avoir receu les offices qui leur ont esté rendus, à l'occasion de ces derniers mouvemens, touchant le bien de leur estat, selon le merite de son alliance & amitie, d'autant qu'ils ne scauroient comprendre sur quoy peult estre fondeé ceste plaincte, attendu qu'ils ont tousiours specialement butté à faire bien exactement observer,tous les debuoirs & obligations des convenations, qu'ils ont eu l'honneur d'avoir contracteés & renouvelleés, avec sa Majesté sans avoir rien mis à nonchaloir, dont eust aucunement peu soudre la moindre occasion de mescontentement & jalousie, & partant se promettent les dicts Seigneurs Estats, que continuant les mesmes erres, pour l'affermissement de leur estat,qui jusques ores les ont heureusement conservees, & donné estre à l'amitie & confederation, dont les deux Roys consecutivement les ont honnorés, sa Majesté ne voudra maintenant faire autre jugement de leurs volontez & conduicte presente que celuy, qui se doibt, d'un estat tres reconnoissant le merite de sa faveur & bien faicts, & non moins desireux d'en meriter la continuation & plus estroicte raison, par tout le respect qui sera trouvé utille,au service de sa Majesté & convenable à leur propre seureté.Recoivent neantmoins en ceste suitte les dictsSeigneurs Estatz à tesmoignage de grande faveur,les bons & salutaires advis qu'il plait à sa Majesté leur faire departir en la presente assiette ou se trouvent leurs affaires, leur exhortation de demeurer fermes en l'union de leurs Provinces,d'autant qu'ilz sont du tout confermes à leurs intentions. Car ils ont tousiours eu ce mesme desir & dessein, pour estre d'autant plus qualifies de se pouvoir conserver contre leurs ennemis. Et de servir dignement à leurs alliés. Aussy n'a ce point esté sans grande & meure consideration, qu'on à este porte à faire les changemens d'aucuns des Magistratz en quelques villes, dont peut estre à l'arme s'est prise,ou donneé au de hors plus chaudement que ne merite toute la chose, puis que ce remede estoit necessa-

necessaire, facile, & s'est amplicqué avec prudence, moderation, & sans nulle violence, ny peril d'effusion de sang, en sorte que l'auctorité publicque, l'union, la paix & la seureté contre le dehors, s'en sont entierement restablies, lesquelles quelques esprits ambitieus & factieus, auroint grandement alterees, non sans grand peril, en plus longue connivance & patience, de renverser & perdre tout l'estat à la ruyne & desolation des gens de bien, & au prejudice du service de sa Majeste & du bien de sa Couronne. Que plus est, il n'a este faict que changement necessaire de quelques personnes seulement, sans toutesfois toucher ny aux loix, droitz, n'y police des villes. Aussy n'a on eu autre intention en l'elexion des nouveaux Magistrats, que de faire cesser les grandes partialitees, qui s'estoient glissees, par les pratiques des dicts facteurs, dans les villes & familles, jusques à dresser autel, contre autel. Et par les dicts changement n'a este pourveu que de personnes qualificees, affidees, & affectionees au bien de leur patrie, qui sans doubte par leurs justes deportemens sçauront tres biẽ, s'acquerir la bienveuillance du peuple, & guarentir l'estat de tout violent mouvement. De quoy se monstrent desja des preuves en plusieurs villes, ou ceste douceur avec l'ordre qu'y a este restably, a la protection des innocens contre la premiere oppression, est s'y bien receue & aggreable, que tous les membres de l'Estat conspirent à detester les premieres aigreurs; & à se renger au debvoir de leur obeissance, par la reconnoissance volontaire de leurs superieurs. Et s'y cest exces les eust portes à quelque grande extremité ils, eussent esperé de la bien veuillance ordinaire de sa Majesté, le support & moiens qui eussent peu defaillir à leur propre puissance, pour redresser ces confusions, & lesquelles par la bonté Divine, ils ont prevenu à tẽps sans esclat ny charge extraordin. de leurs alliees. Quant au Synode qui à este convoq; en ces Provinces, ils ont tousiours veritablement creu, qu'il s'y trouveroit quelque moyen de paix & concorde sur les points qui ont donne cause au trouble, qui est es Eglises d'aucunes de leur Provinces, l'estimans la plus douce, ancienne, & legitime voye, usitee des la primitive Eglise du temps mesmes des Apostres, mais quelque debvoir qu'ils y'ayent cy devant rendu, pour en obtenir, & publier la convocation, il n'a toutesfois jamais este en leur pouvoir de parvenir à ce soin & salutaire remede, de pouvoir regler & estouffer ces diferens en leur naissance. Et sa Majeste peut resou-

venir

venir s'il luy plaist, des prieres qu'a diverses fois ils luy ont faictes, pour à ce besoin & bon œuvre, estre secourus de l'ayde & assistance de quelques uns de ses subjects, au chois des Eglises reformeeś de son Royaume, Mais on à esté traversé & esconduict, par les meneés d'un petit nombre de personnes, qui contre toute raison & orde de Gouvernement, mesusans de leur vocation, rendoient au de hors, infructueux le juste desir & labeur des dicts Seigneurs Estatz, Maintenant toutesfois que par la bonté de Dieu & la tres prudente & resolu conduicte, & dexterité du Seigneur Prince d'Aurenge, Ils ont rendu la seureté au temporel de leur estat, ils n'ont point voulu negliger de donner aussy toft leur soin à l'accommodement du spirituel, pour lequel effect le Synode fut ouvert, avec le mois de Novembre, comme il se demande, & doibt avec ceste seule prescription de n'avoir Visee qu'a l'honneur de Dieu & au repos des consiences en la pureté de sa parolle. Auquel se trouve sy grand nombre d'excellens personnages en piete & doctrine, choisis de leurs superieus, que les dicts Seigneurs Estats ont toute occasion de bien esperer de leur travail. Et sans doubte aussy moyenant sa Saincte grace l'evenement rendre tesmoignage de leurs justes, & sinceres intentions, au contentement de sa Majesté, & au bien & repos de leur Republique, & à la confusion des auteurs & fauteurs de ceste faction. Par apres les dicts Seigneurs Estats ont aussy fort bien pris & pezé les raisons & considerations deduictes par les dicts Sieurs Ambassadeurs, en faveur des prisonniers, pour leur faire administrer bonne & briesve Iustice, & les traicter avec douceur, s'ils n'ont conspiré à la ruyne de l'Estat avec leurs ennemis, mais comme les dicts Seigneurs Estatz, ont esté incessament occupés, à donner la seureté necessaire à leur Republique, qui avoit esté grandement esbranlee par, les violentes procedures de ceux qui aspiroient à la nouveaute, par l'alteration de la Religion, la Iustice, des loiz fondamentales, & de tous les ordres de la police, mesmes que d'ailleurs ceste conspiration se trouvoit si grande, qu'elle n'avoit quasy rien laisse exempt de son Infection, ils estimoient qu'il ne falloit rien precipiter, en un proces de si grande importance & sequele, & qu'il seroit a propos d'apporter toutes les formes & formalites, convenables a son instruction, pour connoistre & faire veoir cy apres a clair, le fonds & merite de la cause. Et que ce retardement ne porteroit aucun prejudice aux crimi-

criminels s'ilz presumoient advantageusement de leur innocence. Ce neantmoins, il ne s'y est faict nulle perte du temps, ayns y'a esté travaillé deuement en diligence, & s'est desia acheminé si avant, qu'ils se promettent que le jugement s'en pourra suyvre bien tost, & tel sans doubte qu'a sa publication, tous les alliées qui affectionnent la prosperité de cest estat, & sa Majesté singulierement, qui est Prince d'equité & de Iustice, en louera la droicture, quant elle sera mieux informeé de l'estat de la Conspiration, ce pendant ils prient les dicts Seigneurs Ambassadeurs, de vouloir asseurer sa Majesté de leur part, qu'ils defereront tousiours tant à la douceur & clemence, à laquelle eux & la condition de leur administration sont naturellement portés, que le debuoir de la justice, & la conservation de l'Estat, leur pourra aucunement permettre, sans qu'ils esperent que sa Majesté, doibve, pour le respect de l'evenement, estre conseillee, de preferer les importunitéz, & mal fondeés sollicitations *de quelques parties coulpables*, *ou leurs fauteurs* aux interests generaux, de la dignité & seureté de ceste Republicque, mais se persuadent au contraire, que sa Majesté trouvera plus expedient pour son service & celuy de ces Provinces, de sa rapporter aux dicts Seigneurs Estatz, de leur Gouvernement & de ce jugement, lesquels ils prendront peine de conduyre avec tant d'equité, & de douceur au dedans, que l'obeissance des subjects, sera compassee à leur auctorité, & avec tant de prudence & de respect au dehors, que sa Majesté aura tousiours occasion de sa contenter du debuoir, qu'ils rendront à l'observation, & entretien de son alliance. De laquelle ils luy demeurent veritablement responsables.

Faict a la Haye en l'Assemblé des dicts Seigneurs Estats Generaux, le 19. Iour de Decembre, Mil six cens dixhuict. Signé Gisbert de Boekler. *& plus bas est escrit, par Ordonnance des dicts Seigneurs Estatz Generaux, signe* Aersen.

Dat is:

De Staten Generael der vereenigde Nederlanden/hebbende in hare vergaderinge gehoort/en rijpelijk geexamineert/de propositien vande Heeren Boissisie, en du Maurier, Ambassadeurs van den seer Christelijken Koning/ by mon-

de gedaen/ den 12. deser maent/ en des anderen daegs by schrift over gelevert/ uyt kracht van hare Creantie van den 28. November/verklaren; Dat sy noyt sake hooger betracht hebben/ van om door de rechtvaerdigheyt harer daden/ en Regieringe/aen sijn Majesteyt/alle ware en goede occasien te geven om sijne Koninglijcke gunsten en hulpe/ over haer te continueeren/ volgens 't exempel van den overleden Koning van onsterffelijcker memorien/ en onvergelijckelijcke voorsichtigheyt/ tot welstant en onderstut van hare Republijcke: tot welcken eynde sy altijdt sorchvuldiglijck/ in alle voor-vallen/ gesocht en omhelst hebben/ de heylsame adviysen en goede diensten/ tegens d'oproerigheyt en macht harer Vyanden/ waer over sy waerlijck alle oorsaeck hebben/ haer te bedancken; en daer over haer schuldig houden/ alle danckbaerheyt aen sijne Majesteyt/ende sijn Kroone/te betoonen/van gelijcken ist haer grootelijcx leet/datse van sijne Majesteyt verdacht ende bestraft worden/ van niet aengenomen te hebben/ d'officien haer gedaen/ ter sake van dese laetste beroerten/ raeckende den welstant van haren Staet/ na de waerdigheyt van 't verbont/ en vrientschap van sijne Majesteyt. Alsoo sy niet en konnen sien oft bemercken/ waer op doch dese klachte gefondeert staet/ vermits sy altijt/insonderheyt daer op geoogt hebben/om wel exactelijck te doen observeeren/ alle de plichten/ en verbintenissen der bespreecken/van de welke sy d'eere gehadt hebben/ met sijne Majesteyt te handelen/ende die te vernieuwen/ sonder yets van de selve veronachtsaemt te hebben/ oft daer uyt eenigsins soude hebben konnen rijsen d'alderminste occasie van misnoeginge en jalousie. Derhalven verseeckeren sich de voornoemde Heeren Staten/dat/ houdende den selven wech tot versterckinge van haren Staet/ die tot nu toe/ haer gelucklglijck behouden hebben/en stant gegeven hebben tot de vrientschap en Confederatie/ waer mede haer de twee Koningen achtervolgende/ge-eert hebben/ soo en sal sijne Majesteyt geen ander so veel [illegible]/ van haren tegenwoordigen wille en beleydt/ van gelijcken van eenen Staet/ die de waerdigheyt sijner gunsten en weldaden/ met danckbaerheyt/ ten vollen erkent/ behoort te doen. En dien/ niet min-

min begeerich is/ dat de continuatie/ en na-der verbintenisse/ te mogen behaerdicht worden sonder alle respect/ dat men sal gebon-den worden/ ten dienste van sijne Maje-steyt/ en bequaem tot haer eygene versec-kertheyt/ niet te min in gevolg van desen/ ontfangen de voornoemde Heeren Staten/ tot een getuygenisse van groote gunst/ de goede ende seer heylsame adviysen/ die sijne Majesteyt belieft heeft haer mede te dey-len/ in den tegenwoordigen tuestant van hare saecken/ haer vermanende vast te blij-ven in de vereeniging harer Provincien/ al-soo adviysen oock geheel conform zijn haer-lieyden oogmerck: want sy hebben altijdt 't selve begeeren en voornemen gehadt/ om dies te beter gequalificeert te zijn/ en tegens haer vyanden sich te conserveeren/ en hare bont-genoten waerdelijck te konnen dienen.

a T'en is oock niet sonder groote en rijpe consideratie/ dat men bewoegt is geworden de verandering te doen/ van eenige der Ove-righeden/ in sommige Steden/ waer van misschien 't geruycht van buyten grooter en heeter is geweest/ dan de sake waert is. Al-so dese remedie/ nootwendich/ licht/ en met groote voorsichtigheyt/ aengeleyt is/ b son-der eenige violentie/ oft bloet-stortinge. c In voegen/ dat de publijcke Authoriteyt/ d'eenigheyt/ den vrede/ en de versekertheyt/ tegens 't aenval van buyten/ ten vollen/ daer door zijn opgericht/ die door eenige d oproe-rige en nijdige geesten/ grootelijcx waren gealtereert/ niet sonder groot gevaer/ met

a De veranderinge der Magistraten, is geschiet door weynige, die 't niet toe en quam, (en recht tegen de Privilegien van Hollant) alleen om uyt te wercken haer voorgenomé desseyn, te weten, om de gevangen Heeren te ontblooten van alle hulpe en voorsprake, zijnde haer rechte Meesters, wiens saken sy uytgevoert haddé, afgeset.

b Dat dit sonder violentie of bloetstortinge is geschiet, is d'oorsake de goetaerdigheydt en vreedsaemheyt der gener, die afgeset wierden: maer had het de andere partije gebeurt, die en souden het so niet geleden hebben, 't welck wel af te nemen is, uyt de moetwilligheydt tot Leyden, Oudewater, en elders gepleegt.

c De publijke Authoriteyt, van de beste van alle de Provincien (die meer tot de oorlogen alleen heeft moeten contribueren, als alle d'andere te samen) is daer mede onder de voeten getrapt, ende met een Duc d'Alfsche tyrannye verscheurt en gebroken, 't welck heden klaer blijckt: also de Staten Generael, nu niet een Privilegie souden derven geven, op een eenig boeck, sonder te stellé: *mits dat hy suppliant, gebouden sal zijn, op desen onsen Octroye te versoecken, oock te optineeren, Atache van die Provincie of Provincien, daer hy 't voorsz. boeck sal willen doen drucken, venten of verkoopen.* Hoe veel minder macht hadden sy, over de Magistraten van Hollandt, of hare Dienaers.

d Dit is tegen de waerheyt, alsoo de afgesette Magistraten nergens meer toe en

de gedaen/ den 12. deser maent / en des anderen daegs by schrift over gelevert/ uyt kracht van hare Creantie van den 28. November/verklaren; Dat sy noyt sake hooger betracht hebben / dan om door de rechtvaerdigheyt harer daden/ en Regieringe/aen sijn Majesteyt/alle ware en goede occasien te geven om sijne Koninglijcke gunsten en hulpe/ over haer te continueeren / volgens 't exempel van den overleden Koning van onsterffelijcker memorien / en onvergelijckelijcke voorsichtigheyt / tot welstant en onderstut van hare Republijcke : tot welcken eynde sy altijdt sorchvuldiglijck/ in alle voor-vallen / gesocht en omhelst hebben/ de heylsame advysen en goede diensten / tegens d'opr oerigheyt en macht harer Vyanden / waer over sy waerlijck alle oorsaeck hebben/ haer te bedancken ; en daer over haer schuldig houden/ alle danckbaerheyt aen sijne Majesteyt/ende sijn Kroone/te betoonen/van gelijcken ist haer grootelijcx leet/datse van sijne Majesteyt verdacht ende bestraft worden / van niet aengenomen te hebben / d'officien haer gedaen / ter sake van dese laetste beroerten/ raeckende den welstant van haren Staet/ na de waerdigheyt van 't verbont/ en vrientschap van sijne Majesteyt. Alsoo sy niet en konnen sien oft bemercken/ waer op doch dese klachte gefondeert staet / vermits sy altijt/insonderheyt daer op geoogt hebben/om wel exactelijck te doen observeeren / alle de plichten / en verbintenissen der bespreecken/van de welke sy d'eere gehadt hebben/ met sijne Majesteyt te handelen/ende die te vernieuwen/ sonder yets van de selve veronachtsaemt te hebben / oft daer uyt eenigsins soude hebben konnen rijsen d'alderminste occasie van misnoeginge en jalousie. Derhalven versekeren sich de voornoemde Heeren Staten/dat/ houdende den selven wech tot versterckinge van haren Staet / die tot nu toe/ haer geluckiglijck behouden hebben/en stant gegeven hebben tot de vrientschap en Confederatie / waer mede haer de twee Koningen achtervolgende/ge-eert hebben/ soo en sal sijne Majesteyt geen ander oordeel strijcken / van haren tegenwoordigen wille en beleyt / van gelijck men van eenen Staet/ die de waerdigheyt sijner gunsten en weldaden/ met danckbaerheyt/ ten vollen erkent/ behoort te doen. En dien/ niet min-

nien hoogh nootwendich is/ dat de continuatie/ en nader verbintenisse/ te mogen bewaerdicht worden/ door alle respect/ dat men ſal geboo- den koningen/ ten dienste van ſyne Majeſteyt/ en bequaem tot haer eygene verſeeckertheyt/ niet te min in gevolg van deſen/ ontfangen de voornoemde Heeren Staten/ tot een getuygeniſſe van groote gunſt/ de goede ende ſeer heylſame advyſen/ die ſyne Majeſteyt belieft heeft haer mede te deylen/ in den tegenwoordigen turſtant van hare ſaecken/ haer vermanende vaſt te blijven in de vereeniging harer Provincien/ alſoo advyſen oock geheel conform zijn haerlieden oogmerck: want ſy hebben altijdt 't ſelve begeeren en voornemen gehadt/ om dies te beter gequalificeert te zijn/ en tegens haer vyanden ſich te conſerveeren/ en hare bont-genoten waerdelijck te kommen dienen.

a T'en is oock niet ſonder groote en rijpe conſideratie/ dat men beweegt is geworden de verandering te doen/ van eenige der Overigheden/ in ſommige Steden/ waer van miſſchien 't gerucht van buyten grooter en heeter is geweeſt/ dan de ſake weert is. Alſo deſe remedie/ nootwendich/ licht/ en met groote voorſichtigheyt/ aengeleyt is/ b ſonder eenige violentie/ oft bloet-ſtortinge. c In voegen/ dat de publijcke Authoriteyt/ d'eenigheyt/ den vrede/ en de verſekertheyt/ tegens 't aenval van buyten/ ten vollen/ daer door zijn opgericht/ die door eenige d oproerige en nijdige geeſten/ grooteliicx waren gealtereert/ niet ſonder groot gevaer/ met

a De veranderinge der Magiſtraten, is geſchiet door weynige, die 't niet toe en quam, (en recht tegen de Privilegien van Hollant) alleen om uyt te wercken haer voorgenomẽ deſſeyn, te weten, om de gevangen Heeren te ontblooten van alle hulpe en voorſprake, zijnde haer rechte Meeſters, wiens ſaken ſy uytgevoert haddẽ, afgeſet.

b Dat dit ſonder violentie of bloetſtortinge is geſchiet, is d'oorſake de goetaerdigheydt en vreedſaemheyt der gener, die afgeſet wierden: maer had het de andere partije gebeurt, die en ſouden het ſo niet geleden hebben, 't welck wel af te nemen is, uyt de moetwilligheydt tot Leyden, Oudewater, en elders gepleegt.

c De publijke Authoriteyt, van de beſte van alle de Provincien (die meer tot de oorlogen alleen heeft moeten contribueren, als alle d'andere te ſamen) is daer mede onder de voeten getrapt, ende met een Duc d'Alfſche tyrannye verſcheurt en gebroken, 't welck heden klaer blijckt: alſo de Staten Generael, nu niet een Privilegie ſouden derven geven, op een eenig boeck, ſonder te ſtellẽ: *mits dat hy ſuppliant, gehouden ſal zijn, op deſen onſen Octroye te verſoecken, oock te optineeren, Atache van die Provincie of Provincien, daer hy 't voorſz. boeck ſal willen doen drucken, venten of verkoopen.* Hoe veel minder macht hadden ſy, over de Magiſtraten van Hollandt, of hare Dienaers.

d Dit is tegen de waerheyt, alſoo de afgeſette Magiſtraten nergens meer toe en

langer ooghluyckinge en gedult/ geleden zyn-de/ den gantschen Staet omgestooten/ ende verdorven souden hebben/ tot ruine en deso-latie van de gemeente/ tot groot nadeel van den dienst van sijne Majesteyt/ en welstant van sijn Kroone. e Dat meer is/ daer en is maer geschiet/ een noodige verwisselinge van eenige personen/ alleenlijk sonder noch-tangs aen te roeren/ noch aen de Wetten/ Rech-ten/ noch aen de Policien der Steden. Men heeft oock geen ander oogmerck gehadt in 't verkiesen van Nieuwe Overigheden/ dan om te doen ophouden de groote partialitey-ten/ die ingeslopen waren/ door 't beleyt van de voorseyde Oproerige. Soo in de Steden/ als famillien selfs tot het oprichten/ toe/ van Tempel/ tegen Tempel. f Oock is in de verhaelde veranderinge/ voorsien/ door ge-qualificeerde/ en vertroude Luyden/ die tot den Welstant haers Vaderlants/ seer gene-waren/ die sonder twijffel/ door haer goede gedraegsaemheyt/ seer wel/ de goethertig-heyt der volckeren 't haerwaerts sullen kon-nen trecken/ ende den staet/ van alle gewel-dige beroerte bevryden/ g waer af men al reets de proeve siet in verscheyden Steden/ alwaer dese sachtmoedigheyt/ met de ordre die daer in opgericht is/ tot bescherm der on-noosele/ tegens d'eerste verdruckinge/ soo wel en geluckiglijck is ontfangen/ h dat al-le de Leden van den Staet/ (gelijckelijck d'eerste bitterheyt) verbloecken/ en voegen sich in de plicht van hare gehoorsaemheyt/ door de willige erkentenis haerder Opper-ste: En indien desen noot haer op 't hoogste gedrongen hadde/ so souden sy gehoopt heb-

hadden gearbeyt, als tot vrede, rust ende verdraegsaemheydt, daer ter contrarie, de nieuwe Magistraten, en soo nieuwe Staten, de luydē hebben verjaegt, gebannen, eerlijcke en vrome Predicanten in tucht-huysen en eeuwige gevanckenissen op-gesloten.

e Het is een verandering geweest, notoir tegen de Privilegien.

f Dit is gansch onwaerachtig, also de nieuwe Magistraten waren meest kale, beroyde en oproerige menschen, en veel vreemdelingen, die haer op verscheydē plaetsen, tegen hare wettelijke Overheyt hadden opgestelt, die noyt en hebben konnen winnen, de herten der onderdanen, also sy door haer vremde en ongeschickte proceduyren, de herten meer en meer vervreemden, tot dat de tijdt en de goede Regieringe van sijn Hoogheyt, de bitterheyt sleet, en dat weder verscheyde van de afgesette (dat notabel is) in de beste Steden, als Amsterdam en Rotterdā, in de Magistraet geset wierdē.

g Dit is valsch, alsoo tot Rotterdam alleē door quaet gouvernement, 13 a 14 persoonen (daer onder eenige heel schandelijk) zijn omgebracht, alleen om datse in de Godtsdienstige vergaderingen geweest waren. Dit en soude den vroomen ouden *Heer*, noch sijn Meesters, de Heeren Staten van Hollandt, niet geleden hebben.

h De bitterheyt ging, als den Heer van *Olden-Barnevelt* vermoort was, eerst aen,

ben.

ven van de gewoonlijcke voor-sorge van sijne Majesteyt / soodanig support en middelen / als hare macht ontbraken / tot herstellinge deser beroerten; in de welke sy nu / door de goetheyt Gods / in tijts versien hebben / sonder nadeel of belastinge van hare bontgenooten.

Belangende 't Synode / in dese Provincien beroepen / soo hebben sy altijt waerachtig gelooft / dat men daer door eenich middel van vrede / en eenigheyt / soude vinden / op de poincten / die oorsaeck tot de beroerte gegeven hebben / die in eenige Kercken haerder Provincien bevonden worden / de selve achtende d'aldersachtste / outste / en wettelijckste wech. i Gebruyckelijck van de eerste Kercke af / selfs ten tijden der Apostelen. Maer nochtans / wat naerstigheyt sylupden voor desen daer toe aengewent hebben / tot het verkrijgen ende verkondigen deser beroepinge / k soo en ist nochtans noyt in hare macht geweest / om te komen tot dese heylsame remedie / en te konnen l bedwingen / en versmooren dese geschillen / in haer eerste geboorte / oft beginsel.

Sijne Majesteyt kan sich indachtig maken / soo 't hem gelieft / van de gebeden / door verscheyden reysen aen hem gedaen / om in dit noodig en goede werck / gesecoureert te worden / van de hulpe ende bystant / van eenige sijner onderdanen / ter keure der Gereformeerde Kercke van sijn Koninckrijcke. m Maer men is wedersprooken ende mislept / door 't beleyt van een kleyn getal personen / die tegens alle reden en ordre van 't Gouvernement / misbruyckende hare vocatie / van buyten / de goede begeerte en arbeyt / van de voor-gemelde Heeren Staten /

de luyden wisten nu noch niet hoe sy het hadden.

i In de eerste Kercke en was op de Synode, party geen Rechter.

k De Staten van Hollande hebben altoos geweest voor Decisie en scheuringe, gelijck door de Synode de scheure by na ongeneselijck is geworden.

l Dit sochten de H: Staten van Hollant door onderlinge verdraechsaemheydt, en vrede te houden met malkanderen.

m Dit is valschelijck gelogen, dit kleyn getal persoonen, waren de Edelen en meeste Steden van Hollant, die volgens haer plicht de Vry- ende gerechtigheden des Lants voorstonden.

ten / onvruchtbaer maeckten.

Nademael nu nochtans/dat door de goetheyt Gods / seer wijs ende kloeck beleyt/ en dapperheyt van de Heere Prince van Orangien, in 't tijdlijck von haren Staet hebben bekomen/ soo hebben sy niet willen nalatich zijn / alsoo haest hare sorge te verstrecken over 't Geestelijcke / tot uytvoeringe deses. 't Synodium is geopent met de maent November 1618. gelijck vereyscht / en sulcx behoort/met dese eenige beschrijving/niets anders te beoogen / dan d'eere Gods/ ende de ruste der conscientien/ in de suyverheydt sijnes woorts ; waer in sich vinden soo groot een getal n uytnemende Mannen/ soo in Godsaligheyt als Geleertheyt uytgekosen/ door hare superieurs : Soo dat de meergemelde Heeren Staten volkomen oorsaecke hebben / 't beste van haren arbeyt te verhopen : En oock sonder twijffel/ door Godts heylige Genade/ o d'uytkomste sal getuygen geven/ van hare oprechte en eenvoudige intentie / in desen / tot vernoeging van sijne Majesteyt / welstant en rust van hare Republijcken / en tot schaemte van de eerste stichters deser oproerische factie.

n Dit waren meest bittere partijē, van de gene, die men al te voren gecondemneert hadde, andere waren gesonden met gelimiteerde commissien.

o De uytkomst is geweest, gelijk den Heere van *Olden-Barnevelt*, en andere, vreesden, een jammerlijke scheuringe, en groote verbitteringe onder de Inwoonders.

De Heeren Staten hebben oock wel aengenomen ende overwogen, de redenen ende consideratien / door de Heeren Ambassadeurs voorgestelt/ten faveur van de gevangenen/om haer te doen administreeren korte en goede Justitie/ die met alle sachtmoedigheyt handelende / indiense p niet t'samen/ met de vyanden van desen Staet/ geconspireert hebben. Maer alsoo de veel-gemelde Heeren Staten onophoudelijck besich zijn geweest/ om de noodige versekerheyt / hare Republijcken toe te brengen / die grootelijcx wanc-

p Dit is noyt gebleken, ende was haer dit nagegeven, om 't gemeene volck, tegen te Gevangens te verbitterē, maer 't korte en goede recht (dat men den getrouwsten, die Hollandt oyt gehadt heeft) gedaen heeft, sal 't eynde van dese Historie aenwijsen.

[illegible] / door de [illegible] q der [illegible] / die na de nieuwigheyt haeckten / tot [illegible] alteratie der Religion / Gerechtigheden / Grondt-wetten / en als regel der Policien. r En dat selfs dese conspiratie soo groot wiert bevonden / datter by na niet vry noch onbesmet was. Soo achteden sy / dat men niet mochte precipiteeren in een proces / van soo grooten importantie / en gevolg / en dat het ter saecken noodigst was / allen forme en ondersoecking / des behoorich zijnde tot sijnder onderrichting / om klaerlijck hier na te doen sien en blijcken de rechten gront / ende waerdigheyt van de sake / dat ock dit retardeeren niet nadeelig aen de ſ Criminele soude wesen / indiense in presumtie van onnooselheydt waren. Dit niet tegenstaende / isser geen verlies van tijt geschiet; maer is daer inne / na behooren / met naersticheyt gearbeyt : En is alreede soo verde gebracht / dat sy hun verseeckeren / dat het Jugement daer over haest sal mogen volgen / dat sonder twijffel soodanich sal wesen / t dat ter verkondinge dessels / alle de bont-genooten / die de voorspoet deses staets lieven / ende insonderheyt sijne Majesteyt / Prince van oprechtigheyt ende gericht / van de rechtvaerdigheyt desselfs lof sal spreken / als hy beter onderricht sal zijn / van den stant deser v Conspiratie.

Onderwijls bidden sy de voor-gemelde Heeren Ambassadeurs / sijne Majesteyt te willen verseeckeren / van harent wegen / datse altijdt soo seer sullen hellen na de sachtmoedigheyt ende goedertierentheyt / (tot de welcke sy / ende de conditie harer bedieninge / uyt der aerdt geneygt zijn) als het recht der Justitie / ende de beschermige deses

Staets

q Die hebben na Nieuwigheyt gehaeckt, die de loffelijcke oude regeeringe hebben verandert, ende nieuwe, tegen de Privilegien, hebben ingevoert, ende alsoo Grontwetten ende regel der Policien hebben geroert.

r Dit is een valsche leugen, die noyt bewesen is, noch sal bewesen werden.

ſ Soo den Heere van *Olden-Barnevelt*, ende de twee andere Gevangens, criminelle geweest zijn, soo waren 't de Edelen ende meeste Steden van Hollant, wel te degen, alsoo dese waren Dienaers van de Heeren Staten van Hollant, die niet gedaen hebben als uyt last van hare Meesters.

t Dit schaemt hem selven, ende is de verkondinge van 't Jugement, en 't briefjen, dat een jaer daer na uytquam, so schandelijck geweest, dat de Rechters noyt haer namen daer onder hebben derven stellen.

v Dit wort genaemt Conspiratie. O! schandelijck werk; doch God sal richten.

Staets sal mogen lyden / sonder dat sy hopen / dat syne Majesteyt / ten respect van 't Evenement / behoeve raedtsaem te vinden de moeyelijcke aensoecken der qualijck gegronde soliciteurs / van eenige der schuldige partijen te prefereeren / tot na deel van de waerdigheydt / en seeckerheydt deser Republijcke : Maer sy vermoeden / in tegendeel / dat syne Majesteyt noodiger sal vinden / tot sijnen dienst / ende deser Provincien welstant / alleen te rapporteeren aen de Regeeringe / ende oordeel van de meer-gemelde Heeren Staten. x En sullen alle naerstigheyt en moeyten aenwenden / alles te beleyden met oprechtigheydt ende sachtmoedigheyt van binnen / dat de gehoorsaemheyt der onderdanen sal afgemeten worden na hare Authoriteyt / en met soodanigen voorsichtigheyt en respect van buyten / dat sijn Majesteyt altijdt oorsake sal hebben / sich te vernoegen over het debvoir / dat sy dragen sullen aen d'onderhouding en nakoming van sijn verbont : Waer voor sy hem waerlijck responsabel blijven.

x Daer is nergens minder na getracht, als na oprechticheyt en sachtmoedicheyt; maer meer tot wreetheyt en onrecht.

Gedaen in den Hage, ter Vergaderinge van de boven-gemelde Heeren Staten Generael, den 19. December 1618. Onderteyckent: *Gijsbrecht de Boeckler*, en lager stont geschreven: Ter Ordonnantie der boven-gemelde Heeren Staten Generael. Geteyckent: C. *Aerssen*.

Als den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt, soo nu en dan geexamineert was / ende dat men daer na wederom op hielt / sonder dat men konde vernemen watter om ginck: soo hebben de Huysvrouw / Swagers / ende Kinderen / alle debvoir gedaen aen sijn Excellentie, dat den gevangen man / die altemets swack ende sieckelijck was / te mogen in sijn huys krijgen / onder behoorlijcke cautie : maer sijn Excell: schoone woorden gevende / wees heunlyden vander handt / aen de Staten Generael / maer alsoo sy luyden de selve voor sijne partijen / ende niet voor sijn Rechters en hielden / konden sy qualijck daer toe verstaen / om de

selve daer in te erkennen/ siende nochtans dat sy anders niet en konden uyt rechten/ door dien de Staten van Hollandt/ door de veranderingen/ voren verhaelt/ niet en deden tot voorstant van hare gerechtigheyt/ nochte tot maintenue van hen gegeven Sauveguarde/ zijn eyntlijck genootsaeckt geworden/ van den noot een deucht te maecken/ ende na dat den gevangen Heere/ over sestien weecken gevangen hadde geseten/ hebben dese navolgende eerste Requeste/ aen de Ho: Mo: Heeren Staten Generael overgegeven/ in Decembri 1618.

Eerste Request, by de Huysvrouwe, Swagers, ende Kinderen, van den Heere van Olden-Barnevelt, *overgegeven aen de Heeren Staten Generael.*

Geven reverentelijck te kennen, de huysvrouwe, Swagers ende kinderen van den Heere *Iohan* van *Olden-Barnevelt*, Ridder, Heer tot *Berckel* ende *Rodenrijs* &c. Advocaet van de Landen van Hollandt, ende West-Vrieslandt, dat alhoewel sy Supplianten, met groote reden, over het arrest ende detentie van des selfs persoon, volgende uwe Ho: Mog: geliefte gedecerneert, van beginsel af, sich hebben mogen beclagen, door dien 't selfde streckende was, niet alleen tot prejuditie van de Jurisdictie van Hollandt ende West-Vrieslandt (de welcke hy alleen is onder worpen) maer dat oock daer door, hem benomen wierde, het effect van den openbaren, ende alomme gepubliceerden placcate, van de Heeren Staten van de selve Landen, by 't welck hare Ed: Mog: weynich weecken, voor het voorsz. Arrest, den selven Heer Advocaet in hare speciale protectie hadden genomen, ende voorts by solemnele Deputatie, uyt het midden van hare Ed: Mo: vergaderinge, te weten de Heere van *Asperen* uyt de Heere Edelen, ende den Heere Burgemeester *Crayestijn*, Heere van *Wulven*, van Dordrecht, ende eenige meer van andere Steden versocht hebben, wederom in haer Ed: Mog: Vergaderinge te willen komen, ende de selve met sijnen Raedt te dienen: brantmerckende daerenboven, ende voor valsche ende Calumieuse condemnerende, de fameuse Libellen, tegens sijn Ed: uyt-gegeven, by de welcke hy niet alleen van factie, maer oock van verraderye wierde beticht. Soo hebben nochtans sy Supplianten, om 't groote respect, 't welck sy uwe Ho: Mo: ende sijne Pr. *Excellentie* toedragen, daer mede gesupersedeert, ende op 't vertrouwen dat de selve detentie weynich tijdts soude duyren, tot noch toe patientie daer inne genomen, Dan nu bevindende, dat niet tegenstaende des voorsz. Heere van *Olden-Barnevelts* hoogen ouderdom, van een en t'seventig jaren, hy over de sestien weecken lang in dit Arrest gehouden, ende eenige weecken lang by uwe Ho: Mo: Commissarisen is gehoort, ende geexamineert geweest. Soo en konnen sy Supplianten niet langer sedich staen, de behoorlijcke goede officien by uwe Ho: Mo: voor hem te doen, ende met alle eerbie- *Versouck der Supplianten.*

 dim-

dinge te versoucken, dat uwe Ho: Mo: lettende op des selfs hooge ouderdom ende swackheyt, gelieven tegens hem en hun Supplianten bewogen te worden, met goedertiere ende Christelijcke medogentheyt, ende hem dien-volgende te accorderen in sijn huys te mogen komen, om aldaer de voordere gesteste van uwe Ho: Mo: te verwachten, mits al voren stellende behoorlijcke sufficiante cautie, van tot vermaninge van uwe Ho: Mo: 't allen tijden wederom in verseeckertheyt te komen, ende gelevert te worden. Waer toe sy Supplianten bidden dat uwe Ho: Mo: gelieven vastelijck te gelooven, ende sich te verseeckeren, by soo verre sy Supplianten de minste suspicie hadden konnen, ofte noch konsten scheppen, van dat de voorsz. Heer van *Olden-Barnevelt* sich selfs, ende sijn Vaderlandt (voor welckers welvaren hy soo veel jaren lang, oock in Legers en elders met perijckel sijns lijfs, sonderlinge heeft geyvert) vergetende, met Roomen, ofte Spangien eenige de minste intelligentie, tot nadeel van den Landen, of van de Gereformeerde Religie gehadt hadt. Dat sy Supplianten (niet tegenstaende hare natuerlijcke verbintenisse) echter sich beswaert, ja beschaemt soude vinden, een woort voor hem te spreecken. Maer dewijle sy luyden veel jaren lanck niet alleen selfs gespeurt ende bevonden, maer oock van alle de werelt verstaen hebben, sijnen grooten gestadigen arbeyt en yver, tot 's Lants welvaren, afbreck van Spangien, voordeel ende dienst van *Sijne Excellentie*, ende van den doorluchtige Huyse van Oraignen, ende *Nassau*, bevesticht ende betuycht met soo vele, ende verscheyde verklaringen van de Heeren Staten van Hollandt, tot sijnder eere ende voordeel gedaen. Soo en konnen sy Supplianten hem van al sulcke delicten, ende ontrouwigheden niet culpabel houden, ende meynen mitsdien goet fundament te hebben, omme met confidentie dit tegenwoordich versouck in in aller ootmoedigheydt, aen u Ho: Mo: te doen. Ende of wel de beswaerlijcke, ende twistige tijden mochten veroorsaeckt hebben, dat sijne getrouwigheydt eenichsins mochte verduystert zijn, soo vertrouwen nochtans sy Supplianten, dat uwe Ho: Mo: na hare groote wijsheydt, Equiteyt, ende discretie sullen goet vinden, met den Koninck *Assuero* op te doen soecken, de registeren ende memorien in uwe Ho: Mo: Vergaderinge, sedert eenendertig jaren herwaerts gehouden, om te ondersoucken de getrouwigheydt van desen *Mardocheus*, ende te overwegen, sijne groote diensten, nu omtrent de vijftich jaren gestadelijck den Lande gedaen, ende dat hy over de twee en dertich jaren lanck, na sijne gelegentheyt soo treffelijcken nutbaeren, ende profijtelijck lidtmaet van 's Landts regeringe is geweest, ende door sijne continuele sorge, ende beleydt van saecken, de Provincien in 't generael ende particulier, grotelijcks heeft verobligeert, 't welck alleenlijck alle sijn quade beschuldingen, als buyten alle waerschijnlijckheydt synde, souden behooren te niet te doen. Bidden daerom de voorsz. Supplianten seer ootmoedelijck, dat uwe Ho: Mo: op haer billick versoeck by desen gedaen, gelie-

Presentatie van de behoorlijcken sufficiante cautie.

lieven favorabele resolutie te nemen, daer door sy sich te meer verobligeert sullen houden, om te bidden voor uwe Ho: Mo: geluckige, ende voorspoedige regeeringe. 't Welck doende &c. In Margine stont geschreven. Alsoo de Hooge ende Mog: Heeren Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden geresolveert syn, Heeren Johan van Olden-Barnevelt, met den eersten te laten administreren ende wedervaren goet recht ende Justitie: Sullen de Supplianten ondertusschen, ende soo lange gedult ende patientie nemen. Gedaen ter Vergaderinge van de Hooch-Gemelte Heeren Staten Generael op den 20. Decembris, 1628, lager stont geteeckent C: *Aerssens.*

Apostille van de Staten Generael.

Hier is noch wat respects.

Met dese Apostille hebben de Supplianten voor die tijdt moeten patientie nemen / middelertijt bleef den gevangen Heer alsoo sitten/ sonder dat'er yemant/noch Huysvrouwe/noch Kinderen/noch vrienden eenich acces by mochten hebben / ende dat hem benomen was/ dat kleyn vermaeck/ dat hy mochte gehadt hebben/ van dat hy somtijdts door het middel van de peeren/ en andersints eenige advertentie hadde bekomen / ende oock somtijts van sijne gelegentheyt yet hadde konnen laten weten. In desen staet nu sijn saecken staende/ende in dese bedroeffenisse zijnde/ heeft hy wederom eenige verquickinge bekomen / namentlijck dat hy vont op seeckere plaetse/ seeckere klachte van de Remonstranten / een discours van de Comeet die op die tijt gesien wierde. Twee propositie die den Ambassadeur van Vranckrijck gedaen hadde/ aen de Heeren Staten Generael. Dan en konde niet bedencken van wien het komen mochte / overmits daer niet anders by was. Daer na vont noch een Vlesken inckt/ ettelijcke vellen papier/ende eenige pennen/ en daer na oock advijsen van wie het gesonde wierde. Hier door was sijn Ed: grootelijcks verblijt / ende was hem dit een grooten troost / en verquickinge/ in dese swaere langduerige ende benoude gevanckenisse. Sijn Ed: was oock geschreven/dat hy een teycken soude doen doen/of het oock wel ontfangen was. Dit teecken wiert gegeven/ volgende de aenwijsinge in sulcker manniere/ dat soo yemant anders 't selve gevonden hadde/en soude daer niet hebben konnen mede uytrechten. Door desen middel kreech hy van doen voortaen alle advijsen/ van 't gene daer omme ginck/ende alle watter niews mochte uyt-komen/ tot saterdach toe incluys/ als sijn Ed: des sondaechs de sententie des doots verkondicht wierde / gelijck na verhaelt sal worden. Doch alhoewel sijn Ed: advijsen/ ende nieumaren genoech bequam/ ende versoch wat er buyten omme ging/ en dat hy nu oock middel hadt om te mogen schrijven/ soo en konde sijn Edelh: soo seecker niet uyt-senden/ als hy wel van buyten alles konde bekomen. Doch heeft daer na oock middel gevonden/ om alsmede yets uyt te seynden/ gelijck oock noch verhaelt sal worden.

Groote boosheyt.

Syn Edelh: crycht weder door secrete middelen, pennen inckt, ende papier, en alle nieumaren, en boecxkens die daer mochte uyt-komen.

[illegible] 's Saterdaechs [illegible] ende negen weken/ nadat sijn Ed: gevangen [illegible]/ ende in [illegible] was/ is

Brant in de schoorsteen van de Rechters Kamer.

vander Meulen in de Kamer gekomen/ ende seyde/ mijn Heer en behoeft niet te verschricken/ of hy hoorden schieten/ daer is wat vier in een hout van de schoorsteen/ in de Rechters Kamer (de welcke tegens sijn Edelh: Kamer respondeerde) men salder met een roer in schieten/ om dat het vier neer-vallen soude/ van daer en is geen swaerigheydt/ het sal terstont gedaen zijn. Sijn Edelh: en wilde niet te bedde gaen/ voor het gedaen was/ het duerde omtrent een uyre lang/ eer het geblust was. Doen quam vander Meulen in de Kamer ende seyde/ mijn Heer mach nu wel gerust slapen/ 't is gedaen. Sijn Ed: en seyde dien avondt niet tegen vander Meulen, en ginck terstont te bedde. Maer 's anderdaegs middachs vraechde sijn Ed: vander Meulen, Hoe quam gister avont den brandt in de schoorsteen? vander Meulen seyde/ soo ick verstaen hebbe/ hadden de soldaten wat te groote vieren aengelept/ dat was boven in 't hout van de schoorsten gekomen. Sijn Ed: seyde/ waerom leggen de soldaten soo groote vuyren aen? ten is geen gebruyck, dat de soldaten groote vuyren aenleggen; men soude so wel het geheel Hof in brandt steken: vander Meulen seyde/ het is soo grooten noot niet geweest/ de Soldaten en konnen oock sonder vier niet zijn. Sijn Edelh: seyde/ Dat weet ick oock wel; maer ten is geen gebruyck, dat de soldaten soo groote vuyren aenleggen. Vander Meulen seyde; de Soldaten hebben altijt grooter vuyren gehadt/ als de Heeren selfs doen. Sijn Ed: seyde met een een heftigheyt/ Waer is dat oyt gehoort, besiet in andere Corps de Guardes, of de Soldaten dat doen; het ware om ons altemael om den hals te brengen, ende hier te laten verbranden: voor my het ware kleyne swarigheydt, Ick ben oudt, men soud'er noch wel om lacchen, dat icker bleef, maer het waer om 't gantsche Hof te doen, ende den halven Hage, met desen droogen oosten wint: denckt eens wat een schade 't sijn soude, soo veel Kostelijckheydt, ende pampieren, die in 't Hof zijn. Vander Meulen seyde: ten is sulcken noot niet geweest/ daer en is oock niemant die daerom lacchen soude. Sijn Ed: seyde/ gy weet wel beter, al segt gy dat; gy weet wel wat'er buyten omgaet: vander Meulen en seyde niet/ sijn Ed: seyde/ ick weet wel beter; vander Meulen was heel verstoort/ ende seyde tegen sijn Ed: Dienaer: ick belove hem/ dat ick het wel onthouden sal.

Syn Edelh: sorge voor 't Hof, ende de papieren.

Bitterheyt van, vander Meulen, sonder reden.

Den 5. Januarij versocht sijn Edelh: audientie in 't particulier/ ende was ontrent een half uyre binnen. Sijn Edelh: seyde daer na tegen sijn Dienaer/ Ick en weet niet, wat dit volck in haren sin heeft, sy willen my geen pennen noch inct geven; noch daer en komt niemant by my. Sijn Ed: vraechde dickwils aen vander Meulen, wat d'oorsaeck was/ datter niemant en quam? hy gaf altijt den eenen leugen/ ofte den anderen voor antwoort.

De Huysvrouwe ende Kinderen/ van den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt, merckende/ dat niet tegenstaende d'Apostille/ die de Hooch Mog: Heeren Staten Generael/ op haerluyden requeste/ den 22. De-

eembrts verleent/ niet verder en hebben gedisponeert/ sonder dat oock de saecke/ van hem goet rechte te doen administreren/ wierdt by der hant genomen / soo hebben sy raetsaem gevonden / aen de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ sijne Heeren ende Meesters/ oock requeste te presenteren/ de wijle sijn Edelh: in haren dienst/ uyt het midden van haer genomen / ende gearresteert was. Ende datse oock verstonden dat hy alleen/ voor henluyden/ ende de Collegie van Justitie/ in Hollant/ justiciabel was; hoorende oock altemets dat sijne Ed: somtijts sieckelijck was / ende niet wel te passe: hebben de na volgende requeste aen de selve overgegeven.

Aen de Edele, ende Groot-Mogende Heeren, Mijn Heeren de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt.

Edele Groot-Mogende Heeren: Alhoewel de bedroefde Huysvrouwe ende Kinderen, van Heere *Iohan van Olden-Barnevelt*, *Ridder*, *Heere* tot *Berckel*, ende *Rodenrijs* &c. Advocaet, Segel-bewaerder, ende Regifter-meefter van uwe Ed: Groot Mo: Landen, met groote redenen, van 't begin, wel hadden mogen klagen aen uwe Ed: Groot Mo: over het Arreft, ende detentie van des selfs persoon gedaen, by eenige Heeren Gedeputeerde van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael, der Vereenichde Nederlanden. Soo hebben nochtans sy Supplianten, om seeckere goede consideratien van sulcks te doen, gesuperfedeert, ende patientie gehadt, tot dat hy gehoort ende geexamineert soude zijn, 't welck eerst by der handt genomen is geweest, na dat hy ontrent drie Maenden lanck, in seecker strifte dentenie geseten hebbende, geduert heeft de tijdt van ontrent twee Maenden. Oversulcks sy Supplianten nu onlancx hun geaddresseert hebbende, aen de Hooch Gemelte Heeren Staten Generael, op welcker name hy gearresteert was, hebben aldaer met requeste ootmoedelijck versocht ende gebeden, dat het hare Ho: Mo: gelieven soude (insiende sijnen grooten ouderdom, ende langdurige getrouwe diensten, den Lande gedaen) hem te accorderen in sijn huys, by de sijnen te mogen komen, omme aldaer hare Ho: Mog: voordere gelieven te verwachten; mits, al-voren, stellende sufficiante cautie, van tot vermaninge van hare Hooch Mog: tot alle tijden, wederomme in verseeckerheydt te komen. Op welck equitabel versouck, hare Ho: Mog: op den 22. Decembris, lest-leden, voor Apostille verklaert hebben, dat sy geresolveert zijn, den voorsz. Heere van *Olden-Barnevelt*, metten eersten te laten administreren, ende wedervaren, goet recht ende justitie, ende dat de Supplianten ondertusschen soo lange gedult ende de patientie sullen hebben te nemen, als nader te sien is, by 't voorsz. versouck ende Apostille, hier beneffens staende. Sonder dat, tot noch toe, daer op yet gevolgt is, niet tegenstaende, 't sedert meer als vijfentwintig dagen sijn overstreecken, sijnde 't samen een tijdt van on-

De Huysvrouwe ende Kinderen, van den Heere van Olden-Barnevelt, presenteren Requeste, aen Heeren Staten van Hollandt.

trent vijf Maenden. Voorwaer, voor soo een persoon, die tot soo hoo-gen ouderdom gekomen, ende swack van nature is, ende daerenboven van alle vertroostinge, ende geselschap van vrienden ende magen, gestadelijck, ende sorchvuldelijck afgesondert gehouden wert, ende daerenboven, 't sedert eenige weken, geen papier of inckt en heeft mogen gebruycken, te seer verdrietich, ende niet wel langer te herden is; insonderheydt daer toe concurrerende boven d'incommoditeydt ende quellinge, de voorsz. lange ende stricte detentie, dat hy alrede door gantsch Europa, in sijne goede reputatie, ende eerlijcken name, grootelijcks is gequetst, ten regarde, dat hy buyten sijne schult evenwel moet gedoogen, dat hem door de gantsche werelt met valsche geruchten, ende notoire calumnien wert na gegeven, dat hy soude zijn een Landts verrader, ende van den Paus, ofte Koninck van Spaengien gecorrumpeert, gelijck hy mede heeft moeten gedogen, dat noch onlangs eenige syne kofferen met klederen, ende silverwerck (die door sijn ordre gebracht waren tot Rotterdam, eenige tijdt voor 't voorsz. Arrest, aldaer by eenige Gedeputeerde, dadelijk by avont syn geopent, sonder yet anders, dan de voorsz. kleederen, en silverwerck, daer inne bevonden te hebben. Sulcks dat de Supplianten, siende de voorsz. harde proceduren, ende geen uyt-komsten der selver, door den uytersten noot gedrongen werden, ten laetsten haer toevlucht te nemen, tot V. Ed. Groot Mo. daer van sy naest Godt haer meeste troost verwachten, ten eynde het uwe uwe Ed. Groot Mo. gelieve, boven 't gunt by hen Supplianten, by de voorsz. requeste, aen de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, overgelevert, is verhaelt, in te sien, den persoon van den voorsz. Heer van *Olden-Barnevelt*, te weten, dat hy soo lange jaren onder uwe Ed. Groot Mog. geluckige, ende voorspoedige regeringe, in de qualiteyten hier voren verhaelt, het Landt van Hollandt, ende West-Vrieslant, in alle getrouwigheydt, by dage ende by nachte heeft gedient, ende gestadich sonder eenich insicht, menichmael met perijckel syns lijfs, het recht van Hollandt, ende West-Vrieslandt, ten uytersten helpen bewaren, ende voorstaen, ende tot verscheyde reysen ernstelijck versocht hebbende, van syn dienst ontslagen te mogen werden, als over lange wel gevoelt hebbende, dat gelijck syne hoogen ouderdom, synen dienst beswaerlijcker maeckte, de selve oock ten lesten verachtinge soude mogen mede brengen, overmits de menschen doorgaens gewoon syn alleenlijk te achten, ende lief te hebben, 't gene daer van sy lange profijt konnen genieten: maer alsoo hy soo wel by V. Ed. Gr. Mo. Gecommitteerde Raden, ende oock verscheyden treffelijcke Steden, van tijdt tot tijdt, ende eenige der selver noch over een jaer, ten eynde hy om syn indispositie wille, tot Uytrecht was vertrocken, ernstelijck wierde versocht, ende gesommeert, omme wederom in Hollandt te komen, ende synen dienst te betreden, dat hy niet willende het Landt synen dienst ontrecken, 't selve hoewel seer ongeerne gedaen heeft, gelijk in de voorsz. requeste aen hare Ho:

SynEdelh: Cofferen met klederen, ende silverwerck wierden geopent, ende gevisiteert.

SynEdelh: heeft verscheyde malen versocht, ontslaginge sijns diensten.

re Ho. Mo. waerachtelijck verhaelt wert. Ja oock weynich weecken voor syn Arrest, doemen begon alle vilainie van verraderye, ende anders met faemrovende libellen tot synen laste (ende om synen dienst onnut, ende odieux te maecken, tegen hem uyt te stroyen) merckende het voorgeest, dat aenstaende was, ende daeromme uyt de Vergaderinge, ende synen dienst willende blijven, dat uwe Ed. Gr. Mo. na rijpe deliberatie, hem hebben solemnelijk 't synen huyse besonden door eenige Heeren uyt den Edelen en Steden, ende versocht synen dienst te continueren, aggreerende daeromme syne voorgaende diensten, en besoignien. Ende hem met eenen daer op nemende by openbaren gedruckten, ende alomme gepubliceerden Placcate, in uwe Ed. Groot Mog. speciale protectie, ende Sauveguarde, op de welcke hy sich gantschelijck in Godes Naem (niet tegenstaende verscheyde advertissementen, dat men het op hem hadde geladen) ter contrarie, vertrouwen hebbende, verlaten (als die in andere swaere tijden in uwe Ed. Mog. beloften, ende toeseggingen, geen gebreck noch faute hadde bevonden) synen vorigen plicht, ende dienst heeft gecontinueert, ende dat dies niet tegenstaende, boven en tegens alle rechten, hoogheyden ende Privilegien, van den Lande van Hollandt (om de welcke mede tegen den *Koninck* van *Spangien*, ende den *Hertoch* van *Alva*, te mainteneren ende staende te houden, tot noch toe, soo veel bloets verstort, ende periculen uyt-gestaen zyn) sonder eenige voorgaende informatien, ofte territorium versocht te hebben, tot geen kleyne vilipendentie, ende infractie van de jurisdictie ende Souvrainiteyt, van den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt, oock tegens de naerdere unie der Vereenichde Nederlanden, hem, wesende in dienste, ende een ingeseten van Hollandt, ende mitsdien nergens dan voor den Hollantsche Hove, ende rechten justiciabel, ten tijde hy hem was vervoegende, na de plaetse daer uwe Ed: Gr: Mo: doenter tijdt beschreven, ende staetsgewijs vergadert waren, synde hy mede een treffelijck litmaet van de selve Vergaderinge, is geärresteert geweest, door 't beleyt ende laste alleenlijck van eenige Gedeputeerden, van de Hooch Gemelte Heeren Staten Generael, sonder voorgaende resolutie, ofte kennisse van hare Ho: Mo: voor dien tijdt, als kennelijck is. Overmits de selve Gedeputeerde 't voorsz. Arrest, eerst daer na aen hare Ho: Mo: hebben geopenbaert, de welcke uwe Ed: Gr: Mog: nochtans alleen, ende niemants anders alhier in den Hage, ende overslicks in 't midden van Hollandt, by aldien by den voorsz. Heere van *Olden-Barnevelt*, yets onbehoorlijcks tegens den staet van den Lande ware gedaen, ofte geattenteert, als sy Supplianten vastelijck vertrouwen dat neen, de kennisse ende Judicature van dien was competerende. Versoeckende daeromme de Supplianten seer ootmoedelijck, dat het uwe Ed: Gr: Mo: na hare groote wijsheydt, al 't gunt voorsz. is, ende de consequentie van dien rijpelijck overwegende, ende goet regardt nemende, op 't Maintienement van de Hoogheyt, rechten, Jurisdictien,

Syn Edelh: is tegen alle rechten, ende Privilegiē van Hollandt gevangen.

By eenige Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael.

Versoeck der Supplianten.

ende

ende Privilegien van Hollandt, ende uwe Ed. Gr. Mo. Souverainiteyt, ende dat oock na rechte ende reden, meer als notoir is gelijck een ondersaet ende vassael, schuldich ende gehouden is, syn *Prince* ende Hooge Overigheydt te dienen, te eeren ende te respectéren. Dat van gelijcken een *Prins* toestaet, syn ondersaten ende vassalen te beschermen, ende defendéren, sonder dat hy den selven syn ondersaet, om saecken hem raeckende, ende in synen dienst ende Territorio gedaen, voor andere Staten ofte Heeren, niet wesende zyn Competente rechters, te mogen in rechte te laten betrecken, veel min hem tegens zyn wil en danck, eenige vreemde Jurisdictie onderwerpen, ofte overgeven, gelieven de saecke van den voorsz. Heer van *Olden-Barnevelt*, synde alleenlijck in uwe Ed. Gr. Mo. dienst, der selver ondersaet, ende vassael, aen haer te nemen, ende in hare Vergaderinge af te doen, als in de welcke hy nu twee en veertich jaren, in verscheyde qualiteyten, gestadelijck heeft gebesoigneert, de welcke syne Actien ende beleydt levendich bekent zyn, ende daer van oversulcks sonder moeyten, ofte groot ondersouck sullen konnen getuygen. Alsoo alle 't gene dat men hem soude willen, ofte mogen te last leggen, spruyt uyt saken, hem van uwe Ed. Gr. Mogende belast, sonder welcken last hem niet mogelijck is geweest yet te konnen uyt rechten, als geen andere vocatie hebbende: mits 't welck het oock wettelijck ende loffelijck sal zyn, ende met goede kennisse ende ordre geprocedeert, dat hy aen dese hooge Vergaderinge, selve opentlijck redenen geve, van alle syn directien ende Actien, op dat alsoo van de rechte waerheydt van alles, uwer Ed. Groot Mo. selver, als syne goedertieren hoochste Overigheyt, klaerlijck en naectelijck mach blijcken. Versoeckende sy Supplianten mede seer ootmoedelijck, na dien sy beduchten, dat dit alles langer soude konnen aenloopen, als de swackheydt ende gelegentheydt, van den Heere van *Olden-Barnevelt*, sonder inconvenient sal konnen lijden, ofte uyt-wachten, dat uwe Ed. Gr. Mo. middelertijt met den eersten den selven gelieven te ontslaen, om in syn huys by den synen te komen, ende aldaer te mogen verwachten, de uytkomste van de saecke, mits stellende sufficiante cautie, van 't allen tyden, tot uwe Ed. Gr. Mo. aen-maninge, wederomme in verseeckerheydt gestelt te werden. 't Welck doende &c.

Ende om beter heylupden versouck te mogen obtinéren / soo hebben sy des ander daechs oock raedtsaem gevonden / aen de selve Ed. Heeren Staten van Hollant oock over te geven / dese navolgende Deductie / daer inne de redenen / ende het fundament der selver requeste / ende hen versouck wat nader gededuceert wordt.

Eerste

Eerste deductie, aen de Ed: Heeren Staten van Hollandt, overgegeven, by de Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van Olden-Barnevelt.

Edele Groot Mogende Heeren. De Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van *Olden-Barnevelt*, Ridder, Heer van *Berckel* &c. Advocaet van den Lande, als noch insisterende op 't versouck aen uw Ed: Gr: Mo: op gisteren by requeste gedaen, ende in alle onderdanicheyt biddende, dat deselve gelieven daer op goedertierlijck, ende favorabel te disponéren. Vougen tot nader justificatie van dien, dat uwe Ed: Gr: Mo: (onder alle onderdanige reverentie, ende correctie) mitsgaders d'ordinaris Collegien van justitie van desen Lande by uwe Ed: Gr: Mo: des noot sijnde, te committéren, de kennisse ende judicature, van de saecken, van den Heere van *Olden-Barnevelt*, voorsz. is competerende *Primative met seclusie* van alle andere, ende namentlijck mede van de Hooch Mo: Heeren Staten Generael, ofte hare Gedeputeerde. Eerst ten reguarde den voorsz. Heer van *Olden-Barnevelt*, een ingeseten is, ende vassal van dese Lande, ende sulcks volgende de Privilegien van dien, mitsgaders d'ordonnantien, ende instructien van justitie alhier geobserveert, voor uwe Ed: Gr: Mo: ende uwe Collegien van justitie, alleen is justiciabel. 't Welck oock sulcks na beschreven rechten is geaccideert, namentlijck dat een Prince selfs niet en vermach sijn Vassal tegens sijnen danck vervreemden, ofte onder een ander te submittéren, soo als *Clarus*, seydt *in §. fedum quest. 28. allegans varios Doctores & inter alios, Curtium, Iratum*, ende andere, *& post eos Resentsal. de feudis cap. 3. conclus. 21. n. 5. & 161. in additione ad litteram f.* Dien volgende hebben V. Ed. Gr. Mog. noyt willen toe staen ende gedoogen, dat de ingesetene van desen Lande, buyten de palen ende district van dien, oock niet voor haer Lants-Heeren, ofte hare, ofte ordinaris, ofte gedelegeerde Rechters, souden mogen betrocken ende geevoceert worden, sijnde de voorsz. Privilegen, ende sonderlig, *de non evocando*, altijdts sulcks gemainteneert geweest, dat men selfs den Paus, ende andere Geestelijcke Rechters, niet heeft willen toestaen, dat hare ingesetene buyten de Provincie, ende vreemde Rechters betrocken hebben mogen wierden, selfs concernerende in saecken als doen de Geestelijck jurisdictie.

De Staten van Hollandt quamen alleen de kennisse ende judicature.

Om dat hy was een ingeseten.

De Staten van Hollandt en hebben noyt willen gedogen dat men een ingeseten van Hollant, voor vreemde Rechters soude evoceeren.

dictie. Ter welcker oorsaecke, oock ten deele de wapenen by U Gr: Mo: tegen den algemeynen vijandt aengenomen, ende met de hulpe Godts, geluckelijck uyt-gevoert zijn, als gesocht hebbende de Privilegien, Rechten, Ordonnantie, ende statuten van den Lande, nopende het stuck van de justitie te hanthaven, ende voor de ingesetene van dien, inviolabelijcke te conserveren, sijnde van de selve oorloge oock de minste oorsaecken niet geweest; de erectie van een extraordinaris Raet, by den *Hertoch* van *Alva* opgericht, overmits by de selve alle ordinarische justitien van den Hove Provinciael, ende andere waren gederogeert, ende d'ingesetene van de respective Provintien, uyt de plaetse van hare residentie, ende hare ordinarische Rechters voor den selven Rade betrocken, ende aldaer na de humeren van de selven Raden getracteert wierden. Gelijck oock sedert de oorlogen, de Collegien van justitie van desen Lande, tegens soo danige revocatien, ende namentlijck oock selver by de Ho: Mo: Heeren Staten Generael, ende by den Rade van Staten, der selver gedaen, successivelijck van tijdt tot tijdt, verleent hebben provisien pœnael, Stadt houdende, van de selve kosteloos ende schadeloos afgedaen te hebben, met interdictie precijs van niet te willen gehengen, ende gedoogen, dat de selve meer souden werden gedaen. Daer van d'exempelen zijn in verscher memorie, ende alle de werelt notoir, ende kennelijck. Ende ten tweeden dat de Heer van *Olden-Barnevelt* voorsz. in eedt is, ende dienst van uwe Ed: Gr: Mo: in verscheyde qualiteyten, ende namentlijck als Advocaet, Bewaerder van 't groote segel, ende Regifter-meester van den Lande, daer inne hy den tijdt van twee en veertich jaren, tot het uyterste van sijnen ouderdom, gestadelijcken ende getrouwelijcken heeft gecontinueert, ten welcken respecte hy oock alleenlijck, is justiciabel, voor U Groot Mo: als aen de selve alleenlijck gehouden zijnde, van alle sijne Actien, ende directien daer inne gedaen, redenen te geven, ende de selve in oprechtigheyt, ende sinceriteyt te verantwoorden, als U Ed: Gr: Mo: best ende perfecxt bekent zijnde, den voorsz. Heer van *Olden-Barnevelt* voor de selve sijne diensten na de rechten, ende gebruyck van alle Rijcken, Landen ende plaetsen, sijnde in de protectie, ende sauveguarde van U Ed: Gr: Mo: als een litmaet, ende *pars corporis* der selver, ende mitsdien oock nergers anders justiciabel als voor U Ed: Gr: Mo: ende der selver ordinaris justitien *tot. titi. L. ubi de crimine.*

Den Bloetraet, van Duc d'Alba, was oock tegen de Privilegie.

Syn Edelh: is in eedt, ende dienst van de Staten van Hollandt.

Is in protectie, ende sauveguarde genomen, van de Staten van Hollant voorschreve.

crimine. waer toe niet qualijck geappliceert kan werden, dat by de respective Raden selfs gesustineert wordt, dat sy met yemant in questie raeckende, oock over civile saecken nergens anders justiciabel zijn, als voor haer eygen Collegie. Behalven dat U Ed: Gr: Mog: den selven ten respecte van sijne langduyrige goede ende oprechte diensten, by openbare gedruckte, ende alomme gepubliceerde Placcaten, ende namentlijck, noch den 22. Junij laetstleden hebben genomen ende opgehouden in hare speciale protectie ende Sauvegarde, in prejuditie van de welcke niemant en vermach denselven, ter oorsaecke van de voorsz. sijne diensten, te molesteeren, noch in Rechten, noch daer buyten, sonder notoire infractie van de selve Sauvegarde, mitsgaders injurie ende disrespect van U Ed. Groot Mog. Souverainiteyt, Authoriteyt en Preéminentie *& hoc Iuris aperte tradit, Guill. in tract. de pace publica Thesaur. decis. 132. per totum.* Ende hoe wel hier tegens gemoveert soude worden, dat de Heere van *Olden-Barnevelt* voorsz. tegens de nadere Unie van de vereenigde Nederlanden, in den Jare 1579. tot Uytrecht gesloten, soude hebben geattenteert, als de Supplianten wel weten niet waer te zijn, ende sulcks de Iudicature van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael subject soude zijn. Soo is nochtans U Ed. Groot Mog. van de selve attentaten ende contraventie van de Unie voorsz. tot noch toe in 't alderminste niet gebleecken, soo sy Supplianten meenen, gelijck sy oock gelooven, dat de examinatien, informatien, ende andere besoignien, by de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, ende hare Gedeputeerde, tot noch toe gedaen en aengenomen, oock selver voor U Ed. Groot Mog. verborgen, ende secreet gehouden worden, sulcks dat daer van niet seeckerlijck kan geseyt, veel min besllooten ende geconcludeert worden. Ende al yet geattenteert hebbende, als neen, d'Unie, den hoog-gemelden Heeren Staten Generael, daer van niet en confereert eenige Iudicature; maer de selve gelaten wort de respective Provincien, ende de ordinarische Iustitie van dien, daer in de selve contraventien gevallen zijn, daer van d'exempelen meenichfuldig, ende alle de werelt kennelijck, ende notoir zijn, selfs *in Crimine Læsæ Majestatis*, Gemerckt notoir ende waerachtig is, dat Cornelis de Hoogh, een ingeseten van Hollandt, in den Iare 1583. geaccuseert ende geconvinceert zijnde *criminis perduellionis*, ende sulcx *Læsæ Majestatis in primo gradu*, namentlijck, dat hy 't Landt hadde gepooght aen den algemey-

De informatien, en examinatien tegen sijn Edelh: worden voor Staté van Hollandt secreet gehouden.

De Iudicature van saké, komt yder Provincie toe, als blijckt aen Cornelis de Hooch.

gemeynen vyandt te leveren, ende daer toe alle middelen aengewent zijnde, sulcx niet by de Generaliteyt, noch van harent wegen; maer by den Hove Provinciael van Hollant, alwaer hy gevangen was, is geexamineert, ende by der selver sententie gejusticeert, ende geexecuteert geworden. Desgelijcx gecommitteert zijnde de schrickelijcke moort, in den persoon van den Heere **Prince van Orangien** hoogl: me: Ende daer over mede *Crimen Læsæ Majestatis in summo gradu* gecommitteert, by Balthasar Gerard, de selve sake oock by Schepenen ende Gerechte van Delft, daer 't feyt geschiet was, (al hoe wel 't selve feyt meest concerneerde de Generaliteyt, ende welvaren van dien) is berecht geworden, met adjudicatie van eenige van U. Ed. Gr. Mog. Gecommitteerde uyt de ordinarisse Raden van dese Provincie. Item, zijn d'Attentaten tegens de voorsz. Unie, in den Iare 1587. tot Leyden gevallen, gelaten tot kennisse ende judicature, niet alleen van de Provincie van Hollant, maer specialijcken oock van de Stadt van Leyden voorschreven, die daer inne op de aenklachte van haren Officier, ten overstaen van eenige by U E. Gr. Mog. gecommitteert hebben, gedisponeert, na exigentie van de sake. Van gelijcken is **Pieter Panne** ende andere verscheyden, die op den persoon van **Zijn Excell:** tegenwoordich **Prince van Orangien** / voor genomen hadden te attenteeren, by de ordinarisse Iustitien van de plaetse daerse geapprehendeert zijn geweest, daer over gestraft, na hare meriten.

De moorder des Prince van Orangien.

d'Attentaten binnen Leyden, An. 1587.

Desgelijcx Pieter Panne.

Ende meer andere.

De troublen, in den Iare 1611, tot Uytrecht, directelijck tegens de voorsz. Unie gevallen, soo de gedruckte Sententien, dien aengaende gewesen, medebrengen, zijn op de klachten van den Schout der selver Stede, by den Gerechte van dien, mitsgaders de Heeren Staten van den selven Lande, beneffens eenige Gecommitteerde van de Ho: Mog: Heeren Staten Generael gestraft, ende gereprimeert. Die van Amsterdam hebben oock aen haer gereserveert, de kennisse ende Iudicature van **Reynhout Danckaerts** / nopende de calumnien, by hem valschelijck uytgestrooyt, sonder hem uyt de Stadt te willen laten volgen, onder prætext, dat hy was een inwoonder der voorsz. Stede, ende hadde privilegie de *non evocando*. Andere meer diergelijcke exempelen, daer mede de contravenienten van de voorsz. Unie, gelaten zijn ter dispositie van de respective Provincien, daer inne de selve gevallen waren, soude (des noot zijnde) geallegeert ende geverifieert konnen werden. Ende indien

U Ed.

U Ed. Gr. Mog. in 't reguarde van andere Provincien, yet diergelijcks voornemen, soude ontwijffelijck by de selve, daer tegens, in alderhande manieren, werden geopposeert, ende 't selve tegen gestaen ende verhindert worden, als gebleecken is uyt de proceduyren, ter oorsake van de Heerlijckheyt van Daelhem, buyten Gornichum, by uwe Fiscalen, tegens het Vorstendom Gelre, gesustineert, ende noch blijckt uyt de proceduyren, die gehouden worden, ter oorsake van de Heerlijckheyt van Wedde, de welcke de Staten van Groningen en Ommelanden, niet en verstaen, elders geventilleert te sullen worden, dan voor haer ordinary Iustitie, met exclusie oock selfs van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael; hoewel nochtans de selve Heerlijckheyt, van verscheyden Provincien te Leen wort gehouden. Ende hoe wel tot fundament van de Iudicature van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael, nopende de sake van den Heere van Olden-Barnevelt soude mogen werden geallegeert, d'exempelen van Sijpesteyn / ende seecker vreemdelinck eenige Heeren gedifameert hebbende, van den Kerckendienst, aen de zijde van den vyandt gefrequenteert te hebben; daer van de Iudicature hare Hoog-Mogende soude zijn gedeffereert, komen de selve nochtans in geen consideratie, als den voorschreven Sijpesteyn / in eedt ende dienst van hare Ho: Mo: geweest zijnde, als Commissaris van de vivres, ende andersins, ende sulcx hare Ho: Mo: Iudicature subject: ende den voorsz. anderen vreemdeling, zijnde onder geen Provincie resorteerende, noch geexcipieert hebbende, omme voor sijne competente Rechters gerenvoijeert te werden, konnende echter noch de voorschreve, noch eenige andere exempelen, in desen eenige consideratie meriteeren, nademael niet bewesen sal konnen werden, dat oyt *in judicio contradictorio* geventileert zijnde, de gepretendeerde Jurisdictie van de Heeren Staten Generael, ende daer tegens geexcipieert zijnde, de selve Jurisdictie haer toegestaen soude zijn, over d'Ingesetene van dese Provincie, ende wat pretext 't selve soude mogen zijn, behalven dat niemant sijn Privilegie, *de non evocando*, kan verliesen, overmits andere 't selve niet gebruyckt, maer genegligeert ende gecommitteert soude mogen hebben, te min *quod Iure Statutum sit, quod reclamante vasallo ipsi Princeps, illum alteri submittere non possit, ut tradit, Resenthaler. d. l.* als voren mede geseyt is; ende hoewel op den naem van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael, den Heere

Het exempel van Sijpesteyn komt in geen consideratie, alsoo hy was in eedt van de Generaliteyt.

Het vangen van

den Heere van Olden-Barnevelt, is geschiet sonder kennisse ofte consent van de Heeren Staten van Hollandt.

Heere van Olden-Barnevelt voorschreven, is gesaiseert, ende in detentie gehouden, is nochtans 't selve geschiet sonder eenige kennisse ende voorweten van U E. Gr. Mog. veel min consent ende wille, daer van U Ed. Gr. Mog. ten tijde van de selve, sijne detentie, aen de Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael, hare verklaringe hebben gedaen, hoe wel mede hare Ho. Mo. d'examinatie ende vordere proceduyren, daer in tot noch toe gebruyckt, toegestaen zijn, is nochtans 't selve geschiet onder protestatie van U E. Gr. Mo. ende reservatie van hare Hoogheyt, Iurisdictien ende Privilegien van Hollant, om in tijden en wijlen daer op naerder gelet te worden, sonder hare Ho: Mo: de Iudicature van dien, geaccordeert te hebben, daer mede dat oock wech genomen wert de preverentie, in desen gepretendeert; behalven dat oock de selve in dese Landen, tusschen minder ende meerder Rechteren, Iurisdictie hebbende, niet en valt, te min in 't reguard van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, die geen Iudicature competeert, als voren geseyt is. Op alle welcke middelen U E. Gr. Mo. gelieven in 't disponeeren op 't versoeck, by de Supplianten gedaen, goet ende behoorlijck reguard te nemen, &c.

Preverentie heeft hier geen plaetse.

Maer alsoo op de voorsz. Requeste ende Deductie / wat instantie oock gedaen wierde / niet en wiert gedisponeert. Soo hebben de selve / om haren schuldigen plicht / immers genoeg te doen / noch ten overvloet / oock de navolgende Deductie / aen de selve Heeren Staten van Hollandt overgegeven.

Tweede Deductie, aen de Edele Groot-mogende Heeren, mijn Heeren de Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt.

EDele Groot-mogende Heeren: De Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van Olden-Barnevelt, Heere van Berckel, &c. Raet ende Advocaet van den Lande: keeren haer de derdemael, in alle onderdanigheyt aen U E. Gr. Mo. Biddende op haer versoeck, by requeste gedaen, favorabel reguard mogen genomen te worden, tot nader bericht, van welck versoeck U E. G. Mo. oock sullen gelieven te considereeren, dat de Rechten, Privilegien, Vrydommen ende Costuymen van de Landen, in soodanige recommandatie altijts zijn gehouden, dat de gene, die in U. E. G. Mo. verschijnen, voor alles beloven ende besweeren moeten, de selve voor te staen, ende te defendeeren. Ende dienvolgende souworden de

Eedt vande gene, die in de vergaderinge van de Heeren

 selve

selve in alle Unien, Handelingen, Contracten ende Accoorden, in voortijden met alle Provincien gemaeckt, geconserveert. Als, te weten, dat d'een d'ander daer in niet alleen, eenig prejudicie, hinder ofte letsel soude mogen aendoen; maer, ter contrarie, d'een den ander, met alle behoorlijcke ende mogelijcke middelen, ja met lijf ende goet (waer 't noodt) souden helpen hant-houden, beschutten ende beschermen, tegens alle ende een yegelijcken, wie, ende hoedanich 't selve soude mogen wesen, die henluyden daer inne eenich dadelijcke inbreuck soude willen doen. Onder welcke Rechten ende Privilegien, niet en is het minste Privilegie ende Recht *de non evocando*, den ingeboren van desen Lande competeerende, van voor U Ed. Gr. Mog. ende uwe Collegien van Justitie, alleen te recht te staen, sonder voor yemanden anders geëvoceert te mogen werden. Alle de discoursen en Apologien, ende selver oock van sijne Furstel: Genade, den Prince van Oraignen hoogl: mem: voor vele jaren, ende tot verscheyden tijden gemaeckt ende uytgegeven, voor de Privilegien ende Vrydommen van 't Landt, tegens den Hertoch van Alba, ende sijne Adherenten. Deduceeren voor een extraordinaris groot ongelijck, violentie, ende usurpatie, by den voorsz. Hertoch en Bloet-raedt gepleegt, tegens den Heere Grave van Egmont ende Hoorne, de Heeren van Batenburg, ende andere Edelen, als men haer tegens alle Rechten, Vryheden ende Privilegien van den Lande, mitsgaders d'ordre van den gulden Vliese, respective ontrocken heeft, uyt de handen van haro competente Rechters, ende geweldelijcken heeft onderworpen het voordeel van den voorsz. Hertoch, ende sijnen voorsz. Bloetraedt, sonder te gedoogen, dat sy mochten hebben eenich behulp ofte assistentie, noch van vrienden, noch van raedt. Ende dewijl den Heer van Olden-Barnevelt voorschreven, is een vassal, ende oudt, vroom ende getrouw Patriot, dienaer van desen Landen, ende sulcx, volgende de Rechten, Vryheden, ende Privilegien van den Lande alleen subject, de Iudicature van U E. G. Mog: ofte der selver Collegien van Iustitie, de Supplianten niet en verhopen, dat hy der selver Iudicature ontrocken, ende het oordeel van de vreemde ende incompetente Rechters sal onderworpen werden.

Staten van Hollandt compareeren.

Het Privilegie ende Recht, *de non evocando*, een van de voornaemste Privilegien des Landts.

Is by den Prince van Oraignen, in sijn Apologie, tegen Duc d'Alba, geallegeert.

Den Heere van Olden-Barnevelt werdt sijn ordinaris Rechters ontrocke, en vreemde incompetente Rechters onderworpen.

Den Capiteyn Cosmus de Pescaregius/ Capit. Maulde/ ende Jacob Volmaer/ hadden in den Iare 87. binnen de stadt Leyden aengevangen eenige handelinge, tot voordeel ende ter contemplatie van den Grave van Leicester/ by de Heeren Staten Generael der vereenigde Nederlanden, aengenomen, als Gouverneur Generael van de selve Landen, op een Commissie, die by hem breeder geinterpreteert werde, dan hare Majesteyt van Engelant, hoogl: memorie, selve genoegde, ende de Heeren Staten Generael grootelijcx mishaegde. Soo is nochtans de selve saecke, ende 't gene daer van was dependeerende, gelaten ter Iudicature ende decisie van de Magistraet der stadt Leyden voorschreven, ten overstaen van de Gedeputeerde van U E. Gr. Mog. hoe wel de saecke nochtans uytnemende groot was, ende den hoogste graet van de Unie, mitsgaders den Gouverneur Generael van den Lande, was concerneerende, ende twee van de voorsz. persoonen, in eedt ende dienst van de Generaliteyt waren. 't Welck sulex zijnde, immers de Heere van Olden-Barnevelt voorsz. zijnde een principael ende out dienaer van U E. Gr. Mo. in verscheyden qualiteyten, sonder in dienste oyt geweest te zijn, van de Generaliteyt, de Iudicature ende decisie van U Ed. Gr. Mo. ende de Collegien van Iustitie, zijnde alleen sijne Rechters, niet en behoort, noch oock niet en kan ontrocken werden. Insonderheyt soo by sijne Edelheyt, ende by de Supplianten, in desen uyt sijnen naem, daer op ten hoogsten wort geinsisteert, ende 't selve in aller ernst op alle de diensten, die hy U Ed. Gr. Mog. ende den Lande, mach gedaen hebben, onderdaniglijcken, ende ootmoedelijcken wordt versocht ende gebeden, zijnde by alle Politijcken ende Rechtsgeleerden, een vaste en seeckere regule, die by niemant en mach wedersproocken worden, dat, of schoon een Prince ofte Overste, sijne Hoogheyt ende Authoriteyt niet willende mainteneeren, voor een reyse ofte meer, de selve een anderen inwillichde, nochtans (onder reverentie) de Gerechtigheyt, Vryheydt ende Privilegien van sijnen vassal, ondersaet, ofte dienaer, tegens desselfs danck ende wille, niet en soude mogen over geven, ende de selve in den wille van hare partijen abandonneeren, zijnde een saeck van seer grooten insichte ende consequentie, als daer van dependeerende de Vryheydt, Rechten, ende

Vaste, seeckere ende onwedersprekelijke regule.

ende Privilegien deser Landen, insonderheyt daer toe concernerende de Sauveguarde, den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt / by U Ed. Gr. Mog. verleent, daer van de contraventie altijt bevonden is van seer bedroefde effecten te zijn, als 't gebleken is, by exempel, van den Grave van S. Paul / Connestapel van Vranckrijck, by Hertoch Carel van Bourgundien / in voortijden aen Koninck Lodewijck van Vranckrijck / boven Sauveguarde overgelevert, door raedt van den Cancelier Hugonet / ende den Heere van Hijmbercourt; 't welck by de Historie-schrijvers, ende namentlijck, by Philips de Comines / wort genoteert, oorsaecke geweest te zijn van de ruine ende onderganck, van den Hertoch voorschreven, als tsedert van dien tijdt noyt meer geluck noch voorspoet gehadt hebbende. Ende vervolgens wordt oock geremarqueert, het ongeluckich ende quaet eynde van de voorsz. Heeren, Hugonet ende Hijmbercourt / Raedtsluyden, tot een straffe van de selven haren quaden raedt. Welcke voorsz. Sauveguarde, den Heere van Olden-Barnevelt voorschreven, wel soo veel behoort te valideeren, dat hy, komende in de actuële diensten van U Ed. Gr. Mog. na desselfs vergaderinge, daer uyt by de Heeren Staten Generael, als vreemde Rechters, niet en behoorde gehaelt, ende de selve uw E. Gr. Mog. vergaderinge ontrocken te worden. Ende mach men niet seggen, dat de H: Staten Generael daer inne by preventie wel souden geprocedeert hebben, alsoo preventie geen plaetse hebben kan, daer concurrentie is van Iurisdictie, sulcx als tusschen de Heeren Staten Generael, ende U Ed. Gr. Mog. over d'ingesetenen van desen Lande (in geen dienste van de hooggemelde Heeren Staten Generael zijnde, als Sijpesteyn ende Haringman waren, ende daer inne gedelinqueert hadden) noyt eenige concurrentie geweest is, noch oock alsnoch is. Ende worden de Supplianten te meer veroorsaeckt, om toevlucht te nemen tot V Ed. Gr. Mog. Ingesien de groote rigoureusheyt, tegens den Heere van Olden-Barnevelt voorsz. tot noch toe gepleegt, als nu vijf maenden lang in stricte detentie gehouden zijnde, sonder sijne klachten, ofte selfs, ofte oock door de sijne, 't sy by monde, ofte geschrifte, aen V Ed. Gr. Mog. sijne Souvereine Heeren, voorstanders ende protecteurs, te hebben konnen

De contraventie van Sauveguarden, hebben altijdt eenen bedroefden uytganck gehadt.

Exempel daer van.

Preventie en heeft in de sake van den Heere van Olden-Barnevelt geen plaetse.

Rigoureusheyt, tegens sijn Edelheyt gepleegt.

gedaen, mits dat men hem alle acces van vrienden ende raedt, ende oock pennen ende inct heeft geweygert, een saecke, die uw E. Gr. Mog. noch uwe Collegien van Iustitie, oock in vreemden, ende ten hooghsten culpabel, noyt en hebben gedoogt. Op alle het welcke V E.G.Mog. beneffens 't gunt in de voorgaende Remonstrantien gededuceert is, sullen gelieven te nemen, goedertieren en favorabel reguard. 't Welck doende, &c.

Die men noyt in vreemden, ten hoogsten culpabel heeft gedoogt.

Op dese voorschreve Remonstrantien ende deductien/ en hebben de Huysvrouwe ende Kinderen van sijn Edelh: wat neerstich vervolch sy dede/ niet met allen konnen obtinéren. Ende niet sonder redenen suspicérende/ dat hy de forméle partijen van sijn Edelh: sulcks wiert belet/ hebben op nieuws requeste overgegeven/ aen de Heeren Staten van Hollandt, daer inne sy Francoys Aerssens, Hugo Muys van Holy, Reynier Pauw, als sijne forméle partijen/ ende mede autheurs van sijne apprehensie recuseren/ sulcks uyt het inhouden der selver requeste/ hier volgende/ gesien kan werden.

Aen de Edele Groot Mogende Heeren, Mijn Heeren de Staten van Hollant, ende West-Vrieslandt: &c.

MYn Heeren. De Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van *Olden-Barnevelt* Ridder, Heer van *Berckel* &c. Raet ende Advocaet van den Lande, hebben met geen minder verwonderinge als bedroeffenisse gesien ende verstaen, dat *Francoys Aerssens*, Heer van *Sommelsdijck*, nu onlangs aengenomen onder de Ridderschap ende Edelen van den Lande, *d'Heeren Hugo Muys van Holy*, Schout der Stadt Dordrecht, ende *Reynier Pauw*, Burgemeester der Stadt Amsterdam, in de tegenwoordige vergaderinge van uwe Ed. Gr. Mo. haer mede onderwinden, de kennisse ende dispositie van de hoochwichtige saecken, raeckende den Heere van *Olden-Barnevelt* voorsz. hoewel nochtans de selve *Aerssens*, nu eenige jaren herwaerts (doch sonder oorsaeck) sijne quade affectie, ende ongenegentheyt uytterlijck, en capitale vyantschap, tegens den selven Heer van *Olden-Barnevelt* voorsz. ende die van sijne huyse opentlijck heeft vertoont, ende ten laetsten by gedruckte libellen, heeft gepubliceert. Ende dat den *Schout Muys*, ende *Burgemeester Pauw*, noodsaeckelijck voor beklagers, ende accusateurs, ende mitsdien voor formeele partijen van den Heere van *Olden-Barnevelt* voorsz. moeten gehouden worden, als de selve hare partijschappe door vele quade getuygenissen ende rapporten (doch 't onrecht) van syn persoon, ende Actien, soo ter vergaderinge van U Ed. Groot Mo. als buyten de selve by alle, ende een yder doorgaens betoont hebbende. Behalven dat de voorsz. persoonen, by alle de werelt gerepureert, ende gehouden wierden, voor mede autheurs van syne apprehensie, mitsgaders van de stricte, ende rigoreuse proceduren tot noch toe, tegens syn Ed. gehouden. Waeromme sy Supplianten

Requeste van de Huysvrouwe ende Kinderen, van den Heere van Olden-Barnevelt, aen de Staten van Hollant, recuserende Aerssens, Muys, ende Pauw:

Redenen van recusatie.

een wel hadden gemeynt, dat de voorsz. persoonen sich selven gekent, ende dien volgende hen uyt de vergaderinge van U Ed. Gr. Mo. (de saecke van den Heere van *Olden-Barnevelt* voorsz. dienende) onthouden, omme by U Ed. Gr. Mo. daerinne vrymoedelijck gedelibereert, ende gedisponeert te worden, na dien nochtans syluyden hen de kennisse, en dispositie over de saecken van den Heere van *Olden-Barnevelt* onderwinden, die na recht ende redenen in een wel gefundeerde Republijcque, niet dan by gansch onpartijdige, ende neutrale luyden behoort verhandelt te worden. Soo verstaen sy Supplianten, seer groote redenen te hebben, van hen luyden daer over te recuseeren, en te suspecteeren. Bidden daeromme seer ootmoedelijck, dat U Ed: Gr: Mo: gelieven op de voorsz. redenen van recusatie behoorlijcken te letten, ende de voorsz. persoonen uyt U Ed: Gr: Mo: Vergaderinge te doen vertrecken, soo wanneer op de saecke van den Heer van *Olden-Barnevelt* sal werden gedelibereert. 't Welck doende &c.

Op dese Requeste/ is de navolgende resolutie genomen:

In de Vergaderinge van de Ed: Mogende Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, gelesen sijnde seecker Request, gepresenteert op den name van de Huysvrouwe ende Kinderen, van de Heer *Iohan van Olden-Barnevelt*, daer by om redenen in de selve versocht wert, dat Heere *Francoys Aerssens Ridder*, Heer van *Sommelsdijck* &c. Heere *Hugo Muys van Holy*, *Ridder*, ende de Heere Burgemeester van Amsterdam, *Reynier Pauw*, hier mochten absenteeren van de besoigne, over de deliberatien van de saecke van den voorsz. Heere van *Olden-Barnevelt*, is na 't vertrecken uyt de Vergaderinge van den Heere van *Sommelsdijck*, ende Heere *Hugo Muys* (de Heer Burgemeester *Pauw*, absent wesende) daer over gedelibereert sijnde, eenpaerlijck by alle de leden verstaen, de voorsz. Requeste met quade redenen, ende 't onrechte hier te wesen gepresenteert, ende de voorsz. Heeren ongelijck gedaen, daer by gepoocht te worden, hare persoonen te suspecteeren, dat men daeromme de selve Requeste sal ophouden, ende geen appoinctement daer op verleenen, ende aenseggen de voorsz. Heeren, eerst den Heere van *Sommelsdijck* 't sijnder Ed: discretie te stellen, of hy over de deliberatie vander saecke begeert present te wesen, of hem te absenteren, ende d'andere twee Heeren, dewijle syluyden by commissie van de Staten Generael, ende voorgaende deputatie deser vergaderinge, tot de saecke van de gevangenen, ende namentlijck van den Heere van *Olden-Barnevelt* sijn gebruyckt, *niet tegenstaende hare gedane excusen*, haerlieden hen de voorsz. besoigne, ende presentie in dese Vergaderinge, niet willen onttrecken, maer hen houden versocht, gelijck haerlieden als noch versocht werden, de voorsz. besoigne, ende de gene daer over in dese Vergaderinge vallende, by te wesen ende te assisteeren. Ende dat men haerlieden, gelijcken mede de andere Heeren Gedeputeerde over, de selve saecke sal af houden, ende defenderen, tegens alle calumnieuse naspra-

Resolutie op de voorgaende Requeste.

Syne bitterste partijen syn oock syne Rechters geweest.

ke, ongelijck ende Injurien die henluyden daer over soude mogen komen gedaen te wierden, in conformité van hare commissie ende de Acte die tot dien eynde is ingestelt, ende haerlieden behandicht, daer by men tot hare meerdere verseeckerheydt hare persoonen by desen neemt in speciale protectie. Gedaen in den Hage, den 30. Januarij 1618.

Alsoo de Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van Olden-Barnevelt, bevonden dat dese veranderde Heeren Staten van Hollant/ niet min ter herten nemende/ dan de rechten/ Hoogheden Privilegien des Landts voor te staen/ ende datse gantschelijck van de partye ingenomen waren/ sonder eenichsints te letten/ op de voorsz. Requesten/ Deductien/ ende wel gefundeerde recusatie alle de werelt kennelijck/ ende wel sagen/ ende bemerckten datse alhier niet vruchtbaers meer en hadden te verwachten/ soo hebben sy nochtans niet willen laten hare schuldige plicht/ daer sy van naturen wegen toe verbonden waren/ te volbrengen/ ende maeckende alsoo weder van den noot een deucht/ hebbende sryluyden hem wederom gekeert aen de Heeren Staten Generael/ overgevende aldaer dese navolgende Requeste.

Aen de Hooch-Mogende Heeren, Mijne Heeren die Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Tweede Request van de Huysvrouwe ende Kinderen, van den Heere van Olden-Barnevelt, aen de Staten Generael overgegeven.

GEven met behoorlijcke reverentie te kennen, de Huysvrouwe ende Kinderen, van den Heer *Iohan van Olden-Barnevelt, Ridder*, Heer, van *Berckel* &c. Advocaet, Segel-bewaerder, ende Register-meester van de voorsz. Landen. Dat, na dien syluyden met groote bedroefheydt bemercken, dat de saecke van hare respective Man ende Vader, in soo korten tijdt niet en sal kunnen afgedaen werden, als het sijne hooge ouderdom, gelegentheydt, ende gesontheydt wel soude vereysschen, selver dat sedert d'Apostille by uwe Ho: Mo: op hare Requeste, den 22. Decembris, 1618. gestelt. &c. Inhoudende: Alsoo de Hooge ende Mogende Heeren Staten Generael, van de Vereenichde Nederlanden, geresolveert zijn Heeren *Iohan van Olden-Barnevelt*, metten eersten te laten administreren, ende wedervaren goet recht ende Justitie, sullen de Supplianten ondertusschen, ende soo lange gedult, ende patientie nemen), omtrent acht weecken alrede zijn overstreecken, 't welck een seer langen tijdt is voor sulcken persoon, ende die soo van alle menschen afgesondert gehouden wert, gelijck een yder by sijn selven wel sal kunnen overdencken. Ende dat soo stricte, ende van alle vrunden, ende menschen afgesonderde gevanckenisse, de welcke tegens verraders, *parricidas*, ja selfs *crimine læsæ Maiestatis*, in de hoochste graet, na lange gedane examinatie, niet sorchvuldiger, ofte stricter, ten reguardt van acces van vrunden, ende menschen kan gepractiseert werden: ja soo nauw menichmael niet is gedaen geweest, nu by de ses Maenden heeft geduert, ende over sulcks soude de selve voor een persoon van dien ouderdom, te

weten

weten van omtrent twee en seventich jaren, als hy schoon eenichsints gefailleert mochte hebben, moeten gerekent werden, voor een straffe als geduerende de lanckheydt van tijdt in soo hoogen ouderdom perijckel geloopen hebbende, ende nooh uytstaende na den gemeenen cours van leven te meer overvallen, met droefheydt ende beswaernisse, alsoo in gevanckenisse van alle menschen, ende vrunden soo afgesondert te mogen sterven, ofte dat andere sware inconvenienten, hem daer over lichtelijcken soude mogen overkomen tot onuytspreeckelijcke, ende oock irreparabile droefheydt, ende schade van haer Supplianten, oock tegens alle rechten, mitsdien *Carcer* oock selver voor misdadigers geen *pœna* mach zijn, daer nochtans in dit subject (Godt sy lof) inder eeuwigheydt niet diergelijcks gevonden sal wierden, maer wel dat den Heer van *Olden-Barnevelt* volgende de gestadige, ende van tijdt tot tijdt, sedert twee en dertich jaren publijcken ende Solemnele, so van verscheyde Provintien, als van uwe Ho: Mog: selfs gegevene getuygenisse, den Lande met uytnemenden yver loffelijcken, ende getrouwelijcken heeft gedient. Soo versoecken sy Supplianten nochmaels seer ootmoedelijck, dat uwe Ho: Mog: met Christelijcke ende menschelijcke medogentheydt bewogen zijnde, 't gene voor verhaelt, overwegende gelieven favorabelijcken by provisie 't ordonneren, dat den voorsz. Heer van *Olden-Barnevelt*, met den eersten in sijn huys, ende by den sijnen mach komen, mits stellende sufficiante cautie, om 't allen tijden tot uwe Ho: Mog: vermaninge wederom in verseeckertheydt te komen. 't Welck doende &c.

De lanckdurige gevanckenissen werden na rechten voor een straffe gehouden, alsser eenige misdaet is.

Versoeck.

Op dese Requeste en heeft men/ wat debvoir daerom gedaen wierde oock geen dispositie noche Apostille konnen bekomen / maer al vergeefs gesolliciteert. Daerentusschen hebben de Heeren Staten Generael vierentwintig Rechters gedelegeert/ daer onder twaelf Hollanders/ ende d'andere uyt andere Provincien waren. Dese Rechters wierden in de navolgende Commissie/ by namen ende toenamen uytgedruckt.

De Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, doen te weten; alsoo wy om gewichtige reden, de eenigheydt, ruste ende tranquilliteyt van de voorsz. Landen, ende de conservatie van de ware Christelijcke Religie betreffende, ende omme te voor komen dat de unie niet en wierde geinfringeert, de voorsz. Religie geinverteert, ende de Chrijchsoversten, ende Soldaten van de Generaliteyt, van haren eedt gedebaugheert, ende by gevolge dat vele plaetsen van dese Landen niet en wierden gebracht in confusien, wederstant, ende in een bloetbat, genootsaeckt zijn geweest te saiseren, ende vast te houden de persoonen van *Iohan van Olden-Barnevelt*, dier tijt Advocaet van den Lande van Hollant, *Rombout Hoogerbeets*, dier tijdt Pensionaris van Leyden, *Hugo de Groot*, dier tijdt Pensionaris van Rotterdam, *Gillis van Ledenberch* gewesene Secretarius van de Heeren Staten van Uytrecht, ende *Adolf* van *Wael*

Commissie die de Heeren Staten Generael, de Rechteren gegeven, over de gevangene Heeren.

geweest zijnde van 't Ridderschap van Uytrecht. Ende wy genegen zijnde, ende begeren, dat na Rijpe informatie, enqueste, ende overlegginge van der selver beschuldingen, in hare saecken werde voorsien, sulcks als tot conservatie van de Hoogheyt, ende Gerechtigheyt van de Vereenichde Nederlanden, ende de respective Provincien Steden ende leden van dien, ende de ruste van de selve, ende van de ware Religie, in goede conscientie recht ende equiteyt bevonden sal werden te behooren. Soo ist dat wy ons volkomentlijck vertrouwende op de wijsheyt, kloeckheydt ende ervarentheydt van de Edele, Gestrenge, Erentfeste ende hooch geleerde Heeren, *Hendrick van Essen*, Raet des Furstendoms *Gelre*, ende des Graefschaps *Zutphen*, *Niclaes de Voocht*, Burgemeester der Stadt *Arnhem*, ende Gecommitteerde van hare Ho: Mog: *Niclaes Cromhout*, eerste presiderende Raet in den Hove van Hollandt, Zeelandt, ende West-Vrieslandt, *Adriaen Iunius*, *Pieter Couwenburch van Beloys*, ende *Hendrick Rosa*, respective mede Raden, in den voorsz. Hove van Hollandt, ende West-Vrieslandt, *Adriaen van Sweten*, Heer van Sweten, Bailliuw, ende Burch-Grave van Rijnlant, *Hugo Muys* van *Holy*, Schout der Stadt Dordrecht, Bailliuw ende Dijck-Grave der Landen van Stryen, *Arent Meynertsen*, Burgemeester der Stadt Haerlem, *Geerardt Beuckelsoon* van *Zanthen*, ende *Iacob van Brouckhoven*, Licentiaet in de rechten, Gecommitteerde Heere Raden van de Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, *Reynier Pauw*, Burgemeester der Stadt Amsterdam, *Pieter Iansz Schagen*, Vroetschap der Stede Alckmaer, *Aelbrecht Brunninck*, Secretaris der Stede Enckhuysen, *Adriaen van Mandemaker*, Ridder, representerende van wegen den Heere Prince van Orangien, d'eerst Edele in de Vergaderinge van de Heeren Staten van Zeelandt, ende in haer Gecommitteerde Raden, *Mr. Iacob Schotten*, tegenwoordig regerende Burgemeester der Stadt Middelburch, in Zeelant, ende Gecommitteerde in haer Ho: Mo: Vergaderinge, *Mr. Adriaen Ploos*, beyder rechten Licentiaet, Raedt ordinaris der Heeren Staten 's Landts van Uytrecht, ende Gecommitteerde ter Vergaderinge van hare Ho: Mo: *Mr. Anselmus Salmius*, beyder rechten Licentiaet, Raet ende Pensionaris der Stadt Uytrecht, *Iohan van den Sande*, der Rechten Doctor, Raet ordinaris in den Hove van Vrieslandt, *Rinck Aisma* Gecommitteerde ter Vergaderinge van hare Hooch Mog: ende Burgemeester der Stadt Leeuwaerden, *Volcken Sloot* tot Vollenho, Gecommitteerde ter Vergaderinge van hare Hooch Mo: *Iohan van Hemert*, Burgemeester der Stadt Deventer, ende Gecommitteerde ter Vergaderinge van hare Ho: Mo: *Goossen Schaffer* Raedts-Heer der Stadt Groeningen, ende Gecommitteerde in hare Ho: Mog: Vergaderinge, ende *Schato Gockinga* Raet ende Sindicus der Omme-Landen, tusschen *d'Eems* ende *Lauwers* respective, ende mede Gecommitteerde ter Vergaderinge van hare Ho. Mo. De selve versocht, Gecommitteert, ende gedelegueert hebben, versoecken, Committeren, ende delegueren mits desen, omme in onse name,

Namen van de vier en twintig Rechters, over de Heeren gevangen.

Nota. Dat de Heer van Olden-Barnevelt, heeft twee remissien doen hebben voor den Heere van Sweten, gerapheert, ende geseegelt, met die twee niet te vreden zynde, moest noch helpen vermoorden, die hem syn pardon versorgt hadde.

me, ende van onsent wegen kennisse van de voorsz. saecken, ende beschuldingen te nemen, de informatien alrede beleyt te examineren, ende te staen over de gene die noch voorder beleyt sullen mogen werden, op de aenklachten van de Fiscalen daer toe by ons mede Gecommiteert, ende voorts *ex officio* te procederen tot voorder examinatie, ende enqueste, willige ofte publijcke, soo ende sulcks sy des noodich, ende in recht ende reden gefundeert te wesen, bevinden sullen, ende op alle de selve extraordinarie, ofte anders definitive, ofte by interlocutie recht te doen doen, ende justitie te administreren over de selve gevangenen, ende andere die noch bevonden sullen werden, aen de selve sake schuldich te wesen, ende mede over alle 't gene in dese examinatie van de voorseyde sake bevonden sal werden, daer van te dependeeren, ofte incidenter daer uyt te volgen, gelijck sy luyden allen dien, in goede conscientie na recht, ende redenen bevinden sullen te behooren, behoudelijck dat by notable siecten, sterfte, ofte ander wettelijcke redenen van eenige van de voorsz. Gecommiteerde, by ons alvoren te examineeren, de andere en voordere Gecommiteerden, ende gedelegueerden, evenwel voorts varen, ende by de meeste stemmen resolveeren, ende besluyten sullen in vougen als voren, mitsgaders hare sententien, by den Secretaris by ons, henluyden bygevoecht, te doen redigeeren in geschrifte, ende door de Officiers van de Generaliteyt, tot sulcks Gecommiteert, ter executie stellen, totte volle effectueeringe van dien toe na behooren. Waer toe, ende tot allen 't gene daer van dependeert, ende noodich is, wy de selve onse Geçommiteerde ende gedelegueerde, geven volkomen macht, authoriteydt ende sonderlinge bevel, van alle 't welck voorsz. is, wel ende getrouwelijck na te komen. De voorsz. onse Gecommiteerde ende gedelegueerde gehouden werden, in onsen handen, te doen den behoorlijcken eedt daer toe ingestelt. Ende dat gedaen, ordonnèren wy alle Gouverneurs, Commandeurs, Justiciers, ende onderdanen van de Vereenichde Nederlanden, dat sy de voorsz. onse Geçommiteerden ende gedelegueerden, doende 't gene voorseydt is, ernstelijck voorstaen, ende obediéren op alle 't gene sy de Hooge Overheydt der selver Landen duchtende zijn, ende daer tegens verbeuren mogen. Beloven voorts mits desen, de voor verhaelde onse Gecommitteerden, ende gedelegueerden, ende elcx van haerlieden, haer ende hare nacomelingen af te houden, te weren, en te guaranderen, alle 't gene by yemant van wie, ende van wat qualiteydt hy mach wesen, henluyden ter saken van 't voltrecken van dese onse commissie, eenichsints gedaen, ofte gepoocht sal werden, aen te doen in woorden, ofte in wercken, aen lijf, ofte goet, binnen ofte buyten 's Landts, ofte oock in eere, reputatie, ofte digniteydt, na dat wy alle 't selve aennemen, houden ende repu-

Dese Rechters mogen by de meeste stemmen resolvéren, ende besluyten, maer der Heeré van Hollandts resolutien by de meeste stemmé genomen, mochten by de mindere stemmen te niet gedaen werden.

Waer toe dese ongewoonlijke clausule van guarand en Sauveguarde, voor Rechteren, die gelast zyn recht te doen, en Iustitie te administreeren, alle Rechteren zijn in Sauveguarde van de Princen ende Souverainen, behoeven daer toe geen speciale; hier moet wat ondeuchts ende vuyls schuylen.

teeren.

teren sullen, als tegen de Generaliteyt, ende ons selfs voorgenomen, ende sulcks met de volle macht sullen afweren, pareren, ende doen beteren na behooren. Want wy alle 't selve voor den dienst van de Verenichde Nederlanden bevonden hebben alsoo te behooren. Gegeven onder onsen grooten segel, Pharaphure, ende signature van onsen Greffier, in 's Grave Hage, op den twintichsten dach der Maent Februarij, 1619, ende was Geparapheert I. *Magnus* V. ende lager op de plycke stont: Ter ordonnantie van de Hooch-Gemelte Heeren Staten Generael, ende was onderteyckent C. *Aerssens*.

Alle dese Rechteren namen dese commissie gewillich aen/ uytgenomen Mr. Adriaen Junius, Raet ordinaris in den Hove van Hollant/ die daer toe met dreygementen van te verliesen syn staat/ ende boven dien noch een groote Amende pecunieel/ daer toe gedwongen is geweest/ om in deselve sake mede te moeten besoigneeren. Dese heeft sich beroemt tegens eenige/ soo haest de Sententie was gearresteert/ dat hy syne conscientie ten vollen hadde gequeten; maer dat het de meeste stemmen hadden wech gedragen; nochtans heeft hy daer na/ in syn sieckte/ daer hy af gestorven is/ hem seer beklaegt/ dat hy over de saecke van den Heere van Olden-Barnevelt hadde helpen sententieeren. D'Andere lieten hun meestendeel duncken/ datse daer mede seer verheven waren/ datse over sulcken vermaerden Man/ die niet alleen in geheel Christenrijck ende Europa; maer oock by de vreemde natien in groote reputatie was/ sententie soude wijsen/ meenende daer eere ende profijt aen te begaen. Soo vele de eere aengaet/ sullen sy/ ende haer nakomelingen/ wel te dragen hebben; maer het profijt en is haer niet gemist; want sy elcx voor hare besoigne grootelijcks zijn gesalarieert/ niet tegenstaende sy meestendeel inder Landen dienst waren/ ende evenwel hare gagie genoten. De meeste van de selve Rechteren/ waren syne partyen; andere waren daer by gevoegt/ om het welstaens wille/ ende in te helpen seggen/ om de stemmen te vermeeren; meest alle jonge mannen/ daer van de sommige niet lange in de regeringe en waren geweest/ maer na regeringe stonden/ die haer proefstuck alhier aen desen ouden afgesloofden Man getoont hebben. Als den Heere van Olden-Barnevelt de selve eerst sach/ was hy van de sommige seer verwondert: want hy bevondt onder de selve eenige jonge mannen/ die eertijts van syne suite waren geweest/ op eenige legatien: eenige had hy voormaels groote vrientschap bewesen/ soo uyt syn eygen movement ende courtosie/ als ten respecte van hare ouderen ende vrienden/ die by synen tijde in regeringe waren geweest/ ende neffens syn Ed: de Landen goede diensten gedaen hadden.

De Heer van Olden-Barnevelt en wil de

Dese Rechters/ daer onder eenige van de voorgaende examinateurs waren/ hebben syn Ed: den 7. Meert/ beginnen op nieuws te examineeren. Syn Edelheyt heeft dese voor geen Rechters willen erkennen/ ende drie dagen de redenen/ waerom hy die voor geen Rech-

ters

ters en konde bekennen / ende tegens de verleende commissie gedicteert/ende versocht nader by geschrifte te mogen stellen / om by middelen van propositie ofte supplicatie / aen de verleende / ofte haer Commitenten vergaderinge / te versoecken / in cas van afslaen van redenen van recusatie/tegens eenige te allegeeren/ende daer toe Rechters/ een van de Raden / ofte ---------------------------- Dit heeft men verstaen uyt seecker bilget / met sijn eygen handt geschreven in de gevanckenisse/ende op seeckeren dach/aen eenige vrienden/secretelijck uyt gesonden/doch den dach dat het geschreven was/ noch oock wanneer het uytgesonden was/stont daer niet by/doch in 't laetste houd 't alles in goeden doene, bidt ende betrouwt alle in Godt: Ick ben wel gemoedt. Rechters voor sijn wettige Rechters niet kennen.

Sijn Edelheyt sondt altemets/ door secrete middelen/ yet uyt/ met sijn eygen hant geschreven: doch was 't selve dickwijls met so quaden schrifte geschreven/ dat het selve qualijcken anders / dan van de gene/ die sijn hant seer wel gewent waren/en konde verstaen werden; oock eenige soo kort/ dat/ hoe wel daer yet uyt konde bemerckt werden/soo kost men de redenen ende saecken niet soo klaer verstaen / nochte begrijpen/als de saecken wel vereyschten/omme sijn onschult te klaerder konnen verstaen; want de seer scherpe wachten rontomme met kracht van soldaten beset zijnde/verhinderde dat sijn Ed: niet alles en konde doen/soo hy wel geerne gedaen hadde. Doch hy heeft alles met sijn eygen hant geschreven/ wat hem gevraegt is/ende wat hy op elcx geantwoort heeft/van dach tot dach/ende tijdt tot tijdt. Dit geschrifte was wel tusschen dertich en veertich vellen groot. Daer in was sijn examinatie/ ende antwoorde/mitsgaders oock wat hem in de gevanckenisse wedervaren was in verhaelt/ooch noch een groote brief aen sijn Huysvrouwe/Kinderen/ende alle sijne Vrienden/ by na op de forme van een testament; welcken brief hy seer geerne uytgesonden hadde / dan en verfde 't niet beginnen/ door vreese/ soo het gevonden mocht worden/ dat het hem meer quaets/dan goets/soude hebben mogen doen: want hy bevont de groote bitterheyt van dese Rechters/gelijck hy op eenen seeckeren avont als hy te bedde ginck/tegen sijn dienaer/onder andere propoosten/seyde: Het is een bitter volck, Ick en heb'er niet goets van te verwachten. Dit zijn oock de hoogste ende swaerste woorden / die hy in sijn gevanckenisse gesproocken heeft: doch sijn dienaer meende/ dat hy alleen vreesde voor een langduyrige ofte eeuwige gevanckenisse/maer vorder niet. Dan hoe dese/ende meer andere minuten van brieven/ by de Rechters/ sijne partijen/ zijn bekomen/ sal hier na verhaelt werden. Wy moeten ons dan behelpen met 't gene/ soo nu soo dan/uytgekomen is. Syn Edelh: sont altemets, door practijcke, yet uyt. Groote en scherpe wachten, voor, ende omtrent sijn kamer. Hy schrijft een grooten brief aen sijn Huysvrouwe, Kinderen, ende Vrienden; maer konde niet bestelt worden.

Op seeckere Biljetjes, altemets uytgekomen, sonder aenteyckeninge, wanneer stont:

Op de advertentie, by my aen u tot Leyden, op Burgermeesters maeltijdt, dat ick niet heb geschreven, ofte van yemant sijne brieven, dan mijne segge, 'savonts gesonden te hebben, om mondelinge te ondersoecken, ende secretelijck daer op te letten, 's morgens op de disordre. (Hy meynt een van sijn Vrienden/ aen den welcken/ zijnde tot Leyden op Burgermeesters maeltijdt/ hy eenige mondelinge advertentie schijnt gedaen te hebben.)

Op de advertentie, by u tot Wtrecht, op den derden October, by brieven belast (seyde) ick daer van geen memorie te hebben.

Op de vergaderinge, in u huys gehouden, met *Brienen*, *Bisman*, *Haen*, *Hoogerbeets*, en *Grotius*, seg ick daer van niet te weten.

Op u reys in Vranckrijck, in 't jaer 1614. of aen den Marquis *d'Ancre*, der Landen macht tegens de Princen, ende die van de Religie, is aengeboden, ick (heb geantwoort, dat gy) volgens d'instructie aen den Koninck ende Koninginne Regenten, ende aen de Heeren (alleen hebt gedaen) complimenten.

Op de memorie van *Caron*, op de Religions-saken, om des Konincx brieven (seg) ick wel van memorie te gedencken, tot instructie, om den Koninck, na de waerheyt, te informeeren, ende sijn goet advys en faveur te hebben.

Wtgekomen den 24. Meert 1619.

ICk werde gequelt uyt de quade desposicien van den *G. Aerssens*, ende van *Bereq* tot Uytrecht: uyt d'Advertentie, aen vander *Myle* tot Leyden gesonden, met de besoignen van de acht Steden van Hollandt, ende tot Wtrecht. Oock uyt mijne brieven aen *Caron*. Van den Heeren van *Langeracq* ofte *F. Aerssens*, (heb) noch niet verstaen. Let op alles wel: Bidt Godt den Heere voor my, ende doet u beste. Vaert wel, ende hebt goede hope.

Wtgekomen den 7. April 1619.

WY komen voor vele vragen van saken, in Hollant, Wtrecht ende Nimmegen, gepasseert: Oock mijne advysen, aen het Collegie, tot Leyden en Wtrecht. Insgelijcx in Engelant: aen *Aerssens* ende *Caron*. Het present van den Koninck van Vranckrijck ontfangen, Anno 1608. tot omtrent 20000. guldens, op de belofte, my in de Legatie 98 gedaen, hebbe ick bekent, onder verklaringe, dat soo verre den Koninck my een duysent gereet, ofte 10000. na tien jaren, op ons beyde leven, ende verbeteringe

van

van sijnen staet, hadde gedaen, dat ick, een, gereet soude hebben verkosen. Vaert wel, bidt voor my.

Ingekomen den 15. April 1619.

ICk beken de Heeren voor geen Rechters, als tegens de nader unie ende Rechten van Hollandt. Dat de Heeren Staten Generael geen recht van Souverainiteyt hebben, als gereserveert aen de Heeren Staten van elcke Provincie. De Heeren Staten Generael wel als geunieerde, op de poincten, by de Provincien aengenomen, uyt den name van de Provincien. Daerom ick ick van de Commissie geappelleert aen de Heeren Staten Generael ende respective Provincien, als Committenten van hare respective Gecommitteerde. De Heeren hebben het selvige afgeslagen. Ick hebbe geinhereert de appellatie, ende van nieuws geappelleert van de verklaringe, seggende: *Quod impedito non currit tempus*, de Heeren begeerden te verstaen mijne redenen van recusatie, tegens eenige in 't particulier. Ick difficulteerde als prejudiciabel mijne appellatie, ende dat my (volgende het versoeck) geen ordinaris Collegie van Justitie en wert geaccordeert, tot rechtmatige kennisse. De Heeren verklaren, voorts te willen gaen, haer conscientie suyverende, doen 't selvige teeckenen. Ick (seg 't selve) te moeten gedoogen.

Eenige redenen, waerom niet.

Hy appelleert van de Commissie der Rechteré.

Doch te vergeefs.

Moet in alles patientie nemen.

Van eenich verstant, ofte yet genoten te hebben van de Spaensche zijde, is niet, als oock dat by anderen yet, met mijne kennisse, soude wesen genoten.

Van met yemandt yet, van wegen den Koninck van Vranckrijck, op de Souverainiteyt der Landen, gehandelt te hebben, is niet. Het present, my 1608. door den President *Janin*, van wegen den Koninck gedaen (by my begroot, tot omtrent 20000. gulden) is geschiet in vergeldinge van vele jaren diensten, ende gedane arbeyt, volgende des Konings belofte aen my [Anno] 98. tot Nantes gedaen, by verbeteringe van sijnen staet. Ick soude doen ter tijdt liever een gereet, als belofte van tien, op ons beyde leven, ende verbeteringe van des Konincx staet, over tien jaren gekoosen hebben. Ick hebbe oock bekent van eenige Heeren, voor gedane diensten, presenten ontfangen, ende van eenige gerefuseert te hebben.

Present des Konincks van Vranckrijck. Is dit Crimen, waerom wort het wel genomen in F. Aerssens oft waer komé anders sijne rijckdommen van daen.

Ick hebbe oock bekent, vreese ende apprehensie gehadt te heb-

Sijne vreese, dat Sijn Excellentie stondt na de Souverainiteyt.

hebben, dat sijne Excellentie stonde na de Souverainiteyt, ofte meerder Authoriteyt, ende die redenen in 't langhe [verhaelt] waer op die vreese was gefondeert, met versoeck (als hebbende *curam Reipubl.*) alles ten besten te verstaen, dat ick aen eenige van de Regieringe daer van openinge hebbe gedaen, hebbende ordentlijcke proceduyren altijdt goet gevonden; maer van d'ander horreur gehadt.

Het Recht van de Staten van Hollant, en Uytrecht, heeft sijn Ed: gedefendeert.

Het Recht van Hollandt ende Uytrecht, dat de soldaten tot hare verseeckeringe niet en mochten, sonder haer consent, gecasseert worden, hebbe ick gedefendeert, ende oock datelijckheden, oock met soldalen, volgende haren Eedt, te mogen afweeren, dan dat de resolutie ende executie van dien, met discretie ende dienstelijck moeste gedaen, en gevolgt werden.

Sijn bekentenisse, beroerende de verklaringe van Hollandt, Uytrecht, en Over-Yssel.

De verklaringe van Hollandt, Wtrecht ende Over-Yssel, van violatie der Unie, indien het *Synode Nationael*, sonder haer bewilliginge, op de name van de Staten, werde uytgeschreven, hebbe ick bekent, in presentie van Gecommitteerde van die Provincien, ende volgende het gemeen goet vinden, gedicteert te hebben, ende by *Grotio* geschreven te zijn, om het recht der Provincien te conserveeren.

Brieven aen Caron geschreven.

Mijn brieven aen *Caron*, zijn met een geperturbeert, bedroeft ende verslagen gemoedt, soo op de Regieringe van den Staet, als het Kerckelijcke beleyt, zijnde in 't laetste jaer gepassioneert geweest, [geschreven] als aen een oudt Vrient, over vierendertig jaren met gelijcke swarigheden gequelt geweest zijnde, op hope van goeden raedt ende troost te hebben, verlocht ten besten mach geduyt werden. Men staet daer hardt op.

De Colonellen zyn schuldich aen de Heeren Staten, haer betaels-Heeren, gehoorsaem te wesen.

Ick hebbe aen eenige Colonellen geseyt, dat sy voor al, aen de Heeren Staten hare betaels-Heeren, ende oock aen de Heeren Staten, ende Regenten van de Steden, daer sy gebruyckt werden, schuldich waren gehouw ende getrouw te wesen, volgende haren Eedt. Maer mijn verstant is geweest in de poincten, in questie, de Generaliteyt niet aengaende. Niet van het gene tot dispositie van de hoogheyt eyscht, ofte Wetten van de Staten van Hollandt is.

Van mijne woorden tegens het Synode. Van het krijgen van brieven, van de Koninck van Groot-Brittannien, Anno 12. Van

ver-

versoeck van gelijcke brieven, Anno 18. Ende mijne voorslach van het seynden van twee Bisschoppen van de Remonstranten. Van sulcke ende andere poincten is mede veel gevraegt. Doet het beste.

Neffens de voorgaende / alsoo met verscheyden billettekens / uytgesondene schriften / heeft men noch bekomen de navolgende verklaringe / by sijn Edelheyt gestelt.

Korte verklaringe op verscheyden pointten / daer mede men schijnt my te willen belasten.

VAn eenich verstant, voor, in, ofte na de handelinge van den Trefves, met de Spangiaerts, Aertz-hertogen, ofte yemant van harent wegen, gehadt, ofte van den selven yet genoten te hebben (boven de *publijcke presenten*) hebbe ick (met de waerheyt) voor, ende geduyrende mijne verseeckeringe, ontkendt, gelijck oock dat yemant, by mijne kennisse, yet soude hebben ontfangen van den selven, ende doe 't selve alsnoch. (Dese presenten hebben sijn Genade Graef *Willem*, ende d'andere Heeren, mede genoten, in 't maken van Trefves.) Mijne menichvuldige, publijcke ende andere Actien, voor ende na, tot nadeel van de Spangiaerts, ende hare Adherenten, by alle gelegentheyt bewesen, zijn daer tegens soo notoir ende klaer, dat alle suspicie moet cesseeren.

Presenten ontfangen, in 't maken van de Trefves.

Syn actien en diensten tegen de Spangiaer bewesen, zyn soo klaer, dat alle suspicie moet cesseeren.

Het singulier seggen van den Griffier *Aerssens*, ofte den Burgermeester *Berck*, van woorden, die over twaelf jaren souden gesproocken zijn, en kan in geene consideratie, tot mijnen laste, komen, als procedeerende, in dese gelegentheyt, uyt notoire passien ende vyantschap. Van den eersten, om die onrechtveerdige queréle van sijn Soon: Van den anderen, om het ongelijck, dat hy sustineert, hem by eenige Heeren, Staten van Uytrecht, soo op commissie in de handelinge van de Trefves, als andersins gedaen te wesen; meenende (tegens de waerheyt) sulcx by mijn kennisse geschiet te zijn. Indien sy gemeent hebben aen 't gene sy nu seggen, der Landen dienst gelegen te wesen, en souden 't selve geen twaelf jaren hebben mogen verswijgen. Maer ick verklare alsnoch, daer van geen kennisse te hebben. (Sy behooren

Tegen 't seggen van Berken Aerssens.

Procedure uyt notoire passien.

den/soo sy yet wisten tot der Landen dienst gelegen te zijn/geen twaelf jaren te swijgen; maer dadelijck bekent te maecken/ bysonder in actuëlen dienst/ ende eedt van 't Landt zijnde/ ofte toonen datse selve meyneedige ende quade Patriotten zijn.)

Franchoys Aerssens heeft de Landẽ aen Vranckrijk willen brengen.

Dat ick voor den overleden Koninck van Vranckrijck, aen den Hertog van *Sully*, ofte den Heere van *Busenval*, yet soude hebben gepresenteert van de Souverainiteyt deser Landen, wort tegens de waerheydt voorgestelt, omme de notoire handelinge van *Franchois Aerssens*, tot dien eynde, te verschoonen ofte verduysteren.

Op de suspicien dat Syn Excel: wel mocht staen na de Souverainiteyt, oft meerder authoriteyt.

Men vrage Caron in Engelandt.

Ick hebbe bekent (om goede redenen) aen sijne *Princelijcke Excellentie* verklaert te hebbe mijne oprechte affectie, tot sijnen dienste, ende geoffereert alle goede Officien, tot sijn contentement, ende indien sijn *Princelijcke Excellentie* my selfs hadde believe te verklaren, 't gene sijne Raden hadden gedaen, ende mijne consideratien (soo voor sijn persoon, als voor de Landen) daer op gehoort hebbende, die publijcke openinge hadde goedt gevonden, soude sulcx met affectie ende goede Officien hebben gedaen ende gevordert: Maer nademael sijne *Princelijcke Excell:* 't selve niet en heeft gedaen, en hebbe ick (mits de groote importantie van de saecke, onseeckere uytkomste, ende andere gewichtige consideratien) sulcx niet derven bestaen. Hebbende daerentusschen aen eenige in eedt, der respective Provincien wesende, by gelegentheyt daer van openinge gedaen, ende ordentelijcke handelinge goedt gevonden, maer voor desordre een schrick gehadt: mits de apparente ondiensten, soo wel voor de Landen, als sijne *Princelijcke Excellentie*, oock schande ende discreputatie van de genen, in der Landen dienst wesende.

Dit is waerachtig.

Dat dese apprehensie niet buyten reden was, is met 'er daedt gebleecken.

Endo in de naeste vier jaren, door verscheyden geruchten, onder de Gemeynte gestroyt vele Libellen, Pasquillen, Refereynen uytgegeven, ende eenige gepleegde Actien, bekenne ick groote apprehensie ende vreese gehadt te hebben, dat by confusie, tot veranderinge in de Regieringe der Landen ende Steden, die saecken beleydt wierden, die daer uyt, na alle apprehensie, moeste volgen.

Opentlijcke en sin-

Welcke mijne apprehensie ende vreese soo groot is geweest, dat ick, tusschen drie en vier jaren geleden, daer van in de volle

verga-

vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt en West-Vriesländt, openinge ende propositie hebben gedaen, gearbeyt om de goede meeninge van de Heeren, Edelen ende Steden te verstaen, op dat ordentelijck daer op gelet ende gedaen mochte werden, tot meesten welstant ende dienste der Landen. ceere handelinge van sijn Edelheyt.

Hebbende oock sijne *Princelijcke Excellentie* daer van vrymoedich gesproken ende geseydt, van de geruchten onder de Contra-Remonstranten, dat sy niet te vreden en konden wesen of zijne *Excellentie* moeste Grave van Hollandt wesen, ende dat van goeder hant my geseydt was, dat by een Borgemeester van een goede Stadt van Hollandt was geseydt, dat het selve aen my stonde te proponeren; maer dat de selve Borgemeester daer van (op mijn versoeck) gesproken zijnde, verklaert hadde 't selve een mis-verstant te wesen. Dese Burgemeester is wel bekendt, als oock de persoon, tegens de welcke hy dat waerachtelijck heeft geseyt.

Gelijck ick oock daer van, vrymoedichlijck hebbe gesproocken met zijne Genade den Heere Stadt-houder van Vrieslant.

Ende na recht ende reden, moet in een out Man van over de 't seventich jaren (hebbende veel jaren mede *curam in Republica* gehadt, veel confuse proceduersen in dier ende gelijcke materien beleeft ende gesien, ende veel meer van 't gene daerinne van oude tijden selfs uytte Heylige Schrifte, ende andere loffelijcke Historien in andere Landen is gepasseert, gelesen) sulcke apprehentie ende vreese (onder reverentie) ten besten verstaen werden, wesende kennelijck dat oock de minste populaire datelijckheyden in de gemoederen van oude Luyden, soo krachtich sijn, dat sy hen niet en kunnen bevryden van sulcke vreese ende apprehentie. Men behoort sulx ten besten te verstaē,

Waer op hy alsnoch ootmoedelijck bidt ende versoeckt, dat sijn Raedt, advysen ende advertentie, soo binnen als buyten dese Landen gedaen, int goede mochten geduyt werden, gelijck hy die oprechtelijck ende sinceerlijck tot dienste der Landen ende steden gemeent heeft, hebbende daer by, alleenelijck van die *Puritainen* ende *Vreemdelingen* gemeent te spreecken, die verstaen, dat de hooge ende andere Overigheyden in Kerckelijcke ofte Religions saecken, geen gesach ofte authoriteydt en competeert, maer alleenlijck die Kerckelijcke persoonen ende vergaderingen, gelijck int Pausdom, onder het Cruys, ende by de Religions-verwanten in Religions saecken, geen Wettelijcke Overigheyt hebbende, gebruyckt wert. Daer uyt het voorsz. gevoelen van sulcke *Puritainen* oorspronck genomen heeft, ende in velen seer gewortelt is: Maer in Behoorde men dit ootmoedig ende redelijck bidden en versoecken van so een treffelijck Man, geen plaets gegeven te hebben. Dit is wel te noteerē.

alle

alle Rijcken, Landen, Republyquen ende Steden, daerinne de hooge ende ordinaris Overigheyden de Religie voor-staen, is in de naeste 50. 60. 70. ende meer Iaren anders gebruyckt. Te weten, dat de hooge Overigheyden in Religions en Kerckelijcke saken hare Wettelijcke authoriteyt als in andere saken gebruycken.

Syn Ed: heeft geen advysen t'Uitrecht gegeven, die met dese driederley verbinteniſſen niet en konnen ten volsten werden verdedigt.

Mijne advijsen ende advertentien in ende voor de Landen van Hollandt ende West-Vrieslant, Steden ende Leden van dien, heb ick gegeven ende gedaen ter goeder trouwen, tot haren welstant, beste ende verseeckeringe, tot een yegelijcks defentie, ende niemants offentie, apprehensie hebbende, dat in corten tijdt, sonder goede toesicht en verseeckeringe, de saecken in irreparable poincten, door populaire confusien souden mogen gebracht werden. Ende heb verstaen tot sulcken debvoir, ampts ende eedts-halven verplicht te wesen aen de voorsz. Landen ende Steden, ende over twintich, dertich, ende langer ofte meerder jaren sulcks gedaen te hebben.

Mijn advijsen ende advertentien tot Wtrecht, sijn gefundeert geweest op 't Interest van Hollant in hare wel-stant, op de oude Unie tusschen Hollant ende Wtrecht, op de beloften van te hant-houden de poincten van hare satisfactie, ende die delatie van het Gouvernement aen sijne *Princelijcke Excellentie*, op 't hant-houden van de nadere Unie. Ende was ick over sulcks daer toe als Advocaet van Hollant verbonden. Ende boven dien was ick een gebooren Lantsaet, by speciale beloften, Anno 1590. (voor de delatie van het voorsz. Gouvernement) ende oock by eede, als een vassal, verbonden tot haren dienste ende beste, daer toe ick ter goeder trouwen oprechtelijk, na mijn verstant, gearbeyt tot een yegelijcx defentie, ende niemants offentie.

De brieven by syn Ed: aen Caron geschrevé, (daer van men veel stanx heeft gemaeckt) souden dit stuck nader eluci-deeren.

De advertentien, aen den Heere *Caron*, in Engelandt, gedaen, zijn meest geschiet met een beswaert, bedroeft ende geperturbeert gemoedt, aen een goet bekendt vriendt, gelijcke swarigheden in Vlaenderen gehadt hebbende, tegens de proceduyren van sulcke *Puritainen* en Vreemdelingen, als hier voren beschreven zijn, by de welcke in 't Jaer 1611. tegens der H: H: Staten resolutien contreminen gebruykt zijn, ende in 't jaer 1612. concepten ingestelt wierden, niet alleen tegens der Heeren Staten resolutien, op de tolerantie van de vijf poincten, maer oock tegens de Kerckelijcke ordinantien van den jare 91. met advys van beyde Collegien van de

Iustitie

Iustitie goet gevonden : die in den jare 1614. opentlijck hem by publijcke gedruckte geschriften, tegens der Heeren Staten resolutie hebben geopposeert. In den Iare 1615. (sonder publijcke authoriteyt) een vergaderinge van in de dertich Predicanten gehouden, ende daer by gearbeyt, om een scheuringe te decreteeren: Ende hoe wel de selve by de meeste stemmen (als voor de Landen en Kercken ondienstich) afgeslagen was, die selve hebben doen vorderen ende invoeren, die in den jare 1616. by hare Brieven hebben gecontramineert der Heeren Staten voorslagen, omme tot Christelijcke eenigheyt te komen, schrijvende uytdruckelijck, dat men moest insisteeren alleen op een Nationael Synode, ende dat by de andere Provincien de saken daer toe waren geprepareert : die in den jare 1617. de scheuringe hebben gedecreteert, in een vergaderinge, gehouden sonder publijke authoriteyt, en malkanderen hebben beloften gedaen, van om niemants wille daer van te wijken, als door een Synode Nationael; ende dat, geduyrende de voorsz. ende andere quade proceduyren onder het gemeene volck, veel dreygende geruchten, seditieuse ende fameuse Libellen, Pasquillen, Refereynen ende andere geschriften, met hooge dreygementen vermengt, gestroyt zijn: Dat mede, ende met gedane onderteyckeningen ende opschrijvinge van het gemeene volck, de saken tot dadelijckheden zijn geprepareert; daer op ten lesten tegens eenige Magistraten [ende] Kercken-dienaers, particuliere dadelijckheden in 't werck zyn gestelt : Om alle welcke redenen, ende andere gepleegde indigniteyten ende onbehoorlijckheden, tegens de publijcke authoriteyt, van my (als soo lange jaren *Curam in Republica* gehadt hebbende) ten besten (onder correctie) behoort verstaen te werden, 't gene ick met impatientie aen *Caron* daer op, ter goeder meeninge hebbe geschreven, om te toonen mijn leetwesen, vreese ende apprehentie, oock mijne voorslagen van middelen, tot voorstant van de resolutien, ende authoriteyt van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, hebbende daer toe successivelijck oorsake gehadt uyt sijne Majesteyts boeken, ende publijcke actien; uyt sijne verklaringe ende recommandatien, aen de Gesanten van de Heeren Staten, Anno 1610. oock by iterative brieven, Anno 1613. ende tot verscheyden reysen daer na : ja noch lest in den jare 1617. (na sijne wederkomst uyt Schotlandt) soo aen de Gesante van de Konincklijcke Majesteyt van Sweden, als aen *Caron*, op de

wan men die konde komen te sien.

Oproerige Gesellen.

Men noteere alle dese meneen ende handelingen.

Al hadde dan soo een Man, in 't schrijven, de Pen wat loops gegeven, soude dat in soodanige gelegentheyt capitael gehouden worden?

Siet de Kerckelijke Historie Ioh. Uytenbogaert fol. 607, 608.

tolerantie van de vijf poincten (in goeden verstande) gedaen. Uyt welcke sijne Koninckliicke Majesteyt menichvuldige verklaringen uyt den brief *D. Calvini, ante locos communes Philippi Melanchtonis,* tot Geneve gedruckt; uyt de offre van de Gereformeerde (daer *Dominus Beza* over was) aen de Lutersche in de Conferentie tot Monpeliart gedaen; uyt de loffelijcke getuygenisse van Leer ende Leven tot Amsterdam, aen *Arminio* gegeven, niet tegenstaende kennelijck was, dat hy op de Prædestinatie, ende gevolge van dien, in de opinie van *Melanchton* stonde; [uyt] de verklaringe van de Professeurs Theologie, ende den Regent van 't Collegie tot Leyden, van dat in de poincten fundamenteel ter saligheyt, onder hen geen verschil en was, niet tegenstaende het voorsz. gevoelen *Arminii* aldaer wel bekent was; mitsgaders [uyt] het advys van den Hoogen Raedt, na de conferentie tusschen *Gomarum* en *Arminium*, ende hare respective Assistenten, voor haer gehouden, van dat sy malkanderen in haer verscheyden gevoelen, Christelijck souden tolereeren, ende tot vrede en eenigheyt arbeyden, ende vele andere consideratien; namentlijck oock [uyt dien] dat met goede voorsichtigheyt in de Heydelbergsche Catechismus, in het korte ondersoeck van den genen, die hun ten heyligen Nachtmael des Heeren begeven; mitsgaders de Catechismus by de oude Fransche ende Nederlantsche Gebeden [daer by] de saligheyt, den geloovigen, ende haren kinderen, toegeeygent wordt, ende de verdoemisse den ongeloovigen. De twee opinien van de Contra-Remonstranten, ende 't gevoelen van de Remonstranten, op de Prædestinatie, ende gevolge, voor middelmatig ende ter saligheyt, niet fundamenteel by de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant gehouden zijn, ende daeromme een Christelijcke wel-bepaelde tolerantie, der selver, toegestaen hebben.

Vele ende seer bundige redenē, daer op de Heeren Staten van Hollandt d'onderlinge verdraegsaem heyt hebben gefondeert.

Te meer, overmits dat in 't aennemen der Oorloge in dese Landen, niet alleen liberteyt van conscientie; maer oock exercitie van verscheyden Religien is toegestaen. Soo dat de Lutersche, en alle soorten van Doopsgesinde, by goede kennisse, hare Religie van het begin der Oorloge hebben geexerceert, gelijck oock tot Antwerpen, Brussel, ende verscheyden andere Steden, den Luterschen publijcke Kercken zyn geaccordeert. Ende in de handelinge van Ceulen, voor den selven mede gecapituleert. Behalven dat onwedersprekelijck is, dat al van den 1572. ende lang te vooren, onder

den

Gereformeerden, alhier te Lands, vele Predikanten, ende veel duysenden Religions-verwanten, in de voorsz. materie van *Melanchthonis*, ende sijne volgers, gevoelen zyn geweest, ende van tijt tot tijt vermeerdert, sulcks dat daeromme, ende ten opsien van der Landen ende Steden gelegentheyden, ende de frequentatie van luyden van alle gesintheyden der Uytheemschen, de voorsz. tolerantie alhier noodiger is, als in andere Landen, daer gelijcke redenen van liberteyt en andersins, geen plaetse en hebben.

Hoe sorchvuldig ick geweest zy, omme tegens alle excessen te helpen voorsien, brengt klaerlijck mede d'Acte, by my daer op ingestelt, in Novembri, in den jare 1611. mijn particulier debvoir, om *Adolphum* (als van Exces suspect zijnde) van het predicken te doen desisteeren, ende daer na in't helpen decerneeren sijn deportement, in 't helpen aennemen en decreteeren het Concept van de Heeren van Dordrecht, Anno 1614. Ende in 't helpen vorderen van haren voorslach, tot nadere accommodatie van den jare 1616. Dat ick dickwijls op de middelen van accommodatie, d'opinie van de Heeren Edele hebbe gehouden, omme die voorslagen van de Steden eerst te hooren, op dat alsoo te beter tot eenigheyt de sake soude mogen gebracht werden. Oock is my seer leet geweest, dat door de Instantie van de Contra-Remonstranten, *Gomarus* dese questie, in den Jare 1609. by forme van accusatie van de Leere *Arminii*, in de vergaderinge van de Heeren Staten heeft gebracht, die te voren op mijn versoeck, eerst onder de Heeren Curateuren ende Professeurs van de Universiteyt tot Leyden, met eenige Theologanten ende Predicanten, daer na in de voorsz. Universiteyt, daer na in den Hoogen Raet, met meerder stilte was gepasseert. Ende na de Conferentie, in 't voorsz. jaer 1609. tusschen *Gomarum* ende *Arminium*, met hare respective Assistenten, gehouden, op de vijf poincten, in questie, ende anderen, zyn syluyden by de voorsz. vergaderinge gedimiteert, op den voet te voren (volgende het advys van den Hoogen Raet) genomen. Te weten, om malkanderen Christelijck te tolereeren in haer verscheyden gevoelen, ende tot eenigheyt te arbeyden, als sy echter beloofden te doen; ende oock hare gesustineerde by geschrift te stellen, ende over te leveren. In 't jaer 1610. is na volkomen deliberatie, ende voorgaende rapport, geordineert, dat by provisie niemant tegens sijn gemoet in effecte gedwongen soude mogen werden, meer op de

Syn Ed: debvoir tegen d'excessen in de Religie.

Siet waer men 't gesocht heeft.

Die syn Ed: hebben beswaert, als of hy dese oneenigheden in de Religie, by desseyn hadde gebrouwē en gefoveert, hebben hem kracht en gewelt gedaen, 'tqua dreert veel beter op ander Politijcke.

Het advys van den H: Raedts

de voorsz. materie gelooven, ofte verklaren, als by de voorsz. poincten, voor het gevoelen van de Remonstranten was verklaert, gelijck in den jare 1611. na de Conferentie op de Instantie van de Contra-Remonstranten, eehter in de vergaderinge van de Heeren Staten gehouden, tot driemael toe, in verscheyden vergaderingen verklaert is geweest. Dat sonder bewilliginge van den Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, yemant kennisse souden mogen nemen op de validiteyt van de selve verklaringen, heb ick verstaen tegens de Hoogheyden, Rechten, ende Souverainiteyt van de Landen van Hollant en West-Vrieslant te wesen. Ende terwijle ick tot voorstant van mijn Ampt, eetshalven was verplicht ende verbonden, en kan van my 't selve niet anders als wel verstaen werden.

Syn Edelheyt heeft amptshalven de Souverainiteyt van Hollandt voor gestaen.

Hebbende de Heeren Staten voor haer Recht ende gesustineerde, niet alleen drie publijcke Tractaten, als de *nadere Vnie van Wtrecht*. De *handelinge met den Hertoge van Anjou*. Het *Tractaet* (met goedt vinden van den Heeren Staten Generael, ende van Hollant en West-Vrieslant, in 't particulier, met stipulatie van hanthoudinge) *tusschen den Heeren Staten van Wtrecht, en sijn Pr. Excell:* op de delatie van het Gouvernement, Anno 1590. gemaeckt (wesende het laetste vrywillich Tractaet, mentioneerende van de Religie) [maer oock] het gestadich gebruyck van twee-endertig jaren: Dat de Heeren Staten van elcke Provincie (als administrerende de Souverainiteyt der selver) volgende de voorschreve drie Tractaten, op de Religions-saecken, elcks in den haren hebben gedisponeert; ende dat in 't jaer 1595. 't selve voor soo notoirem Recht van elcke Provincie gehouden wierde, dat sijne *Princel: Excell:* met weynich Gecommitteerden uyt Zeelant, 't selve aengeboden heeft den Heere *Liesvelt* en *Maes*, uyt Brabant, in Zeelant, gesonden; oock met de clausule, dat andere Provincien hen daer mede niet en souden bemoeyē. En dat de H: Staten Generael, in 't jaer 1602. by hare Ho: Mo: brieven, den Heeren Staten van de andere zijde, sulcx mede aengeboden hebben. Die voorsz. verklaringe van sijne *Princelijcke Excell:* en brieven van de Heeren Staten, te willen trecken tot het Pausdom, is impertinent, alsoo in het Pausdom den Heeren Staten geen dispositie in Religions-saken en wort toegestaen.

De waerachtige en notoire gronden van 't selve recht der Heeren Staten.

Is dit nu crimineel en capitael in sijn Ed:

Ende

Ende hoe wel ick eerst de voorsz. Religions-disputen, liever by Synodale vergaderinge hadde doen examineeren, soo moet hy bekennen, dat de (saecke selfs door de Contra-Remonstrantsche Kerckelijcke personen) aen de vergaderinge der Heeren Staten gebrocht zijnde, ende hare Mog: Ed: daer van (na voorgaende Conferentien ende rapporten) kennisse genomen, ende daer op gedisponeert hebbende, oock dat de dispositie by publijcke authoriteyt, tot Tolerantie by de Koninckl ijcke Majesteyt van Groot-Brittannien, in den jare 1610. door de Gesanten van de Heeren Staten Generael, ende daer na schriftelijck, oock iteratívelijck in den jare 1613. ende successivelijck voorts daer na gerecommandeert [was hy] die bepaelde tolerantie gepresen [heeft.]

Redenen waer door syn Ed: meer tot de Tolerantie, als tot den Synodum, genegen was.

Mijn verstant is geweest, dat de saecke by vriendelijcke accommodatie, ende gemodereerde authoriteyt, by de welgedachte Heeren Staten, ofte hare Gecommitteerden, tot eenigheyt behoorde gebracht te worden, ende vorder gearbeyt, omme door Politijcke ende Kerckelijcke personen daer toe te komen, ende alsoo de Religions-verwanten niet te scheyden, maer tot vrienden, ende by malkanderen te houden. Dan 't selve wesende gecontramineert ende belet, meende ick door een Provinciale Synode, de saecke daer toe te brengen, oock uyterlijck, omme 't selve Synode daer toe te doen assisteeren van Kerckelijcke personen, niet alleen uyt de nagebuyrde Provincien; maer oock uyt de nabuyrige Gereformeerde Rijcken ende Landen. Ende indien by 't selve besoigne de saecke, noch by accoort, noch met decisie, tot contentement van partijen en hadde konnen gebracht worden, dat men alsdan op een Synode Nationael, ende voorts een Synode, uyt Gecommitteerden van de Koningl: Majesteyt van Groot-Brittannien, van ende uyt de Gereformeerde Kercken, Landen, ende Steden van Vranckrijck, Duytslandt, dese Landen, ende Switserlandt hadde mogen vergaderen, omme op de poincten, in questie, een Generael reglement voor alle der selver Landen ende Kercken te stellen. Ende hoopte ick dat 't selve in ongevaerlijck een jaer soude hebben konnen geschieden, met meerder aensien, authoriteyt, vruchten ende diensten, als op den name van een Nationael Synode

Syner Ed: Christelijk voornemen, ende bequame voorslagen, tot eenigheyt.

deser Landen. Doch dien voorslach mede gedifficulteert, ende de saecken tot het gebruycken van extremiteyten gedisponeert vindende, hebick [goet] gevonden het consenteeren, in 't gene men van de Synode, ende het afdancken der Waertgelders, wilde hebben, Godt den Heere almachtig die saecke recommandeerende, ende van syn Goddelijcke handt een salige uytkomste verwachtende.

Dat ick, geduyrende de voorsz. disputen, redenen van vreese en apprehentie hebbe gehadt, voor populaire dadelijckheden ende usurpatien in de Landen en Steden, ende beswaerlijcke inconvenientien, heb ick hier voren verhaelt, ende dat sulcken vreese in oude luyden krachtig, ende na recht ende reden excusabel is.

Syn Ed: bundige verdedinge, op 't stuck van den Eedt.

Aengaende het rechte verstant van den Eedt van het volck van oorloge, soo van de Gouverneurs van de Provincien, Oversten, als anderen van de repartitie der respective Provincien, is kennelijck, dat in 't jaer 87. daer op met den Grave van Leicester groote disputen zyn geweest, hebbende den voorgemelden Grave die eeden, in den jare 86. na sijne intentie gestelt, die in het begin van het jaer 87. over tachtich vendelen, die Hollant ende Zeelant tot hare laste namen, is verandert voor wel-gedachte Heeren Staten, sijne Princelijcke Excellentie als Gouverneur; ende de Heere Grave van Hohenloo, als Lieutenant Generael. Maer in 't jaer 1588. is neffens de veranderinge van de instructie, voor den Raet van Staten, oock een generale vergaderinge des Eedts van de Gouverneurs der Provincien, ende alle het volck van oorloge gemaeckt; ende den Raedt van Staten gelast, daer na een yegelijk eedt af te nemen, ende van alle voorgaende Eeden te houden ontslagen.

Den Eedt van de gerepartieerde, over de respective Provincien, bestaet in drie Leden: Eerst aen de Heeren Staten Generael, by de Unie ende hanthoudinge van de Gereformeerde Religie, blijvende tot distinctie van de afgeweeckene Staten Generael, ende uyt krachte van dien en is by de Heeren Staten Generael, den Raedt van State, nochte yemant van harent wegen, noyt yet anders gepretendeert, als 't gene by de nadere Unie ter dispositie van de geunieerde gestelt, ende by de Provincien eenpaerlijck aengenomen is; wesende kennelijck, dat vele poincten van de voorsz. Unie, als het practiseeren van gemeene middelen ende omslagen, het gebruyck van het overschot van de Domeynen, het doen van den

Eedt;

Eedt; het monsteren van de Ingesetenen, ende verscheyden andere by de Provincien noyt aengenomen en zijn. Ende mach voorts uyt het voorsz. eerste Lidt, by den Heeren Staten-Generael, ende Raedt van State gebruyckt werden, 't gene d'Instructie van den Raet van State inhoudt. Op alle welcke poincten geene questien of disputen, in Hollant in West-Vrieslant, in den tijdt van dertich jaren, en zijn gemoveert, blijvende de voorsz. Instructie in alles onverkort. Het tweede Lidt is, dat de Heere Gouverneur van Hollant ende West-Vrieslant, ende alle 't volck van oorloge staende op de repartitie der voorsz. Landen, sweeren gehouw en getrouw te moeten wesen den Heeren Ridderschap, Edelen ende Regenten van de Steden der voorsz. Landen van Hollant ende West-Vrieslant, als Staten van den selven Lande, ende de Souverainiteyt van dien administreerende, ende van hare Resolutien te achtervolgen, ende doen achtervolgen. Het derde Lidt is, van gehouw ende getrouw te moeten wesen den Heeren Staten, ende Regenten van de Steden, daer inne sy gebruyckt werden voor den tijdt, dat sy aldaer in guarnisoen, ofte andersins sullen wesen.

Is, en wort desen Eedt betracht?

Dit heeft men nu niet willen lijden.

Ende alsoo den Eedt van de Heeren Gouverneurs van de respective Provincien, expresselijck inhoudt, dat sy de Resolutien van de Heeren Staten van elcke Provincien sullen achtervolgen, ende doen achtervolgen, soo cessieren daer mede alle subtiliteyten ende disputen, die men uyt eenige woorden soude mogen voorstellen.

Hoe is dit gehouden?

't Welck nochtans alsoo altijts verstaen is, ende verstaen moet worden, dat de Heeren Staten van de respective Provincien niet en mogen yet resolveeren ofte ordineeren tegens de Resolutien van de Heeren Staten Generael, nochte Raet van State, in saecken tot [des Generaliteyts] dispositie, by de nadere Unie (sulcks die aengenomen is) ofte by de Instructie van de Raet van Staten gestelt: maer wel in conformité van dien, als Lidtmaten van de Generaliteyt.

Ende 't gene ick aen eenige Oversten, ofte andere, geseyt hebbe, nopende hare verbintenisse aen de Heeren Staten, hare betaels-Heeren, ende van de Heeren Staten, daer onder sy in guarnisoen leggen, hebbe ick verstaen, ende en kan oock anders niet verstaen worden, dan op de Religions-saecken, ende Waert-gelders in questie; mitsgaders oock de saecken van State, Justitie, Politie, elcke Provincien in 't hare raeckende; die de Heeren Staten van Hollant

ende

ende Uytrecht, onwedersprekelijck gehouden hebben buyten de Unie ende dispositie van de Generaliteyt, ende de Raet van State, als in de vergaderinge van de Heeren Staten Generael, by de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, op de Religie by twee derden deelen van stemmen, ende op de Waert-gelders, by eenparige stemmen verklaert, ende by de Heeren van Wtrecht gevolgt [is.]

Onwederleggelijke redenen, tot sijn Edelheyts defensie.

Indien hier tegens geseyt wort, dat de meeste Provincien de saecke anders hebben verstaen, daer tegens moet gelet worden, dat, noch stemmen, noch overstemmen en gelt, in saecken, onder de Geunieerde niet gemeen gemaeckt, als notoirlijck het poinct van de Religie, by de drie tractaten, hier voren verhaelt, daer van het eerste is van den jare 1590. ende het gebruyck van een-en-dertig jaren; daer op niet alleen in Hollant, West-Vrieslant ende Wtrecht, maer mede van de andere Provincien gevolgt; daer mede de Heeren van Hollandt, in de Generaliteyt van den jare 1597. tot verscheyden reysen by de andere Provincien [zijn] bejegent. Ende van de Waertgelders is het gebruyck notoirlijck altijdts conform het gesustineerde van Hollandt ende Wtrecht geweest.

Dit is klaer, ende gaept als een oven.

Behalven desen, is kennelijck, dat de naerder Unie niet en is gefundeert op overstemmen in poincten van importantie; maer op vriendelijck verdrach ofte submissie aen onpartijdige, oock in saken ter dispositie van de Geunieerde gestelt.

Nu hebben de Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant, in getal van tusschen vijfentwintig ende dertig Personen, uyt de Edelen ende Steden (na dat sy hare resolutie, op de Religions-saecken, ende Waertgelders, in de Generaliteyt, den 12. Julij hadden verklaert) haer den 13. Julij by hare Princelijcke Excellentie ende Genade gevonden, ende aen de selve vertoont, dat de Heeren Gecommitteerden van de andere Provincien, tegens hare Mog: Ed: ende den Heeren Staten van Wtrecht, tegens recht, redenen, ende gebruyck, in de voorsz. twee poincten wilden procedeeren, daer sy niet anders en begeerden, dan de Gereformeerde Religie (met Christelijcke wel-bepaelde tolerantie van het verscheyden gevoelen op de Praedestinatie, ende gevolge van dien) te conserveeren. Ende in verseeckerheyt, tegens popu-

Ronde verklaringe by de Staten van Hollandt, des Heers Advocaets principalen, aen de Staten Generael gedaen, over 'trecht van de Landen, om welckers voor-

laire dadelijckheden ende usurpatien te leven. Versoeckende van hare Princelijcke Excellentie ende Genade, voorslagen te willen doen, van middelen, daer toe goet en bequaem, ende dat sy hen tot alle redelijckheyt wilden disponeeren. Ende na propoosten daer op gevallen, hebbe ick, soo voor de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt, als Uytrecht, eenige voorslagen gedaen, namentlijck, het veranderen van eenige Wtheemsche guarnisoenen, voor sommige Steden, ende het gebruycken van omtrent twintig Compagnien Nederlanders (volgende de voorschreven Unie) tot contentement van soo veel notabele goede Steden, hen soo vromelijck ende constantelijck, voor de gemeene saecke, altijts gedragen hebbende. Waer uyt onwedersprekelijcken blijkt, mijne goede affectie tot accommodatie der voorschreven oneenigheden en misverstanden; ende dat hy gemeent heeft, daer op, ofte andere gevoeglijcke middelen, de saecke van Wtrecht geaccommodeert te sullen werden.

stant sijn Ed: daer na heeft moeten lijden.

Syner Ed: voorslagé, om alles te accommodeeren.

Het aenhouden der Waertgelders, tot dat de sake by andere bequame middelen (tot redelijck contentement) soude wesen geaccommodeert, heeft evidente redenen gehadt; te weten, om dat de gemoederen der Gemeenten ontstelt, ende in verbitteringe wesende (sonder andere verseeckeringen) periculen van dadelijckheyden ende bloetstortingen, te beduchten stonde.

Waerom de Waertgelders aengenomen zijn.

De verklaringe van de drie Provincien, tegens de voorgenomen uytschrijvinge van het Nationael Synode, by de vier, op den name van den Heere Staten Generael, is voor de naerder Unie, ende en kan met geene redenen daer tegens beduyt werden, maer wel dat men den naem van de Staten Generael (sonder bewilliginge van de drie Provincien) heeft willen gebruycken, directelijck daer tegens was strijdende.

d'Uytschrijvinge van 't Synodus Nationael, tegen den danck van drie Provincien, strijt tegen de nader Unie.

Dat de Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt niet en hebben konnen goedt vinden, dat men (sonder hare bewilliginge) binnen ofte buyten dese Landen, yet by brieven, ofte andersins, tot vorderinge van de voorsz. convocatie van het Synode Nationael, ende gevolge van dien, op den name van de Staten Generael dede, 't selve is uyt verscheyden hare Actien kennelijk, ende soo hare Mog. Ed. 't selve hielden voor een nieuwigheyt, te voren noyt gepleegt, soo en kan men met recht nochte reden,

hare Actien ofte Brieven (daer by hare Mo: Ed: 't selve voor onwettelijck, op den naem van de Staten Generael gehouden hebben) niet qualijck deduyden.

Dat den Grave van *Leicester*, in 't Iaer van 86. een Nationael Synode heeft doen uytschrijven, ende houden, daer over is in 't jaer 87. een als exces ende onbehoorlijcke Acte mede geklaegt. Wes halven daer op geen fondament kan gemaeckt worden.

Dit is notoir.

Dat men die Acten van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende van my, als haren Dienaer, van de voorleden tijden soude willen verstaen, na de maximen ende verstanden, die by de veranderinge van de Regeerders van de Landen ende Steden (tsedert mijne verseeckeringe) gestelt zijn, ende nu gebruyckt werden, ofte by het minste deel van de vergaderinge, te voren, ter vergaderinge geweest zijnde, sal altijdts binnen ende buyten dese Landen, tegens recht en reden, verstaen werden.

't Is soo: maer wat ist? Gewelt domineert: recht en reden hebben geen plaets.

Bysonder ten opsien van my, die by de meeste stemmen heeft moeten concludeeren, ende het geresolveerde voorstaen, die uytgestaen hebbende groote swarigheyden, in de jaren 86.87. 88. ende 89. by, ende uyt de Regieringe des Grave van *Leicester*, tegens mijn versoeck, in dienste gehouden ben, onder belofte van Indemniteyt: die in 't jaer 92. (in de meeste prosperiteyt der Landen) ontslaginge van mijn dienste echter hebbe versocht, ende onder gelijcke beloften, tegens mijn danck, in dienste ben gehouden; die daer na onuytsprekelijcke moeyten [hebbe gehadt] tot der Landen dienste; oock in vele periculeuse reysen, ende in vier Koninckliijcke Legatien, over zee gedaen: die in 't jaer 1608. van nieus gepresenteert hebbe, mijnen dienst te verlaten; ende daer inne, tegens mijn danck, ben gehouden, onder belofte, als voren; ende die daer na *in speciale protectie ende Sauveguarde van de Heeren Staten* ben genomen, ende niet gedaen en hebbe, dan 't gene ick in goede conscientie, tot voorstant van hare Mo: Ed: rechten ende authoriteyt meende te strecken.

Men notere dit groot ongelijck, den goeden Heer gedaen.

Hollandt siet haren Dienaer, tegen dese hare Sauveguarde, vangen, en den kop afslaen.

Dat men my, ende mijne Acten, wil hatelijck maecken, door het genieten van eenige remuneratoire, Koninckliijcke ende andere presenten, soo uyt mijne Legatien, als andere gedane diensten, is mede tegens reden, hebbende ick, diesaengaende, gepracticeert, de Leere, *nec passim nec omnia, nec ab omnibus*. Oock hebbende

de

de in de twee-en-dertig jaren, van der Heeren Staten dienste, boven mijn tractamenten ende emolumenten, ende weerde van de ontfangene presenten, wel vijftig duysent guldens kosten gehadt.

Om te komen tot een Provinciael Synode, van Hollant ende West-Vrieslant, op den voet van de Kerckelijcke ordonnantie, van den jare 91. is by my eerst voorgeslagen geweest, dat uyt elcke van de vijftien Classen, een van het gevoelen van de Contra-Remonstranten, ende een van het gevoelen van de Remonstranten, soude werden verkooren: ende dat de Heeren Staten, uyt elcke Classe, daer een by souden verkiesen, van de outste, geleertste, vreedsamichste, ende in Kerckelijcke saecken best ervarenste, omme met de Professoren Theologie van de Universiteyt tot Leyden, Synodaliter te besoigneeren. Syn Eds voorslagen, tot accommodatie:

Daer na, dat de Classen elcks negen ofte ses Predicanten souden nomineeren, die sy bequaemste souden houden, omme by den Heeren Staten, ten eynde als voren, uyt elcke Classe, drie verkooren te werden. Tweede.

Is daer na voorgeslagen, dat uyt sulcke nominatie, de hooftstadt van elcke Classe, drie souden verkiesen. Derde.

Daer na is by my voorgeslagen, dat een Lijste van alle de Predicanten van elcke Classe gemaeckt, ende by de outste van de Classe (gedisponeert om te reysen) soude werden over gebracht, omme in syn presentie daer uyt drie, by oprechte lotinge verkoren te werden. Vierde.

Uyt alle welcke, ende veel andere voorslagen, by my, van tijdt tot tijdt, gedaen, blijckt, dat ick (siende dat men noch door publijcke authoriteyt, noch door Politijcke Gecommiteerden, noch door half Politijcke ende half Kerckelijcke, die sake tot vriendelijcke accommodatie niet en wilde gebrocht hebben, maer alleen door de Kerckelijcke vergaderinge) gearbeyt hebbe, tot alle 't gene de vorderinge van dien vereyschte, omme tot een uytkomste te komen. Alle vergeefs.

Hebbende boven dien, tot meermael, in de vergaderinge helpen voorslaen, dat de Steden niet anders gelast, dan om te consenteeren in eene Provinciale Synode, ende andere gelast, omme t'effens in 't consenteeren van een Provinciael Synode, oock te consenteeren een Nationael, elcx apart souden vergaderen, die rede- Andere voorslagé van sijn Ed: om de Gecom: van de Steden

over een te brengen. redenen, ten beyden zijden geallegeert, wel overwegen, en 't gene dienstelijcxt bevonden soude werden, aennemen, ende daer na by den anderen te vergaderen, en hare opinien te vereenigen.

Mede al te vergeefs. Welcke vergaderingen van de Steden respective wel gehouden zijn geweest, soo wel bysonder, als te samen, maer die vereeniginge niet gevolgt zijnde, is van elcke zijde, by schriftelijcke deductie, Justificatie van haer respective gevoelen, gedaen; de welcke aen den Heeren Edelen ende Steden gesonden, ende tot onderlinge vereeniginge ende accort, te vergeefs gearbeyt zijnde, was daer uyt by de meeste stemmen eerst geformeert, die offre ende presentatie, den 28. Junij in de vergaderinge van de Heeren Staten Generael, van wegen den Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt gedaen; ende daer na by my, den voorslach, omme binnen, ongevaerlijck, een Iaer te doen houden Synoden Provinciale, Nationale, ende een vergaderinge van Gecommiteerden van Koninckclijcke Majesteyt van Groot-Brittannien, ende uyt de Kercken ende Landen van Vranckrijck, Duytslandt, dese Landen, ende Zwitserlandt, omme tot een gemeen reglement, op de poincten in questie, te komen, gelijck, ontwijffelijck, met groot aensien, authoriteyt, vruchte ende dienste, soude hebben mogen geschieden.

Noch andere presentatie en voorslach, op 't stuck van de Synode.

Op 't onderhoudt van de Waertgelders. Op 't onderhoudt van de Waertgelders, ofte Soldaten, zijn de Gedeputeerden van de Steden, tot in April toe, geweest van opinie, dat 't selve behoorde tot der Landen kosten te geschieden, soo wel als in Amsterdam, ende andere Steden. Dan ick hebbe gesocht henluyden te induceeren, daer op niet te staen, wesende niet alleen de ses Steden; maer oock Delft ende Gorchum, van andere opinie, dan Haerlem ende Leyden, klagende dat haer noot grooter was, als van de andere Steden. Werde by my in 't bedencken gestelt, dat het getal, na de noot van de Steden, mochte gelimiteert, ende een repartitie (tot soulagement van de meest belaste) van de kosten [mochte] gemaeckt ende gebruyckt worden, ende dat daer buyten niemandt soude mogen gaen, dan tot sijn eygen laste (wesende sijne meeninge, dat men daer op in de vergaderinge van de Heeren Staten soude mogen besoigneeren.

Op de Procuratie, niet tegen- Die Procuratie heeft gestreckt tot ontlastinge van de Gedeputeerde, van alle besoignen, ende voor al, omme (alles in verseeckeringe blijvende) te komen, by redelijcke middelen, tot

vrien-

vriendelijcke accommodatie. Het selve niet konnende (op gedane redelijcke presentatien) te wege gebracht werden, is het wijcken aengenomen. staende de welke men evenwel geweken ende alles toegegeven heeft.

Ick bekenne drie Gecommiteerden van Uytrecht, op hare begeerte, alle eenigheydt, goede ordre, wacht, verseeckeringe ende voorstant van hare Vry-ende-Gerechtigheyden, soo in 't Geestelijck, als Wereltlijck; mitsgaders van de publijcke ende andere Tractaten, geraden te hebben; oock [met] begeerte, dat [sy] op mijne twee voorslagen, aen *Ledenberch* eerst, ende daer na aen hare *Princelijcke Excellentie* ende Genade, voor de Steden van Hollandt ende Uytrecht, den 13. Iulij, op de Waertgelders gedaen, rijpelijck souden letten; als my oock belooft wierde. Syn Ed: heeft dien van Uytrecht ten besten geraden.

't Gene in bedenckinge gestelt is, op de repartitien van de kosten der Waertgelders, ende diergelijcke, is geschiet, omme de consenten beter te vorderen; ende en was mijne meeninge niet, dat daer inne, oft andere [saken] yet, noch onder den Steden van Hollant, noch met Uytrecht, soude werden gebesoigneert, dan als sulcx by den Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, goet gevonden wierde. Die met dese verklaringe niet te vreden is, moest contrarie bewijs hebben: Waer is dat?

My, zijn tot Uytrecht, in mijne sieckte, by den Secretaris *Ledenberch*, voor gelesen eenige stucken, voor de Soldaten, op hare Commissie, Artijckel-brief, eedt, ende een brief; ende daer op gevraegt, of ick eenich bedencken vonde? Ick hebbe, als Landtsaet, ge-erfde, by belofte geobligeert, ende als vasal, mijn advijs ende goetduncken daer op verklaert, gelijck ick in goede conscientie hebbe gemeent gehouden te wesen. Was sijn Ed: dit niet geoorloft?

De Waertgelders aengenomen wesende, hebbe op de vrage, aen my gedaen, verklaert, het aenhouden der selver, goedt, ja noodich te vinden, ter tijdt toe andere bequame middelen, tot hare verseeckeringe, waren geaccordeert ende in 't werck gestelt, voor seker houdende, dat de gemoederen, niet alleen van vele Burgeren en Inwoonderen; maer oock van vele Soldaten van het oude guarnisoen, seer ontstelt waren, ende te meer door de gedane lichtinge, ende vreese voor dadelijckheyden ende bloetstortingen, die ick meende, dat men voor al behoorde voor te komen. Van de Waertgelders, als boven: is na gebleken, wat men met 't afdancken der selver voor hadde.

Ick hebbe aen de Heeren, tot meermalen, versocht, (hoewel het aenteycken niet en is ten vollen gelaten) dat ten aensien ick was twee-en-tseventig jaer (door de afflicten en tribulatien vande naeste

vier Jaren, ende namentlijck dese stricte detentie sonder acces, in dispositie, verstant ende memorie seer geswackt, ende dat my op een tijdt veel is gevraegt, ende van verscheyden saecken, dickwils ick selfs sonder bedencken hebbe geantwoort, dickwils geperst ofte gedrongen omme te antwoorden, so dat ontwyfelijck op vele poincten noodelijcke naerdere verclaringe ende explicatie van de sake sal dienen gedaen. Dat my in soo hoogen Ouderdom; in soo vele Maenden vragens, ende van soo veel poincten met recht nochte reden niet en behoort geweygert te werden) die vragen ende verclaringen met aendacht te mogen sien, oock mijne brieven aen de Heeren *Caron*, *Aerssens* ende andere geschreven, daer uyt tot mijnen laste yetwes gebracht ofte gepretendeert werdt, omme my daer op naerder ende claerder te mogen expliceeren, tot naerder contentement van de Heeren, ende hope dat my 't selve niet en sal geweygert werden, als in rechten en reden gefondeert tot mijne noodelijcke defensie.

Noteert dese onredelijcke proceduyren.

Evenwel ist geweygert, men wilde de Man precipiteeren ende om hals hebben.

Het recht van de Heeren Gecommitteerden van deselve Provincien, van wegen der Heeren Staten der selver Provincien, hare principale ende Committenten, representérende de Heeren Staten Generael als geunieerde: het recht van de Heeren Staten der respective Provincien, als administrerende de Souverainiteyt, elcks in hare Provincie: het recht van de Heeren Gouverneurs der respective Provincien: het recht verstant van de naerdere Unie, ende wat poincten daer inne aengenomen zijn: Wat in 't stuck van de Religie in de naeste twee en dertich Jaren gebruyckt is; hoe die van Hollant ende West-Vrieslant, over twee en dertich Iaren, versoeckende een Synode Nationael, onder anderen omme die Nederlantsche Confessie des geloofs te revidéren, by de andere Provincien sijn bejegent: wat recht de Provincien over het volck van oorloge van hare repartitie, tsedert den jare 1588. gebruyckt hebben: Ende wat het recht verstant is van den Eedt van het volck van oorloge, in den voorsz. jare gearresteert, ende wat tsedert den selven tijt voor recht gebruyckt is, ende dat met de andere van den jare voorsz. alle voorgaende Acten, gedurende het Gouvernement van den Grave van *Leicester*, gegeven, soo by het redres van de Instructie, voor den Raet van State, als den voorsz. eedt, hebben gecesseert, ende niet vorder en zijn gebruyckt, dient wel ende volkomentlijck ondersocht, omme te komen tot rechte verstant, van 't gene my te laste wert geleyt.

T'en baet niet, al had de goede Heer alle 't recht van de werelt, hy moeste voort.

Men hadde 't volck te veel met loogens gaende gemaeckt, hem te absolveeren, hielden sijne vyanden hare ruine te wesen.

Ende

Ende bysonder hoe het stuck van de Waert-gelders, van ouden tijden, ende namentlijck in de leste twintich, dertich ende langer Iaren, by de Provincie ende Steden is gebruyckt, daer toe pertinente deductien ende bewijsen (des noodt sijnde) sullen werden gedaen, soo wel van 't gene de Provincien ende Steden, onder de Princen, als in hare liberteyt gedaen hebben, ende voor Wettelijck gehouden is. *Dus verre sijne Ed: verklaring.*

Wt dese verklaringe kan bykans verstaen worden / waer op de heele saecke liep. Maer indien de Papieren die sijn Ed: in de Capiten verborgen / ende in den stoel doen naeyen hadde / sijne Vrienden waren ter handen gekomen / men soude heel volkomen bericht hebben van alles. Eenen grooten Schat en ware de Landen niet soo nut geweest als de kennisse van de selve: 't welck d'Autheurs sijns doodts wel wetende/deselve so sorghvuldelijck verdonckert ofte (soo geseyt wort) verbrant hebben.

Sijn Ed: dus geexamineert / ende van vele saecken teffens onderwijlen op eenen tijt ondervraegt werdende/ooch van die in verscheyde jaren waren gepasseert/heeft altemets moeyelijck zijnde/van de lange detentie sonder eenich acces/ geantwoort sonder deliberatie/soo dat hy somtijts uyt de Vergaderinge in zijn Kamer komende/wel wat gealtereert was / ende las dan eenige Psalmen ofte gebeden/ ende als hy dan wederom wat bedaert was/maeckten hy memorie om te onthouden / 't gene hy op eenige vragen / nader noch soude willen antwoorden/ende deduceren; daerom het hem seer verdrietich viel/ dat hy niet vryelijcken / noch gerustelijcken en mocht schrijven/ (dewijle sy hem pennen / inckt/ ende papier hadden doen benemen) want hy wist wel dat soo sy mochten gewaer werden / dat hy noch eenige middelen hadde om te schrijven/sy 't hem ook benemen souden. Hy en heeft noyt tegen sijn Dienaer geseydt/ wat hem gevraecht / ofte voorgehouden was / dan eens quam het te passe/ dat hy tegens hem seyde/ dat hem van eenige Correspondentie met de Spaensche / ofte vyants sijde gehouden te hebben/ voorgehouden was/ ende meer andere diergelijcke saecken/ die hy seyde noyt eens gedacht te hebben.

Den 4. April is sijn Ed: voor/en na middag gehaelt/om geexamineert te worden/ende den vijfden voor den middach eens/en tweemael na den middag/sijn dienaer vraegde aen vander Meulen, wat is dat te seggen/dat mijn Heer nu tweemael moet binnen komen? Hy antwoorde/ dat is te seggen/ dat hy sijn conscientie bedencken soude/ want het quam daer nu op aen. Des anderen daechs wierde sijn Ed: oock twee mael binnen ontboden. Den 11. 12. ende den 14. April wierde sijn Ed: oock ontboden/en daer na niet. Sijn Ed: begeerde twee ofte driemael aen vander Meulen, dat hy de Heeren vragen soude/ of hy audientie

soude

soude mogen hebben/ om wat nader te mogen antwoorden/ op sommige dingen/ die hy gedicteert hadde/ maer en heeft geen audientie konnen gekrijgen voor den eersten Mey. Den 22. of 23. April wierde ontdeckt/ de practijcke daer door sijn Ed: ordinaris alle weecken addvijsen kreech. Sijn Ed: hadt het in cijffer letteren gekregen/dat en konde niemant verstaen dan die Copie van 't cijffer hadden/sijn Dienaer hadde doe juyst alle de practijcken ontdeckt/ die sijn Edelh: gebruyckte/ om addvijsen uyt/ ende in te krijgen/ gelijck voor verhaelt is/ hy hadde nu addvijs gekregen/ dat de Remonstranten tot Leyden/ op het Kerckhof gepredickt hadden. Dit docht sijn Ed: Dienaer na sijn verstant vreemt te wesen/ eer 't Synode tot Dordrecht gescheyden was/ hem quamen daer op eenige fantasyen te voren/ ende schreef daer op (sonder kennisse van sijn Edelheyt) dese nabolgende woorden.

Nota: dese Heerē Rechteren soude voormaels blyde hebben geweest, datse maer weynich tijts haddē mogen audientie by syn Edelh: hebben: maer nu weygeren sy syn Ed: audientie, om syn ontschult te doen blycken:

Laet de Armiaensche Kat vry muysen, sy sal wel vet worden, metter tijdt, door Godes toe doen, hoe men de waerheydt meer verdruckt, hoese meer kracht heeft, om door de Wolcken te breken, ende daer wraeck te roepen, voor Godt over de dit wreet Pharaos gebroetsel, die oorsaeck sijn van dees langdurige gevanckenisse, sonder oorsaeck haer rijck en sal geen seven jaer dueren.

Dit hadt hy geschreven tot antwoorde/om dat men daer aen mercken soude/ dat die addvijsen waren ontfangen/ want den Dienaer noyt klaer en schreef/ watse voor schrifte/ ofte addvijsen hadden ontfangen/ om of gevonden/ of bekomen mocht werden geen seeckere redenen daer van te geven. Nu dit geschrifte van den Dienaer was bekomen/ daer op quam vander Meulen des na middaechs in de Kamer/ ende seyde tegen sijn Ed: Dienaer/ dat hy by de Heeren moeste gaen/ datse hem wilden spreecken/ vander Meulen bleef by sijn Ed: ende de Dienaer ginck by de Rechters. Hem wierde gevraecht/ van Niclaes de Voocht, met wien hy correspondentie hadde met schrijven/ hy seyde met niemant/hy vraechde vorder/wie heeft dan die brieskens geschreven? ende toonde hem deselve/hy seyde ick heb die geschreven, hy seyde waerom liecht gy dan/ dat gy met niemant correspondentie hout/ hy antwoorde ick en kan geen Froncops/ ick wiste niet wat het woort correspondentie te seggen was/ hy vraechde hem vorder op het cijffer/ dat sijn Edelh: geschreven hadt/ dat hy 't haer soude seggen/ hy seyde dat hy 't niet en verstonde/ sy vraechden hem op sijn schrijven/ hy wilde het eerst niet seggen. Sommige wierden seer hevich en gestoort op hem/ ende seyde/ wy willen dat gy 't ons segt/ of wy sullen 't u wel doen seggen. Den schout van Dordrecht/ Muys kloppende met sijn handt op de Tafel/ vraechde/ wat is dat Muysen te seggen? Hy seyde mijn Heer/ het en is op u niet geseyt/ hy seyde wat ist dan te seggen? wy willen 't weten: hy seydet haer wat het was/doch sy wilden hem niet gelooven/ ende woude hebben dat hy voorts seggen soude/wat het te seggen was/ dat hy voorders geschreven hadde/ hy ant-

woorde

woorde dat hy ongehouden was yet te seggen / sy dreygden hem/ om hem te doen seggen/ ick/ seyde hy/en ben in der Heeren dienst niet/ ick diene alleen mijnen Heere en Vrouwe/ die ben ick schuldich getrouw te wesen/eenige seyden tegen hem/wy sullen 't u wel haest doen seggen/ ende deden een van de Serganten binnen komen/ belasten hem dat hy hem in de Kamer soude brengen/ daer den Secretaris Ledenberch in gevangen geseten hadde / in 't uytgaen van de Kamer seyde Pauw tegen hem / met een hevigheyt/ Jongman/ gy sult het noch soo geerne seggen/ hy antwoorde oock met een hevigheyt/ende uyt ongedult/van het ongelijck dat hem gedaen wierde / niet of ick en wil, doet my liever een strop om den hals, en hangt my op. Men bracht hem in de Kamer daer Ledenberch in gevangen hadde geseten (Ledenberch hadde sich selven uyt ongedult in dese Kamer om hals gebracht) hier in liet men hem sitten tot den avont toe. Tusschen beyde was Hendrick Pots, Greffier van dese Heeren Rechteren/ by den Heere van Olden-Barnevelt geweest/ende eyste hem het briefken van het cijffer af. Sijn Ed: sondt hem by sijn dienaer; Pots quam by hem/seggende dat zijn Heer hem geseyt hadde dat hy hem het cyffer geven soude/hy gaf hem/ hy sach dat hy meer papieren by hem hadde / relateerde het de Rechters. Daer na quam Gerrit Beuckelsoon van Santhen by hem/ eyste alle sijn papieren van hem/ die hy hem moest geven. Doch het waren maer papieren die hy voor tijt verdrijf geschreven hadde. Tegen den avont wierde hy weder binnen gehaelt/ ende moest alle de middelen/ die hy ende sijn Edel: gebruyckt hadde om advijsen te krijgen openbaren (want hy die altemael in 't schrijven ontdeckt hadde/ende oock om dat hy dien avont wederom geerne by sijn Heer soude geweest hebben) doch een practijcque hielt hy noch secreet. Al 't gene hy bekent hadde/ deden sy hem teyckenen / ende meende dat hy daer mede by sijn Heer gaen soude/ maer dien avont mocht hy daer niet by komen/ daer was een Soldaet onder de Guarde/ Mattijs de Graef genaemt: Dese wierde doen by sijn Ed: geset/ om hem te dienen/ des anderen daechs socht sijn Edel: audientie/ als de selve binnen geweest hadde/ worde sijn dienaer ontboden/ in de volle Vergaderinge van de Rechters/ en braechden hem wederom op het voorgaende/ hy antwoorde als hy den voorgaende dach geseyt hadde/ ende dat hy niet meer en wist/ hem wierde belast dat hy niet meer sulcke practijcquen en soude gebruycken / of men soude hem wat anders leeren. Ten lesten seyden sy/ wy vergevent u voor desemael/ maer past dat gy 't niet meer en doet/ gaet nu wederom by u Heer / ende geeft vander Meulen den inct / pennen ende papier dat gy hebt. Hy beklaechde hem dat hy in soo langen tijt als hy sijn Heer in de gevanckenisse hadde geseten / niet eenen open brief en hadde mogen aen sijn Moeder schrijven. Sy belasten vander Meulen dat hy hem eenen brief soude laten schrijven/ in sijn presentie/ ende dat hy hem weder in sijns Heeren Kamer soude brengen/ende dat hy hem

van

van pennen/ inkt/ ende papier dat hy in de Kamer hadde/ soude aen vander Meulen overgeven. Hy gaf hem 't selve dat voor de hant was/ van behielt noch secretelijcke pennen/ende inckt genoech. Als vander Meulen nu wech was gegaen/ vraechde sijn Edelh: waer hy geweest was/ wat hem gedaen ende gevraecht was. 't Welck hy sijn Ed: alles verhaelde/ hoe dat hy alle middelen hadt moeten ontdecken/ wat hem gevraecht/ ende hy geantwoort hadde/ ende dat hy alles hadde moeten onderteyckenen. Sijn Ed: seyde/ wy sijn nu geheel van ons stuck/ sullen nu geen advijsen meer konnen krijgen/ vreese oock datse ons volck moeyte ende swarigheden sullen aen doen: My dunckt het ware genoeg dat wy se hier alleen hadden/ vraegde hem oock of hy yet geschreven hadde/ van een Arminiaensche Kat/ ende Muys: Hy seyde/ wat hy geschreven hadde/ sijn Ed: seyde/ gy hebt seer qualijck gedaen/ dat gy het uyt send sonder my te laten sien/ sy waren seer gram op my/ ende seyde dat ick het gedicteert hadde.

Een dach ofte twee daer na/ wierden alle de spleten en reten/ van de deuren ende solders/ ende de gaten in de solders/ boven henluyden hooft dicht toe gemaeckt/ ende wierde voorts nauwer bewaert/ ende waer genomen/ als noch te voren. Op een sondach daer na/ 's morgens als sijn Ed: noch op het bedde lach/ was sijn dienaer voor de vensters geklommen/ om te luysteren na eenen Nachtegael/ die hy hoorde singen/ ende soo hy by geval yemant van sijn Ed: volck sach/ wenckte hy die mette hadt/ om dat hy hem kennen soude/ daer na soo quamer een wacht uyt sijn Ed: huys/ in den Hof van den Castelleyn/ kijcken na de vensters/ de Soldaten die de wacht hadden dese meyt kennende/ seyden het vander Meulen, daer wierde terstont drie ofte vier schiltwachten in den Hof gestelt/ die gestadich op de vensters sagen. 's Middaechs quam vander Meulen ende seyde hy wilde de vensters toe doen maecken/ sijn Ed: dienaer vraechde waerom? om dat gy seyde hy daer niet meer uyt werpen en sult/ gelijck gy van daeg gedaen hebt/ hy seyde sulcks onwaerachtich te zijn/ daer op vander Meulen seyde/ daer zijn verscheyde Soldaten/ die [illegible] gesien hebben/ dat gy daer wat uytgeworpen hebt. Sijn Ed: dienaer seyde het is niet waer/ sy liegent al die 't seggen/ sijn Ed: dede vander Meulen by hem komen/ ende seyde/ ick verklare u in conscientie/ Jan en heeft niet uyt de venster geworpen/ ick bidde u wilt de Heeren toch vermanen datse de vensters niet toe en doen maecken/ het is hier noch benout genoech: Vander Meulen seyde dat hy wel over ses weecken last hadde gehadt/ om de vensters te doen toe maecken/ maer hy hadde het tegen gehouden (doch dat mach een hondt op zijn ziel nemen of 't waer is.) Des anderdaegs sach sijn Ed: dienaer een Timmerman/ met veel gereetschappen/ ende meende dat hy de vensters wilde toe maecken/ seyde tegen sijn Heer/ die ontboot vander Meulen by hem/ ende badt hem vriendelijck/ dat hy 't de Heeren noch eerst eens wilde vermanen/ datse mochten

ten open blijven/ hy seyde dat hy het doen soude/ ende daer en volchde voorts niet meer na.

Siet leser / dese gevangen Heer die in soo grooten aensien geweest is / door de groote diensten die hy de Landen gedaen hadde/moet nu hier dus bemoedig bidden eenen vreemden quidam / die men niet en weet waer hy van daen quam/ anders dan dat hem de Heere van Matenesse tot een Lacquay binnen Parijs hadde opgenomen / die aldaer op der straten staen (na gewoonte presenterende haren dienst/ aen de Heeren ende Edelen/ die daer voor by gaen) ende was denselven alsoo hier te Lande met hem gekomen/ ende genaemt Pierre Molin. De Heere van Matenesse gaf hem zijn afscheyt/ om dat hy hem wilde quyt wesen/ vermits hy hem niet na behooren/ofte trouwe en diende. Dese is eyndelijk gekomen/ dat hy geworden zijnde Capiteyn des armes van sijn Excell: Guarde/ ende wort hem den last gegeven om desen Heere so scherpelijck te bewaren/ dat hy hem eyndelijck oock heeft moeten bidden/ om soo kleyne saecke/ door welcken dienst hy oock na de doot van sijn Edelh: van sijn Excellentie in Recompense van desen dienst vereert is / met een Capiteynschap van een Compagnie voet volcx / ende daer in gepreferreert voor Edeluyden van den Lande ende andere die langen tijdt de Landen gedient hadden / op hope van avancement. Wie en van waer, desen vander Meulē was.

Wat daer op voorts gevolgt is sullen wy hier na verhalen/ als wy eerst wat van den biddag/ ende andere saecken/ belangende de Requesten/ ende Deductien by sijne Huysvrouwe ende Kinderen overgegeven / sullen mede gedeelt hebben / op datter niets en ontbreecke/ van 't gene d'Autheuren sijns doots/ of verbrant/ soo geseyt wort/ of verdonckert hebben.

Den 6. Aprilis 1619. hebben de Staten van Hollant een biddach by de Heeren Staten Generael / tegens den 17. Aprilis / in alle de geunieerde Provincien geordonneert / in deser maniere uyt-geschreven.

Eersame &c. Alsoo het geschapen was, dat door misverstanden, oneenigheden, questien ende geschillen, binnen eenige jaren herwaerts, so in de Kercke Jesu Christi, ende onder de goede gemeente, als oock in de Politijcke regeringe, en administratie van de justitie, eenige Ambitieuse menschen, tot voorderinge van hare particuliere desseyns ende ambitie, met groot nadeel van de ware Gereformeerde Religie, ende sonderlinge ondienst van de staet van 't Landt verweckt, de geheele Religie, ende Godts-dienst in dese Vereenichde Nederlanden soude hebben gerenverseert, ende vernietieht, ende den staet van 't Landt, t' eenemael geruineert, ten ware dat men het Synode Nationael hadde geconvoceert, omme de geschillen in de saecke van de Religie, soo wel door uyt-lantsche als in-lantsche, treffelijcke Geleerde, wel ervarene, vrome Godtsalige persoonen, uyt Godes Heylige woort te laten examineeren, ende Vytschryvinge eens bidde, ende vastendaegs, door last van de HeerēStaten Generael, tegen den 7. Aprilis 1619.

 neder-

nederleggen, mitsgaders dat men hadde de wettelijcke authoriteyt van de Regeringe, ende Justitie gerestaureert, ende gerestabilieert. Doende voorts tegen de Contraventeurs van dien, behoorlijcken procedéren, ende dat in den Synode Nationael, alrede soo verre is geprocedeert, dat de swaertste ende meeste inporteerende geschillen, met een sonderlinge eenparigheyt, ende overeenstemminge sijn afgedaen, ende dat men van de reste met den eersten ook goede uytkomste verhoopt. Dat mede met den alder eersten, een wettich oordeel ende sententie verwacht wert van de Rechteren, by de Hoog Mo: Heeren Staten Generael, daer toe Gecommiteert ende geëdicht, over den genen de welcke den staet van 't Landt hebben geturbeert. Sulcx dat de saecke van dese Vereenichde Nederlanden, soo wel in Geestelijcke als in Wereltlijck, schijnen tot een goede ruste ende welstant, te inclineeren. Soo hebben de Ho: Mo: Heeren Staten Generael, van de Vereenichde Nederlanden goet gevonden, ende geresolveert uyt te schrijven, eenen algemeenen vasten en biddach, over alle de Vereenichde Provincien, Landtschappen, ende Steden van dien te houden, op woensdach den 17. deser loopende maent Aprilis. Omme Godt de Heere Almachtig voor sijne Goddelijcke genade en segen te looven, ende te dancken, ende voorts met yverige herten aen te roepen ende te bidden, dat sijne Goddelijcke Majesteydt gelieven wil, deselve sijne Goddelijcke genade ende segen te continueren, tot voorstant van sijns Heyligen naems eere, ende voortplantinge van de ware Gereformeerde Religie, mitsgaders tot conservatie ende handthavinge van de Justitie, ende wettige authoriteyt, van de regeringe van 't Lant, ende tot ruste ende vrede van de gemeente, soo wel in de Kercke als in de Politie; op dat soo met goede harmonie, Godt Almachtig in perfectie aengebeden ende gedient, den staet van 't Lant verseeckert, ende in welvaren, ende neringe dagelijcks langer hoe meer te mogen toenemen, mitsgaders aller deser Landen vyanden Raetslagen, ende beleydinge tegen de selve mogen werden verbroocken, ende hare Hoog Mo: ons by haer schrijvens huyden ontfangen, daer van advijseren. Soo is onse vriendelijck begeeren, ende in den name, als boven, belasten wy U Ed: den voorsz. vasten en biddach, binnen uwe Jurisdictie, ende resorte van dien, ter plaetse daer 't selve gebruyckelijck is alomme te willen doen tijdelijck verkondigen, ende een ygelijck ordonneeren den selven vasten en bidach te onderhouden, ende hem ten selve dage onthouden van alderhande werck, ende andere exercitien van kaetsen, balslaen, klootschieten, tappen, drincken, of diergelijcke wulpsigheden, by poene ende verbeurte daer toe te statuéren, op dat alsoo den voorsz. dach Heylichlijcken moge werde toegebracht, soo wy ons daer toe sullen verlaten:

Hier mede.

Eersame &c, Gode in Genade bevolen.

Geschreven in den Hage den 6. Aprilis 1619. *lager stont:* ter ondon-

donnantie van de Gecommiteerde Raden van de Staten, ende was onderteyckent *A. Duyck*.

Vele menschen hoorende de Publicatie van desen biddach / waren niet alleen verwondert/maer in hen gemoet verslagen/alsoo daer inne scheen het vonnisse al gestreecken te wesen over de gevangene Heeren/ hoewel de selve upt-schrijvinge nochtans sept/ dat een wettig oordeel/ ende sententie verwachtet wiert/ van de Rechteren/by de Hoog Mog: Heeren Staten Generael / daer toe Gecommiteert / ende geëdicht. Maer over wie wierde dit wettig oordeel ende sententie verwachtet ? dese upt-schrijvinge des biddaegs sept : over den genen die den staet des Lants hebben geperturbeert. Siet hier is alreede het oordeel geveIt / dat men sept noch verwacht te werden : hier wordense alreede veroordeelt/ voor Perturbateurs van den staet van 't Lant/ ende in 't begin van dese upt-schrijvinge/ werden sy genoemt Ambitieuse menschen, die tot voorderinge van hare particuliere desseyns ende ambitie, met groote nadeel van de ware Gereformeerde Religie, ende sonderlinge ondienst van den staet des Landts, misverstanden, oneenigheden, questien ende verschillen hadden verweckt, daer door geschapen was dat de heele Religie, ende Godts-dienst in dese Landen gerenverseert ende vernieticht, ende den staet van 't Landt t' eenemael geruineert soude zijn geworden. Wierden dese Heeren niet te vooren gecondemneert in dese upt-schrijvinge? Desen biddag wiert van sommige seer vreemt gehouden/ende niet sonder redenen/want soo danigen biddag noyt/soo lange als de Gereformeerde Religie in dese Landen bekent is geweest gehouden/noch upt-geschreven is geweest/wat het oogen-merck der upt-schrijvinge deses biddaegs is geweest / is wel by vele op gediscoureert geworden / ende vele liepen oock upt curieusheyt ter Predicatie / om te hooren de upt-legginge van dese upt-schrijvinge. Eenige Predicanten hebben de upt-schrijvinge deses biddaegs voorgoet gehouden/die soo upt-gelept : Dat men Godt soude bidden/dat hy door het Synodum Nationael de Religie behouden/ende gerestaureert hadde/ ende dat hy het voornemen van de Ambitieuse hadde gestupt / ende al wast dat men niet bloet-gierig en was/ dat men Godt moest dancken / dat het bloet-bade dat de selve voor hadden gehadt/ was belet/en dat door die doot van weynige sulken quaet dessepn was voor komen/ ende daer op gingense vast voorder hare passien toonen/ ende soo seecker haer argumenten stellen/ al of sy by de examinate geweest/ende hare confessien gehoort hadden/ andere bruykten meer discretie / eenige hebben oock (gelijck Baudart verhaelt) geweygert desen bededach van den Predick-stoel af te condigen / die daerom van haren dienst zijn afgeset. In summa upt de upt-schrijvinge van desen bededach/ condemen wel sien ende mercken/ dat de gevangene Heeren/ ende sonderlinge sijn Ed: niet goets en hadde van de Rechteren te verwachten / de wijle de selve alreede voor Ambitieuse menschen/ die Fol: 412.

tot groot nadeel van de ware Gereformeerde Religie/ ende sonderlin-
gen ondienst van den staet des Lants/ misverstanden/oneenigheden/
questien/ende verschillen hadden verwecht/daer door geschapen was/
dat de geheele Religie / ende Godts-dienst in dese Landen gerenver-
seert / ende vernietigt / ende den staet van 't Lant t' eenemael gerui-
neert soude zijn geworden / ende voor Turbateurs van den staet des
Lants / als de sententie noch in den mont der Rechteren was/ wier-
upt-geschreven: want dit en konde niet geduydet worden op eenige an-
dere/ dan op de gevangene Heeren/ nademael de selve upt-schrijvinge
mede bracht / dat men tegen de contraventeurs behoorlijcken hadde
doen procederen/willende seggen/dat men de selve in stricte apprehen-
sie hadde genomen/ende haer proces doen maecken/so dat men met de
eerste sententie verwachte / over dese die dien staet van 't Lant hadde
geturbeert / ende daer voor wilde men Godt gebeden/ ende gedanckt
hebben. Maer hier staet neffens vele andere saecken (die wy hier niet
en willen aenroeren) te mercken dat Guilielmus Baudartius, Predi-
cant tot Zutphen / die de saecke van dese gevangene Heeren seer par-
tijdelijck / ontrouwelijck/ ende onwaerachtelijck/ in meest alle deelen
heeft beschreven / dese Rechteren genoeg voor meenedig is beschul-
digende. Want dat dese saecke alsoo ruchtbaer gemaeckt/ende aen de
klock-repe worde gehangen / en konde niet gedaen werden / dan op
vaste kennisse van de saecken / d'welck de upt-schrijvers niet en kon-
den doen / vermits sy van 't getal der Rechteren niet en waren / die
't proces in handen / ende met d'examinatie der gevangenen besich
waren : ende de Rechters en mochten onder haren eedt 't selve niet
Fol:401: ruchtbaer maecken / voor den tijt : want Baudart seydt : dat de vier
en twintig Rechters / malkanderen met eedt verplicht hebben/ alles
Fol:375: secreet te houden/tot upt-dracht der saken. Ende op een ander plaets
seyt hy dat de Heeren Examinateurs/ ende Fisci so secreet hebben ge-
houden/wat men den Advocaet Barnevelt,ende d'andere gevangene/
Pentionarissen voor ende na hebben afgevraegt / ende wat de selve
hebben geantwoort/soo secreet is gebleven/ dat selfs verscheydene on-
der de Heeren Staten Generael als oock de Heeren Raden van Sta-
ten/ sulcks niet geweten en hebben/ alleen sijn Excellentie ende d'exa-
minateurs hebben dit geweten/ende by haer secreet gehouden/tot upt-
dracht der saecken.

Is dit alsoo/ hoe konden dan de Heeren Staten Generael/ in dese
upt-schrijvinge de persoonen qualificeren/ gelijck sy doen voor turba-
teurs van den staet van 't Landt / ende vernielinge van den Godts-
dienst? konden en mochten sy dat doen/ sonder hare examinatie/ ende
bekentenisse te hebben ? Ende hadde sy d'examinatien ende bekente-
nissen doorsien/ende gelesen gehadt/soo hebben dan de Rechters haren
eedt niet gehouden. Ende soo de gevangene voor sulcke persoonen/ by
een voor oordeel/waren gehouden eer de sententie/ die men (soo de upt-

schrij-

schrijvinge seyt) verwachten: soo conde men immers wel verstaen datse geen beter upt-komste en konden hebben/ dan se na gehadt hebben. Eenige meenen dat de gevangene Heeren/ immers de Heeren van Olden-Barnevelt al ter doot geschickt was/ soo haest/ ja eer hy gevangen was / ende dat alle 't gene daer tusschen geschiet is/ niet dan derselen en zijn geweest / omme quansuys eenigsins te toonen al of men niet dan rechtveerdelijck tegen de selven en procedeerde. Daer men upt alle de proceduren de ongerechtighept klaerlijck kan bemercken/ ende noch beter en klaerder soude hebben konnen sien in de papieren die sijn Edelh: met sijn eygen hant hadde geschreven/ ende onder een stoel hadde doen nayen/ en oock in de tapijten verborgen waren/ hadden die mogen ten voorschijn ende aen den dach komen : soo soude men volkomen bericht van alles hebben gehadt / maer de Autheurs sijns doots 't selve wel wetende / ende vreesende dat haren ongerechtigen handel alle de werelt soude bekent worden/ hebben de selve seer sorchvuldelijck verdonckert ofte (soo geseyt wort) verbrant. Dies niet te min heeft het Godt belieft datter noch soo vele is bewaert/ ende by den anderen gebracht dat sijn Ed: memorie van de bittere schant-vlecken/ genoech by alle Potentaten/ Fursten ende Heeren die hem gekent/ ende met hem gehandelt / ende voor een ander man gehouden hebben/ ende ook voor alle eerlijcke Vaderlants/ lief-hebbers sal gesuyvert blijven/ ende sijn ontschuldige doot sal beklaegt worden. Godt geve dat ons lieve (doch ondanckbare) Vaderlant 't selve oock niet te laet en beklage.

De Huysvrouwe ende Kinderen/ van den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt, by menichvuldige/ soo schriftelijcke als mondelingen versoecken/ soo aen de Ho: Mog: Heeren Staten Generael/ Staten van Hollant ende West-Vrieslant / ende sijn Excellentie alle devuoir gedaen hebbende dat hen mogelijck was / siende alle 't selve te vergeefs te wesen / ende sonder eenige vruchte/ ende verstaende dat d'examinatien genoeg voltrocken waren / hebben met alle behoorlijcke respeckt oock hen devvoir willen doen aen de gedelegeerde Rechteren ; op dat niet soude konnen geseyt worden/ datse yet van het devvoir/ datse van nature wegen schuldig waren/ voor haer Man ende Vader respective/ te doen/ achtergelaten hadde : ende hoewel sy vele moesten seggen datse wel anders souden gedaen hebben/ soo sy vry hadden mogen spreken/ ende schrijven. Soo hebben sy nochtans haer regulerende door noot/ na den tijt / tot dien eynde aen de selve Rechteren overgelevert / dese navolgende Deductie.

Verster

Eerste Deductie, overgelevert by de Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van Olden-Barnevelt: *Aen de Ed: Mog: Heeren: de gedelegeerde Rechters van de Hoog-mogende Heeren Staten Generael der vereenigde Nederlanden.*

Edele Mogende Heeren:

DE Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van Olden-Barnevelt/Ridder, Raet, Advocaet ende Zegel-bewaerder van den Lande van Hollandt, nu omtrent de acht maenden gevangen gedetineert zijnde, hebben by menichvuldige versoecken, soo aen de Ho: Mo: Heeren Staten Generael, als aen de Ed: Mo: Heeren Staten van Hollandt, aengehouden, dat den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt/ by provisie, uyt sijne detentie ende gevanckenisse, soude mogen ontslagen, en geadmitteert worden in sijnen huyse te mogen komen, onder belofte ende cautie, van sijn persoon t'allen tijden te sullen sisteeren, tot vermaninge van hare Ho: ende E: Mog: ofte, ten minsten, dat hen soude mogen werden verleent acces van henluyden Supplianten, ende sijne andere vrienden, sonder dat nochtans daer op yets gedaen is geworden; maer de selve Heere van Olden-Barnevelt in even stricte gevanckenisse heeft moeten blijven, extraordinarie bewaert dach ende nacht, niet alleen sonder eenich acces; maer dat selfs van een groot deel van de tijt, penne ende inct hem onthouden is geweest.

Wat de redene van de voorsz. stricte gevanckenisse soude mogen zijn, waer op, geduyrende de voorsz. gevanckenisse, de selve soude moeten gehoort ende geexamineert zijn, wat hem te laste geleyt wort, ende wat hy geconfesseert soude mogen hebben, is henluyden Supplianten, tot noch toe, onbekent, gelijck henluyden mede onbekent is, ofte de voorsz. Heer van Olden-Barnevelt geexcipieert; geprovoceert, ofte wat defensie hy by monde, ofte andersins, gedaen mach hebben.

Indien geseyt soude mogen worden, dat 't voorsz. versoeck te prematuyr is geweest, geduyrende des selfs examinatie, ende dat geduyrende de selve, geen acces heeft mogen gegeven worden, en konnen de Supplianten daer op, met geen fundament, repliceeren, na, ofte tsedert wat tijt de selve examinatie voltrocken is geweest, mits dat alles seer bedeckt ende secreet gehouden moet worden,

soo

soo sy Supplianten verstaen. Mits 't welcke, alhoewel sy Supplianten, van natuyrs-wegen, schuldich waren hare respective Man ende Vader, in sijne soodanige swarigheyt, te assisteren, hem te suppediteren en te subministreren, 't gene hy tot fundament van sijne, 't sy exceptien, appellatien, of defensien, die hy soude mogen hebben geproponeert, geinterpreteert, of gedaen, (des sy al mede ignoreren) van noode soude mogen hebben, ende hem daer inne, met raet ende daet, te helpen; soo moeten sy nochtans, nopende 't voorsz. haer debvoir, in gebreecke blijven, niet by faulte van goede genegentheyt; maer overmits haer, tot noch toe, niet en heeft mogen geworden te verstaen, of uyt des voorsz. Heere van Olden-Barnevelts mont, ofte andersins, wat het is, daer over dese proceduyren tegens hem gehouden worden, ende, dien volgende, met geene middelen hebben konnen helpen vorderen, de defensie van innocentie, die van een yegelijck, ende bysonder sy Supplianten van haren Man ende Vader (*Idque secundum normam pietatis & affectionis* dat is, **Ende sulcx na den regel van Godtvruchtigheyt en Liefde.**) moeten presumeeren, ter tijdt en wijlen toe, haer anders sal zijn gebleecken.

Ende alhoewel sy, Supplianten, seer wel verstaen, dat de Rechten seer strict ende harde zijn tegens de gene, die haer in eenige groote faulte, crimen oft delicten komen te vergrijpen; ende dat tot dien eynde gestatueert is, dat men, soo by accusatie, als Inquisitie moet, ende mach procederen, soo laboreren nochtans de selve Rechten noch meer tot ontlastinge, dan tot beswaernisse van alderhande geaccuseerde personen. Sulcx dat sy verstaen, dat van alle delicten, soo klaer, en klaerder blijcken moet, als de Sonne op den middach schijnende is; ende daeromme oock seggen, dat men soo bedachtelijck, in soodanige saken, moet gaen, dat als 't niet ten vollen van alles soude blijcken, beter soude zijn, een misdadigen te absolveren, als een ontschuldige te condemneren. Tot welcken eynde alle gevangenen, 't sy dat men tegens de selve wil ordinarie ofte extraordinarie procederen, toegelaten is, hare defensie volkomentlijck te mogen doen, 't welck bysonder behoort te geschieden, in saecke van een persoon van qualiteyt, als is de persoon van den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt/ ende voorts van sulcken gewichte, als onder de Gemeynte gestroyt wort, by hem gecommitteert te zijn.

Derhalven ter wijlen sy Supplianten verhopen, dat de selve examinatie als nu soude mogen voltrocken zijn, ende dat, na gedane examinatie, de dagelijcksche practijcque leert ende toelaet, dat als dan den gevangen acces verleent wort, om hem voor soo veel het noot mocht zijn, met raet ende daedt van andere in sijne defensie, ende justificatie te mogen behelpen, ende dien volkomentlijck instruéren. Soo versoecken sy Supplianten daeromals noch, voor eerst acces tot den selven Heer van **Olden-Barnevelt** van raet ende vrienden, omme uyt hem te mogen verstaen, wat hem te laste geleydt wordt, wat hy geconfesseert heeft, ende in wat poincten sijne saecke staet: omme alsoo te mogen weten ende delibereeren, oft sy sullen mogen versoecken, dat hy in ordinaris proces ontfangen, ende by provisie soude mogen werden ontslagen, onder cautie ende handt-tastinge; of wat men anders in sijne saecke soude mogen doen. Sy Supplianten vertrouwen vastelijck, dat U Edele Mo: weten, dat *defensio is juris naturalis* die niemant en kan noch behoort te werden geweygert *cum inter cætera, de Sentent: & Re Iudicata. C. Qualiter, Extra de Accusationibus, & quod præsertim illa admitti debeat, quando Judicium est de Homine Christiano*, dat is: **ende dat de verantwoordinge sonderling moet toegelaten werden / als wanneer Recht uyt gesprooken sal werden over een Christen mensch/** *quo casu non tam politicè*, of na materie van state, maer, als tusschen Christenen moet geprocedeert werden. Item, dat selfs alle Rechters van hare gesproocken oordeelen voor den oppersten Rechter sullen moeten reeckeninge geven. U Ed: Mo: weten, dat soo alle de werelt hier te Lande, als alle de vrienden ende geallieerde van desen staet 't ooge hebben op de beleydinge, ende judicature van dese saecke ende persoon. Staet daeromme U Ed: Mo: in desen in consideratie te nemen, ende te letten, dat in dese saecke den Supplianten niet en werde afgeslagen, *potissima pars processus criminalis*, dat is: (**'t principaelste deel van een crimineel proces**) bestaende in de volkomene defensie van de sake van den voorsz. Heere van **Olden-Barnevelt**/ daer toe sy versoecken den selven, met hulpe van haer Supplianten, ende andere, die sy daer toe souden goet vinden te employeren, geadmitteert te worden. U Ed: Mo: sal in desen mede gelieven te considereeren, dat by alle, soo vreemde, als vrienden, die althans in 't leven zijn, ende oock by de posteriteyt ende nakomelingen gelet sal

Alle Rechters moeten rekeninge geven, voor den oppersten Rechter van hare gesproken oordeelen:

wor-

worden, niet alleen op d'actien ende maniere van procederen, die by U Ed: Mo: in dese saecke, ende tegens dese persoon sullen werden gehouden, ende dat de selve by alle de werelt geexamineert ende geoordeelt sullen worden, of die recht-matich zijn of niet, ende of daer inne geene nulliteyten, uyt de eene, of d'andere oorsaecken sijn gecommiteert: maer sal oock sonderlinge gelet worden op het schuldig ende nootwendig debvoir, ende plicht van de Supplianten in desen, ende wat sy tot voorstant van hare respective Mans ende Vaders eere, reputatie, ende innocentie gepresteert sullen hebben, gemerckt henluyden, immers soo veel, en meer aen 't goet succes van dese saecke gelegen is, als den voorsz. Heere van **Olden-Barnevelt**. Sulcks dat *in causa tam communi*, dat is: (**in soo eene gemene saecke**) ende henluyden mede ten hoochsten betreffende, de defensie van den selven hun mede behoort geconsenteert ende toegelaten te werden. Sonder dat men soude mogen seggen 't selve onnodich te zijn, overmits den voorsz. Heere van **Olden-Barnevelt** selfs seer kloeck ende wel ervaren, ende sijn eygen stuck grondelijck verstaende is: *cum quotidiana experientia doceat, quo quis est prudentior & sagacior, eo magis etiam alieno consilio eum indigere in propria causa, & præcipue in gravibus & molestis carcerum & examinationum caussis*, dat is: **aengesien de dagelijckse ervarentheydt leert / dat hoe voorsichtiger ende verstandiger yemandt is / hy des te meer in sijn eygen saecke vreemden raedt van nooden heeft / ende principalijcken in swaere ende moeyelijcke saecken van gevanckenissen / ende ondervragingen:** *Vti notat Farinac. Quest: 39 num. 99.* Zijnde 't voorsz. versoeck sulcks geprivilegieert, dat yemant, oock criminelijck geaccuseert sijnde, van sijne defensie niet en mach renunciéren, ende 't selve al doende, ende daer in nalatich zijnde, U Ed: Mog: *ex officio* selfs daer in souden moeten, ende behooren te versien. *l. si non defendantur, ff. de pœnis, Authent. qui semel, C. quomodo, & quando Iudex. Gigas de crimine læsæ Majestatis. Tit. Qualiter in crimine Majest. procedatur, quæst. 16. num. 1.* Daeromme gelieve U Ed: Mo: niet toe te laten, dat eenige calenge op de besoigne alhier in questie, *ex defectu*, versuym ofte nalatigheyt van d'eene of d'andere syde daerin te plegen, by yemant ter werelt of althans, of in toekomende tijden, soude mogen gemaeckt worden. U Ed: Mog: gelieven, tot dien eynde, den voorsz. Heere van **Olden-Barnevelt** / ende sijne Supplianten, te geven copie van sijne

examinatie ende confessie, mitsgaders de judicien uyt de informatien, ende processen resulterende, de welcke niemant hoe misdadig die soude mogen genoemt zijn, en konnen noch behooren geweygert te werden: gemerckt 't selve sijn *acta & instrumenta communia*, dat is: **Gemeyne Registers ende instrumenten**: daer in, niet alleen d'accusatie, maer oock een groot deel van des voorsz. Heers van **Olden-Barnevelts** defensie bestaende is, de welcke hem mitsdien niet en behooren geweygert te werden: om wel te examineren, ende te doen examineren 't gunt geconfesseert soude mogen zyn, 't selve te solveré, ofte te interpreteren, na gelegentheyt van saken; voorts bewijs te recouvreren van 't gunt tot sijne alrede gedane, of noch nader te doene, defensie van noode soude mogen zijn. Ende dat henluyden om 't selve te doen, mach gegeven werden, bequamen ende competenten tijdt: 't welck versoeck immers soo redelijck is, dat 't selve niet en behoort noch kan *nec secondum jus divinum nec humanum*, dat is: **noch na het Goddelijck/ noch menschelijck recht** afgeslagen te werden.

Dat men hier op soude willen seggen, dat in desen extraordinarie wert geprocedeert, ende *super crimine læsæ Majestatis aut seditionis*, dat is: **over misdaedt van gequetste Majesteyt/ ofte oproer** oft yet diergelijcks: sullen de Supplianten daer op, voor eerst seggen, dat, oock in extraordinarisse proceduyren, niemant mach geweygert werden, sijne defensie volkomentlijck te doen, behoorende de selve defensie tot contentement, ende met advijs van de Supplianten, te geschieden: nademael sy aen de swarigheyt, uyt dese sake te rijsen, ten hoogsten souden participeeren, sonder dat daeromme d'extraordinarisse proceduyren, in ordinarisse souden verandert werden; gemerckt het, na rechten, oock den aldervreemsten, vry staet, ende geoorloft is, eenen die beschuldigt wert, by te staen, ende te helpen defendeeren. Ende wat aengaet, dat in desen gedisputeert soude worden *super crimine læsa Majestatis*, de voorsz. Supplianten weten daer van mede niet te spreecken, mits haer onbekent zijn de feyten, die men haren Man en Vader te last leggende is, sulcks, dat sy de selve niet konnende examineeren, oock niet en konnen oordeelen, wat specie van delict ofte crimen, het soude mogen wesen, dat den Heere van **Olden-Barnevelt** te laste geleyt wort. Ende

hoe

Hoewel in soodanige saecke seer scherp gelet moet worden, soo gaet het nochtans vast, dat het niet al, noch altijts *crimen læsæ Majestatis nec seditionis*, dat is: (misdaedt van gequetste Majesteyt ofte oproer/ is 't gunt men geerne als soodanig duyden soude, *omnesque boni & sinceri judices in eo summè laborare debeant, ut reos à talibus criminibus & suspicione potius innocentes quam nocentes præsumant*, dat is: Ende dat alle goede ende oprechte Rechters/daer inne haer uyterste beste moeten doen/ dat sy d'aengeklaegde ende beschuldigde/ van soodanige misdaden ende quaet vertrouwen/liever ontschuldig/dan schuldig vermoeden ende daerom, den accuseerden van soodanige acten, toelaten, dat sy haer daer van, soo veel het doenlijck zy, met alle middelen mogen libereeren ende suyveren; ende dat men soodanich crimen moet nemen *in strictissimis & propriis terminis*, dat is: in de aldernaeuste ende eygenste palen sonder eenige extensie, ofte vordere presumptie, ende sonderlinge, ofte 't selve gecommitteert is, *dolo malo*, *& consilio expresso*, dat is: door quaet bedrogh ende opentlijcken raedt/ *ut ait lex. §. ff. ad l. Iul. Majest. neque enim ex occasione aut eventu tale judicandum est*, dat is: (Ende moet soodanigen misdaedt niet uyt de bequaemheyt of gelegentheyt des tijts ende uytkomste geoordeelt worden: ende moet sonderlinge daer op gelet worden, *quod non in occasionem, ob principalis Majestatis venerationem, habendum sit illud crimen, sed in veritate. Ideoque personam spectandam, an potuerit facere, & an ante quid fecerit, & an cogitaverit.* dat is: dat men/ niet na de gelegentheyt/ om te toonen sijne eerbiedinge tot de hoogste Majesteyt/ 't selve behoort te houden voor een misdaedt; maer liever de waerheyt selver moet insien. Is derhalven reguard te nemen op de persoon/ of hy 't heeft konnen doen; of hy te voren yets sulcx gedaen heeft; en of hy 't soud' konnen gedacht hebben: *Et alia quæ traduntur, in l. Famosi. §. hoc tantum crimen, ff. ibidem, & quod tanti criminis reus (ut ait Paulus lib. 5. Sentent. cap. 29.) non ex alia consideratione, ne quidem obtentu studii & propensionis aut officii in patriam, vel principem, sed ex causa admissi criminis tantum puniri debeat.* Dat is: Ende dat men eenen schuldigen aen soo een groote misdaet/ uyt geen ander insicht/ selfs niet uyt voorgeven van yveren genegentheyt/ of schuldigen plicht tot sijn Vaderlandt/ ofte

ofte der ſelviger Oppermacht/ moet ſtraffen; maer alleen uyt oorſake van in der daedt begane miſdaedt. Behalven dat in 't reguard van de Heere van Olden-Barnevelt/ niet alleen queſtieus is, wat by hem ſoude mogen gedaen zijn; maer oock of 't gunt by hem gedaen is, *Sapiat crimen aut non*, dat is: na ſoo een faulte ſoude mogen ſmaecken/ofte niet. Welcken aengaende, hem ſijne defenſie oock vry en onverhindert toegelaten behoort te werden: *quia non ſufficit probare, aut confiteri quid eſſe factum, ſed imprimis conſtare reprobari debet, factum illud ſapere crimen. Quod etiam in crimine Majeſtatis locum habere tradunt Gagus, Rub. Qualiter in crimine Majeſt. qu. 7. Dec. in crimin. c. 44. n. 3.* Dat is: want het niet genoeg is/te bekennen/of te bewijſen/ yets gedaen te zijn: maer voor eerſt en voor al moet dat blijcken/ en beweſen werden/ het gene geſchiet is te ſmaken na miſdaet: 't welck oock plaetſe heeft in een ſchuldigen aen de gequetſte Majeſteyt. Sulcx, dat daeromme oock geen Rechters haer ſelfs ſoo veel en behooren te vertrouwen, dat ſy niet en ſouden begeeren te ontfangen onderrechtinge ende deductie, nopende eenich feyt, 't welck al beweſen mocht zijn, ofte 'tſelve oock ſmaeckt *crimen aut quale*, dat is: eenige miſdaedt/ en wat voor een 't ſelvige ſoude mogen zijn/ wordende dit alles by de Supplianten alleen geſeydt, onvermindert, en ſonder prejuditie van de exceptien, die by den Heere van Olden-Barnevelt mogen zijn geproponeert, ende in 't generael, ſonder eenige nadere ſpecificatie, ofte debat particulier, nademael de faiten henluyden, tot noch toe, onbekent zijn. Sulcks dat, omme haer voorſz. Man ende Vader, daer van volkomentlijck, ſoo 't mogelijck is, (als ſy verhopen ja) te ſuyveren, ſy Supplianten verſoecken, dat U Ed. Mo. gelieve henluyden dat contentement te doen, ende den voorſz. Heer van Olden-Barnevelt mach gegunt worden copie van ſijne geheele examinatie ende confeſſie, ende andere Indicien, tot ſijnen laſte ſpreeckende, die daer ſouden mogen zijn, mitſgaders acces van raedt ende vrienden tot den ſelven: Hem oock toelatende gebruyck van penne, inct, ende papier, omme, beneffens de Supplianten, voor hem ſelfs te doen, 't gunt ſy te ſamen, tot Juſtificatie van de exceptien, ende vorders van ſijne actien ende aengeſeyde feyten, bevinden ſullen noodig te zijn. U E. Mo. gelieve

oock

oock de Supplianten dit contentement te laten genieten, op dat alle de werelt mach oordeelen, dat ſy in de voorſz. ſaecke, haren ſchuldigen plicht hebben gedaen, dat is, dat ſy haer Man en Vader, in 't doen van ſijne defenſie, ſullen hebben geaſſiſteert ende geholpen; ende dat ſy ſelfs uyt den ſelven hebben mogen verſtaen, wat van alles mach zijn, omme al 't ſelve te mogen ponderen, de defenſien, by hun gedaen, ende noch te doen nader deduceren: Ende alles daer by voegen, wat tot ſoo eene gewichtige ſaecke ſoude mogen van noode zijn, tot ontlaſtinge, ſoo wel van U E. Mo. gemoedt ende conſciencie, als van den voorſz. Heere van Olden-Barnevelt, ende van ſijne Supplianten.

Een yegelijck behoort (onder reverentie) daer toe geinclineert te weſen, dat in ſijn gemoet niet eene opene plaetſe en blijve, die niet volkomen contentement ende ſatisfactie ſoude hebben, voor ende aleer tot opinie ende oordeel, in ſoodanige ſaken van importantie, te procederen. 't Welcke (om de waerheyt te ſeggen, niet en kan zijn, ſoo wanneer, van wegen partijen, die ſoo hooglijck aen de ſaecken gelegen is, verſocht wert nader in hare defenſie gehoort te worden. De Supplianten verſoecken 't ſelve, als weſende een ſaecke, ſoo hier voren geſeyt is, haer ſoo wel concernerende, als den ſelven haren Man ende Vader. Souden oock een eeuwich *remors* ende wroeginge in hare conſciencie hebben, indien ſy, 't gunt ſy in deſen verſoecken, nagelaten hadden te doen. Twijffelen daerom niet, of het ſal van U E. Mo. ten beſten geduydet, ende op 't verſoeck, by deſen gedaen, favorabelijck ende rechtmatelijck gelet, ende namentlijck daer op mede regardt genomen werden, dat een yegelijck, in tijden en wijlen, ſal konnen ſeggen, dat in deſe ſaecke, niet alleen niet nagelaten is, yet dat tot de juſtificatie van de accuſatie ende apprehenſie gerequireert is geweeſt, maer dat oock den geaccuſeerden de mate ten hoochſten wel gemeten is geweeſt, omme ſijn innocentie te juſtificeeren, ende defenſie te mogen doen, waer in niet weynich ſal gelden, als men alle de werelt metter daet ſal konnen betoonen dat den voorſz. gevangen, ende Supplianten, ſoodanige defenſie toe-gelaten is, als ſy geacht hebben tot juſtificatie van hare ſaecke te dienen. Waer tegens U E: Mo: gelieve rijpelijck te bedencken wat ter contrarie by alle de werelt ſal geoordeelt worden,

den, als soodanige, (soo sy Supplianten meenen) ende soo billijcke ende wel gefundeerde versoecken tenderende, omme volkomentlijck in defensie, in de saecken van soo grooten gewichte, te werden verhoort, souden afgeslagen worden: te meer, alsoo oock, *in questione, super crimine Læsæ Majestatis publicari debeat processus, & reo communicari, ut se plenariè defendere, possit ut ait Gigas, tit. qualiter, in crimine Majestat, quest. 19. Decian. l. 7. cap. 42. num. 11.* dat is: **dat/ selfs in questie/ nopende de misdaet van gequetster Majest: gepubliceert / en gecommuniceert moet werden het proces/ oock aen den Gedaegden/ op dat hy volkomentlijck sich selven vermach te verantwoorden.** Ten welcken respecte (te weten, overmits de weygeringe van behoorlijcke defensie) by een yegelijck, ende namentlijck selfs by de Ho: Mo: Heeren Staten Generael van alle de Nederlantsche Provincien, voor nul, tyrannisch ende onrechtveerdig, geacht zijn geweest de proceduyren, tegens den Heere Grave van Egmont, en van Hoorn, gehouden.

De Supplianten vertrouwen vastelijck, dat U Ed: Mo: geene voor-oordeelen ofte prejudicien, en hebbē genomen, ofte sullen nemen uyt de gedane apprehensie, ofte uyt eenige verklaringen ofte resolutien, alreede, nopende de saecke ende persoon, gedaen, ofte genomen; maer dat de selve Heere van **Olden-Barnevelt/** by U E: Mo: behoort te zijn, ende te blijven, oock noch is in sijn geheel, omme sijne defensie te doen, ende dat U E: Mo: dien niet tegenstaende, op sijne defensie alreede gedaen, ende noch nader te doen, (soo als van sijnent wegen gepresenteert ende versocht werden, te mogen doen, als men weten sal, wat hem te last geleyt wort) sonder op yemants, als op de waerheyt te letten, sullen reguard ende consideratie nemen, als of daer geene apprehensie, ofte soodanige verklaringen, gedaen, ofte resolutien genomen waren. Welcke resolutien, in allen gevalle, den voor'z. Heere van **Olden-Barnevelt/** als daer op niet gehoort zijnde, in sijne saecke geene prejudicie en konnen maecken: alsoo niet het doen van de apprehensie, maer de redenen, waeromme yemandt in apprehensie gestelt is, alleen de selve apprehensie mogen en moeten justificeeren, ende tot Iustificatie van dien, in consideratie genomen worden, blijvende *actus ipse apprehensionis*, dat is:

het

het apprehendeeren selver / van geen ander effect ofte prejudicie, als van bewaringe, ende verseeckertheydt van den persoon, sonder eenich delict te mogen presumeren *ex eo solo*, dat is: daer uyt alleen / dat yemant geapprehendeert is, ende dat hy apparentelijck niet soude geapprehendeert zijn, wanneer hy niet schuldig en ware geweest (*quale argumentum, tanquam merè Iudaicum, apud Christianos abominabile esse debet*, dat is: welck argument / als t'eenemael Joods zijnde / by Christenen gansch versoeyelijck behoort te zijn. Of, dat men, omme de apprehensie te mainteneeren, ende dat die niet qualijck soude schijnen gedaen te zijn, yet met goede conscientie soude mogen doen, als de geapprehendeerde anderfints niet evidentelijck bewesen wordt, schuldich te zijn aen eenige feyten, apprehensie, ofte voordere straffe meriterende: te min, nademael oock *assertioni ipsius Imperatoris, dicentis, aliquem sibi esse rebellem, fides haberi non debeat, sed aliter probari debeat rebellio, ut ait Gigas Rub: de Rebellibus, quæst: 14. Decian. in criminal: lib 7. cap. 45. n. 25.* Dat is: Men niet en behoort te gelooven selfs het seggen des Oppermachts / yemant beschuldigende van rebellije; maer moet / door andere middelen / 't selvige bewesen werden. Tenderende mitsdien 't versoeck van de Supplianten als noch daer toe, omme te mogen weten, wat men den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt te laste leyt, ende tot dien eynde te mogen hebben by hem acces van raet, ende vrienden, ende voorts copie van syne examinatie, confessie, ende, andere indicien, 't sijnen laste zijnde, omme de selve hebbende de voorsz. apprehensie, ende redenen van dien te mogen debateren, ende daer tegen, in volkomen defensie, sonder eenig voordeel, gehoort te mogen werden: 't welck henluyden in regarde van den persoon, ende qualiteyten van den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt / ende importantie van de saecke, niet en behoort (onder reverentie gesproken) by Christelijcke, ende onpartijdige Rechters, geweygert te worden. 't Welck doende &c.

Maer alsoo sy / op dese Deductie / ende op dit billijck / redelijck / ende wel gefundeert versoeck / geen antwoort / nochte Apostille en konden bekomen: ende dat syluyden door vreemde geruchten hoorden / dat de saecke principalijck genomen wiert / als of sijn Ed: muyterije / ofte oproer soude gesticht hebben / soo in Hollant als in de Provincie van Uytrecht /

recht/ende het aennemen van de Waert-gelders. Soo hebben sy oock deser tweede Deductie/ofte memorie/aen de Rechters overgegeven.

Tweede Deductie aen de Rechters overgelevert.

Memorie, dienende voor instructie, in de sake van den Heere van Olden-Barnevelt.

DAt, in de Landen van Hollandt, factie, muytenije, of oproer soude gesticht zijn, by den Heer van Olden-Barnevelt/ sal nimmermeer bewesen konnen worden.

Ja selfs sal niet bewesen werden, datter eenige muytenije, oproer, ofte geformeerde factie in 't Landt geweest is. Wel is waer, dat in 't Landt geresen is differentie, in 't stuck van de Religie, nopende 't verstant van de Goddelijcke Predestinatie: Ende dat daer uyt oock geresen is eenige scheuringe in de Kercke, ende by gevolge oock eenige vervreemdinge onder de menschen, ende in de harten van de selve.

Maer 't selve is toegekomen door faute van de Predicanten, soo van d'eene, als van d'andere syde, die haer wat te heftich dragende elcx tegens de zijne, oorsaecke tot de voorsz. veranderinge gegeven hebben. Den Heer van Olden-Barnevelt/ 't selve van langer handt siende komen, heeft altijt geraden, ende gearbeyt in de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt, eerst genoegsaem met toe-stemminge van alle de leden van dien; ende daer na met pluraliteyt van stemmen van de selve, dat 't selve different, en oneenigheyt soude mogen geaccommodeert werden.

Sijnde tot dien eynde goet gevonden de partijen, soo by den Hoogen Raedt, als voor de Heeren Staten van Hollandt, te doen confereren ende hooren.

't Welck gedaen zijnde, ende merckende, dat de voorsz. differenten in hooge ende subtile questien waren bestaende, heeft altijt van advijse geweest, dat beyde de gevoelens malkanderen behooren te lijden, ende te dulden. Ende dat sy, niet tegenstaende de diversiteyt, met malkanderen eenigheyt en vrede behoorden te hebben, sonder malkanderen daer over te censureren, ofte van de diensten te deporteeren; soo wanneer sy bleven binnen de limiten van de resolutie, by den Heeren Staten van Hollandt, Staetsgewijse

reso-

vergadert, genomen, ende by pluraliteyt van stemmen gearresteert.

Meenende, soo hy, als de voorsz. Heeren Staten, immers het meerendeel vande Loden van dien, dat'et selve was de beste voet, van 't Landt in ruste ende eenigheyt te houden.

Andere, ende namentlijck, verre 't minderdeel van de voorschreve vergaderinge, hebben gemeent, ende van opinie geweest, dat de selve differenten, door andere middelen, behoorden neder geleyt te worden, namentlijck, met het houden van een Synode Nationael.

Daer in't meerendeel vande voorsz. vergaderinge niet geraden gevonden heeft te consenteeren; mits dat sy meenden, dat et houden van dien, soo 't selve voorgeslagen wierde, soude strecken tot nadeel van den Lande van Hollant.

Ende terwijlen, geduyrende 't voorsz. different ende dispute, onder de H: Staten, vele menschē (of by haer selven geanimeert, ofte door de Predicanten gepersuadeert zijnde) voorgaven, dat men sochte de Religie te veranderen, ende datter gevreest wiert, dat'er lichtelijck eenich souslevement, ende disordre van de gemeente, tegens de voorschreveне Magistraten, soude opgestaen hebben. So is by de vergaderinge van Hollant, by pluraliteyt van stemmen, goet gevonden, indien 't noot ware, omme sulcx, ende andere Inconvenienten voor te komen, dat de respective Magistraten van de Steden haer, met eenich Krijgsvolck, tot dien fijne op te lichten, souden versien.

't Welck de eenige oorsake is geweest, waeromme de Waert-gelders eerst gelicht zijn. Sonder dat yemant oyt gedachte, ofte intentie gehadt heeft, dat sulcx soude strecken ofte gedaen werden, tot verminderinge van de Authoriteyt van den Prince van Orangien/ofte van de Heeren Staten Generael.

Als 't welcke, in gevalle, soo wanneer de Steden van Hollant haer quote, in de Generaliteyt, behoorlijck furneerden, de Generaliteyt niet aen en ginck, soo als by die van Amsterdam selfs, in Junio 1618. rondelijck verklaert is.

Indien nu, buyten de meeninge ende intentie, soo van den Heere van Olden-Barnevelt/ende andere, de selve sake anders uytgevallen is, als 't eynde geweest is van de resolutie, daer toe

die genomen geweest was: Ja daer uyt meerder swarigheyt ende factien, mitsgaders oproer onder de gemeenten geresen waren, als noch niet en is geschiet.

Ende dat nimmermeer anders bevonden sal worden, dan dat alle advijsen, ende raeds van den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt, gestreckt hebben, omme alles in gevoegelijcke moderatie te houden.

Soo en kan nochtans niet geseyt worden, dat hy yet, tot nadeel ofte perturbatie, of onrust van 't Landt gedaen, ofte geattenteert heeft gehadt, waer uyt schijnen soude, by hem eenige seditie gemoveert, ofte eenig *crimen Læsæ Majestatis* gecommiteert te zijn.

Gemerckt in soodanige saecken niet ingesien moet werden, wat effect ofte eynde, uyt soodanige resolutien, tot goeden eynde genomen, komt te resulteeren; maer alleen tot wat eynde die genomen zijn geweest.

Behalven dat uyt alle de resolutien van de vergaderinge van de Staten van Hollandt, niet anders afgenomen en sal konnen werden, dan dat die genomen zyn tot de meeste ruste, ende vrede van 't selve Landt.

Immers voor soo veel haer verstant heeft konnen begrijpen ende oordeelen.

In alle 't welck, in allen gevalle, den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt, geen *vocem decisivam*, dat is: concludeerende stemme; maer alleen *deliberativam*, dat is: voordragende, gehadt heeft; Ende sulcx alleen de voorsz. vergaderinge van advys, ende raedt, gedient heeft, hebbende de selve vergaderinge vry gestaen 't selve te volgen, ofte te laten.

Certi autem Iuris sit, consilii non fraudulenti nullam esse obligationem, cæterum aliud esse, si dolus & calliditas intercesserit. l. Consilii 47. ff. R. dat is: het is seecker in Rechten, dat men, wegens raet, sonder quade intentie, gegeven, niet en is gehouden: doch het is heel yets anders, indien daer bedrog onder speelt.

Fraudis autem & doli interpretationem non ex eventu, sed ex consilio faciendum esse, ait. l. fraudis, §. 9. ff. R. I. dat is: voorders van quader trouwen, of bedrogh, moet niemant beschuldigt werden, na de uytcomste, maer alleen na den raet, en quade meyninge.

Sulcx; dat men qualijck op hem soude willen verhalen het effect, ende resolutie, daer op gevolgt.

Ten ware gebleken was, dat met opsetten wille, ende voorbedachten quaden raedt, met intentie, alleen omme 't Landt te troubleeren, ende met onbehoorlijcke practijcke, den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt sijn advys ende opinien door gedrongen hadde, als neen.

Ja dat meer is, al waer 't schoon dat 't Landt, uyt saecke van de voorsz. differenten, in openbare factien, uytgeborsten ware, ende dat hy sich al voor een lidtmaet, ja hooft van eene van dien hadde opgeworpen, als mede neen:

Soo soude 't selve noch geen Seditie, nochte *crimen læsæ Majestatis* zyn, noch daer voor gehouden konnen werden, noch hy, als 't selve gecommitteert hebbende, ende als een vyandt van 't Landt konnen gestraft worden.

Nademael hy in alles voor hem heeft gehadt de resolutien van de Heeren Staten van Hollant, zijnde staetsgewijse by pluraliteyt van stemmen genomen. Welcke resolutien alsoo genomen, altijts gehouden zijn, ende noch gehouden werden voor resolutien van den Prince van de Landen, of Souverain van de Landen.

In dier voegen, dat hy, in allen gevalle, tegens den Souverain van Hollandt, niet ter werelt heeft misdaen, ende by consequentie oock niet tegens de Heeren Staten Generael, die in 't stuck van de Souverainiteyt, in Hollandt, niet hebben te seggen.

Behalven dat oock die gene, die in publijcke dissentien, die tegens den staet van 't Landt, ofte Prince, van 't selve niet principalijck, en met voorraedt worden gemaeckt, d'een ofte d'ander partije kiest, daeromme geen crimen en committeert. Gelijk den text daer van *interminis* is, *in l. si quis Ingenuam. §. in civilibus, ff. cap. & post l. ne versis.*

Expresselijck medebrengende, *Quod in civilibus dissensionibus, quamvis sæpè per eas Respub. lædatur, non tamen in exitium Reipublicæ contenditur, & ideo in iis factionibus capti non efficiuntur servi, cujus ratio est, quia pro hostibus non habentur.* Dat is: dat in burgerlijcke misverstanden/ door de welke dickwijls het gemeene beste schade lijdt/ nochtans het oogemerck niet en is/ der selbiger ondergangh/ de gevangenen in sulcke oneenigheden/ haer vry-

heydt niet en verkiesen : de reden is / dat alsulcke voor geen vyanden des Lants werden gehouden.

Hinc est quod Felynus, in Rubrica de Turba & Pace, num. 6. tradit, Quod si ex dissensione aliquando contingat, secundario modo, casualis turbatio Reipublicæ, non tamen illi ex hoc puniuntur, ut seditiosi, & Reipublicæ turbatores: dat is : Indien t'eeniger tijdt / door oneenigheyden / het gemeene beste / by ongeluck / getroublegeert wert / nochtans en werden de selvige niet gestraft als oproerige / en verstoorders van de gemeene ruste. *Cum ad hoc principaliter non intenderent allegans d. 5. in civilibus*, dat is : Aengesien het selvige haer oogemerck niet en was. *Subjungens, quod si statutum puniat levantes Rumores & unus alium inimicum suum percussit, ex quo incidenter secutus est rumor, non habeat locum pæna statuti; Quia ille principaliter non intendebat offendere Rempublicam. Cum regulariter inspiciendus sit, non secundarius eventus, sed illud, quod fit principaliter, & cum intentione illud faciendi*. Dat is : Te meer de keuren / straffende de oproermakers / geen plaets en hebben / of schoon den eenen vyandt den anderen slaende / alsoo occasie geeft tot oproer / uyt oorsake dat daer geen opset en is / van het gemeene besten te kort te doen. Aengesien ordinaris ingesien moet werden / niet de uytkomst buyten opset ; maer 't gene ten principale / en met oogmerck van sulcks te doen / geschiet.

Ende wat aengaet 't stuck van de dissensien ende particulariteyten, die in de Steden ende Republijcke komen te ontstaen : Soo is in Rechten gestatueert: *Quod, quando ambæ factiones, vel altera earum, non tendant directè, & cum intentione, in diminutionem status, vel Reipublicæ, non committi crimen læsæ Majestatis. Vt nec, quando una factio aliam è Civitate expelleret, ut ait Tiber. Decianus, in Criminalibus, lib. 7. c. 7. n. 11. Imò verò Solon, per leges suas, privabat omni honore eum, qui orta seditione, neutram secutus fuerat factionem, ut refert Plutarchus, in vita Solonis*. Dat is: Wanneer in een factie beyde de partyen / ofte een van beyden / niet directelijck / en met opset / haer oogmerck is de schade van 't gemeene beste / soo zijn de selvige onschuldig aen misdaedt van gequetster Majesteyt ; gelijck oock / wanneer de eene partije den andere ter stadt uytjaegt. Dat meer is / Solon benam selfs by sijne Wetten / alle eer en

staet

staet den genen / die / ten tijde van factie / niet en hadde gevolgt / de eene of d'andere partije.

Tradit enim Baldus in cons. 59. vel 5. quod Guelphy & Gibellini, quorum factiones, & partialitates in Italia quondam notissima fuerunt, intra se non committebant crimen læsæ Majestatis, cum neutra pars poterat dici Majestatem aliquam habere, sed tantum erat partialitas quædam. Dat is: Dat de Guelphy ende Gibelini, welckers factien en partyschappen / heel Italien door / wel eer niet dan al te bekent zijn geweest / noyt een van beyden begaen hebben misdaedt van gequetster Majesteyt / aengesien geen van beyde de partijen konde geseyt werden de hoogheyt by haer te hebben; maer het was alleen eenige partyschap.

Unde refert Baldus d. cons. quod tales partialitates, pro & contra facientes, non incidant in dictum crimen. Dat is: Dat sulcke partijdigheyt / over en weder / niet schuldig en is aen de geseyde misdaet. *Et dimicantes inter se, ratione officiorum, vel status, in communi non dicantur rebellare contra Principem, qui & eis Magistratum & Imperium contulit. Nisi fiat seditio, ut ipsa civitas subtrahatur Principi, à quo immediatè regebatur: Quia, eo casu, non respectu ad Civitatem, sed respectu ad Principem, crimen committitur. Ita Bald. d. loco.* Dat is: Noch die gene / welcke met den anderen vechten / als zijnde in eenige staet ofte ampt / konnen geseyt werden te rebelleeren / of op te staen tegen haer Oppermacht / de welcke haer de selvige staet ofte ampt heeft vergunt. Ten sy / door eenig oproer / een stadt selver ontrocken wiert de regering des Oppermachts / onder den welcken sy immediatelijck stondt: want in sulken geval niet soo seer tegen de stadt / als wel tegen den Souverain / wort soo een crimen begaen.

Dien volgende, al hoe wel 't volck van Roomen verscheydene dissensien ende secessien heeft gehadt, *à Senatoribus & Patribus*, dat is: Vaurheeren Raedt en Staten / daer van Livius in't lange ende breede schrijft, *Decade prima.* Soo is nochtans niemant oyt daer over gestraft, als *crimen læsæ Majestatis*, of *seditionis*, gecommiteert hebbende. Alsoo de selve niet en tendeerden, eygentlijck, tot ruine van de voorsz. Republijcke; maer omme te hebben redres van eenige beswarenissen, of om andere questien, nopende de regeeringe, of forme van dien, ontstaen waren.

Gelijck

Gelijck ter contrarie wel is gedaen, als men merckte dat de selve dissensien eygentlijck waren begonst, ende ten derden tot onderganck van de Republjcque, *uti legitur de factione Manlii, Capitolini, Gracchorum, Saturnini*, ende andere.

Daeromme zyn oock by alle Historie-schrijvers ten hooghsten geblameert, de wreetheyden, gebruyckt by *Sylla, Mario, Carbone & Triumviris, Augusto, Anthonio & Lepido*: omme dat sy oock bitterlijck hadden geproscribeert soo vele ende notabele burgeren, die haer aen d'eene, ofte d'andere zijde, begeven hadden, *in bello & dissensionibus civilibus*, dat is: **in burgerlijcke oneenigheden/ en oorlogen.**

Als niet konnende verstaen, dat by soodanige burgeren, hoewel partije gekoosen hebbende, eenich crimen, veel min *crimin laesae Majestatis*, ofte andere gecommitteert was: als niet hebbende haer wit, ofte intentie geweest, den onderganck van de Republijcke te procureren; maer datse uyt eenen yver, d'eene of d'andere partije, die sy meenden 't beste recht te hebben, gevolgt hadden.

Ter contrarie zyn wederom ten hooghsten gepresen de Koningen, Heeren, Princen, die 't gunt in soodanige dissensien voorgevallen was, als die eygentlijck tot geen quaden eynde voorgenomen waren, voor geen crimen gehouden hebben: Gelijck d'exempelen daer van, zijn *apud Suetonium, in Iulio Caesare, cap. 74.* en *75. & in Augusto cap. 51.* als de welcke alle beyde, na de volkomen verkregen victorie, vele ende verscheyden personen, die de contrarie partije van *Pompeius, Brutus, Cassius, Sextus, Pompeius*, en *Anthonius*, hadden gevolgt, niet alleen wederom in haer goedt ende landt hebben laten komen; maer de selve oock tot hare vriendtschap, mitsgaders bedieninge van publijcke Staten ende Officien, binnen Romen, geadmitteert hebben. *Illud enim semper inspiciendum, an principaliter & specialiter quid in exitium Reipublicae fiat, & eum animo id faciendi.* Dat is: **want dat staet altijts in te sien/ of eygentlijck het principaelste oogmerck is geweest / en de intentie/ de schade of d'onderganck des gemeene besten.**

Hoedanich de gedachten, veel min de actien van den Heere van **Olden-Barnevelt** geweest te zijn, nimmermeer en sal konnen blijcken.

Maer wel ſijne meeninge ende intentie altijts geweeſt te zijn, de voorſz. diſſenſien te accommoderen, ende te middelen, ende beyde de partijen in eenigheyt, onder ontſicht van de Heeren Staten, te houden.

Gelijck hy oock, dien volgende, eerſt daer toe gearbeyt ende geraden heeft, dat by de Heeren Staten van Hollant, particuliere Gecommiteerdens ſijn geſonden tot Uytrecht, ten tijde ſijn Excellentie derwaerts reyſde, omme de Waert-gelders te caſſeren volgens de reſolutie, ende in Compagnie van de Heeren Staten Generael, omme te helpen beletten, dat geene dadelijckheden (die men hiel geheel ontſteecken, ende van ſorgelijcke uyt-kompſte, te ſullen ſijn) aldaer ſouden gepleegt worden, in 't caſſeren van de voorſz. Waert-gelders; ende dat 't ſelve, met de bequaemſte ende gevouchlijckſte middelen, ſoude mogen geſchieden; als blijcken kan by de commiſſien daer van, ſijnde, de voorſz. Gecommitteerde gegeven, in Iulio 1618. ſtaende geregiſtreert ter Secretarye, ende in de Reſolutie boeken van de Heeren Staten van Hollandt. Gelijck hy daer na oock gewillichlijck, in de Vergaderinge van de Staten van Hollandt, heeft geproponeert, en geraden, dat de Waert-gelders alhier in Hollant, in de Steden, mede gecaſſeert ende afgedanckt, en 'tSynode Nationael ſoude ingewillicht werden. 't Welck oock daer op gevolgt is.

De Supplianten komende tot geen gehoor komen/ nochte yet verwerven op alle hun verſoeken/ ſoo hebben ſy/ aen de voorſz. Rechteren/ noch overgegeven deſe derde Deductie. In welcke/ alhoewel verſcheydene ſaecken werden verhaelt/ die oock ten deele/ in de voorſz. twee eerſte Deductien ſijn geſtelt/ ende met paſſagien/ ende loyen van rechten/ bekleet. Soo hebben wy nochtans goet gevonden de ſelve alhier/ in 't geheel/ te ſtellen/ ſulcks die overgegeven/ ende daer op/ met grooten ernſt/ aengehouden is.

Derde ende laetſte Deductie, aen de E: Heeren, de Heeren Rechteren, gedeligeert by de Heeren Staten Generael der vereenigde Nederlanden.

GEven reverentelijck te kennen, de Huyſvrouwe en Kinderen van den Heer *Iohan van Olden-Barnevelt*, Ridder, Raedt ende Advocaet van Hollandt; dat, al hoe wel ſy, Supplianten, onlangs aen U E. hebben gepreſenteert requeſte, tenderende om te bekomen acces aen haren, nu ſoo lang ende ſtrictelijk gevan-

gen Man ende Vader, mitsgaders oock admissie voor den selven, omme sijne defensie volkomentlijck te doen. Ende, tot dien eynde, copie van sijne examinatie ende confessie, mitsgaders indicien, t'sijnen laste spreeckende, te mogen hebben, omme daer uyt te mogen sien, wat men hem te laste leyt, ende wat men daer tegens soude vermogen, ofte behooren te doen. Ende wat, by den Heere van *Olden-Barnevelt* selfs, daer tegens alreede mach gedaen zijn, tot sijnder defensie: 't zy of hy heeft geexcipieert, ofte de voorsz. exceptie is gerejecteert, ende of daer van geappelleert soude mogen zijn, dan of hy alleen ende simpelijck, of onvermindert sijne exceptie, of appellatie, mach geantwoort hebben. Soo heeft nochtans soodanich, wettich, billick, ende in natuyrlijcke redenen selfs gefondeert versoeck, henluyden, tot noch toe, niet mogen geworden. Sonder dat haer bekent zyn de redenen, waerom sulcx, tot noch toe, is geweygert, ofte waerom 't selve heeft geweygert behooren te werden.

Indien men soude willen seggen, dat de crimens en de delicten van den voorsz. Heer van *Olden-Barnevelt* zijn groot ende swaer, ja de swaerste, die bedacht souden konnen worden, verklaren de voorsz. Supplianten, daer op niet te konnen seggen, nademael haer, tot noch toe, geene openinge van de selve gedaen is, veel min hebben sy gesien eenige probatien van de selve.

Hoewel, in allen gevalle, niet genoeg en is, dat men den selven haren Man ende Vader, daer van soude accuseren, sonder daer tegens hem, in sijne volkomen defensie, te hooren.

't Is meer dan notoir, dat de Fiscalen, tegens hem procederende, macht ende tijdt gegeven wort, omme alles, tot justificatie van hare aengeseyde feyten, in te mogen brengen, de selve te verifieeren, 't sy met instrumenten, ofte getuygen, sulcx sy meenen, haer dienstig te sullen zijn: hebben eyndelijck maenden lanck tijdt gehadt, omme haer te informeren, ende hare accusatie te prepareren, ende te instruëren.

Wat redenen konnen nu geimagineert worden, waeromme een gevangen, wesende van soodanige qualiteyt, van soodanige jaren, ende nu soo langen tijdt, sijne defensie daer tegens, soude konnen geweygert worden?

Zijn dan d'accusatien soo veel favorabelijcker, als defensien? *De-*

betur

betur reo non licere, quod Actori, aut accusatori licuit? Dat is: Sal den gedaeghden niet vergunt werden / 't gene den impetrant / of den beschuldigenden / is bijgelaten?

De Supplianten weten seeckerlijk, dat U E. 't contrarie van dien bekent is; namentlijck, dat de Verweerders, ende hare defensien, favorabelijck, ende d'accusatien odieus gehouden worden.

Laet dan U E. den voorsz. haren Man ende Vader geworden, en toegestaen 't voorsz. versoeck.

Laet den selven hebben acces, ende raet van vrienden, tijdt ende middel, om sijn saecke te instruëren, de behoeften, daer toe noodig, ('t sy selve sijn Acten, Instrumenten, ofte Getuygen) recouvreren, ende doen recouvreren, terwijlen hy selfs sulcks niet doen en kan, ende vorder alles, wes dienen soude mogen, om sijne innocentie te justificeren.

Laet oock niet toe, dat sy Supplianten eer souden komen te hooren, ofte te weten die sententie, die soude mogen gestreecken worden, als dat sy souden mogen weten, wat haer Man ende Vader soude gedaen hebben, ende waer van hy geaccuseert is. Ende wat hy daer tegens gedaen, ofte geseyt mach hebben; op datse daer in gerust mogen zijn, dat voor hem, ende tot sijne verantwoordinge, alles gedaen is, wes eenigsins bedacht, ofte gedaen soude hebben mogen werden. Waer in U E. selfs niet min besorgt behoort te zijn, als den voorsz. Heer van *Olden-Barnevelt*, ende de Supplianten selfs. Omme alle calange ende opspraken te weeren, die in tijden, ende wijlen, daer op souden mogen gedaen werden.

Gemerckt alle 't werck ende Actien, die in desen gedaen, ofte voorgenomen worden, sullen onderworpen zijn de Iudicature, ende 't oordeel van alle de werelt, en sonderlinge van den Opperstten Rechter: daer die gene, die nu als Rechters in dese werelt sitten, naeckt ende bloot sullen staen, ende daer voor den genen, die in 't binnenste van hare herten sal konnen sien, offe wel ende wettelijck zijn gestreecken geweest, van hare gegeven vonnissen reeckeninge doen. Ende of 't geven van dien, eenige andere consideratien, ofte oorsaken, mach gehadt hebben, als de liefde van de Justitie, ende van de gerechtigheyt. 't Welck 't gunt is, dat den H. Propheet *David*, in den 58. Psalm, alle Rechters voor instructie gevende is.

Sonder dat aldaer voor excuse sal gelden, wat om eenige andere oorsaken, 't sy materie van State, Politijcke redenen, gunst, ofte on-

ongunst van personen, groot of kleyn, of yet anders, als van de Justitie ende Gerechtigheyt voorsz. binnen sijne palen gelimiteert, gedaen soude mogen zijn.

Ende nadien U E. meer dan kennelijck is, de verscheydene gevoelens, die tegenwoordich, niet alleen in dese, maer oock in alle nabuyrige Landen, loopen, van den voorsz. haren Man ende Vader; werdende by den eenen gescholden voor den grootsten quaetdoender, die de aerde soude konnen dragen; voor een landt-verrader, die sijn eygen Vaderlant soude hebben aen den vyant verkoft, en gelevert, ende van meer andere sware delicten. Sulx dat hy daerom weerdig soude zijn, uyt den levendigen wech gerukt te werden. Andere, ter contrarie, meenende (gelijck men van een yegelijck liever goet, als quaet, behoort te presumeeren; ende de Supplianten sonderling van haren Man ende Vader) dat hy van de voorsz. uytgestroyde dingen, vry, suyver, ende innocent is; ende dat de voorsz. nagevingen geen ander fondament, nochte waerheyt hebben, als de passien van de gene, die 't selve uytstroyen, ende onder 't volk werpen. So sitten sy Supplianten tusschen beyde, sonder d'eene of d'andere, daer op satisfactie te konnen geven. Mits dat, tot noch toe, de accusatie van de gepretendeerde delicten, soo secreet gehouden is; en noch veel secreter, 't gunt, by den voorsz. Heere van **Olden-Barnevelt**/ daer tegen geseyt ofte gedaen is. Niet konnende sy Supplianten gelooven waerachtig te zijn, by haren voorsz. Man en Vader yet gedaen te zijn, waer over hy eenigsins strafbaer soude mogen zijn, immers sulcx yet gedaen te hebben, waer over dusdanige proceduyren, tegens hem, met recht, souden mogen gehouden werden, als tot noch toe gehouden zijn.

Selfs, al wiert hy geaccuseert *criminis læsæ Majestatis in supremo gradu aut seditionis*. Dat is: **van de misdaet der gequetster Majesteyt/ of oproer in den hooghsten graedt.**

Gemerckt, hoe dat de delicten swaerder zijn, ende de straffen hooger gekomen zijn; ook men des te meer, alle de werelt behoort te doen blijken, dat de geaccuseerde, van soodanige delicten, schuldig is, ende dat hy daer van sulcx geconvinceert, ende overwonnen is, dat daer tegens niet en is te seggen gevallen.

Ende nademael, (indien, 't gunt onder 't volck gestroyt werdt, waerachtig ware) daer uyt soude moeten volgen, dat den voorsz. haren Man ende Vader, *Læsæ Majestatis aut concitatæ seditionis*, dat is:

van

van de gequetste Majesteyt/of verwechte oproerigheyt/wert geaccuseert, hoe wel sy 't selve niet en konnen weten.

Ende dat de schade, schande, ende infamie, daer uyt resulterende, (als haren Man ende Vader, van soodanige delicten soude werden gecondemneert) haer immers, ende alsoo seer, soude treffen, ende raecken, als haren Vader, gelijck 't selve te sien is, *ex d. quisquis C. ad l. Iul. Majestatis.*

Daeromme versoecken de Supplianten nochmaels, dat U E. geliefte zy, de Requeste, voor desen gepresenteert, wederom by de hant te nemen, de redenen, daer in verhaelt, te pondereren; ende daer op sulx te disponeren, dat alle de werelt sal konnen oordeelen, dat in dese sake sulcx is geprocedeert, dat men den geaccuseerden niet min, ja meer, heeft toe gelaten, als d'Accusateurs: ja, dat men meer de defensie, ende 't blijcken van innocentie, als d'accusatie heeft willen favoriseren, ende avanceren.

Lettende sonderlinge op 't gunt by de voorsz. Requeste geseyt is, dat niet al, nochte altijt, en is, nochte gehouden moet werden te zijn *Crimen Læsæ Majestatis, aut seditionis*, dat men geerne als soodanig soude willen buygen, ofte duyden.

Ende mede lettende op 't gunt by *Plinius*, in sijnen *Panegyrico*, wert geseyt, *Majestatis crimen esse plerumque singulare, & pæne unicum crimen eorum, qui crimine vacant.* Dat is: de misdaet van de gequetste Majesteyt/ is doorgaens uytstreckende/en by na de eenige misdaet van de gene/ die van misdaet vry zijn.

Ende dat men daerom niet lichtelijck moet daer toe komen, dat men sulcx soude van yemant presumeeren.

Diligenter enim inquirendum est de objecto crimine Majestatis, nec, nisi revera quis contra eam aliquid commiserit, arripienda est occasio aliqua, Dat is: want men moet neerstig ondersoeck doen/ over de tegen-geworpene misdaedt van de gequetste Majesteyt: ende ten zy yemant/ in der waerheyt/ yets tegens de selve begaen heeft/ en moet daer toe geene occasie aengegrepen werden; seyt *Cujac. ad recep. sent. Pauli cap. 29.*

Quod ut magis aliquantum possit liquere, dat is: het welck/ op dat een weynich meer/ blijcken moge; versoecken de voorsz. Supplianten, dat U E: gelieve te letten op de definitie *criminis læsæ Majestatis.* Dat is: van de misdaedt der gequetster Majesteyt; Soo die verhaelt wert van *Gigas, in tractatu de crimine læsæ Majest.*

lib. 5. sub. Rub. Crimen læsæ Majestatis quid sit? num. 5. daer hy seydt: *Crimen læsæ Majestatis est, ubicumq; quis subditus, contra Principem, Rempublicamve, superiorem non recognoscentem, aliquid molitur, vel quod ad hostes perfugit, vel hostes qualitercumque adjuvat, vel armis, vel pecunia, vel consilio, eisque nuncios, vel litteras mittit, secretave nuntiat, vel subjectas Provincias nititur facere rebelles, vel in civitate seditionem movet. Vel efficit ut Princeps, Senatores, Collateralesve illius occidantur, vel quod arma sumat, vel loca occupet contra Rempublicam, vel Principem, vel quod de proditione & tractatu contra Principem, vel Rempubl. scientiam habeat, & non revelet, vel quodcumque aliud, dolo malo faciat, quo Princeps, Respublicave directè damnum patiatur.* Dat is: De misdaedt van de gequetste Majesteyt/ bestaet hier in/ wanneer eenich onderdaen/ tegens den Prince/ of Republijcke/ (die geen hooger boven haer erkent) yets onderstaet te doen; of dat hy tot de vyanden overloopt/ of de selve eenigsins helpt/ 't zy met wapenen/ gelt/ of raedt; ende booden/ of brieven/ aen haer sendt/ ende de geheymenissen bekent maeckt: of de onderhoorige Provincien sich onderstaet af vallich te maecken/ of oproer in de stadt sticht: of te wege brengt/ dat de Prince/ den Raet/ ende die met hun van gelijcke macht zijn/ gedoodt werden: of dat hy de wapenen aengrijpt; of plaetsen inneemt tegens het gemeyne beste/ of den Prince: of dat hy van verraderije/ ende onderhandelinge/ tegens den Prince/ ende 't gemeyne beste/ kennis heeft/ ende het niet ontdeckt: of yets anders/ door quaet bedrogh/ doet/ waer door de Prince/ of het Gemeyne beste/ directelijck/ schade lijdt.

Of, ende wat van allen desen, den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt/ te last geleyt mach werden, konnen sy niet eygentlijck weten, als daer van noyt behoorlijke openinge gedaen zijnde.

Voor so veel henluyden van harer respective Mans ende Vaders, actien, tot desen dage toe, in 't gros, bekent mach zijn, weten sy niet, dat hy aen eenige van dien schuldig is.

Alleen weten sy dat, dat den Heere van Olden-Barnevelt/ nu, den tijdt van twee-en-dertig jaren, is geweest een inwoonder ende ondersaet, mitsgaders in eedt ende dienst van de Heeren Staten van Hollant, ende van niemant anders.

Dat de selve, gelijck sy Supplianten mede, in Hollant, niemant vele jaren en hebben erkent, noch als noch erkennen konnen voor

Prince,

Prince, ofte Souverain, als de Heeren Staten van Hollandt.

Indien men nu wilde seggen, dat de voorsz. haren Man ende Vader *crimen læsæ Majestatis* gecommitteert hadde, moeste 't selve gedaen zijn tegens sijnen Heere ende Souverain, namentlijck, de voorsz. Heeren Staten van Hollant.

Alsoo hy, geen onderdaen van yemant anders gewoest zijnde, tegen niemant anders *crimen læsæ Majestatis* heeft konnen committeren. *Cum subditus, contra alium Principem non committat crimen læsæ Majestatis*. Dat is: Nadien een onderdaen/tegens eenen vreemden Prince / niet en begaet de misdaedt van gequetste Majesteyt/als *Gigas* seyt, *in Repub. qualiter, & à quibus Crimen est, qu. 61. per totum.*

't Welck soo verre van daer is, dat de voorsz. Heeren Staten van Hollant, sijne Souverainen, selfs noch in Junio 1618. (ten tijde de Waertgelders al lange aengenomen waren) by gedruckte Placcaten / verklaert hebben onwaerachtig ende calumnieus te zijn / alle 't gunt den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt, by sekere gedruckte boeckens/nagegeven wiert.

Ende dat, ter contrarie, by den selven Placcate verklaert is, dat hare Ed. Mo. ende alle de werelt, bekent waren de langduyrige, goede ende oprechte diensten, by hem den Landen gedaen, nemende hem daer over in hare speciale Sauveguarde.

Welcke Verklaringe is gedaen op den 22. Junij 1618. zijnde ontrent twee maenden voor sijne apprehensie. In dier voegen, dat hy notoir, tot dien dage toe, geen *crimen læsæ Majestatis* tegens sijne voorsz. Souverainen, ofte 't gemeene Landt van Hollant, hadde gecommitteert.

Dat hy, tsedert dien tijt, tot den dach van sijne apprehensie, soude sulx gecommitteert hebben, en is den Supplianten noch niet gebleecken.

Ende mitsdien konnen sy daer van mede niet seggen, ten ware haer openinge wierde gedaen, waer in sulcx bestaen, ende waer mede 't selve gedaen soude wesen.

Dat hy de Hoogheyt van de Provincie van Hollant niet en soude voorgestaen hebben, is soo onwaerachtig, dat selfs sijne vyanden, by hare boecxkens, die by 't voorsz. Placcaet, voor fameuse libellen, verklaert wierden, hem na geven, dat hy van langer hant hadde gepractiseert, dat die van Hollant het hooge woort voerden, in de

verga-

vergaderinge van de Heeren Staten Generael. 't Welck, als het al waerachtig hadde geweest, als neen, den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt/in Hollant, noch by die van Hollant, voor geen schande noch crym behoorde geduydet te werden, ende *multo minus læsa sed magis actus ampliata Majestatis, ideoq; laude dignus*, dat is: veel weyniger een werck van gequetste/maer meer van vermeerderde Majesteyt/ende daerom prijsens waerdig / soude moeten gehouden worden : soo wanneer hy bleef binnen de termen ende limiten van den last, die hy van de Provincie van Hollant hebbende was, soo als hy gedaen heeft. Dat hy *crimen perduellionis*, dat is: de misdaedt van gequetste Majesteyt / soude hebben gecommitteert, met den vyant geconspireert, verraet gesticht, ende gelt van den vyant, met groote hoopen, soude ontfangen hebben, om 't Lant in roeren ende factien te stellen, ende alsoo aen den vyant wederom te leveren, konnen sy oock niet gelooven, ja weten 't selve onwaerachtig te zijn. Ende als sulcx geseyt soude werden, moeste sulcx wettelijck ende behoorlijck bewesen zijn.

De Supplianten sien dagelijcx voor haer oogen gaen, soo als U Ed: mede doen, de gene, die 't selve met opene monde geseyt, en oock geschreven, ja gepresenteert hebben voet by steck te setten, ende ten vollen te bewijsen.

Dat het selve geschiet, ende by confrontatie, of andersins, bewessen soude zijn, hebben sy Supplianten, tot noch toe, niet verstaen. 't Welck nochtans behooren soude te geschieden: ja soodanige delateurs behooren selfs by torture ende andersins (by soo verre het vyle personen zijn, soo als sy zijn) daer op ondersocht te worden. Gelijck daer van den text is, *in l. si quis alicui Majestatis crimen intenderit (quale crimen hoc esset, si pecunias ab inimicis accepisset ad prodendam patriam, seu Rempublicam) cum, in hujusmodi re convictus, minimè quisquam, Privilegio dignitatis alicujus, à strictiore inquisitione defendatur.*

Sciat se quoque tormentis esse subjiciendum, si aliquis manifestis Indiciis excusationem suam non poterit probare. Dat is: Indien yemant eenigen de misdaet der gequetster Majesteyt opleyt (hoedanige misdaet het wesen soude / wanneer hy gelt van de vyanden genomen hadde/om het Vaderlandt/ende het Gemeyne beste/ te verraden) mitsdien niemant van eene soodanige saecke overwonnen zijnde/ door geen Previlegie van eenige waerdigheydt / van het gestrenger ondersoeck / beschermt

wert:

wert: Soo moet hy weten/dat de gene tot de torture sal gebracht werden/welcke/ door blijckelijke ken-teeckenen/sijne onschult niet en kan bewijsen.

Staende vorder te letten, dat in den voorsz. definitie mede staet, *dolum malum in actibus talibus requiri, & quod directè contra Principem aut Rempubl. machinatio fuit, talis quo Republica directè damnum pateretur. Dolus enim malus primum debet esse requisitum in tali actu; cum dolo carenti non possit imputari crimen læsæ Majestatis*, dat is: dat quaet bedroch/ tot dusdanige wercken/ vereyscht wert/ ende dat'er eenen loosen vondt/ directelijck tegens den Prince/ of het Gemeyne beste geschiet is/sodanig/ waer door het gemeyne beste/directelijck/soude mogen schade lijden. Want het quaet bedroch behoort het eerste te zijn/ 't welck tot een soodanich werck vereyscht wert. Mitsdien den genen/ die aen 't bedroch onschuldich is/ de misdaedt van de gequetste Majesteydt niet en kan opgeleydt werden/ als *Gigas* seyt, *in Tractatu, lib.1. rub 5. quest. 67. per totum. in l.1. ff. ad l. Iul. Majest.*

Gelijck mede concurreeren moet, *quod actum fuerit id, per quod principaliter læsa Majestas publica fuerit, & non secundariò, per occasionem, aut consequentiam alterius alicujus facti actus*, dat is: dat 't gene begaen zy/ waer door de publijcke Majesteyt/ voornamentlijck is geschent/en dat dit van yemants anders werck/niet op eene tweede maniere/ by occasie/ of gevolg/ geschiede/ als *Gigas* seyt, *d. loco, quest. 17. per multa, quæ ibidem allegantur.*

Sulcx dat men in die materie seer strictelijck moet gaen, ende niet excedeeren d'eygene termen van de selve.

Moetende de voorsz. Supplianten, in desen, blijven in dusdanige generale termen, mitsdien de particulariteyten van de accusatie, henluyden onbekent zijn: ende om tegens de welcke volkomentlijck gehoort te werden, 't versoek, by desen gedaen, streckende is.

Sullende de voorsz. Supplianten daer by alleen voegen, wel te weten, ende vastelijck te gelooven, dat haer voorsz. Man en Vader, in alle sijne actien, tot den dach van sijne apprehensie, niet anders voor gehadt heeft, als te mainteneren de Hoogheyt, Previlegien, Gerechtigheyt, en Souverainiteyt van de Provincie van Hollandt.

Ende dat hy oock niet ter werelt heeft gedaen, dan volgens de Resolutie van de Staten van den Lande, Staetsgewijse, 't sy met eenparigheydt, ofte pluraliteyt van stemmen, genomen.

Ende sulcx, dat hy niet heeft geoffenseert, noch konnen offenseren de Majesteyt van sijnen Souverain, (zijnde de voorsz. Heeren Staten van Hollant) ende by consequentie oock niet van de geallieerde ende geassocieerde van de selve Provincie.

Ten ware men wilde seggen en sustineren, dat het *crimen Majestatis* soude zijn, dat men volgt, en doet executeren, 't gunt by pluraliteyt van stemmen, in eene wettige vergaderinge, gearresteert ende besloten wert, ende dat men niet en heeft gevolgt d'opinie van 't minderdeel, van de selve Vergaderinge.

Te min, nademael niet en kan geseyt werden, de voorsz. Resolutien genomen te zijn, by den genen, die geen wettige Magistraten ende Regeerders waren, 't welck, soo sy Supplianten meenen, by niemant gedacht sal werden.

Gelijck oock daeromme alle de Resolutien van de selve, tot op dese uyre toe, als resolutien van de Staten van Hollant ende West-Vrieslant, geregistreert staen, sonder gecasseert, ofte geanulleert te zijn. 't Welck, als 't geschiede, soude na 't oordeel van de Supplianten, ende alle de werelt, zijn een saecke van sware en periculeuse consequentie.

Ende niet geschiedende, niet en kan verstaen worden, yet gedelinqueert te hebben, die hem daer na heeft gereguleert. Ende als de selve Resolutien al ongefundeert mochten zijn, so soude, in allen gevalle, 't selve haer Man ende Vader niet te verantwoorden staen.

Als de welcke in de selve Resolutien geen *vocem decisivam*, dat is: geene besluytende stemme/ maer *deliberativam*, dat is: radende/ alleen gehadt heeft: ende sulcx alleen van raet ende advijs heeft gedient; maer selfs niet mogen opiniëren, veel min besluyten, ofte arresteeren.

Certi autem Iuris est, consilii non fraudulenti, nullam esse obligationem: caeterum aliud esse, si dolus & calliditas intercesserit, dat is: want het gehoort tot het seeckere recht/ dat een raedtgevinge/ die niet bedriegelijck is/ geene verbintenis maeckt: doch dat het anders daer mede gelegen is/ wanneer bedrogh end' arghlistigheyt daer tusschen komt. *L. consilii 47. ff Rub. 4.*

Fraudis autem & doli interpretationem, non ex eventu, sed ex consilio faciendam esse, dat is: Maer dat de duydinge van de arghlistigheyt ende 't bedrogh/ niet uyt de uytkomste; maer uyt den gegevenen raedt/ moet gemaeckt werden: *ait IC. in l. fraudis 79. ff. de Req.*

Alle

Alse 't welck meer considerabel is, in reguard van 't gunt geseydt soude mogen werden, eenige seditie, by den voorschreven Heer van Olden-Barnevelt gemaeckt, ofte gesticht te zijn.

Want, voor eerst, niet en kan bewesen werden, dat 'er noch eenige muyterije, oproer, ofte geformeerde factie, in 't Landt is geweest.

Cum enim seditio sit quietis publicæ perturbatio, & concitatio, ad tumultum tendens, idque in damnum Principis, aut Reipub. dat is: Want/ nadien oproer eene verstooringe is van de gemeyne ruste/ ende eene aenstoockinge tot oploop streckende/ ende sulcx tot nadeel van den Prince/of 't Gemeene beste; *l. 1. & 2. C. de seditiosis.* Soo moeste dan blijcken, dat den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt 't selve gedaen heeft. Want alhoewel hier ende daer, in de Steden, eenich toeloop van volck gemaeckt is geweest, die tot oploop ende seditie scheen te strecken. Ja dat men, op sommige plaetsen, by na, hant-gemeen is geweest.

Soo kan nochtans niet geseyt werden, dat den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt/ daer toe raedt ofte daedt gegeven heeft.

Ja, dat meer is, soodanige tumulten en moeyten, alsser zyn gevallen, zijn genoegsaem geschiedt tegens de alsdoen regeerende Magistraten, die, beneffens den selven Heer van Olden-Barnevelt/ in regeeringe waren.

Sulcx dat hy, niet alleen de selve niet gemaeckt heeft, maer by andere, tegens de alsdoen regeerende wettige Overheyt, ende der selver resolutien ende ordonnantien gepractiseert, ende in 't werk gestelt zyn geweest.

Ende kan mitsdien hy daeromme niet strafbaer zijn, maer soude daer van straffe moeten gedaen werden over de gene, die alsdoen de seditie ofte oproer, ende 't volck gaende gemaeckt hebben.

't Is mede wel waer, dat in 't Landt alomme geresen is geweest differentie, in 't stuck van de Religie, nopende 't verstant van de Goddelijcke Prædestinatie. Ende dat daer uyt oock geresen is eenige scheuringe, in de Kercke, ende by consequentie ende gevolge, oock eenige vervreemdinge onder de menschen, ende in de herten van de selve.

Dan heeft den Heere van Olden-Barnevelt noyt gepresen; maer

maer altijdt ten hooghsten gedetesteert de voorsz. scheuringe.

Maer zyn andere daer van d'oorsake geweest, die mitsdien daer over oock strafbaer souden zyn, indien daer yet misdaen ware.

Ende sonderlinge is 't selve toegekomen door faute van de Predicanten, soo van d'eene, als van d'andere gevoelens, die haer wat te heftich dragende, elcx tegen de sijne, oorsaecke tot de voorsz. vervreemdinge ende scheuringe gegeven hebben.

't Welck der Supplianten voorsz. Man ende Vader, van langer handt siende komen, heeft altijdt geraden ende gearbeyt, in de vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt, eerst genoegsaem, met toestemminge van alle de Leden van dien; ende daer na met pluraliteyt van stemmen van de selve, dat de voorsz. differenten mochten werden geaccordeert.

Zijnde, tot dien eynde, goet gevonden, beyde de partijen, soo voor den Hoogen Raedt, als, daer na, oock voor de Heeren Staten van Hollandt, te doen confereren, ende hooren.

't Welck gedaen zijnde, ende merckende, dat de voorsz. differenten, in hooge ende subtijle questien waren bestaende, heeft, altijdt van advijse geweest, dat beyde de voorsz. gevoelens malkanderen behoorden te lijden, ende te dulden.

Ende dat sy, niet tegenstaende de diversiteyt, met malkanderen eenigheyt ende vrede behoorden te houden. Sonder malkanderen daer over te censureren, of van de diensten te deporteren, soo wanneer sy bleven binnen de limiten van de Resolutie, by de Heeren Staten, Staetsgewijse vergadert, genomen, ende by pluraliteyt van stemmen gearresteert.

Meenende, soo hy als de voorsz. Heeren Staten, immers het meerendeel van dien, dat 't selve was de beste voet, omme 't Lands in eenigheyt ende stilte te houden.

Andere, ende namentlijck verre het minderdeel, van de voorsz. vergaderinge, hebben gemeent, en sijn van opinie geweest, dat de selve differenten, by andere wegen ende middelen, behoorden nedergeleyt te werden, namentlijck, met het houden van een Synode Nationael.

Daer inne het meerendeel van de Vergaderinge, alsdoen niet geraden gevonden heeft te consenteeren, mits dat sy meenden, dat het houden van dien, soo 't selve voorgeslagen wiert, strec-

ken soude tot nadeel van de Hoogheyt, Souverainiteyt, ende Previlegien van den Lande van Hollandt.

Ende terwijle, geduyrende 't voorsz. different, ende de dispositie op de middelen, omme 't selve wech te nemen, onder de Heeren Staten, vele menschen (by haer selven geanmimeert, ofte door de Prediçanten gepersuadeert zijnde, dat men sochte de Religie te veranderen, ende dat sulcx 't voornemen van de regerende Magistraten, ende noch arger was) voorgaven, dat men de Magistraten, ende Regeringe, by de populaire behoorde te veranderen.

Ende dat gevreest wiert, dat daer door lichtelijck eenige disordre van de Gemeente, tegens de voorsz. Magistraten, opgestaen soude hebben.

Soo is by de Vergaderinge, van de Staten van Hollant, by pluraliteyt van stemmen, goet gevonden, indien 't noodt ware, om sulcke, ende andere inconvenienten voor te komen, dat de respective Magistraten van de Steden, haer met eenich Krijgsvolck, tot dien fijne op te lichten, souden versien.

't Welck de eenige oorsaecke is, waeromme de Waertgelders eerst gelicht zijn.

Sonder dat yemant oyt gedachten, ofte intentie gehadt heeft, dat sulcx soude strecken, ofte gedaen werden, tot verminderinge van de Authoriteyt van den Heere Prince van Orangien/ofte van de Heeren Staten Generael.

Als 't welck oock, soo men meende, de Generaliteyt (soo wanneer de Steden van Hollandt hare quote, in de voorsz. Generaliteyt, behoorlijck furneerde) niet aen en ginck, soo als by de Gedeputeerde van Amsterdam, in Iulio 1618, rondelijck verklaert is.

Indien nu 't selve advys van den Heere van Olden-Barnevelt/ende die met hem eens van gevoelen mochten geweest zijn, niet en is geweest den besten ende bequaemsten middel, omme de differenten te assopiéren, als sy meenden ja.

Maer dat het ander beter is geweest, 't welck sy evenwel niet konden, voor dien tijt, begrijpen. Nademael nochtans de Resolutien, volgens 't voorsz. advys ende raet, genomen, Staetsgewijs gearresteert zijn.

Sal dan voor seditie, ofte eenich ander delict, gehouden worden, dat men soodanige Resolutie in't werck gestelt, ende die gevolgt heeft?

Want, voor eerst, wat vryheyt van opinie, advys, ende raet, sal dan in eenige regeeringe zyn?

Wat sal het opereren, dat men, in alle regeeringen, 't gunt by de meeste stemmen goet gevonden wort, voor resolutie ende arrest gewoon is te houden?

Alsoo, in sulcken gevalle, seer swaerlijck ende periculeus soude zijn, sich in dienste van eenich Landt, ofte in eenige regeeringe te begeven.

Ende een yegelijck gelieve de consequentie, van soodanigen saecke, te considereren.

Ende of, in desen, niet en behoort reguard ende consideratie genomen te werden, *super illo axiomate*. *Quod quisque Iuris in alium statuit, &c.* dat is: op dat ontwijffelijck spreeckwoordt, 't Selve recht, dat yemant over eenen anderen velt, etc.

Men geeft een yegelijck te bedencken, dat, indien gevolgt hadde geweest, ende noch gevolgt wierdt, 't advys ende resolutien, alsdoen Staetsgewijse genomen, niet tegenstaende 't contrarie advys, van eenige andere, minder in getal zijnde. Of wel billijck ende redelijck soude geweest zyn, of die alle, of eenige van dien, die 't selve advys 't sterckst gedreven hadden, daer over anders te rencontreren, ende te bejegenen als goede Patriotten van 't Landt.

Overmits men gelooven ende presumeren moet, dat een yegelijck sijne conscientie quijt, ende sijn advys ende raet formeert, na dat hy meent, volgens sijnen eedt ende eer, schuldig, ende sijn Vaderlandt dienstig te sullen zijn.

't Selve militeert mede in reguard van den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt.

De welcke, in 't geven van sijn advys ende raet, (soo sy Supplianten van haren Man ende Vader, seeckerlijck weten, ende een yegelijck oock behoort te presumeren) niet anders voorgehadt heeft, als 't welvaren van 't Landt, ende den voorstant van de Hoogheden, ende Gerechtigheden van dien: soo als hy, volgens sijn Ampt, gehouden was, en niemant anders mochte doen.

Sonder

Sonder te mogen, ofte te moeten leven, of sy daer aen eenigen ondanck, ofte offensie souden mogen begaen, of op hem verwecken, in 't generael, ofte particulier.

't Welck nu ten quade te duyden, soude zijn een sake, daer aen de ruine van dese Landen soude dependeren. Namentlijck, als men soude hebben te vreesen, 't gunt men doet, oock en ampts-halven, met een goet gemoedt ende intentie, soodanige calange soude subject zijn.

Ende dat den genen, die alleen raedt ende advijs geeft, niet alleen van sijn voorsz. gegeven advys, of raedt, maer selfs van de resolutien, die, volgens de selve van sijn Meesters genomen werden, verantwoorden soude moeten, soo als in desen geschiet is.

Nademael sijne Meesters, zijnde geweest de Heeren Staten van Hollant, ende niemant anders, sijnen raedt ende advys, hebben mogen pondereren, ende examineren, ende haer vry gestaen heeft, 't selve te volgen, ofte niet te volgen.

Den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt / heeft nu vele jaren lang den voorschreven Heeren Staten van Hollandt gedient, ende is dick ende menichmael, by patticulieren, van sijne actien gecalumnieert, ende over de selve grootelijx gesuggilleert.

Doch zyn, niettemin, by sijne voorschrevene Heeren en Meesters, altijt voor goet ende oprecht gehouden. Ende is oock ten uytersten toe, namentlijck, tot den dach toe van sijne apprehensie, in sijnen voorsz. dienst, gecontinueert; niet tegenstaende hy menichmael versocht heeft, daer van te mogen zyn ontslagen.

Sijne voorsz. Heeren ende Meesters, kennende ende wetende de oprechtigheyt van sijn actien, sijne langduyrige groote diensten, ende getrouwigheyt, hebben, als hier voren mede geseyt is, als calumnieus gecondemneert, al 't gunt men den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt nagevende was, hebben hem daer van ontschuldigt verklaert, ende in hare Sauveguarde genomen.

Zijnde de Placcaten, daer van gemaeckt, alomme gepubliceert in Hollant, selfs oock in den Hove van Justitie.

Sullen dan nu de selve actien, die, voor date van dien, gepasseert waren, ende namentlijck, 't aennemen van de Waertgelders, ende 't gevolg van dien; die advijsen, by hem gegeven, die hy meende tot welstant van 't Lant te dienen, *crimen* ofte *delicten* geworden zijn?

Is

Is het wel reden, dat hy daer van nu, voor d'andere, sal reden moeten geven?

Indien hy qualijck ende onbehoorlijck sijn ampt bewaert ende bekloet hadde, behoorde men hem niet sijn pasport, ende afscheyt, gegeven te hebben? Maer, 't selve niet gedaen zijnde, ende versocht wesende in sijnen dienst te continuëren, sijnen raet en advys goet gevonden, ende gevolgt zijnde, daer van gemaeckt zijnde formele Resolutien, die, als noch, als Resolutien van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant gehouden worden, ende voor altijdt gehouden sullen werden.

Sal dat van den genen, die mogelijck van anderen advyse zyn geweest, gequerelleert, en geprocureert, mogen werden, dat hem daer over proces crimineel gemaeckt sal werden.

De Supplianten versoecken, dat men haer ten besten wil nemen, dat sy, omme 't groot interest, dat sy, in dese saecke voor haer mercken, ende de ongewoonlijcke proceduyren, die men tegens hare respective Man ende Vader is houdende, op dese sake wat langer insisteren. Alsoo sy seeckerlijck meenen te weten, dat den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt niet anders gedaen heeft, dan 't gunt hy, met formele Resolutie, van sijne Heeren en Meesters, kan verantwoorden.

Daeromme ist, dat sy Supplianten versoecken particuliere openinge, van 't gunt haer voorsz. Man ende Vader te laste geleyt wert, omme te mogen sien, en weten, waer in sijne accusatie bestaende is, en wat daer tegens, in 't particulier, soude mogen en moeten geseyt werden, 't welck sy nu niet en konnen doen; maer alleen in terme, van generale allegatien, moeten blijven staen.

Waer by de Supplianten noch sullen voegen, dat, alwaer het schoon, dat 't Landt in openbare factien waren uytgeborsten, ende dat den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt sich al voor een lidtmaet, ja hooft, van d'eene partije, hadde opgeworpen.

't Welck nochtans sulcx niet en is, nademael alle sijne advysen ende raet daer op altijdt geloopen hebben, dat men tot geene scheuringe ende factie behoorde te komen, ende dat de voorschrevene discorderende parthijen malkanderen behoorden te dulden, ende te dragen, ende alles by soete ende gevoechelijcke wegen behoorde geaccommodeert te worden.

Soo

Soo soude noch echter 't selve voor geene seditie, noch ander diergelijck delict, gehouden mogen werden, veel min den voorsz. Heer van **Olden-Barnevelt**/als een vyant van 't Lant, of een seditieus mensch, gestraft mogen werden.

Te min, nademael nimmermeer bevonden sal konnen worden, soo sy Supplianten meenen, dat hy oyt yemants, tegens sijne wettige Overigheyt en Regeeringe, heeft opgemaeckt. Maer, ter contrarien, so der hooger Overigheyts, als van subalterne Magistraten, ten hoogsten een voorstander en defenseur is geweest.

Behalven dat oock, selfs, by dispositie van beschreven Rechten, gestatueert is, dat de gene, die, in civile dissensien ende differenten, welcke tegens den Staet, ofte Prince van den Lande, niet principalijck, ende met formele intentie, tegens de selve, niet en worden gemaeckt, d'eene of d'andere partije, embrasseert, geen crimen en committeert.

Gelijck den text daer van, *in terminis*, is, *in l. si quis ingenuam, §. in civilibus, ff. capt. & postl. revers.* expressselijck medebrengende, *Quod in civilibus dissensionibus, quamvis sæpè per eas Respublica lædatur, non tamen in exitium Reipublicæ contenditur, ideoque qui in alterutras partes descendunt, vice hostium non sunt.* Dat is: **Dat is de burgerlijcke twisten/ hoewel 't Gemeyne beste/ door de selve/ dickmaels beschadigt wert/ dan noch daer door den ondergangh van 't Gemeyne beste niet beoogt wert: ende daerom de gene/ die haer by de eene/ of de andere partije/ voegen/ voor vyanden niet en moeten gehouden werden.**

Sulcx dat, volgens de selve *Loy in verbis seq.* dat is: **in de volgende woorden**/soodanige personen niet van noode hebben eenige restitutie, abolitie, of rehabilitatie.

Niet tegenstaende als in de selve *Loy* gestelt wert, dat *Respublica per illud lædatur, aut damnum patiatur*: dat is; **het Gemeyne beste/ door 't selve vernadeelt werde/of schade lijde.**

Cujus ratio est, quod neutra pars animum habeat principaliter lædendi Rempublicam, sed utraque putat, defendendæ Reipub. ergo, partes se fovere. Dat is: **waer van de reden is/dat geen van beyde partijen/in sijn gemoedt voorgenomen heeft/ principalijck het Gemeyne beste te beschadigen: maer dat sy/ter wederzijden/meynen de partijschap te voeden/om des Gemeynen bestens wille.**

Ita, ut tantum secundario, & per consequentiam, Respub. inde lædatur

 præter

præter mentem & intentionem agentium. Dat is: alsoo/dat alleen op eene tweede maniere/ ende by gevolg/ het Gemeynebeste daer door beschadigt wert/ buyten 't gemoedt/ end' oochwit van de gene/die wercken.

Aliud vero est, quando directè & principaliter in Repub. exitium contenditur, sive à parte populi inter se, vel cum extraneis; sive à parte aspirantium ad Tyrannidem: tunc enim verè commissum esse dicitur crimen seditionis & Majestatis. Dat is: maer 'tis wat anders/wanneer men directelijck/ end' voornamelijck/ het daer op aen leydt/ om het Gemeynebeste te verderven: Het sy dat dit geschiede aen de zijde des volcks/ onder sich/ of met uytheemsche; of aen de zijde van de gene/die na tyrannye haken. Want alsdan wert na waerheyt geseyt/ dat de misdaedt van oproer/ ende de gequetste Majesteyt begaen wert.

Hinc est quod Felinus, Rub. de Turbis, & pace num. 6. tradit. Quod si ex dissensione aliquorum contingat secundario modo casualis turbatio, non tamen illi ex hoc puniuntur ut seditiosi, vel Reipub. turbatores. Cum adhuc principaliter non intenderint, dat is: indien/ uyt de oneenigheyt van sommige/op eene tweede maniere/een toevallige verstooringe gebeurt; so en werden dan noch de soodanige daerom niet gestraft/ als oproerige/ of verstoorders van 't Gemeyne beste. Om dat sy 't selve/ voornamentlijck/ niet beoogt hebben. *allegans d. §. in civilibus.*

Subjungens, quod si statutum punit levantes rumorem, & unus alium percussit, ex quo incidenter secutus est rumor, non habeat locum pœna statuti, quia ille principaliter non intendebat offendere Rempublicam. Dat is: daer by voegende/ indien de keure de gene straft/ die rumoer verwecken/ end' de eene den anderen geslagen heeft/ waer op/by toeval/het rumoer gevolgt is; soo en sal de straffe van de keure geen plaets hebben: om dat hy/voornamentlijck/ niet en heeft voor gehadt het Gemeynebeste leedt te doen.

Zijnde voorts 't stuck van de dissensien ende partialiteyten, die in Steden, ende Republijcken, komen te ontstaen, gedecideert. *Quod, quando ambæ factiones, vel altera non tendant directè, & cum intentione in diminutionem status, vel Reipub. non committi crimen nec læsæ Majestatis, nec seditionis.* Dat is: dat wanneer beyde factien/of eene van de selve/ niet directelijck end' met voornemen/trachten

na de verminderinge van den Staet / of 't Gemeyne-beste / als dan niet en wert begaen de misdaedt van de gequetste Majesteyt / of van oproer. *Unde l.5. nec quando una factio aliam à civitate expelleret*, dat is: noch oock / wanneer schoon de eene factie de andere uyt de stadt verdreve; als *Decianus* seyt, *in criminal. lib.7. cap.7. num.11.*

Tradit enim Baldus, in cons.59. vol 1. quod Guelphi & Gibellini, quorum factiones quondam in Italia notissima fuerunt, inter se non committebant hujusmodi crimina, cum neutra pars dici poterat Majestatem aliquam habere. Dat is: Dat de Guelphi end' Gibellini, welckers factien / eertijts / in Italien seer bekent geweest zijn / onder sich dusdanige misdaden niet en bedreven; mits dien van gene onder dese partijen / konde geseyt werde / dat sy eenige Majest: hadden.

Unde refert Baldus, d. loco. quod tales partialitates, pro & contra facientes, non incidant in dictum crimen. Et dimicantes inter se, ratione officiorum, vel status in communi, non dicantur rebellare contra Rempub. aut Principem, qui illis Magistratum, vel Imperium contulit. Nisi fiat seditio, ut ipsa civitas substrahatur Principi, à quo immediatè regebatur, quia eo casu non respectu ad civitatem, sed respectu ad Principem crimen committitur. Dat is: Daer van verhaelt Baldus, in de geseyde plaets / dat dusdanige gedeeltheden / voor / of tegens gestelt zijnde / in de gemelde misdaedt niet vervallen. Ende dat de strijdende / onder sich / ten aensien van hare ampten / end' staet / in 't gemeen / niet en werden geseyt te rebelleren tegens 't Gemeenebeste / of den Prince / die hun de Magistrature / of het Gebiedt / opgedragen heeft. Ten zy dat 'er oproer geschiede / soo dat de stadt selve den Prince ontnomen werde / van den welkē de selve onmiddelijk wiert geregeert. Om dat / in dat geval / niet met opsicht tot de stadt / maer met opsicht tot den Prince / de misdaet begaen wert. *Ita Bald. d. loc.*

Dien volgende, al hoe wel 't volck van Romen, verscheyden dissensien ende secessien (*quod verè seditionem sapit*) *à Patribus & Senatoribus* heeft gehadt, daer van *Livius* in 't lange en breede schrijft, *in prima sua decade*: dat is: hoe dit waerlijck na oproer smaeckt / en de Vaders / end' Raet. Soo is nochtans niemant daer over gestraft geweest, als *crimen læsæ Majestatis, aut seditionis*, gecommitteert hebbende: niet tegenstaende de Republijcke, daer door, dickmael in 't hoogste gevaer ende perijckel was gekomen. Alsoo de selve niet

eygentlijck tendeerden tot ruine van de voorsz. Republijcke, maer omme te hebben redres tot eenige beswaernissen, of om andere questien, die, nopende de Regeeringe, ofte forme van dien, ende communicatien van de Magistraten ende Officieren, mitsgaders van Huwelijcken, of andersins, onstaen waren.

Gelijck, ter contrarien, daer over ten hoogsten straffe is gedaen, als men merckte, dat deselve dissensien eygentlijck waren begonst, ende tendeerden tot onderganck van de selve Republijcke, *uti legitur de factionibus*, dat is: **als men leest van de factien** *Manlii, Capitolini, Gracchorum, Saturnini, Drusi, conjuratione Catilinaria*, en andere.

Daeromme zyn oock alle Historie-schrijvers, ten hoogsten van altijt geblameert geweest, de wreetheden, gebruyckt by *Sylla, Mario, Cinna, Carbone*, ende de *Triumviris, Octavio, Antonio & Lepido*.

Omme dat sy oock soo bitterlijcken hadden geproscribeert, en gedaen massacreren soo veel notabele burgeren, die haer aen d'eene, of d'andere zijde begeven hadden, *in bello & dissensionibus civilibus*; dat is: **in den oorlog/ en burgerlijcke twisten.**

Als niet konnende de posteriteyt verstaen, dat by soodanige burgeren, hoe wel party gekosen hebbende, eenich *crimen*, dat is, **misdaedt /** veel min *crimen læsæ Majestatis, aut seditionis*, dat is: **de misdaet van gequetste Majesteyt/ of oproer /** gecommitteert was. Als niet hebbende haer wit, meeninge, ende intentie, den onderganck van de Republijcke te procureren, of yet, daer toe streckende, te doen.

Maer datse, uyt een yver, d'eene of d'andere partije, die sy meenden 't beste recht te hebben, gevolgt hadden.

Ter contrarien zijn altijt wederom ten hoogsten gepresen de Koningen, Heeren, ende Princen, die 't gunt in soodanige dissensien voorgevallen was, als die eygentlijck tot geen quaet eynde voorgenomen waren, voor geen crimen gehouden hebben.

Gelijck d'exempelen daer van zijn by *Suetonium, in Iulio Cæsare cap. 74. & 75. & in Augusto, cap. 51.*

Als de welcke alle beyde, na volkomen verkregen victorien, vele ende verscheydene personen, die de contrarie partije van *Pompeius, Brutus, Cassius, Sextus Pompeius*, ende *Antonius* gehouden hadden, niet alleen wederom in 't Lant, Stadt, ende goederen, hebben laten komen: Maer oock de selve tot hare vrientschap, mitsgaders bedieninge van Publijcke staten ende officien, binnen Romen, geadmitteert hebben.

Ja dat

Ja dat meer is, sooleest men in *Plutarcho*, *in vita Solonis, quod per leges suas omni honore privabat eum, qui, orta seditione, neutram secutus fuerat partem*. Dat is: door sijne wetten / den genen van alle waerdigheyt beroofde / die / in eenige muyterije / geen van beyde deelen gevolgt hadde.

Nam in causa, inquit, civilis dissensionis, qui non alterutri parti se adjunxerit, sed solitarius separatusque, à communi malò civitatis, secesserit, is domo, patria, fortunisque omnibus careto, exul extorrisque esto, dat is want / seyt hy / de gene / die in de sake van burgerlijken twist / hem by geen van beyde partijen gevoegt heeft; maer eensaem / ende afgescheyden van het gemeyne onheyl der stadt / sich gehouden heeft / sal sijn huys / Vaderlant / ende alle sijne goederen derven / balling / en uyt den Lande verdreven zijn. als *Gellius* seyt, *in Noctibus Atticis, lib. 2. cap. 12.*

Cujus causam reddit Bodinus, dat is: waer van Bodinus de oorsaecke verhaelt / *lib. 4. tit. 7. de Repub. Quod bonorum civium virtus, & summa Auctoritas, valeat plurimum, ad insanos & præcipites in officio continendos*. Dat is: Dat de deugt van de goede burgers / ende het groote aensien / seer veel vermach / om de uytsinnige en heet-gebakerde / in haer ampt te behouden.

Ob quam rationem Romanus ille Cato Uticensis, *una virtutum Imago, non solum comitem civilibus armis, sed ducem se præbuit*. Dat is: Om welke reden / dien Romeynschen Cato van Utica, het eenige beeldt der deugden / hem selven / in de burgerlijcke wapenen / niet alleen als een mede-gesel; maer oock als een leydsman / vertoont heeft.

Vitio igitur verti non debet, si vir bonus se jungat, dummodo in causis palam disparibus, meliori, in dubiis fortiori, nisi alia opportunitas, aut utilitas vincat, dat is: Soo en kan het dan niet qualijck geduydt werden / wanneer een goet man hem voegt; mits dat hy 't / in saken die blijckelijck ongelijck zijn / houde met de beste / in twijffelachtige / met de sterckste partije: ten zy dat andere gelegentheyt / of voordeel overwinne; aldus spreeckt *Lipsius, lib. 4. Politicarum, cap 9.*

Maximè, si is, qui de Iungendo deliberat, sit persona illustris, qui versatus in Repub. in eadem excellentius gerere se studuit. Dat is: Aldermeest / indien hy / die van sich te voegen / beraetslaegt / een doorluch-

tig persoon is/ die in 't Gemeyne-beste verkeerende/ hem selven daer in benaerstigt heeft/ op eene uytsteeckende maniere te dragen. Alsoo spreeckt *Cicero, in Oratione pro Sextio.*

Neque refert, quem exitum civile hoc dissidium sortiri contingat. Dat is: Ende t'en komt oock daer op niet aen/ wat uytkomst dese burgerlijcke twist soude mogen bekomen.

Nam, ut in crimine perduellionis, solus etiam affectus punitur, licet effectus subsecutus non fuerit. Ita, in dissensione civili, bonæ fidei affectus puniendus non est, licet eventus fuerit malus, aut infelix. Cum res eventusque omnes humani, sint semper in alta nocte, dat is: Want gelijck in de misdaet van gequetste Majesteyt / oock de genegentheyt alleen gestraft wert / hoe wel het werck daer op niet en is gevolgt. Alsoo en moet de genegentheyt van goede trouwe / in de burgerlijcke twisten / niet gestraft werden ; schoon de uytkomste daer van quaedt end' ongeluckig ware. Mits dien alle de menschelijcke saecken/ end' uytkomsten/ altijt/ als in eenen diepen nacht/ verborgen zijn. Volgens 't gene *Lip.* schrijft, *lib. 4. Politicorum cap. 1.*

Occultat enim eorum semina Deus, ut plerumque bonorum malorumque causæ, sub diversa specie, latent, dat is: want Godt verbergt hare zaden: gelijck doorgaens de oorsaecken van het quade / ende 't goede/ onder verscheydene gedaenten/ bedeckt zijn; Als *Plin.* schrijft, *in Panegyrico.*

Behalven, *quod, sicut in rebus omnibus, ita maximè in vita civili prava sæpè magis, quam recta consilia prosperè eveniunt*, dat is: dat/ gelijck in alle saecken ; alsoo oock in het burgerlijcke leven/ dickwijls meer de snoode / als de rechte raetgevingen / voorspoedig uytvallen; als *Sallust.* seyt, *ad Cæs.*

Multis mens læva est (ait Theognis) sed iisdem numina dextra. Dat is: In velen is het gemoedt slinck; maer den selven zijn de Goden gunstig.

Queis malum quod cœptum est, vertitur in melius, sicut, à contra, aliis destinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit, dat is: Den welcken het quaet/ dat begost is/ ten goede wert verandert: Gelijck / in het tegendeel/ 't gene van anderen gesondelijck beleyt is/ 't avontuyr / krachtiger zijnde als alle reden/ doet verdwijnen/ als *Curt.* schrijft, *lib. 3.*

Quod

Quod, tum alias tum, præsertim magni illius Catonis exemplo comprobatur. Dat is: 't welck / soo wel niet andere / als in 't bysonder / met het exempel van dien grooten Cato, wert bewesen.

Namque Pompeianas partes secutus (quæ videbantur esse pro defensione libertatis & Reipublicæ) & severissime constantissimeque Rempub. tuitatus, civile bello succubuit. Dat is: Want hy / de partye van Pompeius gevolgt zijnde; (welcke scheen te zijn voor de bescherminge van de vryheyt / ende 't Gemeyne-beste) ende het Gemeyne beste / op het alderghestrengste ende volstandighste / bescherimt hebbende / is in den burgerlijcken oorlog omgekomen.

Qua res Catonem, causam iniquissimam fortis rimanti, nec assequenti, expressit ambiguam ab alto pectore vocem, (ut ait Plutarchus, in vita ipsius) Res divinas multum habere caliginis. Dat is: Welcke saecke Cato, als hy de oorsaeck van dit onbillijcke lot ondersoeckende / die niet begrijpen konde / dese twyffelachtige Spreucke / van het binnenste sijns gemoets / uytgeperst heeft / (als het Plutarchus in sijn leven verhaelt) dat de Goddelijcke saecken veel donckerheyts hebben.

Itaque ab eventu judicandum non est, sed cum Poëta dicendum:

--- Careat successibus opto

Quisquis ab eventu facta notanda putat.

Dat is: Waeromme en moet men niet uyt de uytkomste oordeelen, maer met den Poët seggen: Ick wensche / dat yder een van voorspoet berooft zy / die het daer voor hout / dat de daden / na de uytkomste / moeten gewogen werden.

Daeromme genomen d'advijsen, ende den raet van den Heere van Olden-Barnevelt / of inder daedt niet goet en souden zijn geweest, oft goet geweest zijnde, 't succes, ende 't effect daer op niet heeft gecorrespondeert, ende dat in plaetse van de Rust, ende vrede, onrust ende oneenigheydt daer uyt gevolgt mochten zijn.

Soo is voor hem genoeg, dat hy daer in met een goet gemoet, ende conscientie heeft gewandelt, geen ander wit, of intentie hebbende, dan 's Landts welstant, ende eenigheydt te soecken. Gelijck men weet, dat nu al lang eenige jaren in de Vergaderinge van de Staten van Hollandt, de dispute is geweest, hoo men de swarigheden, ende oneenigheden, die men in 't Landt sach

rijsen,

rijsen, soude konnen voor komen, ende te neder leggen, hebbende een yegelijck daer op sijne vrye stem, ende advijs gegoven, ende van gelijcken oock den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt/ wiens ampt oock eygentlijck was daer inne te raden, ende te adviseren: alles tenderende tot moderatie, ende accommodatie.

Hebbende noyt, sich gescheyden van 't corpus van de Heeren Staten van Hollant, maer altijdt sich gehouden by het selve, ende na der selve resolutie gereguleert, ende gepoocht beyde partijen, onder 't onsicht, ende commandement van de voorsz. Heeren Staten te houden, 't Welck doende, hy notorie, geene seditie heeft konnen committeeren.

Op alle 't welke de voorsz. Suppliansten versoecken van U Ed: gelet te mogen worden, tot sulcken eynde, dat by U Ed: geconsidereert zijnde, watter van doen, ofte gerequireert werdt tot justificatie, ende verificatie van sodanig een hoogst *crimen*, die sy, uyt het stropen van de particuliere verstaen, dat men haren Man, ende Vader soude willen te last leggen; maer niet seeckerlijck konnen weten. U Ed: gemoveert mogen werden, omme de Suppliantem toe te staen hare voorgaende versoeck.

Omme, 't selve geobtineert, ende, dien volgende, bekomen hebbende acces tot haren Man, ende Vader respective, mitsgaders copie van sijne examinatien confessien, ende andere indicien, ende wetende alles in 't particulier, wat hem te last geleydt wordt, haer Mans, ende Vaders saecke, ende sijne defensien, ende verantwoordinge, soo, nopende de gelegentheydt van de aengeseyde feyten, als na rechten mogen instruéren, ende justificeren.

Versoeckende mitsdien, alles noch adjudicatie van haer voorgaende versoeck.

Doch alles onvermindert, ende sonder prejudicie van soodanige exceptie als haer voorsz. Man, ende Vader mach geproponeert hebben, ende 't gunt daer op verders soude mogen gevallen zijn, daer van sy mede geene openinge tot noch toe gehadt hebben.

Maer alsoo sy op d'eene noch op d'andere geene antwoorde van hare Requesten noch Apostille en konden bekomen / soo hebben sy daer na

aen

alle de Rechteren doen leveren dit navolgende billet/ende daer op dagelijcx aengehouden/ ende doen aenhouden/om schriftelijk appoinctement / of Apostille: doch het is alles te vergeefs geweest: sy hebben noch actes by haren Man en Vader/respective/selden mogen hebben/ noch niemant / vrienden / noch vreemden / die hem met raet ende daet souden hebben mogen assisteren / of by hem komen; noch en hebben ook geen appoinctement in schrifte komen bekomen. Eene saecke noyt in dese Nederlanden gehoort / oock niet by de tijden van den Hertoch van Alva, ende sijnen Bloet-Raet / by de welcke noch meerder schijn van recht is geweest. Het voorschreven billet was luydende aldus:

De Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van *Olden-Barnevelt*, versoecken reverentelijck aen de Ed: Mo: Heeren Gedelegeerde Rechteren, dat hare Ed: Mo: gelieven, op haer laetste overgegevene Remonstrantie, ende de redenen soo van haerlieder versoeck, als oock van hare particuliere interessen, nader ende rijpelijck te examineeren, ende daer op tot haerder Supplianten contentement te disponeeren, ende te resolveeren. Sulcks haer Ed: Mo: in redene, ende billijkheyt sullen bevinden te behooren. Daer toe sy Supplianten versoecken U Ed: Mo: schriftelijck appoinctement, ofte Apostille. 't Welck doende &c.

Den eersten Mey versocht sijn Edelh: voor den middag audientie/ maer en is doen niet verhoort. 's Middaegs vraegde sijn Edelh: aen vander Meulen, of de Heeren oock vergadert geweest waren: hy seyde ja. Sijn Edel: badt hem dat hy 't na den middag de Heeren noch eens soude willen vermanen. Na den middag quamender eenige by hem die van de Rechters waren Gedeputeert/ namentlijck Aelbrecht Bruyninckx, de Fiscael Sylla, ende Pots. Sy seyden tegen sijn Ed: de Heeren sijn tegenwoordig in besoignen / ende hebben ons hier gesonden/ om te weten wat mijn Heer begeert. Sijn Ed: seyde ick soude de Heeren selfs gaerne collegialiter spreecken. Sy seyden de Heeren sijn tegenwoordig in stercke en swaere besoignen/ ende hebben ons last gegeven/ om hier te komen/ ende van mijn Heer te verstaen/ wat sijn begeerte is. Sijn Ed: protesteerde voorder om selfs binnen te komen. Sy seyden wy sullen 't de Heeren wel aen-dienen/ ende gingen uyt de Kamer. Een wijle daer na wierde sijn Edel: binnen ontboden. Wat sijn Edel: eygentlijck meer versocht heeft / van nader op eenige stucken te mogen gehoort worden / ende hem verklaren ende souden wy niet weten te seggen: maer heeft onder andere/ oock versocht papier ende inct te mogen hebben / het welck hem geconsenteert wiert/ soo hy selfs geseyt heeft; Des andereren daechs eyste sijn Ed: pennen ende inct; Vander Meulen seyde dat hy 't de Heeren vragen soude. Twee ofte drie dagen daer na seyde vander Meulen dat hy 't de Heeren gevraecht hadde / ende dat zy geseydt hadden/ dat zijt noch niet goet gevonden en hadden. Sijn Edel: seyde/ sy hebben my in de Vergaderinge

SijnEdel: versoeckt audientie.

Syn Edel: protesteert om selfs binnen te mogen komen.

ringe geseght/ dat se my genomen ende wech doen gaen souden/ ende seyde daer na dickwijls tot sijn dienaer; Ick en weet niet watse mee my voor-hebben, datse my nu wederom laeten sitten, ick hebbe eenige dingen in-gestelt, daer ick wat nader meynden op te antwoorden. Doch hy en is/ na den eersten Mey/ noyt meer verhoort geweest/ ende is in alles omtrent de sestig mael gehoort/ ende geexamineert geweest/ ende verwachte alle dagen noch nader gehoort te worden/ ende heeft tot dien eynde wel audientie versocht/ maer niet verkregen. Den lesten donderdag/ ofte vrydag/ klaeghde sijns Edel: dienaer d'eerste mael aen sijn Ed: dat de gevanckenisse soo lange duerde/ ende hielt hem of hy wel geerne soude hebben willen versoecken/ om wech te gaen. Sijn Edel: seyde/ gy en moet soo niet gaen, den tijt dunckt u nu veel langer te vallen, om dat wy geen advysen en krygen, gy moet dencken dat het eens een eynde syn sal, 't en kan niet eeuwig dueren, 't moet eens op 't hoogste wesen. Den lesten saterdag 's middaegs kreeg sijn Ed: een koffer lijnwaet van huys; Sijn Ed: seyde tegens sijn dienaer/ dat hy 't wel door soecken soude/ oft'er geen advijsen in en waren/ ende ginck selfs daer by sitten ende hielp mede soecken/ van stuck tot stuck/ maer en vonden niet. S'avonts kreeg hy de propositie/ die den Ambassadeur van Vranckrijck/ den eersten Mey gedaen hadde/ met den brief die Johannes Wtenbogaert, de 4. April/ aen de Burgemeesters/ ende Regeerders van Utrecht geschreven hadde/ met noch verscheyden andere dingen/ oock advijsen dat de Sententie al gedaen was/ ende datse dijnsdaegs/ ofte woensdaegs uyt-gesproken soude worden. Als sijn Ed: 's avonts te bedde ginck/ seyde na eenige andere propoosten tegen sijn dienaer de woorden hier boven verhaelt/ te weten. Het is een bitter volck, ick heb'er niet goets af te verwachten. Sijn Ed: heeft geduerende sijne gevanckenisse/ wel tusschen de dertig ende veertig vellen schrift geschreven; daer was sijne examinatie by/ van woort tot woort/ wat hem gevraegt was/ ende wat hy geantwoort hadde/ oock wat hem in de gevanckenisse wedervaren was/ met eenen grooten brief (soo als voor geseyt is) aen sijne Huys-vrouwe ende Kinderen/ ende alle sijne vrienden/ by na op de forme van een Testament/ die hy hadde voorgenomen/ uyt de venster te doen werpen: doch hem daer na bedacht hebbende/ seyde tegens sijn dienaer/ dat hy 't niet doen en soude/ indien het gevonden wert/ sal 't ons meer quaets/ dan goet doen: oock wel ses ofte seven minuten van de brieven/ die sijn Edel: aen sijn Excellentie geschreven hadde. Als sijn Edel: de lesten brief aen sijn Excellentie schreef/ bleef vander Meulen gestadig aen de deur staen/ ende en woude niet hebben/ dat sijn Ed: dienaer in de Kamer by sijn Ed: soude wesen/ om datse geen inkt wech steecken en souden/ ende seyde tegens sijn dienaer/ dat de Heeren hem belast hadden/ gestadig by sijn Ed: te blijven/ tot dat hy geschreven hadde. Behalven het gene dat sijn Ed: selfs geschreven hadde/ warender noch twee brie-

Syn Edel: versoeckt, tot verscheyde reysen audientie, om nader verklaringe te mogen doen, doch al te vergeefs, wat fundament heeft dat, dat mē den beschuldigde niet en wilde hooren, in zyn defensie?

[illegible] van Graef Willem, van den 14. ende 15. Augusti/ nieuwe stijl/ 1616. met noch twee fransche brieven/ de eenen van het opschrift aen Mevrouw, de Princesse van Orangien, ende de andere is vergeten/ aen wien hy was/ met een stuck van eenen brief/ van eenige fraulden die tot Amsterdam geschiet waren/ in eenige schepen; noch eenen brief/ die uyt Amsterdam geschreven was aen den Heere Joost Galdemont, alhier in den Hage woonende. Dit sijn alle de papieren die sijn Edel: selfs onder een kleyn spaens stoelken genaeyet heeft/ meynende aldaer seer wel bewaert te wesen; oock sijnder eenige papieren achter de tapijten genaeyet. Onder de meeste die daer waren/ was oock een deel van sijn Ed: leste examinatie/ met alle de Requesten/ ende Deductien die Mevrouw, ende Kinderen/ en Vrienden aen de Staten Generael/ de Rechters ende Staten van Hollant overgegeven hadden/ ende meer andere papieren. Sijn Edel: heeft noyt pennen/ noch inct/ noch papier/ noch adtvijsen gebreck gehadt/ ende sijn van alles tot den lesten toe wel voorsien geweest. Men twijffelt niet of vander Meulen heeft wel geweten dat sy adtvijsen ontfingen/ want hy heeft al 't gene in ende uyt quam/ seer scherp ende nau door-socht. Maer dit sal hem misschien al te veel moeyten geweest hebben/ om alle dese dingen te door-soecken/ of heeft misschien gemeynt/ dat sijn Ed: wederom uyt komen soude/ ende dat sijn mes van aen alle beyde sijden/ snijden soude. De leste/ seste of sevenste dagen/ vraegde sijn dienaer dickwijls aen vander Meulen, oft niet haest een eynde wesen en soude van dese gedanckenisse; hy seyde ja/ ten sal geen veertien dagen dueren: eenige dagen daer na/ seyde hy/ geen acht dagen: sijn dienaer seyde het tegen sijn Ed: dan hy en woude het niet gelooven/ ende seyde sy en stellent'er niet na aen, wy sullen sien wat Godt de Heere ons sal verleenen; want hy meende noch nader gehoort te werden. Den lesten sonnendag voor den middag/ was hy met sijn dienaer den geheelen voormiddag besich/ omme de schriften ende adtvijsen te doorlesen/ die sy 't savonts te voren gekregen hadden. 's Middaegs vraegde sijn dienaer wederom aen vander Meulen, oft sylupden haest verlost soude werden; hy seyde ja/ doch hy en woude het oock niet gelooven; hy seyde/ ick wedde tegen u om hondert guldens/ dat gy tot den donderdag hier niet sijn en sult: hy was seer verblijt/ maer dachte weynig tot sulcken eynde/ ende seyde het tegens sijn Ed: dat vander Meulen hem dat geseyt hadde. Sijn E: seyde/ tavont sullen wy de papieren die achter de tapijten zijn/ wech doen/ of sy quamen. Sijn Ed: haestede hem met eeten 's middaegs/ ende seyde ick moet noch wat schrijven na den eten. Na den middag hoorde sijns Ed: dienaer verscheyden malen bellen in der Rechteren Kamer. Hy seyde tegen sijn E: tot twee/ ofte driemalen/ dat hy meynde dat de Heeren vergadert waren. Sijn Edel: seyde/ ten lesten/ laet ons het seecker voor het onseecker nemen, ende doet pennen ende inct wech, ende het schrift steeck dat onder het bedde

de (ick vreese al datse ons Soldaten in de Kamer setten sullen) soo kan men 't altijdt krijgen.

Dit Schrift was een Remonstrantie/ by syn Ed: gestelt aen de Ed: Mog: Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant: met het stellen ende schrijven van de welcke syne Ed: eenigen tijt voor syne opofferinge was besich geweest / ende 't voltrecken van de welcke met het denuncieren van den doodt geinterrumpeert wiert / luydende van woort tot woort als volgt.

Hoog-Mogende Heeren:

IN de maent van Maert, ende April, in den voorleden Jare 1618, hebbe ick uwe Ho: Mog: eerst voor het publijck, ende daer na tot mijne noodelijcke verdedinginge, tegens verscheyden valschheden ende Calumnien, twee Remonstrantien overgelevert. Die stoutigheden ende indigniteyten, tegens uwe Hoog-Mogende, mitsgaders de faemroovige valscheyden ende calumnien, tegens my, in 't particulier, vermeerderende, vonden uwe Ho: Mog: noodig, daer tegens by pœnale Placcaten, ende my, tegens de dreygementen, in *hare publijcke protect*, te nemen: gelijck te voren by Acten, soo in 't jaer 87, als in 't jaer 1608, in effecte, mede gedaen was. Maer het voorsz: Placcaet en is niet geacht, in vele Steden niet gepubliceert, ende op den name van de gepretendeerde Liefhebbers van de Religie, ende het Vaderlant, zijn daer tegens Libellen, in forme van Placcaet, uytgegeven, tot openbare verachtinge van uwe Ho: Mog: authoriteyt. Ick hadde onwedersprecckelijck bewijs van *een*, die, by apparente subornatie van andere, vele leugenen, valscheyden ende calumnien, tegens my, ende anderen, geformeert, by Libellen stelde, ende velen aensochte tot het drucken der selver te contribueren. Dese persoon wiert, in *een goede Stadt*, in verseeckeringe gestelt; ende men konde uyt hem verstaen hebben het geheele beleyt der saecke, maer en heeft men aldaer 't sel niet willen gedoogen.

Dit was de Notaris Danckaerts, een degelijck Kerckmeester.

Amsterdam.

In de maenden van Mey ende Iunio, is in uwe Ho: Mog: vergaderinge, op 't houden van een Provinciael Synode van Hollant en West-Vrieslant gebesoigneert, ende geresolveert. Ende is de selve Resolutie, met een deugdelijke ende wel-gefondeerde presentatie, ende justificatie der selver, den 28. Iunij, ter vergaderinge van de Heeren Staten Generael geopent, by de Heeren uyt den Edelen ende Gedeputeerden van alle Steden, oock met verklaringe van 't

gene

gene de Gedeputeerden van een derdendeel van de Steden, diesaengaende, hadden gestemt.

Ende hoe wel vertoont wiert, dat de sake van de Religie, *by drie publijcke vrywillige Tractaten, buyten Gemeenschap onder de vereenigde Provincien was gehouden, ende gelaten ter dispositie van de Heeren Staten van elcke Provincie, in den haren*, gelijck oock andere saecken, de welstant Vry-ende-Gerechtigheyt, Iustitie, Politie aengaende, ende van de Souverainiteyt dependerende, aen de Heeren Staten van de respective Provincien waren gereserveert, als in 't jaer 79. by de nader Unie, tot Uytrecht beslooten, wesende het fundament van de vergaderinge van de Heeren Staten Generael; by het Tractaet, met den Hertog van *Anjou*, Anno 80. en 81. gemaeckt; met de voltreckinge van dien, Anno 82, geschiet. Anno 90. by het Tractaet, met goetvinden ende verwilliginge van de Heeren Staten Generael, ende van Hollant ende West-Vrieslant, in 't particulier, tusschen den Heeren Staten van Uytrecht, ende sijner *Princelijcke Excellentie*, op de delatie van het gouvernement van Uytrecht, gemaeckt; wesende het leste vrywillich Tractaet, van de Religie sprekende, het gebruyck van twee ende dertich jaren, daer op gevolgt, in de welcke niet alleen de Heeren Staten van *Hollandt* en *West-Vrieslandt*, van *Zeelant*, van *Uytrecht*, maer oock van de andere Provincien; ende namentlijck, de leste gereduceerde, te weten, van de stadt *Groningen*, ende *Ommelanden*, in Religions-saken, elcx apart hebben gedaen, so wel in 't maken van Kerckelijcke Wetten en Ordonnantien, als andersins, 't gene hare Mo: E: elcx in hare Provincie, hebben dienstelijck verstaen, oock met de clausulen, dat hare Mo: Ed: elcx in hare Provincie, toestondt sorge te dragen, dat Godes H. Woort, in suyverheyt, hare goede Ondersaten wiert geleert, ende bespreck van hare ordre te mogen veranderen, verminderen en vermeerderen, na haer welgevallen, ende dat sy, om middelmatige saken, geen andere Kercken en willen verwerpen. Dat oock 't selve recht voor de Heeren Staten van elcke Provincie, met het gebruyck van dien, soo notoir en kennelijck is gehouden, dat sijne *Princelijcke Excell:* in 't jaer 95. (wesende in Zeelant) ten overstaen van de Heeren, *Valcke*, *Vosbergen*, en weynig andere uyt Zeelant, aen de Heeren, *Liesvelt*, ende *Maes*, (uyt Brabant aldaer gekomen) het gebruyck van sulcke authoriteyt, in Religions saecken, aen de Heeren Staten van elcke Provincie, heeft aengeboden; oock met uytgedruckte woorden, *dat*

Elcke Provincie houdt de dispositie van de Religie aen haer.

andere Provincien hem, dies aengaende, niet en souden mogen bemoeyen, ende dat in effecte gelijcke aenbiedinge, by Brieven van de Heeren Staten Generael van de vereenigde Provincien in den Jare 1602, aen de Heeren Staten van de andere zijde, is gedaen: Ende dat noyt by de Gecommitteerde van de seven Provincien, de Staten Generael van wegen hare Committeaten representerende, in de voorsz. twee en dertich Jaren, ofte oock te voren en is gesustineert ofte gepretendeert in Religions saecken yet te willen oft te mogen doen, sonder bewilliginge van alle de Provincien; Ia dat, over meer als twintich Iaren by de anderen, sulcks tegens die van Hollant ende West-Vrieslant is gesustineert ende gemainteneert; ende dat over sulcks noyt eenige uyt-schryvinge van eenich Nationael Synode, op den name van de Heeren Staten Generael en was gedaen; ende, dat 't gene by den Graven van Leycester, Anno 86. onwetelijck was gedaen, daer over in 't Iaer seven en t'negentig als onbehoorlijck geschiet is geklaegt, ende dat 't geordonneerde in 't selve Synode de Heeren Staten van de respective Provincien in de haren niet practicabel en hebben bevonden: wesende inde Iaren 't negentig, een en t'negentig, ende vijf en t'negentig, by de Provincien van Hollant / Zeelant / Uytrecht Stadt Groeningen ende Ommelanden / en apparentelijck by de andere mede daer inne elcks apart, ende inden haren gedisponeert ende geordonneert: ende dat daer omme, dies-aengaende, in de Vergaderinge van de Generaliteydt daer inne by overstemminge niet en mochte geprocedeert, maer met goede ende bequame middelen de gemeene bewilliginge afgewacht werden.

De vier Provinciē doen daer tegen.

Soo is nochtans eerst by vier Provincien ende na op seeckere limitatie, oock by de vijfde de saecke by over-stemminge van de twee difficulterende, als Hollant ende West-Vrieslandt ende Wtrecht, beleyt soo wel tot uytschryvinge van het Nationael Synode, binnen de vereenichde Landen, als het versoeck van assistentie uyt nagebure Rijcken, Landen ende Kercken. Daer tegens de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt haer hebben verklaert ende geopposeert als over een nieuwigheydt, ende usurpatie te voren noyt gebruyckt, ende dat soo wel binnen als buyten dese Landen, ende dat alleenlijck tot behoudenisse van haer notoir recht, ende het gebruyck van dien in de naeste twee en dertich Jaren.

Die

Die presentatie ende offre by den Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslandt aen de andere Provincien was dese: nademael de Religions differenten, meest in Hollandt ende West-Vrieslandt waren, ende dat na veel andere besoignen ende twee formele conferentien, ende gegeven advijsen van verscheyden Theologanten ende Predicanten van beyde zyden, wel bedachte Heeren Staten provisionele Resolutie in de sake hadden genomen, oock tegens misduydinge ende excessen van het gevoelen van weder-zijden ordre hadden gestelt, selfs op die mondelinge, ende schriftelijcke recommandatie, ende raet van de *Koninckl̄ijcke Majesteyt* van Groot Brittannien: dat wel gedachte Heeren Staten, siende dat haer voornemen, om eerst door Polityque met matelijke authoriteyt, de sake tot eenigheyt te brengen, daer na omme de accommodatie door half Polityque, ende half Kerckelijcke persoonen, te voorderen, wierde gecontramineert: sy van meeninge waren tot het voorsz. Provinciael Synode, tot hare kosten te inviteren, eerst Theologanten ende Predicanten uyt te nabuerige Provincien; ende by gebreke van vereeniginge, ten overstaen van de selve, oock tot haren koste daer toe, neffens den selven te inviteren Theologanten ende Predicanten uyt nagebuyre gereformeerde Rijcken, Landen ende Kercken; omme op de interventie, ende onderrechtinge van de selve, de saecke of by accoort, ofte harer M. E. resolutie, tot eenigheyt te brengen, ende soo 't selve niet en konde geschieden, als dan te adviseren, ende resolveren op Nationale ofte andere vergaderinge. Offre van de Provincie van Holandt.

Dan, bemerckende, dat eyndelijck gearbeydt wiert, niet tot eenigheyt, om by een te houden, maer om by Synodale decisie te scheyden, was mijn voorslag, dat men in ongeveerlijk den tijt van een Jaer soude doen houden Provinciale, Nationale, ende een vergaderinge van Gecommitteerden van sijne *Koninckl̄ijcke Majesteyt* van Groot Britannien, uyt de gereformeerde Kercken ende Landen van Vranckrijck, Duytslandt, dese Landen, ende Switserlandt, omme een reglement ende ordre op de poincten in questie, voor alle de selve te stellen; dat ick meende met meerder aensien, authoriteyt, vrucht ende dienst te konnen geschieden. Ander presentatie.

Ende de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant, begeerende by alle bequame middelen, de saecke in goeden uyt-

komste

komste te brengen, hebben haer, in competenten getale, tusschen vijf en twintich ende dertich personen uyt den Heeren Edelen ende Steden, den 13. Iulij, by hare *Princelijcke Excellentie* ende Genade gevonden, den selven hare goede meeninge inde voorsz. saecke verklaert, dat sy tegens die Tractaten, Rechten, ende gebruyck der Landen, niet en konden gedoogen, by de andere Provincien overstemminge, ofte tot haren nadeel, yet in de voorsz. saecke geusurpeert te werden, maer dat sy, van hare *Princelijcke Excellentie*, en Genade, begeerden bequame voorslagen te verstaen, en haer gevoeglijken te accommoderen. Daer op, dier tijdt, by sijne *Princelijke Excellentie* wat voorgeslagen wiert, 't welck my niet vreemt en dochte, namentlijck, dat, nademael de gemoederen van de Kerckelijcke personen, in dese Landen, aen beyden zijden seer ontstelt waren, dat de Uytheemsche, in groot getal, gekomen wesende, de redenen, van de eene en d'andere zijde, gehoort hebbende eenige bequame middelen, ende ordre souden voorstellen, omme gevolgt te werden. Doch eenige van de vergaderinge hadden 't selve alsoo niet begrepen, ende de Gedeputeerde van de ses Steden, met hare *Princelijcke Excellentie*, en Genade, daer na gesproocken hebbende, seyden sulcks, noch sijner *Princelijcke Excellentie*, noch haer verstant niet te wesen: ende na het gepasseerde binnen Uytrecht, urgeerden precise op 't houden van het uytgeschreven Nationale Synode, ten overstaen van de Uytheemschen, gelijck hare *Princelijcke Excellentie* en Genade, mede deden, daer op het consent, na voorgaende rapport, by den meeste stemmen, is gedragen tot het arrest, op mijn persoon gedaen.

Waertgelders, ende oorsaeck van de selve.

Aengaende de Waertgelders, ofte Soldaten, by de meeste Steden van Hollandt, West-Vrieslandt, ende Uytrecht, aengenomen, 't selve is geschiet uyt apprehensie ende vreese van populaire commotie, dadelijckheyden, ende usurpatie, tegens de Wettelijcke Regeringe, tot defensie: weeringe van confusie, ende bloetstortinge, tot Wettelijcke defensie ende verseeckeringe; maer niemants nadeel ofte offensie, wesende daer toe reden genomen by Burgemeesters ende Vroetschappen, op 't gene niet alleen by veel dreygende Libellen; maer oock by dadelijckheyden, onderteyckeningen, opschrijvinge, en andersins, in eenige Steden ende plaetsen, was gepasseert, ende dat niet alleen op het onderrecht ende gebruyck in de Steden, maer oock op de authorisatie en resolutie van de Heeren

ren Staten,na voorgaende beschrijvinge genomen, ende meenden de Regeerders van de Steden, dat het onderhoudt der selver, in 't geheel,tot laste van de Landen van Hollant en West-Vrieslant behoorde te komen,gelijck tot Amsterdam, ende in de Steden van 't Noorder-quartier, ende oock anderen altijts, immers in de naeste twintig Iaren was gebruyckt. Doch heb ick in de maent van Iunio 1618, de Gedeputeerden van de Staten versocht, dat sy daer toe geen instantie en wilden doen, gelijck sy aennamen: sulcx dat den elfden, ofte twaelfden Julij, in de vergaderinge van Hollant ende West-Vrieslant, wierde verstaen ende geresolveert,dat het onderhoudt voorsz. noch tot laste van de Generaliteyt, noch oock van het Lant van Hollant en West-Vrieslant, niet en soude werden gebrocht;ende daerom is by gemeen consent van deEdelen,ende alle Steden van Hollant en West-Vrieslant verstaen, dat men in de Generaliteyt 't selve soude verklaren, ende dat daeromme de Heeren Staten Generael hen daer mede niet en mochten, ofte en behooren te bemoeyen: gelijck 't selve gedaen, ende by de Gecommitteerden van de Heeren Staten van Uytrecht gevolgt is,den voorsz. 12. Julij. Dan de Heeren Staten, ende Steden van Hollandt,met West-Vrieslant, ende de Heeren Staten van Uytrecht, niet anders soekende, wenschende,ofte begeerende,dan de saken buyten confusie, disordr[illegible]nde onwettelijcke proceduyren van de Gemeynte te houden, hebben de voorsz. Heeren Gecommiteerden uyt de Heeren Edelen ende Steden,in getal als voren, by hare *Princelijcke Excellentie*, en Genade, den 13 Iulij wesende, hare goede meeninge aen hare *Excell:* ende Genade verklaert, ende dat sy te vreden waren, om haer te accommoderen in alle gevoeglijcke ende bequame middelen; niet begeerende als goede ordre, verseeckeringe ende defensie, sonder yemants offensie, versoeckende daer toe voorslagen. Ende alsoo sijne *Princelijcke Excellentie* daer op discourerende, eenige distinctie scheen te maecken, tusschen de Steden van Hollant, met West-Vrieslant, ende Uytrecht, mits het groote guarnisoen,aldaer leggende: Soo hebbe ick,als niet alleen de meeninge van de Gedeputeerden van de Steden van Hollandt, met West-Vrieslant, maer oock van Uytrecht, verstaen hebbende aen hare *Princelijcke Excellentie*,ende Genade, ten overstaen van alle de voorschreveneGecommiteerden voor geslagen,dat de sake,tot contentement van so vele Steden, altijts wel by de gemeene saken gedaen heb-

Syn voorslach.

hebbende, van Hollant ende Uytrecht, lichtelijck konde gerecht werden; sommige Vaendelen, van de uytheemsche Natien, veranderende, ende den genen, sulcx begerende, met Nederlandtsche Vaendelen, van hare repartitie voorsiende, ende de selve hen regulerende, volgens de nader Unie: ende seyde (na mijn beste onthoudt) dat sulcx met twintig Compagnien soude konnen gedaen worden, ende daer mede de Waertgelders afgedanckt. Ende werden hare *Princelijcke Excellentie* ende Genade versocht daer op te willen letten. Ende soo ick eenige dagen te voren, op 't versoeck van de Heeren Gecommiteerden van de Heeren Staten van Uytrecht, aen den Secretaris *Ledenberg*, tot accommodatie van de sake binnen Uytrecht, hadde voorgeslagen het uytrecken van vier ofte vijf uytheemsche Compagnien, ende het versoeck van ses Compagnien Nederlanders, van hare repartitie; ende dat daer mede de Waertgelders ofte Soldaten aldaer souden werden afgedanckt; ende dat vijf ofte ses dagen, na den voorsz. 13. Iulij, de Heere *Ledenberg*, by my komende, ick hem vermaende, soo van mijn voorslach, en eerst aen hem, ende daer na aen haer *Princelijcke Excellentie* ende Genade, voor de Steden van Hollandt, met Vrieslant, en Uytrecht, gedaen; soo seyde hy my, dat op beyde de voorslagen, in de aenstaende vergaderinge van de Heeren Staten, aldaer soude werden gelet; maer hy begeerde, dat, indien na Uytrecht, in hare absentie, sulcke deputatie soude gedaen werden, als geschiet is, dat aldaer mochten eenige, uyt Hollant, gecommiteert werden, die over het doen van de voorsz. presentatie present waren geweest, omme haer met goet advys ende raet, volgende de Unie van Hollant ende Uytrecht, ende andere tractaten te assisteren.

De cassatie, binnen Uytrecht, van de Waertgelders gedaen wesende, zijn des Sonnendaegs daer aen, eenige Burgermeesters ende Gecommiteerde van Leyden, by de Heeren Edelen, in der Heeren Staten kamer vergadert wesende, gekomen, de onruste van de Gemeente aldaer, ende de hooge woorden, die, van de eene en d'ander zijde, gebruyckt wierden, te kennen gevende. Waer op eenige uyt de Heeren Edelen, ende Ick, beneffens de Gecommiteerde van Leyden, by sijne *Excellentie Prins Hendrick*, ende sijne *Genade* gegaen zijn, 'tselve vertoonende, en begeerden dat sijne *Princelijke Excellentie* daer van mocht werden geadviseert, omme in sijne komste van Uytrecht, daer op te letten, en sijne reyse aldaer aen te leggen,

dat

dat doortoeloop des volcks alle inconvenienten, ende swarigheyden mochten werden voor-gekomen, ende dat men ter kompste van zyne *Princelijcke Excellentie*, alle misverstanden soude sien te accommoderen. 't Welck sijne *Princelijcke Excellentie* eenige dagen daer na alsoo gedaen hebbende, hebbe ick des daegs na de aenkompste van sijne *Princelijcke Excellentie* mette selve, ende sijne Genade gesproken tot wechneminge van alle misverstanden. Waer op van hare *Princelijke Excellentie*, ende *Genade*, verstaen hebbende, dat de selve, neffens het inwilligen van het Synode Nationael, oock begeerde het afdancken van de Waertgelders, in de Steden van Hollant en West-Vrieslant: Soo is 't selve in de vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant, ende Steden gerecommandeert, die 'tselve ook hebben gedaen. Hare *Princelijke Excellentie*, ende *Genade*, daer van by my advertentie gedaen zijnde, waren daer inne wel te vreden; maer sijne *Princelijke Excellentie* moveerde het gepasseerde binnen Uytrecht: daer op ick vertoonde, dat gerapporteert en verstaen was, dat men tot Uytrecht, by gevoegelijcke middelen, de cassatie van de Waertgelders soude vorderen: dat den voorsz. 13. Iulij, geen gevoeglijck middel, voor de Steden van Hollant ende Uytrecht, voorgeslagen zijnde, aen hare *Princelijke Excellentie*, ende *Genade*, ende aen eenige Gecommiteerde van Uytrecht, daer van openinge gedaen wesende, de selve versocht hadden, in cas van sulcken beseyndinge, dat Gecommiteerden uyt Hollant, over de voorsz. openinge geweest zijnde, tot Uytrecht souden gesonden werden, om, volgende de Unie, tusschen Hollant ende Uytrecht, en verscheyden andere Tractaten, die sake aldaer tot het gemeene beste te helpen bereyden, ten eynde gevoeglijck, ende niet tegens de Resolutie van de Heeren Staten van Uytrecht, mocht werden geprocedeert, ende dat het volck van oorloge, van de repartitie van Hollant, haer binnen Uytrecht, tegens der Heeren Staten Resolutie, niet en souden laten gebruycken, gelijck tien maenden te voren aen den selven uyt Hollant was geschreven; ende dat de Gecommiteerden, uyt Hollant gelast waren met Brieven, soo wel aen sijn *Princelijke Excellentie*, als aen de Heeren Staten, ende Regeerders der stadt Utrecht, al tot dien eynde streckende, dat de saken, binnen Utrecht, in de goede eenigheyt ende versekeringe blijvende, de sake, by gevoegelijcke middelen, mochte gevonden werden, ende niet dadelijck gedaen, tegens der Heeren Staten Resolutie,

Hollandt consenteert 't afdancken van de Waertgelders, ende 't Synodus, na den wil van sijn Excellentie.

ende dat verstaen was, 't selve conform den Eedt des volcks van oorloge te wesen, ende dat die Brieven aen de selve geschreven, alsoo te verstaen waren: Te weten *dat soo wel sijne Princelijcke Excellentie, als Gouverneur, den Heeren Staten van Wtrecht moste wesen gehouw, ende getrouw, ende hare Resolutien achtervolgen, ende doen achtervolgen*, ende dat alle andere 't selve mede schuldich waren, soo lange sy in de Provincien, ofte Stadt van Wtrecht souden wesen, ende versocht daeromme dat sijne *Princelijcke Excellentie* 't selve, in goedertierentheyt, ten besten soude willen duyden, ende verstaen.

Syn Excel: schuldige plicht, by den Advocaet getrouwelijk voor-gestelt.

Versocht oock, soo verre sijne *Princelijcke Excellentie*, door quade rapporten, oft andersints tegens my in 't particulier yet hadde, dat ick daer van begeerde openinge, omme sijne *Excellentie* alle mogelijck contentement te mogen geven: gelijck ick, in presentie van sijne Genade offereerde te doen, ende altijdts metter daedt betoonen, dat ick, soo veel mijne Ampten toe-lieten, sijner *Princelijcke Excellentie* ootmoedige Dienaer, met alle affectie, ende officien begeerde te blijven; daer op, ende van 't gene ick dier tijt van sijne *Princelijcke Excellentie*, voor mijn outste Soon, op de Querelle met *Franchois Aerssens* versocht de selve mijn gunstich afscheyt gaf.

Daer op hy gunstig antwoort krijgt.

Den vierden dag daer na is het arrest op mijn persoon geschiet, ende men heeft my laten leggen, weynich min als drie Maenden, sonder eenich gehoor, of acces. Daer na wiert ick bescheyden voor eenige Gecommitteerde uyt de respective Provincien, daer onder waren vier uyt Hollandt; aldaer heeft men my beginnen te examineren. Ick Hebbe versocht te sien de commissie van de Heeren. 't Selve is gedifficuleert, sonder eerst aen de Heeren Staten Generael te doen rapport. Ick hebbe daer na verklaert (om geen oorsaecke van eenich retardement te willen geven) wel te gelooven dat de Heeren aldaer niet en waren gekomen sonder last, ende gedicteert hebbende mijne qualiteyt, hebbe voorts verklaert, dat 't gene ick soude verklaren, dienen ende strecken soude tot voorstant van de Rechten van mijne Heeren, de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende tot mijne defensie; ende dat ick versochte, dat de Heeren Staten Generael, ende van Hollant ende West-Vrieslant, hare *Princelijcke Excel-*

Wort evenwel den vierden dach daer na, gevangen, ende leyt drie maenden sonder acces.

Sijn examen ende versoeck.

Sijne verklaringe, tot voorstant van de gerech-

Excellentie, ende Genade, de Heeren Gecommiteerden ende alle anderen, die 't selve soude mogen aengaen, 't selve ten besten souden believen te verstaen. Ende daer na begonst hebbende te dicteren de redenen, waeromme de Heeren Staten Generael, volgende de nader Unie, die vry ende gerechtigheyden des Lants van Hollandt ende West-Vrieslant, geen recht en competeerde, omme mijn persoon te arresteren, ofte eenige kennisse nochte judicature over mijn persoon ende actien te nemen, ofte gebruycken, hebbe versocht, alsoo 't selve met redenen diende gededuceert, dat my soude toegelaten werden 't selve by geschrifte te stellen. Ick verstondt, dat my 't selve werde geaccordeert: waer na my seer veel vragen, ofte positien voor gestelt zyn, op eenen tijt, van verscheyden materien, ende van saken, in verscheyden jaren gepasseert. Ick moeyeloos zynde van de lange detentie sonder gehoor ofte acces, hebbe sonder deliberatie geantwoort, na mijn beste kennisse ende onthout. Van de eerste examinatie in mijn Kamer van detentie komende, vont my afhandich gemaeckt alle middelen, om te mogen yet by geschrifte stellen, ende dat oock eenige mijne *memorien ende minuten* weck genomen waren: Ick hebbe hier over des anderen daegs geklaegt, ende versocht restitutie. My sijn eenige memorien ende minuten wederomme gegeven; maer *middelen om te schryven sijn my onthouden*. De examinatie heeft vele dagen geduyrt, ende meest van vele saecken, ende van saecken in verscheyden Jaren gepasseert, op een tijt. Ick hopende een uyt-komste van de saecke, hebbe geantwoort als voren, na dat mijnen hoogen Ouderdom, groote afflictie, door tribulatien, ende vexatien, oock dese lange detentie mochte lijden, ende verdragen. Het vragen, ende antwoorden, omtrent twintich dagen, veel tijdts voor, ende na den middach geduyrt hebbende, heeft men my wederom laten sitten, meer als vier en twintich dagen, onthoudende my alle middelen om te schryven.

Op den eersten Saterdach van Ianuario, in 't loopende Iaer, 1619, hebbe ick audientie versocht, in de welcke ick voor 't *eerste* begeerde, onder beloften, ende verseeckeringe, in mijn huys te mogen gaen, ende te scheyden die Registeren, Charten, ende stucken van mijne Heeren de Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, ende de mijne; op dat ick 't gene, 't gemeene Landt

[Margin notes: tigheydt van 't Lant. | Worde vremt bejegent. | Eenige memorien worden hem afhandig gemaeckt. | Middelen van schrijven ontnomen. | Groote vexatien ende afflictien, voor soo een oude Man. | Doet vierderley versoeck.]

aen gaet, in publicque plaetse mochte overleveren, ende soo my 't selve niet en mochte volgen, als ick hope ja, *dat my als dan* mijne middelen mochten werden gerestitueert, om te schryven. *Ten derden*, dat ick, wesende verde in mijn twee en t'seventich jaren Ouderdoms, ende door afflictien, tribulatien, ende sieckten, van de naeste drie jaren, seer geswackt in mijne gesontheyt, dispositie, memorie ende verstant, mijn my seer veel gevraegt, ende somtijdts precipitantelijck dickwyls geturbeert, ende door de vragen gemoveert, altemets geinterrompeert, oock met refuys van mijne allegatien te laten teyckenen. Ende dat daeromme vele poincten van mijne gedane, verklaringen nadere explicatie souden vereyschen, dat my daeromme die gedaen vragen, ende antwoorden mochten ter hant gestelt worden, omme die te visiteren, ende by explicatie my nader verklaren, na 't geene myne memorie by resontie, ofte anders my soude leeren. *Lestelijck*, dat ick de redenen van mijne exceptien soude mogen overleveren by geschrifte. De Heeren, dier tijdt present, antwoorden my, dat sy met hare mede-broeders, de saecken souden in deliberatie leggen, ende geresolveert zynde, my antwoorde laten weten. Ick hebbe daer op aengehouden, door den Capiteyn des Armes; maer en hebbe geen bescheydt konnen krygen. Ende na dat men my omtrent drie Maenden niet en hadde gehoort, ben ick eenige dagen in de Maendt van Meert, wederom voor de Heeren bescheyden, alwaer my voorgehouden is, dat de Heeren tegenwoordich, ende eenige absenten by den Heeren Staten Generael waren gecommitteert totte kennisse, examinatie, ende judicature der saken. Ick hebbe versocht te verstaen, wat op mijne -------

Krijgt geen antwoort.

Hy en hadde soo haest alle dingen aen een sijde niet gedaen/ ofte den Fiscael/ Sylla, ende Leeuwen, met den Geweldigen Generael/ quamen in de Kamer/ ende brochten sijn Ed: de sententie des doots. 't Welck aldus is toe-gegaen.

Den 12. Mey 1619. 'Sondaegs/ na den middag omtrent vijf/ ofte half ses uyren/ sijn gekomen in sijn Ed: Kamer/ twee Fiscalen met den Geweldigen Generael/ van wegen de Rechters: Sylla van Gelderlant/ ende Leeuwen van Uytrecht/ ende Carel de Nijs. Sy deden sijn dienaer uyt de Kamer gaen/ eer sy in quamen ende is uyt de Kamer gebleven/ tot 't savonts omtrent negen ofte half tien uyren.

Sijn Ed: was in de Guarderobbe/ als dese in de Kamer quamen/ ende hoorende eenig gerucht/ quam hy uyt/ ende sloeg sijn Tabbaert

over een. Pieter van Leeuwen, Fiscael van Uytrecht/ vraeghde oft sijn Ed: niet en beliefde te sitten: hy sette sijn handen tegens den stoel/ en ruste met sijn eene knie tegen de lenen. Leeuwen vraeghde noch eens/ oft hem beliefde te sitten/ hy antwoorde niet. Leeuwen sprack/ dat sy quamen/ van wegen de Staten Generael/ ende Rechters/ om hem aen te seggen/ te konnen hooren op morgen de sententie des doots. Hy antwoorde: de Sententie des doots? tot tweemael toe/ dat en hadde ick niet verwacht! Ick meende dat men my noch soude hebben gehoort; Ick hebbe sommige dingen gestelt, die ick meende te veranderen, als door colere getransporteert zijnde. Hy sprack van sijne diensten. Leeuwen antwoorde de selve gesien te hebben/ ende hem leet te sijn/ dat sijn Ed: hem 't selve qualijck af soude nemen. Sijn Ed: seyde/ Ick en neme 't u oock niet qualijck af, laetse (hy meende de Rechters) sien, dat zy 't voor Godt verantwoorden: sal men alsoo handelen met een goedt Patriot? dat men my dan geve pen, inct, ende papier, om, voor het laetste, aen mijn Huysvrouwe adieu te schrijven. Ick ga het de Heeren seggen/ (seyde Leeuwen) ende meene niet dat het mijn Heer sal werden geweygert. In absentie van Leeuwen seyde sijn Edelheyt Sylla, Sylla! dat u Vader opsach, dat gy u tot dese saecke liet gebruycken. Sylla sweeg. Doe heeft hy hem pen/ inct/ ende papier gebracht/ van den President der Rechteren/ Voocht. Doen Leeuwen weder in quam/ sat sijn Edelheyt op sijn stoel/ ende begon datelijck te schrijven/ dat men in alle die Actien geen veranderinge van persoon konde mercken. Sylla seyde/ mijn Heer/ weest verdacht op u schrijven/ dat het geen oorsaecke en geef/ dat den brief niet en worde bestelt. Sijn Edelheyt antwoorde/ treckende den bril van sijn oogen/ en hem omkerende/ seyde: Wel Sylla, sult gy my, in mijn laetste, komen wet stellen, wat ik schrijven sal? en seyde ook half lacchende/ Wel wat sal my hier gebeuren? Leeuwen seyde/ wy hebben geen last om hem wet te stellen/ mijn Heere schrijve wat hem belieft. Doen begon sijn Edel: dadelijck wederom te schrijven. In 't schrijven sijnde/ quam Anthonius Waleus Predicant in. Sijn Edel: hem niet kennende/ vraegde/ Wat komt gy hier doen? Walæus antwoorde ick en kome hier niet sonder last: maer omme mijn Heer te troosten in sijn swarigheyt. Sijn Ed: antwoorde/ Ick ben een Man, gekomen tot mijne dagen, ende wete hoe ick my sal troosten. Ick moet schrijven, ende hebbe nu wat anders te doen: Hy antwoorde/ ick sal wat vertreecken/ tot dat mijn Heere heeft gedaen. Sijn Ed: antwoorde/ Doet wat u goet dunckt, ende schreef voorts/ ende den brief geschreven zijnde/ leverde se over/ om bestelt te worden/ dan sy wierde eerst aen de Rechters gebragt/ die de selve eerst visiteerden.

Sy verkondigen hem de sententie des doots.

Sijne Edel: antwoort.

Seyt dat de Rechters sien, dat sy 't voor Godt mogē verantwoorden.

Hy spreeckt den Fiscael Sylla aen.

Anthonius Waleus Predicant, komt in zyn Kamer:

Daer wert/ onder andere/ geseyt/ dat des selven namiddaeghs Francoys Aerssens, Magnus, ende noch een derde/ zijnde t'samen ende hebbende propoost/ onder den anderen/ van dese saecke; dat

Magnus

Magnus tegens de andere soude dat gesept/ ende gevraegt hebben; de Man is so out/ende swack/souder geen middel wesen om hem het leven te salveren? hy is out/ sal mogelijck niet lang leven / het sal soo cruel gereeckent worden/ofte diergelijcke woorden. Daer op Aerssens soude gesept hebben/ soo hy niet en sterft/ soo is al ons dessepn te niet/ ende sijn in perijckel van al om hals te komen. Dus hy moet sterven/ daer en is geen ander remedie.

Ick en stel dit voor geen waerhept / door dien ick geen seeckerhept daer van hebbe konnen bekomen / om dat men te seer bevreest was/ de waerhept upt te spreecken: laet het daeromme staen / voor 't gene daer af mach wesen. Doch heb 't selve verstaen upt de mont van eenen die sepde 't selve gehoort / ofte geluystert te hebben. Na dat sijn Edel: geschreven hadde/ quam Waleus wederom binnen. Sijn Ed: sprack hem doen vriendelijcker aen/vraegde hem/wie hy was; hy sepde hem niet gekent te hebben/maer van hem wel gehoort te hebben: hy hiel hem oock ende den Geweldigen by hem ten eeten/ en hadden verscheyden discoursen met den anderen. Hy at redelijk/na sijn gewoonte/ ende bracht elcx eens / maer met bier / ende en dronck (tegen sijn ordonnaris) geen wijn. In allen desen tijt en mochte sijn Edel: dienaer niet binnen komen / maer wiert by vander Meulen opgehouden in vander Meulens Kamer/ die daer dichte by was/om sijn Ed: Kamer te beter waer te konnen nemen. Sijn voorsz. dienaer met eenen Predicant/genaemt Hugo Beyerus, met noch twee Soldaten van sijn Excellentie Guarde/ den eenen genaemt Tielman Schencken, ende den anderen Isaac N: hebben 't samen by vander Meulen gegeten. Hy verstont upt vander Meulen die droevige tijdinge/ die de Fiscalen aen sijn Edel: brachten. Vander Meulen belaste hem wel scherpelijck van wegen de Heeren Rechters/dat hy niet met sijn Heer secreet/ofte alleen spreecken / noch in de oor luysteren en soude. Desgelijcks belaste hy de twee Soldaten seer scherpelijck / dat sy wel souden toe-sien / dat sulcks niet en geschiede. Sijn dienaer boven maten bedroeft zijnde/ sepde/ wel als de Heeren sulcks immers soo begeeren te hebben/ sal ick het doen. Sepde voorders/ ick bidde u/ wilt de Heeren van mijnent wegen bidden / nu ick het soo lange hier gehardt hebbe / dat ick noch tot den lesten toe/ by mijn heer blijven mach: hy sepde dat hy 't de Heeren seggen soude. In de Kamer komende/ vondt hy sijn Ed: sitten in sijnen stoel. Als sijn Ed: de soldaten sach komen/sepde hy wat is dit te seggen? Vander Meulen sepde/ de Heeren hebben 't soo begeert. Sijn Ed: sepde : 't Is onnodich, dit is een groot affien, waer toe dit doch voor het leste? Als vander Meulen upt de Kamer gegaen was/vraegde sijn Ed: sijn dienaer/ofte hy niet en wiste, of sijn brief aen sijn Huysvrouwe ende Kinderen bestelt was? die antwoorde/sulcx niet te weten. Sijn Ed: dede vander Meulen binnen komē/en vraegde/of sijnen brief oock wel bestelt was, ofte hy daer van verseeckert mochte zijn. Vander

Den lesten nacht werden soldaten in sijn Kamergestelt, die belettē dat hy niet een secreet woort aen sijn dienaer mach spreecken.

der Meulen ſeyde ja. Mijn Heer mach daer van wel verſeeckert zijn: Den brief luyt als volgt.

Seer lieve beminde Huyſvrouwe, Kinderen, Swagers, ende Kints Kinderen. Ick groete u alle te ſamen ſeer vriendelijck. Ick ontfange, op deſe uyre, eene ſeer beſwaerde ende droevige tijdinge, dat ick oude Man, voor alle mijne dienſten, het Vaderlant, ſoo veel jaren, altijts wel ende getrouwelijck gedaen hebbende, (na dat ick ſijne *Princelijcke Excellentie* met oprechte affectie ſo veel jaren by alle mogelijcke goede officien, ſoo vele mijne Ampten, dienſten, ende beroepinge hebben toegelaten, ootmoedige dienſten hebbe gedaen, vele luyden van alle ſoorten vrientſchap beweſen, ende niemant (by mijne wetenſchap) verongelijckt hebbende) my moet prepareren, omme op morgen te ſterven. Ick trooſte my in Godt den Heere, die een kender der herten is, ende die alle menſchen oordeelen ſal. Ick bidde u te ſamen van gelijcken te willen doen. Ick hebbe mijn Heere de Staten van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlant, de Heeren Edelen ende Steden van dien oprechtelijck, vromelijck, ende getrouwelijck gedient: inſgelijcks de Heeren Staten van Uytrecht, als Hooge Overigheydt van mijn Vaderlant, op haer verſoeck, oprechtelijck, ende getrouwelijck geraden, omme haer te bevrijden van alle oproerte der gemeente, ende alle bloet-ſtortinge daer mede ſy over lange gedreycht zyn geweeſt. De ſelve inſichten heb ick gehadt voor de Steden van Hollandt, op dat een ijgelijck beſchermt, ende niemant beſchadicht en ſoude worden. Leeft met malkanderen in liefde ende vrede. Bidt voor my Godt de Heer Almachtich, die ons alle in ſijne Heylige bewaringe genadelijcke bewaren ſal. Uyt mijne Kamer der droeffeniſſe, den 12 Mey, Anno 1619. Onder ſtont: uwe ſeer lieve Man, Vader, Schoon-Vader, ende Groot-Vader. Was onderteyckent: *Iohan van Olden-Barnevelt*.

Brief des Heerē Advocaets, aen ſyn Huyſvrouwe &c. Geſchreven des avonts als hem de ſententie des doots wiert aengeſeyt.

Het heeft velen/ die van deſe proceduren verſtaen hadden/ vreemt gedacht/ dat ſy hebben toegelaten/ dat deſe brief geſonden wiert/ alſoo het een klaer getuygeniſſe is van ſijnen ontſchuldigen doot/ ende een korte defenſie van de geheele ſaecke; alſoo op de laetſte uyre geſchreven/ met ſoo korte en klare woorden/ ende ſoo perfecte letter/ als hy oyt ſijn dagen hadde geſchreven.

Een weynig daer na is ſijn Ed: opgeſtaen/ ende gegaen in het vertreck Kamerken/ ende vraechde ſijn dienaer/ waer hy geweeſt was? ende wat men met hem gedaen hadde? Hy antwoorde/ dat hem niet wedervaren was/ ende meynde ſijn Edel: vorder met hem te ſpreecké/ maer omſiende over ſijn ſchouderen/ ende gewaer werdende de ſoldaten/ ſeyde/ wel, ſus cruel. Sijn dienaer ſeyde/ dat vander Meulen hem belaſt hadde van wegen de Heeren/ met ſijn Heer niet te mogen ſpreecken/ noch in de ooren te luyſteren: hadde ſijn Ed: yet te ſeggen/ dat het overluyt moeſte geſchieden. Sijn Ed: ſeyde: Iſt oock mogelijck voor het leſte ſulcken ſcherpen opſichte? mach ick niet een woort ofte twee

Siet deſe wreede boosheyt.

vry spreecken. De soldaten seyden mijn Heer moet het ons niet qualijck afnemen/ wy moeten onsen last volgen. Sijn Ed: keerde weder na sijnen stoel/ ende badt den Predicant uyt Zeelant/ Anthonius Waleus, dat hy van 't sijnen wegen soude gaen by sijn Excellentie, ende sijn Excellentie seggen/ dat hy sijn Excellentie altijt met een oprechte affectie gedient hadde / soo veel sijne ampten/ diensten/ ende beroepen hebben toegelaten : ende soo hy (eedt ende amptshalven) sijn Excell: yet hadde misdaen / dat tegen sijn Excellenties sin was / dat hy hem dat wilde vergeven / ende dat sijn Excellentie sijne Kinderen altijt in sijne goede gratie soude willen houden. Dit was omtrent tien uyren. De Predicant is by sijn Excellentie gegaen. Omtrent dien tijt is Johannes Lamotius, mede Predicant in den Hage/ oock in de Kamer gekomen. Sijn Edel: dede voor hem een stoel setten/ ende hy ginck mede aen de Tafel sitten. Hy sach sijn Edel: dickwijls aen met tranen in de oogen/ maer van d'andere twee en is dat niet gesien. Wæleus by sijn Excellentie komende/ heeft gedaen dat hem by den voorsz. Heere bevolen was. Sijn Excellentie antwoorde dat hem het ongeluck van den voorsz. Heere leet was / hebbende de tranen in d'oogen ; dat hy hem altijt lief hadde gehadt/ ende hem dicwijls vermaent/ anders te doen; maer dat hem twee dingen speeten : het eene/ dat hy geseyt hadde dat hy stont na de Souverainiteyt: ten anderen/ dat hy hem tot Utrecht in sulcken perijckel hadde gestelt / dan hy vergaf hem alles: Ende aengaende sijne Soonen / soo lange die wel deden/ soude hy die in recommandatie houden. Walæus willende wech gaen / ende Sijn Excell: hem weder roepende/ vraegde hem/ spreeckt hy van geen pardon? Wæleus seyde/ mijn Heer/ met waerheyt heb ick daer niet af verstaen. Wæleus wederkeerende, quam sijn rapport doen/ van wegen sijn Excellentie, ende seyde/ dat sijn Excellentie geseyt hadde : ick hebbe hem altijt seer lief gehadt / het is my leedt van sijnent wegen/ ende ick hebbe hem altijt vermaent / de saecke met alle moderatie te accomoderen. Daer is eenig particulier dat hy tegens mijn persoon gedaen heeft/ dat heeft my wat gespeten; maer ick sal sijne Kinderen altijt in goede recommandatie houden/ soo lange sy wel doen. De Predicant en heeft niet willen seggen/ wat het particulier was. Sijn Ed: badt hem dat hy 't seggen soude. Hy seyde mijn Heer weet selfs wel wat hy gedaen heeft. Sijn Ed: badt andermael / om te weten wat het was. De Predicant seyde doen het 't gene voorsz. is. Waer op sijn Edelh: seyde : Dat *sijn Excellentie* verabuseert was, insonderheydt in een poinct nopende Uytrecht : maer 't is waer, dat ick vreese ende apprehensie gehadt hebbe, dat *sijn Excellentie* stont na de Souverainiteyt, ofte meerder authoriteydt in 't Landt, al van 't jaer 1600. af, heb ick die vreese gehadt, ende hebbe versocht dat het ten besten verstaen mocht werden.

Groote geveynstheyt. van den Prins Maurits.

Noteert dese liefde dit leet, en dese accommodatie.

O Spijt wat hebt gy gebrouwen!

Dit soude men hem nu grooten danck weten.

Daer na heeft sijn Ed: vele/ ende verscheydene propoosten gehadt

met

met die twee Predicanten. De Predicanten wilden sijn Edt. wat harder aentasten in sijne conscientie/ ende dat hy hem begeven moeste tot sterven. Sijn Edelh: seyde: Ick ben wel gerust om te sterven, maer en kan niet begrijpen waerom ick sterven moet: ick hebbe niet anders gedaen, dan na gerechtigheyt, de Privilegien vanden Lande, ende volgens mijn ampt, eer, en conscientie. De Predicanten antwoorden/ dat die vier en twintig Rechters/ die daer over geseten hadden / geen kinderen en waren / ende oock luyden van conscientie ; dat het geen kleyne saeck en was een mensch te verwijsen / dat sy 't voor den oppersten Rechter souden moeten verantwoorden. Sijn Edelh: seyde: Ick troost my in Godt mijn Heere, die is een kenner der herten, ende die sal alle menschen oordeelen: Godt de Heere is Rechtveerdich. Voorts seyde sijn Edelh: men heeft met my niet gehandelt, als men na gerechtigheyt behoort te handelen. Men heeft, voor eerst, mijne Heeren ende Meesters, waer aen ick my behoorde te verantwoorden, gelijck in alle Landen 't gebruyck is, my ontrocken ende afgeset, en vele van mijne vyanden, die noyt in de Regeringe geweest en zijn, in de plaetse gestelt, welcke meest al jonge zijn, die niet veel gesien, ofte gelesen en hebben. Ick hebbe veel gelesen, ende diergelijcke exempelen gesien, datter niet goets van gevolgt is. Na mijnen doot sullen sy eerst weten wat regeeren is.

Syn Edel: gerustigheyt van te sterven.

Dat sullen sy wel gewaer werden.

Syne geoorlofde klachte.

Hier sal oock niet goets uyt volgen.

De vier en twintich Rechters syn meest alle mijn vyanden geweest, wat my die voor gehouden hebben, daer heb ick moeten na hooren. Ick hebbe geappelleert tegens de Rechters, ten heeft al niet mogen helpen. Men heeft my al stucks-gewijs, maer niet Staets-gewijs geexamineert. De proceduren, die men tegens my gehouden heeft, syn veel te harde geweest. Ick hebbe dickwijls versocht, om mijne examinatie te mogen sien, ende met Raet van vrienden daer op te mogen besoigneren, gelijck in vele, ende alle Landen van Rechten 't gebruyck is: ten heeft my niet mogen gebeuren: hebbe oock mijne Huysvrouwe en Kinderen, in sulcke langdurige afflictie, ende miserie niet mogen spreecken: het zyn onbehoorlijcke proceduren, die men tegens my ouden Man, van twee en tseventich jaren, gehouden heeft, die soo getrouwelijck de Landen drie en veertig jaren gedient heeft. En heeft oock verscheyde diensten verhaelt/ die sijn Ed: gedaen heeft. Ik was seyde sijne Ed: mede onder de voluntarissen op mijn eygen kosten, op 't ontset van Haerlem, daer ick met groot geluck af quam. De Predicanten seyden/ dese saken zijn ons onbekent/ wy en hebben daer geen verstant af. Oock ist onse commissie niet / wy sijn maer gestelt om mijn Heere te vermanen tot boete ende leedtwesen van sijn openbare ende verborgen sonden. Sijn Edelh: seyde ick weet het wel, maer ick moet evenwel wat seggen.

Heeft syne vyanden tot Rechters.

Trouwe diensten, qualijck geloont.

Syner Ed: bekentenisse, aengaende de Religions verschillen.

Voorder geraeckt sijnde in propoosten met de Predicanten / in 't stuck van de Predestinatie / seyde (gelijck oock te sien is in sijn Ed: gedruckte Remonstrantie) sijn Edelheyt / ick en hebbe noyt konnen gelooven het stuck van de hooge Predestinatie, dat heb ick Godt den

Heere altijt opgegeven. Ick geloove dat een goet Chriſten menſch moet gelooven, dat hy, door Godts genade, ende om de voldoeninge onſes Heylants, ende Salichmaeckers Jeſu Chriſti voor ſyne ſonden, gepredeſtineert is om ſalich te weſen: ende dat hy dat geloove, waer door hy vaſt gelooft, dat ſyne ſaligheyt is gefundeert alleen op Godes genade, ende de verdienſten onſes Salichmaeckers Jeſu Chriſti, heeft door de ſelve genade Godts. Ende ofte hy in groote ſonden mocht komen te vervallen, dat ſyn vaſte hoope ende vertrouwen moet weſen, dat Godt de Heere hem daer in niet en ſal laten volherden; maer, om genade biddende, ende hem genadelijck bekeerende tot berouw te brengen, ende uyterlijck in 't geloove ten eynde ſyns levens doen volherden ſal. Welck gevoelen ick, in 't jaer 67, geopent hebbe aen twee Profeſſoren *Theologiæ*, *Bocquinum* ende *Zanchium*, oock aen den voornaemſten Predicant *Olevianum*, die my ſeyden, dat ick my daer mede wel mochte geruſt houden, ſonder het ſtuck vorder te onderſoecken. Ick hebbe, van 't jaer 70, ende 71, geweeſt van 't ſelve gevoelen, als ick nu ben. De Predicanten ſeyden daer op / het geloove is een gave Godts / ende dat het allen menſchen niet gegeven en was / dat het den menſche uyt den Hemel moeſte gegeven worden eer hy konde ſalich worden. Hier op vielen wat diſputen. Sijn Ed: heeftſe daer op ſulcken contentement gegeven / datſe ſelfs verwondert waren / ende een wyle tijts ſonder ſpreecken ſaten. Ooch heeft ſijn Ed: gevraeght: Oft het Synodus al geſcheyden was. De Predicanten ſeyden ja. Maer de uyt-ſpraecke en is noch niet uyt-gegaen. Sijn Ed: vraechde oock / of 't al ordentelijck op 't Synodus toegegaen was? De Predicanten ſeyden dat de Remonſtranten gecondemneert waren. Sijn Edelh: ſeyde deſe / of diergelijcke woorden / dat is wonder: men wil miſchien den ouden voet al gebruycken, gelijck men by de Papen gewoon is te doen, maer de ſaecken ſyn te veer verloopen, dat en wil nu niet vallen, het is te veer gekomen. De Heeren Staten van Hollandt hebben altijdt gearbeydt, om eerſt een Synode Provinciael te houden, ende metter tijdt de humeuren wat te vermorven, ende daer na ſoude men wel een Synode Nationael gehouden hebben. Men heeft altijdts vreeſe gehadt, datter niet goets uyt volgen en ſoude, het was oock al ſoo verre gebracht, dat, in dien men noch drie uyren langer getoeft hadde, men ſoude een reſolutie genomen hebben tot een Synode Nationael. Ende hy ſeyde tegen de Predicanten / hadt gy malkanderen wat willen te gemoet gaen, de ſaecke en ſoude ſoo hooch niet gekomen hebben, gyluyden zyt al te partiael tegen den anderen geweeſt. De Predicanten ſeyden / wy en konnen tegen ons gemoet ende conſciencie / ende onſe Hooge Overigheyt niet doen. De Predicanten vraechden oock / of 'er niet en was in ſijn conſciencie dat hem quelde / daerom hy ſterven moeſt / dat hy daer van berouw ende leetweſen moeſte hebben / ende Godt om genade bidden / op dat hy mocht verhoort worden. Sijn Ed: ſeyde / dat

Syn Edel: vraecht na het Synodus, en geeft ſyn oordeel daer van.

weet

weet ick seer wel, ick en hebbe, mijns wetens, noyt yemant te kort gedaen. Mijne brieven, die ick aen *Caron* geschreven hebbe, die heeft men op doen soecken, ende gevonden, die ick, als aen een out vrient, over vier en dertig jaren met gelijcke swarigheyt gequelt geweest zynde, op hope van goede raet ende troost te hebben, geschreven hebbe, men heeft hert daer op gestaen. Ick hebbe versocht, dat het ten besten geduydet mochte worden. Als oude luyden eenige swarigheydt over komt, die en konnen 't soo lichtelijck niet vergeten. Wat aengaet de Waertgelders, dat is geschiet tot beschermingе van de Magistraten, en Steden; om dat men sach datter dagelijcks groote vilaynie met Libellen, Pasquillen, ende andersins dadelijckheden, tegens haer gebruyckt wierden, dat en hebbe ick noyt niet wel konnen verdragen. Walæus seyde daer na. **Ick dencke dat mijn Heer de werelt al verlaten heeft/ ende hem niet wereltsche lusten/ ende begeerten niet meer en bekommert/ ende wel geresolveert is Jesum Christum te verwachten in het eeuwige leven. Sijn Edel: seyde** ja seer geerne: oock heb ick de werelt al over lange jaren verlaten, ende ben wel geresolveert om te sterven. Maer en kan niet bedencken, wat redenen dat'er zyn, dat de doot waert is. Ick hebbe mijne Heeren, de Staten van Hollant, ende West-Vrieslant, de Heeren Edelen, ende Steden van dien, rechtelijck, vromelijck, ende getrouwelijck gedient. Insgelijcks de Heeren Staten van Uytrecht, als Hooge Overigheydt van mijn Vaderlant, op haer versoeck oprechtelijck, ende getrouwelijck geraden, om haer te bevrijden van alle oproerte der gemeynte, ende alle bloetstortinge, daer mede sy al over lange zyn gedreycht geweest. De selve insichten heb ick gehadt voor de Steden van Hollandt, op dat een ijgelijck beschermt, ende niet beschadicht soude werden. Ick hebbe somtijdts wat haestich gesproken, ofte ingestelt; dat was, om dat ick sach, dat men dagelijcks sulcke leelijcke, fameuse Libellen, ende pasquillen uyt-gestroyt heeft, tegens mijn Heeren, ende meesters, sonder dat daer ordre ingestelt wiert, dat en heb ick niet konnen verdragen: oude lieden konnen sulcks niet wel aen d'een syde stellen. Het gene tegens my in 't particulier geschiet is, dat heb ick met patientie, soo veel als my mogelijck was, gesocht te overwinnen. De tweedracht ende oneenigheydt, die in het Landt zyn, hebben my wel van herten leet geweest. Ick hebbe alle middelen (soo veel als my mogelijck is geweest) aengewent, om die t'accommoderen, met alle soetigheyt, ende hebbe altijdt vreese gehadt, dat den vyant synen slach waernemen soude, om ons te overvallen in dese gelegentheydt. In den staet van het Landt mach ick met waerheyt wel seggen, dat ick, van den jare 77 af, tot noch toe, tegens der Spaensche, ende harer adherenten, pretensien op dese Landen, soo resoluyt, ende onveranderlijck geweest ben, omme lijf, goet, ende bloet daer tegens ten alder uytersten op te setten, als yemant anders, niemant uytgesonder. Oock in oprecht liefde, couragie, ende resolutie de Hoogheden, Vry-ende-

Syn Edel heeft de werelt verlaten, is gerust te sterven, kan evenwel niet verstaen, de doodt verdient te hebben.

Syne oprechtigheyt tot der Landen dienst.

Syn onveranderlijck gemoet tegens de Spaensche, tot voorstant ve-

'sLandts vryheydt schandelijck gevoort.

Gerechtigheden van de Landen, Leden, ende Steden van Hollandt, ende West-Vrieslandt, ten uyttersten hebbe voorgestaen, ende daer inne door Godes genade ten uyttersten, ende onveranderlijck ben constant gebleven. Voorts ick hebbe verscheyden malen mijn affscheyt aen mijn H: Staten van Hollant versocht, maer ten heeft my niet meugen gebeuren; het schijnt dat Godt de Heer my dit opgeleydt heeft. Ick hebbe my soo seer geijvert in 's Landts saecken, dat ick myn eygen dingen niet en hebbe waer konnen nemen.

Omtrent elf uyren vraechden de Predicanten/ oft sijn Ed: niet wat rusten en woude. Sijn Edel: seyde/ ja ick sal sien of ick wat rusten kan, wilt yemandt van de broeders een avont-gebet doen? *Ioannes Lamotius* dede het gebet. Als het gebet gedaen was/ seyde sijn Edelh: tegens de Predicanten/ dat sy morgen tusschen drie ende vier uyren wederom komen souden. Sy seyden/ dat haer belast was den heelen nacht daer by sijn Ed: te blijven. Sijn Ed: seyde 't is onnoodich. Doen gingen de Predicanten uyt de Kamer. Sijn Ed: te bedt gaende/ trock sijn Signet van sijn hant/ ende seyde tegen sijn dienaer geeft dat myn outste Soon. Doen heeft hy sijn Ed: te bedde geholpen/ ende is in sijn naeckte bedt gegaen/ gelijck sijn Ed: gewoon was. In 't ontkleeden/ ende te bedt gaende/ meynden sijn Edel: met sijn dienaer te spreecken/ maer de soldaten verboden 't hem. Te bedde gegaen zijnde/ is sijn dienaer gaen sitten aen het hooft-eynde van 't bedde/ en meynde met sijn Ed: te spreken; maer de soldaten deden hem van daer sitten/ ende seyden/ dat hy op een ander plaets soude gaen sitten.

Barbarische onbeleeftheyt.

Omtrent twaelf ofte een uyré/ eyschte sijn Ed: de pot/ om sijn water te maken/ als de dienaer hem die gaf/ meynden sijn Ed: met hem te spreken: een van de soldaten dat hoorende/ trock hem wederom wech. Sijn Ed: seyde/ dit is hardt. Isaac, den eenen soldaet/ sat en sliep: sijn dienaer seyde tegens den anderen/ Tielman Schenk, ick sie dat mijn Heer my geerne spreken soude/ ende heeft misschien yet aen sijn Huysvrouwe/ ofte Kinderen te seggen/ laet my doch met hem spreecken. Ist yet daer verlang aen is/ ick sal wel maecken/ dat gy een recompense daer voor krijgen sult van den Heere van Groenevelt: u kammeraet die slaept doch/ die en sal 't niet weten. Hy seyde/ ick en begeere dat niet te doen/ ick en wil my selve in geen swarigheydt brengen. Hy seyde als gy selfs swijcht/ soo en kander geen swarigheydt uyt komen. Hy seyde/ ick en sal 't niet doen. Als sijn Ed: daer na/ noch een wijle/ stil gelegen hadde/ seyde hy: Ick en kan niet slapen, leest wat in den Siecken-troost. 't Welck sijn Ed: dienaer dede. De soldaten seyden wy sullen de Predicanten wel halen/ sy sijn doch hier byder hant. Sijn Edelh: seyde: 't en behoeft niet. Sy deden evenwel een van de Predicanten binnen komen/ 't was den Predicant uyt den Hage/ genaemt Hugo Beyerus, die las den siecken-troost voor/ ende dede veel vermaningen (in het lesen) uyt de Schrift/ daer op sijn Ed: hem oock soo heeft weten

wen te antwoorden/ dat hy schier een half uyre sat voor het bedde/ sonder een woort te spreecken. Daer op de soldaten tegen syn dienaer seyden/ al warender tien Predicanten/ hy soude 't haer wel te raden geven. Sijn Edelh: vraechde noch waer de plaetse bereydt was, daer hy sterven soude. De Predicant seyde / ick hebbe verstaen/ op/ ofte voor de Sael/ ik en kenne de gelegentheyt hier noch niet wel/ overmits ick hier soo onlancks gewoont hebbe. Sijn Ed: vraechde noch of hy niet gehoort hadde, of *Grotius* en *Hoogerbeets* ook sterven souden, Beyorus seyde/ ick en hebbe noch daer niet af gehoort. Sijn Ed: seyde/ het soude my voorwaer noch jammeren van die twee Heeren; sy souden de Landen noch groote diensten konnen doen; voor my ick ben een out, ende afgesloofte Man, ende en kan niet meer, ick hebbe schier meer gedaen dan ick gekonnen hebbe, ick hebbe my soo seer geijvert in 's Landts saecken, dat ick mijn eygen particuliere dingen niet en heb konnen waer nemen. Ick hadde expres mijn Huys by Loosduynen op doen maecken, om daer te gaen woonen, om wat ordre te stellen op mijne particuliere saecken. Ick hebbe dicwijls mijn affscheyt versocht, aen de Staten van Hollandt, ick hebt niet konnen krijgen, het schijnt Godt de Heere, my dit opgeleydt heeft. Daer na seyde sijn Ed: ick sal noch eens sien of ick slapen kan. Den Predicant / ende sijn dienaer gingen aen d'eene sijde/ wel een uyre/ ofte meer. Sijn Edel: heeft in dien tijt noch niet geslapen/ ende seyde: ick en kan niet slapen, geeft my mijn Fransch Psalmboeck, ende heeft een lange wijle daer inne gelesen. Doen ginck den Predicant een wijle uyt de Kamer / ende is daer na wederom gekomen. Na twee uyren quamen de twee andere Predicanten in de Kamer / ende sijn voor sijn Edelh: bedde gaen sitten. Sy vraechden sijn Edelh: of hy wel geslapen hadde / ende wel geresolveert was Jesum Christum te verwachten/ in het eeuwige leven/ ende of 'er niet en was dat sijn Ed: in sijn conscientie quelde. Sijn Ed: seyde neen, want ick ben seer wel gerust, ende geresolveert te sterven, maer ick en kan niet begrijpen, waerom ick sterven moet. Ick wensche van herten, dat door mijn doodt, ende bloet, alle tweedracht, ende oneenigheydt die in 't Landt syn, mochten ophouden. De drie Predicanten sijn daer na uyt de Kamer gegaen/ tot tusschen vijf/ ende ses uyren. Als sijn Ed: een weynig stil geweest hadde/ seyde hy tegen sijn dienaer/ snijt mijn hembt voor open, ende heeft 't selve sonder eenige alteratie aengesien / ende seyde voorts/ Jan sult gy tot den lesten toe by my blyven? hy seyde/ ja ick mijn Heer indien 't my toegelaten wort. Ick heb vander Meulen geseyt/ dat hy 't de Heeren/ van mijnent wegen/ vragen soude. Sijn Ed: seyde/ helpt my gedencken, als de Predicanten binnen komen, dat ick het de Heeren sal doen vragen. Als de Predicanten gekomen waren/ heeft sijn Edelh: Walæus gesonden by de Heeren/ om te vragen/ of sijn dienaer by hem soude mogen blijven. De Heeren deden seggen ja. Sijn Ed: seyde andermael/ Jan, sult gy oock by my blijven, tot den uytersten?

Syn Edels vraecht na de plaetse daer hy sterven soude.

Syn Edels groote bekommeringe over Grotius, ende Hogerbeets.

Eyst syn Frans Psalmboeck.

Is wel geresolveert te sterven, wenschende met syn bloet alle tweedracht te doen ophouden.

O lanckmoedich herte!

Chriſtelijk Teſtament.

terſten toe? hy ſeyde ja/ mijn Heere: voorder badt hy ſijn Heer/ dat hy hem ſoude willen gedencken met een Teſtament. Sijn Edelh: ſeyde/ ſegt mijne Huyſvrouwe ende Kinderen, dat ſy malkanderen in liefde, ende eenigheydt willen vertrooſten; dat ick, door Godes genade, wel geruſt ben, ende dat ick hope, dat ſy van gelijcken ſullen weſen, ende dat mijn Kinderen mijn Huyſvrouwe minnelijck, ende vriendelijck willen weſen, den kleynen tijdt die ſy noch te leven heeft: ende dat ſy u willen voor gerecommandeert houden, dat ſy u willen helpen, ſoo by haer ſelven, als andere, tot een goede conditie, dat ick haer dat voor 't leſte bidde. Ende dat ick ſyne *Excell:* hebbe doen bidden, dat hy mijne Soonen, ende Kinderen ſoude willen in ſyn goede gratie houden. Ende dat ſijn *Excell:* my heeft doen antwoorden, ſoo lange ſy wel doen, ſulx geſchieden ſal, ende dat ick haer dit recommandere in de beſte forme. Ende dat mijne Kinderen, ende Kintſkinderen malkanderen kuſſen, voor de leſte mael, in mynen name. De dienaer badt ſijn Edelh: 't ſelve te willen ſeggen/ in de preſentie vande Predicanten/ ofte aen Johannes Lamotius te belaſten/ dat hy 't aen Mevrouw/ ende Kinderen/ ſoude willen ſeggen; ofte indien 't ſijn Ed: niet te moyelijck en viel/ om ſelfs een brief-ken te ſchrijven. Sijn Ed: ſeyde/ helpet my gedencken, als *Lamotius* komt, dat ick 't hem ſeggen ſal, ofte indien ick ſchrijven mach, ſal ick 't ſchrijven. Jan ſeyde/ ick ſal mijne Heer altijt/ in mijn gebeden/ gedachtich weſen/ ſoo lange als ick leve. Sijn Ed: ſeyde/ neen *Ian*, dat is op ſyn Paeps, dat is nu uyt, als men doodt is. Wilt gy wat goets doen, doet het nu, nu iſt tijdt om te bidden, na de doot en bidt men niet. Als Johannes Lamotius, in de Kamer gekomen was/ ſeyde ſijn Edel: Lamotio alle de voorſchreve woorden/ dat ſy 't aen ſijn Huyſvrouwe/ ende Kinderen ſoude willen ſeggen/ maer hy en antwoorde niet. Sijn Ed: ſeyde/ D. Lamoti, belieft u dat te doen? hy knicte alleenlijck met ſijn hooft/ maer en heeft het niet gedaen.

Onbeleefde contenantie van een Predicant, tegen ſoo een Man, in ſulcke gelegentheyt.

's Morgens/ voor vijf uyren/ hoorde Jan verſcheyden malen bellen/ inde Kamer van de Rechters: hy ſeyde/ my dunckt dat de Heeren al vergadert zijn. Ick hebbe giſter avont verſtaen, datſe ten vijf uyren vergaderen ſouden. Sijn Ed: ſeyde/ ick mach dan wel opſtaen, ſy ſullen miſchien al vroech beginnen willen, geeft my mijn wambais, ende maer een paer kouſſens. Sijn Edel: was gewoon altijt twee/ ofte drie paer kouſſens te dragen/ ende trock oock ſijn hemtrock uyt/ ende ſeyde/ neemt alle 't goet dat in mijn ſacken is daer uyt, en geeft het ſilveren Dooſgen aen mijn Huyſvrouwe, het gelt datter in is, hout gy dat voor u extraordinaris. Ende ſeyde oock ſecretelijck tegen hem/ draecht wel ſorge voor die papieren, die in de Kamer zyn, verſtaende daer mede die papieren/ die in de Tapijten/ ende onder een ſtoel genaeyt waren: maer hy en heeft die papieren niet mede konnen 't huys brengen/ overmits hy noyt in de Kamer alleen was/ ende de ſoldaten altijt omtrent hem waren. Als hy ſijn Ed: de kam/ en de borſtel gaf/ ſeyde hy: Jan dit is

Deſe papieren ſyn naderhant gevonden, ende ſoo geſeydt wordt verbrant.

de

de leſtemael. Als ſijn Ed: gekleet was/ heeft hy ſelfs ſijn mutſken/ dat hy gewoon was onder ſijn hoet te dragen / voor ſijn oogen getrocken/ ende gepaſt / ende ſeyde / het is te kleyn ; neemt de ſlaep-mutſe, ende ſteecktſe in u ſack, ende geeftſe my als ickſe eyſche. Omtrent dien tijt heeft ſijn Edelh: eenich medicament ingenomen / met een half glas wijns/ 't welck hy gewoon was in te nemen/ om ſijn hert te ſtercken. Daer na ſijn de Predicanten weder in de Kamer gekomen / ende vraechden/ of ſijn Ed: noch wat hadde konnen ſlapen. Sijn Ed: ſeyde/ ick en heb niet konnen ſlapen, maer ick hebbe wat in mijn Frans Pſalmboeck geleſen ; daer ſtaen ſchoone dingen in, die de Franſche Kercken gemeenlijck in ſwarigheden gebruycken, die ſeer trooſtelijck zyn. De Predicanten ſeyden ook/ mijn Heere/ wy hebben deſen nacht gedacht/ om de ſchoone belijdeniſſe/ die mijn Heer giſter-avont dede / ende ſijn blijde / van mijns Heeren wegen : wy en hadden ſulcks niet gedacht. Sijn Ed: ſeyde/ dat is mijn geloof altijdt geweeſt. Sijn Ed: vraechde/ of ſy een morgen-gebet doen wouden. Walæus dede het gebet. Sijn Edelh: viel op ſijn knien/ ende badt ſeer ernſtelijck in hem ſelve/ ſonder geluyt te ſlaen. Lamotius ſeyde tegen ſijn Ed: ſeydt mijn Heer oock Amen. Doch hy antwoorde niet / alſoo hy 't niet en hoorde: hy vraechde noch andermael/ ſeyt mijn Heer oock Amen ? Ja, Lamotius, (ſeyde ſijn Ed:) Amen. Daer na ſeyde ſijn Edelh: heeft yemant van de Broeders een Gebedt ontworpen, om daer buyten te doen ? Lamotius ſeyde/ ja mijn Heere : Ick ſal 't doen. Na 't gebedt laſen de Predicanten eenige Capittelen uyt Eſaias, die ſeer trooſtelijck waren.

Resoluyt gemoet :

Nochtans hadden de Predicanten hem te vorẽ, voor een godtloos mensch gehouden.

De Huyſ-vrouwe ende Kinderen/ verhoopten vaſt alle dagen eenige goede uytkomſte van haren Man ende Vader; ofte dat/ op hun overgeleverde / ende wel-gefundeerde Deductien / Requeſten / ende verſoecken/ ſouden werden/ in reden ende billijckheyt/ gediſponeert; verlatende hen oock op de vaſte toeſegginge/ die Sijn Excellentie hen luyden hadde gedaen/ van dat hy niet en ſoude toelaten, dat ſijn Edelheydt eenig leedt , aen ſijn perſoon, ſoude geſchieden ; maer dat het dus zijn moeſte. Ja dat het oock goet was voor den perſoon van den Heer van *Olden-Barnevelt* ſelfs, dat 'er veranderinge in den ſtaet van de Regeeringe des Lants, geſchiede : maer ontfingen/ des avonts laet/ deſen onverwachten droevigen brief/ van haren Man ende Vader.

Wie ſoude met pennen konnen beſchrijven de droefheden / die hare herten bevingen: de tranen/ die aldaer geſtort wierden/ niet alleen van de boven maten bedroefde Huyſvrouw / Kinderen/ Swagers ende Kints Kinderen; maer oock van alle hunne Domeſtijcquen en Dienaren? De bedroeftheden waren ſoo uytnemende/ dat het onmogelijck is/ die te konnen uytdrucken; derhalven ick/ 't ſelve nalatende/ voorts gaen ſal.

De uytnemende droefheyt van de Huyſ-vrouwe, en Kinderen van ſyn Edelheyt.

Zijnde aldus met ſoo groote droefheyt bevangen / perplex/ ende buyten alle raet / ſoo hebben ſy/ overwegende dat hy ſoo lange hadde

strictelijck gevangen geseten / sonder datse hem eens hadden mogen sien/ofte spreecken; noch een kleyn requeste/ in haeste/ geconcipieert/ aen Sijn Excell: ende de Gecommitteerde Rechteren/ in dese forme.

Requeste, by sijn Edelheyts Huysvrouwe, ende Kinderen, van sijn Edelheyt over gegeven, aen sijn Excellentie, ende Gecommiteerde Rechteren, om sijn Edelheyt te mogen spreken.

GEven ootmoedelijck te kennen, de bedruckte Huysvrouwe ende Kinderen van den Heere van *Olden-Barnevelt*, dat sy, verstaen hebben, de bedroefde nieumaren, op de executie van den selven: Bidden ootmoedelijck, dat hen toegelaten mach worden, den selven noch eens, voor 't laetste, te mogen sien, ende spreecken. 't Welck doende, &c.

Was onderteyckent:

Maria van Olden-Barnevelt.

R. van Olden-Barnevelt.

Maria van Olden-Barnevelt.

Willem d'Olden-Barnevelt.

Anna van Brandtwijck.

Walburg van Marnix.

Dese Requeste hebben beyde de Sonen / des 'smorgens/ voor vier uyren/gelevert aen Niclaes de Voogt, Burgermeester van Aernhem/ een van dese Rechters: die aennam het selve te presenterẽ/ gelijck hy gedaen heeft. Daer op gevolgt is/ dat de Rechters des morgens/ omtrent ses uyren/ den Deurwaerder/ Jan Henderson, sonden in sijn Ed: kamer/ ende seyde/ dat den Predicant/ Anthonius Walæus, soude willen by de Heeren komen: Walæus wederom gekomen zijnde/seyde tot sijn Edelheyt: Heeft mijn Heer geen lust/ ofte begeerte/ om sijn Huysvrouwe/ ofte Kinderen/ oft yemant van sijne Vrienden/ te spreecken: Men en seyde hem niet/ dat sijn Huysvrouwe ende Kinderen/ Requeste/ tot dien eynde/ over gegeven hadden/ ende versocht/ om hem noch te mogen sien/ ende spreecken. Hy soude/ mogelijck/ ander antwoort hebben gegeven: maer meende of 'er noch eenige courtoisie/ op 't laetst/ by dese wreede ende onrechtveerdige Rechteren / mocht geweest hebben/ende dat dit procedeerde uyt haer eygen movement/ so gaf hy dese antwoort in effect: Neen, den tijdt begint te naecken; het soude een nieuwe alteratie maecken (want het was na ses uyren 'smorgens) Walæus ginck weder by de Rechteren / ende dede rapport. Daer na hebben sy/ op de voorsz. requeste/ dit volgende appoinctement gestelt.

Wat op de Requeste gevolgt is.

Groote boosheydt der Rechteren.

Den Man ende Vader van de Supplianten, gevraegt zijnde, of hy begeert, dat eenige van de Supplianten noch by hem komen, heeft verklaert, sulcx niet goedt te vinden, seggende, dat het te groote alteratie soude maecken, soo voor hem, als voor henluyden selfs, waer toe desen de Supplianten dienen sal, voor Acte van verklaringe.

Het appoinctement op de voorsz. Requeste.

Gedaen

Gedaen in de vergaderinge van de Heeren Rechteren, den dertienden May, 1619. *Ter ordonnantie van de voorsz. Heeren Rechteren,*
By my, ende was onderteyckent : *H. Pots.*

De Princesse/ weduwe Douagiere, van de Prince van Orangien, hooghloff: mem: verstaen hebbende/ dat sijn Ed: by de Rechteren gecondemneert was/ om te sterven/ en konde het selve eerst niet geloven; maer verstaende/ dat sulcx waerachtig was/ is met een uytnemende bedroeftheyt bevangen geweest/ ende/ verhopende noch yet/ voor sijn verlossinge/ met haer voor-bede/ te mogen doen; heeft audientie versocht by Sijn Excellentie; maer het is afgeslagen.

De Princesse, weduwe Douagiere van den Prince van Orangien, wert audientie afgeslagē.

Den Ambassadeur van den Koninck van Vranckrijck/ du Maurier, hebbende te vooren/ door last van den Koninck/ sijnen Meester/ soo met den Heere van Boissise, extraordinaris Ambassadeur van den selven Koninck/ seer veel moeytens gedaen voor sijn Edelheyt/ soo by der selver propositien oock te sien is/ verstaen hebbende de Sententie des doots/ over den selven gestreken/ heeft alsnoch/ om sijne Majesteyts last te mogen voldoen/ audientie versocht aen de Heeren Staten Generael; maer als hem dit afgeslagen is geworden, heeft hy 't selve seer qualijck genomen. Dies niet temin/ heeft hy den navolgende brief noch geschreven/ ende gesonden aen den Heere van Brakel, ende Dort, om den selven in de Staten Generael gecommuniceert te worden/ verhopende dat noch eenige moderatie/ ofte veranderinge/ in de Sententie soude werden gedaen. Daer aen men merckte de neerstigheyt van den Ambassadeur. Te vier uyren/ 's morgens/ ontfangt hy de tijdinge van dit strenge vonnisse. Voor bijden versoeckt hy audientie/ die hem geweygert wert. Te ses uyren sendt hy desen ernstigen brief/ door last van sijnen Koninck. Doch is alles te vergeefs geweest. Den ouden Man moest doot/ daer en was geen ander raet/ noch remedie. Den brief/ aen de Staten Generael/ was luydende/ als volgt.

Den Ambassadeur van Vranckrijck, wert audientie geweygert.

Brief des Ambassadeurs van Vranckrijck, Maurier, aen de Heeren Staten Generael.

MYN HEEREN:

ICk hadde wel gewenscht V L. in uwe Vergaderinge, van wegen den Koninck, mijnen Meester, aen te spreecken, omme het subject, dat sich vertoont; hebbende expres bevel van sijne Majesteyt gehadt, om, tot den eynde toe, sijne diensten te continuëren, over de tegenwoordige gelegentheent. Ende, tot desen eynde, heb ick huyden ochtent vroeg, voor vijf uyren, gesonden, omme te bidden de Heeren, van *Brakel* en *Dorth*, uyt de Provincie van Gelderlant, om aen V L. te versoecken audientie: Soo en wil ick nochtans niet nalatich zijn, in mijnen plicht, volgens de ordre, die sijne

Majesteyt belieft heeft my, over dese sake te geven. Ick neme dan mijn toevlucht tot dit papier, om U E. te seggen, dat, verstaen hebbende eerst huyden ochtent, ten vier uyren, dat de Rechteren, by U E. over den gevangenen genomineert, eyndelijcken, tegen sommige der selver, een Sententie hebben gepronuncieert, ende voornamentlijck tegen den Heere van *Olden-Barnevelt*; dat oock desen dach bestemt is, omme hem te doen ontfangen de strengheyt des vonnis.

Sijne Majesteyt heeft my, over lange, belast, dat, dit gebeurende, ick V L. soude aenseggen, om de plaetse, die hy, onder u Bontgenooten, besit, dat hy volhart in V L. te bidden, en te vermanen, dat gy doch, in dese saecke, goedertierentheyt soudt willen gebruycken. Tot welcken eynde ick deselve redenen gebruyke, die ick, van sijnent wegen, op den eersten deses, vertoonde; de welcke ick oock (volgens U E. versoeck) u L. by geschrifte, 'sanderen daegs, overgelevert hebbe. Sijne Majesteyt en pretendeert niet verder, in de kennisse der beweegende oorsaken deses vonnis, te treden, na dien gy de selve hem niet en hebt willē communiceren: maer, voorwaer, hy meynt, ende oordeelt, dat, in dien daer yets, aen de verseeckertheyt van desen Staet, ontbreeckt, dat het selve niet vervult en sal werden, met het weynich bloets eens ouden Mans, noch overich zijnde, die door den loop der natuyren, ende sonder hulpe van eenig gewelt, niet en kan vermijden, ofte moet de doot, seer haest, sijn rantsoen betalen. Derhalven, om reden wille, die ick U E. vertoont hebbe, ende gy E. beter oordeelen kondt, streckt den Raedt sijns Majesteyts, tot de sparinge ende verschooninge van het leven eenes oudtsten Officiers deser Republijcque, tot de welcke dit advijs beter past, ende heylsamer bevonden sal werden, dan tot het particulier van sijnen persoon selfs, waer van nu gesproocken wort. Want in een oogenblick kan hy van sijn ellende verlost worden, die oock geenig wederkeeren onderworpen sal zijn: maer de quaden, die u Vaderlant daer af ontfangen sal, sullen, mogelijck, eenen grooten sleep met sich brengen. Want behalven dat het seer vremt bevonden sal worden, dat gy L. geen medogentheyt en hebt over dien, die sijn leven gebruyckt heeft, u L. wel dienende, sal ick u seggen met vrymoedigheyt, die eenen Dienaer, soodanigen grooten Konings, gevoeglijk is, dat, indien gylieden dese rigoreuse executie toelaet, gy L. met den welcken sy luyden gemeynschap, in

Des Konings van Vranckrijcx goede redenē, om te sparen het bloet deses ouden Mans.

Met recht wort dit seer vremt gevonden.

adry-

advijsen gehadt hebben; maer sich oock vol quellinge ende verachtinge vinden, ende sware benautheyt, op soo veel Magistraten, die men in dese Provincie afgeset heeft, laden sult. Want met welcke soetigheyt, men oock de bitterheydt deser medecijnen sal willen verminderen; soo sullen sy, sonder twijffel, sich niet alleen op een nieuw, in desen persoon, verslenst ende verwelcket houden: 'twelck sijne Majesteyt gelooft, ende meynt, dat gy L. door uwe wijsheyt, behoort voor te komen, ten eynde, dat in de plaetse van een wonde te genesen, men de selve niet en verkanckere. Tot welcke redenen, die V E. seer na raken, hy noch voegt (ten overvloet) de gantsche geaffectioneerde intercessie: U L. biddende, te gelooven, dat hy een lange heugenisse houden sal van het uytstel, dat gy L. sijnen goeden raet aengedaen hebt.

Uwe Ho: Mo: hebben verscheyden middelen, om met haer eer ende verseeckertheyt, de straffe te verwisselen, die men segt, dat hem soude opgeleyt zijn: 't zy dan, hem bannende in een sijner huysen, ten platten lande, onder de borgtochten van alle sijne Magen, dat hy niets en sal attenteren, nochte met yemant communiceren, daer gy jalousie soudt mogen over hebben: 't zy oock met hem uyt dese Provincien te bannen, daer gy 't alderbequaemst soudt mogen vinden.

Sijne Majesteyt bidt U E. wederom, ende sal U L. oock even soo grooten danck weten, acht te nemen op sijn tusschen-spreeckinge, daer af U E. achterdeel, ende hy misnoegen hebben sal, indien gy die anders gebruyckt.

My en resteert niet meer, dan Godt te bidden, dat hem believe V E: over dese saecke, in te blasen den geests des sachtmoedigheyts, ende niet te weygeren de eenige bede, die sijn Majesteyt oyt aen V E. versocht heeft: geloovende (soo 't u l. belieft) dat ick ben

Mijne Heeren, &c.

In den Hage, op maendag, den 13. May. 1619. voor den middag ten ses uyren.

Den eerste ende eenige bede / die den Koninck van Vranckrijck doet doen / wert soo grooten Koninck geweygert; soo seer waren de herten ende gemoederen tegen desen ouden afgesloofden Man / ende haren outsten ende getrouwsten Dienaer / verbittert. O aldergrootste ondanckbaerheyt ende wreetheyt! O bittere bloetgierigheyt!

Desen brief sondt hy/ met dit navolgende briefken/ aen de Heeren/ Brakel ende Dorth.

Mijne Heeren:

NA dien ick geen audientie verkrijgen en kan, by mijn Heeren de Staten Generael, volgens de bede, die ick aen V E. desen ochtent, ten vijf uyren, gedaen hebbe: Soo schrijf ick desen aen haer, die den brenger deses, u L. overleveren sal, den welcke ick V E. bidde, haer, voor de executie, te willen laten sien; die men segt, dat al bereyt is: want hier aen is Hun, sijne Majesteyt, ende My, gelegen: Die ben

Mijne Heeren, &c.

In den Hage, den 13. May 1619. Ten ses uyren, voor middah.

Het scheelt veel/ dat den Heere Ambassadeur de gemoederen/ met sijn schrijvens/ eenigsins soude hebben versacht/ of deselve beweegt tot eenige moderatie ofte medelijden/ dat/ ter contrarie/ deselve Heeren Staten Generael/ meenende dat den voorsz. Heer Ambassadeur/ dit uyt sijn selven dede/ 't selve seer qualijck hebben genomen: soo 't wel heeft gebleecken/ dat sy oock aen den Koninck/ namaels/ over hem geklaegt hebben/ als of hy die factie/ hier te Lande/ hadde helpen stijven/ ende buyten sijnen last gedaen in dese saecke. Doch den Koninck/ ende sijnen Raed/ hebben 't selve schrijven/ ende oock dese harde proceduyren/ seer qualijck genomen/ approberende 't gene sijne Ambassadeurs/ 't sy gelijckelijck/ of elcx in 't bysonder/ hebben gedaen/ dat sy 't selve/ door sijne Majesteyts ordre/ hebben gedaen: ende dat du Maurier noch veel meerder last/ op dit subjeect/ gehadt heeft; toonende een groot mishagen te hebben aen alles.

Gemerckt/ sijne Majesteyt/ ende desselfs Raden/ meenden/ dat sijne gematigde raden seer vorderlijck/ voor den welstant van desen Staet/ souden zijn geweest: maer dewijl men daer na niet en heeft willen luysteren/ soo wenschte sijne Majesteyt / ende die van sijnen Rade/ dat de Republijcke haer wel mach vinden by de harde middelen / die men heeft willen gebruycken. Ende dat sijne Majesteyt hem voortaen sal doen resolveren/ sich met sijn eygen saken te bemoeyen / latende d'andere haer selven/ uyt haer verwerringe ende confusie/ selfs ontwerren/ ende meer andere; daer uyt men wel sien konde / dat sijne Majesteyt seer qualijck was nemende het kleyn respect / dat men hem was dragende/ &c. Godt geve/ dat het dese Republijcke niet erger en bekome/ te weygeren soo grooten Koninck / soo kleyne bede / van te sparen het bloet eens twee-en-tseventig jaren ouden Mans.

Weder keerende daer wy 't gelaten hebben: Soo heeft den voorsz. E: Heere van Olden-Barnevelt wel gemerckt / uyt de mine van den

Pre-

Predicant/ Lamotius, dat hy sijn versoeck aen hem gedaen/ om 't selve sijne Huysvrouwe/ en Kinderen te seggen/ niet en soude doen; ofte daer aen twijffelende/ dewijle hy/ in sulcke gelegentheyt/ hem niet geweerdigt en hadde/ eenige antwoorde te geven: ende heeft daerom vander Meulen gesonden aen de Heeren Rechteren/ om de selve af te vragen/ of hy noch een kleyn brieffken soude mogē schrijven aen sijn Huysvrouwe ende Kinderen/ in faveur van sijn dienaer: Vander Meulen quam/ omtrent seven uyren/ rapport doen/ dat de Heeren 't selve consenteerden; ende bleef so lange in de kamer/ tot dat sijn Ed: 't selve geschreven hadde/ seggende: dat het de Heeren begeerden te sien. Sijn Ed: seyde: Wat willen de Heeren daer aen sien, het is maer in faveur van Jan. Hy antwoorde/ de Heeren hebben 't my belast/ dat ick het haer eerst brengen soude: Alsoo wert het hem gelevert/ ende hy brachte het by de Rechters/ om te visiteren. Het voorschreven brieffken was luydende/ als volgt:

Hy mach, op 't laetst, niet een kleyn briefken, aē sijn Huysvrou en Kinderen, schrijven, of het moet gevisiteert zijn.

Seer lieve Huysvrouwe ende Kinderen, het gaet met my ten eynde. Ick ben, door Godes genade, wel gerust: Ick hope dat gylieden van gelijcken sult wesen, ende alles, met onderlinge liefde, eenigheyt ende vrede, helpen overwinnen, als ick, op het alderhooghste, voor mijn laetste bede, zy biddende. Jan Francken heeft my veel jaren, wel, ende getrouwelijck, gedient, oock in dese mijne aflictien, ende sal, ten eynde toe, by my blijven: Hy behoort u gerecommandeert te wesen, om hem, soo by u selven, als andere, te helpen vorderen, tot eenige goede conditie. Ick bid u lieden, 't selve te doen. Ick hebbe sijn *Princelijcke Excellentie* doen bidden, dat hy mijn Sonen, ende Kinderen, soude willen in sijn goede gratie houden, daer op my genadelijcken geantwoort is, so lange gy wel doet, sulcx geschieden sal. Ick recommandere het u in de beste forme: ende bevele u allen in Godes heylige bewaringe. Kust malkanderen, ende alle mijne Kints Kinderen, voor de laetste mael, in mijnen naem, ende vaert wel.

Sijn Ed: leste briefken, aen sijn Huysvrouwe en Kinderen.

Uyt de Kamer der droeffenisse, den 13. May, Anno 1619.

Onder stont:

Uwe seer lieve Man ende Vader. Was onderteyckent:

Ioban van Olden-Barnevelt. Post dato,

Wilt Jan Francken wat, tot mijnder gedachtenisse, geven.

De trommelen hadden al/ 's Morgens vroeg/ tusschen drie ende vier uren/ beginnen te gaen/ om de soldaten te vergaderen. Als de soldaten vergadert waren/ quamen sy/ in ordre/ aentrecken/ elck op sijn plaetse/ daer se bescheyden waren. Op het binnen-Hof stont de Guarde van Sijn Excellentie, de Compagnie van den Heere van Bredenrode, ende Hopman Wevers Compagnie. Men seyde/ dat dese Compagnien soo versterckt waren/ uyt andere Compagnien/ datse wel 1000 of 1200 sterck waren. Voor het Hof/ op 't buyten-Hof/ op de groote plaetse/

De trommelē gaen, om de soldaten te vergaderen.

ende

ende voor de andere poorten van 't Hof / stonden de Guarde van den ouden Prins van Orangien, hoog looff: mem: De Guarde van sijn Gen: Graef Ernst van Nassauw, ende de Compagnien van de Engelsche Colonels. Ondertusschen waren de Staten Generael vergadert/ ende oock quamen de Heeren Rechters boven. Voor ses uyren / en mocht sonderlinge niemant boven komen : Maer na seven uyren/ wert'er een yegelijck / die 't geliefde te sien / by trouppen / door de Soldaten / ingelaten: soo dat'er/ by gissinge/ over 3000. persoonen/ op 't binnen-Hof / waren. Het Schavot was/ dien selven morgen/ seer vroech/ gemaeckt/ voor de vensters van den trap/ voor de groote Sale van 't Hof; ende de vensters wierden tot een deurganck gemaeckt/om op het Schavot te komen; het zant wiert'er op gebracht: ende men hadde vergeten een kiste / ofte doot-vat/ te doen maecken : ende soo wert'er een slechte kist / van vier ongeschaefde deelen / die over een tijt lanck / voor een / die een nederlage gedaen hadde/ (ende kreech pardon) inder haest/ op 't Schavot gebracht.

Walæus wederom gekomen sijnde uyt de Kamer van de Rechters/ seyde/mijn Heer/ De Heeren seggen dat het begint tijt te worden. Gelieft mijn Heer hem te prepareren. Sijn Ed: seyde ja/ seer wel/ willen wy dan gaen? ende stont op om te gaen. De Predicanten vraegden/ gelieft mijn Heer/dat men noch eerst een gebet doe. Sijn Ed: seyde ja. Walæus dede het gebet/'t welck gedaen zijnde/ is sijn Edel: uyt de Kamer gegaen / ende heeft de Predicanten/ met den Geweldigen Generael/ sijn dienaer/ ende de twee soldaten de handt gegeven/ ende adieu geseyt / ende is gegaen / tot voor de Kamer van de Rechters. Den deurwaerder sach sijn Edelh: komen/ seyde het de Heeren aen. Den deurwaerder quam terstont wederom/ en seyde/ mijn Heer het is een misverstant / mijn Heer sal gelieven noch wat te wachten. Ende is doen wederom gegaen na sijn Kamer / wel een half uyre / of meer/ ende ginck sitten lesen in sijn Fransch Psalm-boeck. Daer na is den

Wort uytgehaelt, en in d'audientie gebracht.

Geweldigen Generael/met vander Meulen gekomen. Den Geweldige seyde/ gelieft mijn Heer te komen? Sijn Edel: is opgestaen. Uyt de Kamer gaende/seyde tegen den Geweldige : Heer Geweldige, ick hebbe u altijdt een goet vrient geweest. Den Geweldige seyde / als gy doet mijn Heer/ het is my leet/ dat ick mijn Heer/in dese gelegentheyt/dienen moet. Sijn Edelh: meende dat de sententie soude gelesen worden in de Kamer van de Rechters / ende meynde daerin te gaen. Den Geweldige seyde / mijn Heer het is beneden/ ende ginck voorts de trappen af. Beneden komende/ stonden veel soldaten in 't geweer/ daer sy lupden tusschen deur gingen. Binnen in de audientie / op de

Verachtelijck.

Rolle/saten de Rechters/met drie Fiscalen/ende den Secretaris Pots. Daer komende / stonden aldaer drie Spaensche stoelen. Pots seyde:

Contenantie, in 't

sidt daer neer , wijsende na de stoelen. In het lesen van de sententie heeft sijne Edelh: verscheyden malen/ hem sitten keeren/ ende drayen/ soms-

ſomtijts oprijſende van den ſtoel/ende de mijne maeckende/om te antwoorden: maer Pots las al voorts/ſoo dat hy niet konde ſpreecken. *hooren van de ſententie.*

Als de ſententie geleſen was/heeft ſijn Ed: dit geſproken: De Rechters ſetten veel in mijne ſententie, dat ſy uyt mijn confeſſie niet en ſullen treecken, datmen dit daer by voege. Voorts ſeyde hy: Ick dachte dat het de Heeren Staten Generael genoech ſoude geweeſt hebben met mijn lijf en bloet; dat mijn Huyſvrouw ende Kinderen ſouden mogen behouden, het gene dat'er is. Is dit mijn Recompenſe voor drie en veertich jaren dienſt, die ick de Landen gedaen hebbe? Voocht ſtont op / ende ſeyde: u ſententie is geleſen/ ende wees metter haut/ ſeggende: voort, voort. Ende is ſijn Edelh. voorts gegaen van de Rolle onder de zale/ ſeer kloeckelijck / met ſijn ſtocken in ſijne handt. Sijn dienaer hadde ſijn Edel. gevat/ onder den arm/ ende leyde hem/tot op het Schavot. Daer komende / ende ſiende dat'er niets en was om te knielen/ ſeyde ſijn Edelheydt: Iſſer niet een ſtoel, of kuſſen, om te knielen. De Geweldige woude ſenden/om een ſtoel te halen: Sijn Edel. antwoorde niet / ende knielde neder/ op de bloote plancken. Sijn dienaer hieldt ſijn Ed. in ſijnen arm/tot dat het gebedt gedaen was. Johannes Lamotius dede het gebedt. In 't ontkleeden/ſeyde ſijn Edelheyt/dat die niet aen my komt, wijſende na den Beul. Heeft ſelfs ſijn wambais metter haeſt/ ontknoopt/ ende ſeyde/ haeſt u, haeſt, u. Ontkleet zijnde/ heeft hem gekeert na het volck/ ende ſeyde: Mannen, gelooft niet, dat ick een Landt-verrader ben, ick hebbe oprecht, ende vroom gehandelt, als een goet Patriot, ende die ſal ick ſterven. Ende ſeyde: geeft my mijn muts, ende heeftſe ſelfs voor ſijn oogen getrocken. Als ſijn Edelh. na 't ſandt ginck / ſeyde hy: Jeſus Chriſtus ſal mijnen Leydtſman zijn. Heere Godt, Hemelſche Vader, ontfangt mijnen Geeſt, ende ſach na den Hemel. Als ſijn Ed. op 't ſant meende te knielen/ met het aengeſicht na het ſuyden/ ſeyde de Geweldige: Mijn Heer ſal gelieven aen d'ander ſijde te gaen / om de Son in 't aenſicht niet hebben. Als ſijn Ed. op 't ſant knielde/nam ſijn Ed. dienaer ſijn leſte affcheyt van hem. Sijn Ed. ſeyde: Maeck'et kort, maeck'et kort. De Geweldige/ende den Beul / ſeyden tegen ſijn dienaer/ gaet aen d'eene zijde. Soo haeſt als hy af gegaen was/ is den ſlach gegaen. Met dat ſijn Edelheyts dienaer het bloet ſach / kreech hy een grooten ſchrick / ende pijn voor ſijn herte. Den Beul van Uytrecht gaf hem den ſlach; ende het bloet liep met drie / ofte vier ſtercke ſtralen/ uyt het lichaem. Daer waren vele menſchen/ die hare neuſdoecken in ſijn bloet nat maeckten. Andere namen een deel van het ſant/met het bloet gemengt/ in hare neuſdoecken/ eenige ſneden het bloet uyt de plancken/ende de leun van het Schavot/doch niet al uyt eenderley meeninge. Het lichaem wiert by de Staten Boden van Hollandt / met ſijne kleederen/ in de Kiſte geleyt / ende loſſelijck toegeſpijckert/ ende in de Capelle/ op 't Hof gebracht/ende aldaer geſtelt.

Sijne propooſten, na 't leſen.

Uyterſte verachtinge, voor ſo een Man.

Edel gemoet: Reſolutie

Reſolute aenſprake, tot het volck.

Chriſtelijk eynde.

Reſolutie.

Tot nader verificatie van 't verhaelde / vinde ick goedt / den Leser mede te deylen dese navolgende Missive / ter selver tijdt geschreven by een / die alles gesien en gehoort heeft.

Mon Cousin,

ICk en kan niet nalaten uwe E. mede te deylen van 't gene, dat my in twee dagen herwaerts bejegent is, en 't droevich spectakel, dat ick binnen dien tijdt gesien hebbe. 't Is gebeurt, dat ick met mijn Moeder eergisteren avont, omtrent ten elf uyren, van seecker goet vrient quam, daer wy ten eten geweest hadden: Komende aen de voor-poorte van het binnen-Hof, die wy buyten ordinaris vast gesloten vonden, hebben wy versocht aen de Schiltwacht, deselve te openen, hem seggende, dat wy op het Hof woonden; waer over hy de Lieutenant van 's Princen Guarde (die selfs mede waeckte) voorgeroepen heeft. Neffens hem quam den Sergiant, *Pieter Bijl*, die ons wel kende, ende hem seyde, dat wy daer lang woonachtig geweest hadden: Soo dat men hier door de poort opende, en ons deur liet. Wy binnen komende, vonden groote veranderinge, sagen twee trommelen onder de poort hangen. De Schilt-wachten verdubbelt: komende wat verder, sagen ten midden-wege van 't Hof, voor de groote Sael henen, een rij van seven a achte Soldaten, staende van 't noorden na 't zuyden toe, de welcke ons niet en wilden laten passeren: maer den voorschreven Sergiant *Bijl* hoorende, dat wy daer weder moeyte hadden, om te passeren, bracht ons daer voor by, en leyde ons noch voor by een ander ry soldaten, die omtrent de gevanckenisse van *Ledenberch* stonden. Soo dat wy met veel moeyten t'huys geraeckten, ons niet konnende imagineren wat 'er was. 's Anderen daechs 's morgens omtrent vier uyren, is *Mr. Rosa*, Griffier van den Hoogen Rade, tot onsen huyse gekomen, seggende, dat hy met veel moeytens soo verde gekomen was, beklagende 't groot verdriet, dat den Heere van *Olden-Barnevelt* aenstaende was: want, dat men vast besich was met het maecken van een Schavot, voor de trappen van de Sael, om den selven daer op te onthalsen; waer over ick my seer altereerde, en qualijck konde gelooven, sulcks waer te zijn. Soo dat ick my datelijck daer henen spoeyde, om te sien, of sulcx waer was. Daer komende vond' ick 't selve soodanich gestelt, als ick u E. verhalen sal. Voor eerst hebbe ick gesien, dat het Schavot gemaeckt wierde van een hoop leelijcke, ongeschaefde, vuyle deelen, of plancken, daer op een hoop vuyl, graeuw zant wierde geleyt, ende een oude leelijcke, vuyle doodt-kist, mede van rouwe deelen, de welcke langen tijdt te vooren op de plaets, op 't algemeyn Schavot gestaen hadde, om 't lichaem van een Fransman daer in te leggen, die de Soon van *Goswinus Meurskens* moordtdadelijck doodt-gesteecken hadde, en al verwesen was, om te sterven, ende van den *Prins* noch gepardonnert wierdt. Op dese voorschreven vuyle, ongepeckte doot-kist, heb ick gesien, dat twee vileyne Soldaten saten en speelden, wie de ziel van *Barnevelts* hebben

soude,

souden, Godt, of den Duyvel: hoorde oock veel vileyne spot-redenen van een deel quade gepassionneerde menschen, die daer waren. Terwijlen ick met groote patientie den tijdt verwachte, van de uyt-komste van de saecke, Soo quamen daer oock verscheydene Compagnien Soldaten, die nu al een wijle tijts in den Hage in guarnisoen gelegen hebben: ende wierden op 't binnen-Hof, in verscheyden plaetsen, in slach-oorden gestelt. Omtrent negen of thien uyren, quam daer een groot gedrang van volck, van de Rol afloopen, die daer geweest hadden, om de Sententie te hooren lesen, roepende, daer komt hy, daer komt hy. Soo hebbe ick na dit gedruysch sien komen den Heer van *Olden-Barnevelt*, vergeselschapt met den Predicant *Iohannes Lamotius*, ende *Niethof*, Lieutenant van *Prins Maurits* Guarde. Ick, die nevens het gat, of den deurgang stont, daer sy door moesten passeeren, om na 't Schavot te gaen, hebbe den Heere van *Olden-Barnevelt* hooren aldus suchtende seggen, als hy soo snooden preparatie ende sijn uyterste ongeval aldaer voor oogen sach, *Dit is een schoone recompensie voor mijn veertich-jarigen trouwen dienst, aen de Landen gedaen.* Waer op *Lamotius* seyde, Mijn Heer, ten is nu geen tijt daer van te spreecken; maer bereyt u tot Godt. Soo als men 't gebedt doen soude, wierd' ick, met meer andere, van daer gejaecht, soo dat ick my na beneden begaf, om my weder van een goede plaets te voorsien, op dat ick het alles te degen mochte hooren, en aenschouwen. 't Gebedt gedaen zijnde, heeft hem de Heer van *Olden-Barnevelt* na het volck gekeert, seggende, met luyder stemmen: *Mannen en gelooft niet, dat ick een Landt-verrader ben; maer sal sterven als een trouw Patriot van 't Vaderlant*: ende heeft hem doe met sijn knecht kloeckmoedich ontkleedt, ende met sijn eygen handen, (die van ouderdom beefden) een mutsken voor sijne oogen getrocken, ende is neder geknielt, daer hy van den Scherp-rechter geexecuteert wierdt. 't Hooft afgeslagen zijnde, wierde daer soo geweldich om 't bloedt gegrabbelt, d'een uyt nieusgierigheydt, d'ander uyt bloet-gierigheydt, d'eene dooptender hare neusdoecken in, d'andere namen 't bebloede zant, sommige sneeden stuckjens van 't hout af, daer 't bloedt op gesprengt was: Soo dat het bloedt wech geroofte was, in korter tijdt, dan gy desen brief soudt konnen lesen. Ja, dese bloedt-gierige menschen gingen soo aen, dat den eenen 't bloedt van den anderen kochte. Hebbe oock gesien een Boer, die seyde, komt, verkoopt my oock voor een halven Rijcx-daelder van *Barnevelts* bloedt, (het was wat bebloet zant) het welck hy in een neusdoeck knoopte, ende seyde, *Dat hy 't soo lang in een doosje bewaren soude, tot dat daer wraeck van genomen soude zijn.* Daer na is het lichaem, met het afgeslagen hooft, in de voorschreven kist geleydt, ende in de Hoofsche Kerck gebracht, aldaer het in een ander nieuwe eycken kist, (die door sijn kinderen daer bestelt was, ende volkomen lengte hadde) geleydt, ende het hooft weder aengeset, aldaer in een graf gestelt is, dat men seyde, hem selver toe te hooren. Dit alles verklare ick waerachtich ge-

 hoort

hoort ende gesien te hebben, op den twaelfden, ende derthienden Mey, deses jaers 1619. Niet meer, dan den Almogenden tot saligheydt bevolen; ende blijve, *Mon Cousin*, uwen geaffectioneerden Neve.

Ende was onderteeckent: *Pr. Henneman.*

Wat lager/ in de margie stont/ Actum Hage, den 13. Mey, 1619.

't Opschrift hield:

Aen mijn Cousin, *Abraham van der Bruggen*, studerende tot Leyden.

par Amijs.

Wat den dienaer van den voorsz. Heere van Olden-Barnevelt, na sijns Heeren doot, wedervaren is.

Hy wiert besocht, of hy geen schriften van sijn Ed: by hem en hadde.

Van der Meulen nam sijn Edelheyts dienaer waer/ ende seyde/ dat hy weder boven moest komen. Hy nam de klederen/ die hy sijn Ed: uytgetogen hadde/ ende brachtse boven. Van der Meulen seyde tegen hem/ gy moet noch niet uytgaen/ de Heeren willen u noch eerst spreecken. Na den middag/ als de Rechters wederom vergadert waren/ quam Pots, met vander Meulen, by hem in de kamer/ daer sijn Ed: gevangen hadde geseten. Pots seyde/ dat de Heeren hem belast hadden/ indien daer eenige schriften/ van sijn Heer/ waren/ dat hy daer van aenwijsinge doen soude. Hy seyde/ dat'er geen en waren; maer gaf hem een stucxken schoon papier/ dat hy wech geleyt hadde/ om somtijts yet op te teyckenen ende te schrijven/ en seyde; dat'er niet anders en was. Hy vraegde/ of hy geen schriften/ in sijn sack/ ofte broeck/ en hadde/ die hy oock betaste/ ende hem oock dede upthalen/ ende besach oock het gelt/ dat sijn Heer hem/ dien morgen/ gegeven hadde. Als hy upt de kamer ginck/ seyde hy/ de Heeren willen u noch eerst spreecken/ eer gy gaen meugt. Hy seyde/ wat willen my de Heeren meer spreecken! Ick ben soo gealtereert/ dat my niet veel en lust te spreken: ende badt hem/ dat hy de Heeren wilde seggen/ datse hem niet veel en wilden vragen; want hy door de alteratie/ geheel onbequaem was/ om veel te spreecken. Hy seyde/ ick sal 't de Heeren seggen. Men liet hem daer noch/ tot over acht uyren.

Middeler tijdt hebben de Weduwe/ ende Kinderen/ van sijn Edelheydt/ dese navolgende Requeste/ aen de Rechteren/ overgegeven.

Requeste van de Weduwe ende Kinderen, van den voorsz. Heer van Olden-Barnevelt, versoeckende het lichaem ter aerden te brengen: Aen de Ed: vermogende Heeren, de Gedelegeerde Rechteren van de Ho: Mog: Heeren Staten Generael.

Versoecken ootmoedelijck, de bedroefde Weduwe ende Kinderen van salig: ged: den Heere van *Olden-Barnevelt*, dewijle U E: Met believt heeft, hare gewesene Sententie, aen sijn persoon ter executie te stellen, dat het deselve gelieve, ten reguarde van sijne groote diensten, den gemeenen Vaderlande soo lange Iaren gedaen, hun Suppliantes gunstelijck toe te laten, sijn doode lichaem eerlijck te mogen begraven, binnen de Heerlijckheyt van Berckel, met de minste Ceremonie, sulcx anderen.

anderen van sijn qualiteyt, in gelijcke occurrentie, altijdt vergunt is geweest. 't Welck doende, &c.

Op de Requeste stont: Aldus geappoincteert.

De Heeren Rechteren verklaren, haer niet gelast te vinden, yet te veranderen in de Resolutie, desen aengaende, op heden by de Heeren Staten Generael, op gelijck versoeck genomen. Verstaende, dat de Supplianten, haer daer na sullen moeten reguleren, ende haer verdragen van eenige Ceremonien, van luyen, ofte wapen-hangen, te gebruycken. Apostille.

Actum in de vergaderinge van de voorsz. Heeren Rechteren, desen 13. Mey, 1619. Onder stont:

Ter Ordonnantie van de selve voorsz. Heeren Rechteren, By my: ende was geteyckent: *H. Pots.*

's Avonts omtrent half negen uyren/ heeft Niclaes de Voocht/ (staende gereet/ om wech te gaen/ voor de deure van de Rechters/ by hem hebbende Mr. Jacob van Broeckhoven, van Leyden/ den Fiscael Duyck, ende den Griffier/ ofte Secretaris van de Rechters/ H. Pots) den dienaer van den voorschreven Heer van Olden-Barnevelt, by hem geroepen/ ende vraechde hem/ wat sijn Heer al geseydt hadde: hy antwoorde/ hy heeft my niet anders geseyt/ dan dat ick sijn Huysvrouwe/ Kinderen/ ende Kintskinderen soude groeten/ van sijnen t'wegen/ ende datse met malkanderen in liefde/ ende eenigheydt souden willen leven. Hy vraechde/ of sijn Edel: niet anders geseydt en hadde: hy antwoorde neen; de soldaten hebben 't wel gesien/ ende hy en heeft my alleen/ niet een woordt konnen spreecken. Hy vraechde hem voorder/ of hy geen schrift van sijn Heer en hadde: hy seyde neen. Voocht seyde vorder/ het goet dat in de Kamer is/ ende de kleederen/ die gy u Heer hebt uyt-getogen/ sult gy altemael hier laten/ tot nader last/ het gene u toe komt/ meucht gy mede nemen. Het gelt dat u Heer by hem hadde/ waer is dat? Hy seyde/ mijn Heer heeft het my gegeven: sy seyden/ wy sullen 't u dan laten houden. Gy hadt laestmael al wat qualijck geschreven/ ende gesprooken; maer wy vergeven u dat/ ende siet wel toe/ dat gy u nergens mede en moeyt/ met yet te seggen. De Heeren hebben gedaen dat sy meenen te verantwoorden. Gy meucht nu gaen/ wy ontslaen u. Hy seyde/ ick hebbe nu hier soo lange geseten/ de Heeren behoorde my dat wel te recompenseren/ want ick hebbe nu geen avancement te verwachten. Voocht seyde/ in dien gy u wel draecht/ wy sullen u alle faveur doen/ maer wy konnen. Den Fiscael seyde/ draecht u wel/ gy sult noch wel een Man worden. Gy hebt u Heer getrouw gedient. Doen is vander Meulen met hem in sijns Heeren Kamer gegaen/ ende haelde alle het goet dat hem toe quam/ uyt de Kamer. Vander Meulen seyde hem oock/ dat de Heeren geseydt hadden/ in dien Mevrouw ende Kinderen begeerden een ander kiste met een wassen kleet/ om het doode lichaem in te leggen/ dat sy 'er een souden laten maecken/ ende dat sy 't/ van dien selven. Sijn Edelh: dienaer wiert ontslagen.

selven nacht doen souden / hoe eerder hoe liever / ende in dien sy begeerden / dat'er drie ofte vier van 't volck/ tot getuygenisse / by souden zijn/ om te begraven/ dat sy 't wel doen mochten/ ende alsoo is hy na huys gegaen / ende seyde 't gene hem belast was/ by vander Meulen. Seyde mede dat'er over de dertig vellen schrifts waren onder een stoel genaeyt / alle by sijn Heer saliger gedachtig eygen hant geschreven/de welcke meende dat het aldaer best bewaert soude wesen. Doch overmits de Kinderen wat te sorchvuldig waren/om den voorsz. stoel te hebben / soo heeft men te eer suspicie gekregen / ende alsoo hebben de Rechters de selve gekregen / ende (soo men seyt) hebben sy de selve al ongelesen doen verbranden. Doch/ of sulcks waer is/laet ick daer/ altijdt sijnse soo sorchvuldig bewaert/ datse niet lichtelijck en sullen in 't lichte konnen komen / 't welck groote schade is / dat de waerheydt alsoo is verdruckt geworden.

Het lichaem is daer na schoon gemaeckt/ende gewasschen/ende gesuyvert / alsoo met het hooft in een nieuwe kiste / ende wassen kleet geleyt/ende met weynich Ceremonien / in presentie van verscheyden persoonen/ eerlijck begraven. Ende hoewel sy geen wapen mochten voor de deur hangen ; soo is nochtans het huys van binnen behangen met swart laecken/ ende met wapenen/ gelijck sulcks behoort.

Dit is het eynde / ende loon geweest / van desen getrouwen voorstander van des Vaderlants Vryheydt / Hoogheydt/ Gerechtigheyt/ ende Privilegien. De Sententie/ by de Rechters over hem gegeven/ is luydende/als volgt :

SENTENTIE,

Uytgesproocken,ende geprononcieert, over *Iohan van Olden-Barnevelt*, gewesene Advocaet van de Landen van Hollandt ende West-Vrieslandt : ende geexecuteert den dertienden Mey, Anno 1619; *stylo novo*, op 't Binnen-Hof, in 's Graven-Hage.

Alsoo Johan van Olden-Barnevelt, gewesene Advocaet van de Landen van Hollandt ende West-Vrieslant/ tegenwoordig gevangen/ den Heeren Commissarisen/ by de Hooge Mogende Heeren Staten Generael/ tot examinatie van sijn Persoon geordineert ; ende daer na den Heeren Rechteren / by de welgemelde hare Ho: Mog: tot vordere kennisse / ende judicature van sijne saecke / gecommitteert / buyten pijne/ ende van-

banden van psere/ a bekent heeft: ende dē selven Heeren Rechteren bovens b gebleken is/ dat/ niet tegenstaende niemant geoorlooft en is den bandt/ ende fundamentele Wetten/ daer op de Regeringe der vereenigde Nederlanden gefundeert is/ ende de selve Landen/ door Godes genadigen zegen/ tegens alle gewelt/meneen ende machinatien haerder Vyanden/ ende quaetwilligen/ tot noch toe beschermt zijn/ te violeren/ ofte te verbreecken: c hy Gebangen hem onderstaen heeft den standt van de Religie te perturberen/ ende de Kercke Gods grootelijcx te beswaren en te bedroeven: tot dien eynde sustinerende/ende in't werck stellende exorbitante/ ende/ voor den Staet der Landen pernitieuse maximen: ende/ onder dien/ krachtig gesustineert/ ende velen ingescherpt/ ende/ door sijne Complicen/doen inscherpen heeft/ dat elcke Provincie/ in 't sijne/ alleen toequam de macht/ omme over de Religie te disponeren: ende dat d'andere Provincien haer daer mede niet te bemoeyen en hadden. d Dat hy Gebangen/ sonder last/ hem verbordert heeft/ t'sijnen huyse/ te ontwerpen ende te dicteren/seker Protest/op den Name van de Provincien van Hollant/ Utrecht ende Over-Yssel conjunctim/ daer by sy t'samen/by forme van complot/ tegens alle ordre/ in de vergaderinge van de Heeren Staten Generael gebruyckelijck/ protesteren/ dat de Gedeputeerden van de Provincien/ die de Synode Nationael vorderden/ souden wesen Autheurs ende veroorsaeckers van groote onheylen/en inconvenienten. e Dat hy/verachtende de salutaire Raden van verscheyden Princen/ Heeren/ ende notable Personnagien/ soo van binnen/als buyten

a Dese bekentenisse, soo men die mocht sien, soude sulcx niet mede brengen.

b Dit blijck sullen sy langsaem by-brengen.

c Dit heeft hy niet bekent: is oock niet gebleken, maer wel het contrarie; dat hy het Landt heeft gesocht in stilte ende tot ruste te helpen, tegen de perturbateurs.

d Verkeerdelijck geinterpreteert, want dat 'er mach gedaen zijn, is, door last van sijn Principalen, ende versoeck van de andere, geschiet, ende geen doodt-straf waerdig, al waer 't soo ten alderquaetsten, tegen de waerheyt wert verbreyt.

e Is geheel valsch, en't contrarie is waerachtig: heeft hem niet tegens de ware remedien gestelt, maer die gevordert.

'sLants / hem met alle macht gestelt heeft tegens de remedien/dienende tot restauratie van den voorsz. Stant. f Dat hy oock/om te vorderen / ende staende te houden sijn voorgenomen desseyn / eenige van de machtigste Potentaten / met onbehoorlijcke en sinistre practijcken/ geabuseert : ende omme de selve te abuseren / de Ambassadeurs van de Generaliteyt / op sijn eygen authoriteyt / met onwaerachtige middelen geinstrueert/ ende doen instruëren heeft. g Dat hy hem oock niet ontsien en heeft te schrijven aen den Ambassadeur/ van wegen de Generaliteyt/ by sijne Majesteyt van Groot Brittannien residerende:dat by aldien/ van wegen de selve Majesteyt/ in 't stuck van de Religie/ yet geschreven soude werden/ dat het selve soude dienẽ gedaen aẽ de Staten van Hollant. Dat hy niet en soude laten schrijven/ sonder hem/ Gevangen alvorens toe te seynden / 't gunt geschreven soude werden / en daer op wachten sijn advijs/ voor het seynden van eenige brieven / ofte dat men de brieven seynden soude aen hem/Gevangen/om die over te leveren/ ten dienste : h assumerende sulcx/aen hem selven de Authoriteyt/ in de Regeringe van 't Lant. Dat hy/ Gevangen/mede hem vervordert heeft / op den Naem van de Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant/ i te schrijven aen sijne Koninckljcke Majesteyt van Vranckrijck/k dat de Heeren Staten Generael / in 't uytschrijven van 't Synode Nationael / usurperen den Naem van de Staten Generael / ende dat de selve/ sijne Majesteyt / believen wilde / geen van sijne Onderdanen / tot de selve Synode/ te laten komen; maer veel eer die van Hollandt/ tegens de factien van de anderen/te assisteren.

f Is onwaerachtig.

g Hy was in dienst van de Staten van Hollandt, welckers welvaert hy socht te behertigen.

h Quade interpretatie ende illatie : want, ter contrarie, heeft hy, volgende sijnen eedt, alle vlijt aengewent, dat die souden blijven by die gene, diese toequam : ende niet werden ge-ursupeert met gewelt, van hun, diese niet toe-quam.

i Dat men de brievẽ toone.

k Heeft de gerechtigheydt van Hollandt, diese by alle tractaten, hebben getracht te behouden, niet willen gemeen maken.

l Dat hy Gevangen/ met quade saken/ doen versoecken/ ende van sijne Majesteyt van Groot Brittannien/ verkregen heeft seeckere brieven/ die hy Gevangen/ hier te Lande/ te voren selfs doen instellen/ gecorrigeert/ ende aen den voorsz. Ambassadeur over gesonden hadde/ streckende tot bevorderinge van sijn desseyn/ ende d'selve/ ten selven fijne/ aen de Heeren Staten Generael overgelevert heeft; verswijgende aen de selve/ in wat manieren die verkregen waren: schrijvende aen den den selven Ambassadeur/ dat hy den Gesanten/ dier tijt/ van wegẽ de Heeren Staten Generael/ in Engelandt wesende/ daer van geen kennisse en soude doen. m Dat hy Gevangen oock noch daer na/ tot meerder stijvinge van sijn voornemen/ door den voornoemden Ambassadeur doen vervolgen heeft/ omme noch eens gelijcke brieven te mogen verkrijgen; ende die niet konnende bekomen/ Hoogst-gedachte sijne Majesteyt gesugilleert/ ende getaxeert heeft/ van te wesen oorsaecke van de swarigheyden/ hier te Lande/ ontstaen. n Dat hy Gevangen/ om den standt der Kercke in meerder verwerringe te brengen/ toegestaen ende geprocureert heeft/ dat in de publijcke Kerckelijcke diensten/ ingedrongen zijn ongesonde Theologanten ende Leeraers: ende in 't politijck soodanige personen/ die hy vermeynde/ tot uytvoeringe van sijne factie/ bequame Instrumenten te wesen. o Dat hy Gevangen mede te wege heeft gebracht/ dat de

l Is al ten goeden eynde geschiet.

m Ende in faveur van die van Hollant gedaen, in wiens dienst hy was.

n Dit is geheel onwaerachtig, ende wert qualijck geinterpreteert, wat ongesonde Theologanten en Leeraers heeft hy geprocureert, die in de Universiteyt, ofte Kerckelijcke diensten, zijn ingedrongen? *Arminius, Vorstius*, ende *Episcopius*, (die men daer voor uytroept) zijn door de Curateurs versocht, beroepen, ende aengenomen: Hy heeft'er hem niet met gemoeyt. *Cromhout* heeft sijn devoir gedaen, om *Arminius* te mogen becomen van Amsterdam, daer hy stondt, die hem oock een treffelijck getuygenisse, van leer en leven, gegeven heeft. *Episcopius* is by de Curateurs aengenomen, op sijn getuygenis. *Vorstius* is oock by de selve Curateurs beroepé: maer voornamentlijck by sijn Ed: belet, dat hy noyt tot de professie en is gecomen: maer ging woonen binnen der Goude. *Uytenbogaert* is over dertig jaren, in den Hage, beroepen: Met geenen van allen en heeft hy hem bemoeyt. Ofte dese Rechters wel weten, wat gesont, ofte ongesont, is, ofte wel soo veel verstant in de Theologie hebben? Ende soo is 't oock met de Politijcken, daer op nader solutie soude konnen gegeven werden, als die genoemt waren. o 't Gene by andere minder Leden is gedaen, wert hem te last geleyt: Of wort die geoorloft? ende de meerder Leden niet?

selve sijne Creaturen ende Instrumenten/ verscheyden maeckt/ en op verscheyden wijsen ende plaetsen/ tegens alle goede ordre van regeringe/ conventiculen ende aparte vergaderingen hebben gehouden; alwaer hy hem Gevangen/ ende sijne Complicen/ beraedtslaeght is/ op middelen/ dienende/ om tot haer quaet voornemen te geraecken: ende ten eynde die onder den Naem van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant/ mochten werden geauthoriseert/ henluyden heeft doen complotteren/ omme alsoo met geligueerde stemmen/ in weer-wil/ ende tegen danck van eenige van de notabelste Leden van Hollandt/ resolutien/ na haren appetijt/ te wege te brengen; niet tegenstaende hy selfs bekent/ dat sulke aparte vergaderingen/ in een wel-gepoliceerde Republijcke/ ongeoorloft zijn. p Dat hy Gevangen noyt getracht en heeft/ te doen verhinderen de rigoreuse Placcaten/ in eenige plaetsen/ tegens de ware Religions-verwanten gemaeckt: waer by henluyden/ op swaere peynen/ verboden worde de exercitie van de ware Religie/ de selve alomme/ binnen ende buyten 's Lants/ verhatelijck makende/ met de namen/ van Vreemdelingen ende Puriteynen/ die daer Flandriseren/ ende de Onderdanen opmaecken tegens hare Overigheydt: Alles/ niet tegenstaende allen de Geunieerde Provincien/ by diversche Recessen/ Tractaten/ Accoorden ende Resolutien/ over eenige van de welcke hy Gevangen selfs mede gestaen heeft/ q onderlinge den anderen belooft hebben/ ende verbonden zijn/ met lijf/ goedt ende bloedt/ te mainteneren de Gereformeerde Evangelische Religie/ alomme in dese Landen aengenomen

p Dit is sijn werck noyt geweest.

q Sijn *Excellentie* heeft noch in den Iare 1595. den 14. April, de Gedeputeerde van d'andere zijde, aengeseyt, dat de Generale Staden, hen, met de saken van de Religie,

genomen / sonder eenige veranderinge daer inne te doen / ofte gedogen gedaen te werden. Ende dat / in conformitē van de selve / in den jare 1588. alle de Edelen van de Gouverneurs/Oversten/Capiteynen/ende Soldaten / gedresseert / ende sulcks gearresteert waren/dat sy getrouwicheyt moesten sweeren aen de Staten Generael/ die by de Unie/ ende de handthoudinge van de ware Gereformeerde Religie/ souden blijven: ende dat in alle Tractaten / van 't overgaen van de Steden / bedongen is geweest/ datse souden moeten aen-nemen de oeffeninge van de voorsz. Religie / die by de Bondtgenooten alomme aengenomen was. r Dat hy Gevangen / dit alles achtende niet genoeg te zijn/ omme te volbrengen sijn voorgenomen quaet desseyn / hem onderstaen heeft / met sijne Complicen / den standt der Politie mede te perturberen; poogende de regeringe van den Lande / in disordre ende confusie te stellen / omme / door middel van dien / sijn voornemen tegens de Securiteyt/ ende welstant van de selve Landen/ bequamer te wege te brengen. s Dat hy ten selven eynde/ende tot steunsel van sijne factie / onder verscheyden spetieuse pretexten / het vyer van tweedracht gestoockt/ende allerley diffidentien tusschen de Provincien heeft verweckt/ ende hem selven stellende tot een Hooft van de factie/ heeft hy Gevangen by de Gedeputeerden van acht Steden van Hollandt/ t diversche aparte Vergaderingen doen houden/ om den anderen/ voor heen/te verstaen/ onderlinge te overkomen: ende alsoo hare stemmen/met gecomplotteerde eenigheyt/in de vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt/in te brengen; ende de resolutien/

niet en souden bemoeyen; maer dat sulcx soude blijven by de dispositie van elcke Provincie.

r Dat heeft noyt quaet desseyn geweest, maer een voornemen, om alle quade desseyns te weeren.

s Dit is onwaerachtig, want hy alle factien heeft tegengestaen, ende gesocht, dat de factie-soeckers malkanderen souden verstaen, ende alle dadelijckheden souden weeren. Maer de bittere factionisten hebben alle goet voornemen omgestooten. Oversulcx kan sijn Edelheyt, die den last van sijn Principalen heeft nagekomen, ende gedaen, dat hy, eedts en amptshalven, schuldig was, voor geen Hooft der factieuse gerekent worden.

t Dit hebben de minder-gedeelten eerst gedaen, om de generale stemminge ende resolutie, te niet te doen.

na der selver goedt-vinden met pluraliteyt van stemmen te mogen formeren: In welcke aparte Vergaderingen de selve Gedeputeerden van de acht Steden / eerst onder malkanderen gecomplotteert / om diversche poincten / soo nu ende dan in deliberatie gebracht / in eene conclusie te doen arresteren / ende dat hy Gevangen sulcks selfs ingestelt heeft / de scherpe resolutie van den vierden Augusti / sestien-hondert seventien / ende de selve in weder-wil van vele machtige Leden van de Vergaderinge doen arresteren: By welcke resolutie de bevelen van de ordinaris Justitie / tegens haer pretens voornemen verleent / verklaert werden / nul ende van onwaerden / ende de Magistraten van de Steden gestijft / de selve niet te gehoorsamen / ende die noch opgemaeckt / om haer selven te stercken met nieuw gewapent krijgsvolck / by henluyden te lichten / in haren besonderen ende particulieren Eedt / buyten den Eedt van de gemeene Bondt-genoten / daer by oock alle Officieren / Justicieren / ende die in Eedt van den Lande van Hollandt / ende West-Vrieslandt zijn / geastringeert worden de selve resolutie te moeten helpen uyt-voeren: ende voorts geordonneert / dat alle Oversten / Capiteynen / ende Soldaten / van 't ordinaris krijgs-volck / ernstich belast ende bevolen sal worden / de Heeren Staten hare betaels-Heeren / ende de Magistraten van de Steden / daer sy in Garnisoen gebruyckt worden / niet tegenstaende eenige andere bevelen / getrou ende gehoorsaem te wesen / op peyne van Cassatie. Waer op gevolgt is geweest / dat diversche Steden van Hollant / daer af eenige al voor date op sijn vermaninge begonnen hadden

v Dit bragt sijn Ampt mede, dat dese resolutie wel werde geexamineert, men sal daer in niet bevinden dan 't gene tot welstant van 't Landt was streckende, ende *sijn Excellentie* de saeck aengedient zijnde, was sijn Ampt als Gouverneur, sijn gevoelen te seggen, ende presenteerde sijn Edelh: *sijn Excell:* de goede handt daer aen te houden, dat de executie van dien, met discretie soude werden geexecuteert, sonder quetsinge van *sijn Excellenties* reputatie, den selven biddende dat men met goede correspondentie mocht procederen, ende dat *sijn Excellentie* een goet voorslag tot accommodatie soude willen doen, presenterende oock sijnen dienst te verlaten, ende oock uyt Hollandt te gaen resideren, als met misnoegen van *sijn Excell:* in den dienst te blijven, versocht oock dat *sijn Excell:* om een eerlijck afscheydt voor hem aen de Heeren Staten, soude de goede handt bieden. Maer *sijn Excell:* seyde, sulcx geensints goet te vinden, ende gaf hem hope dat'er eenige middelen van accommodatie souden voor-geslagen werden, siet alsoo heeft men den goeden, vromen, ouden Man, in sijn doot gehouden,

hadden Volck te lichten/ ende nu na de selve resolutie/ soo wel sy als andere/ op sijne aenmaninge van op hare hoede te wesen/ ende op hare verseeckertheyt wel te letten/ voorts aengenomen hebben in particulieren Eedt als voren/ een groot getal gewapent Krijgs-volck/ met last om hare bevelen alleen te gehoorsaem/ tegens allen ende eenen yegelijcken/ ende oock selfs tegens de Generaliteyt ende sijn Excellentie, als de aen-nemers van dien meenen souden/ yets by de selve voorgenomen te worden/ dat sy verstonden tegens haer recht ende vryheyt te strecken. x Dat hy Gevangen in krachte van de selve resolutie/ mede helpen beleyden heeft/ dat Commissarisen zijn gedeputeert geworden/ om na den Briel te gaen/ de welcke sonder weten van sijn Excellentie, als Stadt-houder ende Capiteyn Generael derwaerts gegaen zijn/ het ordinaris Krijgs-volck aldaer leggende/ den Eedt in voegen als vooren hebben doen doen/ ofte d'selve gedreycht datelijck te cassereu. y Dat oock hy gevangen weynich dagen na 't nemen van de selve resolutie vertogen is geweest na Utrecht/ ende eenige van de Heeren Staten aldaer geraden ende vermaent heeft/ insgelijcks een merckelijck getal van Nieuw Krijgs-volck te lichten/ mede buyten den gewoonelijcken voet ende ordre/ ende buyten den gemeenen Eedt van de Generaliteyt/ ende sijn Excellentie als Capiteyn Generael/ de welcke oock dien volgende de selve Krijgs-luyden/ onder geformeerde Vaendelen/ op-gelicht hebben in haren besonderen/ ende particulieren Eedt als vooren. Ende als de Heeren Staten Generael/ de selve lichtinge onredelijck/ ende bedenckelijck vindende/ haer

x Dit brocht de resolutie mede, daer van sijn Ed: oock met *sijn Excellentie* hadde gesproocken.

y Hy is met voorweten van *sijn Excell:* vertogen, sonder meeninge om 't Uytrecht te komen, maer is daer genootsaeckt geweest te komen, omme hem te doen cureren. Ende aldaer raet gevraecht zijnde, van wegen de Staten van Uytrecht, heeft de selve als Hooge Overigheydt van sijn Vaderlant, oprechtelijcken, ende getrouwelijcken na sijn verstant geraden, omme haer te bevrijden van alle oproerte der gemeynte, daer mede sy over lange waren gedreygt geweest.

by brieven aen-maenden tot verlatingen van dien / dat hy Gevangen autheur is geweest / dat de selve Staten de aenneminge van dien / by missive / aen hare Ho: Mo: van 5. September 1617. geexcuseert / ende bekleet hebben met vele ende onwaerachtige pretexten / als-of die waren aengenomen / tot afweeringe van populaire commotien / niet tegenstaende hem Gevangen wel kennelijk was / dat de bewaringe van de Provincien / Steden ende Sterkten van dien / by de Unie is gestelt ter dispositie van de t'samentlijcke Bontgenooten : mitsgaders dat by de uytspraecke van den Raedt van Staten / Anno 1610. tot Utrecht gedaen / mede ter dispositie van hare Ho: Mog: gereserveert was / 't gene tot verseeckerheydt der Stadt ende Lande van Utrecht / rust / ende vrede van dien / best soude mogen dienen; ende dat binnen de selve Stadt / een groot ende machtig Guarnisoen van de Generaliteyt lach / 't welck ten tijde als de Legers in de Landen van Gulick / ende Cleve / gebracht wierden / niet en was vermindert; ende dat oock / neffens de voorsz. aenmaninge / by expresse besendinge / gepresenteert was / 't voorsz. Guarnisoen niet te verminderen : Maer / indien 't noodig bevonden worde / veel eer te vermeerderen. z Dat mede met kennisse ende goet-vinden van hem Gevangen / ingestelt is de Instructie / daer op 't nieuwe Krijgsvolck / tot Utrecht / aengenomen is / by de welcke recht contrarie / de redenen / in den voorsz. Brief geallegeert / de selve nieuwe soldaten verbonden worden / te moeten dienen / buyten ende binnen de Provincie / tegens alle ende eenen ygelijcke / soo te water / als te Lande / sonder op ymants comman-

z Al wat binnen Uytrecht is gepasseert, daer toe is hy van wegen de Heeren Staten aldaer versocht geweest, ende heeft alles ten besten helpen raden, tot weeringe van oproerte, ende bloetstortinge, ende daer is veel gepasseert, daer sijn Ed: geen kennisse af en heeft gehadt, ende soo men sijne Confessie dien aengaende, ende sijne nader antwoort mocht sien, die achter gehouden wert, ofte verbrant is, men soude hier van beter, ende breeder onderrechtinge doen konnen.

mandementen te passen/ als van de Heeren Staten van Utrecht/ende dat se sollen moeten staen ten dienste/ soo wel van de selve Heeren Staten/ als oock van haer goede Nabueren/ Vrunden/ ende Bondtgenooten. Ende als tot Utrecht geruchten quamen/ dat Sijn Excell: daer door passeren soude/ ende by de Heeren Staten van Utrecht/ niet buyten kennisse van hem Gevangen/ (die alsdoen tot Utrecht was) een brief geconcipieert is/ daer by sluyden/ op Sijn Excell: begeerden/ door Utrecht niet te willen passeren; met waerschouwinge/dat hy hem daer na soude willen voegen: Heeft hy Gevangen oock weynig dagen daer na/ by een besloten memorie/ den Secretaris Ledenberg vermaent/dat goet soude wesen/ dat oock goede wachten in de poorten gehouden mochten werden/ ende dat men van boven ende beneden de Rivière van de Leck/ van de naeste Steden/ seeckerlijck mochten geadviseert werden/ oft eenig volck/ op/ oft af mochte komen: ende dat van gelijcken/ ten opsien van de poorte van Amersfoort/ mede diende gedaen: versoeckende op Ledenberg, de selve memorie gelesen hebbende/ te willen verbranden. Dat hy Gevangen/ door sijn beleydt/ mede te wege gebracht heeft/ dat by de Gedeputeerden van de voorsz. acht Steden/ eerst in heymelijcke Vergaderinge/ op ongewoonlijcke tijdt ende plaetse/ a seecker procuratie/ ofte acte van Ligue geprepareert is/ die daer na oock in eenige van de selve Steden/by de Vroedtschappen/ende in eenige sonder kennisse van de Vroedtschappen/ gearresteert zijn geworden/ op den 14. Mey/ Anno 1618. by de welcke sy hare Gedeputeerden authoriseren/om met de Heeren

a Dat dese procuratie, (die men hier ligue noemt, werde hier op gesien, men sal bevinden datse niet en streckt, anders dan om alle behoorlijke middelen voor te wenden, tot tegenstant van alle datelijck heden, die by de partijen werden gepleecht, ende sijne onder rechtinge, hier op gesien zijnde, soude in alles sijn ontschult, volkomentlijck blijcken.

Edelen.

Edelen ende de Gedeputeerden van de andere Steden / te helpen adviseren/ raedtslagen ende resolveren / op middelen van dadelijcke tegen standt; mitsgaders om malkanderen te versten / ende verseeckeren van alsulcke beloften van bystant / hulpe/ende indemniteyt / als men bevinden soude noodig te zijn. b Dat hy Gevangen/den Heere van Moersbergen, 't dubbelt van de selve acte/ door den Pensionaris Hoogerbeets, doen hebben heeft / ende versocht dat hy Moersbergen daer op wilde letten / den welcken dienvolgende daer mede na Utrecht vertogen is/ ende gelijcke acte oock aldaer te wege gebracht heeft / inhoudende mede authorisatie op hare Gedeputeerden / tot de voorverhaelde twee poincten/ van nader verbintenisse ende feytelijcke tegenstandt : Doch alsoo die van de stadt Utrecht/neffens eenige van de andere Leden van de Staten/daerinne niet en hadden bewilligt / heeft hy Gevangen den Burgermeester van de Pol, alsdoen in den Hage wesende/ versocht de selve Stadt / tot bewilliginge van dien/door sijn schrijvens / te bewegen / ofte selfs ten dien eynde derwaerts te gaen. Welcken/volgende den selven Burgermeester / selfs na Utrecht is verreyst geweest : Maer de Magistraet der stadt Utrecht geapprehendeert hebbende / waer toe de kracht van de selve Procuratie tendeerde/heeft de selve niet willen inwilligen/ dan onder expresse Limitatie van dat de Gecommitteerden niet en souden verstaen / ofte helpen procederen/ tot dadelijckheyden ende extremiteyten / ofte met eenige bysondere Provincien / Steden ofte Leden / eenige nieuwe verbonden aengaen. Ende alsoo de Heeren Staten van Utrecht/ om

b Hier van moest men sijn onderrechtinge sien, ende soude alles, dat tot sijnen last gebracht wordt, klaerlijck gesolveert vinden.

om de onkosten / ende lasten van 't onderhoudt van 't nieuwe Krijghsvolck / te vermijden / ende tot ruine van hare Financien / niet langer te continuëren: op den 19. Junij 1618. ouden stijls / goet gevonden hadden / hare Gedeputeerden / in competenten getale / na den Hage te seynden / omme neffens den Heere van Moerl bergen, ende andere / ter vergaderinge van de Generaliteyt comparerende / met Sijne Excellentie, als Gouverneur / ende Capiteyn Generael van de Provincie van Utrecht / op de cassatie van 't voorsz. Krijghsvolck / in communicatie te komen. c Dat hy Gevangen aen Ledenberg, alsdoen mede Gecommitteert / t'sijnen huyse (na dat hy openinge van den voorsz. last van Ledenberg hadde) ontraden heeft de openinge van den voorsz. last / aen Hoog-gemelde Sijn Excellentie te doen; maer de selve last secreet te houden / ende te volgen sulcken anderen voet / als hy Gevangen selfs voorsloeg: Onaengesten hy selfs bekent / wel geweten te hebben den beswaerlijcken staet van 't Landt / tot onderhoud van 't nieu gelicht Krijghsvolck / immers tot soo grooten getal. d Dat hem Gevangen by rapport kennisse is gedaen / dat den selven Ledenberg, met de Pensionarissen / Haen, Hoogerbeets, ende Grotius, ten huyse van Johannes Uytenbogaert gedelibereert heeft / op de redenen ende motiven / die men de vordere Gedeputeerden van de Heeren Staten van Utrecht voorhouden soude / omme de selve te ontraden ende disponeren / haren last niet in 't werck te stellen: van gelijcken / dat de selve deliberatie gehouden / ende by Ledenberg versocht zijnde / dat men die secreet soude houden. Daer op gevolgt is / dat den voorsz.

c Van alle de saecken van Wtrecht, daer heeft hy geen stemme in gehadt, maer versocht zijnde, hoeft ten besten geraden na sijn verstant.

d Is daer eenig misverstant in geweest, *Sijn Excellentie,* en *Graef Willem van Nassau,* aen de welcke sijn Edelheyt versocht hadde, datse eenig middel van accommodatie souden willen voorwenden, daer mede men alles hebben konnen rechten, soo souden alle misverstanden hebben konnen wech genomen worden. Dit heeft men niet willen doen, maer alleen gesocht ende gecomploteert, om den ouden vromen Man, te achter halen, om hem om den hals te brengen.

Hoogerbeets, ende sijne Complicen/ ten huyse van Daniel Trisel, Clercq van de Heeren Staten Generael/ doen vergaderen hebbende/ allen de Gecommitteerden van Utrecht/ aldaer met seer scherpe ende pernicieuse redenen/ ende motiven/ by Grotio gebruyckt/ deselve ontraden hebben de openinge van haren voorsz. last. Waer van hem Gevangen/ mede by rapport/ kennisse is gedaen/ ende waer door oock de voorsz. Gecommitteerden bewogen zijn geworden/ om weder te vertrecken na Utrecht/ sonder haren voorsz. last te openen/ niet tegenstaende syluyden iteratívelijck daer toe by hare principalen waren gelast. e Dat hy Gevangen d'selve Gedeputeerden op haer wech gaen/ noch vermaent heeft tot tegenstande van de Synode Nationael/ ende tot continuatie van haer nieuw gelichte Soldaten: Mitsgaders op hare Poorten ende Wachten/ goede ordre te stellen: voegende daer by/ indien de saken by gevoegelijckheyt/ met den eersten niet en souden gevonden konnen werden/ ende dat sulcks de voorsz. Soldaten noch langer in dienst souden moeten werden gecontinueert/ dat syluyden van/ met de geinteresseerde Steden van Hollandt/ souden dienen te komen in naerder communicatie/ omme te begrooten/ ende een seeckeren staet te maken/ van 't getal der nieuwe Soldaten/ die sy t'samen meenen souden tot hare verseeckeringe noodig te hebben/ ende de kosten van dien/ te vinden by een redelijcke repartitie/ omme malkanderen onderlinge te assisteren. Gelijck hy Gevangen 't selve oock aen diversche Gedeputeerden/ van de voorsz. acht Steden/ heeft vermaent. f Dat hy Gevangen oock toegestaen heeft/ dat de stadt van

Schoon-

e Soo lange hy verstont, dat men het Synode Nationael, die van Hollandt wilde opdringen, ende dat het was streckende tegen haer Souvraniteyt, Hooghevdt, Gerechtigheydt, ende Privilegien, heeft hy van sijn ampts wegen daer tegens geweest. Die van Vrieslant sijn noch tegenwoordelijck daer tegen, dat de Kercken-ordre, aldaer gearresteert, als strijdende tegen haer Lants Privilegien, hen niet opgedrongen en soude werden. Ja verklaren voor Turbateurs van de gemeene ruste, die sulcx willen poogen, ordonnerende den Procureur Generael, 't recht van 't Lant tegen de Contraventeurs te bewaren.

f Dat werdt alles anders verhaelt, dan 't in der daet is geschiet.

Schoonhoven/ de gemeene middelen tot des Lants noodelijcke defensie / ende betalinge van den volcke van Oorloge / ingewilligt ende gedestineert / tot het onderhoudt van het nieu gelichte krijgsvolck hebben aengetast. Mitsgaders goet gevonden/ dat verscheyden Steden hare Consenten / tot merckelijcke ondienst der Landen / met vreemde ende ongewoonlijcke Clausulen hebben gerestringeert. g Dat hy Gevangen / om de diensten/ende den Raedt van Sijn Excellentie alomme onvruchtbaer / ende krachteloos te maecken / Hoog-gemelde Sijne Excellentie, met verscheyden calumnien / alomme gesocht heeft in bedencken te brengen / ende voor een yder te denigreren / van dat hy stonde na de Souverainiteyt van de Landen ; hebbende 't selve gedaen met voorbedachten raedt/ op tijdt ende stonden/ dat den noodt van de Republijcke Sijner Excell: goeden raedt/ (ende dat ten hooghsten) vereyschte/ in heymelijcke Vergaderingen van eenige Gedeputeerden van de Regeringe / sijne confidenten / ende elders voorgestelt / ende daer over buyten 's Lants oock met gecifreerde Brieven/ intelligentie gehouden. h Dat hy Gevangen / door seecker persoon/ expressselijck te dien fijne / by nachte gesonden / advertentie gedaen heeft aen de Magistraet van Leyden / van dat Sijn Excell: uyt den Hage vertrecken / ende apparentelijcken aldaer komen soude; ende dat sy daeromme op haer hoede soude wesen/ ende daer van eenige andere nabuyrige Steden adverteren/ omme insgelijcx op haer hoede te zijn. Op welcke sijne advertentie gevolgt is/ dat het uyr-werck aldaer geschort / het nieuw krijgsvolck ende Schutterije/na de midder-

g Dit heeft hy selfs verantwoort, ende werdt anders geinterpreteert, dan de saecke is.

h Dit en wort mede niet, na de oprechte gelegentheydt verhaelt, maer seer verkeerdelijck uyt-geleyt.

nacht/ in de wapenen gebracht/ ende eenige Steden van Hollandt/ daer over door henluyden in Poste gewaerschouwt zijn geworden/ omme op hare hoede te wesen/ als voren. Mitsgaders dat de Poorten aldaer/ tot verre op den volgenden dach toe gehouden zijn geweest/ tot dat hy Gevangen/ aen henluyden andere advertentie dede/ van dat Sijn Excellentie elders vertrocken was/ in allen schijn/ als of Hoog-gemelde Sijn Excel: yet dadelijck tegens de selve/ of andere Steden soude hebben willen voornemen. i Dat hy Gevangen mede verklaert heeft/ ten hooghsten bedroeft te wesen/ als hy verstont dat de stadt van den Briele/ omme te voorkomen/ dat aldaer geen nieuw krijghsvolck binnen soude werden gebracht/ met het ordinaris guarnisoen van de Generaliteyt/ by Sijn Excellentie gedaen besetten was; schrijvende uyt Utrecht aen de Gecommitteerde Raden van Hollant ende West-Vrieslandt/ dat sylupden allen de Steden van den Lande/ daer van adverteren ende waerschouwen souden/ omme wel op haer hoede te wesen. k Dat hy Gevangen mede om het ordinaris krijghsvolck/ uyt de gehoorsaemheyt van de Heeren Staten Generael/ ende Sijn Excellentie, te trecken/ by alle wegen gearbeyt heeft/ haer te doen verstaen/ dat sy by Eede verplicht waren/ de Staten van de particuliere Provincien/ hare betaels-Heeren/ voor al te moeten obediëren/ oock tegens de Generaliteyt/ ende Sijne Excellentie, ende sulcx mochten ende gehouden waren/ der selver bevelen feytelijcken te resisteren/ soo wanneer by henluyden yet voorgenomen soude mogen worden/ tegen danck ofte resolutie vande Staten van de Provincien/ ende Magi-

i Doe was hy in den Hage niet, ende men moest sijne brieven dien aengaende, sien of daer eenich crimen uyt te trecken zy.

k Dit is een valsche illatie, heeft noyt gearbeyt, het ordinaris Krijghs-volck, uyt de gehoorsaemheydt van de Staten Generael, ende *sijn Excell:* te trecken, maer dat se haren Eedt behoorlijck souden volbrengen, so sy schuldich waren.

Magistraten van de Steden / daer sy in guarnisoen geleyt souden worden. l Ende als de Heeren Staten Generael / aenmerckende dat sy met alle serieuse aenmaningen ende instantien / tot de cassatie van't nieuw gelichte Krijgs volck / niet en konden geraecken / goet gevonden hadden ten dien eynde eenige Gecommiteerden / nevens Sijn Excell: na Utrecht te seynden. m Dat hy Gevangen beleyt heeft / dat by seer weynige Edelen / drie Steden / ende eenige Gecommiteerde Raden / die tot sulcx niet gelast en waren / gecommiteert zijn Hoogerbeets, Grotius, ende eenige andere / om haer na Utrecht te transporteren; ende uyt den naem van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / aen de Heeren Staten ende Magistraet van Utrecht / te presenteren alle assistentie van raet ende daedt / omme de cassatie der Waertgelders te beletten / de selve mede gevende brieven aen de Krijgs-Oversten / aldaer zijnde / staende op hare repartitie / hy hem Gevangen geminuteert; doch in de Vergaderinge / soo die doen was / niet gelesen: waer by d'selve aengeschreven werde / dat sy gehouden ende verbonden waren / hare betaels-Heeren / mitsgaders de Heeren Staten van de respective Provincien / daer inne sy zijn / ofte gebruyckt werden / gehou / getrou ende gehoorsaem te wesen / ende de selve te assisteren in 't onderhouden ende doen onderhouden van alle der selver resolutien / sonder daer tegens yet te mogen doen ofte attenteeren / nochte gedoogen gedaen ofte geattenteert te werden. n Dat hy Gevangen mede het uytvoeren van den last van Sijn Excellentie, ende de Gecommiteerden van de Heeren Staten-Generael / op 't casseren der Waert-

l Hy heeft versocht op dese, ende meer andere poincten, nader gehoort te worden. Dan is niet geschiet, heeft sijne defensie niet mogen doen, is tegen alle rechten ende reden niet volkomentlijck gehoort zijnde, veroordeelt, men heeft hem geweygert nader te hooren, ende sijne wettige defensie te doen, hier van heeft men geklaecht over den *Hertoch* van *Alva*, maer nu ist al wel gedaen, dat men doe versoeyt heeft.

m Dat in dese is gedaen, heeft hy selfs verantwoort.

n Dit van gelijcken.

gelders : indien sulcks voorgenomen soude mogen werden/ buyten consent van de Staten van Utrecht/ gesustineert heeft te strecken tegens de Unie / ende te wesen force, die men met force keeren mochte/ soo wel als men heeft vermogen te doen tegens den Koning van Spangien/en sijn Gouverneurs; daer hy nochtans by sijn uytgegeven Remonstrantie selfs verklaert/ dat alle violentien voor den Staet van de Landen corrosijf ende ruineus zijn; ende een oprechten Spaenschen Raedt/ tot onderganck van dese loffelijcke Landen / ende tegens den welstant van dien streckende: Waer op gevolgt is/ dat de voorsz. Hoogerbeets, Grotius, ende andere Gedeputeerden tot Utrecht gekomen zijnde / hare propositie ten fijne voornoemt/hebben gedaen/ heymelijcken ende in particuliere Vergaderinge/ met eenige van de Staten van Utrecht / ende den Secretaris Ledenberg gedelibereert / op middelen van feytelijcke tegenstant / ende omme het nieuwe gelichte krijgsvolck daer toe oock te disponeren : Mitsgaders om het ordinaris krijgsvolck / in krachte van de voorsz. brieven/ mede te bewegen / niet te obediëren de bevelen van Sijn Excellentie, ende de Gecommiteerden van de Generaliteyt; oock de selve te doen secunderen by de Schutters van de Stadt/ Loop-plaetsen voor 't voorsz. nieuw krijgsvolck te dispiciëren/ stuckens Geschut by de hant te hebben: ende dat den Heere van Moersbergen ende Ledenberg, henluyden hebben aengeseyt / indien sy raet wisten / om het krijgsvolck / op de repartitie van Hollandt staende/ ende aldaer wesende/ stille te doen staen/ dat sy sulcke ordre gestelt hadden op haer nieuw gelicht krijgsvolck/

dat

dat sy hare saecke wel te boven souden komen: Ende dat oock de voorsz. Hoogerbeets, met sijne Complicen / noch daegs voor het casseren van 't voornoemde nieuw krijghsvolck / hare brieven aen de voorsz. ordinaris Krijgs-Oversten hebben overgelevert gehadt. o Dat hy Gevangen oock de secreten van den Staet der Landen gerevelleert heeft / ende plegende acten van Souverainiteyt / heeft op sijn eygen handt / sonder voorweten van yemant van de Provincien / afgeslagen / seeckere notable aengeboden Aliantie / daer aen de Republijcke ten hooghsten was gelegen. p Dat hy Gevangen verscheyden Collegien van Justitie / in 't administreren van haer Ampt / by verscheyden wegen / ende in verscheyden saecken / contrarie des Landts Rechten / Privilegien / Vry- ende Gerechtigheyden / trouloosselijken indracht / ende hantsluytinge heeft helpen doen. q Dat noch hy Gevangen / tegen sijn Eedt ende Instructie / van eenige Wtheemsche Potentaten / Heeren / ende Collegien / diversche groote sommen van penningen / ende presenten heeft ontfangen / sonder aen yemant daer 't behoort / daer van kennisse te doen. r Alle welcke Proceduren daer toe gestreckt hebben / om niet alleen de stadt van Wtrecht in een Bloetbat: maer oock de Staet van den Lande / ende de persoon van Sijn Excellentie, in 't uyterste gevaer te brengen / daer door / ende door alle sijne vordere machinatien / ende conspiratien gevolgt is / datter Staten in Staten, Regeringe in Regeringe / ende nieuwe Verbonden / in / ende tegen de Unie opgerecht / ende generale perturbatie in de Staet der Landen / soo in 't Kerckelijck / als 't Politijck gekomen / s die Finantien uytgeput /

o Dat dese aengeboden aliance eens verklaert werde, soo soude men sien, of die de Republijcque voorderlijck, dan schadelijck sy geweest, ende dan soude men weten hoe dat aenbieden, ende afslaen in sijn werck gegaen is, ende sal men sich niet over sijn oprechtigheyt, ende getrouwigheyt, als sijne aldergrootste voor-sichtigheydt, ende discretie verwonderen.

p Dit is onwaerachtich, sulcks het geposeert werdt, heeft ter contrarie gepoogt, dat de Collegien der Justitie behoorlijck souden werden gerespecteert, maer dat hen de selve souden houden, volgende haer instructien.

q Is valsch en onwaerachtig, dat hy ongeoorlofde presenten heeft ontfangen, ende is by hem selfs genoeg verantwoort.

r Contrarie is waer, ende sal niet waerachtig bevonden worden, hadde sijnen defensie mogen gesien worden, men soude wel anders bevinden.

s Rekent men niet de be-

ende

talinge der Fransche troupen, de lossinge van verpande Steden &c.

‡ Dit blijckt immers onwaerachtig te wesen, maer is een pretext genomen, om haer eygen schult te bedecken, ende een ander op te leggen.

ende de Landen op ettelijcke Millioenen aen kosten gebracht / generale diffidenten / ende dissensien onder de Bont-genoten / ende de Ingesetenen van de Landen ingevoert. ‡ De Unie verbroocken: De Landen tot haer eygen defensie onbequaem gemaeckt / ende in pericule gebracht zijn / van te moeten vervallen tot eenige schandelijcke handelinge / ofte tot haren geheelen ondergange. Die daeromme in een wel-gestelde Regeringe / niet en behooren geleden: Maer anderen / ten exempel / gestraft te werden. SOO IS 'T, Dat de Heeren Rechteren voornoemt / met rijpe deliberatie van Rade doorgesien / ende overwogen hebbende / alle 't gene / ter materie dienende is / ende heeft mogen moveren: Doende recht in den Name / ende van wegen de Hoog-gemelde Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden / den selvigen Gevangen gecondemneert hebben / ende condemneren hem / mits desen / gebracht te werden op 't Binnen-hoff / ter plaetse daer toe bereyt / ende aldaer geexecuteert te werden met den Sweerde / dat 'er de doodt na volgt: Ende verklaren alle sijne Goederen geconfisqueert.

Aldus gedaen in de Vergaderinge van de voorsz. Heeren Rechteren, in 's Graven-Hage, ende Gepronunchieert den 13. May, Anno 1619.

Ter Ordonnantie van de Heeren Rechteren voornoemt.

Onderteeckent:

H. Pots.

De

De Lesers en sullen/ in alle de selve/ niet een woort vinden/ tot sijnder belastinge/ van dat hy eenige correspondentie/ met de Vyanden des Vaderlants/ heeft gehouden; ofte yet gehandelt/ tot der selver voordeel; hoe wel men daer soo seer heeft over geroepen/ geschreven/ ende getiert: ende datse/ soo vele maenden lang/ met alle neerstigheyt/ daer na gesocht/ende geinquireert hebben; selfs oock daer toe slinckse manieren gebruyckt: gelijck de Magistraet van Amsterdam, ende Roodenburg, souden komen getuygen/ nopende de Spaensche paerden/die Sijn Excellentie ontboden hadde/ 't welck men meende hem te last te leggen/ soo de brieven van Sijn Excellentie daer niet bevonden en waren/ waer na men daer van niet eens meer en heeft gerept; maer belast/ daer van niet te vermanen. Evenwel soo zijn de Rechters noch soo onbeschaemt geweest/ dat sy aen het Collegie van de Staten Generael/ soo de selve schrijven/openinge hebben gedaen/dat verscheyden andere poincten/ tot sijnen laste waren gebracht/ daer van in de Sententie niet en wert vermelt: De welcke groot bedencken hebben gegeven/ van dat hy sijn ooge wel na den vyandt soude gehadt hebben/ &c. Sulcks men uyt den navolgenden brief/die men oock met Privilegie heeft doen drucken/ mach sien.

Copie van den Brief/by de Ho: Mo: Heeren Staten Generael geschreven/ aen de respective Provincien.

Edele, Erentfeste, Hoog-geleerde, Vrome, seer Voorsienige Heeren, bysondere goede Vrunden.

WY senden u E: hier by gevoecht, eenige exemplaren van de Sententie, de welcke de Gedelegeerde Rechters, tot de Judicature der gevangenen, (by ons, een tijdt lanck geleden, in verseeckeringe doen nemen) gearresteert, ende den dertiensten deser, gepronuntieert, ende doen executeren hebben, over den persoon van *Iohan van Olden-Barnevelt*, gewesen Advocaet van den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt: Sijnde ons, daer beneffens, van wegen de voorsz. Rechteren, openinge gedaen, dat verscheydene andere poincten, tot sijnen laste, sijn gebracht, daer van in de voorsz. Sententie niet en wert vermelt: d'welcke volgende d'informatien

Wat maniere van doen is het, dat men de principaelste poincten, daer alle de werelt het ooch op hadde, niet en soude stellen, ende daer men meest over geroepen heeft?

d'Informatien ende inditien, daer uyt resulterende, hebben groot bedenken gegeven, (wert

hier geseyt) van dat hy sijn ooge wel soude mogen na den vyandt gehadt hebben &c. Is dat niet wel van dese Rechters geseydt, om op te achten. Ende of men seyde, dat de Rechters selfs wel souden hebben mogen van de vyanden opgemaeckt zijn, om desen Man, die hen soo veel afbreucks gedaen heeft, om hals te brengen: soude dat ook voor bewijs aengenomen worden? maer de poincten en waren sulcx niet, dat men daer op, na Rechten, soude hebben konnen definitivelijck disponeren, sonder nader enqueste, ende scherper examinatie. Schoone excusen, quansuys: en welke mogen doch die andere consideratien zijn, aengesien het onwaerachtig is, datse op sijnen hoogen Ouderdom, eenigsins, consideratie hebben genomē. Hebbense niet lange tijdt genoeg gehadt? De Sententie wel over sien zijnde, ende de valsche illatien ende verdrayingen te recht gestelt zijnde, na sijn defensie, sal men niet crimineels daer in vinden.

ende inditien, daer uyt resulterende, groot bedencken hebben gegeven, van dat hy zijn ooge wel na den vyandt soude gehadt hebben, ende sijne actien daer na gedirigeert, omme aen d'ander zijde, niet alleen geen offensie te willen geven; maer ter contrarie, de selve te favoriseren. Dan, na dien 't bescheydt, ende de Confessien, beroerende de selve poincten, sulcks niet waren, dat daer op, na rechten, definitivelijck soude hebben konnen gedisponeert worden, sonder nader enqueste, ende scherper examinatie; ende 't selve, by de voorschreven Rechteren, niet en is geraetsaem gevonden, soo omme sijnen hoogen Ouderdom, als andere consideratien, den dienst van 't Lant concernerende: ende voornamentlijck, dat de decisie van dese, ende andere saecken, niet langer en konde opgehouden werden; sonder merckelijcke prejudicie van de gemeene saecke: Ende de poincten, in de Sententie verhaelt, genoechsaem wesende, om in sijn persoon exemplaire straffe te statuéren: Soo hebben wy goet gevonden, ende noodich geacht, U E: by desen, daer van te verwittigen. Den almogenden biddende, Edele, Erentfeste, Hooggeleerde, ende goede Vrienden, uwe Ed: te houden in sijn heylige bescherminge.

Wt den Hage/ den 19. May/ 1619.

Was geparapheert: I. van Dorth. Onder stont:

Ter Ordonnantie van de selve Heeren Staten Generael.

Geteyckent: C. Aerssens.

Maer het is verre van daen geweest/ dat men/ met desen brief/ sijner Edelheyts memorie heeft konnen bevlecken; dat/ selfs de gene/ die sijne Edel: om dese inwendige twisten/ groote partijschap hebben toe gedragen/ daer tyne seer geergert zijn geweest; ende seyden/ dat hier de partijschap ende onverstandigheyt der Rechteren/ te seer bemerckt ende betoonde: want/ seydense/ de excusen waren veel te slecht/ ende

ende schaemden hen selven : dat men soude seggen/ dat het beschept/ ende de Confessien beroerende de selve poincten/ sulcks niet en waren/ dat men daer op/ na rechten/ soude hebben konnen definitivelijck disponeren : nademael dit het swaerste is/ daer men over geroepen heeft/ ende hem mede beschuldicht : ende dat men daer van/ in 't minste/ in de Sententie/ niet en vermaent/ noch en heeft konnen doen blijcken. Wie soude gelooven datse sijnen hoogen Ouderdom soude hebben ontsien/ soo sy stof hadden gehadt/ om hem tot scherper examen te brengen/ daer soo barbaerlijck met hem geleeft is in de gevanckenisse. Ende heeft men sijnen hoogen ouderdom niet ontsien/ hem den kop te doen af houden/ ende soude men geschroomt hebben minder straffe te gebruycken? Ende en heeft men oock niet langen tijt genoeg gehadt/ om in acht/ ofte negen maenden/ te voorschijn te brengen/ 't gene daer men/ van 't begin af/ soo seer over geroepen heeft? soo dat/ selver sijne partijen/ hem oordeelen onschuldich te wesen van dese beschuldiginge. Maer die gene/ die sijne groote gedane diensten aen 't Vaderlant/ hoog achten/ seggen plat uyt/ dat desen brief hem bevrijt van alle suspicien van dien/ ja een getuygenisse is van sijne ontschult/ ende dat sijne memorie daer door by alle onpartijdige genoech gesuyvert wert van 't gene/ hem dies-aengaende/ te last geleydt wert : aengesien/ dat klaerlijck gebleecken is de bittere partijschap/ ende Barbarische wreetheyt/ die men tegens hem/ geduerende sijne gevanckenisse/ heeft gepleecht/ daer van men qualijck een eenig diergelijck exempel soude konnen voort brengen/ selfs niet by den Bloedt-Raet van den Hertoch van Alva, gepleecht te zijn. Mr. Jacob van den Ende/ Advocaet van den Lande van Hollant/ aen den Bloedt-Raet overgelevert zijnde/ hebbense toegelaten/ dat sijn sone acces by hem heeft gehadt: maer desen ouden/ vromen Man/ heeft men geweygert sijne Huysvrouwe/ Kinderen/ ende Vrienden/ acces toe te laten. Den anderen heeft sich met Vrienden/ ende Advocaten/ mogen beraden: maer desen heeft sulx niet mogen gebeuren. Den Ampt-man Stralen, by den Bloet-Raet geexamineert zijnde/ geeft men advijs/ dat sijne voorige diensten/ den Koninck gedaen/ wel meriteren gratie van sijn misdaden : Maer dese Rechteren hebben/ op de groote ende menichvuldige diensten/ niet eens acht geslagen/ maer in de plaetse van dien/ voor de grootste misdaden gehouden/ ende geexaggereert/ daer geen misdaet en is/ niet wetende hoe sy dit op 't hoogste uyt meten sullen/ verdraijen/ ende interpreteren de saecke buyten de meyninge van den gevangen. Ten is dan niet vreemt/ datse seggen/ dat het beschept ende confessien/ beroerende de selve poincten sulcks niet waren/ dat daer op/ na rechten/ soude hebben konnen definitivelijck gedisponeert worden. Want eenige van de selve Rechters wel weten/ by den Keyser Constantino, dat wel scherpelijck verboden is/ niemant alsoo te accuseren/ sine Manifestissimis indiciis, op pene van d'Accusateurs/ ende Delateurs selver

Den Bloet-Raet van Duc d'Alba is beleefder geweest, als dese Rechters.

der ter torture geleydt te worden / ende dat den genen die yemant ter onrecht wijst ter torture / ofte scherper examen / met recht selfs ge-straft worden / aen lijf en leven. Des gedooden voorgaende leven/ ende menichvuldige diensten / by hem gedaen/ getuygen wel/ hoe seer hy altijts geaffectioneert is geweest tot het welvaren van het Vader-lant/ ende de gemeene saecke; ende neemt wech d'opgeraepte suspicie/ van dat hy met den vyant gehandelt / ofte sich/ op des vyants per-soon verlaten soude hebben. Hy wist seer wel/ dat om het leet/ spijt/ ende af-breuck / die den vyandt / door sijnen raet/ ende toe-doen ge-leden heeft/ hem geen genade van den vyandt immermeer te verwach-ten stont / 't welck soo evidente teeckenen zijn van sijne onschult/ dat op deser Rechters seggen / van dat hy sijn ooge wel soude mogen na den vyant gehadt hebben / niet te achten en is / ende datse haer wel schamen mogen / soo blauwe suspicien / diese selfs bekennen / niet te konnen bewijsen/ te durven uytgeven. Wel te recht mocht eender vra-gen/ aen de Heeren van 't Collegie/ der Heeren Staten Generael. Waer is der Rechteren, ende uwer alder wijsheydt geweest, als gy desen brief (oock in druck) hebt geschreven, ende uyt-gegeven;

Uyt alle het gene wy hier vooren verhaelt hebben / heeft den Le-ser konnen verstaen het leven van den voorsz. Heere van *Olden-Barnevelt*, sa: ged: sijne handelingen/ sedert hy in dienst van de Stadt van Rotterdam/ ende Staten 's Lants van Hollant gekomen geweest is. Eenige van de diensten/ die hy den Landen/ in den selven tijdt gedaen heeft : In wat aensien/ ende reputatie hy geweest is/ buyten en bin-nen 's Landts / hoe dat de Heeren Staten van den Lande van Hol-lant/ hem tot verscheydene tijden/ als hy om gewichtige redenen sijn afscheyt versocht heeft/ 't selve niet en hebben willen vergunnen/ maer in den dienst hebben doen continuëren : hoe datse alle sijne diensten/ tot omtrent twee maenden voor sijne detentie/ ofte arrest geacht hebben/ gevende een heerlijcke getuygenisse van sijne goede getrouwe/ en lang-durige diensten/ alle de werelt wel bekent/ ende houdende de selve voor aengenaem / verklarende de Calumnieuse geschriften ende Libellen/ tegens hem uytgegeven/ te wesen fameuse/ loogenachtige injurieuse/ ende calumnieuse Libellen : settende vijf hondert ponden/ tot een re-compense ten behoef van den genen/ die de Autheurs / ofte druckers van de selve soude ontdecken : nemende hem daer-en-boven in hare Gr: Mo: bescherminge/ ende speciale Sauveguarde/ ende protectie: doende het selve/ by openbaren placcate publiceren/ ende aenslaen/ daer men gewoonlijck is publicatie ende aenslaginge te doen : als breeder in den selven placcate / in date den 22 Junij/ 1618. te sien is. Ende hoe/ dies alles niet tegenstaende/ de selve op den 29 Augusti des selven jaers/ daer na de Staten van Hollant vergadert zijnde/ ende hy wil-lende met sijne Koetse / na de Vergaderinge toe rijden/ ontboden is/ door den Kamerlinck van sijn Excellentie, te komen by sijn Excell:

ende

ende dat hy willende sijn Excellentie obedieren / aldaer is opgehouden / ende gearresteert / op den naem van de Heeren Staten Generael / sonder sijn Excellentie, die hem ontboden hadde (soo het aengegeven was,) te mogen spreecken. Een ongewoonlijcke manier van procederen. Dat men den Stad-houder van Hollant (in dien 't sijn selfs werck niet en is geweest/ als hy hem heeft willen excuseren) gebruyckt tot een soo snoode practijque/ ende des selfs Kameren tot eene gevanckenisse van den Advocaet van 't Landt van Hollandt / ende andere: ende den selven Stadt-houder maeckt tot een Cipier/ ende bewaerder van de gevangene/ van de Staten Generael/ oft eenige der selver/ want de geheele Vergaderinge daer van als doe niet en wiste / maer alleen eenige weynige / die dit met Sijn Excellentie hadden geresolveert : hoe dat men voorts gepractiseert heeft/ de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant/ terstont te doen scheyden/ onder 't dexsel van de saecke van den Heere Advocaet voorschreven / in de Vroetschappen der Steden te communiceren/ ende daer na wederom te compareren/ ende de resolutien der Vroetschappen in te brengen: noch Sijn Excell: middelertijt de Vroetschappen ende Magistraten van de Steden buyten tijts/ ende ordre/ tegen de Vrydommen en Privilegien der Steden te veranderen/ onder eene simpele verklaringe/ dat dat den hoogsten noot van 't Landt sulcks vereyste/ ende dat hy sulcks dede praejudicij vander Steden Privilegien / ende Gerechtigheden / ende sonder 't selve te trecken in consequentie : niet tegenstaende Sijn Excellentie hier toe niet en was geauctoriseert/ alsoo sijne Commissie die hy van de Staten van Hollant heeft/ sulcks niet mede en brengt / ende dat de Staten Generael des niet en vermogen te doen/ als hebbende geene Souverainiteyt over de Provincie van Hollant. Waer door vorder gebeurt is / dat de Vergaderinge van Hollant geformeert is uyt nieuwe Gedeputeerde : hebbende van gelijcken het Collegie van de Edelen / door het Augmenteren ende Naturaliseren van andere buyten Hollant geboren / in Provincien daer de Hollanders uyt alle Staten / officien ende regeringe werden gehouden / noch soo verandert/ dat het meerendeel van dien/ mette nieuwe Gedeputeerde van de Steden/ nieuwe advijsen ende resolutien hebben genomen / soo men wilde genomen hebben. Soo dat dese nieuwe Heeren/ hebbende nieuwe tongen/ ende monden gekregen/ de Sauvegarde van hare voorsaten/ de Gerechtigheden/ Hoogheden/ ende Privilegien van Hollandt hebben laten infringeren/ violeren/ ende onder de voeten treden/ ende haren ouden getrouwen dienaer/ ende beschermer van der Landen Gerechtigheyt/ eenige van sijne alder partijdigste vyanden/ uyt haer getal/ om by sommige andere van gelijcken stoffe gevolgt te worden / tot Rechters te stellen / die hem niet vele sacken beswarende/ ende alle sijne handelingen/ by hare voorsaten/ geapprobeert / ende voor goet gehouden/ noch by de voorsz. Sauvegar-

de / sonder op sijne verantwoordinge / ende wettelijcke defensie (die men achterhout, ende verdonckert) te letten/ den Cop af te doen slaen/ fabricerende eene Sententie/ die men uyt sijne Confessie niet sal konnen trecken : maer uyt illatien/ besluytingen/ ende misduydingen na haer believen. Want dat sy 't uyt sijne bekentenisse alleen niet hebben/ seggense selfs/ maer 't is hun gebleecken/ sonder te verklaren waer uyt het hun is gebleecken.

Oock sijn verhaelt die Barbarische proceduyren / tegens hem gehouden : in sijne lanckduyrige gevanckenisse hem niet willende vergunnen eenich acces / ja gesicht van Huysvrouwe / Kinderen/ Vrienden / ofte Advocaten :- weygerende hem oock pen / inct/ ende papier / om / tot hulpe sijnder memorie / (die door de afflictien/ ende tribulatien van de naeste vier jaren / ende namentlijck / in dese stricte detentie/ sonder acces / ende indispositie versiwackt is) aenteyckeninge te mogen doen / om te beter te letten op de menigvuldige vragen / ende diversche saecken van vele verloopen jaren / hem voorgehouden. Weygerende hem oock sijn versoeck / van hem nader te mogen verklaren ende te defenderen/ oock de vragen in sijne verklaringe/ mitsgaders oock sijne brieven aen Caron, Aerssens ende andere geschreven/ daer uyt yetwes tot sijnen last gebracht wiert / te mogen sien/ ende hem daer op nader te mogen antwoorden ?

Waer is sulcks opt gehoort ? Wat fundament hebben dese Rechteren gehadt / om sulck versoeck / in recht en reden gefundeert/ af te slaen / ofte te weygeren ? Hoe kan men dese Rechters voor onpartijdig houden / de welcke soo merckelijcke partijschap toonen ? ende den gevangen/ sijne wettige ende noodige defensie/ weygeren te mogen doen ? Dese Rechteren is by de Heeren Staten Generael/ oock belofte gedaen/ hun ende hare nakomelingen af te houden/ ende te guaranderen voor alle 't gene/ by yemanden/ van wie/ ofte van wat qualiteyt die mogen wesen/ ter saken van 't voltrecken van hare Commissie eenigsins sal aengedaen/ ofte gepoogt sal worden aen te doen/ in woorden/ ofte wercken / aen lijf ofte goet/ binnen of buyten 's Lants/ ofte oock in eere/ reputatie/ ofte digniteyt; maer dat sy alle 't selve nemen/ houden / ofte reputeren sullen/ als tegens de Generaliteyt/ ende haer selfs voorgenomen; ende sulx/ met volle macht/ sullen af weeren/ repareren ende doen beteren na behooren.

Wy protesteren hier expresselijck / dat wy hare persoonen niet quaets en wenschen/ ofte yet dadelijcks/ tegens de selve/ van meeninge zijn aen te rechten : ons macht en streckt daer oock niet toe : weten mede/ dat dese Rechteren eenmael haer doen sullen moeten verantwoorden / ist niet voor de wereltlijcke Hooge Overigheydt / die haer de Commissie gegeven hebben / daer aen sy sulcks / t'allen tijden/ schuldig sijn te doen : oock aen de Heeren Staten van de Provincien/ der selver Commitenten / ofte die de selve noch daer toe souden mogen

hen committeren: maer oock voornamentlijck aen den Oppersten Heere/ ende Rechter aller Rechteren/ die rechtveerdelijcken ende oprechtelijcken rechten sal/ aen den welcken sijn Ed: sich oock beroepen/ ende op wien hy betrouwt heeft. Maer en gelooven oock niet/ dat de Provincien/ die de Gedeputeerde in de Staten Generael selfs gecommitteert/ ende dese Commissie aen de Rechteren gegeven hebben/ als sy de saecke eens sullen wel geexamineert hebben/ datse sullen toestaen de godloose/ onrechtveerdige/ ende Barbarische proceduyren/ die dese Rechteren gebruyckt ende gepleegt hebben in dese saecke. Ja de gene/ die de Commissie gegeven hebben/ sullen hen eenigsins konnen excuseren; dat de Commissie niet anders mede en brengt/ dan/ datse sullen recht doen/ ende Justitie administreren/ sulcx sy luyden/ in goede conscientie/ na recht ende reden/ sullen bevinden te behooren. By de voorsz. Commissie en wert oock niet verboden/ dat men niet en soude mogen/ met alle bescheydenheyt/ ondersoecken/ hoe dese Rechteren hun in hare commissie ende delegatie gedragen hebben; maer datse/ hare commissie getrouwelijck nakomende/ sullen werden gegarandeert/ met volle macht/ &c. Nu/ het officie van Rechteren is/ datse altijts voor oogen hebben de Justitie Godts/ overdenckende 't groot perijckel der zielen/ daer sy in staen/ soo sy onrecht wijsen: ende moeten hun wel verseeckeren/ dat/ met sulcken maet/ als sy meten sullen/ oock gemeten sullen worden. Sy moeten hen wachten van partijschap/ nijdigheyt/ jonste/ vreese ende gierigheyt. Sy moeten de defencien van de beschuldigde/ volkomentlijck ende patientelijck hooren/ ende niemant/ ongehoort/ condemnieren; ende en mogen daer mede niet haesten/ noch onberadelijck te werck gaen. Ende moeten de Delicten soo klaer/ ende klaerder blijcken/ dan de Sonne 's middags is blijckende. Maer wie soude konnen gelooven/ dat dese Rechteren hen tegens den gecondemneerden alsoo gedragen hebben? Wie soude konnen achten dat sy hare conscientien wel hebben gequeten/ die soo ouden/ afgesloofden Man/ hebben geweygert/ lecture van sijn eygen verklaringe/ die hy altemets/ met een geturbeert gemoedt/ overmits hare onbillijcke handelinge gedaen heeft/ om de selve met nabedenckinge te mogen instellen? Dat men hem penne/ inct/ ende papier/ tot sterckinge sijnder memorie dienende/ heeft afgenomen. Dat men hem weygert lecture van de brieven/ die men hem aenseyt geschreven te hebben/ daer uyt men Delicten wil trecken/ waer is sulcks oyt gehoort? Men interpreteert sijne woorden/ ende de interpretatie sijnder woorden quam hem toe. Maer wat redenen konnen voorgewent werden/ dat men hem/ op sijne verscheydene versoecken/ niet nader en heeft willen hooren/ in sijne noodlijcke ende rechtveerdige defensie? Hoe kan dit verbloemt worden? Brengen dit de beschrevene Rechten mede/ daer de Heer van Swieten, Muys van Holy, Meynertsz. Reynier Pauw, Willem Beuckelsz. van Zanten, Pieter Jansz. Schagen, Adriaen

Manma-

Manmaker, Riick Alsma, Volcker Sloot Johan van Hemert, en anders van de Rechters/ in gesubdeleert hebben. Of is dit gehandelt na de Privilegien des Lants/ om de welcke te conserveren/ men d'oorloge heeft aen-genomen? Men stelt onder de ses voornaemste Privilegien des Landts/ oock dese: Dat den Prince van den Lande geene sijnder Onderdanen/ criminelijck en mach aenspreecken/ noch vervolgen/ dan door ordentlijcke/ ende vrije opentlijcke Justitie/ aldaer den misdader sich/ met hulpe der Advocaten/ mach verantwoorden/ ende wettelijck defenderen. Is dat hier geschiet? neen; maer het rechte contrarie. Het Privilegie *de non evocando*, daer die van Hollant altijts soo seer opgestaen hebben/ ende over d'infractie van 't welck/ men soo seer over den Hertog van Alva geroepen/ ende geklaegt heeft/ ende daer over de wapenen mede tegens den Koninck van Spangien zijn aen-genomen/ ende soo veel bloets om gestort is: 't welck oock by Hem/ ende sijne Huys vrouwe/ ende Kinderen geallegeert ende opgehaelt is. Heeft men daer op wel eens willen letten? De erectie van den Raet van trouble (die men/ by den gemeenen man/ Bloedt-Raet noemde) ten tijde van den Hertog van Alva opgerecht/ was oock tegens de Privilegien van den Lande: Hoe seer heeft men daer over geroepen/ overmits/ hy de selve alle ordinarisse Justitien van de Hoven Provinciael/ ende andere/ waren gederogeert; ende d'Ingesetene van de respective Provincien/ uyt de plaetsen van haer residentien/ en haren ordinarisse Rechters/ voor de selve Raden betrocken/ en aldaer getracteert wierden/ na de humeuren van de selve. Is hier wel yets beter geschiet? Is de Heere van Olden-Barnevelt in den eedt/ en dienst van de Generaliteyt oyt geweest? neen. Hy is geweest in den eedt ende dienst van de Heeren Staten van Hollant/ ende West-Vrieslant: dese waren sijn wettige Meesters/ die hy alleen/ op der werelt/ schuldig was rekeninge/ van sijne actien ende bedieninge/ te doen. Dien hadde hy eedt gedaen: van de selve hadde hy sijne Commissie/ Ampt/ Officie ende Instructie. Hadden die de macht ende authoriteyt niet/ om hem te doen straffen/ na hare Wetten/ Rechten ende Privilegien/ soo hy hem te buyten hadde gegaen/ ofte de selve geexcedeert? Hebben hem de selve oyt yet te laste geleyt/ van 't gene in sijne Sententie verhaelt wort/ dat hy soude gepleegt hebben? Dat kan men niet seggen; maer/ ter contrarie/ is gebleecken/ datse hem een geheel ander ende loffelijcker getuygenisse hebben gegeven/ in openbaren druck/ voor alle de werelt/ met publicatie ende affictie van sijne langduyrige/ goede/ oprechte/ ende getrouwe diensten/ henluyden ende alle de werelt/ genoeg bekent. Sijne appellatie van de selve incompetente Rechters/ ende hare Commissie/ aen de Staten Generael/ ende respective Gecommitteerde Heeren/ hebben sy afgeslagen. En hoewel hy inhereerde de selve appellatie/ ende van nieuws appelleerde van de afslaginge/ waren sy soo begeerig tot dese Commissie/ datse verklaerden te willen

voort-

voortgaen/ doende 't ſelve teeckenen/ ende dat hy ſulcks moeſte gedogen. Somma wat iſt / men wilde den Man doot hebben/ men acht noch Privilegien noch Rechten / men ſtelt de voorſtanders van de Rechters/ende Privilegien uyt de Magiſtraten/ende Vroetſchappen/ ende ſtelter andere inne/ die daer niet na en vragen/ of de Privilegien van Hollandt/ onderdruckt werden/ dan niet/ als ſy maer mogen regeeren / ende als maer den principaelſten voorſtander/ haerder Privilegien van kant wort geholpen. Godt geve dat het de Landen wel bekome/ ende dat het de ſelve niet erger en wedervare/ dan dien vromen voorſtander/ hen noch op 't leſte gewenſt heeft/ daer uyt ſijne oprechte liefde/ tot het gemeene Vaderlant te ſpeuren is.

Wy ſullen voort gaen ende ſien wat na ſijn doodt gedaen is: Heeft men met ſijn doodt ende bloet te vreden geweeſt? neen. De Sententie bracht mede / dat alle ſijn goederen verklaert waren geconfiſqueert. Maer die Edelen van Hollandt / ende die uyt Edele huyſen van Hollandt geſproten zijn / ende andere Edelen in de voorſz. Lande woonende / ende aldaer gehylijckt ende gegoet zijnde / hebben een Privilegie/datſe niet meer en verbeuren mogen/ dan haer lijff (dit haddenſe wech) ende tachtig guldens eens uyt haer goederen. Met dit Privilegie / wilden hen de Kinderen behelpen / omme de reſt van de goederen te ſalveren / men neemt dit ſeecker qualijck/ men doet alle neerſtigheyt ſoo in Gelderlant/ Sticht van Uptrecht/ende waer men kan/ omme te onderſoecken na zijn Adeldom/ men kan niet anders bevinden/ oft ſijn Edelheyt is geweeſt/ van ouden Adelijcken ſtamme/van 's Vaders ende 's Moeders zijde. Wat ſal men hier doen? De prooye was te goet / om die alſoo te verlaten. Men hadde by proviſie een ordonnantie van 80000. guldens verleent/ tot d'onkoſten van deſe saecke/ ende ſalaris van de Rechteren/ die/ende meer moeſt wederom gevonden worde / ende ſoude men hier niet dan 80. guldens eens halen/ ten mocht ſoo niet door. Het Privilegie nochtans was klaer / ende luydende van woorde tot woorde aldus.

Octroy voor de Edelen van Hollandt, ende d'andere Edelen, die aldaer woonen gehylijck, ende gegoet zijn.

De Ridderſchap Edelen, ende Steden van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlandt, preſenterende de Staten van de ſelve Landen, alle de gene die deſe onſe brieven ſullen ſien. Doen te weten, dat ten aenſien van de dienſten die de Edelen van de voorſz. Landen, ende die uyt te Edele huyſen van dien geſproten zijn, mitſgaders andere Edelen in den voorſz. Lande woonende, aldaer gehylijck, ende gegoet zijnde, tot voorderinge van de gemeene welſtant, van den ſelve Lande, tot noch toe gedaen hebben, ende noch dagelijcks doende zijn, gelijck wy ons betrouwen dat ſyluyden met hare nakomelingen continuéren ſullen, wy daer omme ende omme verſcheyde andere inſichten, ende conſideratien, met rijpe deliberatie uyt ſeeckere wetenſchap volkomen macht, ende authoriteyt, de Edelen van den voorſz. Landen, ende die uyt Edele huyſen van dien geſproten zijn, mitſgaders alle andere Edelen in de

voorsz. Lande woonende, ende aldaer gehylijckt, ende gegoet zijnde, ende hunne nakomelingen gegunt, geaccordeert ende geconsenteert hebben, by desen ten eeuwigen dagen, dat niemant van henluyden uyt eenige saecken breucken, ofte delicten hoe-danig die souden mogen wesen (uyt-genomen alleenlijck die men na de gemeene dispositie van de beschreven werelijcke rechten, hout voor (*Crimen læsæ Majestatis*) tegens ons, ofte de Graefschappe ende Hooge Overigheydt, van de voorschreven Landen, meer sal verbeuren dan zijn lijf, ende de somme van 80. ponden van 40. grooten eens uyt alle sijne goederen. Bevelen daeromme den Stadt-houder, Presidenten, ende Raden soo van den Hoogen als Provinciale Raden van de voorsz. Landen. De Luyden van de Reeckeninge, ende alle andere justicieren ende officieren van de voorsz. Landen ende andere die 't aengaen mach, dat sy luyden de Edelen voorschreven, ende haer nakomelingen van den inhouden van desen volkomelijck, rustelijck, ende behoorlijck laten genieten, ende gebruycken sonder eenige wederseggen, ende oock dese in hare Registeren doen registreren des versocht zijnde.

Gegeven in den Hage, onder onsen Grooten Segel, hier aen gehangen, den 9. Januarij 1593. Ende was geparapheert: *I. van Olden-Barnevelt.* Onder stont:

Ter ordonnantie van de Staten. Ende was onderteyckent: C. *de Rechtere*, ende besegelt mette Groote Segele van Hollant, in *roode Wasch*.

Dit Octroy is geregisteert in de Kamer van de Reeckeninge, in 't witte Register, met de roode Roos, Folio 187. ende in de Register-Kamer der Graeflijckheyts in 't Register, buyten op geteecken *Hooge Overigheyt*, Folio 552.

Wat raet hier tegen? Als de partijen nu sagen dat de Kinderen hem met dit Privilegie wilden behelpen (hebbende genouch verloren aen soo vroomen ende weerde Vader) soo heeft men eenen anderen voet gesocht te nemen / namentlijck dat den gedecapiteerden Heere / ende noch d'andere gevangen ende gecondemneerde persoonen (die werden hier maer by geset / maer 't was hen daer niet om te doen) souden begaen Crimen læsæ Majestatis, maer alsoo de Sententie sulcks niet mede en bracht / isser gepractiseert / dat een deel van de voorschreven Rechteren / hoe wel nu hunne Commissie al lange was geexpireert / by beschrijvinge in den Hage sijn gecompareert / omme te verklaren / of hy de geexecuteerden ende gevangen / ende gecondemneerde persoonen Crimen læsæ Majestatis was begaen dan niet. Ende dit meer dan een jaer na de pronunciatie van de Sententie / binnen welcken tijt al een (ofte meer) van de voorsz. Rechters was overleden / een ander in sijn sinnen / ende memorie gekrenckt / dat hy niet bequaem was yet te konnen handelen / ofte besluyten / ende dat'er andere om haer affairen absent waren / die haer advijsen overschreven / soo hebben de selve

soo

soo vele daer present mochten wesen/ die oock niet genoemt en werden/ op dat men niet en soude letten wat het door kloecke verstanden mogen wesen/ die soodanige verklaringe ende interpretatie hebben gedaen (want men weet wel dat'er onder zijn die niet en weten wat Crimen læsæ Majestatis is) op de uytgesprooken Sententien gedaen/ dese navolgende verklaringe/ ende interpretatie op den 20. Junij/ 1620.

Hooge ende Mogende Heeren.

De gedelegeerde Rechteren, voor desen by uwe Ho: Mog: gecommiteert, tot kennisse ende judicature van de saecke, van *Jan van Olden-Barnevelt*, ende d'andere gevangenen, ende gecondemneerde persoonen, alhier in den Hage beschreven, by uwe Ho: Mog: omme verklaringe te doen, of by den geexecuteerden gevangen, ende gecondemneerde persoonen *Crimen læsæ Majestatis*, begaen is dan niet. Verklaren na resumtie van 't gepasseerde, ende lecture van de overgesonde advijsen van de gene die om noodelijcke affairen, ofte andere wettige redenen, in persoon niet en hebben konnen, dat ten tijde van 't arresteren van de Sententie, hare meeninge ende verstant is geweest den voorschreven *Jan van Olden-Barnevelt*, ende d'andere gevangen, ende gecondemneerde persoonen gecommiteert ofte begaen hebben gehadt, *Crimen læsæ Majestatis*, uyt-gesondert *Daniel Tresel*.

Aldus gedaen in den Hage, den sesten Junij, 1620.

Onder stont:

Ter ordonnantie van de Heeren gedelegeerde Rechteren, onderteeckent H. *Pots*.

Siet daer een interpretatie op een Sententie/ meer dan een jaer na de pronuntiatie gedaen. De Rechtsgeleerde disputeren/ of de Rechteren een Sententie gewesen/ in Civile saecken mogen interpreteren/ op 't versoeck van een van de partije na ses weecken/ eenige sustineren dat sulcks moest gedaen ende versocht zijn/ binnen de tien dagen/ ofte dat de selve Rechters de macht niet en hebben/ daer na eenige interpretatie te doen. Maer hier een Criminele Sententie gewesen zijnde/ ende alrede geexecuteert is al te goet werck/ dat men meer dan een jaer daer na/ de selve Sententie mach verswaren in den hooghsten graet/ ende daer by voegen dat'er niet en staet. Houden de selve Rechteren op soodanige maniere ooch niet meer by interpretatie mogen seggen/ alst haer gelief de? Met wat beschreven rechten/ ende loyen konnen sy sulcks doch staende houden? Anders dan met de gene die de Keyser ende Koninck van Spaengien/ voormael plachten te seggen: Want het ons alsoo gelieft. Ende uyt kracht van dese nulle interpretatie/ behout men de goederen als verbeurt/ ende begaen hebbende/ Crimen læsæ Majestatis, ende uyt kracht van de selve/ soo beneemt Sijn Excellentie den Sone van den geexecuteerde het officie van het Luytenant-houtvesterschap van Hollant/ sonder eens te letten

op de beloften ende toe-seggingé die hy den geexecuteerden Heere op de leste uyre by na/door den Predicant Walæus dede doen/namentlijck: dat soo lange sijne sonen wel deden/hy de selve in recommandatie sou-de hebben. Doch andere interpreteren de Sententie noch verder/na-mentlijck dat de soone van den gene die Crimen læsæ Majestatis heeft begaen / geen staet oft officie en mach bedienen / soo verstaet het den gene die den selven staet nu heeft geoccupeert. Is het niet wel ge-beurt / dat eenige stemme met goede redenen een geheel Collegie van opinie heeft doen veranderen? Maer hier is 't genoeg datse schrijven datse ten tijde van het arresteren van de Sententie/ sulcks het verstant geweest is / waeromme en hebben sy sulcks dan niet daer in gestelt? Is het verstant doe alsoo geweest / waerom en hebben sy dat als doe niet geseyt / ende uyt-gesprooken? vermogen sy dit te doen/ een jaer na de uyt-spraecke van de Sententie als haren last al is geexecuteert/ ende geexpireert? Doch duert dien last eeuwig/soo en sijn de Heeren/ Hogerbeets (die noch in hechtenisse sit) ende Grotius al is hy 't ont-komen / noch Haen, als sijn bannissiment sal geexpireert zijn/ noch oock Tresel die sijn bannissement geexpireert is / noch niet vry/ want men weet niet wat haer meeninge ende verstant geweest is / ten tijde van het arresteren van de Sententie.

Hier ware noch veel meer te seggen/ dan sullen 't daer by/ voor dese tijdt/ laten; mogelijck of de kinderen/ ofte andere/ namaels geraden vonden/ de saecke nader te verhalen / ende de ontschult van haerlieder Vader / naeckter en klaerder mochten doen blijcken / als wy hebben konnen doen/zijnde soo veere van der hant/ende hebbende met groote moeyten ende kosten / moeten recouvreren de stucken / die wy hier en daer/ tot bewijs/ hebben ingevoert/ ende noch vorder achter aen voe-gen sullen / daer van eenige oock bekomen zijn / uyt de kamere/ daer alle de papieren / van den geexecuteerden Heere/ gebracht/ ende be-waert wierden; om welcke oorsaeck wille/ onder andere/ te meer wy oock dus lange hebben moeten vertrecken / eer wy dit hebben konnen in 't licht brengen : hadden oock gehoopt/ dat wy de papieren/onder het stoelken genaept/ mede noch souden hebben bekomen/ die ußuyden noch meerder lichts soude hebben/ in vele saecken/gegeven:maer men maeckt ons wijs/datse verbrant zijn ; 't is ons nu ongelegen/om daer langer na te vertoeven.

De Lesers mogen oordeelen met verstant/uyt het gene verhaelt is/ hoe onschuldig desen Heere ter doot gebracht is:ende latende de Rech-teren voor Godt/de Potentaten/Princen ende Heeren/ Edelen/Bur-geren/ ende alle de werelt/ haer doen verantwoorden/daer van sy ge-noeg te doen hebben sullen. Godt geve haer berouw ende leetwesen/ ende beware de selve voor soo een onbarmhertig oordeel / als sy gege-ven hebben/ soo wanneer sy voor den oppersten ende rechtveerdigen Rechter verschijnen sullen.

Hier.

Hier na volgen eenige weynige uyt vele brieven / van Koningen/ Koninginnen/ Vorsten/ Princen/ ende Potentaten/aen den overleden geschreven. Daer uyt men sien kan/in wat reputatie ende respect/ hy by de selve geweest is: met dese/ ofte haer vertrouwste Ministers/ heeft hy correspondentie gehouden / niet tot der Landen ofte Republijcken achterdeel; maer voordeel. Eyndelijcken is hier oock by gevoegt/ de getuygenisse van sijn eygen vyanden/ aen de Spaensche zyde/ende van sijne vyanden/ binnen 's Lants.

Ende eerst een Instructie voor eenige gecommitteerden/ daer voornamentlijck den Heer van Olden-Barnevelt, al in den jare 1579. de saecke toevertrout is/ om met den Heere Prince van Oraignen, Wilhelmus van Nassauw, te handelen: daer in men sien kan/ hoe vroeg sijn Ed: in de gewichtichste saecken des Lants is gebruyckt geweest.

INSTRUCTIE,

Voor Jonckheer *Adriaen van Zwieten, Niclaes van der Laen, Mr. Iohan van Olden-Barnevelt*, ende *Sebastiaen van Loosen*, Gecommiteerde van de Staten van Hollandt, omme sijne Vorst: Genade, ende den Staten Generael te remonstreren, 't gunt hier na volgt.

EErst sullen de voorsz. Gecommiteerden / ofte de voornoemde Olden-Barnevelt, in 't bysonder/sulcx de gelegentheyt der saecke sal vereysschen / Sijne Excellentie remonstreren de groote appareutie/ die binnen dese Landen van Hollandt / voor oogen schijnen / omme in eenige swarigheden/ van tweedracht/separatie/ ende oneenigheden te geraecken: Soo in respecte van den Noorder-quartieren / als andere Steden : Ende dat daer inne/ sonder pretensie van de overhandt/niet en mach werden voorsien. Ende daeromme seer ernstelijck / by Sijne Excellentie, aengehouden ende versoecken / dat met den eersten/ des doenlijck zijnde/ Sijne Excell: hem / voor seeckeren tijdt / binnen den voorsz. Landen van Hollandt/soude willen laten vinden/ omme alle opkomende swarigheden / dies-aengaende / te mogen ter neder leggen/ ende voorkomen. Daer aen de gemeene saecke soo grootelijcks is gelegen.

Ende alsoo die van Hollandt 't selve seer seeckerlijck/ voor al / moeten helpen voorsien/ tegens alle opkomende lasten ende pericnlen der Vyanden; 't welck den Staten voor-

noemt / niet mogelijck en soude zijn / sonder assistentie van den knechten / die binnen Brussel ende Vilvoorden / tot laste van den selven Staten / in dienste gehouden worden / tot defensie der voorsz. Steden. Sal daeromme aen Sijne Excell: mede seer ernstelijck werden versocht / dat de voorsz knechten wederomme binnen Hollandt mochten getrocken werden / ende gebrocht ter plaetse / 'tselve eenighsins / tot versekerheyt van die van Hollandt / sal nodig hebben ; ofte dat de Staten / van de vordere betalinge der voorsz. knechten / ontslagen mochten werden / omme andere / in hare plaetse / wederomme aengenomen te werden.

Sullen Sijne Excellentie mede remonstreren / d'ordre / die de Staten genomen hebben / tegens de fortsen ende hoogmoed / by die van Leerdam gepleegt.

Ende sullen oock den Staten Generael doen verklaren / hoe swaerlijcken de Staten van Hollandt genomen hebben / het schrijven van den Staten Generael / van den 20. Junij laetstleden / ende by den Staten van Hollandt ontfangen / den 8. deses maent van Julio / als dat die van Hollandt / hen als goede Patriotten / tot ontset der stadt Maestricht / niet en souden gequeten hebben.

Aldus gedaen in den Hage, den 10. Iulij, 1579. Ter ordinantie van de Heeren Staten. By my, C. *de Rechtere*.

Brief / onderteeckent met de eygen handt / des Princen van Orangien.

De Prince van Orangien, Grave van Nassauw, Heere ende Baron van Breda, van Diest, &c.

Edele, Eerentfeste, Eersame, Hoog-geleerde, Discrete, lieve besondere:

VErstaen hebbende / by den Rapporte van den Heere van Zwieten, mitsgaders van Niclaes van der Laen, Mr. Iohan van Olden-Barnevelt, ende Sebastiaen van Loosen, 't gene sy ons / van uwent wegen / aengedient hebben / zijn tusschen henlieden / ende ons / diversche communicatien daer op gehouden geweest: Welcken volgens hebben wy op de poincten / ons by henlieden voorgehouden / onse resolutien ende

ende meyninge den selven verklaert; Soo als gy/by den bo-ven-gemelden Mr. Iohan van Olden-Barnevelt, tegenwoordelijck derwaerts reysende/ breeder verstaen sult. Begerende gy hem daer op volkomen geloove geeft/ als ons selven: Willende daerom alhier geen wijder verhael/ dies-aengaende/doen; maer u lieden alleenlijck verseeckeren/dat wy niet nalaten en sullen/tot allen tijden/met allen mogelijcken vlijt de welvaert/ ruste/ ende prosperiteyt/ van den Lande van Hollandt/ te vorderen/ sonder ons eenighsins daer inne te sparen; ende u lieden oock/elck in 't bysonder/alle lief de ende goede vrientschap te bewijsen: Versoeckende dat/ van uwent wegen/ altijdt alle goede correspondentie/ met ons/ werde gecontinueert/ ten eynde wy des te gevoegelijcker alles goets tijdts mogen versien. Hier mede

Edele, Erentfeste, Eersame, Hoog-geleerde, Discrete, Lieve bysondere: Onse Heere Godt zy met U lieden.

Geschreven binnen Antwerpen/ op den 21. dag Julij 1579.

U lieder goede Vriendt,

Guillaume de Nassau.

Volgt een Brief van den Heere Prince van Orangien, aen den Heere van der Mijle.

Monsieur van der Mijle.

AYant le Sieur *Barnevelt*, Pensionaire de la ville de Rotterdam depuis nagueres esté icy pour aulcuns se particulieres affaires, & m'estant venu saluer, Ie suis entré avecq luy en communication sur mon faict de Hollande & Zeelande, Surquoy il me dist librement ce qui en estoit en Hollande, tant ne l'assemblée des Estats qu'aultrement passé, & jusques à ou l'affaire estoit venu au temps de son partement de la Haye. Et entrans avec luy plus avant en propos sur cesté matiere, & trouvantz que l'affaire alloit fort decouvert, non seulement en Hollande & Zeelande, mais aussi aux autres Provinces, Ausquelles on commencoit à en parler fort diversement, pour n'estre Informeés de la verité du faict, dont craignans qu'il se pourroit engendrer quelque malentendu & jalousie, ledit Pensionaire & moy apres quelques propos eus sur cecy sommes esté d'advis, que pour obvier à tout ce que pourroit mettre

les

les autres Provinces en quelque doubte ou diffiance, Il serviroit grandement que les Estats de Hollande & de Zeelande escrivissent quelques lettres à chacune des autres Provinces, leur represen-tant tout ce qui s'en est passé en cest endroit, & deduysant les rai-sons ayans esmeu les dicts de Hollande & Zeelande de traicter ainsi particulierement avec moy, l'ayans faict non tant seulement pour leur regard, mais aussi pour le bien & plus grande seureté des autres Provinces susdicts, avec telles autres raisons que lesdicts Estatz trouveroient convenir. Or depuis le partement dudict Pen-sionaire de ceste ville, y ayant encor de plus pres advisé, I'ay trouve bon de faire concepuoir quelques articles qui m'ont semble pouvoir servir à ceste matiere, & en conformité desquels lesdicts Estatz de Hollande & Zeelande pourroient dresser leurs lettres, vous ayant bien voulu envoyer lesdicts articles, afin de les visiter & apres que vous en aurez communique avec le susdict *Barnevelt*, auquel j'en escrips pour mesme effect, veuilles cecy faire entendre ausdicts Estats & les assister de vostre bon Conseil & advis afin qu'en con-formité desdicts articles Ils escrivent aux autres Provinces, y chan-geant, adjoustant & diminuant ce qu'ilz trouverent convenir, n'estant mon Intention leur prescrire en cecy. Mais desirant seulement leur servir d'advis. Ce que je vous prie leur faire aussi entendre, & me mander par apres, ce que en pourra estre effectué. En quoy vous me ferez chose bien agreable. Que cognoist Dieu. Au quel (finissant la presente) Ie suppliera y vous avoir

Monsieur van der Mijlen, en sa saincte garde & protection.

A Anvers, le 20. Iour d'Avril 1583. De soubs estoit escrit, vostre bien affectioné amy à vostre commandement. Estoit soubsigne *Guilliame de Nassau.*

La superscription estois:

A. Monsieur vander Mijlen, Consellier en Hollande.

Dat is:

Monsieur vander Mijle.

DE Heer Barnevelt, Pensionaris der stadt Rotterdam/ tsedert weynige dagen hier gheweest hebbende / om ee-nige sijne particuliere affairen/ende my besocht : Ben met hem ingetreden / over de communicatie van mijne Hollant-

sche

sche en Zeelantsche saecken / waer op hy my openelijck geseyt heeft / 't gene daer over / soo in Hollant / ter Vergaderinge der Staten / als andersints gepasseert is / en hoe verre de saecke gekomen waren / op sijn vertreck uyt den Hage: en ten selven propoost / over dese materie / verder inkomende / siende dat het werck seer ondeckt ging / niet alleen in Hollant ende Zeelant : maer mede in de andere Provincien / in de welcke men seer verscheyden daer van begon te spreecken: van de waerheyt der saecken / niet onderricht zijnde / 't welck vreese / wel eenig misverstant oft jalousije soude konnen baren / waer over den selven Pensionaris / ende ick / (na eenige propoosten die wy hier over gehadt hebben) sijn van rade geweest / om te schouwen al 't gene dat d'ander Provintien / in eenig misvertrouwen of twijfel soude brengen. Soo dat het grootlijcx dienen soude / dat de Staten van Hollant ende Zeelandt / eenige brieven schreven aen yder een van d'ander Provincien / haer betoonende hoe alles dien 't halven toegegaen is / en verhalen de redenen / die / die van Hollant / en Zeelant verweckt hebben / alsoo particulier met my te handelen / dat het selve niet alleen geschiet en is t' haren voordeel / maer mede tot grooter verseeckering en welstandt van d'andere voorsz. Provincien / met andere dierge lijcke redenen die de selve Staten souden bevinden daer toe te behooren. Nu t' zedert het vertreck van den selven Pensionaris uyt dese Stadt / hebbende de saecke noch nader / overleyt / hebbe goet gevonden eenige articulen / die my gedacht hebben te konnen dienen / tot dese materie / haer te doen begrijpen / en waer na de selve Staten van Hollandt / en Zeelandt hare brieven souden dresseren / en na richten konnen / 't welck gedaen hebbende / hebbe u d'Articulen wel willen seynden / om de selve na te sien. En na dat gy daer van gecommuniceert sult hebben / met den voorsz. Barnevelt, aen den welcken ick in gelijcke intentie ben schrijvende: Wilt het selve / aen de voorseyde Staten te kennen geven / haer niet uwen goeden raet / en advijs assisterende / op dat sy schrijven in gelijck formighevt van dese Articulen / aen andere Provincien / daer in veranderende / bydoende / en afdoende 't gene sy sullen vinden te behooren / mijne Intentie

Pp niet

niet zijnde/ haer hier inne wel te stellen/ dan alleen wenschende haer tot advijs te dienen 't gene ick u bidde/ haer oock te doen verstaen/ ende my daer na schrijven/ 't gene daer in sal konnen gedaen worden/ waer in gy my een aengename saecke sult doen/ sulcks kenne Godt/ welcken/ desen tegenwoordigen eyndigende/ ick bidden sal u E. te helpen/ Monsieur van der Mijlen, in sijn heylige bescherminge/ ende bewaringe. In Antwerpen, den 20. April 1583.

Was onderschreven U wel geneygden vrient, t'uwen dienst,

En was ondertepckent : *Guilliame de Nassau.*

't Opschrift was :

Aen *Monsieur van der Mijlen*, Raedts-Heer in Hollandt.

Brief van Affscheyt van de Stadt Rotterdam, als sijn Edelheyt versocht was tot Advocaet van Hollandt, &c.

Allen den genen/ die dese onse Brieven sullen werden getoont : doen wy Burgermeesteren/ Raden/ ende gemeene Vroetschappen der stede van Rotterdam/ te weten : Dat Johan van Olden-Barnevelt, den Rechten Doctor deser Stede/ den tijdt van negen Jaren/ ende drie Maenden/ continuëlijcken als Raedt ende Pensionaris/ wel ende getrouwelijck/ tot onsen goeden genoegen/ gedient heeft/ ende by Ons/ op 't ernstig versoeck van de Heeren ende Staten van Hollandt/ van onsen dienste ontslagen is/ omme tot meerder dienste van den Landen gebruyckt te mogen werden/ in de Staet als Advocaet van 't gemeen Landt van Hollandt/ daer toe hy by den voorsz. Heeren Staten verkooren/ ende versocht is geweest : Ende gemerckt den voornoemden van Olden-Barnevelt hem/ geduyrende sijne voorsz. Dienste/ in alles eerlijck/ vromelijck ende getrouwelijck gedragen; ende het welvaren/ mitsgaders de ruste ende eenigheyt deser Stede/ ende der Poorteren ende Inwoonders van dien/ met behoorlijcke neerstigheyt/ ende goede affectie/ gevordert heeft. Soo hebben wy hem daer van/ ende van alle sijne goede diensten/ ten hoogsten bedanckt : Belovende hem in alle saken/ daer de gelegentheyt sulcx vereyscht/ te vertoonen/ hoe aengenaem ons sijne Dienste is geweest. Des ten oirkonden/

den / hebben wy Burgermeesters / Raden / ende gemeene Vroedtschap voornoemt / dese met het groot secrete Zegel / deser Stede / bezegelt / ende by deser Stede Secretaris doen teeckenen. Op den 10. Mey, Anno 1586.

Vander Chyes.

Verscheyden Brieven des Konings van Vranckrijck, *Hendrick de Groote*, daer onder twee geheel met sijn eygen hant geschreven.

COPYE.

Brief des Konings, met sijn eygen handt geschreven, en onderteyckent. Gestelt volgens des Konings Orthographie.

Mr. de Barnevelt:

VOus aures auec cete cy le *Sr. de Busanval* sy byen ynstruyt de mes yntansyons sur toutes choses que comme ie me fye antyeremant an luy yl me sufyra de uous pryer dadyouster playne foy a ce quyl uous dyra & croyre que lhoñeur & prosperyté des Sr. les Estas mes bons amys & alyès me ceront tousyours tres recommandé comme le meryte le soyn quyls ont eu de moy quant lay eu besoyn deus sur ce ie prye Dieu quyl uous ayt *Mr. de Bernevelt* an sa garde ce xv.me aut a Parys.

Henry.

La superscription. fut A Monsr. de bernevelt.

Dat is:

Monf. Barnevelt:

GY sult / nevens desen / hebben den Heer van Busanval, soo wel onderricht van mijne intentie / op alle dingen / dat gelijck als ick my geheelijck op hem ben vertrouwende; my genoeg sal zijn u E: te bidden / volkomen geloof te geven / over 't gene hy u seggen sal: En te gelooven / dat de eere ende voorspoet van de Heeren Staten / mijne goede Vrienden / ende Bont-genooten / my altijdt sullen op 't alderhoogste gerecommandeert blijven / gelijck als de sorge die sy met my gehadt hebben / doen ick haer van noode hadde / verdient. Hier op bidde ick Godt / dat hy u / mijn Heer van Barnevelt,

hebbe/ in sijne bewaringe. Den xv. Augustij, uyt Parijs, geschreven, en geteyckent met:

Henry.

Het opschrift was:

A Monsr. de Barnevelt.

Copie d'une Lettre Escrit, de la propre main du Roy Selon son Orthographe.

Mr. de Bernevelle:

Estant survenue la perte de cales contre mon esperance & me voyant menacé d'une suyte dautres ynconveniens s'yl ny est promptemant pourveu, par la mutuelle yntellygancé de tous les ynteressées jay trouvé necessayre danvoyer an angleterre mon Cousyn le duc de bouyllon afyn dy fere pour cet efet une lygue ofancyue & defancyue & quant & luy le *Sr. de Calvart* tant pour porter a Mr. les estas les resolusyons qui sy prandront que pour leur represanter de bouche ce quyl a veu & congneu ycy de l'estat de mes aferes, & de mes yntansyons aufet de la guerre & sur tout des peynes ou ie me trouve sur ce suyet an dyverses facons lesquelles luy estans byen congneues Iay pancé que vous les devyes antandre par luy yl cest fort escusé de fere ce voyage & auec beaucoup de resons quy eussent peu avoyr lyeu anvers moy an une autre seson mes an cete conjonctyon ie ne les ay ceu acceptea massurant que Mr. les estas aprouveront mavolonté an cet androit & ynterpreteront l'autoryté que Iay prynse sur ledit *Calvart* par lestat que ie fays deleur amytyé au mon androit sur la quelle comme ie mappuye antyeremant: ausy cepeuuent yls assurer & fere estat de la myenne quy neleur mancquera Iames aynsy que Iay plus amplemant donné charge audyt de *Calvart* deleur asseurer de ma part auquel a cete ocasyon ie vous prye dayouster foy antyere & me contynuer tous les bons ofijces que vous Iugerés pour le byen des vns & des autres dont an party culyer ievout demeureray oblygé & men revancheray de facon que vous le sauryès desyrer dela personne du monde plus vostre sur ce Dieu vous ayt *Mr. de Bernevelle* an sa garde ce xxvijme avryl a abbevylle.

Henry.

Superscription: *A Mons. de Bernevelle.*

Copijes,

Copije, van een Brief, van des Konings eygen hant geschreven, en onderteyckent.

Mijn Heer van Barnevelt :-

Zynde voor-gevallen 't verlies van Cales / tegen mijn hope / en my gedreygt siende / met een gevolg van meer andere inconvenienten / soo der niet vaerdig in versien wordt / door een overeenstemmig verstant / van alle de geinteresseerde / hebbe noodig gevonden / mijn Cosijn den Hertoch van Bouillion, in Engelandt te senden / om aldaer tot dit effect / een ligue / offensijf / en deffensijf te maecken / en met hem den Heere van Calvart, soo / om aen mijn Heeren de Staten te brengen / de resolutien die daer over sullen genomen werden / als om haer mondeling te vertoonen 't gene hy alhier gesien / en vernomen heeft / in den staet van mijn affairen en intentie / den Krijg aengaende / en boven al de moeyte daer inne ick my bevinde / over dit subject / in verscheyden manieren / de welke hem wel bekent zijnde heb gedacht dat gy 't selve van hem behoorde te verstaen / hy heeft sich seer verontschuldigt / de reys aen te nemen met veel redenen die wel in andere gelegentheden plaets souden mogen gehadt hebben / tegens my. Maer in desen tijdt en heb ick de selve niet konnen aennemen / my verseeckerende dat mijne Heeren de Staten voor dees reys / mijnen wille voor goet sullen houden / ende gedoogen / d'Authoriteyt over den selven Sr. Calvart, gebruyckt / door de grootachting die ick van haren staet make tegens my / waer op soo geheel ben steunende : sy desgelijck hun mogen verseeckert houden / en staet maken van de mijne / die hun nimmermeer manqueren sal / gelijck ick voorder belast heb / aen den selven Sr. Calvart, hun sulcx van mijnen t'wegen te verseeckeren / waer aen in dese gelegentheyt ick bidde geheel geloof te geven / en my te continueeren / alle de goede diensten / die gy oordeelen sult / ten besten van d'een en d'ander / waer van ick u in 't particulier / verplicht sal blijven / sulcks te verschulden op alsulcken wijse als gy het soudt mogen begeeren / van een persoon / die ter werelt op hoogste geheel u m' is. Hier op hebben God (mijn Heer van

Barnevelt) in sijn bewaringe. Den 27. dag April, in Abbeville.
Geteyckent:

Henry.

En met 's Konings eygen hant.

Monf. de Bernevelt :

JE vous prie d'entendre du Sieur de *Busenval* ce qu'il vous communiquera de ma part. Luy Conseiller ce qu'il fera pour obtiner de ce Mesieurs ce qu'il a charge de Leur demander, & l'assister en cela. de vostre prudence & authorite. Car il y va bien avant, du bien de la couronne, pour laquelle nous combatons. Estant certain si nostre ennemy respond par ces effects aux esperances que plusieurs ont conceu, de ses forces & moyens de l'armée du Cardinal d' Austriche, qu'il gaignera un tel advantage sur moy, & sur vous, qu'il y paroistra long temps. Comme au contraire, si te puis renverser ses primiers desseins, & emporter cette place, a sa venue, sans doute, nous rendrons ses armeés inutiles, pour le reste de cette annoé, dont s'ensuivront plusieurs, & divers biens, que nous ne pouvons encore imaginer, ce que ie vous prie faire considerer a ces messieurs, a fin qu'ils ne se rendent difficile en une chose qui nous peut estre si utile, & dont le refus nous seroit aussi egalement dommageable. Je me remet du reste sur le Sieur de *Busenval*, pour vous asseurer de la continuation de ma bonne volonté, & du desir que i'ay de me revancher, de tant de plaisirs que je recois journellement de vostre affection & prudence. Ie prie Dieu Monf. de *Barnevelt*, qu'il vous ait en sa sancte, & digne garde.

Escript a Folembrey, le xiij. Ianvier 1596.

Was onderteyckent:

Henry.

Lager stont :

Deneufville.

Dat is:

Mijn Heer Barnevelt.

ICk bidde / dat u geliebe te verstaen van Sieur de Busenval, al 't geen hy u E. van mijnent wegen sal communiceeren / hem raden 't gene hy doen sal / om van dese Heeren te verkrijgen / 't gene hy last heeft van haer te eyschen en haer

daer in hem by te staen / met uwe voorsienigheyt/ ende Authoriteyt/ want 't gaet den welstant van de Kroone seer na/ om de welcke wy strijden/ verseeckert zijnde/ dat hy soo verre / de daden van onsen vyandt over een komen/ met de hope / die vele gehadt hebben/ van sijne stercke/ en middelen/ van het Leger van den Cardinael van Oostenrijck / dat hy een sulcken voordeel / op my / ende u/ halen sal/ dat het ons lang sal heugen / maer ter contrarien soo ick sijne eerste dessepnen kan omstooten / en dese plaetse veroveren / op sijne aenkomste / soo sullen wy sonder twijfel / sijn geheel Leger/ ombequaem en vruchtloos maecken / om van dit jaer yets uyt te rechten / waer uyt veel/ en verscheyden goets volgen sal / meer als wy ons konnen in-beelden/ welck ick u bidd' dese Heeren / te doen aen-mercken / op dat hy geen swarigheyt maecken / in een saecke/ die ons soo nut kan wesen/ en waer af de weygering / ons gelijckelijck schadelijck sou wesen. Ick gedrage my met het resterende/ aen den voorsz. Sieur Busenval, om u te verseeckeren van 't vervolg mijnder goedwilligheyt/ en de begeerte die ick heb/ om my te revancheren/ van soo vele vrientschappen/ die ick dagelijcks van uwe genegentheydt/ en voorsichtigheydt ben ontfangende. Ick bidt Godt mijn Heer van Barnevelt, dat hy u hebbe/ in sijne Heylige/ en waerde beschuttinge.

Geschreven uyt, Folenbry, den xiij. Januarij 1596.

Onderteyckent:

Henry.

En lager.

Deneufville.

Monf. de Bernevelt:

Vous demonstrez en toutes choses, tant d'affection, au bien & advancement des Communs affaires, d'entre mon Royaume, & Messieurs les Estats, que je ne puis assez louer vostre proceder vous tesmoigner le bon gré que je vous en sçay, & le desir que j'ay de le reconnoistre, aussi ay je prins telle confiance de vostre bonne volonté qu'envoyant mon Cousin le Duc de *Bouillon* par dela, je luy ay commandé de vous ouvrir son cœur, & mes intentions dequoy ce vous prie le croire, comme moy mesmes & vous asseurer tousjours,

siours, de la bonne & parfaite affection que je vous porte. Priant Dieu, Monsieur de *Barnevelt*, qu'il vous ait, en sa tres sainte, & digne guarde.

Escrit le xvj. Auost 1596.

Signe:

Henry.

Au bas:

Deneufville.

Dat is:

Mijn Heer van Barnevelt.

GY bewijst in alle dingen / soo veel genegentheyt tot den voorspoet / en vorderinge / van de gemeene saecken / tusschen mijn Koninckrijck / ende mijn Heeren de Staten / dat ick u vervoordering in desen niet genoeg kan looven / noch u te betuygen / den danck die ick u weet / ende begeerte die ick heb 't selve 't erkennen. Oock heb ick gevat sulck vast vertrouwen van uwen goeden willen. Dat sendende mijn Cosijn (den Hertoch van Bouillon gintswaerts / ick hem belast heb / t'sijn herte te openen ende mijne intentien / waer over u bidde hem te gelooven / als mijn selven / en u altijt verseeckeren / van de goede / en volmaeckte genegentheyt / die ick u toedrage / biddende Godt / mijn Heer van Barnevelt, dat hy u hebbe / in sijne Heyligste en waerdige beschuttinge.

Geschreven, den xvj. Augusti 1596.

Was onderteyckent:

Henry.

En lager:

Deneufville.

Mons. de Barnevelt:

JE n'ay peu despescher plustost le Sieur de *Busenval*, gentil homme Ordinaire de ma Chambre, & mon Ambassadeur aux pays baz, pour les affaires qui me sont survenues, au mesme temps, que je pensois le faire partir, ils s'en Retourne pour continuer en sa charge, & je ne le veux laisser aller sans vous dire que je resens de plus en plus, les effects de vostre bonne volonté & inclination à l'avancement de la cause commune, & au bien de mes affaires de quoy j'ay tant d'occasion d'estre content, que se le vous ay bien voulu faire

faire fcavoir, par cette lettre, ayant aussi donné charge audit Sieur de *Busenval*, de vous asseurer de la continuation de ma bonne volonté, dequoy je vous prie le croire comme moy mesmes, attandant que je vous en puisse faire parroistre les effects. Priant Dieu, Monf. de *Barnevelt*, qu'il vous ait, en sa saincte guarde.

Escrit à Paris, le xxviij. Avril 1597. Signé:

Henry.

Et au bas: *De Neufville.*

Dat is:

Mijn Heer van Barnevelt.

ICk en heb niet eer konnen af-vaerdigen den Heer van Busenval, Ordinaris Edelman van mijne kamer/ ende mijnen Ambassadeur/ na de Nederlanden/ om d'oorsaecken die op-gekomen zijn/ ter selver tijdt als ick verhoopt had hem te doen vertrecken. Hy gaet weder/ om te continueeren/ in sijn last/ ick en heb hem niet willen laten gaen/ sonder u te seggen/ dat ick meer en meer ben gevoelende/ de daden/ van uwen goeden wille en genegentheyt/ tot bevordering van de gemeene saecke/ en tot welstant van mijne affairen: waer over ick soo veel occasie hebbe vernoegt te zijn/ dat ick u het selve wel heb willen laten weten met desen brief/ hebbende mede last gegeven aen den selven Heer Busenval, u te versekeren van de continuatie van mijnen goeden wille/ waer over/ ick u bidde hem te willen gelooven als my selfs/ verwachtende tot dat ick u kan doen blijcken de effecten/ God biddende. Mijn Heer Barnevelt, dat hy u hebbe/ in sijn Heylige bewaringe.

Geschreven, uyt Parijs den xxviiij. April 1579.

Was onderteyckent:

Henry.

Lager: De Neufville.

Monf. Barnevelt:

J'Ay recours à mes amis au besoin auquel je me trouve, afin qu'ils m'aident à sortir de mon entreprise avec honneur, Car j'y suis si avant engagé, qu'il faut que je le perde. Si je n'en ay bonne issue, donques entendrez du Sieur de *Busanval* ce que je desire de vous, & l'estat

l'estat auquel je me trouve, avec mon advis, & ma resolution, sur les affaires qui se presentant, partant, je m'en remettray sur luy, & recommanderay le tout à vostre prudence. Priant Dieu Monsieur de *Barnevelt*, qu'il vous tienne en sa saincte & digne guarde.

Escrit au Camp devant Amyens, le 3. Jour de Julliet 1597.

Signé :

Henry.

Et au baz : *Deneufville*.

Dat is :

Mijn Heer van Barnevelt.

ICk hebbe toe-vlucht/ tot mijne vrienden/ in 't behoef daer ick my in vinde / op datse my helpen tot uyt-komst van mijn voornemen/ met eeren/ want ick ben'er soo diep in verwart / dat ick het moet verliesen/ soo ick'er geen goede uytkomste van kan bekomen. Sult dan verstaen uyt Sieur Bussenval, 't gene dat ick op u ben begerende / en den staet/ daer in ick my bevinde/ nessens mijn advijs/ en resolutie/ op de saecke die hun presenteren / derhalven / my daer over op hem sal verlaten/ en alles in uwe voorsichtigheydt bevelen/ Godt biddende / mijn Heer van Barnevelt, dat hy u houde in sijn Heylige en waerde beschuttinge.

Geschreven uyt het Leger, voor Amiens den derden Julij 1597.

Was onderteyckent :

Henry.

Leger : Deneufville.

Monf. de Barnevelt :

VOstre retardement incomode grandement mes affaires, pour les raisons que je vous diray quand je vous verray. Ie veux croire que vous en estes tres marri. Car vous estes tousiours monstré trop affectionné à tout ce qui me touche, pour estre cause dudit retardement. Si donques les vents vous ont permis de passer, & aborder en mon Royaume. Ie vous prie avancez vostre venuë aupres de moy, tant qu'il vous sera possible. Car il est necessaire que je vous voye bien tost, comme vous dira de ma part le Sieur de *Busenval*, & pareillement le Commissaire Rosel, que j'envoie presentement au devant de vous. Expres pour vous prier de vous haster.

ster. Il vous parlera aussi du payement, des gens de pied des regiments que les Sieurs les Estats des Provinces vnies des pays bas mes bons Amis, allies & Confederez, ont soudoyez jusques à present, afin que vous les Secouriez d'une montre, à quoy je vous prie faire pourvoir, & quand vous serez aupres de moy. Ie vous remerciceray de vostre affection, & du soin que vous avez du bien de mes affaires. Ie prie Dieu. *Monsieur de Barnevelt*, qu'l vous ait, en sa saincte guarde. *Escrit à Angiers, le 13. Mars 1598.*

Signé:

Henry.

Et au bas: Deneufville.

Dat is:

Mijn Heer van Barnevelt.

UVertoef/ incomodeert grootelijcks mijne saken/ door oorsaecken die ick u seggen sal/ als ick u sal sien/ ick wil gelooven/dat het u seer leet is/want gy hebt u altijt veel te genegen getoont/ in alles wat my is raeckende/ om oorsaeck van dit vertoef te wesen/ soo u dan/ de winden toe-gelaten hebben te passeren/ en aen mijn Rijck aen te Landen/ ick bidde u voordert u komste tot my/ soo veel u mogelijck is/ want het is noodig dat ick u haest sie/als u van mijnent wegen den Heer Bussenval seggen sal/ en mede den Commissaris Rossel, de welcke ick tegenwoordig u te gemoet sende/ expres om u te bidden/dat gy u haestet/hy sal u mede spreken over de betalinge van 't voet-volck der Regimenten/ die de Heeren Staten van de Vereenigde Provincien der Nederlanden/ mijne goede vrienden Bontgenooten/ en vereenigde tot noch toe gedaen hebben/ op dat gy hun bystaet met een monsteringe/tot welck ick u bidde te willen voorsien/ en als gy by my sult wesen/ sal ick u bedancken van u goede genegentheydt/ en voor de sorge die gy hebt ten goeden mijnder affairen/ ick bidde Godt Monsieur Barnevelt, dat hy u hebbe in sijn Heylige bewaringe.

Geschreven uyt Angiers, den xiij. Maert 1598.

Onderteyckent:

Henry.

En lager: *Deneufville.*

Monf. de Barnevelt :

S'En Retournant par de là, le Sieur *Busenval*, pour ses affaires particulieres, & pour serier ses meubles & bagage, afin de me Revenir trouver, Ie n'ay pas voullu le laisser partir, sans commandement de vous visiter de ma part, & vous dire de mes nouvelles, l'ayant à cette fin rendu porteur de cette lettre, laquelle n'estant pour autre effect, Ie vous prieray seulement luy adiouster foy comme à moy mesmes. Priant Dieu Monsieur de *Barnevelt*, qu'il vous ait en sa saincte guarde.

Escrit à Fonteine Bleau, le vij. Mars 1602. Signé :

Henry.

Et au baz : *De Neufville.*

Dat is :

Mijn Heer van Barnevelt.

DEn Heer van Busenval weder keerende / om sijne particuliere affairen / en om sijns huys-saecken en bagagie te beschicken / en daer na weder by my te komen / en heb hem niet willen laten vertrecken sonder bevel van u te besoeken / van mijnent wegen / en u van my tijdinge te brengen / hebbende hem tot dien eynde brenger gemaeckt van desen brief / den welcken tot geen ander insicht zijnde sal u alleenlijck bidden / hem geloof te geven / als aen my selve / Godt biddende mijn Heer van Barnevelt, dat hy u hebbe in sijn Heylige bewaringe.

Geschreven uyt Fontainebleau, den vij. Maert 1602.

Was onderteyckent :

Henry,

En lager : *De Neufville.*

Monf. de Barnevelt :

IE vous renvoye mon Conseillier d'estat le Sieur *Ioannin* pour continuer par dela, la mesme commission, & aux mesmes fins qu'il l'a commenceé ; car le repos, & le bien de vostre Estat m'est aussi recommandé, & affectionné que le mië propre & comme vous avez esprouvé par sa conduitte : & les declarations qu'il vous en à faittes cy devant, quelle est ma deliberation, elle vous sera confirmée de nouveau par ce qu'il vous en reporte, & les advis qu'il y con-

contribuera de ma part. Il vous asseurera aussi en particulier, de ma bonne volonté envers vous & les vostres, & l'estat que je desire que vous en facies pour le present, & pour l'advenir vous le croyrez donques, comme moy mesmes. Priant Dieu, Monsieur de Barnevelt, qu'il vous ait en sa saincte guarde.

Escrit à Paris, le 6. d'Aoust. 1608.

Signé:

Henry.

Et au bas: Brulart.

Mijn Heer Barnevelt.

ICk sende u weder mijnen Raedts-man / van Staat / de Heer Jeannin, om te continuëren aldaer de selve commissie / en ten selven eynde als hy begonnen heeft / want de ruste ende welstandt van uwen staet / is my soo waert ende geaffectioneert als mijn eygen / en gelijck als gy beproeft hebt onder zijn beleyt en verklaringe die hy u daer van voor desen gedaen heeft / welcke mijne deliberatie is / soo sal u deselve op nieuws bevestigt worden / door rapoort / ende de meyningen die hy u van mijnent wegen mede deelen sal. Hy sal u oock insonderheyt verseeckeren van mijnen goede wille t'uwaerts / en tot d'uwe / ende de staat die ick begeer dat gy daer van maeckt / soo in 't tegenwoordig als in 't toe-komende; gy sult hem dair gelooven als my selfs / Godt biddende mijn Heer van Barnevelt, dat hy u hebbe in sijn heylige bewaringe.

Geschreven uyt Parijs, den vj. Augusti 1608.

Was onderteyckent:

Henry.

Lager stont: Brulart.

Mons. de Barnevelt:

SI nous permettons que la Maison d'Austriche s'empare du pais du feu Duc de Cleve & de Iuliers, au prejudice des vrais & ligitimes heritiers, soubs pretexe de Iustice, tout le voisinage s'en ressentira, & les Sr. les Estats plus que touts. C'est pourquoi J'estime qu'il faut, l'opposer vivement, c'est donc le subject pour lequel je t'envoie dilligemment par de la, le Sr. de Chastillion & de Bethune

vous priant de vous monstrer en cette occasion, aussi Ialoux de l'intrest que y ont lesdicts Sieurs les Estats, que vous avez fait en touts autres, & adjouster foy, à cé qu'ils vous diront sur cela, de ma part. Priant Dieu, Monsieur de *Barnevelt*, qu'il vous ait en sa sainӑe guarde.

Escrit à Paris, le xxx. Jullet 1609. *Signé* :

Henry.

Et au bas : Brulart.

Dat is :

Mijn Heer Barnevelt.

BY aldien wy gedoogen dat het huys van Oosten-rijck sich meester make van 't Lants van den overleden Hartooch van Cleef, en sulck ten achterdeel van de ware en legitime Erfgenamen / onder dexsel van gerechtigheyt / alle d'omleggende plaetsen sullender gevoel van hebben / ende de Heeren Staten meer dan alle andere / daerom ist dat ick houde dat men hem daer moet tegen stellen met gewelt. Dit is van doorsaecke om welcke ick op 't spoedigste oversende / de Heer van Chastillon, en van Bethune, biddende u te willen toonen in dese saecke / soo jaloers tot de intrest / die de voorschreve Heeren Staten daer in hebben / als gy in allen anderen gedaen hebt / en geloove geven aen 't gene sy u hier in seggen sullen van mijnent wegen / ick bidde Godt mijn Heer van Barnevelt, dat hy u hebbe in sijn Heylige bewaringe.

Geschreven uyt Parijs, den xxx. Iulij 1609.

Was onderteyckent :

Henry.

En lager stont : *Brulart.*

Mons. de Barnevelt :

I'Espere d'envoyer bien tost par de la, les Ambassadeurs des Sieurs les Estats venus vers moy, avec mes advis & deliberations sur les occasions qui se presentant, mais parce que le temps nous presse, & que noz voisins se preparent, en toute dilligence, pour s'opposer au dessein, que nous avons fait de favoriser la cause des heritiers du Duché de Iulliers & de Cleve, il est necessaire aussi que nous avancions

cions de nostre costé par une bonne intelligence & correspondence les effects de nostre commune deliberations. C'est pourquoy, j'ay estimé debvoir faire partir devant eux le Sieur de *Bethune*, porteur de la presente, avec mes advis & intentions sur ce subject, pour en conferer avec les Sieurs les Estats, mon Cousin le *Prince Maurice* & vous, & me Raporter les vostres en dilligence, pour apres mettre la main à la besoigne incontinent, comme il est requis que nous facions si nous ne voulons estre prevenus des adversaires de la cause à nostre commun desadvantage, ainsi que vous dira plus particulierement ledit Sieur de *Bethune*, auquel vous adjousterez à cette fin, foy, comme à moy mesmes, & me le renvoyerez au plustost. Je prie à Dieu, Mons. de *Barnevelt*, qu'l vous ait en sa saincte & digne guarde.

Escrit à Paris, le xxvj. Avril 1610.

Signé:

Henry.

Et au bas: Brulart.

Dat is:

Mijn Heer van Barnevelt.

Ick hope u haest wederom te seynden d'Ambassadeurs van de Heeren Staten tot my gekomen/ met mijne advijsen en deliberatie/ over de voor-vallen die sich aenbieden. Maer alsoo den tijdt ons dwingt/ en dat sich onse buren, tot tegenstant van 't voorneem dat wy gemaeckt hebben/ op den voorstant der saecke/ van de Erfgenamen van 't Hertochdom van Gulick en Cleef/ soo ist oock noodig dat wy van onse sijde aenvangen door een goede neerstigheydt/ en over-een-koominge der daden onser gemeener besluyten/ Derhalven ick noodich geacht heb/ voor af te senden/ Sieur de Bethune, brenger deses/ met mijne meeningen en Intentien op dit voor-val/ om daer over te Confereren met de Heeren Staten/ mijn Coussijn den Prince Maurice, ende u/ ende my d'uwe in aller naerstigheydt wederom te brengen/ om daer na terstont de hant aen 't werck te staen/ na vereysch van saecken/ by aldien wy niet en willen voorgekomen worden van de tegen-partije/ tot onsen gemeenen achterdeel/ als u de Heer Bethune meer besonderheyt daer van

van

seggen sal/ aen den welcke ten desen eynde sult geloove geven/ als aen my selfs/ en hem op 't aldersspoedigste my wederom toe-senden/ ick bidde Godt mijn Heer van Barnevelt, dat hy u hebbe in sijn Heylige en waerdige beschuttinge.

Geschreven uyt Parijs, den xxvj. April 1610.

Was onderteyckent:

Henry.

En onder stont: Brulart.

Monſ. de Barnevelt:

IE vous prie de bien considerer, & favoriser la proposition que je fais presentement aux Sr. les Estats, c'est pour le bien de la cause commune que j'ay en singuliere recommandation. Comme I'ay de vous tesmoigner & vous pouvoir dire moy mesme, l'estime que je fais de vostre vertu & merite. Comme de vostre affection envers moy & mon Royaume, ainsi que vous dira mon Ambassadeur. Priant Dieu, Monſ. de B*arnevelt*, qu'il vous ait en sa saincte, & digne guarde. *Escrit à Paris, le 8. May 1610.*

Signé:

Henry.

Et baz: *De Neufville.*

Dat is:

Mijn Heer van Barnevelt.

ICk bidde u wel t'overleggen/ en begunstigen de propositie die ick tegenwoordig doe aen de Heeren Staten/ 't is tot voordeel van de gemeene saecke/ die ick in besondere recommandatie heb/ als oock u te getuygen/ en u selfs te konnen seggen de grootachtinge die ick maecke van uwe deugt/ en waerdigheydt als van uwe genegentheyt tot my/ en mijn Rijck/ gelijck mijn Gesant u sal seggen Godt biddende mijn Heer van Barnevelt, dat hy u hebbe in sijn Heylige waerdige bewaringe.

Geschreven in Parijs, den viij. Mey 1610.

Was onderteyckent:

Henry.

Lager stont: *De Neufville.*

Brief

Brief van den Keurvorst, Paltsgrave Prederick.

Monſ. de Barnevelt :

LEs bons Offices que receurent de vous l'année paſſée, les Sieurs Barons de *Winemberg*, mes Ambaſſadeurs, qui m'en ont fait bien ample & fidelle raport, meritoyent que je vous en remerciaſſe dés leur retour, comme i'euſſe fait, ſans ce que j'ay mieux aimé attendre à vous remercier enſemblement, tant pour ce reguard la, que principalement pour la peyne qu'avez priſe, en l'avancement du Mariage, auquel il à pleu à Dieu m'appeller & benir, Ie le fais donc maintenant, en attandant quelque meillieure occaſion de vous faire parroiſtre par bons effects ; combien m'ont eſté agreable les plaiſirs que j'ay receus de vous, je vous prie vouloir accepter le petit preſant que vous donnera de ma part, le Sieur Baron de *Hoſſax* preſent porteur, mon fidel Serviteur & Conſeillier, lequel vous teſmoignera plus amplement de bouche, la bonne affection que je vous porte. Ie prie me conſerver celle que j'ay juſques icy reconnüe en vous, au bien de mes affaires. Vous me fairez au reſte, choſe agreable, ſi ledit Sieur de *Hoſſax* à beſoin de voſtre credit, en ſon particulier de le vouloir favoriſer, & reconnoiſtre pour l'un de mes plus fidelles ſerviteurs. Auquel en droit je prie à Dieu Monſieur de *Barnevelt*, vous avoir en ſa ſaincte guarde.

A Heidelberg, ce 17. Iulliet 1593.

Voſtre bien affectionée Ami ;

Fredericq Electeur Palatin.

A Monſieur Barnevelt Conſeillier &
Advocaet Generael d'Hollande.

Dat is :

Mijn Heer Barnevelt.

DE goede gedienſtigheden / die verleden jare de Heeren Baronnen van Winemberg, mijne Ambaſſadeuren / van u ontfingen / daer af ſy my volkomen en trouw rapport deden / verdienden wel u daer van / op hare wederkomſte / te bedancken / 't welck ick ſoude gedaen hebben / ſoo ick niet lieber gewacht en had u gelijckelijck te bedancken / ſoo tot dien inſicht / als byſonder over de moeyte die gy genomen hebt / tot bevordering des Houlijcks / tot het welck 't Godt belieft

heeft/ my te beroepen en zegenen. Ick doe't dan nu/ en verwachte eenige beter gelegentheyt/ om u door goede daden te doen blijcken/ hoe seer aengenaem my geweest zijn de weldaden/ die ick van u heb ontfangen. Ick bidde u te willen aennemen de kleyne gift/ die u van mijnent wegen geven sal de Heer Baron van Hossax, tegenwoordig brenger/ mijn trouw Dienaer en Raeds-Heer/ die u breeder met den mont betuygen sal/ de goede genegentheyt die ick u drage: en sal u bidden/ my d'uwe te bewaren/ die ick tot noch toe in u t'mywaerts gemerckt hebbe/ tot den welstant mijnder saken/ gy sult my een aengenaem dingh doen/ soo den voorseyden Heer van Hossax, door sijn particulier/ u eenigh noodig mocht hebben/ hem daer mede te begunstigen/ en hem kennen voor een mijner trouste Dienaren: ten welcken insichte ick Godt bidde, mijn Heer Barnevelt, u te hebben in sijn heylige bewaringe.

Uyt Heydelberg, den xvij. Julij 1593.

Was onderteyckent:

U *wel geneygde Vriendt*: Frederick Cheurvorst Palatin.

Brief des Hertogs de Bouillon.

Monsieur:

NOus escrivons amplement à Monsieur de *Buzanval*, le cours, & la fin, de nostre negociation par deca, de la quelle nous avons tousiours particulierement Conferé avec Mons. de *Calvart* present porteur, le Roy à voulu qu'il fit le voyage d'Angleterre, & que de la, il passa vers vous, pour prendre une prompte Resolution. Sur les affaires que pressent tellement, que s'il eust deu attendre les nouvelles de cé qui eut esté traité par deca, pour de la, despescher quelque autres de ses Serviteurs vers vous, il se fut perdu de temps qui eust peu estre cause de beaucoup d'inconveniens, vous apprendez de l'un & de l'autre ce que doit reüssir de nostre voyage, avec la Conjonction des volontez & moyens de Messieurs les Estats. C'est à vous Monsieur de les y disposer. Le Roy à telle fiance en vous, & nous avons tant de Connoissance de vostre bon Zele au bien Publicq, que nous à nous Promettons qu'il ne sera rien espargné, de vostre Costé pour parvenir à ce que le Roy desire, afin de pouvoir avec plus d'heureux succez faire teste à l'Ennemi com-

mun:

mun: Et procurer le repos, & la ſeureté de nous tous, qui nous guardera, de rien adjouſter, à cé que vous en expoſeront, leſdicts Sieurs de Buſenval, & de *Calvart*. Auſquels nous vous prions de donner Creance, comme à nous meſmes, qui nous Recommandons Affectueuſement à voz bonnes graces prians Dieu, qu'il vous donne, Monſieur, en ſantè, longue vie.

De Graveſand, le xxviij. Mey 1596.

Voſtre tres humble & affectionez Amis:

Henry de la Tour. Sancy.

A monſieur Monſ. de Barnevelt, Advocat, du pays & Conté d'Hollande.

Dat is:

Mijn Heer.

Wy schrijven duydelijck aen Mr. de Buſenval, den loop/ en 't eynde onser t'samenhandeling alhier/ van de welcke wy altijdt besonderlijck geconfereert hebben/ met Monſ. de Calvart, tegenwoordigen brenger/ den Koning heeft gewilt/ dat hy de reyse op Engelandt/ en van daer t'uwaerts dede/ om vaerdige resolutie te nemen/ op d'affairen/ die soo hard' aendringen/ dat (soo hy had moeten tijding wachten/ van 't gene herwaerts verhandelt sou geworden zijn: Om van daer eenige andere sijner dienaren af te vaerdigen t'uwaerts) veel tijts soude verlooren zijn/ die oorsaeck soude mogen geweest hebben/ van vele ongevallen: Gy sult/ soo van d'een als van d'ander/ verstaen/ d'uytval van onse reyse/ met de t'samenvoeging van den wille en middelen van de Heeren Staten. 't Is dan aen u/ mijn Heer/ hun daer toe te disposeren/ den Koning heeft sulck betrouwen in u: en wy hebben soo veel kennisse van uwen goeden yver tot het gemeene best/ dat wy ons verseeckeren/ datter van u zijde niet en sal gespaert worden/ om te komen tot 't gene den Koning begeert; om met soo veel te geluckiger voortganck/ den algemeynen vyant 't hooft te mogen bieden: ende de ruste en vastigheydt van ons allen bekomen/ 't welck ons wederhouden sal/ yets by te voegen/ tot 't gene de voornoemde Heeren van Buſenval, en Calvart, u daer van voorstellen sullen/ aen de welcke wy u bidden geloof te willen geven/ als aen ons

 selſ.

self. Godt biddende/dat hy u geve/mijn Heer/in gesontheyt lang te leven. Uyt Gravesind, den xxviij. Mey 1596.

Was onderteyckent :

V. ootmoedige, en geneygde vrienden : Henry de la Tour. Sancy.

Brief van de Koninginne Elisabeth, van Engelandt.

Mr. de Bernevelt :

SI vous n'avez eu plustost de nos lettres de tel stile, qui est communement celuy qui porte la signification des faveurs & gracieuses oppinions des Princes. Cela n'a tenu qu'a la Rondeur de nostre naturel, qui ne s'abbaisse à la facon vulgaire de quelques uns, lesquels pour pre-occuper, les debvoirs des gens, se servent de legeres occasions, à les Remercier des services futurus, Ains au contraire hors de nostre integrité, nous ne faisons sinon ce que nous faisons de bon escient, & sur apparente preuve. Mais ayant tout de nouveau receu de vostre part, des indices tres expres & debvoirs signalez de vostre honneste disposition, tant envers la commune cause, comme vers ce qui nous touché en particulier. Nous ferions tort à la droiture & rondeur dont faisons profession, si ne vous rendions quelque tesmoignage (en attandant que le temps presente moyen, de vous en donner autre asseurance) que vos merites ont fait en nous une impression bien vive, & de vostre prudence (laquelle ne rend aux affaires d'Estat plus claire lumiere de soy, qu'en prenant à point les opportunitez.) Et, de vostre affection envers nous, laquelle vous trouverez avoir plantée, en si bon lieu, qu'en pourrez esperer tous tels fruicts qu' appartiendront, à une Princesse d'honneur, de rendre à une personne de vostre merite.

Vostre bienveuillante amie, Elizabeth R.

Le x. de Julliet 1597. *A Monsieur de Barnevelt.*

Dat is :

Mijn Heer Barnevelt.

INdien gy voor desen van onse brieven niet gehadt hebt/ met sulcken stijl/welcke gemeenlijck mede brengen/ de bewijs-teyckenen van de gunst en behaeglijcke opinien der Princen; 't selve en heeft niet geschort/dan aen de rontheyt onses aerts/ die hem niet en verneydert/na de gemeene wijse

van

van eenige/ welcke/ om te voorkomen de schultplichten der luyden/sich dienen van geringe occasien/om haer te bedancken van toekomende diensten: wy/in tegendeel/ en doen niet geerne buyten onse oprechtigheyt / dan 't gene wy met goeder ernst doen / en op schijnbaerlijcke proeven. Maer hebbende heel nieuwlijcx van uwent wegen ontfangen / seer expresse bewijs-teyckenen/ en uytmuntende plichten/van uwe eerlijcke dispositien / soo in 't aensien der gemeene sake/ als oock 't gene ons particulierlijck treft;soo souden wy onrecht doen aen de rontheyt en oprechtigheyt / van de welcke wy professie doen / by aldien wy u niet weder gaven eenige getuygenis (onder tusschen bequamen tijdt af wachten/ om u andere verseeckering daer van te geven) dat uwe verdiensten/ een seer levend indruck/ soo wel van u voorsichtigheyt/ (de welcke/ in saecken van staet/geen beter glants geest/dan als men de gelegentheden / op haer bequame tijdt / waer neemt) als van uwe genegentheyt t'ons waerts / in ons gemaeckt hebben : welcke genegentheyt gy sult bevinden/gevest te hebben op soo goeden plaets/dat gy daer van moogt hopen alsulcken vruchten/als een eerlijcke Princesse sal toestaen te geven/aen een persoon/van u waerde.

Was onderteyckent : Uwe goetwillige Vriendinne :

Elizabeth.

Lager stont : Den 2. Julliet 1597.

't Opschrift was : *Aen mijn Heer van Barnevelt.*

Twee Brieven des Konings van Engelandt, *Iacobus*, waer van de eene geheel met sijn eygen handt geschreven is.

Monsieur :

AYant esté pleinement informé par nostre tresaimé serviteur le Chevalier *Demisthon*, tant de la bonne affection que vous portez, que des faveurs & humanitez de tous temps monstreés à nos subjects, Collonels, Capiteines, & Soldats, n'avons voulu faillir à si bonne occasion, que son retour nous presente, à vous remercier de bien bon cœur, vous priant tresaffectueusement d'y vouloir continuer, & en cé faisant accroistre en nous l'affection qu'avons tousjours porté, tant au bien & tranquilité de vostre Estat, comme aussi

 à vous

à vous mesmes en particulier vous asseurant que le desir de nous en revancher, de vos bons offices & courtoisie ne s'amortira jamais en nous, comme nostre susdit serviteur vous dedura plus amplement, auquel avons commis le maniement de toutes noz affaires de par dela, Esquelles vous luy en adjousterez ferme creance, & sur ce priant le Tout-Puissant, vous tenir, en sa saincte, & digne guarde.

De nostre Palais de Falkland, le x. Septemb. 1601.

Vostre bien bon Amy:

Iacques R.

A Monsieur Monsieur d'ouden Barnevelt, Cons. & Advocaet des Estats d'Hollande.

Dat is:

Mijn Heer:

TEn vollen onderricht geweest zijnde / door onsen seer beminden dienaer/den Ridder Demisthon, so van de goede genegentheyt die gy ons draegt/ als van de beleefthеden ende gunsten / die gy van altijdt betoont aen onse onderdanen; Cornels/Capiteynen/en Soldaten: Soo en hebben wy niet willen nalaten / in soo goeden occasie / als sijn wederkeeren ons aenbiedt/ u van seer goeder herten te bedancken; u seer begeerlijck biddende / daer in te willen continuëren: dit doende/ sult in ons vermeerderde genegentheden/die wy altijdt gedragen hebben/ soo tot den welstant/en breedsaemheyt van u Landt/ als oock van u selfs in 't bysonder/ u verseeckerende/ dat de begeerte van de wedergeldinge uwer goede diensten/ ende heuschept/ in ons nimmermeer versterven sal/ als onsen voorsz. Dienaer u breeder sal verhalen; aen den welcken wy gestelt hebben de handelinge onser saken aldaer/ sult in hem vast geloove stellen. Hier op bidden wy den Alderhoogsten/u te houden in sijn Heylige en waerde bescherminge.

Uyt ons Palleys van Falklant, den x. September 1601.

Was onderteyckent: Uwen seer goeden Vrient:

Iacques R.

't Opschrift was:

Aen mijn Heer, mijn Heer den Ouden Barnevelt, *Raeds-Heer en Advocaet van de Staten van Hollandt.*

Mons.

Monf. de Barnevelt :

LA certaine Experience que j'ay eu de long temps, de vostre affection envers moy. M'estant de nouveau confirmée par le rapport de ce porteur, monsieur le Colonell, qui m'a donné tant d'asseurance, de la grandeur de vostre affection envers moy, m'a incité de vous asseurer par ce mot de ma main, que vostre affection ne sera point logee sur un ingrat Prince, ains sur celuy qui ne faudra de s'en revancher honnorablement, à la premiere bonne occasion, qui se pourroit presenter, comme vous dira plus au long ledit Sieur Colonel.

De la part de vostre bien bon Amy :

Jaques R.

Dat is :

Mijn Heer van Barnevelt.

DE seeckere ervarent/die ick heb gehadt van over lang/ van uwe genegentheden t'mywaerts. Nu op een nieuw my bevestigt zijnde / door 't rapport van desen brenger / den Heer Collonel, die my soo veel gewisheyt gegeven heeft/van de grootheyt uwer genegentheden/tot my : Ende ben daer door verweckt / u by dese woorden van mijnder handt/te verseeckeren/ dat u genegentheyt niet en sal gevest zijn op een ondanckbaren Prince ; maer op sulck eenen/ die niet in gebreke sal blijven / die eerlijck te vergelden/ ter eerster goeder voorval / dat sich sal konnen aenbieden ; als u breeder seggen sal/den voornoemden Heer Colonel, van wegen uwen seer goeden vriendt.

Was onderteyckent :

Iacques R.

Geschreven met des Koninghs eygen hant, sonder datum oft jaer.

Brief van den Keurvorst Paltsgrave.

Fredrick, van Godes genade, Paltsgrave by den Rijn, des heyligen Roomschen Rijcks aertsschencker end' Churfurst, Hertog in Beyeren, &c.

ONsen groet te voren. Eersame, Lieve, Bysondere : Wy hebben den tegenwoordigen/ onsen secreten Raedt/ ende lieben getrouwen Hof-raedt van Plessen, van wegen eenige-

nige verrichtingen/ aen de Heeren Generale Staten van de Nederlantsche geunieerde Provincien/ afgeveerdigt: Ende hem bevolen u oock nevens anderen/ van onsent wegen aen te spreecken. Begeeren dien volgende genadelijck/ gy willet hem op sijn aensoecken bevorderlijck wesen/ en eenen goeden wille bewijsen. Daer aen geschiet ons een genadich gevallen; als wy het aen u in genaden/ waer mede wy u buyten dies gewogen zijn/ willen erkennen.

Datum Heydelberg, den 22. Januarij, Anno 1595.

Onder stont:

Frederick Pfaltsgrave Churfurst.

De opschrift was uyt het Fransch.

Mijn Heer van Barnevelt, Raedt van den Staet, end' Advocaet van Hollandt.

Boven op was het Churfurstlijcke Zegel gedruckt.

Van Godes Genade, *Henrick Julius*, Postulierde Bisschop van 't Sticht Halverstadt, en Hertog tot Brunswijck en Lunenberg.

Onse genadige end' geneygde wille te vooren.

Eerbare, Lieve, Bysondere:

WY werden bericht van den welgeboorenen/ onsen bysondere-lieven/ gunstigen/ Philips, Grave van Hohenloo, Heer tot Langenborg, Generael Overste Lieutenant over Hollandt ende Zeelandt, dat gy tot ons wel zijt geaffectioneert/ ende in onse saecke by de Heeren Staten/ ons alderhande hulpe ende bevorderinge soudt bewesen hebben: Het welck wy dan van u in alle genade/ vernomen hebben. Ende nadien wy niet en weten/ waer mede wy ons tegens u wederom herwaerts over genadich vriendschap bewijsen mogen; dan noch bericht werden/ dat gy groote Sonen soudt hebben/ die souden mogen geneygt wesen in vreemde Landen te studeeren: Soo erbieden wy ons hier mede in genade aen u hier toe/ by soo veere de een of d'andere van uwe Sonen/ op onse Julius-Universiteyt tot Halberstadt te studeeren lust/ of liefde hadde den selven aldaer ettelijcke jaren/ vry op onse kosten te doen onderhouden/ ende oock anders soodanige uwe aen ons bewesene goetwillige diensten/ in genaden

genaden ende allen goede te erkennen. Datum op onse Huys Gruningen, den 28 Iunij, Anno 1600.

Onder stont:

Henricus Iulius.

De opschrift was:

Den Eerbaren, onsen lieven, bysonderen Heer *Iohan van Olden-Barnevelt*, Advocaet van de Generale Staten in Hollandt.

Boven was het Furstlijcke Zegel opgedruckt.

Christiaen de vierde, van Godes Genade, tot Denemarcken, Norwegen, der Wenden en Gothen Koninck, Hertoch tot Sleeswijck, Holsteyn, Stormaren, en van de Ditmarschen; Graef tot Oldenborg en Delmenhorst.

Onsen gunstigen end' genadigsten welgemeenden wille te voeren.

Erentfeste, bysondere lieve:

DE eerbare toonder deses/ Landsaet van ons Rijck/ onse lieve getrouwe Otto Brahe, heeft ons voor eenige weken/ onderdanigst behandigt eenen brief van den Hooggeboorenen Furst/ onsen vriendelijcken lieven Neef/ Heer Maurits, Prince tot Orangien, Graef tot Nassau, Catzenellebogen, Marckgraef ter Veer, Vlissingen, &c. waer in ons f.l. vriendelijck heeft te kennen gegeven/ hoe dat met hem Otto Brahe eene handelinge en accoort gemaeckt is/ in de nu meer als aengevangene Lente/ om aen de Staten Generael der vereenigde Nederlanden een Vaendel soldaten toe te voeren/ ende met de selve tot haren dienst ende tegenwoordigheyt/ sich onder te stellen. Waer by oock f.l. ons vriendelijck versoeckt/ dat ons dit niet alleen genadiglijck mach gevallen; maer oock dat wy hem/ Otto Brahe, vergunnen willen/ dat hy de selve binnen ons Rijck ende Landt werven/ ende van hier na de Nederlanden afvoeren mach. Nadien wy dan sulcks soo wel hoog-gedachte f.l. tot vriendelijcken wille ende gevallen/ als tot der gemeynen vereenichden Nederlanden beste/ niet willen verhinderen/ genoemden Otto Brahe oock in sijn roemlijck voornemen alle goede hulpe ende bevorderinge genadigst vergunnen: Soo hebben wy hem/ nadien hy nu voor heeft met sijne geworvene soldaten voort te trecken/ aen u genadigst willen recommanderen. Ende is

desen volgende aen u ons gunstig ende genadigst versoeck/ gy willet u meer-gemelden Otto Brahe, tot een bysondere affectie ende toegedane genegentheydt / onsenthalven ten besten laten bevolen wesen : Hem by alle gelegentheyt/in goet respect houden; ende niet alleen sijnen eerbaren ende dapperen wandel; (gelijck gy veel vermoogt) maer oock dese onse hem tot eene bysondere genadig gemeende intercessie/ vruchtbaer ende bevindlijck laten genieten. Wy en twijfelen eyndelijck niet/ of hy Brahe sal sich met alle loffelijcke betamelijckheyt te vertoonen / ende te dragen na sijnen besten vlijdt/laten aen gelegen wesen. Ende wy zijn/om sulcks aen u met koninckliycke gunste ende genade te verschulden/ eerbiedig ende wel geneygt.

Datum op onse Slot Copenhagen, den 6 Aprilis, Anno 1607.

Onder stondt:

Christiaen.

De opschrift was:

Den Erentfesten, onsen lieven bysonderen *Iohan van Olden-Barnevelt.* Heer van den Tempel, eerste Raedt en Advocaet van Hollant.

Boven op was gedruckt het Koninckliycke Zegel.

Translaet uyt het Hooghduytsch.

Carolus de negende, van Godes genade, der Sweden, Gothen, Wenden, Finnen, Lappen, in Noordlanden, Kayaner ende Ehsten, in Lijflandt, Koninck.

Onsen genadigen groet end' geneygden wille te voren.

Edele, Erentfeste, lieve, bysondere:

NAdien wy vernomen hebben/ dat gy onsent tot hier toe in 't goede gedacht hebt / ende tot ons wel sondt geaffectioneert wesen: Waer voor wy u in genaden bedancken. Ende nadien wy dan / om aen de Heeren Generale Staten yets te verrichten / waer aen ons gelegen is / den Edelen Erentfesten / oock hoog-geleerden Iohan Schots tot Elsoo, ende Iacob van Dijck, beyder Rechten Doctor/ afgevaerdigt hebben. Soo begeeren wy hier mede genadigst/ gy willet u/ soo veel mogelijck/ laten aen gelegen wesen/ daer mede sy op hare/ van ons aenbetroude saecken / met eene goede reso-

resolutie weder tot ons mogen afgeveerdigt werden. Wy zijn genegeyt dit aen u / met alle genade daer mede wy u gewogen zijn/wederom te erkennen/Gode bevelende.

Datum op ons Slot Nicooping, den 24 Martij, Anno 1610.

Onder stondt :

Carolus.

De opschrift was :

Den Edelen/ Erentfesten/ onsen lieven bysonderen Johan van Olden-Barnevelt, Ridder/ Heer van den Tempel/ Rodenrijs/ Raedt-Advocaet/ende bewaerder van 't Zegel/Chartres ende Registers van Hollandt ende West-Vrieslandt.

Boven op was gedruckt het Koninckliicke Zegel.

Brief van den Heer President Ieannin.

Monsieur :

LOrs que i'estoy pour le service du feu Roy pres de Messieurs les Estats, je vous ay reconnu si affectionné au bien, & conservation de vostre patrie, & d'un si grand prudence pour aider à maintenir l'amitié des Princes qui ont aidé à l'establissement de leur grandeur, que je me promets, que vous y apporterez encores la mesme affection, & vous souviendrez que le feu Roy, n'ayant rien espargné pour acquirer l'amitie de Messieurs les Estats, son Successeur merite à bon droit, d'avoir part en la leur : & qu'ils rendent à toutes occasions qui s'offrirent pour le bien de son Royaume les mesmes tesmoignages d'amitie qu'ils ont receu. A fin que par ces mutuels officez elle demeure perpetuelle & inviolable entr'eux; tant pour le present qu'a l'advenir. Ce que je vous peux asseurer, estre de l'intention de la Reyne Regente, des Princes, Officiers de la Couronne & principalement des ministres de l'Estat. Ainsi que Monsieur de *Refuge*, Conseillier au Conseil d'Estat du Roy, le vous pourra faire entendre. C'est pourquoy leurs Majestez se promettent, que vous aiderez à faire qu'il rapporte contentement de sa legation. Et que vous scaurez aussi bien considerer, que la poursuitte qu'il va faire vers Messieurs les Estats est si juste, qu'elle ne peut estre rejettée, ni tirée en longueur, sans faire connoistre qu'on à mis en obly tout le passé, & qu'on veut faire peu de compte de nostre amitié pour l'advenir. Pour moy, j'ay trop bonne oppinion de l'integrité & prudence de Messieurs les Estats, pour craindre l'un, ou

l'autre. Ledit Sieur de *Refuge* est homme sage, de qui je vous supplie prendre entiere confiance, & trouver bon qu'il vous entretienne sur le subject de sa legation. Ie suis tousiours desireux, de toute mon affection, de voir que nostre Roy, en suivant l'exemple du feu Roy son Pere, (Prince tresage) demeure perpetuellement en bonne intelligance, & amitié avec mesdits Sieurs les Estats, à quoy je m'employeray tres volontiers, & de tout mon pouvoir. Comme je vous supplie, aussi faire de vostre part, & de me tenir tousiours, Monsieur, vostre bien humble & affectionné serviteur, *P. Ieannin.*

A Paris, ce vij. Decembre 1611.

A Monsieur Monsieur de *Barnevelt*, premier Conseillier, Advocaet d'Estat de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du pays bas.

Dat is:

Mijn Heer:

DOen ick was ten dienst van den overledenen Koninck/ by de Heeren Staten/ heb ick u soo genegen gekent tot den welstant en bescherming van u Vaderlant / en van soo grooten voorsichtigheydt/ om te helpen onderhouden de vrientschap der Princen/ die geholpen hebben tot oprechting van hare Hoogheyt / dat ick my belove dat gy noch de selve genegentheden sult toebrengen / en gedencken sult dat den overleden Koninck geene dingen gespaert hebbende/ om te verkrijgen de gunste van mijne Heeren de Staten; dat oock sijn nasaet met goet recht waerdich is / deel in hare gunst te hebben; en dat syluyden (in alle voorvallende gelegentheyt / ten goede sijns Rijcx) weder verschulden de getuygenis der vrientschaps/die sy ontfangen hebben: op dat se door dese wederzijdige diensplichten/ onscheydelijck en geduyrich blijven onder haer/ soo voor 't tegenwoordige als toekomende. Welck ick u kan verseeckeren te zijn d'intentie/ soo van de Regerende Koninginne / Princen en Officieren van de Kroone / als van de principale bedienders van den Staet: gelijck als Monf. de Refuge, Raedts-Heer in des Konings Raedt van State/u sal konnen doen verstaen. Daerom is 't dat sijne Majesteyt hem belooft dat gy sult helpen/ dat hy vernoeging bekome van 't Legaetschap: en dat gy

oock mede sult komnen bemercken / dat het versoig dat hy gaet doen aen mijne Heeren de Staten/ soo rechtvaerdig is/ dat het selve niet en kan verworpen of in vertoef getrocken worden / sonder te betuygen dat men in 't vergeet gestelt heeft alle het voorledene ; Ende dat men weynich staet van onse vrientschap hier na wil maken. Wat my belangt / ick heb te goeden opinie van de oprechtigheyt en voorsichtigheyt van mijne Heeren de Staten / om voor 't eene of 't ander te vreesen. Den voornoemden Heer de Refuge is een wijs Man; van den welcken ick u bidde te nemen volkomen betrouwen : en goet te vinden/dat hy met u communiceere over den inhoudt van sijn Legaetschap. Ick ben altijt begeerich met alle genegentheyt te sien / dat onsen Koning / volgens het exempel van den overleden Koning / sijn Vader/ (een seer wijs Prince) gestadig blijve/ in goede intelligentie en vrientschap met mijne Heeren de Staten: waer toe ick my selfs / na alle mijn vermogen/ seer gaerne sal laten gebruycken:gelijck ick u bidde/ mede te doen van uwer zijden; en my altijdt te houden/ Mijn Heer uwen seer ootmoedigen en seer toegeneygden dienaer/ P. Jeannin.

In Parijs, den 7. December 1611.

't Opschrift was:

Aen Monsieur Monsieur van Barnevelt, eersten Raeds-Heer, en Staets Advocaet van mijne Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlantsche Provincien.

Brief van de Koninginne Regente, *Maria de Medicis.*

Monsieur de Barnevelt:

IE sçay la part que vous avez aupres des Sieurs les Estats ; & combien vous pouvez servir au contentement que le Roy Monsieur mon filz, & moy attendons d'eux, sur le subject du voyage que va presentement faire de nostre part vers eux, le Sieur de *Refuge*, Conseillier en son Conseil d'Estat. C'est pour quoy, comme vous avez souvent fait parroistre vostre affection, au bien de ses affaires : Ie vous prie, de luy faire parroistre l'occasion que ledit Sieur de *Refuge* vous fera plus amplement entendre, & vous asseurer, qu'elle sera reconnue du Roy, mondit Sieur & filz, & de moy en tout ce, qui s'offrira, pour vostre bien & contentement : dont

vous croirez ledit Sieur *Refuge*, comme de tout ce qu'il vous dira de nostre part, en toutes autres occurences. Priant Dieu, Monsieur de *Barnevelt*, qu'il vous ait, en sa sainte & digne guarde.

Escrit à Paris, le iiij. Decemb. 1611.

Marie Regente. *Au bas.* : Brulart.

A Monsieur de Barnevelt.

Dat is:

Mijn Heer van Barnevelt.

Ick weet hoe veel gy vermoogt by de Heeren Staten / en hoe seer gy kond dienen tot vernoeginge / die den Koning mijn Heer en Sone / en ick / van haer verwachten op 't oogmerck der reyse / die nu tegenwoordig / van onsent wegen / aen hun gaet doen den Heer Refuge, Raets-Heer in sijnen Raedt van State / derhalven gelijck gy dickmael hebt doen blijcken uwe genegentheden / ten goede sijner saken / bidde ick u / hem die oock te doen blijcken in de gelegentheyt / die de voorseyde Sr. de Refuge, u in 't bysonder / klaerlijck sal doen verstaen; en u versekeren / datse van den Koning / mijn Heer en Sone / ende my / sal erkent werden in alles / dat sich t'uwen besten genoege sal mogen aenbieden. Waer af gy glooven sult / den voorseyde Heer Refuge, als oock in alle 't gene hy u van onsent wegen / seggen sal in alle andere voor-vallen. Biddende Godt / mijn Heer Barnevelt, dat hy u houde in sijn heylige en waerde beschuttinge.

Geschreven uyt Parijs, den 4. December 1611.

Was onderteyckent :

Marie Regente.

Lager stont : *Brulart.*

Monf. de Barnevelt :

LE Sieur de *Refuge*, Conseillier en mon Conseil d'Estat, que j'envoye mon Ambassadeur extraordinaire par de la, vous confirmera du subject de son voyage, en vous declarant l'estime que je fais de vostre affection, & ce que j'en attends en cette occasion. Il vous confirmera aussi la bonne volonté que je vous porte, & le desir que j'ay de la vous faire esprouver, sachant la part que vous avez eu, en celle du feu Roy mon Seigneur & Pere. De quoy, comme de tout,

tout, ce qu'il vous dira, en toutes occurences, vous le croirez, comme moy mesmes, qui prie Dieu, Monsieur de *Barnevelt*, vous avoir en sa saincte & digne guarde.

Escrit à Paris, le 4. Decemb. 1611.

Louys.

Et au bas : Brulart.

A Monsieur de Barnevelt.

Dat is:

Mijn Heer Barnevelt.

Den Heer Refuge Raets-Heer in mijnen Raet van State/ mijn Ambassadeur extraordinaris die ick derwaerts sende/ sal u ten vollen onderrichten van d'oorsaeck sijnder reyse: u verklarende de grootachting die ick hebbe van uwe genegentheyt/ en wat ick'er in dese gelegentheyt ben af verwachtende. Hy sal u ook bevestigen den goeden wille die ick u toedrage/ ende begeerte die ick heb u die te doen bevinden: wetende wat deel gy gehadt hebt in de goede genegentheyt van den overledenen Koninck mijn Heer Vader. Waer van/ als van alle 't gene hy u in soodanige voor-vallen seggen sal gy hem gelooven sult/ als my selfs. Biddende Godt/ mijn Heer Barnevelt, u te houden in sijn waerde en heylige bewaringe.

Geschreven uyt Parijs, den 4. December 1611.

Was onderteyckent :

Louys.

Lager stont ; *Brulart.*

Brief van den Keurvorst, Frederick Paltsgrave.

Mons. de Barnevelt :

Les bons offices, que vous avez contribuées volontairement en la negociation des Ambassadeurs qui passé enuiron un, an furent envoyez par dela, tant en mon nom, qu'au nom de Messieurs, les Princes & Estats de l'empire unis, me sont en telle estime, que je seray tousiours tres aise de les reconnoistrees occasions, qui s'en presenteront. Ainsi, que vous pouvez prendre asseurance de cette mienne volonté. Cependant pour un petit tesmoignage d'icelle, je vous envoye une pair de foudres de vin nouveau, provenant d'un des

des meilleur creûs de mes pays, tel que cette presente année l'a produict. Vous priant, le recevoir comme venant de la part de celuy qui suis & demeure, Monsieur vostre tres affectioné amy,

Frederick P.

De Heydelberg, le 14. Octob. 1615.

La superscription:

A Monsieur Monsieur de *Barnevelt*, Chancelier, Conseillier & Advocaet de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies, *de pays baz, à la Haye.*

Dat is:

Mijn Heer:

DE goede Officien / die gy gewilliglijck mede gedeylt hebt in de handelinge der Ambassadeuren / die omtrent een jaer geleden / over gesonden waren / soo in mijnen naem / als in den naem van de Heeren de vereenigde Princen / en Stenden in 't Keyserdom / zijn my in sulcken hoogachting / dat ick altijt blijde sal zijn de selve in alle voorvallende occasien tegens u t'erkennẽ. Also dat ick / op dat gy versekeringe van desen mijnen goeden wille moogt nemen / ondertusschen dat tot een kleyne getuyge der selve / u ben zendende twee Voeders met nieuwe wijn / van een van de beste gewassen van mijn Lant / gelijck 't selve dit jaer voortgebracht heeft: u biddende 't selve t'ontfangen / als komende van den genen / die ben en blijve u E: seer geaffectioneerde Vrient /

Frederick.

Uyt Heydelberg, desen 14. Octob. 1615.

Het opschrift was:

Aen mijn Heer, mijn Heer van *Barnevelt*, Cantselier, Raeds-Heer ende Advocaet van mijne Heeren de Staten Generael der vereenigde Provincien, in den Hage.

Drie Brieven van den Koning van Vranckrijck, Louis den XIII.

Mons. de Barnevelt:

LE Sieur de *Maurier*, Conseillier en mon Conseil d'Estat, & mon Ambassadeur par de la, m'ayant rendu bon compte de l'affection avec la quelle vous embrassez, tout ce qui se presente pour le bien de mon service; je luy ay particulierement commandé, retournant en la ditte charge, de vous tesmoigner le gré que je vous en

sçay,

ſcay, & vous aſſeurer touſiours de ma bonne volonté en voſtre endroit: de la quelle j'auray à plaiſir, qu'il ſe preſente occaſion de vous faire reſentir des effects, & cependant comme je l'ay chargé de vous repreſenter le deſir que j'ay, de voir bien toſt les troubles, qui ſont ſurvenues par de la, en terme de quelque bon accommodement, pour la ſeureté des affaires & le bien de voſtre Republicque, je me promets, que vous y ferez la conſideration requiſe, & contribuerez volontiers ce que depend de voſtre dexterité & prudence pour le reſtabliſſement de la tranquilité de ces Provinces, & le bien general de tous, que j'affectionne ſingulierement. Je me remettray donc ſur cé, que mon dit Ambaſſadeur vous en dira de ma part. Je prie Dieu, Monſieur de *Barnevelt*, qu'il vous ait en ſa fainćte & digne guarde.

Eſcrit à Paris, le 25. Octobre 1617. Signé:

Louis.

Et bas: *Brulart.*

Subſcription:

A Monſieur de Barnevelt.

Dat is:

Monſieur Barnevelt:

DEn Heer Maurier, Raets-Heer in mijnen Raedt van State / en mijnen Ambaſſadeur aldaer / hebbende my goede rekenſchap gedaen van de genegentheden / met welcke gy omhelſt alle voorvallen / ten goede van mijnen dienſt; ſoo heb ick den ſelven particulierlijck bevolen / wederkeerende met de voorſeyde laſt / u te betuygen den danck / die ick het u wete / end' u altijdt te verſeeckeren van mijnen goeden wille t'uwaerts / van den welcken ick aengenaem hebben ſal / dat'er eenige occaſie ſich aenbiede / om de daedt des ſelven te doen gevoelen: onderwijlen gelijck ick hem belaſt heb u te vertoonen de begeerte / die ick hebbe / om wel haeſt de beroerten die derwaerts over gekomen zijn / te mogen ſien in ſtandt van een goet verdrach / tot ſeeckerheyt der ſaecken / en welſtant van uwe Republijcque: Ick verſeeckere my / dat gy daer toe de vereyſchte opſicht gebruycken ſult / en gewilliglijk toebrengen 't beleyt van uwe behendigheyt en wijſheyt / tot weder-oprechtinge van de ruſte en vrede in de Provin-

 cien/

tien/ end' tot het gemeen welvaeren van yder een/ welck ick sonderling beminne. Ick sal my dan gedragen aen 't gene mijnen Ambassadeur u daer af sal seggen/ van mijnent wegen : end' bidde Godt/ mijn Heer Barnevelt, dat hy u houde in sijne heylige en waerde bewaringe.

Geschreven in Parijs, den 25. October 1617.
Was onderteyckent :

Louis.

Lager stondt : *Brulart.*
d'Opschrift was : Monsieur Barnevelt.

Monsieur Barnevelt :

ENvoyant par de la le Sieur de *Marsillac*; pour visiter de ma part le *Prince Maurice de Nassau*, sur la mort de mon Cousin le Prince d'Orenge, son frere, je luy ay commandé, de vous voir, & vous asseurer tousiours de ma bonne volonté, que je vous porte, que j'auray à plaisir de vous pourvoir tesmoigner, aux occasions qui s'en presenteront, pour vostre contentement. Ainsi que ledit Sieur de *Marsillac*, vous dira plus particulierement sur lequel me remettant, je prie Dieu, Monsieur de *Barnevelt*, qu'il vous ait, en sa saincte & digne guarde.

Escrit à Paris, le 2. Iour de Mars 1618.
Signé :

Louis.

Et baz : *Brulart.*
Soubscript : A Monsieur Barnevelt.

Dat is :

Mijn Heer :

OVersendende den Heer van Marsillac, om van mijnent wegen te besoecken den Prins Maurits van Nassau, over de doodt van mijnen Neef den Prince van Orangien, sijn broeder/ heb hem belast u te besoecken/ en u te versekeren den goeden wille/ die ick u gestadig toedrage/ en de geneuchte die ick soude hebben u de selve te mogē betoonen/ t'uwer vernoeginge in de occasien / die sich daer over souden konnen presenteren. Gelijck den voorsz. Sieur van Marsillac u breeder sal seggen : aen den welcken my gedragende : Bidde ick Godt/

Monsieur.

Monsieur van Barnevelt, dat hy u houde in sijne heylige end' waerde bewaringe.

Geschreven in Parijs, den 2. Maert 1618.

Was onderteyckent:

Louis.

Lager stondt: *Brulart.*

Monsieur Barnevelt:

IE n'ay peu souffrir plus long temps, augmenter les divisions qui sont par de la, sans m'entremettre de les faire cesser par l'employ de mes Offices & Remonstrances envers les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies. C'est pourquoy j'envoye mon Ambassadeur Extraordinaire par de la expres, le Sieur de *Boissise*, Conseillier, en mon Conseil d'estat: pour cet effect qui leur fera entendre mes intentions, le peril qu'il y à de laisser glisser ce mal plus avant, & les inconvenients dommagables, à leur bien & repos, qui en peuvent advenir, à quoy ils doivent remedier par leur prudençe. Comme je m'asseure que de vostre costé vous y emploierez volontiers le credit & authorité, que vous avez par dela, par la connoissance que vous avez du mal, que la dureé de ce trouble peut apporter à vostre Republicque: la prosperité de laquelle, m'est en singuliere recommandation. Ainsi que j'ay chargé ledit Sieur de *Boissise*, de faire entendre auxdits Messieurs les Estats, & vous asseurer tousiours de la continuation de ma bonne volonté dont vous esprouverez les effects, en toutes les occasions qui se presenteront, pour vostre contentement: priant Dieu, Monsieur de *Barnevelt*, qu'il vous ait, en sa saincte, & digne guarde.

Escrit à Paris, le 12. Iour de Iulliet 1618.

Signé:

Louis.

Et au baz: *Brulart*.

Souscript: A Monsieur Barnevelt.

Mijn Heer Barnevelt:

ICk en heb niet langer mogen lijden de vermeerdering der tweedracht die sijn derwaerts over/ sonder my tusschen te stellen/ om die te doen ophoudē door 't beleyt van mijne diensten end' Remonstrantien/ aen de Heeren Staten Generael der vereenichde Nederlanden. Daerom seynde ick expres

Rensing; ende hem genadighst bevelen/dat gy den selben van onsent wegen/in onse saken willet behulpig wesen; waer aen ons sonderling gelegen is. Soo is hier mede onse genadighst versoeck ende begeerte/ dat gy niet alleen van hem/ onsen gemachtigden Raedthouder/syne werbinge terstont vernemen ende aenhooren; maer oock daer op alsoo bevorderlijck u tegens hem willet betoonen/ gelijck wy dit oock aldus van u verwachten. Aen den welcken wy het dan oock in genade (waer mede wy u voorts wel toegedaen zijn) te erkennen/niet en willen onder laten.

Gegeven in onse Stadt Ceulen, den 12. Julij, Anno 1617.

Onder stondt:

Ferdinand.

Ende noch lager: *Pe. Hulsman.*

De opschrift was:

Den Edelen, onsen Lieven, Bysonderen, *Iohan van Olden-Barnevelt*, Heere tot Olden-Barnevelt end' Tempel; der Staten Generael van de Vereenigde Nederlantsche Provincien, en Graefschap Hollant, voornaemsten Raedt, ende Zegel-bewaerder.

Van Gods genade *Wilhelm*, tot Lijflandt, tot Churlandt ende Semgallen, Hertog.

Onse gunstige groetenis/ende gansch welgemeynde wille te voren.

Edele ende gestrenge, bysondere, lieve.

Wy mogen u uyt gunstige ende goede welmeyninge hier mede niet verbergen/ dat wy den Achtbaren/ ende Hoog-geleerden/onsen lieven bysonderen/Johan Witten, Vorstelijcken Mekelenborgschen voornamen secreten Raet/ aen u met eene mondtlijke werbinge end' aenbrengen in onse hoog-aengelegene saecken/hebben afgeveerdigt. Versoecken daerom aen u seer goedichlijck ende toeverlatig/gy willet gedachten Johan Witten, in syn aenbrengen/ gelijck ons selfs/ ongetwijffelt volkomen geloof geven: oock dat selve den Generalen Heeren Staten te doen verstaen/ ende haer gedachten ende resolutie/ ons schriftelijck bekent maecken. Gelijck ons dit seer aengenaem wesen sal, alsoo zijn wy oock wederom 't selve aen u/ in gunsten ende allen goede/ te erken-

kennen geneyght / ende overbodigh: zijt Christi beschermingе bevolen. Datum Magdeborg, den 30 Julij, Anno 1617.

Onder stondt:

Guilhelmus.

't Opschrift was:

Den Edelen ende gestrengen, onsen bysonderen, lieven, *Iohan van Olden-Barnevelt*, Ridder, Heer tot Berckel, ende Rodenrijs, Advocaet ende bewaerder des grooten Zegels, Archiven ende Registers van Hollandt.

Boven op was het Furstlijcke Zegel gedruckt.

Gustavus Adolphus van Godes genade, der Sweden, Gothen ende Wenden Koninck: Groot-Vorst in Finlandt, Hertog tot Esthen, ende Carelen, Heer tot Ingermanlandt.

Onsen genadigsten groet, ende geneygsten wille te vooren.

Edele ende Erentfeste, Lieve bysondere:

WY en hebben u niet konnen ongemeldt laten / dat wy van onsen voor desen afgesondenen Dienaer / aen de Welgeboorene / Hoog-mogende Heeren Staten Generael van de vrije vereenichde Nederlanden / onse vriendelijcke lieve Bondt-genooten bericht zijn / dat gy den selven van onsent wegen alle mogelijcke hulpe ende bevorderinge bewesen hebt. Ende nadien wy dan daer uyt u geneygt gemoedt ende goede genegentheyt / tegen ons ende onse Koninckrijck genoegsaem gespeurt hebben: Soo is het dat wy ons daer voor tegens u / in alle genade / doen bedancken; met genadichste aenmeldinge / dat gy by sulcke goede genegentheyt willet volherden: Wy willen 't selve aen u met allen goeden te erkennen / alle tijdt geneycht bevonden werden.

Ende dewijle wy dan in onse hoogst-aengelegene saecken / aen de welgeboorene Heeren Staten Generael / onsen Hof-Raedt ende Commissaris Janum Ruthgersium, der Rechten Doctor / wederom afgeveerdicht hebben. Soo is hier mede aen u onse genadichst versoeck / dat gy nochmaels u onbeswaert wilt vertoonen / hem by de welgeboorene Heeren Staten Generael / hier toe alle mogelijcke bevorderinge te bewijsen; op dat hy sijne saecken wel verricht hebbende / weder-

[illegible] tot [illegible]. Sulcks zijn wy met allen goede/ waer mede wy u wel genegen zijn/ wederom te alle kennen genegen. U God den Almachtigen bevelende.

Datum op onse Koninckllijcke Slot Stockholm, den 12. Augusti, 1617.

Onder stondt:

Gustavus Adolphus.

't Opschrift was:

Den Edelen/ Erentfesten/ onsen lieven bysonderen Johan van Olden-Barnevelt, Ridder/ Heer van Berchel/ end' Rodenrijs/ Advocaet ende bewaerder van 't groote Zegel/ Archiven ende Registers van Hollandt ende West-Vrieslandt.

Boven op was gedruckt het Koninckllijcke Zegel.

Brief van den Graef van Embden.

Edele, Gestrenge, Hoog-geleerde, bysondere gunstige, lieve Vriendt;

DEewijle toonder deses/ onse lieve/ getrouwe Nicolaes Killinghuysen, u heeft willen voorby reysen/ hebben wy hem yets aen u te brengen/ bevolen: Vriendelijck begeerende dat gy hem verhooren wilt/ ende als ons selven gelooven/ erkennen/ ende u bewijsen/ als wy vastelijck vertrouwen. Waerom wy het in vriendtschap/ gunste ende allen goede/ yeder tijdt/ te verschulden/ ende u met den ouden/ daer mede toegedaen zijn ende blyven: U Godt den Heere tot gesontheyt ende welvaert bevelende.

Datum op ons Huys Aurich, den 7. Aprilis, Anno 1618.

Onder stondt:

U goede vriendt, ENNO. Met eygener handt.

De opschrift was:

Den Edelen, Gestrengen, end' Hoog-geleerden, *Iohan van Olden-Barnevelt*, Ridder, Heer van den Tempel, ende Rodenrijs, Advocaet ende Segel-bewaerder van Hollandt ende West-Vrieslandt; onsen bysonderen gunstigen, lieven vriendt.

Boven op was het Graeflijcke Oost-Vrieslche Zegel gedruckt.

Gustavus Adolphus, van Gods genaden, der Sweden, Gotthen en Wenden Koninck; Groot-Vorst in Finlandt, Hertog van Elsten en Kareelen; Hertog in Germerlandt.

Onsen genadigen groet, en genadigsten wille te voren.

Edele, Erentfeste, Lieve, bysondere.

NAdien wy den Edelen en Erentfesten onses Rijcks-Raedt/ende lieven getrouwen/ Johan Schitte, Erfgesetene tot Gruns, ende Elses, in onse hoog-gelegene saken: Aen de wel-geboren Hoogmogende Heeren Staten Generael der vrijer vereenigde Nederlanden / onse vriendtlievende Bondtgenoten/ afgevaerdigt hebben; soo hebben wy nutlijck geacht / dit ons schrijven u toe te schicken/ dewijle van onse voor heen afgeschickte tegens ons niet weynig roemden / dat gy haerluyden in onse aenbetroude saken / te verrichten goede bevorderinge bewijset: soo versoecken wy hier mede aen uwer genade/ gy wildet doch desen onsen Gesant/ Johan Schitte, nochmaels alle mogelijcke bevordering bewijsen/ op dat hy/ na wel verrichter saken/ weder tot ons moge komen/ daer aen sal ons van u tot sonderlingen genadigsten en aengenamen wel-gevallen geschieden: en wert u sulcks met aller genade en goeden / daer mede wy u seer toegedaen en geneygt zijn erkennet. U in Godes genadich beschut bevelende. Datum op ons Koninckklijck Slot Stockholm, den lesten Augusti 1617.

Was onderteyckent:

Gustavus Adolphus.

d'Opschrift:

Den Edelen end' Erentfesten, onsen lieven bysonderen, Johan van Olden-Barnevelt, *Ridder, Heer van Berkel ende Rodenrijs, Advocaet, en bewaerder des grooten Zegels, Archiven en Registren van Hollandt en West-Vrieslandt.*

wederom tot ons komen mach. Sulcks zijn wy met allen goede / waer mede wy u wel genegen zijn / wederom te erkennen genegen. U God den Almachtigen bevelende.

Datum op onse Koninckklijcke Slot Stockholm, den 12. Augusti, 1617.

Onder stondt:

Gustavus Adolphus.

't Opschrift was:

Den Edelen / Erentfesten / onsen lieven bysonderen Johan van Olden-Barnevelt, Ridder / Heer van Berckel / end' Rodenrijs / Advocaet ende bewaerder van 't groote Zegel / Archiven ende Registers van Hollandt ende West-Vrieslandt.

Boven op was gedruckt het Koninckklijcke Zegel.

Brief van den Graef van Embden.

Edele, Gestrenge, Hoog-geleerde, bysondere gunstige, lieve Vriendt:

DEwyle toonder deses / onse liebe / getrouwe Nicolaes Killinghuysen, u heeft willen voorby reysen / hebben wy hem yets aen u te brengen / bevolen : Vriendelijck begeerende dat gy hem verhooren wilt / ende als ons selven gelooven / erkennen / ende u bewijsen / als wy vastelijck vertrouwen. Waerom wy het in vriendtschap / gunste ende allen goede / yeder tijdt / te verschulden / ende u met den uwen / daer mede toegedaen zijn ende blijven : U Godt den Heere tot gesontheyt ende welvaert bevelende.

Datum op ons Huys Aurich, den 7. Aprilis, Anno 1618.

Onder stondt:

U goede vriendt, ENNO. Met eygener handt.

Het opschrift was:

Den Edelen, Gestrengen, end' Hoog-geleerden, *Iohan van Olden-Barnevelt*, Ridder, Heer van den Tempel, ende Rodenrijs, Advocaet ende Segel-bewaerder van Hollandt ende West-Vrieslandt; onsen bysondere gunstigen, lieven vriendt.

Boven op was het Graeflijcke Oost-Vrieslsche Segel gedruckt.

Gustavus

Gustavus Adolphus, van Gods genaden, der Sweden, Gotthen en Wenden Koninck; Groot-Vorst in Finlandt, Hertog van Elsten en Kareelen; Hertog in Germerlandt.

Onsen genadigen groet, en genadigsten wille te voren.

Edele, Erentfeste, Lieve, bysondere.

NAdien wy den Edelen en Erentfesten onses Rycks-Raedt/ende lieven getrouwen/ Johan Schitte, Erfgesetene tot Gruns, ende Elses, in onse hoog-gelegene saken: Aen de wel-geboorne Hoogmogende Heeren Staten Generael der vrijer vereenigde Nederlanden / onse vriendtliebende Bondtgenoten/ afgevaerdigt hebben; soo hebben wy nutlijck geacht / dit ons schrijven u toe te schicken/ dewijle van onse voor heen afgeschickte tegens ons niet weynig roemden / dat gy haerluyden in onse aenbetroude saken / te verrichten goede bevorderinge bewijset: soo versoecken wy hier mede aen uwer genade/ gy wildet doch desen onsen Gesant/ Iohan Schitte, nochmaels alle mogelijcke bevordering bewijsen/ op dat hy/ na wel verrichter saken/weder tot ons moge komen/daer aen sal ons van u tot sonderlingen genadigsten en aengenamen wel-gevallen geschieden: en wert u sulcks met aller genade en goeden / daer mede wy u seer toegedaen en geneygt zijn erkennet. U in Godes genadich beschut bevelende. Datum op ons Koninckliijck Slot Stockholm, den lesten Augusti 1617.

Was onderteyckent:

Gustavus Adolphus.

d'Opschrift:

Den Edelen end' Erentfesten, onsen lieven bysonderen, Johan van Olden-Barnevelt, *Ridder, Heer van Berkel ende Rodenrijs, Advocaet, en bewaerder des grooten Zegels, Archiven en Registren van Hollandt en West-Vrieslandt.*

Volgen eenige Getuygenissen van verscheyden treffelijcke Mannen / soo in Italien / Vranckrijck / als Hispaignen / daer uyt men sien kan in wat voor achting en renommé sijn Edelheyt daer geweest is / ende hoe sijn name over de gansche Christenheyt geklonken heeft.

EXTRACT,

Genomen uyt seeckere Harangue, gedaen van een Raedts-Heer van Genova, gelijck dit beschreven is van d'Heer *Capriata*, in het tiende boeck van sijne Historien.

DE questie dieder voorgestelt wert / is dese; Ofte eenige Gevangenen / die tegen de Staet van Genoua geconspireert hadden / op het versoeck en begeerte van den Hertog van Savoyen, als mede der Spaensche Ministers / behoorden vry gelaten te werden / ofte niet ? ende wert besloоten / neen. Hier by wert verhaelt / 't gene hier te Landt gepasseert is / in den persoon van d'Heer Johan van Olden-Barnevelt, waer door men afmeeten kan / hoe seer desen Man geacht is geweest / selfs by de Uytheemsche ende vergelegen volckeren.

Vertalinge uyt 't Italiaensch, in onse Nederduytsche spraecke.

ONder andere reden / seyt hy: Sal aen yemant mogelijck eenige bekommernisse geven dese twijffelmoedigheyt / dat de Kroone van Spaignen / om ons gedane affettinge verstoort / sich met den Hertog sal verboegen / ende haer dat aentrecken tegens ons in sijn voordeel / seeckerlijck die dit in twijffel troch / die soude betoonen / (mijns bedunckens) hoe weynich begrijp hy heeft in de saecken van de werelt ; maer soude wel betoonen weynich te verstaen / hoe lichtelijcken de gramschap / ende den toorn van de Princen haer te neer leggen / soo wanneer die niet verset en zijn met de interessen van de Staet / Johan van Olden-Barnevelt, den grootsten Dienaer van de Staten van Hollandt / zijnde een Man van voortreffelijcken Raedt / ende een Orakel van de vereenigde Nederlanden / veroudert in de saecken van Staet / ende geoeffent

geoeffent in alle de Ampten / soo van binnen / als buyten / van de Republijcke / in de Ambassaetschappen van seer gewichtige ende relieverende saecken / aen Koningen en Potentaten van 't Noorden afgesonden / quam voor weynige jaren door eenige jalousie van Graef Maurits, in swarigheyt / ende overtreffende 't ontsach van de Machtigste verbolger / aen de deugt ende verdienste van soo een Man / wiens ter doodt veroordeelt: de naest-gelegen Princen hadden medoogentheyt in sijn ongeluck / soo groot was de verbreydinge van sijne deugden / ende den goeden reuck van sijne daden. De Koning van Vranckrijck niet met bladen in 't blanck onderteyckent: maer met een extraordinaris Afgesand sprack voor sijne behoudenisse. Een yder een is bewust / hoe groot de authoriteyt van de Koning is / ende hoedanig de verdiensten van die Kroon aen de Vereende Provincien / ende niet te min afgeslegen zijnde de Koninglijcke tusschenkominge / soo wert Barnevelt het hooft afgeslagen. Wat verwoestinge verwacht gy niet / Mijn Heeren: Dat sulcken refus aen de Hollanders sal voortbrengen / Gylieden verwacht misschien dat een Fransche Furye veel grouwlijcker en vreeslijcker / als het wasschen van den Oceaen / dese Provincie opswelgen / niet minder / den Koning ontroert hem niet een sier daerom / ende en brack niet met de Republijk geallieert ende verplicht aen sijne Kroone; ende dat meer is / hy en ontrock hen niet sijne gewoonlijcke gunste en bystant: Hoe seer is dese gelijckenisse ongelijck / of indien men achtinge wil nemen op de hoedanigheyt van de Delinquanten / oft op de grousaemheyt van de Delicten selfs / ofte de oorsaecken ende bewegingen van 't versoeck; ende sullen by twijffel stellen in een saecke sonder vergelijckinge?

ATTESTATIE,

Van wegen *Iohan van Olden-Barnevelt*, Advocaet Generael van Hollandt, voorstander der Vrede. Getrocken uyt het achtste boeck van 't derde deel der Nederlandtsche Historien. Geschreven door den Cardinael *Guido Bentivoglio*.

Onder alle de gene / die in de Vergaderinge der Staten Generael meest toegedaen waren / de saecken / dieder ver-

verhandelt wierden/ was Iohan van Olden-Barnevelt, Advocaet Generael/ ende een van haer Gedeputeerden/in de selbige Vergaderinge. Overgroot was het ontsach van Barnevelt, niet alleenlijck in Hollandt (de welcke de voornaemste is onder de vereende Provincien) maer daer-en-boven by de gantsche Unie/ in wiens dienst hy de grootste lasten op sich hadde genomen; de welcke hy altijts ten eynde gebracht heeft/met de meeste eere. Waeromme in die tijdt soodanige betrouwinge op hem was. Soodanich en soo groot was sijn waerdigheyt/ dat sijn aenhangen in de beraminge van een opinie/ was ten naesten by een aentreckinge van alle de anderen/ om die te moeten volgen.

Uyt de droefeyndigende Historie van onsen tijdt. Beschreven in Fransche tale, door den Heer *Franceys de Rosset*.

Waer in den Autheur meest alle sijn Historien beschrijft onder vreemde en onbekende namen/ uyt oorsaecke (soo hy seydt) om geen schandael te doen aen de Geslachten/ van de gene/ die daer in verhaelt werden: Gelijck hy in dese volgende Historie oock gedaen heeft.

Een gedenckwaerdig voorbeeldt van de ondanckbaerheyt van't Vaderlandt, begaen tegens een Man met eeren.

ICk hadde my ingebeeldt/ dat 'er geen Stadt en was/ als Roomen/ al waer men den Adel opmaeckte: ende maer een Athenen stief-moeder van haer eygen kinderen; waer van daen men verjoeg de Themistocles, ende daer men dwang de Socrates, de Phocions, ende soo veel andere/ om de doodt te ontfangen/ tot vergeldinge van alle bewesen goede diensten/ aengewendt voor de welstandt ende bescherminge van haer eygen Vaderlandt. Ick verlate het zuyden ende de streecken van 't Oosten; ende my keerende naer de Provincien van 't Noorden/ Sie ick daer ys ende nevels/ veel kouder in de magen ende herten van die menschen/ dan in de Zeen/ Revieren ende Meeren/ selfs tegen die gene/ die een gedeelte van haer jaeren hebben toegebracht/ aen de sorge ende arbeyt van een Republijcke/ die gladt ende glibbe-

verich is geweest / ten tijden van hare instellinge.

Het * Toxandre, zijnde een ander van haer eygen Voorvaders / en niet vergenoegt van soo vele gedienstigheden (van wegen de overtolligheyt van haer passien / ende van eene onredelijcke Hovigheydt / van alles te doen ende te bestieren) heeft doen af vallen tegen de eer ende 't ontsach van haer Goden / aengelockt door het aes van een onrechtmatige ende godloose bekenteniſſe / is soo seer ongevoelijck ende verblindt geworden / in 't gene dat haer goet betrefte / dat in die miſkenniſſe sy verloren heeft / het gene dat sy het gesontste besat. Om over te houden ende te bewaren de verderffelijckheyt ende pestilentie / die verseeckerlijck haer sal doen verduysteren het geluck / op den schoonsten dach van haer welvaren. * Is Hollandt.

Het is 't beklaeglijcke ende droevige eynde van den ellendigen * Philopater, seer smadelijck gehandelt self tot de schandelijckheyt van een schandaleuse straffe / door het oordeel van de † Dijvasten, op de heymelijcke ende openbare vervolginge van haer * Avantrope, zijnde sijnen geslagen vyandt. * Is Barnevelt. † Zijn de Staten. * Is Prins Maurits.

De grootste arbeyt van Philopater, in de oeffeninge van sijn eerlijcke ampten / die sijn verdiensten en deuchden hem verkregen hadden in Toxandre, en was niet om te onderbinden middelen / om sijn persoon te doen verleckeren in de soetigheyt van de geneuchten van een lustich en ledich leven / gelijck vele andere doen : maer om te wege te brengen / dat in weynich tijdt de rechtmatige authoriteyt van de Dijvasten, sijn Heeren en Meesteren / meer als opt te voren / soude ontsien / ge-eert ende gelieft werden.

Ende gelijck als hy bewust was / dat alle de saecken van Toxandre, betreffende den oorlog / de Politie / de Justitie ende het Gulden kalf van de Financien / een quaden keer namen / soo onderliet hy oock niet alsoo haest van sijne meyninge openinge te geven / aen de Dijvasten, sonder dat opt den nijdt hem heeft hooren klagen van de saecken / die hem soo moeyelijck vielen ; nochte dat hy opt sijn selven heeft willen ontslaen van die verbinteniſſe / de welcke hy schuldich was te doen / ten dienste van sijn Vaderlandt. Soo dat

verhandelt wierden/ was Iohan van Olden-Barnevelt, Advocaet Generael/ ende een van haer Gedeputeerden/in de selbige Vergaderinge. Overgroot was het ontsach van Barnevelt, niet alleenlijck in Hollandt (de welcke de voornaemste is onder de vereende Provincien) maer daer-en-boven by de gantsche Unie/ in wiens dienst hy de grootste lasten op sich hadde genomen; de welcke hy altijts ten eynde gebracht heeft/met de meeste eere. Waeromme in die tijdt soodanige betrouwinge op hem was. Soodanich en soo groot was sijn waerdigheyt/ dat sijn aenhange in de beraminge van een opinie/ was ten naesten by een aentreckinge van alle de anderen/ om die te moeten volgen.

Uyt de droefeyndigende Historie van onsen tijdt. Beschreven in Fransche tale, door den Heer *Franceys de Rosset*.

Waer in den Autheur meest alle sijn Historien beschrijft onder vreemde en onbekende namen/ uyt oorsaecke (soo hy seydt) om geen schandael te doen aen de Geslachten/ van de gene/ die daer in verhaelt werden : Gelijck hy in dese volgende Historie oock gedaen heeft.

Een gedenckwaerdig voorbeeldt van de ondanckbaerheyt van't Vaderlandt, begaen tegens een Man met eeren.

ICk hadde my ingebeeldt/ dat 'er geen Stadt en was/ als Roomen/ al waer men den Adel opmaeckte : ende maer een Athenen stief-moeder van haer eygen kinderen; waer van daen men verjoeg de Themistocles, ende daer men dwang de Socrates, de Phocions, ende soo veel andere/ om de doodt te ontfangen/ tot vergeldinge van alle bewesen goede diensten/ aengewendt voor de welstandt ende bescherminge van haer eygen Vaderlandt. Ick verlate het zuyden ende de streecken van 't Oosten; ende my keerende naer de Provincien van 't Noorden/ sie ick daer ys ende nevels/ veel kouder in de magen ende herten van die menschen/ dan in de Zeen/ Revieren ende Meeren/ selfs tegen die gene/ die een gedeelte van haer jaeren hebben toegebracht/ aen de sorge ende arbeyt van een Republijcke/ die gladt ende glibbe-

ringe der Dijvasten te versoecken / dat sy hem soude willen geven een schrifte van approbatie/ van wegen sijne ampten ende diensten/ die hy gepleegt hadde voor 't Vaderlandt : en haer bidden/dat sy hem in toekomende wilden verschoonen/ van hem niet meer in eenige Vergaderinge te vinden / ende hem te behoeden onder haer bescherminge / indien hy hem aengerandt vonde van de dadelijckheyt ende quade wille van sijne vyanden : Hy en vermocht dese gunste van de Dijvasten niet verkrijgen/ de welcke hem oordeelende al te nootwendig tot de gemeyne saecken / bevalen hem voort te gaen in sijn gewoonelijcke oeffeninge. Geduyrende de welcke/ bracht hy te wege / dat verscheyde Tractaten een treffelijck eynde namen / die van langer hant begonnen waren met de naestgelegen Princen / bevondt sich op de verdragen ende beloften / die men met haer heeft aengegaen/ voor het welvaren / verlichtinge ende ruste van Toxandre : onttrock de verpande Steden/ leyde de schulden af/ende maeckte sich selfs soo dienstelijck in de noodwendige voorvalligheden van den tijdt/dat niet als den haet en de nijdt/ die sijn vyanden hem toedroegen / hem niet en konde doen af vallen van de hoogste eere / die hem het gemeyn toebrachte/ voor soo vele treffelijke proeven van sijn genegentheden/ die hy betoont heeft/tot voordeel van sijn Vaderlant. En niet tegenstaende/ô ongeloofselijcke ondanckbaerheyt! na soo vele goede diensten/ gedaen tot het gemeene beste van Toxandre, een ongeluck verset hem / om hem te berooven van de prijs en eere/die sijnen arbeyt toequamen.

Men klaegt over sijn beleydt. Men en weet niet (seydt men) wie dat hy is/ en waer van daen hy gekomen is : ende men houdt hem voor een onbekende/ voor een vreemdeling. Maer 't gene dat hem nader het herte raeckt / Dat hy een Verrader van sijn Vaderlandt soude zijn / ende medestander van de Vyanden van den Staet. Lasteringe die hy niet en kan verdragen/ sonder verdriet : Hy/ die een van de principaelste Instrumenten is geweest/die geduyrende den tijdt van dertichjarige diensten/altoos heeft verhindert/dat men noyt eenige voorslag van vrede met de Vyandt gemaeckt en heeft/ ende hem altoos ontset heeft de voorgenomen aensla-

na dat alle de saecken haer hadden begomen te strecken tot een geluckigen voortganck / soo versocht hy de Dijvasten, dat sy hem wilden toestaen/ dat sy hem souden ontslaen van sijne lasten / sonder nochtans dat hy tot eenige andere vergelding soude hope hebben/ anders dan haer te verplichten dat hy noyt gebesiget en wiert in de gemeene saecken. Maer wat voor i[illegible]antelijck versoek hy oock dede/ om dese ontslaginge / soo en kost hy niet die gunste verkrijgen / wat voor kunstelijcke reden hy oock bybrachte : In tegendeel de Dijvasten hem aenhoudende seer eerlijck / selfs met vermeerderinge van sijn tractement / dat hy soude willen volherden in den loop van sijne diensten : ja selfs is hy door de verklaringe van de Leden ende Afgesanten van de Steden van Toxandre, genootsaeckt geweest/ weder aen te nemen het beleyt van de saken/ ende de oeffeninge van sijn Ampten.

Hy volbracht het waerlijck met soodanigen yver ende arbeyt/om hem waerdichlijck te quijten in sijnen plicht/ dat in min dan sesentwintich jaer / hy sesendertich malen tot verscheyden reysen is afgesonden geweest/ na Avantrope, in de legers/ om hem kondschap te doen van de saecken/ die hy moeste te wege brengen / ende ten eynde om by hem te besorgen de uytkomste ende uytvoeringe van de dingen / die de Dijvasten hem bevolen hadden.

Het welcke seer wel uytviel / met veel eer ende glorie voor Philopater, tegens de meening selfs van velen. Ende na dat hy gedaen hadde vier Konincklijcke Ambassaden / tot groot voordeel van 't Vaderlandt / wilde hy hem wederom van sijnen dienst ontrecken / ende versocht de Dijvasten, dat het hem toegestaen wierde te eyndigen het overige van sijne dagen / in sijn huys / om te leyden een besonder ende vredelijck leven / vry ende afgetrocken van alle ampten ende bedieninge van saecken. Van doen afonthieldt hy hem selfs van alle geselschap.

En niet tegenstaende/ hoewel hy vastelijck voorgenomen hadde van dat te doen / soo vondt hy sijn selfs aengemaent/ door den raedt van sijn vrienden/ ende door de Agenten van verscheyde Edelen en Steden : gelijck mede door d'afgesonden brieven/ van vele besondere Personen / om de vergaderinge

ringe der Dijvasten te versoecken / dat sy hem soude willen geven een schrifte van approbatie/ van wegen sijne ampten ende diensten/ die hy gepleegt hadde voor 't Vaderlandt : en haer bidden/ dat sy hem in toekomende wilden verschoonen/ van hem niet meer in eenige Vergaderinge te vinden / ende hem te behoeden onder haer bescherminge / indien hy hem aengerandt vonde van de dadelijckheyt ende quade wille van sijne vyanden : Hy en vermocht dese gunste van de Dijvasten niet verkrijgen/ de welcke hem oordeelende al te nootwendig tot de gemeyne saecken / bevalen hem voort te gaen in sijn gewoonelijcke oeffeninge. Geduyrende de welcke/ bracht hy te wege / dat verscheyde Tractaten een treffelijck eynde namen / die van langer hant begonnen waren met de naestgelegen Princen / bevondt sich op de verdragen ende beloften / die men met haer heeft aengegaen/ voor het welvaren / verlichtinge ende ruste van Toxandre : onttrock de verpande Steden/ leyde de schulden af/ende maeckte sich selfs soo diensteljick in de noodwendige voorvalligheden van den tijdt/dat niet als den haet en de nijdt/ die sijn vyanden hem toedroegen / hem niet en konde doen af vallen van de hooghste eere / die hem het gemeyn toebrachte/ voor soo vele treffelijke proeven van sijn genegentheden/ die hy betoont heeft/tot voordeel van sijn Vaderlant. En niet tegenstaende/ô ongeloosfelijcke ondanckbaerheyt! na soo vele goede diensten/ gedaen tot het gemeene beste van Toxandre, een ongeluck verset hem / om hem te berooven van de prijs en eere/die sijnen arbeyt toequamen.

Men klaegt over sijn beleydt. Men en weet niet (seydt men) wie dat hy is/ en waer van daen hy gekomen is : ende men houdt hem voor een onbekende/ voor een vreemdeling. Maer 't gene dat hem nader het herte raeckt / Dat hy een Verrader van sijn Vaderlandt soude zijn / ende medestander van de Vyanden van den Staet. Lasteringe die hy niet en kan verdragen/ sonder verdriet : Hy/ die een van de principaelste Instrumenten is geweest/die geduyrende den tijdt van dertichjarige diensten/altoos heeft verhindert/dat men noyt eenige voorslag van vrede met de Vyandt gemaeckt en heeft/ ende hem altoos ontset heeft de voorgenomen aenslagen.

gen. Ende hy/die heeft gebroocken de groote en schadelijcke practijcke van * Stylcere, ende van sijne Adherenten : ende die belet heeft / dat voor den tijdt van twee jaren van sijn Regeringe/ het Toxandre niet gevallen en is onder 't gebiedt van dien vreemdeling. Gelijck hy mede volmacht heeft/dat alle de Hooft-Officieren van 't Landt/ de Admiralen/Colonellen en Capiteynen van Oorloge/en Soldaten/soo te Lant als te Water / hebben erkent de Dijvasten van het Toxandre, als van de welcke sy ontfangen haer gagie en soldye : aen wien sy oock getrouwigheyt gesworen en beloofst hebben. Siet daer de daden van sijn onnoosel leven/ tegens de nijdelijcke beeten van sijn vyanden ; maer siet hier nevens de wortel van 't quaet.

* Grave van Leycester.

Dees onrechtveerdige en onverdragelijcke professie van anbehoorlijcke Gods-dienste van een menschelijcke Secte/ die voor eenige tijdt geleden / sich soo grouwelijck verspreyt heeft in de verhevenste Republijcken / niet versadiget door soo veel Christen bloedt/ daer van de fondamenten van hare godloosheydt hebben besprengt geweest : toonde haer soo grouwsaem en bitter voor haer eygen volck / dat haer onmenschelijckheyt/ belette dat Philopater niet en konde aenwenden middelen/ tot behoudenisse van sijn eygen Vaderlandt/ ende tegens de hatelijckheyt van de sijne : woude liever verdragen de voortganck van een nieuwe Secte (de welcke ging verwerren in de stricken van hare dwersdrijvende dwalinge / de gansche belijdenisse van het Toxandre) als de oneenicheyt voor te komen/die der alsoo haest uyt ontstont door de flincksche redenen/ die der gehoort wierden van d'een en d'ander zijde / om te verstrooyen en uyt te blusschen in sijnen aenvang / dit vergiffelijcke en besmettelijcke onkruyt. In voegen/ dat 'er geen arbeyt gespaert en wiert van de sterckste partye/om de swackste onder te brengen. Waer van daen gesprooten zijn de Oorlogen / die het Toxandre geplaecht hebben ; en het overblijfsel van die saecke/ daer inne dat Philopater sijn ondergang gevonden heeft : oock de oorsaecke van de eeuwichduyrige hechtenisse van sijn beste vrienden.

Want alsdoen openbaerden sich de nijdt en passie van

Avan-

Avantrope, die hem dede verseeckeren van de pensoen van Philopater, en hielde seer moeyelijck by de Dijvasten aen/ dat sy hem wilden maecken en voltrecken sijn vonnisse/ de welcke hem niet schuldich bindende aen eenigen ondienst; waren seer verlegen om te voldoen de begeerte van Avantrope, aen de welcke die Persoonagie niet en vermochte te behagen/ om dat hy te verstandelijck op het geheym van sijn voornemen was lettende/ hem ondergaende gemeenlijck van sijn gebreken/ de welke veeltijts het Toxandre stelden inde waegschael van haren ondergang : Ende alhoewel dat op verscheyde malen Avantrope hadde gebruyckt seer groote ongelaticheyt tegens Philopater, en hem tot verscheyden reysen de hant op de mont hadde doen leggen/ niet duysent injurien/ sijn hoogmoedicheyt evenwel hem niet konnende onthouden binnen de palen van die smaetheden/ veroorsaeckte den ondergang van dē armen Philopater, die hy vervolgde ten uytersten toe.

Dese Persoon van eere/ dissimuleerde met groote lijdtsaemheyt/ en sonder geruchte van alle het ongelijck dat hem Avantrope aendede/ en dat met eerbaerheydt en sedicheydt. Maer alle de verdraechsaemheyt en leyde niet te neder de haet en vyandtschap/ dien hy hem aen dede; maer voltooch die tegens hem met sulcken passie/ dat hy ten laetsten komt tot d'uytwerckinge van een criminele beschuldiginge/ daer inne hy trock den gantschen Staet van Toxandre, op dat men het vonnisse van de doodt soude uyten tegens Philopater. En alhoewel het is/ dat het ongelijck niet en kan treffen een eerlijck Man: nochtans die gene/ de welcke voorhadden/ haer te vergrooten met den ondergang van anderen/ deden op alle maniere haer beste/ om tot niet te maecken die gene/ de welcke sich tegen haer voornemen stellen/ en door recht of onrecht voor hebben haer den voet te setten.

Sijn vyanden waren een gedeelte van de aensienelijckste van 't Landt: Sy beschuldigden hem van ontrouwicheyt tegens 't Vaderlandt/ en van heymelijck verstant met den Vyandt/ van waer hy onderhouden soude zijn door Pensioenen/ en dat hy voor hadde den ondergang van Toxandre.

Men beschuldigt hem van dat het voornemen van Avantrope, op * Versan, niet wel en hadde uytgevallen/ tot geluck van

* Anvers Antwerpen.

van Toxandre, ende dat hy de macht aen sich hadde genomen over haer volck van Oorloge / en guarnisoenen geleyt hadde in plaetse van sijn heymelijcke correspondentie in Toxandre, en dat hy het volck hadde willen brengen tot oproer en muyterije, en het Landt overgeven aen den vyandt / ende duysent andere valsche aenklaginge vallen hem op het hooft : ondersoeckende van alle 't gene dat'er voorgevallen was / soo ten tijde des oorlogs / als van vrede / van den tijdt van sijn dienst af (om hem t'overwinnen.) Zijnde dit alles seer wijt van de waerheyt : want men konde hem niet beschuldigen van andere dingen / dan als dat hy hem noyt hadde willen vermengen met de passien van sijne vyanden / haven t'eenemael afgesondert van eenige schult.

Indien sijnen raed niet en ware goet gevonden ten dienst van de Toxandre, de Dijvasten hadden niet als hem t'ontslaen uyt haer geselschap / en hem te bannen uyt hare Vergaderinge / sonder toelatinge / dat men hem soo smadelijck soude handelen / al waer 't maer ten opsichte van sijne treffelijcke diensten / de welcke hy haer gedaen hadde / geduyrende den tijdt van veertich jaren : oock de vermaertheyt van dien grooten Man spreyde sijn schaduwe seer verre uyt over de naestgelegene Volckeren; soo dat'er niet een slave en was die sich niet en verwonderde over soo een grouwelijcke mishandelinge / de welcke men aendeed' een Man / die soo vele verdiensten hadde van de Republijcke. Een yder een bidt de Dijvasten, dat men recht tegens hem soude plegen. Maer in tegendeel / men vergadert de Staten tegens hem / om hem t'overwinnen. De Staten vergadert zijnde / gelijck sy gebonden werden van verscheyde gevoelen / soo waren sy oock in verscheydenheyt van oordeel / ende en konden Philopater niet veroordeelen.

Sijn vyanden doende alles dat mogelijck was / om hem te doen sterven / beswaren hem met capitale feyten / en maecken hem hatelijck aen 't volck / en aen de Dijvasten, de welcke hem gegeven hebbende Rechters en Commissarisen, om sijn Proces te voltrecken / op de Casus / hem opgeleyt : Soo ist / dat men in tegendeel van sijn onnooselheyt / sijn Vonnisse uytspreeckt. Ende alsoo wert na de voordt geleyt een oudt

Man

Man van tsebentich en meer Jaren / in 't midden van de tranen en rouwe van 't volck van eere.

Men leydt hem 's morgens vroech ter verhooringe / alwaer de Rechters en Commissarisen haer sitten vinden / om hem te doen verstaen sijn beschuldiginge / zijnde vol van schandelijcke betichtinge tegens sijn persoon : tegens de welcke hy evenwel niet een woordt wederleyde. Eyndelijck hoorende dat hy tot reparatie van de opgeleyde beschuldiginge / 't hooft soude / sonder een ondanckbare / onrechtmatige en smadelijcke vergeldinge / van soo veel tijdts gedane diensten aen sijn Vaderlandt / en koste die uytspraecke niet aenhooren / sonder hem te laten gaen tot swakheyt en tot beswijckinge van sijn herte. Hy valt ter aerden gansch beswesen / sonder polsslach ofte roeringe. Eyndelijck zijnde weder tot hem selven gekomen van de ontstekenisse van vreesheyt / soo wiert hy geleyt tot de plaetse van de executie / die hem opgeleyt was / sonder nochtans dat hy geknevelt was / ofte van yemant aengetast / als alleenlijck van een / die van sijn dienstvolk was / de welcke hem vertroosten tot elcken treed / om het overval van de menichvuldige swackheyt / de welcke hem niet en verliet. Hy klimt met moeyten op 't Schavot / en siende dat hy waerlijck moeste sterven / soo smeet hy hem op sijn knyen nederwaert ter aerde / verheffende sijn oogen na den Hemel / en luydt uyt roepende / sprack aldus :

O Godt ! die een groot Rechter zijt van de gantsche Werelt, en die het innerlijckste der Conscientie weet, en het binnenste der herten. Ick roepe u tot getuyge aen, ô mijn Godt ! Indien ick oyt hebbe schuldig geweest aen de minste van de misdaden, waeromme ick tot dese plaetse gebracht ben. Gy kendt het, Heere, dat ick niet en sterve als een Verrader; maer als een Voorstander van mijn waerde Vaderlandt. Ick appellere van 't oordeel der menschen, tot u rechtmatich en oneyndelijck billijck Vonnisse. Onderscheyt, indien 't u alsoo believt, mijn saecke, mijn Godt, van de Passie van de gene, die mijn onderganck veroorsaeckt hebben, en vergeldt aen een yder, na dat recht bevonden sal zijn.

Die stemme en woorden uytgebracht zijnde door Philopater, soo stont hy op / en van sijn selfs gaende na het zandt / sonder geblindt / gebonden of bewaert te zijn : Beval aen

den Scherp-rechter sijn slach te doen/ 't gene hy dede/ en sloeg hem den kop af.

Siet daer den loop der dagen van Philopater : Siet daer de munte/ daer mede d'ondanckbaerheyt vergeldt/ die gene/ de welcke versleeten hebben haren tijdt en leven / ten dienste van het Vaderlandt.

Uyt de droefeyndige Historie van onsen tijdt; Beschreven in de Fransche tale van den Heer de *Sainct Lasare*.

Van Iohan van Olden-Barnevelt, Advocaet Generael ende eerste Minister van den Staet der vereenigde Nederlantsche Provincien.

INHOUD.

1. EEn getrouwen Dienaer is seer noodsaeckelijck voor de Republijcke.
2. *Iohan van Olden-Barnevelt* was een groot Man van Staet.
3. Voornaemste ampt van Advocaet Generael van de Staten des vereenigde Nederlantsche Provincien.
4. Treffelijcke diensten van *Barnevelt*, bewesen aen sijn Vaderlant.
5. Gedenckweerdich advijs, 't welck hy geeft van 't voornemen der Engelsche.
6. Aenkomste van de Graef van *Leycester*, in den Hage.
7. *Barnevelt* versoeckt ontslagen te wesen van sijn ampt van Advocaet Generael van Hollandt.
8. Hoe veel mael hy geweest is om *Graef Maurits* in 't Leger te vinden.
9. Hy is vijf mael gebruyckt geweest in Koninckl: Ambassaden.
10. Hy ontdeckt de bedriegerije van de Spangiaerts, in de voorstellinge die hy dede van de Vrede.
11. Hy bracht te wege, dat het verdrach van den Tresves een eerlijck eynde nam voor de Staten.
12. Hy heeft de plaets bekleedt van Bestierder van sijn Vaderlant.
13. Plaets van sijn Geboorte, Geslacht, Adel, Leven ende Oeffeninge.
14. Hy is Advocaet gemaeckt van 't Hof van den Hage.
15. Hy stelt hem onder de vrywilligen.
16. Hy wort Raedt en Pensionaris van Rotterdam.

17. De

17. De Ampten door hem bekleedt.
18. Hy heeft verhindert het sluyten van de Vrede, met de Spangiaerts.
19. 't Gene sijne quaetwilligen op hem leyden.
20. Voornaemste oorsaecke van den ondergang van de Arminianen, ende van de doodt van *Barnevelt*.
21. Sijn vrienden vertoogen hem, dat hy moest werden opgehouden.
22. Maniere van sijn Gevanckenisse.
23. d'Arminianen werden vervolgt.
24. De Bloetverwanten ende Vrienden van *Barnevelt*, werden van haer Ampten afgeset.
25. Men arbeyt aen sijn Proces.
26. Den Koninck van Vranckrijck gebiedt aen sijnen Gesandt in Hollandt, dat hy voor hem soude spreecken.
27. Brief die den Ambassadeur van Vranckrijck overlevert aen de Staten van Hollandt.
28. *Barnevelt* wert geleyt voor sijn Rechters, die hem ter doodt veroordeelt.
29. Sijn Doodt.

De negentiende Historije van 't voorverhaelde boeck.

Getrouwen Dienaer seer noodwendich, aen de Republijque.

GElijck daer niet noodtruftiger en is aen 't gemeene beste/ als een getrouwen Dienaer/ geneygt tot de vorderinge en welstant van hare grootheyt: alsoo en is 'er oock geen dinck/ het welck te vergelijcken is met de waerde van sijn leven/ noch de gedenkwaerdicheyt van Staet/ de welcke vermach/ sonder op sijn hals te halen 't verwijt van ondanckbaerheyt/ sich te ontblooten van soo een Dienaer/ om het bysondere insicht van eenige Grooten/ dieder hem van afhandig wil maecken. Dit is het verwijt/ het welck de Christenheydt te last heeft aen de Staten van de vereenigde Nederlandtsche Provincien/ om geleden te hebben het verlies van die groote Man van staet Barnevelt/ om te behagen aen de begeerte van sijn vyanden. Het verhael van sijn leven sal het oordeel geheel ende vry laten aen den Leser/ die voorsichtich sal zijn/ ende sonder voor-oordeel.

Barne-

Barnevelt zijnde een groot Man van Staet.

Barnevelt is geweest in groote achtinge ende eere selfs langen tijdt voor den oorlog/ onder het getal van den Adel ende de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt / ende voor de Princen ende Gouverneuren / onder den naem van Advocaet Generael van 't Landt. Tijtel die verscheyde Ridderen/ ende andere Adelijcke personen/ veeltijts aengenomen hebben / wanneer sy geassisteert hebben aen de particuliere Staten van hare Provincien. De voornaemste plicht van dit Ampt is om sorge te dragen tot de welstant / ende om te verdedigen het inkomen ende de gerechtigheden van het Vaderlandt/ om de Staten te doen vergaderen/ ende alle saken aldaer voor te stellen / om te ontfangen de vertogingen ende de versoeck-brieven / de welcke houden aen de Staten Generael/ om de selvige voor te dragen op tijdt ende plaetse/ en daer van te beraetslagen met den Adel.

Voornaemste Ampt van d'Advocaet Generael van de Staten Generael, seer treffelijck.

Insgelijcx van alle andere saecken/ voorgeslagen in volle Vergaderingen/ om te openbaren de beraetslaginge van de Staten/ 't sy dat die gegeven zijn geweest met gemeyne toestemminge/ of door het meeste gedeelte van stemmen : Om die te bekleden met redenen / na datmense goedt gevonden heeft/ ofte om naderhant het Advys van de Steden daer op te hooren; ende eyndelijck om te poogen door alle middelen te doen onderhouden / ende uyt te voeren 't gene daer geordineert en vast gestelt is. Dat ampt van Advocaet Generael stondt ledich in Hollandt ende West-Vrieslandt / in 't jaer 1584. wanneer dat de Heer Paulus Buys, de voorsaet van Barnevelt, versocht daer van ontslagen te zijn. Siet hier de treffelijcke diensten/ die hy gedaen heeft aen de Staten.

Diensten van Barnevelt, gedaē aen sijn Vaderlandt.

Gedenckwaerdich Advys, 't welk hy geeft, aengaende

In 't volgende jaer 1585. was Barnevelt een van de Gesanten / afgeveerdigt na Engelandt / van wegen den Adel ende de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt / ende de selvige Heer Paulus Buys was mede derwaerts afgesonden/ in qualiteyt van gesand/ door de Staten van Uytrecht. Ende het selvige jaer de Heer van Barnevelt zijnde wedergekeert van Engelandt in Hollandt/ alwaer hy by gewoont hadde / twee Tractaten met de Commissarisen afgesonden/ door de Koninginne van Engelant/ dede hy een voorslag aen de Staten/ spruytende uyt de goede genegentheyt/ de welcke

hy

hy gehadt hadde tot den Heere Prince Wilhelmus van Oraigne, sijn Heer ende Meester; ende daer op dede hy soo veel/ dat hy te wege bracht / dat de Prins/ Maurits, sijn Sone/ het Gouvernement van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt wiert gegeven / willende voorkomen de komste van den Grave van Leicester, door dien dat hy vreesde/ gelijck hy verstaen hadde in Engelandt / dat de Grave hem selver daer van de oppermacht hadde willen toe-eygenen: Ende eyndelijck de saeck wiert vast gestelt door het meeste deel der stemmen/ na seer groote tegensprekingen.

het voornemen der Engelsche.

Op het eynde van het selvige jaer 1585. quam de Grave van Leicester in 't Landt/ met groote pracht: ende in 't begin van 't jaer 1586. wiert hy aengenomen in den Hage voor Gouverneur Generael/ met volmacht. In den selven tijdt wiert Paulus Buys aengenomen in de Raedt van Staten/ uyt den name van het Sticht van Uytrecht; dat gedaen zijnde/ soo dachte het goet aen den Adel te herstellen den Staet van Advocaet Generael van 't Landt / in de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt: Alsoo haest wierdender afgeveerdigt van den Adel ende de Steden/ na de Magistraten van Rotterdam/ ende aen Barnevelt, om hem aen te bieden de weerdicheyt / ende om hem te ontslaen uyt het ampt van Raedt/ 't welck hy oeffende in Rotterdam. Als doen hadde hy toevlucht tot de reden/ om hem te verdedigen; haer voorstellende sijn weynige bequaemheyt/ om te bekleeden een soo swaren Ampt: Insgelijcx den nijdt die hem soude na gaen/ indien hy het aennam/ ende veel andere dingen / dan ten mocht niet helpen; maer wiert genoodsaeckt die bedieninge aen te nemen/ de welcke hy aennam onder tweederley voorwaerden.

Aenkomste van de Graef van Leicester in 's Gravenhage.

Men bied aen Barnevelt de Staet van Advocaet Generael, 't welck hy eerst weygerde.

Eerstelijck / in gevalle dat men sprack van het Landt te herstellen onder de gehoorsaemheyt van den Koninck van Spaignen/ hy daer soude mogen afstaen. Ten anderen/ dat men hem niet en soude mogen senden buyten 's Landts / sonder sijn eygen bewilliginge.

Hy neemt het aen, onder dees condicien.

Hy nam dan den dienst aen van Advocaet van 't Landt in 't begin van Meert / des Jaers 1586. ende en vondt niet dan ongeregeltheyt in alle saecken. De Grave van Leicester

hadde de opperste macht in sijn handt. Den Grave Maurits ende de Grave Willem van Nassou, Gouverneur van Vrieslandt / en dede niet in haer Gouvernementen / sonder sijn beleggingen.

Den Graef van Leicester hebbende besloten om te gaen na Engelandt / soo dede hy sijn beste / dat hy Graef Maurits soude bewegen om met hem te gaen; maer Barnevelt stiet desen voorslach om / het welcke hem tegengeworpen wiert in volle Vergaderinge / alwaer de Grave van Leicester, hoorende sijn reden / seyde / dat hy wel bewust was / waer dat het heen wilde : ende zijnde overgescheept in Engelandt / ende voor sijn wederkomste in Hollandt / in 't Jaer 1587. sondt hy voor sijn Secretaris / welckers aenslagen ende Commissie ontdeckt wierden / ende te niet gebracht / door de neerstigheydt van Barnevelt. De Grave wedergekeert zijnde / verliest de stadt Sluys / ende het volck van Middelburch muytineren. De Grave bodt gevende aen dese oproerigheyt / gaet na Dordrecht / alwaer de Staten na toe sonden haer gemachtigde / om antwoort te hebben op een geschrifte van haer klachte ende vertoogen / die sy hem voorstelden.

Hy ontdeckt de listigheyt van den Grave van Leicester.

Op de selvige tijdt hadde Barnevelt tijdinge / dat de Grave van Leicester hadde een volkomen bevel / om voor te stellen een handelinge van vrede / met den Spangiaert. Men begeerde te weten de waerheydt uyt sijn mondt : hy dede een eedt ; maer verbloeckte sich / ende loochende uyt dat bevel gehadt te hebben. Op de selvige stondt gaet hy na den Hage / ende beveelt aen ettelijck volck van de Ruyterye / te gaen na Sluys / Medenblick ende naer Delfs-haven ; de Raetsheeren / Wijngaerden ende Kasenbroot, gaende 's nachts Barnevelt vinden / gevende hem kennisse / dat de Grave quam by die gelegentheyt / ende dat hy socht van alle kanten / om hem te senden in Engelandt. Daer op gaet hy in de nacht te Delft / alwaer hy door 't gemeen geruchte verstonde / dat men verseeckerlijck Graef Maurits moeste mede leyden / eenige van de Staten / ende sijn eygen persoon : Maer den Raedt gehouden in Delft / nam voor om Graef Maurits na den Hage te senden / het welcke volbracht wierde. Soo lange de Grave van Leicester hem onthielde in Noort-Hollandt was de

Kondschap die men geeft van het voornemen van den Graef van Leicester.

ver-

verblijvinge van de Vergaderinge van de Staten/ altoos binnen Haerlem/ als zijnde een Stadt het meest gemackelijckst om van alles onderrecht te wesen/ ende om ordre te geven aen allerhande saecken.

Het was aldaer selfs/ dat de wandelende Magistraetschap van Uytrecht alle haer beste deden/ soo door brieven als door woorden/ om de Staten daer toe te brengen/ dat sy noch meerder macht soude geven aen den Grave. Maer men stondt seer moedelijck tegen haer pooginge/ en het is onmogelijck om te beschrijven het getal van de dreygementen/ van de gevaren ende moeyelijckheden/ aen de welcke Barnevelt sich selven sach overgegeven/ geduyrende dees twee jaren/ ende met wat moedigheyt ende sorchvuldigheyt hy te boven is gekomen soo veel machtige swarigheden/ voor de beschermingen ende behoudenissen van sijn Vaderlandt.

Gevaer, het welcke Barnevelt voor oogen siet.

De gene die hier soude willen verhalen de moeyelijckheden/ de welcke voor gevallen zijn/ om te bevredigen de oproerigheyt/ op gekomen in de Jaren 1588. ende 1589. tot Medenblick/ Geertruydenberch ende Heusden/ waer van Graef Maurits schreef aen 't Parlement/ ende Raedt van Engelandt: om te betoonen dat den Colonel Sonoy hem diende van den deckmantel van de Godsdienstigheyt/ in sijn heymelijcke t'samenspanninge. De neerstigheydt ende de kosten die de Staten te werck stelden tegens de Vlote van Spaignien/ tegens de raetslaginge/ sterckten ende heyrkrachten van den Prince van Parma; voor de stadt van Bergen op den Zoom/ ende in 't Eylandt van Tertolen: door welcke middel herstelt wiert de staet van het Sticht ende de stadt van Uytrecht/ door de afdanckinge van de onrechtmatige Stadthouders/ ende de herstellinge van de rechtmatige. De overeenkominge van de vrede/ de welcke men wilde te wege brengen tusschen de Engelsche ende de Spaensche: de inneminge van Breda op den vyandt: door wat middelen Graef Maurits versien is geweest met het Stadthouderschap van Gelderlandt/ Uytrecht ende Over-Yssel: Hoe men vermeestert heeft de sterckten van Terheyde ende Steenbergen/ ende dat men volbracht hadt alle dingen/ tot

Moeyelijkheden die hy te boven is gekomen.

een goedt uptepnde tot den jare 1591. doen op het selvige jaer overwonnen wiert Zutphen/ Deventer ende Delfziel/ ende eenige andere Forten ende Nabuyrige Lantschappen/ met eeven Hulst ende Nimmegen : ende eyndelijck hoe den Prince van Parma genoodsaeckt wiert te verlaten sijn sterckte / gelegen aen d'overzijde van Nimmegen / met gedenckwaerdig verlies. Barnevelt heeft het eerste gevbert om alle dese dingen te doen gelucken/ de welcke verheven hebben de authoritept van de Staten/tot een hooger trap van voordeel ende gesach/alsse opt van te voren geweest was.

Na dat hy hadde gestelt een genoegsamen goeden regel in de staet van Oorloge / Police/ Justitie/ ende van de Financien/ in 't jaer 1592. soo vertoonde hy/ aen de Staten/ soo mondeling als door brieven/ dat het niet en was de eerste reyse / dat hy sich aen haer beklaegt hadde/ van het moeyelijcke ende arbeptsame ampt van 't Advocaetschap van 't Landt/ 't welck men hem hadde doen aenvaerden/ende daer van hy versochte ontslagen te wesen.

Barnevelt versoeckt ontslagen te zijn van sijnen dienst.

Maer de saecken haer alsdoen bevindende in quaden standt/ soo en wierdt hem sijn versoeck niet toegestaen : en om de selvige reden/ende het gelucklige uytval/ in het welcke de saecke sich naderhant bevonden/ dede hem aenhouden op sijn eerste bede/ en versoecken dat men hem soude ontslaen. Niet eysschende voor toekomende andere vergeldingen/ als ontlast te zijn van alle ampten : Maer alle sijne gebeden ende aenbiedingen/ en hielpen hem niet/ in tegendeel/na dat men hem sijn loon verhoogt hadde/soo badt men hem sterck/ dat hy sijn ampt niet en soude verlaten / selfs soo verre/ dat men hem seyde/ dat alle de Orderen ende Steden begeerich waren/dat hy soude verblijven : Ende siende dat sijn selven soo eerlijck bedwongen/ ginck hy voort in de oeffeninge van sijn ampt/tsedert den jare 1586.

Hoe veel mael hy in 't leger is wesen vinden Graef Maurits.

Daerenboven is men versekert/dat tsedert den jare 1592. hy tot sesendertich verscheyde reysen / Graef Maurits in sijn Leger is wesen vinden / 't sy dat hy daer ontboden was van den selven Grave / of afgeveerdigt van de Staten/ om hem te verwittigen van de standt der saecken / ende om hem middelen te beramen van uyt te wercken sodanige

nige uytkomsten / die haer voornemen meer uytbrachte.

Ondertusschen is hy tot vier verscheyde malen in Koninglijcke Ambassaden geweest / waer van hy hem gequeeten heeft met seer veel eere / en tot gemeyn welvaren van sijn Vaderlandt; ende dat meer is / zijnde meermale versocht geweest / om van de vrede te handelen met den Koning van Spaignen; te weten / door de Keyser, en Aertz-Hertoge Aelbert, en door de Staten Generael van de vereenigde Provincien der Nederlanden / soo heeft hy hem aengestelt in verscheyde manieren / en met een wonderlijcke sorge / om te doen verdwijnen in 't begin alle hare voorstellingen. Daer na ten tijde dat de Koningen van Vranckrijck ende Engelandt de vrede besaten met den Koning van Spaignen / ende met de Aerts-Hertogen. De onkosten die men dede negen jaren in den Oorlog / waren soo groot / dat alle het herkomen en contributie aengeleyt zijnde / de schulden haer bevonden te steygeren tot de somme van sesentwintig millioenen guldens / daer benessens / dat de twee laetste jaren voorby waren gegaen met weynich eere / en groot verlies. Van d'ander zijde soo stondt'er noch een groot gevaer te vreesen / om dat / geduyrende die tijdt / de bystant ons van de uytheemsche gevaen / toevallig was / en niet verseeckert / gelijck te voren. In maniere / dat de beswaernissen en saecken / nemende van dage tot dage meerder aenwas / soo scheen 't dat de Staet van de vereenigde Provincien moest eyndelijck gebracht werden tot wanhope / volgens 't advijs / 't welck haer dry jaren van te voren gegeven hadden de lieden / van de Kamere van Reeckeningen. Oock was het waer / dat binnen die dry jaren men uytgaf omtrent ses of seven millioenen guldens / meer als men inkomen van de Provincien uytbrachte.

Hy is vier mael gebruyckt geweest in Koninglijke Ambassaetschappen.

Wie en sal sich niet verwonderen / als dat doen ter tijdt de Koning van Spaignen / ende de Aerts-hertogen hebben toegestaen de Rechten / ende de Vryheyt van de Vereende Provincien / ende dat de Staten Generael met de welcke sy wilden handelen van vrede / niet en waren hare onderdanen; maer wel bevelhebbers afgeveerdigt / door de vry-gesproocken Provincien / op de welcke den Koning / nochte de Aerts-hertogen niet en hadden te pretenderen. Wie en sal

Vreemden toeval.

sich niet verwonderen over dat uytgevonden middel / door het welcke men op 't uyterste koste toeseggen een prijselijcke uytkomste /. die eerlijck en verseeckert was van eene soo langduyrende ende bloedigen Oorlog/ en van soo overgroote kosten/op het welcke men billijck oordeelden / dat men de handelinge soude aengaen.

Barnevelt ontdeckt eenige bedriegerye, in de voorstellingen van de Spaensche, voor de vrede.

Barnevelt zijnde van't gemeyn gevoelen/geroepen ter Vergaderinge van de handelinge/alwaer tegenwoordig waren de Gesanten van de Koningen van Vranckrijck/Engelant/ en Denemarcken / van de Keurvorsten Palatijn en Brandenborch/ ende van verscheyde Protestantsche Princen van Duytslant / wiste opentlijck het gene daer geseyt wiert/ en door de Pasquillen/ die men uytstrooyden tegens hem / ende tegens alles wat hy voor hadde / dat 'er bedrogh onder liep van de vyanden / wien het niet en behaegden van vrede te handelen/met soodanige oneerlijke voorwaerden voor haer. Hy gaf daer van kennisse aen de Staten/ende versocht haer/ dat hy hem wilden ontlasten van alle sijn ampten/op dat hy in toekomende middel mochte vinden/ om in vreedsaemheyt te leven; ende en wilde hem van doen af aen niet laten vinden in de Vergaderinge : Maer hy kreeg twee Advijsen daer op/mondeling ende door brieven van de afgevaerdigde van den Adel ende Steden / als dat de Staten altesaem generalijck voor goet keurden sijn diensten die hy haer gedaen hadde/ en genoegsame preuven hadde gegeven van sijne gehoorsaemheyt:hem vermanende dat hy soude willen volherden/ende de Vergaderinge niet en wilde verlaten/ dat by aldien hem eenig ongelijk aengedaen wierde/ dat men dat soude houden geschiet te zijn aen het gantsche lichaem van den Staet. Om dan te gehoorsamen aen dien last/so volherde hy in den plicht van sijn ampt;in dier voegen/dat door sijn toedoen het verdrach van den Tref ves / 't welck hy teyckende neffens andere/ gebracht wiert tot een prijsselijck en eerlijck uyteynde. Dat men nu siet / dat na soo veel goede diensten die hy gedaen heeft geduyrende soo veel jaren/ men sich beklaegt van sijn quaet bedrijf; dat men sich gelaet als of men niet en wiste wie hy is / en van wat herkomen hy is : en dat men hem houdt voor een vreemdeling. Sonder twijffel het

Hy bragt te wege, dat de Trefves handelinge heeft gehadt, eē eerlijcke uytkomste voor de Staten.

en

en konde anders niet wesen/ dan dat dese saecken/ ende andere diergelijcke/ qualijck voorgedragen/ hem niet moeyelijck en lastich vielen om te verkauwen/ en doen voornamentlijck wanneer men opsicht nam/ dat'er meer dan twee-en-dertich jaren omgekomen waren/ dat hy hadde bekleedt de plaetse van verrichter en beschermer in de Vergaderinge van de Staten: ende dat hy negen jaren van te voren de eere gehadt heeft van geweest te zijn Raedt van Rotterdam.

Barnevelt hadde de plaetse bekleedt van verdediger des Vaderlants.

Hy heeft sijn geboorte uyt de stadt van Amersfoort/ van de welcke oock geswooren was sijn voorsaet in sijn ampte: en is geteelt van Vaderlijcke stamme/ uyt het oude en Adelijck geslachte van Barnevelt, die van over de twee hondert jaren altoos geroepen hadde geweest in de Staten van de Provincien/ ende in de Vergaderinge van de Ridders van de Veluwe. Van de zijde van sijn Moeder/ is hy rechtmatelijck afgekomen van het oude geslachte van Amersfoord/ het welcke door tusschenkominge van tijdt verdeylt wiert in verscheyde tacken: afkomende van die van Wede. Niemant en kan in twijffel trecken sijnen ouden Adel/ de welcke al voor drie of vier hondert jaren sich aensienelijck gemaeckt heeft/ in de handelinge van de vrede/ tusschen den Grave van Hollandt/ en den Bisschop van Uytrecht/ en andere meer: ende in de verschillen tusschen de Heeren van Amstel en van Woerden/ uytsteeckende altoos onder de voornaemste van den Adel/ boven dat het sich bevonden heeft beseten te hebben ettelijcke duysent Gemeten Lants/ van seer schoone inkomste/ groot goet/ en verscheyden Heerlijckheden.

Sijn geboorteplaetse.

Sijn geslachte.

Sijnen Adel.

Men en kan hem oock niet te meer in Hollant houden voor een Vreemdeling/ dewijle dat selvige tegenstrijdig is met de vereenigingе gemaeckt over meer dan tachtentich jaren/ onder Carel de V. tusschen de Hollanders/ en die van Uytrecht/ op het versoeck van de Staten van Hollandt/ van welcken tijdt af de Hollanders hebben aengenomen geweest in alle diensten en ampten/ in 't Sticht van Uytrecht/ en die van Uytrecht insgelijcks/ en die van Hollandt.

Om nu te spreecken van 't leven van Barnevelt, zijnde eenighsins gevordert in sijn studien/ in 't jaer 1564. ging hy in den Hage/ alwaer hy dat jaer overbrachte/ ende het navolgende

Sijn Leven.

Sijn Studien.

gende om te leeren de oeffeninge in de Rechten. In de jaren 1566 en 67. ging hy voltrecken sijne studien te Leuven/ende te Bourges in Vranckrijck/zijnde genootsaeckt om neffens andere Studenten/ daer uyt te trecken in 't jaer 1567. om de Borgerlijcke oorloge : en treckende uyt Vranckrijck/nam hy sijnen weg over 't Graefschap van Bourgoignen naer Besancon en Montbelliard/ en reysende door Zwitserlant/ trock hy recht op Basel/ alwaer hy hem scheepten op den Rijn/ om na Ceulen te gaen/ alwaer hy hem voorsien hebbende van dingen/die hem noodsaeckelijck waren: voltreckt sijn reyse na Heydelberg/ alwaer gekomen zijnde/soo volbracht hy sijn studien in de Rechten.

Hy wort Advocaet van 't Hof in dē Haeg.

Hebbende besien Duytslandt en Italie/in 't Jaer 1568. en 69. ende sijne studien volbracht op 't eynde van 't jaer 1570. ging hy woonen in den Hage/ om aldaer de plaetse te nemen van Advocaet op het Hof. In 't jaer 1572. was hy de eerste van de drie Advocaten/ de welcke erkenden den Prince van Oraignen voor Stadthouder van Hollandt; en dat selvige jaer besloot hy efter geen gemeynschap meer met de Spangiaerts te hebben/ noch met die van haer zijde/ gelijck hy dat altoos betoont heeft in verscheyden voorvalligheden.

In 't begin van 't jaer 1573. uyt vreese die Barnevelt hadde/ dat de Spangiaerts hem een quade part soude speelen in den Hage/ vertrock hy hem na Delft/ alwaer hy in geen gebreecke en bleef van verscheyde goede oeffeningen: want de Staten van de geunieerde Provincien/ dede hem de eere aen/ van hem te gebruycken voor haren Advocaet/in 't Hof van Hollant/en vele collegien dienden sich van sijn persoon.

Hy voegt hem onder de vrywilligers.

Dat selvige jaer voegt hy hem tusschen de vrywilligers/ met het volck 't welck in aentochte ging/ om de stadt Haerlem van hare belegeringe t'ontsetten/ alwaer Barnevelt in den oorlog was/op sijn eygen beurse.

Hy wiert gebruyckt in vele aenslagen/ en voornamentlijck om middelen te beramen van het leger/ om Leyden te doen opbreecken; maer alle sijn moeyten was sonder vrucht/ ter oorsaecke van een sieckte/ die hem overquam te Soetermeer.

't Jaer

't Iaer 1576. Barnevelt zijnde beroepen tot den Staet van Raets-heer / en Pensionaris van de stadt Rotterdam / soo nam hy de waerdigheyt aen / om rechtmatige oorsaecken: in welcke oeffeninge hy den tijdt van negen jaren seer goede diensten pleegden aen de Stadt / en aen sijn Vaderlandt / tot erkentenisse van sijn Diensten / de Borgermeesters en Magistraten van Rotterdam hem seer lofselijck bedanckten. En in 't jaer 1586. zijnde voorsien met het ampt van Advocaet Generael van Hollandt / soo stelden sy sijn Broeder in sijn plaetse; waer door sy betuygden dat sijne diensten haer aengenaem waren geweest.

Hy wert Raedt en Pensionaris van Rotterdam gemaeckt.

De voornaemste Eer-ampten / de welcke hy geoeffent heeft voor de vereende Provincien / zijn onder andere vijf Koninglijcke Ambassaden / vier van de welcken gestelt wierden aen sijn oordeel; en men gehield sich aen 't gene hy daer inne soude doen. Van de vijf Koninglijcke Ambassaden is voor eerst te wege gebracht / dat de Koningen gesamentlijck verstreckt hebben meer dan vijfentwintich millioenen guldens / van de welcke somme de vereenigde Provincien haer ontslagen hebben / voornamentlijck door de middel van Barnevelt, ende de verbintenissen van de Steden en Plaetsen daer voor gehouden zijn / ontlast geworden.

De diensten door hem gedaen.

Ten tweeden: tsedert den jare 1589. tot nu toe / heeft hy geweest den meesten deel van de tijdt / by de Raetslagen / Reysen en aenslagen van oorloge / dieder voorgenomen zijn / soo in 't heymelijck / als in 't openbaer: ende om daer van te handthaven den voortgang en d'uytvoeringe / is hy sesendertich malen wesen vinden de Prince van Oraignen, in sijn Leger / alwaer hy somwijlen een maendt lang vertoefde / en een ander tijdt min ofte meer / na dat den staet van de saken het vereyschten.

Ten derden: Hy is geweest een van de principaelste middelen / om te beletten / geduyrende den tijdt van dertich jaren / door alderhande sorghvuldigheyt en dringende redenen / dat de voorslagen van de vrede / met de Spangiaerts en sijn medestanders / niet en geluckten / geduyrende den tijdt dat sy hebben gebleven in haer voornemen; en dat sy staende hielden / dat de inwoonders van de vereenigde Provincien / waren

Hy heeft belet de vrede met den Spangiaerts.

waren hare onderdanen. Maer na dat sy daer van afge-staen hebben/ en dat sy verklaert hebben/ dat sy de vereenigde Provincien van Nederlandt / voor vry hielden/ ende dat sy niet meer daer op hadden te seggen / noch voor haer eygen selfs/nochte voor hare erfgenamen / ende te vreden waren daer verdragh van te maecken met de Staten. Wanneer Barnevelt bemerckte dat dese t'samenspreeckinge begonnen/ (door de tusschenkomste van de Ambassadeurs van Vrankrijck/Engelandt en Denemarcken/en van verscheyde Keurvorsten en Hoogduytsche Princen/ haer bondt-verwanten) voorgaf/ en beloofde een eerlijck ende verseeckerde uytkomste / soo en hieldt hy niet op van hen voor te dragen/ met een wonderbare standvastigheydt / allerhande moeyelijckheden en gevaer / om te bevorderen d'uytkomste van de handelinge/ na het welcke desen bloedigen oorlog/ de welcke gevoert wiert met overgroote kosten door 't gantsche Nederlandt/sich ten laetsten bevredigt sag.

Siet dan een gedeelte van sijn diensten en arbeyt / in de welcke Barnevelt sijn tijdt versleeten heeft / ten beste van de Staten: En siet hier de vergeldinge / die hy eyndelijck daer voor bekomen heeft.

't Gene dat sijne quaetwilligers hem te laste leggen.

De quaetwilligen van Barnevelt leggen hem te laste / dat hy qualijck hadde gebonden het voornemen van Prins Maurits, tegens de Arminianen en hare Soldaten / soo in Gelderlandt/als Over-Yssel. De Staten Generael hadden besloten soo veel te doen in verscheyden Steden van Hollant; maer sy begonnen haer op haer wachte te houden/ ende als wanneer den Prince van Oraignen uyt den Hage vertrock/ soo verwittigde men haer door expressen van den weg die hy moeste houden. Hy was gereyst na den Briel/de welcke hy verseeckerde met een sterck guarnisoen / 't welck siende de Gedeputeerden van de acht Steden van Hollandt en van West-Vrieslandt / versochte den Raedt van de selvige/ dat sy wilden een Procuratie verstrecken / medebrengende macht aen hare Gedeputeerden/ dat sy mochten beraden en beramen 1. van de middelen om met'er daedt tegen te staen de macht van wegen de Staten Generael gegeven aen de Prince van Oraignen, om af te dancken de Soldaten van de Armi-

Arminianen. 2. Van te beraedtslaen van een nadere vereenigige met de particuliere Staten van d'andere Provincien / om haer bystandt onder malkanderen te mogen doen/en te helpen.

Den 8. Mey 1618. dese Procuratie gesonden zijnde / soo sonden sy daer mede copije van aen de Stadt en Staten van Uytrecht / en andere quartieren meer/ om haer te noodigen tot dese nadere Vereeniginge. Die van Uytrecht vonden haer verdeelt/ende willende dese procuratie matigen/liep 'er veel tijts door in 't gaen en 't komen ginsch en weder/'twelk de voornaemste oorsaecke was van den ondergang der Arminianen/ ende van de doodt van Barnevelt, aen wien men te last leyde den raedt van dese vereeniginge / tegens Prins Maurits, Prince van Oraignen, ende de macht die hem de Staten verleent hadden / om de guarnisoenen te veranderen ; want men hielde het daer voor/ dat hy den eenigen boom was/ de welcke de Arminianen dede schuylen / en beschermen onder de tacken van sijn ontsach/en groot verstant.

Voornaemste oorsake van den onderganck der Arminianen, en van de doodt van Barnevelt.

Hy en was niet sonder vrienden / die hem verwittichden van 't besluyt van de Staten/om hem aen te slaen / en seyde haer / dat hy noyt en soude weygeren sijn ontschult te doen blijcken selfs voor sijne vyanden / indiender sulcke onbeschaemde lieden gevonden wierden/ die aen sijne daden yets wilde vernietigen van sijn eere ende aen de oprechtigheydt van sijne gewisse / ten dienste van het Vaderlandt ; soo en konde hy niet hooren die gene/ de welcke hem seyden/ dat 'er somwijle swarigheyt was / om sijne onnooselheyt te stellen in 't gevaer van sijne vyanden.

Sijn vrienden verwittigden hem, dat hy soude vast gehouden worden.

Hy gaet van den 24. van d' Oogst-maent na sijn gewoonte/alleen in sijn Carosse / met sijn Dienaer / na de vergaderinge van Staten toe/in 't Hof van den Hage : en in het uytgaen vindt hy een Bevelhebber van de Guarde van den Prince van Oraignen, verselt met eenige soldaten / de welcke hem geboden hebbende door de last van haer E: Hoochmogende Staten Generael/van heurte volgen/bracht hem in de selfde kamer / alwaer den Admirandt van Arragon, bekomen in de slach voor Nieupoort / soo langen tijdt in hechtenisse was gehouden : en ter selver tijdt wierden mede ge-

Hy werdt gevangen genomen.

 van-

vangen genomen Rombout Hoogerbeets, Secretaris of Pensionaris van Rotterdam / en Hugo Grotius, Pensionaris van Leyden.

De vasthoudinge van Barnevelt, gaf moet aen de vyanden van de Arminianen / van haer op 't lijf te loopen / van haer te verjagen en bannen uyt alle de Steden van de vereenigde Provincien van Nederlandt / en in tegendeel de Gommaristen of Calvinisten waren soo opgeblasen geworden / soo hoovaerdich en vermeten / dat sy met groote bitsigheyt en passie / haer vervolgden tot haren ondergang toe.

Den Prins van Oraignen en de Gedeputeerde uyt kracht van 't bevel vande Staten / na de gevankenisse van Barnevelt, ging om te casseeren de nieuwe Arminiaensche Soldaten / weynich na de hechtenisse van Barnevelt, en was met kracht een generale besoeckinge doen in alle de Steden van Hollandt en West-Vrieslant / alwaer dat de Magistraten / vrienden en maegen van Barnevelt, alle afgeset wierden van haer staten / en in haer plaetse andere personen gestelt / na sijn goetdunckē. Leyden / Hoorn / Rotterdam / Haerlem / Schoonhoven / Goude / Woerden / en meer andere Steden / vonden haer ontbloot van haer Arminiaensche Magistraten / en eenige genootsaeckt om in te nemen groote guarnisoenen / gelijck Rotterdam / alwaer geleyt wierden twaelf hondert mannen van oorloge.

Vrienden en bloetverwanten van Barnevelt afgeset van haren dienst.

In 't jaer 1619. begonden de Staten Generael van de vereenigde Provincien van Nederlandt / haer te bemoeyen met het proces van Barnevelt, ende Commissarisen te stellen om hem t'examineren en t'ondervragen na 't slot van de Interrogatorien / soo behandigen sy haer commissie aen vierentwintig Rechters / door haer gekooren in de selve Provincien / soo van den ordre uyt den Adel / als van de Raden van de seven Provincien / en Advocaten / om haer te vervoegen na den Hage / om alsoo te maecken en te volmaecken sijn Proces.

Men arbeyt aen sijn Proces.

Sijne Christelijcke Majesteyt niet hebbende konnen gelooven / dat den alderoutsten Raetsheer van Staet van de vereende Provincien van Nederlandt / soo aensienelijck om de groote diensten / gedaen aen sijn Vaderlandt / soude voorgen-

Den Koning van Vranckrijck be-

genomen hebben haren ondergang / gebodt aen d'Heer de Maurier, sijne Ambassadeur / hem onthoudende by hare Hoogmogende Staten Generael / dat hy soude aenhouden haer te vermanen / dat sy tegens Barnevelt wilde gebruycken sachtigheyt ende goedertierenheyt. veelt aen sijnen Ambassadeur, om te spreecken voor Barnevelt.

D'Ambassadeur zijnde te weten gekomen / dat op maendach den dertienden Mey / ten vier uyren des morgens / de Staten Generael besloten hadden / dat het recht van het Vonnisse ter doot gewesen tegens Barnevelt, soude volbracht werden op den selven dach / op de plaetse van 't Hof van den Hage: Hebbende geen gehoor konnen krijgen / deed' haer overleveren dese volgende Brief / door de Heeren / van Brakel en van Dorth, Gedeputeerde van de Provincie van Gelderlandt. Brief die sijnẽ Ambassadeur aenbiedt aen de Statẽ van Hollandt.

Mijn Heeren:

Ick hadde begeert aen U E: te spreecken in hare Vergaderinge, op de saecke die haer nu tegenwoordich voordraegt: Hebbende opentlijck bevel gehadt van sijne Majesteyt, om U E: sijne gedienstigheyt voor-te houden in dese gelegentheyt: Ende om de selve oorsaecke hebbe ick op desen huydigen dach, van voor vijf uyren des morgens, uytgesonden, om te versoecken aen de Heeren *Braeckel* en *Dorth*, gedeputeert van wegen de Provincie van Gelderlandt, om by U E: gehoor voor my te vragen; maer haer antwoort zijnde geweest, datse het niet en wisten by te brengen. Om dat het my afgeslagen is, soo en wil ick niet in gebreecke blijven van mijnen plicht te doen, ende het bevel te verrichten, 'twelck het aen sijn Majesteyt geliest heeft my te geven op dese daedt. Ick hebbe dan toevlucht tot dit pampier, om U E: te seggen, dat ick verstaen hebbende op huyden alleenlijck maer ten vier uyren, dat de Rechters van U E: genoemt aen de gevangenen, hebben eyndelijck Vonnisse gevelt tegens eenige van de selve, ende namentlijck, tegens d'Heer *Barnevelt*, ende selfs dat desen tegenwoordigen dach soude beraemt zijn, om om te doen smaecken de wreedheyt van dat oordeel. Soo heeft my sijn Majesteyt van langer hant geboden, dat gebeurende, dat ick U E: soude aenseggen, dat om een aensien van vriendschap en bondtgenootschap, de welcke hy met U E: onderhoudende is, sy volhert om U E: aen te manen en

te bidden, dat gy doch soud willen barmherticheyt plegen in desen gevalle: tot welcken eynde ick gebruycke de selve redenen, de welke ick U E: hebbe voorgedragen van sijnent wegen, op den eersten deser maendt, de welcke volgens U E: begeerte, ick U E: schriftelijck overgelevert hebbe daegs daer aen. Hy en heeft niet voor, verder te gaen in de bewegende oorsaecken van dat oordeel, om dat gy'er hem niet deelachtich in hebt willen maecken; maer seeckerlijck hy houdt het daer voor, dat by aldien daer eenich ding komt t'ontbreecken aen de seeckerheyt van desen Staet, dat het selvige niet sal bygeleyt werden door dat weynige bloedt, 't gene daer overich is aen een oude Man, die door de loop van de Natuyre, ende sonder hulpe van eenich gewelt, niet en kan ontgaen, of salse wel haest sijn schult moeten betalen. Alsoo om de redenen, die ick U E: voorgedragen hebbe, en die U E: beter sult konnen oordeelen den raedt van sijne Majesteyt, streckt om te sparen het leven van den alderoudtsten Dienaer van dese Republijcke, aen de welcke het beter sal bekomen, en sal bevonden werden haer selve heylsamer te wesen, als in 't bysonder aen de persoon, daer het verschil om is; want in een oogenblick kan hy verlost werden van sijne elenden, de welcke dan niet meer onderworpen sullen zijn aen eenige wederkomste; maer het quaet, het welck aen U E: Vaderlandt daer van kan genaecken, loopt gevaer van te hebben een lang gevolch: want boven dien dat het vreemt soude gehouden werden, dat gy geen medogentheyt soudt gehadt hebben, voor die gene de welcke sijn leven gespilt heeft in U E: te dienen, soo sal ick U E: seggen, met de Vryigheydt toestaende aen een Dienaer van soo grooten Koning: Dat by aldien u E: toelaet dese wreede executie, soo sult gy laden een seer swaer pack van bekommernisse ende moeyelijckheden, op soo veel Magistraets-personen, die afgeset zijn geweest in dese Provincie: want met wat voor soetigheyt dat men wil verminderen de bitterheyt van desen dranck, waerlijck sy sullen haer op een nieuws beswaert vinden in desen Persoon, met de welcke sy niet alleenlijck gemeynschap van advysen gehadt hebben; maer oock van genegentheden ende instellingen. 't Welck sijn Majesteyt gelooft en begeert, dat gy door u E: wijsheyt moet voorkomen, op dat in plaetse van een wonde te heelen, het niet een kancker en werde: tot welcke reden, die u E: wel na treft, hy by voecht zijn seer toegedane beede, en dat gy wilt

geloo-

gelooven, dat hy langen tijdt in gedachtenisse sal houden de bewilliginge, die gy gedaen sult hebben aen sijne goede Raden. Mijn Heeren hebben verscheyden middelen, om te veranderen met haer eere en veyligheyt de straffe, die men seyt hem opgeleyt te zijn, 't zy om hem te bepalen in eene van sijne huysen te landt, onder belofte van alle 't gene hem eygen is, op conditie dat hy niet en sal aenvaerden, ofte yets met yemant overleggen, 't gene u E: tot jalousie soude mogen strecken, 't sy dat gy hem verseyndt uyt den Lande, daer het u E: best geraden sal duncken. Sijn Majesteyt bidt'er u E: andermaels om, ende sal daer u E: soo goeden danck voor weten, dat gy acht sult genomen hebben op sijn tusschensprekinge, soo hertgrondelijck gedaen, dat gy schade, en hy droeffenisse sal hebben, indien gy dit werck anders aengaet. My en is niet overich, dan om Gode te bidden, dat hy u E: wil ingeven een geest van sachtsinnigheyt, ende niet af te slaen de eenige bede, die sijn Majesteyt oyt aen u E: gedaen heeft. *Wt 's Gravenhage, op Maendach den 13. May 1619. ten 6. uyren des Morgens.*

Du Maurier.

Des morgens ten drie uyren van den selven dach / den 13. Mey / hadde men alle de trommels laten roeren / om te versamelen de soldaten / die in slach-ordre gestelt wierden: te weten / drie Compagnien op 't Binnen / en seven op 't Buyten-hof.

Ten vijf uyren des morgens gingen de Rechters in de Zael van haer Audientie; en ten ses uyren wiert Barnevelt voor haer gebracht / ende bleef daer anderhalf uyre; geduyrende de welcke men hem voorlas alle de feyten en beschuldiginge / op de welcke men hem veroordeelden / om onthooft te werden. Tot dien eynde wiert opgerecht een groot Schavot in 't Binnen-hof / na by het venster van den trap van de groote Zale / aen de rechterhant; siende op het Hof / welcke venster aen Barnevelt moeste dienen / om te klimmen van de Zael op 't Schavot / het welcke met balijen beset was; en op 't midden lag een hoope sants / (na de maniere van 't Landt) op 't welcke de verwesen nederknieldt / wanneer men hem 't hooft afslaet. Barnevelt gebracht voor de Rechters, die hem ter doot veroordeelen.

Ten negen uyren des morgens / 't Binnen-hof zijnde vervult met soldaten en volck / ende de vensters met verscheyde personen van staet / soo sach men het venster van de groote Zale openen / door het welck men ging op 't Schavot; door het selvige quamen uyt vier personen / de eene na d'andere: te weten / de Provoost Generael van 't Krijgsvolck / Barnevelt, sonder gebonden ofte gehouden te wesen van yemant / gekleet in een nacht-tabbaert van Damast van Feuillemort: het wambays van swart Satijn: sijn stock in de hant / ende een nachtmutsche

mutsche op sijn hooft van swart Satijn / gevolgt van een sijner dienaren; ende de laetste van de vier was den Scherp-rechter ofte Beul van Uytrecht/die by de venster bleef staen.

Hy komt op 't Schavot.

Barnevelt zijnde op 't Schavot/ sloech sijn oogen opwaerts na den Hemel/en seyde: O Godt, wat komt'er van de Mensch! daer na siende 't volck aen/ en bevindende sich wat swack/ soo ruste hy een weynich op de leenen; ende zijnde tot sijn selfs gekomen/soo smeet hy hem ter neder op sijn knien / ondersteunt van sijnen dienaer / ende de Provoost Generael / en begon sijn gebedt te doen / gelijck oock het meeste deel dede van de toesienders / 't welck omtrent een quartier van een uyre duyrde; het gebedt gedaen zijnde/stont hy op/schijnende beter gemoedt als te voren / ende sich keerende na het volck / nam sijn mutsche af/ ende sprack : Borgers, ick hebbe al mijn leven geweest U E: mede-Patriot, Gelooft niet dat ick sterve als een Landt-verrader; maer tot verdediginge, ende om staende gehouden te hebben de Vryigheyt ende de Rechten van't Vaderlandt. Na dese woorden begon hy selfs sijnen tabbaert uyt te trecken / daer na sijn kraeg en wambays/ en seyde aen sijnen dienstknecht/ die hem hielp: Neemt het, 't is voor u; Hebbende getrocken een ring van sijnen vinger / gaffe mede aen sijnen dienstknecht/ ende luysterde hem eenige woorden in d'ooren; waer na sijn dienstknecht uyt een sack trock/ van sijn nacht-goet/ een mutsche van Violet-phullip / ende settense op het hooft van sijn Heere/ de welckse nedertrock over sijn oogen/ seggende: Heere hebt medelijden met mijn uwen armen Sondaer. Daer na leyde hem de Provoost en sijnen dienstknecht/om te gaen knielen op 't sant/alwaer na dat sy hem hadden het hembt nedergestroopt / sy haer afscheyt van hem namen: en hy hebbende hem gestelt tot bidden/boegende de handen soo na aen den hals/ dat den Beul / zijnde toegetreden/ na dat hy het swaert van sijn zijde hadde getrocken/hem het hooft afsloech/ ende eenige kleyne stuckens van sijn vingeren; daer na vertrack hy sonder het lichaem te raken/het welck van sijn dienstknecht geleyt wiert in een gemeene kist.

Aen-spraeck tot het volck.

Sijn uyt-eynde.

Dien selven dach en de dach daer aen/gingen veel luyden nemen het sant/'t welck gemengt was met het bloet van Barnevelt, en brachten 't tot een gedachtenisse in haer huysen.

Siet hier hoedanich het leven ende het eynde van Barnevelt geweest is; gehouden in sijn tijdt voor een van de grootste Geesten van gansch Europa.

Wy souden noch meer getuygenissen konnen bybrengen / dan 't sal voor desen tijdt genoeg zijn. Wy sullen dit werck besluyten met eenige Aenmerckingen op sijn Sententie.

Eenige opmerckingen, memorien, notitien, ende consideratien, tegens den inhoudt van de pretense, ende gansch ongefondeerde, Sententie, op den 13 May 1619. tegens den Heere *Iohan van Olden-Barnevelt*, Heere van den *Tempel*, *Rodenrijs*, Ridder ende Bewaerder van 't *Segel*, Raedt ende Advocaet van den Staet en Landen van Hollant en West-Vrieslant, seer loff. mem. in 's Graven-Hage gepronuncieert, ende ten selven dage, op 't Hof aldaer (helaes) met den Sweerde geexecuteert. Welcke voorsz. opmerckingen, &c. oock eenigsins sullen konnen dienen tot verdediginge van de innocentie, van de andere goede Heeren gevangene, ende gebannen om de Waerheyt, Privilegien, Vry-ende-Gerechtigheyt van 't Vaderlant, die sy neffens den Heere Advocaet, volgens haren eedt, ampt, ende plicht, mede hebben helpen voorstaen, ende defenderen.

Voor eerst / staet hier generalijck / ende in 't gros / te considereren / dat alle 't gunt / met notoire onwaerheyt / versierde ende valsche leugenen ende calumnien in de voorsz. pretense Sententie is verhaelt / tot laste en bes waerenisse van den voorsz. onschuldigen / goeden / vromen Heere van Olden-Barnevelt, ende d'andere Heeren gevangene ende gebannen / met waerheyt ende fondament gesept / geprobeert / geappliceert / ende geretorqueert kan / ende mach werden op / ende tegens sijne partye selfs / ende sijne doot / en gesworene vyanden / principale auteurs / instigateurs / instrumenten / ende promoteurs van de pronunciatie / ende executie van de voorsz. godtloose / inique / ende onrechtvaerdige Sententie.

Komen wy nu voorts tot den particuliere inhout van de selve pretense Sententie; ende eerst dese woorden: *Tegenwoordig gevangen, &c.* Edoch onwettelijck / qualijck / ende t'onrecht gevangen / sonder eenig voorweten / wille ofte consent / ordre / last ofte bevel van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant / des Gevangens hooge Overheyt / ende competente Rechters. Ja tegens der selver danck / wille / ende expresse protestatie / ende tot groote kleynachtinge / smaet ende vilipendie van hare authoriteyt / woort / solemnele toesegginge ende beloften: Mitsgaders van de publijcke acten / ende proclamatien / van speciale Sauveguarde ende protectie / by Placcate van wegen hare Mog: Ed: weynig dagen te voren alomme afgekondicht / tot vaster ende meerder verseeckerheyt / schut ende bescherminge van sijn Edelheyt / tegens de groote ende menichvuldige communicatien ende dreygementen van sijne vyanden / in hare / tegens de waerheyt uytgestroyde fameuse Libellen / Pasquillen en Geschriften. *Gevangen*: Wel

arrogantelijck / temerarielijck ende vermetelijck / door behulp van den Stadthouder / Prince Maurits, met collusie ende conspiratie van weynig gecommitteerde van maer eenige / van de andere Provincien / ter vergaderinge van de Staten Generael / sonder voorgaende beschrijvinge / deliberatie / resolutie ende authorisatie van hare principalen; ende / in allen gevalle / oock geen recht / ofte Jurisdictie in Hollant competerende / nochte over de Ingesetenen van dien. Mitsgaders van drie ofte vier personen uyt Hollant; oock sonder eenig consent / last ofte bevel / van de Heeren Vroetschappen van de Steden / hare Principalen / ende veel weyniger van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. Oock door 't aenporren / instigatie ende ophitsen van eenige quaetwillige / twistgierige ende onrustige menschen / meest vreemdelingen ende uytheemsche; voor hebbende / ende trachtende tot veranderinge in den Staet / ende Regeringe van den Lande / maer alleen om haer particulier / ende ter contemplatie ende wel-gevalle van den voornoemden Stadthouder / ende sijne Adherenten: om alsoo te mogen komen / ende te geraken tot het effect van dessels / lange voor desen ingebeelt / ambitieus desseyn en voornemen van de usurpatie ende violatie van de Souverainiteyt / Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden van den Lande / tegens eedt / trouwe ende beloften / den Lande / als Stadthouder / gedaen / ende gesworen. *Gevangen* segge ick / tegen alle recht / reden ende billijckheyt / buyten alle forme / gewoonlijcke stijl ende maniere van doen / sonder eenige voorgaende behoorlijcke informatie / tegens de Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden van de Provincie van Hollant / contrarie de nader besworen Unie; wesende / naest Godt / het principael fondament van de behoudenisse deser Landen: ende tegens alle voorgaende solemnele contracten / stipulatien ende beloften / tusschen de respective Provincien / onderlinge gemaeckt ende gesworen / als oock van den voornoemden Stadt-houder / van hem daer na te sullen reguleren / ende de selve te sullen helpen schutten / beschermen / defenderen ende mainteneren na behooren. *Gevangen* in Hollant / ja selfs in den Hage / plaetse ordinaris van de by-een-komste ende vergaderinge van de selve Heeren Staten van Hollant / Souveraine Overheyt van den selven Lande: Ja oock ten tijde / ende geduyrende de selve hare vergaderinge / ende genoegsaem uyt het midden van haer violentlijcken wech geruckt / plaetse altijdt vry / ende inviolabel gehouden geweest; zijnde voor de Gesanten ende Gedeputeerdens / ter voorsz. dachvaerden ende vergaderingen; omme aldaer / in vryheyt / te mogen verschijnen / besoigneren / converseren / komen gaen ende vertrecken: oock contrary alle volckeren rechten / & jus speciale Legatorum, van allen tijden / ende by alle natien altoos gehouden Heylig / ende inviolabel / & cùm hominum præsidio munitum, tum jure divino vallatum, ut inquit *Cic. in oratione de Arusp. resp.* *Gevangen*, niet in een civile custodie / ende

ende bewarenisse/ ofte oock in sijn huys voor gevangenisse/ dat sijner Ed: hoogen Ouderdom ende jaren / ende sijne voorgaende groote lanckduerige/ ende menighvuldige singuliere/ ende uyt-nemende getrouwe diensten den Landen bewesen / wel requireerden / meriteerden/ ende vereyschten/ ende de Heeren Staten van Hollandt/ ende West-Vrieslandt / (eenige Gecommitteerde van weynig Steden / mede wesende van de voorsz. factie/ ende conspiratie alleen uyt-gesondert) oock sulcks wel garen hadden gesien. Demaer *Gevangen* gehouden in eene harde/ seer beswaerlijcke/ ende lanckduerige strickte gevangenisse/ sonder dat oock geduerende alle den tijdt van dese afflictie/ ende seer droevige detentie/ sijne hoogst bedroefde ende beswaerde lieve Huysvrouw/ ende Kinderen/ Vrienden/ ende Magen/ ofte oock yemant anders van sijne kennisse/ op't sijn Edelh: hebben mogen komen besoecken sien ofte spreken vertroosten/ ten besten raden/ ofte eenige communicatie met hem houden/ tot sijnder ontlastinge/ ende verdedinge; niet tegenstaende verscheydene ende menigvuldige versoecken/ daerom tot meermael gedaen: sonder dat oock/ niet tegenstaende het versoeck/ ende serieuse iteratijve instantie/ aenhouden/ ende gesustineerde van sijn Ed: dat men ten aensien van sijne groote Ouderdom / afflictie/ ende tribulatien van de naeste vier jaren/ ende namentlijck dese sijne strickte gevangenisse/ sonder eenig Acces/ sijne dispositie/ verstant/ ende memorie seer was verswackt: ende dat hem op eenen tijt/ ende tot meer reysen veel teffens was gevraeght/ ende van verscheyden saecken/ over/ ende in diversche jaren gepasseert/ daer op hy dickmael sonder bedencken hadde geantwoort: dickwijls oock geperst/ ofte gedrongen geweest/ om t'antwoorden/ ende over sulcks op vele der selver poincten eenige nader verklaringe/ ende explicatie noodig was/ ende daerom sijn Ed: in den selven sijnen soo hoogen Ouderdom/ ende soo veel maenden vragens/ ende van soo veel verscheyden saecken/ ende materien/ met recht nochte reden niet en behoorden te weygeren visie Lecture/ ofte repetitie van den in-houdt van de selve vragen/ antwoorden/ ende verklaringen; om sich daer op nader en klaerder te mogen expliceren/ tot nader contentement van sijne Examinateurs/ ende t'sijnder nootlijcke justificatie/ ende defensie: even-wel nochtans 't selve sijne soo billijck/ redelijck/ ende wel gefondeert versoeck niet en heeft mogen volgen; maer boven dien/ ende dat noch erger/ harder/ ende onredelijcker is/ heeft men sijn Ed: oock afhandig gemaeckt/ ende benomen seeckere sijne memorien / ende t'eenemael gepriveert / van alle gelegentheyt/ ende middel / om yet te mogen schrijven / ende by geschrifte te stellen/ tot sijner noodige defensie. Voorts. *Den Commissarisen by de Hoog Mog: H: H: Staten Generael, tot examinatie van sijn persoon g'ordineert, ende Rechteren tot vorder kennisse ende judicature van sijne saecke gecommitteert.*

Dese pretense Commissarisen/ ende Rechters zijn notoirlijcken incompetent/ ende na rechten reprochabel/ ende gantsch niet gequalificeert/ om te mogen staen over d'examinatie/ kennisse ende judicature van de persoon/ ende saecke van sijn Edelheyt/ ende van de andere gevangene/ ende gebannen Heeren; soo ten regarde van de voorsz. pretense Committenten/ als geene wettelijcke Staten/ ende Regenten wesende van de Landen ende Provincien de generaliteyt representerende/ ende daer voor geensins te houden/ ofte te achten: maer voor openbare ende notoire usurpateurs van de selve qualiteyt/ Staet/ ende authoriteyt/ ende violateurs van de oude loffelijcke Privilegien/ Vry- ende Gerechtigheyden van de Landen/ ende de nader Unie/ contracten/ stipulatien ende beloften tusschen de Provincien onderlinge gemaeckt/ ende besworen/ ende tot noch toe religieuselijcken onderhouden/ tot welstant/ conservatie ende behoudenisse van de selve Landen/ alomme in de Provincien/ Steden/ ende ten platte Lande ingedrongen by den Stadt-houder Prins Maurits, tegens eer trouwe ende beloften/ contrary sijne instructie/ ende commissie/ ende directelijc tegen de Privilegien van de Landen/ ende Steden. Mits de leste generale extraordinaris ende ongehoorde alteratie/ ende veranderinge alomme in de Regeringe/ by hem soo met gewelt/ ende armata manu, als met quade listige ende sinisterlijcke practijcquen geattenteert en te wege gebracht is/ met af te stellen uyt de Regeringe/ de oudste getrouste Patriotten/ de qualificeerste ervarenste rijckste ende vermogenste luyden/ en bequaemste Regenten van de Landen: welcke selfs ende hare ouders altijdt van de beginne/ ende in 't heetste ende wreetste van den oorlog tot noch toe/ ongetwijfelde preuven van grooten yver/ ende getrouwigheyt tot het Vaderlant bewesen/ ende getoont hebben gehadt; niet sonder groot gevaer ende perijckel van haer goet/ lijf ende leven; ende met herstellen in der selver plaetse/ andere nieuwe jonge onervarene/ onvermogende ambitieuse/ onrustige gelt/ ende staet-suchtige/ ende twistgierige menschen; niet waerdig d'andere hare voorsaten het hant-water te bieden; alles sonder wettelijcke oorsaecke/ ofte reden te allegeren/ maer selfs bekennende/ ende verklarende haer te houden voor eerlijcke luyden/ doch dat sulcks op dat mael so moeste zijn. Waerom? Te weten op dat alsoo/ dese nieuwe Regenten sijne creatueren by hem onwettelijcken tot staet/ ende officien gepromoveert/ ende van hem gansch ende t'eenemael dependeeren/ de hem wederom te gevalle/ ende ten dienste souden zijn/ ende ex praescripto, doen alles wat hy van haer soude begeeren/ belasten ende commanderen. Om alsoo te mogen komen/ ende geraken tot effecte van sijn over lange by hem selven in sijn herte geconcipieert/ ende te met so nu/ soo dan geopenbaert ambitieus quaet voornemen/ ende deseyn in 't usurperen ende invaderen van de Souverainiteyt/ ende staet deser Landen. Ende al schoon genomen de voorschreven persoonen in der

daet/

raet/ ende in der waerheyt de qualiteyt hadden van wettelijcke Staten Generael; soo is nochtans notoor/ ende kennelijck/ dat sy evenwel niet en souden zijn gequalificeert/ om eenige Acte van Souverainiteyt/ ofte soodanige jurisdictie te plegen in de voorsz. Provincie/ ende Landen van Hollandt/ende West-Vrieslandt/noch over der selver ingesetenen/ de voorsz. Commissarisen/ ende Rechters te stellen: alsoo notoir ende kennelijck is/ dat de respective Nederlantsche Provincien van allen ouden tijden elcks apart/ ende van malkander geseparreerde Provincien geweest zijn/ ende hare eygen besondere ende verscheyden respective naturele Landts Heeren op haer selven hebben gehadt/ met volkomen mach van Souverainiteyt/ ende absolute regeringen/ sonder yemant anders onderworpen te wesen/ als Godt ende haer eygen Inlantsche Regeringe. Gelijck oock Keyser Carel de V. selfs ten tijde van de overdracht der Landen/ sulcks opentlijcken toegestaen/ende bekent heeft: welck Recht van Souverainiteyt/ de Provincie van Hollandt/ niet alleen van allen tijden seer curieuselijck ende sorgvuldelijck heeft geobserveert/ ende onderhouden: maer is oock/ voornementlijck/ de selve Provincie altijdt geweest een seer Vry/ende Gepriviligieert Lant. So dat oock de oude Batavieren/ onse loffelijcke voor-ouders/ door hare vromigheyt ende manhaftigheyt/ geacht ende gehouden zijn geweest niet voor ondersaten/ als andere; maer voor broeders ende mede-gesellen van het Roomsche Rijck. Waer op over sulcx oock vele van onse oude Graven van Hollant geenen superieur en hebben erkent; sulcx haer oock genoegsaem/ by Keyser Lodewijck van Beyeren, toegestaen/ ende by Keyser Frederick van Oostenrijck, volkomelijcken is geadvoyeert/ ende by den grooten Raedt van Mechelen/ op de questie ende dispute van de Gulden Bulle, tegens die van Brabant is gedecreteert. En alhoewel de selve Provincien namaels/ by Huwelijcke successien onderlinge handelinge ende tractaten/gekomen zijn geweest onder een hooft van den huyse van Bourgoignen ende Oostenrijck; dat evenwel nochtans de selve respective Provincien/ by expres bespreck en voorwaerden/ behouden hebben/ dat sy alle/ ende elcx van haer bysonder/ souden blijven/ende geregeert werden/ in/ende by hare eygene Politien/ Rechten ende Vryheden/ daer in sy alle/ en elcx/van allen ouden tijden in herkomen waren geweest. Soo dat de selve Provincien niet en zijn verandert/ ofte in 't minste verkort in hare respective voorsz. oude Privilegien/Vry-ende-Gerechtigheden/noch door dien sy eertijts/by successie ende anders/ t'samen een Hooft/ Prince ende Heere bekomen hebben gehadt; nochte oock/ door dien de selve Provincien/ daer na onderlinge met den anderen zijn geunieert ende verbonden/ tot wederstant van haren gemeenen vyant/ende conservatie van hare voorsz. respective Libertey/Privilegien/Vry-ende-Gerechtigheden: Maer heeft/dies niet tegenstaende/elcke Provincie apart ende bysonder/ als

Souverain behouden hare ende voorgaende absolute macht / authoriteyt / ende volkomen recht van Souverainiteyt / sonder eenige prejudicie ende verminderinge : ja met expresse voorwaerden / stipulatien ende beloften / van niet alleen malkanderen daer inne geen prejudicie / hinder ofte beletsel te sullen doen : maer oock gehouden / d'een d'ander daer inne met alle behoorlijcke ende mogelijcke middelen / ja met lijf / goet ende bloet / (des noodt) te helpen handthouden / stijven / stercken / beschutten ende beschermen / tegens allen ende een yegelijcken / wie / ende hoedanig die oock souden mogen wesen / die hun daer inne eenig dadelijck inbreuck souden willen doen / volgens het eerste artijckel van de naerder Unie. Soo dat oock / tsedert de voorsz. Unie / ende het afsweeren van den Coninck van Spangien / in de Landen van Hollant ende West-Vrieslandt / geen andere imperium, jurisdictie, ofte Souverainiteyt / oyt en is erkent / in saken / de selve Souverainiteyt van Hollant rakende / als het Hollants : noch voor desen oyt gehoort / van soodanige nieuwe rechtbanck / als dese tegenwoordige over de goede ondersaten / ende inwoonderen van Hollant / ende de Steden ende Leden van dien : 'ten ware die van den Bloet-raedt / ten tijde van de Spaensche ende Albanische tyrannijcke regeeringen / cruelle ende wreede persecutie ende vervolginge / over de selve ondersaten ; waer mede de voorgemelde nieuwe opgeworpen rechtbanck / in Barbarische wreetheyt ende tyrannije / wel over-een-komt / ende malkanderen in alles gelijck zijn. Wesende de voorsz. Gecommitteerde / ende pretense Rechters / oock incompetent / ten reguard van haer eygen selfs personen als meest al wesende bittere ende gepassioneerde luyden / tegens den persoon ende saecke van sijn Edelheyt / ende d'andere goede Heeren ; ende eenige van den selven oock formele partijen / ende gesworen vyanden van sijn Edelheyt / ende tegens hem / met eenen doodtlijcken haet ende bitterheyt / ingenomen : oock geduyrende / dese huydendaegsche twisten / beroerten ende nieuwigheden / geweest zijnde voorgaens de bitterste / ende gepassioneerste hoofden ende belhamels / elck in hare respective Provincien ende Steden / ende haer selven / met woorden ende wercken / getoont ende bekent gemaeckt incapabel te wesen / om van de voorsz. goede Heeren / personen ende saken / eenige kennisse te mogen nemen ; oock meest al luyden wesende / die / of gansch niet / ofte heel weynig geoeffent / ende geexperimenteert waren noch in saecken van de Regeringe ende Policie / noch oock in de Rechten ende Privilegien deser Landen : die derhalven tot groot nadeel / ende prejudicie der selver Landen / hun selven oock lichtelijcken hebben ingebeelt / ende daer toe laten gebruycken / omme de voorsz. pretense Staten Generael / toe te schrijven een Jurisdictie / die haer noyt en heeft gecompeteert : te weten / om te mogen rechten / ende oordeelen over goet ende bloet / eere / staet ende leven der voornaemste Heeren outste ende getrouste Dienaers / ende Regenten van de Provincie van Hollant.

Het

Het welck men voorwaer/ voor desen/ noyt gedacht soude hebben te doen/ ofte laten geschieden aen een van de minste ende geringste ondersaten/ ende ingesetenen van Hollant: ende met reden/ als strijdende tegens het generael/ out/ ende niet min loffelijck Privilegie/ de non evocando: door 'twelcke den ingesetenen deser Landen/ een alsulcken recht ende vrydom is verleent/ datse voor niemant ter werelt anders/ dan alleen voor de Ho: Mog: Heeren Staten van Hollandt/ ofte voor hare Collegie van Justitie/ justiciabel en zijn. Gelijck oock de selve Heeren Staten/ t'allen tijden/ alsoo verstaen/ geobserveert en sorgvuldelijcken gemaintineert hebben hare resolutien/ ende onder anderen oock in den Jare 1554. in hare volle Vergaderinge/ expresselijcken geresolveert/ 't selfde Privilegie te maintineren/ in reguard van de drie gevangen Pastoren van Geervliet/ Rotterdam ende Overschie. Als oock mede directelijck contrarierende de particuliere/ ende speciale oude Privilegien ende hantvesten/ den Burgeren ende Poorters van eenige Steden van Hollandt/ by den Princen van den selven Lande/ geoctroyeert/ ende vergunt: ende/ met namen/ by Graef Willem, in den Jare 1243. aen de Stadt/ Burgers ende Poorters van Haerlem/ volgens welcke geen burger/ poorter/ ende poorterse der selver Stede/ uyt eenigerhande oorsake/ civile ofte criminele/ ter eerster instantie en mach werden in Rechten betrocken/ voor eenige andere Jugien ofte Rechteren/ dan alleen voor de Wet/ ende Gerechte van Haerlem: 't sy of de Hooge Overheyt/ van den selven Lande/ eenige actie tegens den selven soude willen intenteren: ofte eenig particulier persoon/ wesende gepriviligieert ofte ongeprivilegieert: ende over sulcx/ ten reguard van de persoon van sijn Edelheyt/ ende d'andere gevangen en gebannen Heeren onwettelijcke/ ende incompetente Commissarien ende Rechters: ten reguard van de personen/ ende qualiteyt van sijn Edelheyt/ ende d'andere gevangen ende gebannen/ hun als ondersaten ende ingesetenen van Hollandt/ overmits de voorsz. generale Privilegie/ de non evocando, competerende: ende oock het voorsz. speciael Privilegie der stadt Haerlem/ ten reguard van den Heere/ den Haen, Pensionaris ende poorter der selver Stede.

Niemant geoorloft de fundamentele Wetten der Regeringe te violeren, ofte verbreecken. Dit selve is waerachtig/ ende en wert niet ontkent; maer geerne toegestaen: Dan 't staet te besien/ wie daer aen schuldich ende culpabel is. Sijn Edelheyt/ ende d'andere Heeren gevangen en gebannen/ dien men sulcx valschelijcken/ ende met groot ongelijck/ poogt te last te leggen: alsoo sy sulcx altijdt, soo mondelinge/ als by geschrifte/ ende by alle haer doen ende actien/ ten hoogsten hebben gedetesteert/ ende de observantie ende conservatie der selver/ altijdt in hoogste recommandatie hebben gehadt. Ofte hare partijen selfs/ die haer niet en hebben ontsien/ tegen den expresse text/ ende inhoudt van de naerder Unie van Uytrecht/ wesende de fundamentele Wet onser

Rege-

Regeeringe te usurperen / op het principael ende Souverain recht haerder Bontgenoten / in 't opdringen van 't houden van 't Nationael Synode / buyten consent / ende tegens danck ende wille van de selve hare Bontgenoten ende haer te bemoeyen de ordre ende de dispositie / over de verseeckeringe van de Provincien / Steden / Leden / ende Ingesetenen haerder Bontgenoten: wesende nochtans alle beyde / soo notoire principale ende fundamenteele poincten / de Souverainiteyt / ende Regeringe van de respective Provincien / elcks apart / ende in 't bysonder / concernerende. Sonder dat de Generaliteyt / ende veel weyniger eenige van de vereenigde Provincien / d'andere Provincien / hare Bontgenoten / daer inne / in 't minste / yet hebben te ordineren / te commanderen / ofte te prescriberen. Ende brengen over sulcx alhier de voorsz. Rechters / ende partyen van sijn Edelh: met de voorschrevene woorden van de Sententie / selfs mede haer eygen condemnatie / ende sententie / tot haer eygen nadeel ende confusie.

Hy gevangen, hem onderstaen heeft den staet van de Religie te perturberen. Dit is een notoire / versierde ende onverdragelijcke calumnie: also / ter contrarie / alle sijne actien / woorden ende wercken / gansch anders uyt wijsen / en te kennē geven / te weten / dat hy de ware Christelijke Gereformeerde Religie / altijts in 't hoogste recommandatie gehad heeft / ende daer toe getracht / dat de selve / in suyverheydt / na Gods Woort / in den Lande / behoorlijcken geconserveert / ende door twist / oneenigheyt / ende scheuringe / niet soude werden gekrenckt en geprejudiceert. Gelijck oock alle de menichvuldige resolutien van de Heeren Ed: ende de meeste Steden ende Leden van Hollant ende West-Vrieslant / als representerende de Staten der selver Lande / Staets-gewijse / door sijne directie, goet ende wijs beleyt / van tijdt tot tijdt genomen op 't stuck van de Religie / ende onderlinge tolerantie ende verdraegsaemheyt / sulcx klaerlijck medebrengen; ende daer en tegen sijne wederpartyen / doorgaens / daer toe getracht ende gearbeyt hebben / omme niet tegenstaende alle mogelijcke ende gevoegelijcke middelen / ende presentatien van onderlinge eenigheyt ende verdraegsaemheyt / den staet van den Lande / Kercke ende Religie / van den beginne van den Oorloge / tot noch toe / daer door geluckelijck geconserveert / als nu te perturberen / door hare al te groote hevigheyt / ende precysigheyt / andere hare mede-broeders / ende veel duysent ingesetenen van den Lande / haer hoog ende precijs gevoelen / op 't stuck van de Praedestinatie / niet komende aennemen / condemnerende / ende nevens haer niet willende toelaten / nochte gedoogen / om haer geloove ende exercitie haerder Religie / voorts / als tot daer toe / vry ende onverhindert te mogen exerceren ende beleven. Maer 't selve / door seer rigoreuse ordinantien ende placcaten / verbieden ende beletten; hoewel nochtans sy / ende Sijn Excell: voor de extraordinarie / ende voor desen ongehoorde onwettelijcke alteratie ende veranderinge / in de regeringe /

alomme

alomme in de Steden gedaen / doorgaens sustineerden ende in den mondt hadden/ dat men soo wel die van d'eene als d'ander opinie/ op 't voorsz. stuck van de Predestinatie/ behoorde te accommoderen/ met publijcque Kercken ende plaetsen om te mogen predicken / gelijck oock Sijn Excell: selfs/ in sijn eygen Steden ende plaetsen/ sulcx voor de voorschreven alteratie ende veranderinge/ toe-gelaten heeft: ende sy oock selfs als doen niet tegenstaende contrarie verbodt van de Heeren Staten / ende Magistraten van de Steden ende platten Lande/niet en hebben gelaten apart/ in schueren/ huysen/en packhuysen te vergaderen/ende te Prediken sonder nodt: alsoo de publijcque Kercke voor haer/so wel als voor den Remonstranten open stonden/en geoorloft / ende toe-gelaten was / daer in te vergaderen ende te Prediken/ sonder nochtans separatie ende scheuringe aen te rechten.

Ende de Kercke Godts grootelijcks te beswaren, ende te bedroeven. Dit mach wel ende met recht geseyt / ende geretorqueert worden / tegen de partije selfs van sijn Edelheydt; die met hare groote hevigheyt/ nieuwe ende voor desen hier te Lande ongehoorde proceduerен / onwettelijcke en partijdige Synodale decreten : ende hare rigoureuse / gestrenge en beswaerlijcke Placcaten / Godes Kercke / ende de Christelijcke gemeente ten hooghsten beswaren / bedroeven/ ende vervolgen.

Sustinerende ende in 't Werck stellende, exorbitante ende voor den staet der Landen pernicieuse Maximen, van dat elcke Provincie soude toe-komen in 't sijne, over de Religie te disponeren. Dat dit geene exorbitante / maer seer rechtmatige oude gewoonlijcke/ ende wel gereguleerde/ ende gefundeerde ; geene pernicieuse / maer seer goede salutare ende heylsame Maximen zijn / ende in Hollandt daer voor altijdt tot dese nu onlangs tegenwoordige opgekomene tyrannicke regeringe/ende aengevangene generale extraordinaris ongehoorde exorbitante/pernicieuse/ ende ruineuse voor den Staet van 't Lant alteratie/ ende veranderinge in de regeringe gehouden/ende erkent zijn geweest; ende de selve Landen van Hollandt ende West-Vrieslant/ als wesende een eygene/ ende souveraine Provincie / als oock andere wel gepoliceerde souveraine Landen ende Provincien/ soo eygen/ dat sonder de behoudenisse ende conservatie van de selve Maximen / niet mogelijck en is / dat een Staet/Rijck/Lant/ofte Republijcke vast ende bestendich kan blijven / ende bestaen : ende dat geen souveraine Overheyt 't selve sijne recht pre-eminentie / ende dispositie over de Religie / Kerckelijcke saecken/ ende persoonen / in sijn Landt/ aen yemant anders en kan of en mach toe-staen / ofte inruimen sonder oock met een/ tweederley Overheyt/ ende Magistraet in sijn Lant toe te laten / ende sijn Lant te stellen in 't uyterste gevaer/ ende perijckel van ondergangh ende ruine ; als boven alle oude exempelen / oock by onse tijden in eenige quartieren in Italien wel gebleken is, ende de experientie van de onbehoor-

behoorlijcke en trouloose procedueren / ende usurpatie van 't selve sou-
verain recht van de Provincie van Hollant / ende het opdringen van
't houden van de Nationale Synode / tegen danck ende wille van de-
selve / contrary de nader Unie / in den uyt-ganck van 't selve onwette-
lijck Synode wel bewesen heeft / de quade ende bittere vruchten die
daer uyt ontstaen ende gesproten zijn / tot condemnatie der waerheyt /
der vroome ende onschuldigen / dwanck der conscientie / swaere en bloe-
dige vervolginge / mitsgaders openbare scheuringe / onderscheydlijc-
ke twisten / en tweedrachten die daer uyt gevolgt zijn / tot een aparent
uyterste gevaer / ruine / perijckel / ende tot alle ondergang van den sel-
ven staet / ende Landen; soo Godt de Heere daer inne niet en hadde ge-
nadelijck voorsien. Dat oock de selve Maximen / van allen ouden tij-
den / by alle Godtsalige Overheden / volgens Godts Woort / alsoo
verstaen geobserveert / ende gebruyckt zijn geweest: gelijck alle 't selve
by ofte van wegen de Hooge Overheyt van Hollandt / door de voorsz.
pernicieuse / ende seer schadelijcke alteratie / ende veranderinge in de
Regeringe met goede vaste bondige / ende onwedersprekelijcke rede-
nen / ende bewijsen / soo by monde als by geschrifte / tot meer ende ver-
scheyden reysen / soo levendich ende bondich is vertoont; dat niemant
die 't selfde hoort / leest / ooch onpartijdich / ende sonder passie balan-
ceert / tegens 't gene by anderen hare partijen ter contrarie geseyt /
ende by gebracht is / eenigsins seggen ende toestaen sal / dat 't selfde
gesustineerde van de Heeren Staten van Hollant / ende van sijn Edel:
ende van d'andere goede gevangene / ende gebannen Heeren / exorbitan-
te / ende pernitieuse Maximen souden zijn: maer wel / dat die van hare
formele partien / selfs den Staet van 't Landt / ende der Kercke ten
hooghsten malitieus / pernitieus / ruinieus / ende t'eenemael schadelijc-
ken zijn. Siet hier oock de waerachtige Historie van den Advocaet.

*Dat hy gevangen sonder last hem vervordert heeft, t' sijnen huyse te ont-
werpen, ende te dicteren seker protest, op den naem van de Provincie van Hol-
landt, Wtrecht, ende Over-Yssel, conjunctim &c.* Alsoo de Wel-gemelde
Heeren Staten van Hollant ende West-vrieslant / gehoort hebbende
't gene in hare Vergaderinge uyt den naem / ende van wegen eenige
van de andere Provincien / was geproponeert tot het houden van een
Nationael Synode / daer op / by hare antwoort uytdruckelijck ver-
klaert hadden / dat hare Edele Mogen: niet en konden verstaen / dat
met het houden van een Nationael Synode / in dese tegenwoordige
gestelteniße van gemoederen de huydendaegse questien ende geschil-
len / op 't stuck van de leere / onpartijdelijcken geexamineert / noch
met den dienst van den Lande / ende Kercke gedecideert en konden
werden: gelijck oock de Resolutien van hare Edele Mog: ten selven
tijde / ende oock daer na tot meer ende verscheyden reysen / na behoor-
lijcke voorgaende beschrijvingen / deliberatien ende omvragen / in hare
Ed: Mog: Vergaderinge / daer op Raets-gewijse gehouden / ende
geno-

genomen/ klaerlijck mede brengen/ dat/ sonder schadelijcke prejudicie/ ende nadeel van de Hoogheydt/ Vry-ende-gerechtigheyt van den Lande/ ende Steden van Hollant ende West-Vrieslant daer in/ ende in de opinie der gener die verstonden/ dat men soude behooren in te willigen/ niet alleen het houden van een Provinciael; maer oock met eenen van een Nationael Synode/ niet en konde bewillicht worden. So ten regardt om 't gene den de H: H: Staten van de selve Provintie/ na de rechten van selve Landen alleen/ ende privative toe-komt/ niet gemeen te maecken met anderen; als oock om vele andere goede gewichtige/ bondige/ ende pregnante oorsaecken/ ende redenen in de voorschreven hare antwoort ende andersins/ tot meer ende verscheyden reysen verhaelt. Ende dat het voornemen belangende 't opdringen van 't houden van 't voorsz. Synode Nationael/ tegen danck/ wille ende consent van alle de Provincien directelijcken was strijdende tegens de nader Unie van Uytrecht/ by de respective Provincien besworen/ ende het recht van Souverainiteyt de respective Provincien/ soo wel Religions als andere saecken competerende: ende dat men daerom/ behoudens de selve Vry-ende-Gerechtigheyt/ eedt/ ende ampts-halven/ sulcx niet en conde/ nochte behoorde toe te staen/ of te gedogen/ ende over sulcks sijn Edelheyt: ende de Heeren Gecommitteerde Raden van Hollant/ wel ende volkomelijcken haer verseeckert houdende/ dat soodanig voornemen/ ende proceduren van eenige van de andere Provincien/ ende Steden directlijck waren strijdende met de goede meninge ende intentie van hare principalen/ de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant/ ende contrarieerende op de voorschreven Unie/ ende beloften: ende dat sy daerom/ haer tegens de selve grootelijcks souden hebben misgrepen/ indien sy in soodanig voorsz. voornemen/ ende proceduren van de andere Provincien/ expresselijck/ ofte stilswijgende/ met nalatinge van behoorlijck protest/ ende insinuatie/ hadden geconsenteert: oock siende dat noch door vriendelijck versoeck/ vermaninge noch aenwijsinge van groote/ apparente aenstaende swarigheden daer uyt te ontstaen/ ende te rijsen/ niet op en hielden; nemaer evenwel dagelijcken voort-gingen met haer voorsz. voornemen/ ende schadelijcken cours/ in 't deputeren van eenige persoonen/ tot bevorderinge van de voorsz. Nationael Synode. Hadden over sulcks sijn Ed: ende de H: H: Gecommitteerde Raden voor-noemt/ volgens de voorschreven Resolutien/ klare meninge/ ende intentie van hare principalen/ ampt ende eedts halven niet konnen ledig staen/ daer tegens/ haer mishagen/ ende leetwesen te betoonen/ ende het recht van den Lande van Hollant/ ende West-Vrieslant/ voor soo veel doenlijck/ met het doen van de voorsz. protestatie ongekrenckt te conserveren. Waer toe oock alle de Regeerders van de Lande in 't generael by eede verplicht ende verbonden zijn. Soo dat t'onrecht/ ende met groot ongelijck/ alhier geseyt/ ende

sijne Ed: geimputeert werdt, dat hy het voorsz. protest buyten consent/ ende last van de H: H: Staten van Hollandt ingestelt/ ofte ontworpen soude hebben: gelijck oock om de waerheyt te seggen/ seer vreemt ongerijmt/ ende impertinent is/ nademael immers notoor/ende kennelijck is/ dat daer te vooren eenige weynige Steden van Hollandt complotterende met eenige van de andere Provincien/ in hare aparte/ ende bysondere by een komsten ende Vergaderingen/ tegens de Vry-ende-Gerechtigheydt van de Provincie van Hollant/ ende tegens de Authoriteyt/ ende wettelijcke genomene resolutien van Heere Staten van de selve Lande/ daer van sy selfs mede litmaten waren/ haer voorsz. quaet voornemen ende desseyn/ van 't houden van 't voorschreven National Synode 't samen hadden geprepareert/ ende gearresteert. Dat oock voor desen de Gecommiteerde van Vrieslandt/ ende van de Stadt Groninge ende Ommelanden/ t'samen ter Vergaderinge van de wel Gemelte Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant waren verschenen/ ende coniunctim hare propositie/ ende versoeck in de voorsz. saecke/ tot het houden van het Nationael Synode hadden gedaen na haer wel gevallen: dat men als nu/ in de voorschreven pretense Sententie sijn Edel: ende de Gecommiteerde van de Provincie van Hollant ende West-Vrieslant sulcks ten quaetsten duydet/ ende voor een groot crimen imputeert/ dat sy na soo vele hare voorgaende verscheydene iterative/ bysondere/ en aparte vrundelijcke versoecken/ instantien/ verklaringen ende protestatien aen de Generaliteyt gedaen; omme te willen desisteren van haren quaden ende schadelijcken cours/ die altijt weynig in acht waren genomen/ eyntlijcken/ door de Gecommiteerde van de Heeren Staten van Uytrecht/ ende van Over-Ysel/ oock t'samen ende conjunctim, de voorsz. hare verklaringe ende protestatie/ by sijn Edelh: ten versoecke van de anderen/ geprojecteert/ ende gedicteert/ hebben gedaen ende overgelevert/ om de selve te beter tot reden te bewegen/ in een saecke/ waer in niet allen de selve drie Provincien notoirlijck t'samen ende gelijckelijck/ ten hooghsten waren geledeert ende geinteresseert: maer de selve Generaliteyt ende Provincien selfs/ oock volgens het eerste artijckel van de voorschreven Unie/ gehouden ende verbonden waren dese dolerende drie Provincien/ met alle behoorlijcke ende mogelijcke middelen/ ja met lijf/ goet ende bloet (des noot) te maintineren/ te beschutten en te beschermen/ jegens allen ende een yegelijcken/ wie/ ende hoedanig die oock souden mogen wesen/ die hun daer in eenig dadelijck hinder/ letsel/ ofte inbreuck soude willen doen; sonder dat oock de onwilligheyt ende nalatigheyt van eenige Provincien/ in 't gene voorsz. de andere/ die willig zijn hare belofte na te komen/ eenigsins kan prejudicieren. Siet hier op oock de waerachtige Historie, van de gevangenisse, bekentenisse, ende laetste woorden van den Advocaet.

Dat 't selve protest gedaen soude sijn by forme van comploit, ende tegens

alle ordre, in de Vergaderinge van de H: Staten gebruyckelijck. Men moet sich grootelijcks/ ende ten hooghsten/ te verwonderen/ over dese groote impudentie ende onbeschaemtheyt/ dat men hier niet en ontsiet in sijn Edelheyt ende in andere Gedeputeerde van de Provincien/ te reprehenderen: hare wettelijcke ende geoorlofde by een komste/ ende doen/ tot conservatie van de Provincie/ Vry- ende Gerechtigheyt van de Lande/ volgens het Privilegie en hant-vesten van Vrouwe Marie, Anno 1476. te noemen een comploit: daer nochtans sijne partije selfs/ als hier voren aengeroert ende hier na noch klaerder aengewesen sal worden/ haer niet en hebben ontsien/ sulcks te doen; ende eenige weynige Leden van Hollandt/ ooch onderstaen/ wel onbehoorlijck/ ende op ongeoorloofde tijden/ plaetsen ende saecken/ met eenige van de andere Provincien t'samen te rotten/ te complotteren ende te conspireren/ tegens de resolutien van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ Staet-gewijse/ wel ende behoorlijck genomen; en tegens de Hooghheyt/ Vry- ende Gerechtigheyt van den selven Lande; mitsgaders ooch ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael/ te compareren/ ende tegens alle ordre/ ende gebruyck van de selve Vergaderinge/ aldaer te komen opposeren/ ende protesteren tegens de voorsz. verklaringe/ ende protestatie/ by de E: Heeren Gecommitteerde Raden/ ende ordinaris Gedeputeerdens van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ ter voorsz. Vergaderinge/ van wegen de selve Provincie/ ende tot conservatie van der selver Gerechtigheyt/ gedaen. Volgens welcke ordre ende gebruyck/ geene particuliere Steden ende Leden/ van de Provincien/ gequalificeert en zijn/ om aldaer in de Generaliteyt hare particuliere opinien ende advijsen/ te mogen komen verklaren. Gelijck ooch de selve/ soo van wegen de Provincie van Hollant/ ende West-Vrieslant/ als ooch mede van wegen het Lantschap van Over-Ysel/ ter selver Vergaderinge van Generaliteyt met goede/ bondige/ ende suffisante redenen/ is gesustineert ende vertoont. Soo dat alle 't gene voorsz. alhier sijn Edelh: qualijck ende t'onrecht te laste geleyt wordt: ooch wel ende met recht/ tegens/ ende tot laste van sijne partije/ geretorqueert mach werden.

Dat de Gedeputeerde van de Provincien, die de Synode Nationael vorderden, souden wesen Autheurs ende veroorsaeckers van de groote onheylen ende inconvenienten. Dat dit niet dan al te waerachtig zy/ blijckt (Godt beter't) tegenwoordig niet dan al te klaer ende evident/ uyt alle de onbehoorlijcke ende onwettelijcke proceduyren van 't selve pretense Synode/ ende uyt de droevige ende bittere vruchten/ ende effecten/ daer uyt gevolcht/ ende noch dagelijcks/ hoe langer hoe meer/ voorkomende/ tot oochschijnlijcke tot alle ruyne/ ende onderganck van ons lieve florissante Vaderlandt/ ende der Kercke ende Gemeente

Christi/ in de selve Landen; soo Gode de Heere/ door sijne Godlijcke genade/ daer in niet wonderbaerlijck en versiet.

Dat hy, verachtende de salutaire Raden van verscheydene Princen, hem, met alle macht gestelt heeft tegens de remedien, dienende tot restauratie van den voorstant &c. Contrarie/ is soo waer/ dat sijn Ed: altijt in seer grote eere/ respect/ acht ende waerde gehouden heeft/ de goede ende salutaire vermaningen van de respective Konincklijcke Majesteyt van Vranckrijck/ Groot Brittannien/ van Sweden/ ende van andere Princen ende Heeren/ deses Landts goede vertroude vrienden/ ende geconfedereerde/ door hare Ambassadeurs/ soo ordinaris/ als extraordinaris; ende oock van andere Heeren van binnen ende buytens Lants/ oock selfs van hare Ed: Mog: Vergaderinge/ soo publijckelijck/ als particulierlijck/ tot meer malen den Lande gedaen; tot conservatie van den selven/ met onderhoudinge van de Unie ende contracten/ tusschen de Provincien onderlinge gemaeckt/ ende besworen/ ende tot noch toe religieuslijcken onderhouden/ tot welstant ende behoudenisse van de Staet der selver Landen/ ende Religie/ in goede ruste/ eenigheyt/ en vrede/ met onderlinge tolerantie en verdraegsaemheyt/ op de huydendaegsche ontstane questien en disputen/ nopende op 't stuck van de Leere van predestinatie met den aenkleven van dien/ sonder scheuringe ende separatie in de Kercke/ ende onder de Religions verwanten als seer schadelijcken pernicieus/ ende gansch ruinieus voor den staet van 't Landt ende Religien. En dat sijne partije daer en tegens haer niet ende hebben ontsien wel vermetelijck alle de selve goede salutaire/ ende heylsame vermaningen van de selve Princen ende Heeren/ ende insonderheyt van sijne Koninckljjcke Majesteyt van Vranckrijck/ door sijne Ambassadeurs/ soo ordinaris als extraordinaris/ daer om expresselijck/ ende iterativelijck/ hier te Lande gesonden/ met presentatie ende aenbiedinge van sijnes Majesteyts favorabele ende gunstige intercessie/ hulpe ende assistentie/ tot onderlinge vereeniginge/ ruste/ eendracht ende conservatie van den voorsz. staet versmadelijcken/ ende met groote ondanckbaerheyt te verwerpen/ ende haer niet eens te verwaerdigen/ daer over/ met de selve Heeren Ambassadeurs/ in communicatie te komen/ ofte eenige openinge te willen doen van de oorspronck/ ende oorsaechen van de voorsz. droevige ontstane swarigheden/ oneenigheden ende disputen/ hier te Lande. Gelijck nochtans onder goede/ trouwe vrienden ende bontgenoten eygentlijcken behoort; ende in gelijcke swarigheyden altijts loffelijck/ ende dienstelijck gehouden is geweest. Ja oock/ niet tegenstaende de seer goede/ wijse/ voorsichtige/ ende ernstige waerschouwingen/ onderrichtingen ende vermaningen van sijn Edel: tot meermalen/ in de Vergaderinge aen haer gedaen/ ende vertoont dat met soo een maniere van doen ende procederen/ de eere ende het behoorlijcke respect dat men sijne Majesteyt van wegen dese Landen

schul-

schuldig is / niet en konde voldaen werden : maer dat dit grootelijcks soude strecken tot des selfs Majesteyts vilipendie ende kleynachtinge. Sy evenwel daer op niet passende / seyden ende haer lieten verluyden / dat sulcks noodeloos was / ende gelieten haer als offer gansch geene swarigheyt en ware geweest ; ende dat sy in allen gevalle daer in wel souden weten te remediëren / dat men den staet van Vranckrijck daer toe niet en behoefde ; ende dat Vranckrijck eer haer / dan sy Vranckrijck van doen souden hebben : met andere diergelijcke seer vermetelijcke / trotse ende hoogdravende woorden ende propoosten meer / die sy / soo hier / soo daer / haer lieten verluyden.

Dat hy oock, om te vorderen ende staende te houden sijn voorgenomen desseyn, eenige van de machtigste Potentaten, met onbehoorlijcke ende sinistre practijcquen, geabuseert, ende de Ambassadeurs van de Generaliteyt, op sijn eygen autoriteyt, met onwaerachtige middelen, geinstrueert, ende doen instruëren heeft. Dit zijn wederom openbare ende notoire versierde leugenen ende calumnien / daer mede men sijn Edelh: hier wederom poocht te bekladden / doch sonder eenig fondament. Want sijn Edel: noyt eenig ander voornemen / ofte desseyn en heeft gehadt / dan volgens sijne beroepinge / ampt / eedt ende plicht / de Privilegien Vryende-Gerechtigheden van de Landen / in aller oprechtigheyt ende getrouwigheyt te helpen voorstaen ende defenderen / tegens de usurpateurs / ende violateurs der selver : waer van hy / gedurende sijne soo lange diensten t'allen tijden seer vaste / seeckere ende ongetwijfelde preuven / heeft bewesen ; soo ten tijde van de gevaerlijcke regeringe van de Grave van Leycester, als daer na ten tijde van de onderhandelinge van den Tref ves / ende contremijnen van eenige groote ende van aensien daerentegen / ende voorts voorgaens : als oock nu lest tegens dese tegenwoordige nieuwe usurpateurs / en violateurs der selver Vry-ende-Gerechtigheden / tot het uyteynde sijns levens. So dat hy als een vroom ende getrouw dienaer van 't Vaderlant / en oprecht Patriot / niet en heeft ontsien daer voor / onverschrickt / met groote couragie ende stantvastigheyt / sijn leven op te offeren. Heeft oock noyt yemant / en veel weyniger eenige van de machtigste Potentaten / met onbehoorlijcke ende sinistre practijcken geabuseert / noch de Ambassadeurs van de Generaliteyt / op sijn eygen authoriteyt / met onwaerachtige middelen geinstrueert ofte doen instruëren : Maer wel / volgens sijn schuldigen plicht / den selven sinceerlijck ende oprechtelijck / openinge ende onderrechtinge heeft gedaen van de constitutie ende gelegentheyt / Privilegien Vry-ende-Gerechtigheden deser Landen / tegens het sinister ende onwaerachtig voorstel / te kennen geven / ende gesustineerde van de voorsz. usurpateurs / ende violateurs van 's Lants Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheyt / met eenige onrustige

rustige menschen/ hare mede-complicen/ende creaturen / van hare t'eenemael dependerende. Gelijck over sulcks oock hare Mog: Ed: onder anderen/ in den jare 1617. eenige uyt het midden van hare Vergaderinge / expressel ijck / gecommitteert hebben gehadt / omme den Heere Ambassadeur van sijn Majesteyt van Groot Brittanien/ grootelijcks geabuseert wesende/ in 't gene voorsz. door de selve factieuse ende onrustige personen/ op sijne gedane propositie/ ter Vergaderinge van de Staten Generael / in October 1617. nader ende volkomen op alles mondelinge, ende Schriftelijcke onderrichtinge te doen. In gevalle oock sulcks waerachtig ware geweest / als men hier sijn Edel: nu valschelijck / ende tegen de waerheyt/ na geeft : soo is immers wel te verwonderen/dat de partye/ende vyanden van sijn Edelheyt / meermalen/ als vooren verhaelt/ versocht geweest zijnde/ omme de Heeren Ambassadeurs van sijne Majesteyt van Vranckrijck/ neffens andere Gedeputeerde / uyt de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt/ t'samen openinge ende onderrechtinge van alles te doen/ sy daer toe niet hebben willen verstaen. Om dat immers by soo goeden occasie ende gelegentheyt / sy de selve Heeren Ambassadeurs hadden mogen onderrichten van het voorschreven pretense disseyn/ ende sinistre practijcken van sijn Edelheyt / daer mede (soo hier geseyt wort) hy eenige van de machtigste Potentaten hadde geabuseert/ ende der selver Ambassadeurs/ met onwaerachtige middelen / op sijn eygen authoriteyt / soude hebben geinstrueert. Maer neen / sy hebben hun des wel gewacht ende ontsien, wel wetende / dat gelijck de snee voor de Sonne / ende de duysterheyt voor 't licht/ ende de leugen voor de waerheyt / niet en mach bestaen ; maer moet verdwijnen : dat sy oock alsoo daer in presentie van sijn Edelheyt/in dese hare openbare groote leugenen / ende calumnien / souden hebben moeten blijven steecken/ende te schande komen.

Dat hy gevangen, aen hem geassumeert heeft de autheriteyt van 't Lant, in 't schrijven aen den Ambassadeur van de Generaliteyt, by de Majesteyt van Groot Brittanien, op 't stuck van de Religie. Siet hier op de waerachtige Historie van de gevangenisse van den Advocaet. Immers in allen gevalle/ heeft sijn Edelheydt als een out getrou dienaer van 't Lant/ wetende de goede Christelijcke resolutie/ meeninge/ ende intentie van de Heeren Staten van Hollant/ ende West-Vrieslant/sijne Principalen / ende Meesters/ om de ontstane swarigheden/ questien/ ende disputen/in haer Lant/met goede moderatie/alle geoorlofde/ vredelijcke ende bequame middelen / wederom tot ruste ende eenigheyt te brengen/ daer in / ter goeder trouwe / geprocedeert ; tot bevorderinge van de selve hare goede resolutie / ten meesten dienste van den Lande / sonder eenigsins daer mede te hebben willen usurperen de voorschrevene authoritept / ende regeringe van den Lande ; als hem qualijck ende t'onrecht hier wert geimputeert : ende soo men den brief van sijn Edel:

Edelheyt aen Caron, in Engelandt, geschreven (daer van hier soo veel stancks wert gemaeckt) konde komen te sien / soude dit stuck tot nader justificatie van sijn Edelheyt verklaren.

Vervordert op de naem van de Staten van Hollandt, te schrijven aen sijn Majesteyt van Vranckrijck, dat in 't uytschrijven van de Synode, geusurpeert soude zijn den naem van de Staten Generael; en dat sijne Majesteyt geene van sijn Ondersaten op de Synode soude laten komen. Dat eenige van de Provincien alleen / haer hebben willen bemoeyen ende onderstaen te doen / op de naem van de Generaliteyt / 't gene dat alle de Provincien in 't gemeen aengaet / ende sonder eenparig consent ende vrywillige bewilliginge van alle de Provincien / niet gedaen en kan werden; is eene notoire usurpatie van 't recht, authoriteyt, naem ende tytel van de Heeren Staten Generael / alsoo de naem van de Staten Generael / in saecken / niet wesende gedefereert aen de Generaliteyt / niet en kan werden gebruyckt / sonder consent van alle de Provincien. Sulcx dat oock eenige Provincie alleen recht heeft, om sulcx te beletten / ende soo veel te meer drie. Ende dat voor eerst oock maer drie andere van de Provincien / in 't houden van de voorsz. Synode Nationael bewillicht hadden; mits dien de geexhibeerde resolutie van 't Landtschap Geldre niet en vermeldt / dat tegens danck ende wille van eenige / veel min dan drie Provincien / de voorsz. Nationale Synode soude werden gehouden / ende gearresteert. Ende alsoo daer na maer alleen de Gedeputeerde van de vier Provincien (niet tegenstaende vele Remonstrantien / ter contrarie gedaen / by de Gecommiteerde van Hollandt ende West-Vrieslandt / Uytrecht ende Over-Yssel) evenwel voortgegaen zijn met de deputatie / preparatie ende uytschrijvinge van de voorsz. Synode Nationael / directelijck tegen de nader Unie / ende het ongetwijfelt recht van Souverainiteyt / de respective Provincien in Religions-saecken competerende: daer toe oock onbehoorlijck gebruyckende de Kamer-naem / ende tytel van de Generaliteyt. Soo moet daer uyt nootsaeckelijck volgen / dat de uytschrijvinge van de voorschreve Synode / op de naem van de Staten Generael / by de Gedeputeerde van de voorschreven / maer vier Provincien gedaen / een notoire usurpatie is geweest van de voorsz. naem ende tytel van de Heeren Staten Generael. Ende dat consequentelijck oock wel ende te recht / by sijn Edelh: bevordert is / dat sulcks aen sijn Majesteyt van Vranckrijck is geschreven / om sijne Ondersaten / tot soodanich onwettelijck Synode niet te willen laten komen / ende dat het selve uyt de naem / en van wegen de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / alsoo na voorgaende deliberatie / by resolutie van hare Ed: Mog: in hare Vergaderinge Staetsgewijse / by pluraliteyt van stemmen / volgens de ordre van de selve Vergaderinge / sulcx wettelijck goet gevonden ende gearresteert was; ende over sulcks oock geensins voor een delict ofte crimen / sijn Edelheydt alhier

geimputeert en kan werden / als nochtans in de voorsz. pretense sententie t'onrecht hier mede wert gedaen. Siet hier op oock de voorschreve Historie.

Dat hy Gevangen met quade saecken doen versoecken, ende van sijn Majesteyt van Groot Brittannien verkregen heeft seeckere Brieven, &c. Hier op, ende op de navolgende woorden van de Sententie, sal oock dienen 't gene hier voren is geseyt.

Dat hy Gevangen oock noch daer na, tot meerder stijvinge, &c.

Dat hy Gevangen, om den standt der Kercke in meerder verwerringe te brengen, geprocureert heeft in de publijcke Kercken ongesonde Leeraers. Ende met politijcke personen, ende instrumenten, bequaem tot uytvoeringe van sijne factie, &c. Dit is alhier wederom eene openbare versierde leugen ende calumnie/ daer mede men sijn Edelheyt oock t'onrecht beschuldicht/ ende poogt te bekladden. Want sijn Edelheyt ter contrarie doorgaens altijt geincliveert/ getracht ende gearbeyt heeft/ ende geen ding meer in recommandatie heeft gehadt / als de ruste/ vrede en eenigheydt der Kercke ende Policie: als alle sijne actien / woorden en wercken / doorgaens volkomelijck getuygen. Ende in allen gevalle was het ook in sijn vermogen noch macht niet eenige ongesonde Theologanten ende Leeraers in de publijcke Kercken in te dringen / ofte te promoveren: Gemerckt oock selfs, volgens de Kercken-ordre/ van den jare 1591. niemandt tot den Kercken-dienst en kan werden gevordert/ dan die na voorgaende behoorlijcke examinatie in Leere ende leven, oprecht/ gesont ende suyver is bevonden. Gelijck 't oock valsch/ ende tegen de waerheyt versiert is/ dat sijn Edelh: in 't politijck/ oock soodanige personen ende instrumenten / over-een-komende met sijne humeuren ende desseyn soude hebben gepromoveert in de administratie ende dienst van de Steden: alsoo d'electie ende verkiesinge van Burgemeesters/ Schepenen ende Vroetschappen/ ofte Raden van de Steden / by hem niet en heeft gestaen / ende hem des niet/ ofte seer weynich ende selden heeft bemoeyt / dan somtijts by eenige occasie en by weynig Steden daer toe somtijts versocht geweest zijnde/ mach daer van alsdan met Sijn Excellentie gesprooken hebben / die ordinaris d'electie van Burgemeesters ende Schepenen is competerende; ende daer inne doorgaens ende successivelijck gebruyckt heeft uyt de advijsen van wijlen de Heeren Presidenten/ van der Mijlen, Wijngaerden, Iniosa, ende andere Heeren van den Hove van Hollant: die oock in absentie van Sijn Excellentie de voorsz. verkiesinge gemeenlijck doen; ende de Raden ende Vroetschappen in de Steden/ die permanent zijn geeligeert/ ende verkoren werden by 't selve Collegie. Maer mach nu met rechte sulcks wel geseyt / geappliceert ende geretorqueert werden/ op ende tegens sijne Ed: principale partijen ende doodt-vyanden/ hun niet hebbende ontsien door de voorsz. extraordinarie ende door desen

sen

sen ongehoorde alteratie ende veranderinge in de Regeringe / met afsetten van de getrouwe Regenten ende Magistraten / tegen de Rechten ende Privilegien van den Lande en Steden / en andere in te dringen in hare plaetse / van Sijn Excellentie, als des selfs creatueren t'eenemael dependerende. Mitsgaders de Gemeente ende Kercken te berooven van hare ware ende getrouwe Leeraers / ende anderen in te dringen tot groote desolatie / scheuringe ende verwoestinge / van den stant van Godes Kercke ende Gemeente.

Dat hy Gevangen mede te wege gebracht heeft, dat de selve sijne creatueren en instrumenten verscheyden mael, tegens alle goede ordre van Regeringe, conventiculen ende aparte Vergaderingen hebben gehouden. Staet hier voor eerst te letten / dat men alhier niet en ontsiet de beste Patriotten ende de goede oude getrouwe Regenten van den Lande ende Steden / verachtelijcken ende smadelijck te noemen / creatueren ende instrumenten van den Heere Advocaet / die men hier voren ende na / oock versmadelijcken noemt sijne Complicen : om dat sy neffens sijn Edelh: volgens haer debvoir / eedt ende plicht / de gemeene liberteyt Privilegien Vry-ende-Gerechtigheyt van 't Vaderlant hebben helpen voorstaen / tegens de Usurpateurs ende Violateurs der selver : noemende oock de selve hare goede ende wettelijck genomene Resolutie (doch t'onrecht) een quaet voornemen / desseyn ende complot / genomen ende bestemt (soo geseyt werdt) op eenige aparte Vergaderinge / en conventiculen. Wel is waer / na dat lange te voren eenige weynige Steden / wesende verre de minste Leden in getal / van de Vergaderinge van Hollandt ende West-Vrieslandt onderstaen / ende haer niet hadden ontsien opentlijck ende soo dick en menigmael / als 't hun luste ende beliefde / niet alleen eenige dagen / weecken / ofte maenden ; nemaer jaren lanck geduyrende / t'samen te rotten / particuliere Vergaderingen ende conventiculen te maecken / ende te houden ; ende aldaer t'samen te resolveren / haer advijs te formeren / ende te concluderen / van niet alleen op de huydendaechsche swarigheyden ter Vergaderinge van hare Ed: Mog: haer niet te sullen conformeren met de meeste Leden ende stemmen van de voorsz. Vergaderinge / soo nochtans gewoonlijck ende gebruyckelijck is / volgens de ordre der selver Vergaderinge ende Kamer van hare Ed: Mog: maer om haer oock directelijck te stellen / te opposeeren ende te kanten / tegen de voorgaende wettelijcke staets-gewijse genomene resolutie / ende de selve hare oppositien oock bekent te maken / niet alleen aen Sijn Excell: ende Raden van 't Landt / maer oock aen de Gedeputeerde van de andere Provincie die (onder correctie) daer in niet en hadden te spreecken. Ja oock de Gemeente waren gevende occasie / van quaet vermoeden / ende impressie tegens de Heeren Staten ende hare Regeringe / met oock overleveringe aen de Heeren Gecommiteerde Raden van Hollant / van seeckere poincten in geschifte / directelijck strijdende

geimputeert en kan werden / als nochtans in de voorsz. pretense sententie t'onrecht hier mede wert gedaen. Siet hier op oock de voorſchreve Hiſtorie.

Dat hy Gevangen met quade ſaecken doen verſoecken, ende van ſijn Majeſteyt van Groot Brittannien verkregen heeft ſeeckere Brieven, &c. Hier op, ende op de navolgende woorden van de Sententie, ſal oock dienen 't gene hier voren is geſeyt.

Dat hy Gevangen oock noch daer na, tot meerder ſtijvinge, &c.

Dat hy Gevangen, om den ſtandt der Kercke in meerder verwerringe te brengen, geprocureert heeft in de publijcke Kercken ongeſonde Leeraers. Ende met politijcke perſonen, ende inſtrumenten, bequaem tot uytvoeringe van ſijne factie, &c. Dit is alhier wederom eene openbare verſierde leugen ende calumnie/ daer mede men ſijn Edelheyt oock t'onrecht beſchuldicht/ ende poogt te bekladden. Want ſijn Edelheyt ter contrarie doorgaens altijt geinclineert/ getracht ende gearbeyt heeft/ ende geen ding meer in recommandatie heeft gehadt / als de ruſte/ vrede en eenigheydt der Kercke ende Policie: als alle ſijne actien / woorden en wercken / doorgaens volkomelijck getuygen. Ende in allen gevalle was het ook in ſijn vermogen noch macht niet eenige ongeſonde Theologanten ende Leeraers in de publijcke Kercken in te dringen / ofte te promoveren: Gemerckt oock ſelfs, volgens de Kercken-ordre/ van den jare 1591. niemandt tot den Kercken-dienſt en kan werden gevordert/ dan die na voorgaende behoorlijcke examinatie in Leere ende leven, oprecht/ geſont ende ſuyver is bevonden. Gelijck 't oock valſch/ ende tegen de waerheyt verſiert is/ dat ſijn Edelh. in 't politijck/ oock ſoodanige perſonen ende inſtrumenten/ over-een-komende met ſijne humeuren ende deſſeyn ſoude hebben gepromoveert in de adminiſtratie ende dienſt van de Steden: alſoo d'electie ende verkieſinge van Burgemeeſters/ Schepenen ende Vroetſchappen/ ofte Raden van de Steden / by hem niet en heeft geſtaen / ende hem des niet/ ofte ſeer weynich ende ſelden heeft bemoeyt / dan ſomtijts by eenige occaſie en by weynig Steden daer toe ſomtijts verſocht geweeſt zijnde/ mach daer van alſdan met Sijn Excellentie geſprooocken hebben / die ordinaris d'electie van Burgemeeſters ende Schepenen is competerende; ende daer inne doorgaens ende ſucceſſivelijck gebruyckt heeft uyt de advijſen van wijlen de Heeren Preſidenten/ van der Mijlen, Wijngaerden, Inioſa, ende andere Heeren van den Hove van Hollant: die oock in abſentie van Sijn Excellentie de voorſz. verkieſinge gemeenlijck doen; ende de Raden ende Vroetſchappen in de Steden/ die permanent zijn geëligeert/ ende verkoren worden by 't ſelve Collegie. Maer mach nu met rechte ſulcks wel geſeyt / geappliceert ende geretorqueert werden/ op ende tegens ſijne Ed: principale partijen ende doodt-vyanden/ hun niet hebbende ontſien door de voorſz. extraordinarie, ende voor deſen

ſen

sen ongehoorde alteratie ende veranderinge in de Regeringe/ met afsetten van de getrouwe Regenten ende Magistraten/ tegen de Rechten ende Privilegien van den Lande en Steden/ en andere in te dringen in hare plaetse/ van Sijn Excellentie, als des selfs creatueren t'eenemael dependerende. Mitsgaders de Gemeente ende Kercken te berooven van hare ware ende getrouwe Leeraers/ ende anderen in te dringen tot groote desolatie/ scheuringe ende verwoestinge/ van den stant van Godes Kercke ende Gemeente.

Dat by Gevangen mede te Wege gebracht heeft, dat de selve sijne creatueren en instrumenten verscheyden mael, tegens alle goede ordre van Regeringe, conventiculen ende aparte Vergaderingen hebben gehouden. Staet hier voor eerst te letten/ dat men alhier niet en ontsiet de beste Patriotten ende de goede oude getrouwe Regenten van den Lande ende Steden/ verachtelijcken ende smadelijck te noemen/ creatueren ende instrumenten van den Heere Advocaet/ die men hier vooren ende na/ oock versmadelijcken noemt sijne Complicien: om dat sy neffens sijn Edelh: volgens haer debvoir/ eedt ende plicht/ de gemeene libertey Privilegien Vry-ende-Gerechtigheyt van 't Vaderlant hebben helpen voorstaen/ tegens de Usurpateurs ende Violateurs der selver: noemende oock de selve hare goede ende wettelijck genomene Resolutie (doch t'onrecht) een quaet voornemen/ desseyn ende complot/ genomen ende bestemt (soo geseyt werdt) op eenige aparte Vergaderinge/ en conventiculen. Wel is waer/ na dat lange te vooren eenige weynige Steden/ wesende verre de minste Leden in getal/ van de Vergaderinge van Hollandt ende West-Vrieslandt onderstaen/ ende haer niet hadden ontsien opentlijck ende soo dick en menigmael/ als 't hun luste ende beliefde/ niet alleen eenige dagen/ weecken/ ofte maenden; nemaer jaren lanck geduyrende/ t'samen te rotten/ particuliere Vergaderingen ende conventiculen te maecken/ ende te houden; ende aldaer t'samen te resolveren/ haer advijs te formeren/ ende te concluderen/ van niet alleen op de huydendaechsche swarigheyden ter Vergaderinge van hare Ed: Mog: haer niet te sullen conformeren met de meeste Leden ende stemmen van de voorsz. Vergaderinge/ soo nochtans gewoonlijck ende gebruyckelijck is/ volgens de ordre der selver Vergaderinge ende Kamer van hare Ed: Mog: maer om haer oock directelijck te stellen/ te opposeeren ende te kanten/ tegen de voorgaende wettelijcke staets-gewijse genomene resolutie/ ende de selve hare oppositien oock bekent te maken/ niet alleen aen Sijn Excell: ende Raden van 't Landt/ maer oock aen de Gedeputeerde van de andere Provincie die (onder correctie) daer in niet en hadden te spreecken. Ja oock de Gemeente waren gevende occasie/ van quaet vermoeden/ ende impressie tegens de Heeren Staten ende hare Regeringe/ met oock overleveringe aen de Heeren Gecommitteerde Raden van Hollant/ van seeckere poincten in geschifte/ directelijck strijdende

met de voorgaende wettelijck genomene resolutien / van hare Edele Mog: ten eynde de Heeren Staten daer op wederom van nieuws beschreven souden worden/ oock met oppositie/ protestatie ende contreverklaringe/ tegens de protestatie ende verklaringe / by de ordinaris Gecommitteerde van wegen de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslant/ ter Vergaderinge van de Generaliteyt gedaen/ tegens het houden van 't Nationael Synode: alles streckende tot seer groote ende merckelijcke prejudicie / kleynigheyt ende verswackinge van de authoriteyt/ ende Regeringe van de Heeren Staten / ende ondienst van den Lande; eyndlijcken na lange patientie/ de andere meeste Leden en Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt / hier door veroorsaeckt ende genootsaeckt sijn geweest / oock met den anderen te spreecken: niet om haer te opposeeren/ te formaliseeren/ te stellen en te kanten tegens eenige voorgaende wettelijcke genomen resolutien van hare Ed: Mog: ofte om geene overstemminge te willen toestaen / tegens d'ordre ende het gebruyck van de voorsz. Kamer ende Vergaderinge / in saecken daer overstemminge toegelaten is : gelijck de voorschreven weynige/ ende verre de minste Leden van de voorsz. Vergaderinge onderstaen/ ende haer niet en hadden ontsien te doen. Ende door 't selve haer onbehoorlijck bedrijf / de goede resolutien van hare Edele Mog: lange opgehouden/ ende vruchteloos waren gebleven/ ende sonder effect tegen de ordre ende fondementele poincten onser Regeringe / tot groote verswackinge van de authoriteyt/ ende ondienst van den Lande ende Regeringe : nochte om oock te beraetslaen om eenige onbehoorlijcke middelen te complotteren / ende met geligeerde stemmen/ nieuwe resolutien te wege te brengen ; soo in de voorsz. pretense Sententie/ als oock te vooren in verscheydene fameuse en seditieuse Libellen / tot ophitsinge van de goede Gemeente uyt-gestroyt/ sinisterlijck ende tegen de waerheyt wort geseyt/ ende voorgestelt. Maer om alleen tot conservatie van de authoriteyt van 't Lant ende Regieringe te blijven by de vorige resolutien / na voorgaende iteratiue beschrijvingen vande Staten recessen ende verscheydene omvragen/ ende deliberatien ter voorsz. Vergaderinge Staets-gewijse / wel ende wettelijck genomen ende gearresteert / ende omme de selve met goede bondige redenen ende middelen te mainteneren / ende te defenderen tot meesten dienste van 't Lant ende Regeringe. Wesende oock soodanige by-eenkomsten ende Communicatien van / leden van een lichaem geoorloft/ ja oock sonder eenige expresse deputatie/ als streckende tot voorstant ende conservatie van de authoriteyt/ het gansche lichaem rakende ende concernerende / als klaerlijck te sien is by den inhoudt van de instructie van den Raedt van Staten; mede brengende dat die van de selven Raden / buyten het Collegie niet en sullen spreecken van de Communicatien/ deliberatien ende resolutien / in haer Collegie gevallen/ ten ware met die van de selven Rade apart gescheyden van alle

ande-

anderen. Ende is oock seer vreemt ende buyten alle reden in sijn Edelheyt / ende anderen alhier te willen culperen / 't gene men nochtans selfs eerst gedaen ende alsoo anderen daer toe veroorsaeckt heeft: ende dat men niet en ontsiet aen d'eene sijde toe te staen / de voorsz. menigvuldige onbehoorlijcke by-een-komsten / ende complotten van de voorschreven weynig Steden tegen de ordre / ende tot nadeel van de authoriteyt ende Regeringe van den Lande van Hollant ende West-Vrieslandt: ende aen d'ander sijde / daer-en-tegens de voorsz. behoorlijcke by-een-komste van de meeste Steden ende Leden van Hollant te lasteren / ende te schelden voor een Ligue; ende dat sy met geligueerde stemmen/in weer-wille van eenige notabelste Leden van Hollant geprocedeert souden hebben: daer sy nochtans geene andere Leden voorby-gegaen/veel min uytgesloten hebben uyt hare voorschreven Communicatie als alleen die haer in de voorsz. Vergaderinge van de Heeren Staten/tegens de voorsz. wettelijcke genomene resolutien formaliseerden / ende te voren selfs aparte Vergaderinge / met andere Steden uyt hare by-een-komsten ende conventiculen hadden gehouden. So dat alhier met recht ende fondement oock geretorqueert kan worden/ tot nadeel van de partye van sijn Edelh: alle 't gene alhier tot laste van sijn Ed: ende andere t'onrecht werdt voorgestelt.

Dat hy Gevangen noyt getracht en heeft te doen verhinderen de rigoureuse Placcaten, in eenige plaetsen tegens de ware Religions-verwanten gemaeckt, waer by &c. Dat eenige rigoureuse Placcaten / tegens de ware Religions-verwanten / ende de exercitie van de ware Christelijcke gereformeerde Religie in eenige plaetsen / by de oude Regenten gemaeckt ende gemaneert souden zijn / en sal niet bevonden worden: Maer ter contrarie so is waer/dat de selve publijcke exercitie altijt geoorloft/ toegelaten ende gehanthaeft is geweest/by de Heeren Staten/ oude Regenten van den Lande/ ende Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt: bestaende de selve ware Gereformeerde Religie niet in 't precijs aennemen van opinien van eenige particuliere Predicanten / of Leeraers/ op 't stuck ende Leere van de Prædestinatie/ waer over van outs ende noch huyden ten dage / vele Geleerde ende Godtsalige Mannen / niet eenpaerlijcken hebben gevoelt: Maer wel in de fondementele poincten onser saligheyt / by de oude Christelijcke ende Gereformeerde Kercke eendrachtelijck uyt Godes woort aengenomen / mitsgaders in de bevorderinge van de ongeveynsde Godtsaligheyt ende beternisse des levens: sonder dat de Heeren Staten van Hollant / ofte oock de Regeerders van de Steden ende plaetsen in den selven Lande/ haer selven oyt hebben verplicht ofte verbonden tot maintienement van d'eene opinie op 't voorsz. poinct / boven d'andere: ofte oock toegestaen dat yemant sijne wettelijcke Overheydt behoorlijck respect ende gehoorsaemheyt toedragende ende bewijsende / hem wachtende ende onthoudende van onordentlijcke separatie/

paratie/ ende scheuringe in de Kercke volgens de ordre/ ende Christelijcke resolutie van hare Ed: Mog: ter saecke van sijn gevoelen ende leere/ over de voorsz. Prædestinatie ende den aenkleven van dien/ opt eenige moeyten aengedaen/ ofte van sijnen Kercken-dienst gedestitueert of verlaten is geweest. Veel minder dat daer over by inquisitie ende dwanck van conscientie (die hare Edele Mog: ten hooghsten altijdt hebben gehaet ende verfoeyt) of rigeureuse Placcaten/ tegens de Religions-verwanten yet soude werden geattenteert. Soo dat oock hare Ed: Mo: altijt ende doorgaens by hare resolutie successivelijck op de voorschreven saecke genomen/ wel expresselijcken geordonneert ende verklaert hebben/ eerst ende terstont na de gehoudene Conferentie in den jare 1610. van de respective Kercken-dienaers van het eene ende het ander gevoelen/ dat sy gehoort hadden de redenen/ ten weder zijden/ op de vijf poincten in questie/ dat sy noch d'een/ noch d'ander en condemneerden : maer de selve poincten hielden in state/ als die waren voor de voorsz. conferentie/ hebben de selve Predicanten ernstlijcken vermaent ende belast/ malkanderen in broederlijcke ende Christelijcke liefde te bejegenen/ alles te helpen dirigeren tot ruste ende vrede/ ende daer toe de goede Gemeente by alle bequaemste middelen/ van het voorschreven oprecht voornemen van hare Edele Mog: te berichten : ende over sulcks in hare Predicatien van de voorschreven poincten/ soo soberlijck ende moderatelijck te handelen als tot meeste ruste/ vrede/ ende stichtinge der Gemeente was dienende : sonder ter eenre/ ofte ter andere sijde hun te laten voorstaen/ ofte verluyden/ d'een den anderen daer in verwonnen te hebben : oock van de selve gecontroverteerde poincten/ nochte het besoigne daer op gemaeckt/ende noch te maecken/ yet uyt te geven/ directelijck ofte indirectelijck ; ende andere Kerckelijcke Leeringen oprechtelijck/sinceerlijck ende getrouwelijck te leeren. Na alle 't welcke de voorschreven Predicanten te samen/ ende bysonder oock als doen aenmanen hun in alle gehoorsaemheyt te reguleren. Ende daer na by resolutie in November 1611. persisterende by den inhoudt van dien/ ende houdende voor onbehoorlijck/ 't gene daer tegens by yemant mochte zijn gedaen hebben op nieuws geordineert ende bevolen allen ende een yegelijck hun daer na te reguleren/ op seeckere peynen. Ende gelijck hare Ed: Mog: noyt verstaen hebben/ dat aen yemant het gevoelen van de voorsz. vijf poincten in questie/ tegens sijn gemoedt opgedrongen souden werden : soo en hebben sy oock noyt verstaen/ dat yemant boven 't selve gevoelen/ tegens sijn gemoedt/ soude werden beswaert : Maer dat soo wel d'een als d'ander niet tegenstaende 't voorsz. verscheyden gevoelen in alle hare diensten/ diese hadden/ ofte noch krijgen mochten/ ende andersins onderlinge als broeders in Christelijcke liefde/ sonder eenige verhinderinge souden leven ende leeren/ stichtelijck/ tot bevorderinge van Godes eere/ opbouwinge van de ware Christe-

lijcke

lijcke gereformeerde Kercke / invoeringe ende onderhoudinge van de liefde/ruste ende vrede onder de goede ingesetenen : alles by provisie/ ende tot dat anders na goede ende rijpe deliberatien / in de voorschreven saecken soude wesen geordineert. Gelijck sy oock alle 't selve van tijde tot tijdt by hare navolgende resolutien ende nader verklaringen/ Staets-gewijse gedaen ende genomen / in hare Ed: Mog: Vergaderingen gehouden den 4. November/ende by reces den drie-en-twintigsten der selver maent / ende hernomen den 10. December; en na 't nieuwe affschept van den een-en-twintigsten der selver maent / al in den jare 1613. wederom herval den 14. tot den 23. Januarij/ Anno 1614. ende in meer andere navolgende hare Vergaderingen / van de jaren 1615. 1616. ende 1617. voorgaens alsoo verstaen / geordineert ende gepractiseert hebben. Dan alsoo daer-en-tusschen / ende allen desen niet tegenstaende/ eenige onrustige/ overhoorige/ bittere/ gepassioneerde Contra-Remonstrantsche Predicanten / ende eenige andere van gelijcke humeuren / niet passende op de voorsz. soodanige goede Christelijcke ordinantien ende resolutien van hare wettelijcke Hooge Overheydt / haer niet en hadden ontsien / niet alleen de voorschrevene ordinantien ende bevelen van hare Ed: Mog: te excederen ; maer boven dien oock wel vermetelijck andere Kercken-dienaren/ haer mede-broeders/dagelijcks op den Predick-stoel te calumnieren/ te schelden/te lasteren/en te condemneren voor ketters/ ende onsuyvere in de Leere ; ende over sulcks oock met den selven niet langer willende communiceren/ofte eenige gemeenschap houden/ ende in hare ongeoorlofde particuliere conventiculen / heymelijcke Vergaderingen en by-een-komsten / malkanderen by eede / onderteeckeningen ende beloften te verbinden / van de ordinaris publijcke Kerckelijcke vergaderinge ende regeringe te verlaten / ende andere aparte / particuliere by-een-komsten ende Kerckelijcke regeringe in te stellen : ende alsoo den bandt van eenigheyt ende Christelijcke broederschap / den Predicanten ende andere leden (haer niet willende volgen in soodanigen haren onbehoorlijcken pernicieusen cours ; maer haer in de voorschreven saecke dragende ende stellende in poincten van obedientie van de Heeren Staten/ ende Regenten van de Steden/ hare wettelijcke Overheyt) op te seggen / te breecken ende droevige scheuringen in de Kercke aen te rechten / tegen de goede meninge ende intentie van hare Ed: Mog: als den Staet van den Lande / ende der Kercke ten hoogsten schadelijck / grootelijcks streckende tot verminderinge ende verswackinge van de eenigheyt/tusschen de gemeene Religions-verwanten. Soo kan wel zijn/dat op eenige plaetsen ende quartieren/tegens dese soo groote vermetelheyt / ongeoorlofde ende inordentlijcke separatien ende scheuringen / tegens alle Kerckelijcke gebruyck/ ende strijdende met de voorsz. resolutie / ende alle 't gene diesaengaende by alle treffelijcke Leeraers van de gereformeerde Kercken / voorgaens

seer eendrachtelijck is mispresen / ende gecondemneert / eenige ordre is gestelt / ende publicatie is gedaen. Maer en sal niet bevonden werden / dat oyt verboden is geweest / de voorschreve exercitie van de Religie / den genen / die hoewel van 't hooge gevoelen wesende, op 't stuck ofte leere van de Praedestinatie / ende gebleven zijn in terminis van obedientie ende gehoorsaemheyt van hare Ed: Mog: voorschreven resolutien / sonder scheuringe ende separatie. Maer ter contrarie / soo is haer altijdt geoorloft ende toegelaten geweest / met ruste ende eenigheyt in de publijcke Kercken met haer mede-broeders te mogen blijven Predicken: oock met aenbiedinge ende presentatie / om haer / des noot / in plaetse van een / met twee ofte meer Predicanten van 't selve Contra-Remonstrantsche gevoelen te voorsien: mits als voren verhaelt / blijvende in terminis van eenigheyt / sonder scheuringe. Want hare Ed: Mog: ende de Magistraten van eenige plaetsen / ende quartieren / voorsiende dese groote ende swaere inconvenienten / die uyt soodanige droevige separatien ende scheuringen geschapen waren te ontstaen / hebben alleen met de voorsz. publicatie / ende soodanige behoorlijcke ende gevoegelijcke middelen / voor soo veel doenlijck / gesocht sulcx te voorkomen ende te verhoeden. Ende siende dat evenwel op eenige plaetsen 't selve gevoegelijck niet en konde werden verhindert / hebben patientie genomen / ende by oochluyckinge daer in geconniveert: haer niet te min altijdt wachtende van door eenige publijcke approbatie / haer aen de selve separatie ende scheuringe schuldich te maecken: als wel wetende dat den bandt der eenigheyt / in Religions-saecken / eens gebroocken ofte ontbonden zijnde / niet lichtelijck wederom in den voorgaenden stant en kan werden herstelt. Gelijck / God betert / by verscheydene droevige exempelen / soo van oude als van onse tijden / niet al te seeckerlijck is gebleecken: ende hoe groote moeyte ende arbeyt / by de Evangelische Cheurfursten / Fursten / Princen / Graven en Regeerders van de Steden in Duytslant / tot noch toe gedaen ende aengewent is / om de scheuringe in de Kercke aldaer geresen / wederom te heelen / ende de Kerckelijcke eenigheyt / behoudens de Vryheydt der conscientie te restaureren: doch te vergeefs (leyder) is een yeder meer als kennelijck. Soo dat men sijn Ed: oock in desen met groot ongelijck ende t'onrecht taxeert ende beschuldicht van negligentie / ende van sijn devvoir niet gedaen te hebben / in 't doen verhinderen van de voorschrevene pretense rigoureuse Placcaten / die noyt en zijn geweest / ende in allen gevalle niet by sijn Edelheyt; maer by ordinantie ende resolutie van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant / daer tegens hadde moeten werden geremedieert ende voorsien. Siet hier op nader de vrije aenwijsingen.

De selve (Religions-verwanten) alomme binnen en buyten 's Lants verhatelijck maeckende, met den naem van vreemdelingen ende Puriteynen schandriserende, ende de onderdanen opmaeckende tegens hare Overheyt. Of

dit

dat selve van syn Ed: met waerheydt geseyt ende bewesen soude konnen werden / soude staen te besien. Dan is evenwel notoir ende niet dan al te seecker ende waerachtig / dat eenige uytheemsche ende onrustige menschen / van Vlaenderen ende andere quartieren hier te Lande gekomen wesende gevlucht / wel ende eerlijck onthaelt / ontfangen ende getracteert wesende / als de naturelle van den Lande selfs / rijck / welvarende / ende weeldich hier geworden zijnde / in plaetse van 't selve danckelijck te erkennen ter contrarie / haer voor desen getoont hebben ende noch toonen seer ondanckbaer : als wesende de principale roervincken / belhamels ende instrumenten / door wiens hulp/toedoen ende bedrijf/ dese huydendaegsche populare Factien / ophitsingen van de Ondersaten tegens haer wettelijcke Overheyt / commotien ende swarigheden in den Lande meest sijn ontstaen. Ende als men wil verversschen de memorie van de proceduren/ ende 't gene voor desen in Vlaenderen ende andere naburige Provincien / ende oock hier te Lande ten tijde van de Grave van Leycester, door eenige Vlamingen ende andere uytheemsche/ als oock in Engelant en Schotlandt/door den genen die men aldaer Puriteinen noemt ende over de welcke / ofte diergelijcke / sijne Majesteyt van Groot Brittanien/hem soo grootelijcks beklaecht/ende den Prince sijn soon/ soo ernstelijck waerschout / ende vermaent sich daer van te wachten/ voorgenomen ende aengerecht is geweest / soo kan wel / ende met recht van de voorsz. personen geseyt werden / dat sy standtiseren ende eygentlijck gecompareert / ende vergeleecken mogen werden by de selve voorsz. Puriteinen/als van aert/conditie/humeuren ende genegentheyt gelijck zijnde/ ende met de selve wel accorderende ende overeenkomende.

Alles niet tegenstaende de Provincien by diversche recessen, Tractaten Accoorden ende Resolutien, onderlingen malkanderen beloofst hebben te maintineren de Gereformeerde Religie, sonder veranderinge &c. Van alle dese pretense recessen/ tractaten/ accoorden ende resolutien/ waer van hier soo hoog en breet werdt gesprooken ende geblasonneert / en sal in der daet ende waerheyt niet een konnen werden geproduceert/ daer in de Provincien onderlings malkanderen sulcx in specie souden hebben belooft ; maer ter contrarie/ soo men wil considereren alle 't gene nu tsedert den jare 72. ende aenvanck van de reformatie en beginne van de oorloge / den tijdt van over de ses en veertig jaren hier te Lande is gepasseert / sal men klaerlijck bevinden / dat de respective Provincien / de dispositie over de Religie altijdt seer curieuselijck hebben geconserveert/ ende aen haer elcx in 't bysonder behouden: sonder de selve gemeen te maecken met anderen/ gelijck hier vooren eensdeels is aengewesen. Siet het voorschreven concept ende geschrifte D. Grotij voor den Ambassadeur Charelton. Item de voorschreven vrije aenwijsinge ende de voorschreven waerachtige Historie, ende

voor desen gesonden geintituleert, Consideratien, Argumenten ende redenen, of de dispositie over de Religie elcke Provincie apart is competerende. Wel is waer/na dat langen tijdt de Wapenen waren gehoort tot voorstant van Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheyt van den Lande / ende conscientie ; oock selfs eenen ruimen tijt na het besluyt ende aennemen van de voorschreven Unie van Uytrecht/ Godt almachtig eyndelijck de geunieerde Landen heeft gesegent met het vrywillig aennemen/sonder eenigen dwanck ofte overstemminge van de Christelijcke Evangelische Religie : sulcks de selve na Godes woort van de Afgoderie/ Tyrannyen / ende erreuren van het Pausdom is gereformeert. Dat oock mede alle Hooge Overheyden eens gekomen zijnde tot kennisse van de ware Christelijcke Gereformeerde Religie / in conscientie gehouden zijn / de selve Religie met alle mogelijcke middelen te handt-houden ende te maintineren/gelijck dat selve plaetse heeft in regardt van alle Koningen/ Princen ende Potentaten/ groote ende kleyne Republijcken/de voorschreven Gereformeerde Religie aengenomen hebbende / die nochtans daerom niet en souden willen bekennen aen eenige andere der selver Koningen/ Princen / Potentaten/ ofte Republijcken/ diesaengaende verbonden te zijn/ ofte haer souverain recht ende dispositie over de Religie ende Kerckelijcke saecken in haer Landt geabdiceert te hebben. Dat oock mede alsoo dien volgende/ de Heeren Staten van de respective Provincien / hoewel na conscientie gehouden ende verbonden/ de selve ware Gereformeerde Religie/ ende die alleen publijckelijck mede te handthouden ende te maintineren : evenwel nochtans daer door niet verstaen en konnen werden geabdiceert te hebben/ haer voorschreven Recht van Souverainiteyt ende dispositie over de Religie ende Kerckelijcke saken/ ten behoeven van de Generaliteyt. Alsoo oock soo een regael en souverayn Recht / niet stilswijgende ende sonder voorgaende behoorlijcke ende wettelijcke deliberatie ende consultatie / met alle de Leden van 't Landt en soude konnen / ofte mogen werden geabdiceert/ getransfereert ofte gemeen gemaeckt met anderen/ insonderheyt van de Provincie van Hollant en West-Vrieslant; die overmits hare groote ende menichte van Kercken ende Predicanten/ by soodanige abdicatie/ translatie ende communicatie meer soude verliesen als alle de andere Provincien/ende oversulcx oock. (In Godt wil) haer wel sal wachten daer in te consenteren/ ende haer selfs soo grootelijcx te prejudiceeren. Niet komende in consideratie het voorsz. aennemen van de Gereformeerde Religie over alle de Vereenichde Provincien : alsoo hare Ed: Mog: altijt hebben verstaen/ dat gelijck sy de voorschreven Gereformeerde Religie vrywillig / ende onbedwongen hadden aengenomen / dat oock alsoo sy de selve vrywillig ende onbedwongen/ vorder wilden conserveren. Ende gelijck sy de voornoemde Gereformeerde Religie niet alleen onderlinge gemeen hebben/ met der

nabu-

naburige Provincien hare Bontgenoten / maer met Engelandt/ Schotlant en verscheydene anderen Landen en quartieren in Duytslandt / Hongarien / Bohemen/ met de Euangelische Cantons van Switserlant/ met de Republijcke van Geneve/ met de Gereformeerde Kercken in Vranckrijck/ ende met meer andere Landen en Kercken van Europa/ professie doende van de selve Christelijcke Gereformeerde Religie: sonder nochtans de selve Rijcken Landen ofte Kercken/ daerom subject te zijn/ ofte te ontfangen/ofte oock over den selven eenige superioriteyt/ ofte eenig deel van superioriteyt in 't minste te willen ofte te konnen pretenderen. Dat oock alsoo van gelijcken de Vereenichde Provincien/ ter oorsaecke ende in consideratie van de voorsz. gemeenschap in de Religie/ in 't minsten yet sulcks over malkander en mogen pretenderen. Soo dat notoirlijken onderscheyt ende distinctie gemaeckt moet werden tusschen de Religie/ als de welcke de Landen gemeen hebben/ met alle andere gereformeerde Rijcken ende Landen; onaengesien oock eenige differenten soo van opinie in de Leere als van Kercken-ordre/ ende ceremonien; ende tusschen de dispositie over de Religie/ende Kerckelijcke personen ende saken: waer van de voorsz. Commissie by de Heeren Staten van Uytrecht aen Sijn Excellentie, Anno 1590. gegeven is sprecckende:dat is soodanige authoriteyt/ als alle andere Hooge Overheyden tot het beleyt van Kerckelijcke saecken competeert. Welcke dispositie ende authoriteyt niet gemeen en is onder den genen die de Religie gemeen hebben. Sulcx dat oock niet tegenstaende het Tractaet/ voortijts met de Koninginne van Engelandt gemaeckt/ mede brengende het maintinement van de Gereformeerde Religie/ die soo in Engelant als in dese Nederlanden wert geexerceert/ evenwel dese Landen niet en hebben aengenomen/ noch de Kercken-ordre/ nochte oock vele opinen in de Leere die in Engelandt sijn gerecipieert: soo verre isset van daer/ dat door soodanige gemeenschap van Religie/ eenige gemeenschap van het houden ende uyt-schrijven van Synodale Vergaderingen ofte andere deelen/ de Souverainiteyt over de Religie ende Kercke rakende/ soude sijn gecontraheert. Gelijck oock kennelijck is dat de Euangelische Cantons van Switserlant/ onaengesien hare politijcke/ onderlinge verbinteniffen ende eenigheyt in de Religie/ evenwel oock in den haren hebben behouden de vrije dispositie over de Kerckelijcke saecken: Soo oock te sien is in de geunieerde Euangelische Cheurfursten/Fursten Graven ende Steden van Duytslant: welcke als oock de voorsz. Cantons niet alleen over de geheele Kerckelijcke Regeeringe/ particuliere ordinantien hebben gemaeckt/ ende noch dagelijcks maecken: maer dat oock vele van de haren daerenboven uytgegeven hebben bysondere belijdenissen van haer geloof. Indien oock de beloften,aennemingen,ende Resolutien van de Gereformeerde Euangelische Religie, hier te Lande aengenomen te maintineren,

 ende

ende te defenderen, de Souverainiteyt/ ofte dispositie over de Religie gemeen soude maecken / als hier wordt gepresupponeert/ (ende van wegen de Generaliteyt soo 't schijnt/ nu wordt gesustineert) soo soude daer uyt oock moeten volgen / dat den Paltz-Graef / Landt-Graef ende andere Princen van Duytslant/ geene eygene dispositie in den haren/ souden hebben over de Religie: maer dat sy/ diesaengaende/ soo wel aen malkander als aen dese Landen souden zijn verbonden/ ende gehouden naer te komen in 't stuck van de Religie / 't gunt by de geunieerde in 't gemeen soude werden besloten. 't Welcke de hooghste ende Hoog-gemelte Cheurfursten ende Fursten / niet en souden willen toestaen/ ende de Heeren Staten Generael oock niet en soude voegen te sustineeren: Ende over sulcks oock ongerijmt, sulcks van wegen de Generaliteyt tegens de andere Provincien, hare Bondtgenoten te willen sustineren ende staende houden. Oock te willen presupponeeren/ dat het verscheyden gevoelen op 't stuck ende Leere van de Prædestinatie / hier te Lande nieuwigheyt soude zijn/ ende veranderinge in de Religie soude maecken/ is een notoir abuys: alsoo 't selve verscheyden gevoelen / al over veel hondert jaren in de Christenheyt ende van het beginne der aengenomen Reformatie / oock doorgaens onder de Gereformeerde Religions-verwanten is geweest/ende oock hier te Landen in verscheyden Kercken is geleert en gepredickt: sonder dat nochtans ten selven tijde / dat selve verstaen ofte gehouden is geweest voor nieuwigheyt/ ofte veranderinge in de Religie: ofte dat oock daer uyt eenige scheuringe in de Kercke is ontstaen: alsoo de ware Religie niet en bestaet in 't precijs aennemen van opinien/ van eenige particuliere Leeraers/ over het voorschreven stuck van de Prædestinatie ende den aenkleven van dien: (waer over vele Geleerde ende Godtsalige personen niet eenpaerlijcken hebben gevoelt) Maer wel in de poincten by de oude Christelijcke Kercke/ eendrachtelijcken uyt Godes woort aengenomen/ in de weeringe van de Pauselijcke Tyrannie/ Afgoderie/ ende superstitien ende voorts in de bevorderinge van de ongeveynsde Godtsaligheyt ende beternisse des levens. Waerom oock by het voorschreven Tractaet van Engelandt de Religie aldaer ende van dese Landen (onaengesien verscheyden differentele poincten) gehouden worden voor een end' de selve Religie. Tot een klaer teecken/ dat verscheydenheyt van eenige disputable poincten ende opinien/ als oock van ordre (die buyten twijfel in de Engelsche ende Nederlantsche Kercken / verscheyden zijn) nochtans geen verscheydene Religie en maeckt. Sonder dat oock de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslandt/ ofte oock de Regierders van de Steden, haer opt hebben verplicht tot maintienement van eene opinie / aengaende de voorsz. Prædestinatie ende aenkleven van dien / boven d'andere: ofte de censuren die eenige Kerckelijcke personen / ter oorsaecke van de selve verschillen/ voorgenomen

hebben.

hebben gehadt tegens hare mede-broeders / hebben konnen approberen : Maer altijt voor vast te houden / dat mits blijvende het fondament onser saligheyt / 't welck is Christus / het voorschreven verscheyden gevoelen / als andere disputen ende onwetenheden / soo in de Lidtmaten als Leeraers selve / by provisie konden ende behoorden getolereert ende verdragen te worden. Sonder dat oock de gemeene sorge van de Generaliteyt / tot conservatie van de Gereformeerde Religie / in 't afvorderen van den Eedt ende beloften, den Gouverneurs, Colonellen, Capiteynen ende Soldaten, de voorschreven Generaliteyt eenigsins recht ende authoriteyt is gevende van Superioriteyt / ofte van dispositie over de Religie ende Religions-saecken / als de selve woorden van de voorschreven pretense Sententie t'onrecht presupponeren. Alsoo niet eene Acte altoos bevonden / noch te betoont sal konnen worden / daer by de Generaliteyt tot sulcx van wegen de respective Provincien souden sijn geauthoriseert : ofte dat oock een eenig exempel by gebracht sal konnen worden / van dat de Staten Generael opt sulcks voor desen gesustineert ende weyniger getracht souden hebben / haer 't selve recht van superioriteyt toe te eygenen. Oock wesende seer impertinent ende ongerijmt / de comparatie / ofte allegatie / die genomen wordt van de veroverde Steden ende plaetsen by de Generaliteyt / geduerende den oorloge / belangende het aennemen en invoeren van de Gereformeerde Religie aldaer / (voor soo veel 't selve op de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt soude werden geappliceert) die Gode lof / niet en is verovert / nemaer (sonder roem gesprooken) naest Godt de principaelste oorsaecke is geweest van veroveringe ende reductie van de andere Provincien ende Steden : ende door wiens goet ende bloet de limiten van de Heeren Staten Generael / soo verre sijn geextendeert. 't Welck voorwaer haer seer qualijck soude werden geloont / indien sy daer door verstaen souden moeten werden subjecter gemaeckt te zijn / aen de voorschreven Generaliteyt / als te vooren ende over sulcks souden hare Ed: Mog: 't selve niet recht / houden voor ignominieus ende buyten reden. Zijnde t'eenemael kenneijck / dat de Steden die vrywillig afgeweecken / ofte anders door tumulte / confusie / ofte onachtsaemheyt van de Unie afgevallen zijn geweest / ende met gemeene kosten ende gewelt van Wapenen wederom sijn verovert ende gereduceert / by de H: H: Staten Generael / als ten tijde van de veroveringe over den selven meer rechts hebben / als over de mede reducerende Provincien / eenige wetten opgeleyt mogen worden : die men anderen by de Unie gebleven zijnde sonder groot ende notoir onrecht niet en soude mogen vergen / gelijck door verscheyden Articulen / capitilatien / aengegaen met de Steden van Nimwegen / Zutphen / Groningen en andere / klaerlijck kan blijcken. Ende over sulcx impertinent / en irrelevant / 't gene in de voorsz. pretense Sententie / voorts werdt geseyt:

Dat in alle tractaten van de overgegeven Steden bedongen is geweest, datse souden moeten aennemen de oeffeninge van de voorsz. Religie, die by de Bontgenooten alomme aengenomen was &c.

Dat hy Gevangen om te komen tot sijn quaet desseyn, hem onderstaen soude hebben met sijne compliceu, den staet der policie mede te perturbeeren &c. Gelijck hier vooren met openbare leugenen/ ende calumnien sijn Ed: geimputeert ende te laste geleyt is/ van den stant der Religie te hebben willen perturberen/ om alsoo daer mede den inhoudt van hare quade ende onrechtvaerdige sententie eenig schijn/ ende couleur te geven; soo en ontsien oock sijne bittere partijen alhier niet sijn Ed: wederom valschelijck op te dichten/ ende te culperen dat hy met sijne complicen (noemde alsoo de beste Patriotten/ ende getrouste lief-hebbers/ ende voorstanders van de gemeene liberteyt ende vryheyt van 't Vaderlant) mede den stant der Policie getracht souden hebben te perturberen. Doch te vergeefs/ alsoo alle sijne woorden/ actien/ daden ende wercken notoirlijck anders uyt-wijsen en te kennen geven: dat de eygen conscientie van sijne partije haer selfs anders overtuicht; ende dat sy selfs die gene zijn van den welcken met recht geseyt mach werden 't gene/ waer mede sy sijn Ed: ende andere voorschreven goede Patriotten ende lief-hebbers van 't Vaderlant wel vermetelijck ende onbeschaemdelijck t'onrecht poogen te bekladden; doende als den Wolf/ drinckende boven uyt te Rijvieren ebenwel het Lam onder ofte beneden de Rijviere drinckende accuseerde ende beschuldigde/ van het water ende sijn dranck getroubleert te hebben. Seggende voorts.

Dat sijn Ed: met de selve sijne complicen, mede gepoocht souden hebben de Regeringe van den Lande in disordre, en confusie te brengen tot nadeel van den welstant der selver Landen. Maer wie sal dese soodanige openbare calumnien ende versierde leugenen voor waerheyt konnen aennemen/ ende gelooven van sijn Ed: ende andere soodanige personen/ wesende notoirlijck van de outste/ getrouste/ manhaftichste ende beste Patriotten/ als oock de notabelste/ treffelijckste/ ervarenste/ rijckste/ ende gequalificeerste personen van den Lande, die ende haren ouders/ van de beginne van den oorloge tot noch toe onwedersprekelijcke preuven van getrouwigheyt den Lande bewesen hebben/ ende alle uyterste devoir/ sorge/ vlijt ende neerstigheyt aengewent/ ende haer goet noch bloet niet gespaert en hebben tot conservatie van de selven Staet ende Regieringe/ ende door wiens toedoen/ wijsen raet/ ende daet/ hulp ende goet beleyt/ de voorsz. Landen ende Regeringe tot noch toe (met Godts hulpe) in soo goede poincten gebracht ende gehouden zijn geweest/ ende na so lanckduerigen beswaerlijcken ende bloedige oorlog/ gekomen in so loflijke reputatie/ ontsach/ credijt ende

respect/

respect/ niet alleen binnen de vereenigde Landen/ ende by de naburige Koningen/Princen/Churfursten/Heeren ende Republijcken: maer oock by den genen die verre van dese Landen gelegen ende geseten zijn. Ja dat oock selfs mede by den Spaensgesinden/ ende hare adherenten aen de vordere continuatie en behoudenisse van den selven loffelijcken staet ende Regieringe buyten confusie ende disordre/ oock t'eenemael haer welvaren was hangende: alsoo uyt de confusie ende desordre/ haer niet en stont te verwachten dan verlies van haer goet ende middelen/ eere reputatie/ naem ende faem/ diensten/ Staten ende Officien/ ende in somma hare uyterste ruine en bederffenisse. Ende hoe sorchvuldig ende bekommert syn Edelh: oock doorgaens altijdt is geweest voor de conservatie van de voorsz. stant ende Regeringe/ tot voor-kominge van alle confusie ende disordre/ ende behoudinge van de Hoogheyt Vry-ende-Gerechtigheyt van den Lande/ heeft doorgaens volkomelijck/ ende genoechsaem gebleecken uyt sijne vele ende menigvuldige trouhertige waerschouwingen ende vermaningen aen de Heeren Staten van Hollandt/ van tijdt tot tijdt gedaen: ende namentlijck uyt sijne schriftelijcke Remonstrantie waerschouwinge ende vermaninge/ noch lest weynig tijdt voor sijne droevige schadelijcke ende beklagelijcke apprehensie/ in de Vergaderinge van hare Ed: Mog: overmits sijne indispositie de selve in persoon niet konnende by wesen ende assisteren toegesonden/ ende doen overleveren. Onder anderen daer in hare Ed: Mo: noch voor 't leste seer getrouwelijck op 't alderhoogste waerschouwende/ vermanende/ versoeckende/ende biddende/ om hare voorsz. oude ende door den verleedenen oorloog vernieuwde/gerepareerde en met soo veel bloets/ goets/ arbeyt ende moeyten bevestichde Vry-ende-Gerechtigheyt te mogen blijven behouden; aen allen zijden te willen afleggen alle ombragien jalousien/ nadencken ende wantrouwen/ alle geconcipieerde bitterheyden/ passien haet ende wraecke ende vergetende het gepasseerde (soo veel eenigsins ende sonder merckelijcke prejudicie geschien kan) in plaetse van dien te willen aentrecken ende haer selven wapenen met onderlinge eenigheyt Christelijcke liefde/ ende broederlijcke vertrouwelijckheyt: ende over sulcks haer oock te willen reguleeren volgens de goede/ wijse/ oprechte ende trouhertige/ haer daer toe streckende by vele lief-hebbers des Vaderlants/ soo van hare Ed: Mo: Vergaderinge/als andere so publijck als particulierlijk gedane/ nodige vermaningen en dienstig tot behoudenisse van 't gene daerom van ouden en van onse tijden soo veel gedaen en geleden was/ende de eenige middelen om den Spaenschen Raed/ gewelt ende meneen te wederstaen: staende anders te bevreesen/ alles verlooren te sullen gaen. Soo dat alle sijne actien doorgaens/ende ten uyt-eynde toe/soo ter Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ als by de Heeren Gecommitteerde Raden/ ende oock by

de

voor desen gesonden geintituleert, Consideratien, Argumenten ende redenen, of de dispositie over de Religie elcke Provincie apart is competerende. Wel is waer/ na dat langen tijdt de Wapenen waren gevoert tot voorstant van Privilegien/ Vry- ende Gerechtigheyt van den Lande/ ende conscientie; oock selfs eenen ruimen tijt na het besluyt ende aennemen van de voorschreven Unie van Uytrecht/ Godt almachtig eyndelijck de geunieerde Landen heeft gesegent met het vrywillig aennemen/ sonder eenigen dwanck ofte overstemminge van de Christelijcke Evangelische Religie: sulcks de selve na Godes woort van de Afgoderie/ Tyrannyen/ ende erreuren van het Pausdom is gereformeert. Dat oock mede alle Hooge Overheyden eens gekomen zijnde tot kennisse van de ware Christelijcke Gereformeerde Religie/ in conscientie gehouden zijn/ de selve Religie met alle mogelijcke middelen te handt-houden ende te maintineren/ gelijck dat selve plaetse heeft in regardt van alle Koningen/ Princen ende Potentaten/ groote ende kleyne Republijcken/ de voorschreven Gereformeerde Religie aengenomen hebbende/ die nochtans daerom niet en souden willen bekennen aen eenige andere der selver Koningen/ Princen/ Potentaten/ ofte Republijcken/ diesaengaende verbonden te zijn/ ofte haer souverain recht ende dispositie over de Religie ende Kerckelijcke saecken in haer Landt geabdiceert te hebben. Dat oock mede also dien volgende/ de Heeren Staten van de respective Provincien/ hoewel na conscientie gehouden ende verbonden/ de selve ware Gereformeerde Religie/ ende die alleen publijckelijck mede te handthouden ende te maintineren: evenwel nochtans daer door niet verstaen en konnen werden geabdiceert te hebben/ haer voorschreven Recht van Souverainiteyt ende dispositie over de Religie ende Kerckelijcke saken/ ten behoeven van de Generaliteyt. Alsoo oock soo een regael en souverayn Recht/ niet stilswijgende ende sonder voorgaende behoorlijcke ende wettelijcke deliberatie ende consultatie/ met alle de Leden van 't Landt en soude konnen/ ofte mogen werden geabdiceert/ getransfereert ofte gemeen gemaeckt met anderen/ insonderheyt van de Provincie van Hollant en West-Vrieslant; die overmits hare groote ende menichte van Kercken ende Predicanten/ by soodanige abdicatie/ translatie ende communicatie meer soude verliesen als alle de andere Provincien/ende oversulcx oock. (In Godt wil) haer wel sal wachten daer in te consenteren/ ende haer selfs soo grootelijcx te prejudiceeren. Niet komende in consideratie het voorsz. aennemen van de Gereformeerde Religie over alle de Vereenichde Provincien: alsoo hare Ed: Mog: altijt hebben verstaen/ dat gelijck sy de voorschreven Gereformeerde Religie vrywillig/ ende onbedwongen hadden aengenomen/ dat oock alsoo sy de selve vrywillig ende onbedwongen/ voorder wilden conserveren. Ende gelijck sy de voornoemde Gereformeerde Religie niet alleen onderlinge gemeen hebben/ met de

natie-

naburige Provincien hare Bontgenoten / maer met Engelandt/ Schotlant en verscheydene anderen Landen en quartieren in Duytslandt / Hongarien / Bohemen/ met de Evangelische Cantons van Switserlant/ met de Republijcke van Geneve/ met de Gereformeerde Kercken in Vranckrijck/ ende met meer andere Landen en Kercken van Europa/ professie doende van de selve Christelijcke Gereformeerde Religie : sonder nochtans de selve Rijcken Landen ofte Kercken / daerom subject te zijn/ ofte te ontfangen/ofte oock over den selven eenige superioriteyt / ofte eenig deel van superioriteyt in 't minste te willen ofte te konnen pretenderen. Dat oock alsoo van gelijcken de Vereenichde Provincien/ ter oorsaecke ende in consideratie van de voorsz. gemeenschap in de Religie/ in 't minsten yet sulcks over malkander en mogen pretenderen. Soo dat notoirlijken onderscheyt ende distinctie gemaeckt moet werden tusschen de Religie / als de welcke de Landen gemeen hebben / met alle andere gereformeerde Rijcken ende Landen; onaengesien oock eenige differenten soo van opinie in de Leere als van Kercken-ordre/ ende ceremonien ; ende tusschen de dispositie over de Religie/ende Kerckelijcke personen ende saken : waer van de voorsz. Commissie by de Heeren Staten van Uytrecht aen Sijn Excellentie, Anno 1590. gegeven is sprecckende: dat is soodanige authoriteyt / als alle andere Hooge Overheyden tot het beleyt van Kerckelijcke saecken competeert. Welcke dispositie ende authoriteyt niet gemeen en is onder den genen die de Religie gemeen hebben. Sulcx dat oock niet tegenstaende het Tractaet/ voortijts met de Koninginne van Engelandt gemaeckt / mede brengende het maintinement van de Gereformeerde Religie/ die soo in Engelant als in dese Nederlanden wert geexerceert / evenwel dese Landen niet en hebben aengenomen / noch de Kercken-ordre/ nochte oock vele opinen in de Leere die in Engelandt sijn gerecipieert : soo verre isset van daer/ dat door soodanige gemeenschap van Religie / eenige gemeenschap van het houden ende uyt-schrijven van Synodale Vergaderingen ofte andere deelen/ de Souverainiteyt over de Religie ende Kercke rakende/ soude sijn gecontraheert. Gelijck oock kennelijck is dat de Evangelische Cantons van Switserlant / onaengesien hare politijcke / onderlinge verbintenissen ende eenigheyt in de Religie/ evenwel oock in den haren hebben behouden de vrije dispositie over de Kerckelijcke saecken : Soo oock te sien is in de geunieerde Evangelische Cheurfursten/ Fursten Graven ende Steden van Duytslant : welcke als oock de voorsz. Cantons niet alleen over de geheele Kerckelijcke Regeeringe / particuliere ordinantien hebben gemaeckt/ ende noch dagelijcks maecken : maer dat oock vele van de haren daerenboven uytgegeven hebben bysondere belijdenissen van haer geloof. Indien oock de beloften, aennemingen, ende Resolutien van de Gereformeerde Evangelische Religie, hier te Lande aengenomen te maintineren,

[illegible] Vergaderinge de selve Gedeputeerden van de acht Steden, eerst onder malkander gecomplotteert hebben, om sinistre poincten, soo nu ende dan in deliberatie gebracht, in eene conclusie te doen arresteren, by gevangen sulcks selfs ingestelt soude hebben de scherpe resolutie van den 4. Augusti 1617. ende doen arresteren, in weder-wille van vele machtige Leden van de Vergaderinge, &c. Belangende dese Resolutie / de selve is wel behoorlijck ende wettelijck ingestelt / genomen ende gearresteert: Ende verstaen salutair / hooch noodich ende gansch dienstich voor de conservatie en behoudenisse van den Staet van den Lande; en niet scherper (als nochtans hier wert geseyt) dan 't behoorde tegens Usurpateurs ende Violateurs van de voorschreve Hoogheyt / Previlegien / Vry ende Gerechtigheden van de Lande. Als volkomentlijck gededuceert ende vertoont is in de Christelijcke Justificatie van de selve Resolutie / by ofte van wegen hare Ed: Mog: voor desen ingestelt / ende naderhandt openlijck in den druck uytgekomen; met alle beschept ende bewijs / tot verificatie van de inhouden van dien behoorende; alsoo oock klaerlijck kan blijcken uyt verscheyden poincten / van beschrijvingen ende Recessen van de dachvaert / van tijdt tot tijdt over-gesonden aen den Heeren / Edelen ende Steden: Dat de inhouden van de selve Resolutie van den 4. Augusti / niet by complot van acht Steden / als t'onrecht hier wert geseyt / eerst in deliberatie is gebracht: Maer by de E: M: Gecommitteerde Raden als ordinaris ende gebruyckelijck in substantie / in de voorschreve poincten van beschrijvinge ende Recessen gestelt / ende overgesonden is geweest: om daer op elck in den haren te delibereren / resolveren / ende hare Gedeputeerden in den Hage ter dachvaert te willen seynden / met behoorlijcke last: ende na dat daer op ter voorsz. Vergaderinge van de E: M: Staten tot meer ende verscheyden reysen / soo nu / soo dan / op het een ende 't ander poinct van dien / niet alleen gedelibereert (als de partye van syn Ed: hier selfs oock bekennen) maer oock Staets-gewijse geresolveert was geweest: ende evenwel nochtans de selve Resolutien door Factien / ende Contremijnen van eenige weynige Steden / ofte der selver Gedeputeerden niet behoorlijck en wierden waergenomen ende geexecuteert: tot groote ende merckelijcke prejudicie / verkleyninge ende verswackinge van 't Recht ende authoriteyt van den Lande ende Regeringe. Waer door men alsoo was wijckende van een van de principale ende fundamentele poincten van de Regeringe mede brengende / dat de Resolutien by de Heeren Ed: ende meeste Steden ter Vergaderinge van de E: M: Staten van Hollant ende West-Vrieslandt genomen ende besloten / gehouden moeten werden voor vast / bondig ende van kracht en waerde: als de welcke na het oude gebruyck van dese Landen het Recht hebben / omme Staets-gewijse te resolveren / ende de selve hare Resolutien / als Resolutien van

de

de Heeren Staten te doen obedieren / conform de algemeene Rechten ende het gebruyck van alle goede Politie: mede brengende dat het meerder gedeelte van den Landen / het recht heeft om het lichaem te representeren / sulcks oock de ordre van 't jaer 1581. op de besoignen van de selve Vergaderinge van Hollandt expresselijck mede brengt. Over sulcks eyndelijck ende ten langen lesten / ende na lange patientie op het aenhouden ende instantie van de Heeren Edelen ende de meeste Leden van de Vergaderinge / door expresse last ende begeeren van hare respective principalen (siende dat men t'elcken / Vergaderinge op Vergaderinge was blijven haperende / dat wel vierde geresolveert / ende even wel nochtans de Vergaderinge t'elcken vruchteloos / ende sonder effect van de genoemen Resolutie was scheydende / niet alleen tot groote verswackinge / ende verminderinge van de voorschreven authoriteyt van den Heeren Staten : maer oock tot groote ende excessive kosten van den Lande ende Steden / ende oock niet sonder groote opspraecke van de Gemeente) alle de selve poincten in de voorschreven Resolutie van den 4. Augusti verhaelt te samen ende te gelijck / wederom inde voorsz. Vergaderinge van de Heeren Staten voorgedragen zijn geweest / geresumeert / daer op gedelibereert / omvrage gedaen / ende by pluraliteyt van stemmen van veere de meeste Leden van de Vergaderinge / Staets-gewijse wettelijck geresolveert ende geconcludeert is ; ende voorts goet gevonden / niet alleen by de meeste stemmen van de presenten; maer oock selfs by de meeste stemmen van alle de Leden van de Vergaderinge / dat alle de voorschreven poincten by geschrifte t'samen gebrocht / geresumeert / ende voor Resolutie gehouden ende geeffectueert souden werden. Ende al hoe wel over sulcx volgens de voorschreven ordre ende het out recht / ende gebruyck van de selve Vergaderinge soodanige Resolutie behoorlijck ende wettelijck genomen / met geene reden / noch fondament en konde / noch behoort hadde voorder gequereleert / noch gedisputeert te werden ; even wel nochtans de voorschrevene verre de minste Steden ende Leden / selfs / ende door toe-doen ende instigatie van anderen / haer niet en hadde ontsien daer tegen te stellen ende te formaliseeren / onder pretext dat sy daer in mede niet en hadden bewillicht : hoe wel sy nochtans selfs voor desen menighmael in saecken van gelijcke / ende meerder importantie andere Steden / hare mede Leden Bontgenoten hadden helpen overstemmen / ende ook overstemminge tegens haer plaetse hadden laten hebben : ende oock mede na de voorschreven onwettelijcke ende extraordinaris alteratie / ende veranderinge van de Regenten in desen Lande ende Steden / ende herstellinge van andere in haer plaetsen / alomme by Sijn Excellentie gedaen / na sijn goet duncken ende wel gevallen met gewapender handt / tegens de Privilegien / Hant-vesting / Vry-ende-Gerechtigheyt van de Lande ende Steden / ter voorschreven Vergaderinge van Staten beginnende te

prevaleren/ met de meeste stemmen / als doen de voorschreven ordre/ oude manieren ende gebruyck van doen / terstont wel hebben weten te allegeren/ ende te practiseeren; om by pluraliteyt van stemmen te concluderen tegens de andere/ hare Bontgenoten / ende mede-Leden van de Vergaderinge ; van de welcke ende in welcker saecken sy te vooren nochtans geen overstemminge en hadden willen toe-staen/ nochte lyden.

By welcke Resolutie de bevelen van de ordinaris Iustitie, tegens haer pretens voornemen verleent verklaert werden voor nul, ende van onwaerden.

Ende dat selve wel ten rechte/ ende met fondament ende reden / als volkomelijck vertoont / ende bewesen wert in de voorsz. Iustificatie van de 4. Augusti. Aengesien oock notoir ende kennelijck is (alsoo tot perfectie ende volmaecktheyt/ niet alleen van een Souveraine; maer oock van een Subalterne Regeringe gerequireert wordt / niet alleen Iurisdictie; maer oock Imperium, macht ende bevel wesende van de Iurisdictie geseparecrt) dat de Steden van Hollant ende West-Vrieslandt van oudts / altijdts geweest zijn seer vrye ende geprivilegieerde Steden/ende oock noch tegenwoordig zijn/ uyt welcker gedeelten de Souverainiteyt van de Regeringe der selver Landen bestaet ; de welcke gelijck sy haer Iurisdictie ordinaris exerceren door Schepenen / alsoo oock van gelijcken hare Imperium ende bevelen exerceren door Burgemeesters als wesende Magistraten hebbende Imperium , macht ende bevel : die in saecken van importantie oock gewoon sijn daer op te verstaen de goede meninge van de geheelen Raet ofte Vroetschap, waer door de selve Steden geregeert werden. By den welcken oock al voor den Oorloge/ ende van allen ouden tijden / de macht/recht/ ende possessie is geweest, om het Poorterschap yemant te gunnen ofte weygeren / om yemant in de Steden te ontfangen/ of de Stadt te ontseggen/ om eenige persoonen uyt het eene quartier van de Stadt / in het ander om reden wil te doen Logeren / ende andere meer diergelijcke Acten te plegen/ dienstig tot onderhoudinge van de ruste / vrede eenigheyt ende goede Policie binnen hare Steden/ ende onder hare Gemeenten. Wesende op 't selve Recht oock gefondeert de Missiven by mijn Heer de Prince van Oraignen , Hoog Lof: Me: soo in May / als in Iunio 1584. aen de Magistraten ende Regeerders van de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt geschreven: daer by sy vermaent zijn/ om alle suspecte persoonen/uyt hare Steden te doen vertrecken/ volgens de wettelijcke authoriteyt/ ende last haer ampts wegen competerende ; ende by verscheyden Resolutie van de H: Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt over de twintig ende dertig jaren geconfirmeert: klaerlijcken daer in stellende/ ende presupponerende dat het selve Recht den Steden is competerende / om niet by forme van vonnisse/maer bevel geexecreert ende gebruyckt te werden. Ordonnerende over sulcks/ oock expresselijck de Burgemeesters

van.

van de Steden soodanig voorsz. suspecte onrustige persoonen / die sy in hare conscientie / ondienstig souden achten voor de Regeringe van haren Staet ende Gemeente / sonder eenige figure ofte forme van Proces / uyt hare Steden te doen vertrecken : met verklaringe dat 't gene des aengaende by den selven soude werden gedaen / volkomen effect soude sorteren; niet tegenstaende eenige contradictien, oppositie / ofte appellatie / met dien verstande / dat indien hem yemant over het gebruycken van soodanige authoriteyt soude willen beklagen / hem niet en soude hebben te addresseeren aen 't Collegie van de ordinaris Justitie: maer alleen aen de H: H: Staten. Sulcx dat de Resolutien by de Regenten van de Steden diesaengaende genomen / haer effect soude sorteren / tot dat by de Staten anders soude zijn geordonneert. Ende alhoewel neffens 't selve Recht van Imperium macht ende bevel / den Steden oock mede is competerende 't voorschreven Recht van ordinaris Jurisdictie / ende Judicature van Schepenen / waer van ordinaris mach werden geprovoceert : Dat nochtans evenwel oock eenige saecken ende materien de provocatie mede niet zijn onderworpen / ende oock eenige specialijck daer van zijn geeximeert : overmits d'experientie ende ervarentheyt heeft geleert / dat uyt de Provocatie der selver merckelijcke inconvenienten ontstonden / principalijcken ende insonderheyt in materie van Policie / ende extraordinaris criminele saecken. Soo dat oock by de Instructie van den Hoogen Rade Articulo 101. wel expressselijck gecaveert / ende gestatueert is / dat geene provisien van Appel / ofte reformatie tegens sententie in de voorsz. saecken ende materie van Policie gegeven / verleent en sullen mogen worden : gelijck by de voorsz. voorgaende Resolutien van hare Ed: Mog: oock verstaen ende geresolveert is / dat by de Collegien van Justitie / geene provisien verleent en sullen mogen werden / op 't versoeck van eenige personen tegens den welcken extraordinaris criminelijck is geprocedeert : Maer dat de selve gewesen vonnissen tegen de gecondemneerdens souden werden geexecuteert / sonder eenig resort ofte provocatie toe te laten; ende by ordonnantie ende Resolutie van de jare 1591. is geordonneert dat by de Collegien van Justitien / Hoogen ende Provincialen Rade / geene provisien van Justitie / tegens de Steden soude werden verleent / sonder al voren de Requesten van partye aen de de Steden overgesonden te hebben / op peyne van nulliteyt : ende dat niemant gehouden en soude wesen de selve provisien te obedieren ofte daer op in rechte te compareren : gelijck oock mede de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant met den Heere Prince van Oraignen, Ho: Memor: terstont na het redressement van den Provincialen Raet in Hollant (overmits de selve Raden een ofte twee uytgesondert in de beswaerlijcke tijden ende begintsel van de Oorloge / de partye van de libertey ende gemeene vryheyt hadden verlaten / soo wel by de Unie gemaeckt met de Staten

 van

van Zeelandt / in den jare 76. als by de Commissie gegeven aen sijne wel-Geboren Excellentie in den jare 1575. wel expresselijck geordonneert hebben / dat de selve Raden geene provisien souden mogen verleenen tegens de Resolutien van hare Ed: Mog: waer na de wel-Gemelde Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / de Instructie van de voorsz. Provincialen Rade / oock hebben verandert ende geampliëert; soo als sy voor den dienst van den Lande oorbaerlijck gehouden. Ende daer na oock in plaetse van den Raedt van Mechelen geërigeert hebbende den Raedt van Appel in Hollandt / op seeckere Instructie, ende daer na met bewilliginge van de Staten van Zeelant geampliëert / met expresse ordre / dat die van de selven Rade haer reguleeren souden na de ordonnantie ende Resolutien van de Staten van de respective voorsz. Provincien. Ende alsoo alle desen niet tegenstaende de Raden van den Hoogen ende Provincialen Raden / niet blijvende in terminis van hare beroupinge; maer excederende de limiten van hare Commissie ende Instructie / ende als t'eenemael kennelijck waernemende den schadelijcken cours / by eenige Steden in desen turbulenten tijt (Godt betert) gehouden tegens de authoriteyt van de Vergaderinge van de H: M: Staten van Hollant en West-Vrieslant / haer niet en hadden ontsien te bemoeyen met verscheyden saecken / haer resort ende judicature niet rakende / ofte aengaende / ende niet alleen verscheyden provisien ende Mandementen te verleenen tegens de Gerechtigheyt / Privilegien ende bekende costuymen van de Steden / die men voor desen eenpaerlijcken soude hebben [illegible] / als nadeelig de wettelijcke Regeringe van dese Landen ende Steden / ende strijdende met den inhouden van de Unie: Maer hebben dien haer oock verwoordert / niet tegenstaende het versoeck en de Remonstrantien van hare Gerechtigheyt / oudt gebruyck / ende immemoriale possessie; contrarie de expresse Ordinantie / Resolutien ende bevelen van de Heeren Staten / om in de voorsz. saecke te supersederen / evenwel nochtans in de voorsz. saecken voorts te procederen tot Sententie, in vilipendie en groote kleynachtinge van de bevelen van de H: M: Staten / hare Souveraine Overheyt / ende verswackinge van de authoriteyt van de Magistraten van de Steden / stijvende ende animerende; met de selve hare sodanige Mandamenten ende procedueren de voorsz. onrustige ende overhoorige personen / in plaetse dat sy behoort hadden de selve te onderrechten van haer ongelijck / ende gerenvoyeert te hebben aen hare respective Magistraten / om van selven met behoorlijcke reverentie en schult-bekenninge / oock afstandt van haren schadelijcken ende onbehoorlijcken cours te bejegenen. Soo ist oock dat hare Ed: Mog: alle de voorschreven sodanige Mandamenten / bevelen / ende procedueren van de voornoemde Raden / om redenen hier voren verhaelt / oock wel ende te recht verklaert hebben / by de voorsz. hare rechtmatige Resolutie van den 4. Augusti voor nul ende

van

van [illegible] waerde / sonder [illegible] gehouden te zijn de selve te ende-
dieren / ofte hem na den selven houden [illegible] eenighsins te reguleren.

De Magistraten opgeworpen [illegible], om haer selven te stercken met nieuw geworven Chrijgs-volck in haren besonderen ende particulieren Eedt, buyten den Eedt van de gemeene Bontgenooten. Onder de Vry-ende-Gerechtigheden van de Souverainiteyt van Hollandt ende West-Vrieslandt/ als oock van de andere nabuyrige Vereenichde Landen / is notoirlijck mede begrepen 't Recht / om haer selven niet alleen tegens uytheemsche gewelt ; maer oock tegens inlandtsche beroerten/ tumulten/ muyteryen ende populaire Factien behoorlijck te versien/ ende te verseeckeren/ sonder dat de selve Gerechtigheyt de respective Provincien door het maecken van onderlinge tractaten / ende de Unie van Uytrecht / ofte anders eenichsins is benomen. Alsoo de selve Unie (langen tijdt na dat de Provincien van Hollant ende West-Vrieslant/ als oock van Zeelandt/ op haer eygen authoriteyt/ende met de macht ende middelen die haer Godt almachtig hadde verleent / sonder hulpe van anderen / hare Vryheyt door wapenen ende haer goet ende bloet hadden verseeckert) ten dien eynde is aengegaen / op dat 't gunt elcke Provincie by haer selven vermocht te doen/ door gemeene hulpe ende bystant te beter soude werden geeffectueert. Sulcks dat de Provincien voldoende aen hare Bondtgenooten/ 't gunt de Unie medebrengt/ daerenboven de vryheyt hebben / om tot haer eygene ende particuliere verseeckertheyt / alle noodige middelen aen te wenden/ als de selve vryheyt/ ende soo notabel gedeelte van hare Souverainiteyt niet hebbende geabdicieert: Maer onder andere hare Vry-ende-Gerechtigheden gereserveert : tot conservatie van welcke oock d'eene Provincie d'andere schuldich ende gehouden is te maintineren/ te beschutten en te beschermen tegens allen ende een yder/ wie ende hoedanich die oock soude mogen wesen/ die hen daer in eenig dadelijck inbreuck soude willen doen/ volgens het eerste Articul van de voorsz. Unie. Ende daerom is oock dat by de instructie van den Raedt van Staten (waer op alle Leden van den selven Raedt gewoon zijn haren Eedt te doen) wel klaerlijck is geexprimeert / dat de Staten van de Provincien daer mede niet en verstaen te abdicieren het Recht / ende de macht/ om soo veel hun aengaet by tijde van noot/ ofte de saecke van den Lande sulcx vereysschende selfs ordre te stellen / tot dienste van den Lande/ oock in saken gestelt zijnde/ tot dispositie van den Raedt. 't Welck voorsz. oock niet alleen de Provincie ; maer oock selfs de Steden van de selve Provincie van Hollandt ende West-Vrieslant apart ende bysonder van oudts/ ende by tijden van de Graven hebben gehadt ende gebruyckt : ende na de aenneminge van de wapenen / voor de gemeene ende particuliere Vryheyden/ Privilegien ende Gerechtigheden/ oock hebben behouden ende onderhouden/ sonder eenige contradictie; ofte dat oock daer uyt ofte ter saecken van dien / oyt eenige swarigheyt is geresen/

selfs

van Zeelandt / in den jare 76. als by de Commissie/ gegeven aen syn wel-Gemelte Excellentie in den jare 1575. wel expresselijck geordonneert hebben / dat de selve Raden geene provisien souden mogen verleenen tegens de Resolutien van hare Ed: Mog: waer na de wel-Gemelde Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/de Instructie van de voorsz. Provincialen Rade / oock hebben verandert ende geampliëert; sulcks sy voor den dienst van den Lande oorbaer hebben gevonden. Ende daer na oock in plaetse van den Raedt van Mechelen geërigeert hebbende den Raedt van Appel in Hollandt / op seeckere Instructie; ende daer na met bewilliginge van de Staten van Zeelant geampliëert/ met expresse ordre/ dat die van de selven Rade haer reguleren souden na de ordinantie ende Resolutien van de Staten van de respective voorsz. Provincien. Ende alsoo alle desen niet tegenstaende de Raden van den hoogen ende Provincialen Raden/ niet blijvende in terminis van hare beroupinge; maer excederende de limiten van hare Commissie ende Instructie/ ende als t'eenemael kennelijck waernemende den schadelijcken cours / by eenige Steden in desen turbelenten tijt (Godt betert) gehouden tegens de authoriteyt van de Vergaderinge van de H: H: Staten van Hollant en West-Vrieslant/ haer niet en hadden ontsien te bemoeyen met verscheyden saecken/ haer ressort ende judicature niet rakende/ ofte aengaende/ ende niet alleen verscheyden provisien ende Mandementen te verleenen tegens de Gerechtigheyt / Privilegien ende bekende costuymen van de Steden/ die men voor desen eenpaerlijcken soude hebben weder-sprooken/ als nadeelig de wettelijcke Regeringe van dese Landen ende Steden/ ende strijdende met den inhouden van de Unie : Maer boven dien haer oock vervorderden/ niet tegenstaende het vertooch ende Remonstrantien van hare Gerechtigheyt/ oudt gebruyck/ ende immemoriale possessie; contrarie de expresse Ordinantie / Resolutien ende bevelen van de Heeren Staten/ om in de voorsz. saecke te supercederen/ evenwel nochtans in de voorsz. saecken voorts te procederen tot Sententie, in vilipendie en groote kleynachtinge van de bevelen van de H: H: Staten/ hare Souveraine Overheyt/ ende verswackinge van de authoriteyt van de Magistraten van de Steden / stijvende ende animerende met de selve hare soodanige Mandamenten ende proceduren de voorsz. onrustige ende overhoorige personen / in plaetse dat sy behoort hadden de selve te onderrechten van haer ongelijck/ ende gerenvoyeert te hebben aen hare respective Magistraten/ om den selven met behoorlijcke reverentie en schult-bekenninge/ oock afstant van haren schadelijcken ende onbehoorlijcken cours te bejegenen. Soo ist oock dat hare Ed: Mog: alle de voorschreven soodanige Mandamenten/ bevelen / ende procedueren van de voorgaende Raden/ om redenen hier vooren verhaelt/ oock wel ende te recht verklaert hebben/ by de voorsz. hare rechtmatige Resolutie van den 4. Augusti voor nul ende

van

van [illegible] / sonder [illegible] te [illegible]dieren/ ofte hem na den inhouden van dien eenighsins te reguleren.

De Magistraten opgemaeckt, om haer selven te stercken met nieuw gewapent Chrijgs-volck in haren besonderen ende particulieren Eedt, buyten den Eedt van de gemeene Bontgenooten. Onder de Vry-ende-Gerechtigheden van de Souverainiteyt van Hollandt ende West-Vrieslandt/ als oock van de andere nabuyrige Vereenichde Landen / is notoirlijck mede begrepen 't Recht / om haer selven niet alleen tegens uytheemsche gewelt; maer oock tegens inlandtsche beroerten/ tumulten/ muyterijen ende populaire Factien behoorlijck te versien/ ende te verseeckeren/ sonder dat de selve Gerechtigheyt de respective Provincien door het maecken van onderlinge tractaten / ende de Unie van Uytrecht/ ofte anders eenichsins is benomen. Alsoo de selve Unie (langen tijdt na dat de Provincien van Hollant ende West-Vrieslant/ als oock van Zeelandt/ op haer eygen authoriteyt/ ende met de macht ende middelen die haer Godt almachtig hadde verleent / sonder hulpe van anderen / hare Vryheyt door wapenen ende haer goet ende bloet hadden verseeckert) ten dien eynde is aengegaen / op dat 't gunt elcke Provincie by haer selven vermocht te doen/ door gemeene hulpe ende bystant te beter soude werden geeffectueert. Sulcks dat de Provincien volboende aen hare Bondegenooten/ 't gunt de Unie medebrengt/ daeren-boven de vryheyt hebben / om tot haer eygene ende particuliere verseeckertheyt/ alle noodige middelen aen te wenden/ als de selve vryheyt/ ende soo notabel gedeelte van hare Souverainiteyt niet hebbende geabdicieert: Maer onder andere hare Vry-ende-Gerechtigheden gereserveert: tot conservatie van welcke oock d'eene Provincie d'andere schuldich ende gehouden is te mainteneren/ te beschutten en te beschermen tegens allen ende een yder/ wie ende hoedanich die oock soude mogen wesen/ die hen daer in eenig dadelijck inbreuck soude willen doen/ volgens het eerste Articul van de voorsz. Unie. Ende daerom is oock dat by de instructie van den Raedt van Staten (waer op alle Leden van den selven Raedt gewoon zijn haren Eedt te doen) wel klaerlijck is geexprimeert / dat de Staten van de Provincien daer mede niet en verstaen te abdicieren het Recht / ende de macht/ om soo veel hun aengaet by tijde van noot/ ofte de saecke van den Lande sulcx vereyschende/ selfs ordre te stellen / tot dienste van den Lande/ oock in saken gestelt zijnde/ tot dispositie van den Raedt. 't Welck voorsz. oock niet alleen de Provincie; maer oock selfs de Steden van de selve Provincie van Hollandt ende West-Vrieslant apart ende bysonder van oudts/ ende by tijden van de Graven hebben gehadt ende gebruyckt: ende na de aenneminge van de wapenen / voor de gemeene ende particuliere Vryheyden/ Privilegien ende Gerechtigheden/ oock hebben behouden ende onderhouden/ sonder eenige contradictie; ofte dat oock daer uyt ofte ter saecken van dien / oyt eenige swarigheyt is geresen/

selfs

selfs niet in de Steden/ daer hare Compagnien van de Generaliteyt waren leggende: alsoo den Eedt aen de Generaliteyt ende aen de Steden/ tegens den anderen niet en is strijdende/ maer seer wel accorderende. Aengesien de Compagnien/ in dienste zijnde van de Generaliteyt/ schuldig ende gehouden zijn/ soo de Regeerders van de Provincien als van de Steden/ waer in sy logeeren/ de hant te bieden/ende boven den Eedt die sy doen aen de Generaliteyt/ oock by specialen Eedt ten selven eynde mogen werden verplicht/ volgens het sevenste Articul van de Unie. Soo dat oock voor desen/ ende namentlijck in Julio 1618. eerst ter Vergaderinge van de H: H: Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt niet alleen by den Heeren Edelen ende de meeste Steden; maer selfs oock by de Steden/als Dordrecht/ Amsterdam/ Enckhuysen/ ende d'andere met haer mede-stemmende Steden; ende oock daer na van wegen de selve Provincien van Hollant ende West-Vrieslant in competenten getal ter Vergaderinge van de Generaliteyt/Staets-gewijse gecompareert geweest zijnde/is verstaen/ ende opentlijck/ rondelijck ende met seer goede/ bondige ende pertinente redenen gededuceert/ ende verklaert de selve Provincie ende Steden de voorschrevene authoriteyt/Vry-ende-Gerechtigheyt te competeeren. Waer uyt dan oock wel/ ende lichtelijck verstaen ende afgenomen kan werden/ dat de respective Provincien ende de Magistraten van de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt de voorsz. Waert-gelders aengenomen hebben/ sulcx wel ende rechtelijck hebben mogen doen/ ende oock daer toe uyt goede suffisante en pregnante oorsaecken ende redenen/ veroorsaeckt ende genoodsaeckt zijn geweest: consideratie ende reguard nemende alleen op de groote insolentien/dadelijckheden ende Factien/in de nabuyrige Steden ende plaetsen ontstaen ende geresen: als tot Oudewater/ tot Amstelдam/ in den Hage/tot Haerlem/ Delff/tot Heusden/ in den Briel/ ende op vele verscheydene andere plaetsen meer/ tot groote schandale/ blame en disreputatie voor den Staet van den Lande ende Regeringe. Soo dat niet alleen sijn Edelheyt; maer oock de Staten van Hollant ende West-Vrieslandt selfs noodig ende dienstig gevonden hebben de Steden te vermanen/ om op haer hoede te willen zijn/ ende om met alle mogelijcke middelen te letten op de conservatie van de publijcke authoriteyt/ waer in de ruste van 't Landt en van de Steden is bestaende/ende de verseeckertheyt van alle goede Burgers ende Ingesetenen/ tegens alle tumultien/ commotien/ plunderinge/ ende diergelijcke oppressien. Waer op oversulcx gevolgt is/ dat diversche Steden van Hollandt/ daer van oock eenige al voor de selve vermaninge ende resolutie/ uyt krachte van haer voorsz. Recht/ eenich volck begonnen hadden te lichten/ ende mits dien oock qualijck ende t'onrecht 't selve alhier sijn Edelheyt mede voor crimen wert geimputeert.

Een groot getal gewapent Chrijgs-volck. Aengaende dit pretens groot

groot-getal van Krijgs-volck/ 't welck hier soo seer werdt geexaggereert/ ende daer van soo groot beslach wordt gemaeckt/ sal in der daet niet bevonden worden/ voor noch na meer geweest te zijn/ door alle de Steden van Hollandt ende West-Vrieslant als twaelf ofte upterlijck vijftien/ ofte 1600. Man tot haer noodelijcke verseeckeringe/ ende afweringe van de voorsz. dadelijckheden/ eygentlijck aengenomen. Ende niet om soo men oock valschelijck tegen de waerheyt ende buyten alle apparentie niet en hadde ontsien/ in seeckere fameuse Libellen uyt te stropen/ dat de selve gelicht ende aengenomen waren/ om die van de opinie van de Contra-Remonstranten te opprimeeren/ ofte te trabaileeren; ofte om eenige pretense ende imaginaire leugen te versterken/ tot nadeel ende ruyne van de Gereformeerde Religie/ ende vernielinge van de authoriteyt van Sijn Excellentie. Want wat apparentie heeft het dat men sulcks met de voorschreven twael ofte sestien hondert Man/ eenichsins soude hebben gedacht/ ofte voorgenomen te doen tegens soo grooten macht van Ruyteren/ ende Knechten van 't Landt/ daer over Sijn Excellentie was commanderende/ en die hy aen sijn handt hadde. Ende dat men soude meenen dat men de selve des noot mede soude hebben mogen employeren tegen de Generaliteyt/ ende Sijn Excellentie niet blijvende in terminis van de Unie/ sijne commissie ende instructie/ maer willende usurperen op de Hoogheyt/ Vry-ende-Gerechtigheden van de Provincien/ Steden ende Ingesetenen van dien/ voor de conservatie ende behoudenisse van de welcke soo veel goets ende bloets is gewaegt: dat waer een groote misslach ende abuys. Want of sulcks by Ducq d'Alba, ofte een ander gedaen/ ende te wege gebracht werdt/ komt vast op een uyt: ende volgens den text van 't voorsz. Articul van de Unie/ de Provincien niet alleen niet en vermogen malkander eenig hinder/ letsel/ ofte inbreuck te doen op malkanders Vry-ende-Gerechtigheden/ maer oock gehouden zijn de selve te helpen handthouden/ beschutten ende beschermen/ tegens allen ende yegelijck/ wie ende hoedanig die oock soude mogen wesen/ die hen daer in eenig dadelijck inbreuck soude willen doen: ende Sijn Excellentie als Gouverneur oock gehouden is/ volgens sijne commissie ende instructie/ de selve Vry-ende-Gerechtigheden van de Provincien/ ende Steden voor te staen.

Dat hy Gevangen in krachte van de selve Resolutie, mede helpen beleyden heeft, dat Commissarisen zijn gedeputeert geworden, om na den Briel te gaen, &c. Aengesien hier niet geseyt/ veel weyniger bewesen wordt/ dat sijn Edelheydt op sijn eygen macht ende authoriteyt/ maer uyt kracht van de voorsz. Resolutie van de Heeren Staten/ de voorsz. Commissarisen na den Briel heeft helpen deputeren/ om het ordinaris Krijgs-volck/ aldaer in guarnisoen leggende/ den Eedt ende beloften doen doen van hare Ed: Mog: ofte hare Gecommitteerde Raden in hare absentie/ ende de Magistraet van den Briel getrouw ende ge-

 hoor-

voorstient te wesen / ende alle populaire Factie / dadelijckheden ende geweld te helpen af weeren / op peyne van cassatie. Na welcke resolutie hy als Advocaet van 't Landt / ende hebbende curam Reipublicę, gehouden was hem te reguleren / helpen besorgen ende bevorderen / dat de selve resolutie behoorlijk nagekomen ende geeffectueert wierde. Soo en kan immers met geen apparentie ende fondament / 't selve syn Edelheydt alhier voor crimen geimputeert ende te laste geleyt werden; oock schoon de selve Commissarissen ten fyne voorsz. sonder voorweten van Sijn Excellentie, derwaerts in den Briel gereyst zijn geweest: als haer gereguleert hebbende volgens haren last / ende nagekomen hebbende den inhoudt van de voorsz. resolutie van hare Ed: Mog: Ende soo sy Sijn Excellentie daer van gepreadviseert hadden (hoewel hy als Stadthouder / volgens syne commissie / eedt ende instructie / gehouden ende schuldig was hem te reguleren na inhouden van der selver ordinantien ende resolutien) soude hy apparentelijck gepoogt hebben de selve deputatie te beletten en te verhinderen. Alsoo hy hem de voorsz. Resolutie van den vierden Augusti / door de Gedeputeerden van hare Edele Mog: te voren behoorlijck geinsinueert ende aengedient wesende / wel hadde getoont ende bewesen / dat hem de selve niet wel en smaeckte / nochte van meeninge was hem daer na te reguleren. Oock versocht en vermaent wesende by hare Ed: Mog: om op de menighvuldige doleantie ende klachten van de Magistraten van eenige Steden / over de groote insolentie / populaire Factien ende dadelijckheden / daer mede sy dagelijcx in hare Steden wierden gedreygt ende haer naeckende waren / behoorlijcke ordre te willen stellen: den Oversten / Capiteynen ende 't Krijghsvolck / aldaer guarnisoen houdende / te willen ordineren / belasten ende by eede verplichten om de selve Magistraten te assisteren ende de hant te bieden / tot maintinement van hare authoriteyt / tegen de selve insolentien ende dadelijckheden / des noot / de selve guarnisoenen oock tot dien eynde te willen versterchen / men evenwel nochtans dat selve van Sijn Excellentie niet hadde konnen obtineren noch verwerven: Maer heeft ter contrarie / den Oversten ende Capiteynen / aldaer guarnisoen houdende / expresselijck aengeschreven ende belast / van haer niet te sullen bemoeyen met saecken / spruytende uyt het stuck ende geschillen van de Religie. Latende alsoo onder pretext van dien / de Magistraten genoeghsaem geabandonneert tot een proye ende spot van eenige onrustige factieusen personen / ende van de onstuymige ende rasende Gemeente. In voegen / dat oock Sijn Excellentie, na de voorsz. gedane deputatie in den Briel / hem niet en heeft ontsien by forme van surprinse / in den nacht of in den morgenstont / heel vroegh uyt den Hage op Maselants-sluys vertrocken zijnde / ende onder wegen latende verbuyden / ende simulerende op de jacht te willen gaen / (als of hy een grooten aenslach ende exploit op den brandt voor handen hadde gehadde)

hadde) den goede stadt van den Briel / soo veel jaren voor de gemeene saecken te pande gestaen hebbende / ende met swaere guarnisoenen van Engelschen beswaert geweest zijnde / te surprimeren / ende de guarnisoenen aldaer te versterken / alles na sijn welgevallen / ende buyten wille / weten ende kennisse van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / hare Gecommitteerde Raden / ofte de Magistraet van de voorsz. plaetse. Ende aldaer by de Magistraet als oock by eenige gedeputeerde uyt de Gecommitteerde Raden / Sijn Excellentie op 't voorsz. soo subijt ende stilswijgend vertreck / uyt den Hage gevolgt wesende / versocht ende gebeden zijnde / om het voorsz. guarnisoen te willen ordineren ende belasten / de voorsz. Magistraet beloften ende toeseggingen te doen van haer bystant / hulpe en assistentie te sullen doen / tegen alle dadelijckeden populare Factie ende tumulten / tot conservatie van hare authoriteyt / ruste / vrede eenigheyt ende verseeckerheydt van hare voorsz. Stadt ende Gemeente / 't selve haer billijck ende seer redelijck versoeck afgeslagen / gerefuseert ende geweygert heeft. Ende om dit selve groot ende soo treffelijck exploot te palliëren ende te coleureren / heeft men daer na uyt-gestroyt / ende laten verluyden dat het hoog-noodig ende meer als tijdt was / dat het selfde by handen was genomen ; alsoo anders geschapen was geweest / dat eenige schepen van Duynkercken die daer al gereet lagen met correspondentie / de selve Stadt geinvadeert souden hebben / paeyende alsoo de Gemeente met soodanige beuselingen ende versierde leugenen.

Dat oock by Gevangen weynig dagen na 't nemen van de selve Resolutie, vertogen is geweest na Utrecht, ende &c. Het kan wel zijn / dat sijn Edelh: na het scheyden van de dach-vaert ende vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant in Augusto / 1617. overmits sijne indispositie / ende over de seer moeyelijcke ende factiense besoignen / als doen hem niet wel gevoelende / uyt ten Hage na Uytrecht vertrocken is geweest op sijne goederen / om te nemen veranderinge van lucht / ende hem al daer wat te gaen vermaecken ; oock by occasie ende gelegentheyt van dien / aldaer aengesprocken ende gebraecht wesende by eenige van de Heeren Staten van de selve Provincie / op 't aennemen van eenige Waert-gelders / tot ruste / vrede ende verseeckeringe haerder Stede ende Provincie / tegens alle dadelijckheden / populaire Factien ende tumulten daer mede sy dagelijcx wierden gedreycht / sijn Edel: haer 't selve niet afgeraden en heeft : als nootsaeckelijck tot verseeckeringe van de selve Provincie / ende volgens het recht van Souverainiteyt / haer ende d'andere respective Provincie competerende / notoorlijck geoorlooft / ende toegelaten wesende. Ende door het maecken van de Unie / de respective Provincien geensins benomen zijnde het recht van Souverainiteyt / om tot haer eygen particuliere verseeckerheyt / ordre te moge stellen.

Hier op nader te sien de Schriftelijcke Remonstrantie/ by den Pensionaris van Haerlem de Haen, aen de Gedelegeerde Rechters overgegeven: de gedruckte Iustificatie van de Resolutie van den 4. Augusti/ ende verklaringe van de Staten van Hollant/ van den 14. Julij 1618.

En als de Heeren Staten Generael de selve lichtinge onredelijck &c.

De Heeren Staten van Uytrecht/ siende dat men van wegen de Generaliteyt/ dese haer lichtinge ofte aenneminge van Waertgelders t'onrecht was aentreckende ende bemoeyende/ tot nadeel ende prejudicie van haer voorsz. Souverayn Recht ende authoriteyt/ met versoeck/ ende aenmaninge dat sy de selve Waertgelders wederom souden willen afdancken ende verlaten/ hebbende de selve hare lichtinge ende aenneminge van Waertgelders by haer missive/ ofte rescriptie van den 5. September/ 1617. aen de Heeren Staten Generael/ ende by hare antwoort van den seventienden der selver maent/ aen de Gedeputeerde van den Raedt van Staten/ niet geexcuseert ende bekleet met ydele ende onwaerachtige pretexten/ soo hier t'onrecht wordt geseyt: Nemaer volkomelijck ende met goede suffisante ende bondige argumenten en redenen gejustificeert/ ende het contrarie gesustineert/ en het voorschreven versoeck/ van wegen de Generaliteyt aen haer gedaen/ gedebateert en wederleyt hebben/ als blijckt by de selve haer geschriften. Over sulcks/ schoon genomen syn Edel: den aessem daer over mede mochte hebben laten gaen/ ende syn advijs geseyt/ op 't instellen ende concipiëren van den voorschreven rescriptie/ evenwel nochtans daerom alhier met waerheyt van hem niet geseyt soude konnen worden/ dat door toe-doen van hem/ de voornoemde Heeren Staten van Utrecht de voorschrevene hare aenneminge van Waertgelders t'onrecht verexcuseert ende bekleet souden hebben met ydele ende onwaerachtige pretexten; ende dat die niet aengenomen souden zijn geweest/ tot afweeringe van populaire commotien: aengesien oock als voorzen verhaelt (Godt betert) alle de werelt niet dan al te notoir ende kennelijck is/ dat de selve populaire Factien/ commotien/ ende dadelijckheden/ alomme hier te Lande tot groote blame/ oneere ende disreputatie van den Lande/ selve by conniventie ongestraft gepleecht ende by handen genomen/ niet dan al te veel suffisante/ pregnante/ ende menichvuldige oorsaecke ende materie daer toe gegeven hebben. Wel is waer, dat als hier wordt geseyt:

De bewaringe van de Provincien, ende stercken van dien, by de Unie is gestelt ter dispositie van de t'samentlijcke Bontgenooten: Maer dat daerom by de selve Unie/ de respective bysondere Provincien benomen soude zijn het recht van Souverainiteyt/ belangende de verseeckeringe van elck syne Provincie/ ende weeringe van alle populaire Factien ende tumulten/ de noot sulcks vereyschende/ insonderheyt als de Generaliteyt ende gemeene Bondtgenooten iteratyvelijck versocht/

ende

ende gesommeert wesende by eenige van de Provincien en Leden/ om volgens de voorsz. Unie/ onderlinge stipulatien/ contracten/ en beloften/ haer de hant te willen bieden tegens soodanige populaire Factien dadelijckheden / inbreuck en infractien van Privilegien/ Vry-ende-Gerechtigheden/ evenwel in weygeringe ende gebreke blijven sulcx te doen : Ja selfs onder de hant de selve Factien favoriseren/toestaen/en soecken te impiteren op harer Bontgenooten Privilegien/ Vry-ende-Gerechtigheden/als dan ende in sulcken gevalle/elcke Provincie/ met aenneminge van eenige Waertgelders / haer selven niet soude mogen beschermen : maer soude moeten blijven stille staen/ende wachten tot dat sy van hare onstuymige ende rasende Gemeente overvallen / vermeestert ende onbehoorlijck getracteert / ofte oock by anderen in hare Privilegien/Vry-ende-Gerechtigheyt/ verongelijckt souden werden/ is gansch en t'eenemael ongefundeert:ende sal oock niemant/wesende van gesont oordeel ende sonder passie/ sucks konnen toestaen/ ofte prijsen. Waerom/ soo is 't oock als hier voren verhaelt/dat de respective Provincien by de instructie van den Raedt van Staten/'t selve Recht wel expresselijck aen haer hebben gereserveert ende behouden ; sonder dat oock met waerheyt geseyt ende verstaen kan werden / dat den selven Raedt by hare uyt-spraecke/ belangende de verseeckerheyt van de Stadt ende Landen van Uytrecht/ Anno 1610. de Heeren Staten van de selve Stadt ende Landen/ in haer voorsz. Recht ende Souveraine Authoriteyt / eenigsins heeft willen ofte konnen prejudiceren : soo men nochtans hier qualijck ende t'onrecht poogt te infereren. Sonder dat dit oock releveert/dat geseyt wort: *Dat binnen de selve Sadt een groot ende machtig guarnisoen van de Generaliteyt lach , ende neffens de voorsz. aenneminge gepresenteert was , 't selve , des noodt, noch te vermeerderen.* Want om de waerheyt te seggen/ de Heeren Staten/ ende de Magistraet van Uytrecht / met soodanige aenbiedinge ende presentatie niet seer en waren vermaeckt/ noch gedient ; siende dat men/ als hier voorzen verhaelt/niet alleen geresuseert ende geweygert hadde de soldaten van de Generaliteyt/ in de Steden in guarnisoen leggende / ende daer op nieuws gesonden zijnde te ordineren ende te belasten de Magistraet van die plaetse/ des noodt/ te assisteren/ tot maintienement van hare authoriteyt/tegens soodanige populaire Factien/commotien ende dadelijckheden; maer ter contrarie/men de selve expresselijck aengeschreven ende belast hadde/ de swarigheden/ de sake en questien van de Religie aengaende / haer niet en souden aentrecken/ ofte bemoeyen:stellende alsoo onder het pretext van de questie van Religie/ tot discretie ende believen van het guarnisoen / om de Magistraet te assisteren/ofte niet. Gemerckt oock mede eenige van de Provincien/ usurperende ende misbruyckende den naem van de Generaliteyt/waren trachtende om tegens den inhoudt van de voorsz. Unie te usurperen op de Hoogheydt / Vry-ende-Gerechtigheyt van de andere Pro-

Niet op nader te sien de Schriftelijcke Remonstrantie/ by den Pensionaris van Haerlem de Haen, aen de Gedelegeerde Rechters overgegeven: de gedruckte Justificatie van de Resolutie van den 4. Augusti/ ende verklaringe van de Staten van Hollant/ van den 14. Julij 1618.

En als de Heeren Staten Generael de selve lichtinge onredelijck &c.

De Heeren Staten van Utrecht/ siende dat men van wegen de Generaliteyt/ dese haer lichtinge ofte aenneminge van Waertgelders t'onrecht was aentreckende ende bemoeyende/ tot nadeel ende prejudicie van haer voorsz. Souverayn Recht ende authoriteyt/ met versoeck/ ende aenmaninge dat sy de selve Waertgelders wederom souden willen afdancken ende verlaten/ hebbende de selve hare lichtinge ende aenneminge van Waertgelders by haer missive/ ofte rescriptie van den 5. September/ 1617. aen de Heeren Staten Generael/ ende by hare antwoort van den seventienden der selver maent/ aen de Gedeputeerde van den Raedt van Staten/ niet geexcuseert ende bekleet met ydele ende onwaerachtige pretexten/ soo hier t'onrecht wordt geseyt: Nemaer volkomelijck ende met goede suffisante ende bondige argumenten en redenen gejustificeert/ ende het contrarie gesustineert/ en het voorschreven versoeck/ van wegen de Generaliteyt aen haer gedaen/ gedebatteert en wederleyt hebben/ als blijckt by de selve haer geschriften. Over sulcks/ schoon genomen sijn Edel: den aessem daer over mede mochte hebben laten gaen/ ende sijn advijs geseyt/ op 't instellen ende concipiëren van den voorschreven rescriptie/ evenwel nochtans daerom alhier met waerheyt van hem niet geseyt soude konnen worden/ dat door toe-doen van hem/ de voornoemde Heeren Staten van Utrecht de voorschrevene hare aenneminge van Waertgelders t'onrecht verexcuseert ende bekleet souden hebben met ydele ende onwaerachtige pretexten; ende dat die niet aengenomen souden zijn geweest/ tot afweeringe van populaire commotien: aengesien oock als vooren verhaelt (Godt betert) alle de werelt niet dan al te notoir ende kennelijck is/ dat de selve populaire Factien/ commotien/ ende dadelijckheden/ alomme hier te Lande tot groote blame/ oneere ende disreputatie van den Lande/ selve by conniventie ongestraft gepleecht ende by handen genomen/ niet dan al te veel suffisante/ pregnante/ ende menichvuldige oorsaecke ende materie daer toe gegeven hebben. Wel is waer, dat als hier wordt geseyt:

De bewaringe van de Provincien, ende stercken van dien, by de Unie is gestelt ter dispositie van de t'samentlijcke Bontgenooten: Maer dat daerom by de selve Unie/ de respective bysondere Provincien benomen soude zijn het recht van Souverainiteyt/ belangende de versekeringe van elck sijne Provincie/ ende weeringe van alle populaire Factien ende tumulten/ de noot sulcks vereyschende/ insonderheyt als de Generaliteyt ende gemeene Bondtgenooten iteratvelijck versocht/

ende

ende gesommeert wesende by eenige van de Provincien en Leden/ om volgens de voorsz. Unie/ onderlinge stipulatien/ contracten/ en beloften/ haer de hant te willen bieden tegens soodanige populaire Factien dadelijckheden / inbreuck en infractien van Privilegien/ Vry-ende-Gerechtigheden/ evenwel in weygeringe ende gebreke blijven sulcx te doen : Ja selfs onder de hant de selve Factien favoriseren/toestaen/en soecken te impiteren op harer Bontgenooten Privilegien/ Vry-ende-Gerechtigheden/als dan ende in sulcken gevalle/elcke Provincie/ met aenneminge van eenige Waertgelders / haer selven niet soude mogen beschermen : maer soude moeten blijven stille staen/ende wachten tot dat sy van hare onstuymige ende rasende Gemeente overvallen / vermeestert ende onbehoorlijck getracteert / ofte oock by anderen in hare Privilegien/Vry-ende-Gerechtigheyt/ verongelijckt souden werden/ is gansch en t'eenemael ongefundeert:ende sal oock niemant/wesende van gesont oordeel ende sonder passie/ sucks konnen toestaen/ ofte prijsen. Waerom/ soo is 't oock als hier voren verhaelt/dat de respective Provincien/ by de instructie van den Raedt van Staten/'t selve Recht wel expresselijck aen haer hebben gereserveert ende behouden ; sonder dat oock met waerheyt geseyt ende verstaen kan werden / dat den selven Raedt by hare uyt-spraecke/ belangende de verseeckerheyt van de Stadt ende Landen van Uytrecht/ Anno 1610. de Heeren Staten van de selve Stadt ende Landen/ in haer voorsz. Recht ende Souveraine Authoriteyt / eenigsins heeft willen ofte konnen prejudiceren : soo men nochtans hier qualijck ende t'onrecht poogt te infereren. Sonder dat dit oock releveert/dat geseyt wort: *Dat binnen de selve Sadt een groot ende machtig guarnisoen van de Generaliteyt lach , ende neffens de voorsz. aenneminge gepresenteert was , 't selve , des noodt, noch te vermeerderen.* Want om de waerheyt te seggen/ de Heeren Staten/ ende de Magistraet van Uytrecht / met soodanige aenbiedinge ende presentatie niet seer en waren vermaeckt/ noch gedient ; siende dat men/ als hier vooren verhaelt/niet alleen gerefuseert ende geweygert hadde de soldaten van de Generaliteyt/ in de Steden in guarnisoen leggende / ende daer op nieuws gesonden zijnde te ordineren ende te belasten de Magistraet van die plaetse/ des noodt/ te assisteren/ tot maintienement van hare authoriteyt/tegens soodanige populaire Factien/commotien ende dadelijckheden; maer ter contrarie/men de selve expresselijck aengeschreven ende belast hadde/ de swarigheden/ de sake en questien van de Religie aengaende / haer niet en souden aentrecken/ ofte bemoeyen:stellende alsoo onder het pretext van de questie van Religie/ tot discretie ende believen van het guarnisoen / om de Magistraet te assisteren/ofte niet. Gemerckt oock mede eenige van de Provincien/ usurperende ende misbruyckende den naem van de Generaliteyt/waren trachtende om tegens den inhoudt van de voorsz. Unie te usurperen op de Hoogheydt / Vry-ende-Gerechtigheyt van de andere Pro-

vincien hare Bondt-genooten/ met het opdringen van het houden van 't Nationael Synode/ ende hun te bemoeyen met het opnemen ende lichten van de voorsz. Waertgelders; willende dat men de selve soude licentiëren/ om alsoo te beter tot haer voorsz. ongefondeert ende quaet voornemen ende dessein te mogen komen en geraecken. Soo dat de Heeren Staten/ ende de Magistraet van Uytrecht/ oorsaecke ende reden hadden van nadencken ende swarigheyt/ soodanige guarnisoenen te accepteren.

Dat mede met kennisse en goedtvinden van hem Gevangen ingestelt is de instructie, daer op het nieuwe Krijgsvolck tot Uytrecht. Nota : Hier op te bekomen ende te sien de voorsz. Missive van den 5. September 1617. ende de voorsz. instructie, om daer na met beter fondament dit selve te mogen beantwoorden, ende wederleggen.

Ende als tot Wtrecht geruchten quamen, *dat* Sijn Excellentie *daer door passeeren soude*, *niet buyten kennisse van hem Gevangen een brief geconcipieert is aen* Sijn Excellentie, *om door Wtrecht niet te willen passeren, heeft hy Gevangen oock weynich dagen daer na, by een besloten memorie, den Secretaris Ledenberch vermaendt, dat goedt soude zijn, dat, &c.* Schoon genomen sijn Edelheyt eenigsins geweten soude mogen hebben van het concipiëren van desen brief/ by de Heeren Staten van Uytrecht / als Souveraine Overheydt van de selve Provincie / aen Sijn Excellentie, als haren Stadthouder/ te senden/ ende te versoecken om goede consideratien/ redenen en voorkominge van onruste en swarigheyt/ dat binnen de stadt van Uytrecht/ hy door die reyse sijne passagie aldaer niet en soude willen nemen / 't welck sy buyten alle twijffel wel vermochten te doen. Soo en konde oock in sulcken gevalle 't selve met reden ende fondament / sijn Edelheydt niet tot beswaernisse ofte crimen werden geimputeert : nochte oock mede van gelijcken/ alschoon sijn Edelheyt hare Ed: Mo: ofte *haren Secretaris, by seeckere beslooten memorie, ter goeder trouwe gewaerschouwt soude mogen hebben, om op hare hoede te willen zijn, ende goede wacht te houden in de Poorten, ende letten, om wel ende seeckerlijck geadviseert te mogen werden, uyt de naeste Steden van 't Krijgsvolck, dat de Riviere van de Leck, op ofte af soude mogen komen*, als niet streckende tot nadeel ende prejuditie van de gemeene Bontgenooten/ ofte omme op den selven/ ofte hare Souveraine Hoogheydt/ Authoriteyt / Vry-ende-Gerechtigheden/ eenighsins te willen usurperen tegens de voorsz. Unie : maer om alleen op hare hoede te willen zijn; dat sulcx haer van hare voorsz. Bontgenooten usurperende den naem van de Generaliteyt / ende van Sijn Excellentie, haren Gouverneur/ door quaden raedt van eenige onrustige geesten ende oorblasers ingenomen wesende/ contrarie sijne commissie ende instructie niet en soude mogen wedervaren: alsoo niet

sonder merckelijck nadencken / oorsaecke ende reden was om sulcks te wesen : geconsidereert 't gene alreede des aengaende geattenteert ende ondernomen was te doen ; soo ten regart van 't opdringen van 't houden van 't Nationael Synode/ als hem te bemoeyen met de dispositie over de versekerheyt de respective Provincien competerende : mitsgaders van eenige Steden ende plaetsen met verrassinge / surprinse ende verzijlinge/ sich wijgende in te nemen/ ende met guarnisoen te belasten / buyten consent/ wille ende weten van de Heeren Staten van de respective Provincien / ende de Magistraten van de Steden; sonder oock de guarnisoenen in de Steden te willen ordineren / ende belasten de Magistraten de handt te bieden / en te assisteren tegens de populaire Factien commotien ende dadelijckheden binnen hare Steden.

Dat hy Gevangen door sijn beleyt mede te wegen gebracht heeft , dat by de Gedeputeerden van de acht voorsz. Steden, eerst in eene heymelijcke Vergaderinge, op ongewoonlijcke tijdt ende plaetse, seeckere Procuratie ofte Acte van ligue geprepareert is, die daer na &c. Belangende d'oorsaecke ende reden van 't passeren van dese procuratie ende gelegentheyt van dien/ Siet de voorsz. Remonstratie. Wesende oock de selve procuratie by de Magistraten van de goede Steden / niet gepasseert op hare respective Gedeputeerdens/ dan uyt hooghdringende noot : siende ende bemerckende dat dagelijcks hoe langer hoe meer verscheydene onbehoorlijckheden by handen genomen wierden / directlijcken strijdende tegen de Souverainiteyt / macht ende authoriteyt van de Mogende Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ der selver Landen/ Steden / Leden / ende Ingesetenen Recht / Vryheden ende Privilegien : Mitsgaders tegen de Unie/ Tractaten/ accoorden ende beloften/ tusschen de Provincien onderlings gemaeckt ende beswooren: sonder dat oock niet tegenstaende groote / ernstelijcke ende serieuse iteratiive instantie / daer van behoorlijcke reparatie wierde gedaen. Ja dat oock erger is / de geruchten ende dreygementen alomme loopende ende wierden opentlijck gehoort / daer by de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt/ ofte eenige goede ende voornaemste Steden/ Leden ende Ingesetenen van dien/ met dadelijckheden wierden gedreygt : ende bleeck aen allen kanten klaerlijck ende notoirlijck het quaedt / schadelijck ende pernicieus voornemen ende dessein/ van eenige factieuse seditieuse ende onrustige personen/ vyanden van de gemeene ruste ende welvaren van 't Vaderlant/ om onder schijn ende den specieuse deck-mantel van Justitie / conscientie ende Religie de beste / voornaemste ende getrouste Patriotten / die ende hare Ouders van den beginne ende in 't heetste ende wreetste van den Oorlog/ ende doorgaens tot noch toe met groot ende uyterste gevaer / ende perijckel aen lijf en goet/ ongetwijfelde preuven van hare vromigheyt oprechs-

rechtigheyt ende getrouwigheyt hadden gegeven ende getoont / uyt de Regeringe by verscheyden wegen / ende middelen te verstoten: gelijck (Godt betert) uyt de seer droevige ende beklagelijcke effecten / ende uyt-komste naderhant wel is gebleecken / tot groote oneere / schande ende blame / mitsgaders irreparable schade ende prejudicie van de voorgaende illustre / loffelijcke ende geluckige Regieringe van de Provincie van Hollant ende West-Vrieslant / ons lieve ende waerde Vaderlant. Alle 't welcke de voorschreven oude goede Heeren ende Magistraten / als wijse / kloecke / voorsienige ende verstandige Regenten / ende onder anderen ende voornementlijck sijn Edelheyt als een oudt kloeck ende seer ervaren Piloot ende Stier-man / de Regieringe ende saecke van den Lande soo lange / wel ende seer wijselijck gestuyrt hebbende / ende door wiens groote couragie / kloeckheyt ende goet beleyt / naest Godt / de Landen in dat groot ende gevaerlijck tempeest / ten tijde ende Factie van de Grave van Leycester, buyten ruyne ende onderganck / geconserveert ende behouden sijn geweest / wel voorsiende van verre / en na by komen yet nakende ongeval / hadden wel / wijs ende voorsichtelijck hare voorsz. Gedeputeerde willen voorsien met de voorsz. Acte van procuratie. Wesende in substantie ende effect genoeghsaem conform de procuratie / den Gedeputeerden van de Steden / ten tijde van de voorsz. dangereuse Factie van Leycester, mede als doen gegeven / tot voorstant ende conservatie van de Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheyt van den Lande. Welcke procuratie de Gedeputeerde van de goede Steden / in den Hage ter dachvaert wesende / ende t'samen by malkanderen vergadert / niet op ongewoonlijcken tijdt ende plaetse / als hier t'onrecht wert geseyt; nemaer in 't vertreck ende Staten Kamer / den Secretaris Duyck aldaer ontboden / geordineert ende gelast hebben gehad / de voorsz. procuratie in de Notulen / Memorien / ofte Resolutie van den voorgaende dachvaerden op te soecken / ende copije daer van bekomen hebbende / ende na voorgaende communicatie met haerluyder respective Principalen / de selve dienvolgende / noodich ende dienstich hadden gevonden / als voren verhaelt / de selve procuratie te renoveren / ende behoorlijck te passeeren op hare voorsz. Gedeputeerden ter dachvaert gaende: niet om eenige conspiratie ofte nieuwe ligue te maecken / ofte yet te doen of t'attenteren tot yemants nadeel ende prejudicie / als haer valschelijck ende t'onrecht nagegeven wert; maer alleen / om behoorlijck na te komen 't gene waer in de respective Provincien ende Leden / volgens de oude ende gemeene Unie / Tractaten ende Verbonden / tusschen de respective Provincien ende Leden / voor desen gemaeckt ende beswooren / gehouden / verbonden ende verobligeert waren / malkanderen te assisteren en te maintieneren; namentlijcken / tot voorstant ende conservatie van elcx sijne Hoogheyt / Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden tegens den Usurpateurs ende Violateurs der selver / wie ende hoedanig

die

die oock souden mogen wesen. Tot welcken eynde de voorsz. procuratie van de Steden / op hare Gedeputeerden / oock ten tijde van de onbehoorlijcke proceduyren / quaet voornemen ende dessein van den Grave van Leicester hadden gedient. Welcke Grave oock mede niet passende op sijne ontfangene en beswooren commissie en instructie/ met eenige uytheemsche / niet wesende van de regeringe, sijnen achter-raet verscheyden saecken by handen hadde genomen/ gantsch ende t'eenemael contrarie de Rechten ende Privilegien van den Lande: benemende de publijcke authoriteyt / den genen die de selve gerechtelijck ende wettelijck toequamen; ende in hare plaetsen dringende ende stellende andere gemeene ende geringe persoonen / daer toe niet bequaem noch gequalificeert wesende; om soodanige authoriteyt ende ampten te mogen bedienen ofte gebruycken: die oock mede voorgenomen hadden criminelijck / ende by apprehensie te procederen tegens sijn Edelheyt / ende andere goede Patriotten / principale Liefhebbers/ende Voorstanders van de gemeene Libertеyt/ Privilegien ende Gerechtigheyt van den Lande. In voegen/dat nu in desen gevaerlijcken en beswaerlijcken tijdt / dese procuratie niet minder als de voorgaende / ten tijde van den Grave van Leycester, oirbaer ende hoognoodig is geweest. Ende over sulcks oock in allen gevalle/sijn Edelheyt / nochte oock de Magistraten van de Steden / als wien de sorge ende cura Republicæ was bevolen; ende volgens haer ampt ende plicht gehouden waren te sorgen voor de conservatie ende behoudenisse van dien / 't selve niet voor misdaedt ofte crimen geimputeert/ ofte te laste geleyt kan werden. Nochte oock van/ *Dat sijn Edelh: dobbel van de selve Acte ofte Procuratie, aen den Heere van Moesbergen soude hebben doen behandigen, ende den selven, ende oock den Burgermeester van der Pol, versocht, om te willen bevorderen gelijcke Acte ende procuratie van de H: H: Staten, ende stede van Uytrecht:* Als nochtans qualijck ende t'onrecht hier in de voorschreven Sententie werdt gedaen.

Ende alsoo de Heeren Staten van Uytrecht, om de onkosten ende lasten van 't onderhoudt van het nieuwe Krijgsvolck te vermijden, &c.

Dat hy Gevangen aen Ledenberch ontraden heeft, de openinge van de voorsz. last aen Sijn Excellentie *te doen, &c.*

Dat hem Gevangen, by rapport, kennisse is gedaen, dat den selven Ledenberch, met den Pensionaris Haen, Hoogerbeets, ende Grotius, ten huyse van Ioh. Uytenbogaert, *&c.*

Daer op gevolgt is, dat den voorsz. Hoogerbeets, ende sijne Complicen, ten huyse van Ds. Tresel, &c. Op alle dese poincten tot solutie / eenigsins geappliceert kan werden / 't gene in de voorsz. Remonstrantie voorts is geseyt; mitsgaders in sekere verantwoordinge van Johan Uytenbogaert, aen sijn Excell: gesonden/den 24. Aprilis 1619.

*Dat by Geringen de selve Gedeputeerden, op haer wech-gaen, noch ver-
maendt heeft tot tegenstandt van de Synode Nationael.* Waer inne sijn
Edelheydt/ als een goet vroom Patriot/ende een oprecht ende getrou
Dienaer van 't Landt / volgens sijn devoir / eedt ende plicht/ hem
wel ende behoorlijck heeft gequeten ; alsoo het opdringen van 't hou-
den van 't selve Synode / tegens consent / danck ende wille van de
respective Provincien / notoirlijcken ende onwedersprekelijck was
strijdende tegen de voorschrevene Unie/ Authoriteyt/ Vry-ende-Ge-
rechtigheyt van de respective Provincien ; het recht van Souverai-
niteyt ende dispositie over de Religie/ expresselijck aen haer behouden
hebbende. Gelijck dat selve nader vertoont ende aengewesen kan wer-
den uyt de gedruckte Justificatie/ van den 4. Augusti 1617. Item/
uyt den Antwoort op de Propositie van den Ambassadeur Carleton.
Item/uyt het geschrift van de consideratien ende redenen/ pro & con-
tra, of de dispositie over de Religie/ de Staten Generael/of elcke Pro-
vincie apart/ is competerende/ende ander diergelijcke beschreyt.

*Ende tot continuatie van haer nieuw-gelichte Soldaten : Mitsgaders op
hare Poorten ende Wachten, goede ordre te stellen.* Ende dat niet sonder
fondament ende reden/als wel geinformeert ende seeckerlijck wetende
het quaet voornemen ende dessein van de voorsz. Provincien / ende
van Sijn Excell: om contrarie den inhouden van de voorschrevene
Unie/ soo in 't Kerckelijcke/ belangende het opdringen van de voorsz.
Nationale Synode/als oock in 't Politijck/belangende de verseecker-
heyt ende dispositie over de Waertgelders/de andere Provincien/ ha-
re Bontgenoten de wet te willen stellen/ ende usurperen op haer rech-
te van Souverainiteyt. Ende over sulcx sijn Edelheyt wel ende getrou-
welijck de voorsz. Gedeputeerden gewaerschouwt / ende vermaent
heeft op haer hoede te willen zijn : ende wel seeckerlijck wetende de
goede oprechte affectie/ inclinatie/ meeninge ende intentie van sijne
principalen / de H: H: Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/
alsoo in hare volle Vergaderinge gesprooken ende gedelibereert we-
sende/ op de voorsz. saecke van Uytrecht/by de Heeren Edelen ende de
meeste Steden / genoegsaem verstaen ende verklaert was / dat men
niet wel ledich soude konnen staen / overmits de Unie ende onderlin-
ge stipulatien / contracten ende beloften / tusschen de Provincien ge-
maeckt ende besworen / den Heeren Staten van Uytrecht te assiste-
ren ende te mainteneren in hare voorsz. Vry-ende-Gerechtigheyt.
Ende over sulcks oock wel ende behoorlijck by de voorsz. sijne waer-
schouwinge ende vermaninge/ *gevoegt heeft, dat indien de sake by gevoe-
gelijckheydt met den eersten niet en soude gevonden konnen werden, ende
dat sulcks de voorsz. Soldaten noch langer in dienste souden moeten werden
gecontinueert , dat sylieden dan, &c.* Alsoo de respective Provincien/
uyt krachte van de voorsz. Unie / daer inne gehouden/verplicht ende
ver-

verbonden zijn : over sulcks oock dat selve/ nochte oock dat sijn Edele-*gelijcke vermaninge, aen eenige Gedeputeerde van eenige Steden van Hollandt* sende mogen hebben gedaen/ hem dat selve voor geen misdaet ofte crimen/ geimputeert en kan werden.

. Dat hy Gevangene oock toegestaen heeft, dat de stadt van Schoonhoven, de gemeene middelen heeft aengetast &c. Aengesien als oock hier vooren is vertoont ende bewesen/ dat het aennemen van de voorschreven Waert-gelders/ wettelijck/ behoorlijck/ ende noodig is geweest/ niet alleen ten dienste van de Steden/ in 't particulier : maer oock van 't gemeene Landt/ ende over sulcks oock ter Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ by den Heeren Edelen/ meeste Steden/ ende Leden van de Vergaderinge genoechsaem verstaen ende verklaert is geweest/ dat de selve tot gemeenen laste van 't Landt behooren betaelt te worden. Soo ist oock dat niet alleen by sijn Edelh: maer oock by de goede Steden billijck ende redelijck bevonden is/ dat overmits de onvermogentheydt der stadt Schoonhoven/ hare aengenomen Waert-gelders/ als wesende den Heeren Staten ende Magistraet gehoorsaem ende overbodig/ willig ende bereyt den selven te helpen maintineren by hare Hoogheyt/ Privilegien/ Vry-ende-Gerechtigheyt/ uyt de gemeene middelen tot des Landts defensie gedestineert/ voldaen ende betaelt souden worden.

Mitsgaders goet gevonden dat verscheyden Steden, hare consenten tot merckelijken ondienste der Landen, met vreemde ende ongewoonlijcke clauselen hebben gerestringeert &c. De oorsaecken ende redenen/ die de goede stadt van Haerlem/ ende by gevolgh den Heeren Ed: ende andere meeste Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt veroorsaeckt ende gemoveert hebben gehadt/ voor het inwilligen van de nieuwe consenten van de jare 1618. de selve consenten niet soo hier geseyt werdt te restringeren met vreemde ende ongewoonlijcke clauselen : Maer alleen met een seer redelijck ende billijck versoeck/ van dat de andere Leden hare Bontgenooten/ mede al voorens oprechtelijck ende sinceerlijck/ gelijcke verklaringe souden willen doen/ als by haer ende van wegen de stadt Haerlem was gedaen ; op dat alsoo te beter ende met goede confidentie betrouwen/ en versekerheyt de selve consenten vrywilliger gedragen/ gegeven/ ende geexecuteert souden mogen werden. Sijnde dit genoeg notoir ende kenlijck/ oock volkomelijk/ end' pertinentlijck aengewesen ende vertoont in de Schriftelijcke/ en daer na gedruckte verklaringe van wegen de stadt Haerlem/ ter Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant overgelevert in Januario ende Februario/ Anno voorschreven/ ende ook daer na by de Heeren Edelen ende de meeste Leden van de Vergaderinge/ punctuëlijck / ende oock by de Steden Dordrecht / Amsteldam/ Enckhuysen/ ende met hare gewoonlijcke by-stemmende/ ofte mede

conformerende Steden / in terminis generalibus geapprobeert zijn. Ende ware wel te wenschen geweest/ dat de Heeren Edelen/ de goede ende de meeste Steden ende Leden van de Vergaderinge/ daer toe geen dobbele stoffe ende oorsake ware gegeven geweest by eenige haere mede-Leden ende andere Provincien / mitsgaders door de dagelijcksche menigvuldige Factien / commotien/ ende tumulten/ alomme in vele ende verscheyden Steden ende plaetsen by handen genomen ; sonder dat nochtans daer tegen behoorlijck ende na exigentie van saecken/ wierde geremidieert ende voorsien/ oock niet tegenstaende de serieuse instantie ende versoeck daerom tot meer malen gedaen. Waer door de Magistraten ende de Ingesetenen van de Steden gehouden wierden in continuelen/ ende gestadigen angst ende vreese/ tot groote discreputatie ende ondienst van de Landen / soo binnen als buyten 's Landts. Item door de usurpatie en violatien by de andere Provincien op de Hoogheyt/ Vry-ende-Gerechtigheyt van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslant geattenteert. Item overmits de groote defecten ende gebreecken in de voorgaende consenten/ ende jaerlijksche petitien van den Rade van Staten/ ende Sijn Excell: t'sedert den jare 1609. tot 1617. gedaen / ende by de Provincie van Hollandt geconsenteert / ende bewillicht / sonder gevolg/ nochtans van de andere Provincien/ ofte het meerendeel van dien: welcke consenten nochtans als billijck ende redelijk/ behoorden voor te gaen: als wesende gansch ongefondeert, de selve consenten noch langer te willen verschuyven ofte ophouden/ tot het inwilligen ofte inbrengen van het nieuwe consent op de voorsz. petitie van den jarẽ 1618. het consent op de voorsz. jaerlijcksche defecten/ lange te voren tot meermalen is versocht/ ende daerom ook eerst ende voor al voorgedragen ende ingewilligt behoorde te werden; om daer na te mogen komen tot behoorlijcke suyveringe ende liquidatie van de defecten/ in de gedragene consenten. Mitsgaders door de onwilligheyt ende gebreecken van andere Provincien / in 't refunderen van hare quote, ende aenpart in de penningen / by de Provincie van Hollandt / tot betalinge van de Fransche Regementen te voet/ ende twee Compagnien paerden/ versterckt ende verschooten/ veel hondert duysent guldens met den interesse van dien/ bedragende : Mits alle 't welcke/ soo is by de Provincie van Hollant/ op dat sy souden mogen weten/ waer op sy haer soude hebben te verlaten/ eer ende al voren te komen tot inwilliginge van de voorsz. nieuwe consenten/ wel/ ende met goet fondament ende reden/ daer op versocht van de andere Provincien voldoeninge en satisfactie/ ende mitsdien oock grootelijcks te verwonderen / dat men niet en ontsiet dit selve sijn Edelheyt onder anderen/ oock mede voor een crimen te laste te leggen.

Dat hy Gevangen, om de diensten van Sijn Excellentie, *ende sijnen raet alomme onvruchtbaer te maecken, hem met verscheyden calumnien gesocht heeft:*

heeft in bedencken te brengen, ende te denigreren, dat hy stont na de Souverainiteyt van de Lande, &c. Dat sijn Edelheyt met voor-bedachten Rade/ valschelijck ende met calumnien Sijn Excell: alomme gesocht soude hebben te denigreren/ ende verdacht te maecken/ van te aspireren na de Souverainiteyt van den Lande/ is buyten alle apparentie. Mits dien sijne wijsheyt/ voorsichtigheyt ende bescheydenheyt/ mitsgaders alle sijne voorgaende Actien/ anders van hem getuygen/ ende vastelijck doen gelooven ende gevoelen; als oock sijne groote ende goede diensten/ oprechte ende sincere affectie ende genegentheyt/ die sijn Edelh: de Ho: Meriten van Hoogl: Mem: mijn Heer den Prince van Orangien, ende insgelijcks Sijn Excellentie Prins Maurits, ende het gansche Huys van Nassou/ soo Breda/ als Dillenburch altijt betoont ende bewesen heeft/ ja selfs oock niet sonder gevaer/ groote opsprake/ jalousie ende nijt van velen/ oock meest en insonderheyt in den seer periculeusen ende gevaerlijcken tijdt ende Factie van den Grave van Leycester: als Sijn Excellentie genoegsaem vergeten/ ende op de cassatuyren gestelt was/ sonder eenige authoriteyt ende commandement/ door principael beleyt ende directie van sijn Edelheydt/ ende met de meeste stemmen van de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ doch niet sonder hooge disputen/ eyndelijck tot het Gouvernement ofte Stadthouderschap van de selve Provincie/ is geypromoveert ende gevoordert. Tot goet beleyt ende directie van welcke sijne Charge/ dienst ende beroepinge/ oock sijn Edelheyt niet heeft gelaten Sijn Excellentie, voorgaens/ wel ende getrouwelijck te assisteren met sijnen goeden wijsen raedt: ende oock niet ontsien met groote moeyten/ arbeyt ende travail/ soo in de Legers/ als andersins/ Sijn Excellentie in alles te seconderen: ende over sulcx oock mede een principael instrument is geweest van de directie ende beleyt van alle de principale aenslagen/ ende saecken van importantie/ geduyrende den Oorloge/ by handen genomen. Waer door oock eyndelijcken/ naest Godt/ de Landen/ na soo langduyrige ende bloedigen Oorloge/ tegens soo machtigen vyant/ tot soo goeden/ heerlijcken ende loffelijcken uytkomste zijn geraeckt. Dan of sulcx het voornemen/ meeninge ende intentie van Sijn Excellentie, niet en is geweest/ soude men klaerlijck konnen sien ende verstaen/ uyt de brieven ende ander bescheyt, noch voor handen zijnde/ al in den jare 1600. tusschen eenige van de Raden van Sijn Excellentie, ende eenige personen in Zeelant/ in 't particulier/ ende sonder eenig voor-weten/ consent/ nochte authorisatie van de Heeren Staten voorgenomen en geattenteert/ tegen de Souverainiteyt van den Lande. Altijdt oock sonderlinge seer bekommert ende sorgvuldich geweest zijnde/ om goede correspondentie ende eenigheyt/ tusschen hare Hoog Mog: ende Sijn Excellentie, te continueren ende te onderhouden/ soo Sijn Excell: sonderlingen ende best bekent is: ende getracht het credijt/ reputatie ende autho-

authoritept van Sijn Excellentie, volgens sijne Commissie ende instructie voor te staen/ te conserveren/ ende in sonderlinge recommandatie gehadt: Mitsgaders oock alle 't gene dat tot sijn contentement mochte strecken/ ernstlijck gevordert/ soo veel hem doenlijck is geweest. In voegen/ dat Sijn Excellentie buyten alle twijffel/ in Hollant ende West-Vrieslant/ ongelijck meer gesach ende authoritept heeft gehadt ende gebruyckt/ als in eenige andere Provincien van sijn Gouvernement; in somma/ hy heeft voor Sijn Excellentie ende in 't recommandeeren van sijn begeeren/ in alles soo veel gedaen als hem eenigsins doenlijck is geweest/ ende eere en eedtshalven heeft konnen doen. Gelijck oock Sijn Excellentie selfs voor desen/ dat selve alsoo mede heeft verstaen/ dickwijls verklaert/ ende oock by menigvuldige Acten bewesen/ soo ten opsien van den persoon van sijn Edelh: selfs/ als den sijnen. Maer wel is waer/ dat sijn Edelhept/ wel wetende hoe dat men al over lange/ door d'een of d'ander ende tot meer ende verscheydene repsen/ sijne meeninge/ intentie ende inclinatie op de voorsz. saecke/ ende delatie van de Souverainitept hadde doen sonderen/ ende gepoogt hem daer op te bewegen/ ende sulcks mede te doen goetvinden: Doch sijn Edelhept/ als een oprecht/ vroom ende getrouw Dienaer en voorstander van 't Landt/ ende van des selfs Hooghept/ Privilegien/ Vryende Gerechtighept/ tot soodanige quaet ende onbehoorlijk voornemen en dessepn/ niet konnende verstaen/ ende gansch constant/ onbewegelijck ende geresolveert blijvende noch om groots/ noch om klepns wille/ petwes te doen ofte bewilligen/ dat eenigsins soude strecken tegens sijne eere ende eedt/ ende tot nadeel/ prejuditie en ondienste van de Libertept/ Vrydom van den Lande ende de goede en loffelijcke Regeringe/ insonderhept ende voor al niet met ofte door eenige confusie/ disordre/ usurpatie/ onbehoorlijcke ende onwettelijcke manieren van doen/ sonder voorgaende beschrijvinge ende volkomen deliberatie in de Vroedtschappen ende onder den Edelen/ als dat behoort ende gebruyckelijck is: over sulcks oock dick ende menichmael in de volle Vergaderinge vermaent heeft; (siende ende bemerckende hoe langer hoe meer het voorsz. dessepn/ den pernicieusen ende schadelijcken cours/ by sommigen genomen/ om onder pretext van conscientie/ Religie ende Justitie/ alles te brengen in confusie ende disordre; ende alsoo daer door te mogen komen tot het voorschreven haer dessepn en voornemen) dat men rondt ende klaer soude willen spreecken/ soo men veranderinge in de voorsz. Regeringe begeerde. Op dat men alsoo met ordre/ ende sonder confusie/ malkander daer in hadde mogen verstaen/ doch alles te vergeefs. Alsoo eygentlijck dat niet en was/ dat men sochte; maer om met confusie ende disordre/ sonder eenige conditien/ limitatien en restrictien/ hem absolupt Souverain Heere ende Meester te mogen maecken van den Lande. Alsoo men te vooren genoegsaem hadde laten verluyden/ ende sich laten ontval-

len / dat men hem selver neder soude precipiteren / ende van boven neder werpen / van de Souverainiteyt van de Landen te willen aenvaerden / op seeckere conditien / limitatien ende restrictien / als de selve Landen ten naesten by te vooren aen sijn Heer Vader opgedragen waren geweest. Ende over sulcks sijn Edelheydt eedt ende ampts halven / niet en hadde konnen ledich staen / de noodt ende dienst van den Lande sulcks vereyschende / van 't voorsz. desseyn en voornemen / ende 't gene sijn Edelheyt daer van hadde verstaen / ende hem selven wedervaren was / niet calumnieuselijck ; maer na de waerheyt / oprechtelijck ende sinceerlijck / by gelegentheyt openinge te doen aen eenige Gedeputeerden ter Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / ende anderen / in eedt der respective Provincien wesende / ende den selven getrouwelijck te waerschouwen voor de aenstaende swarigheden / die sijn Edelh: als een wijs / kloeck / voorsichtich ende verre siende Heer / ende van groote experientie ende ervarentheyt voorsach / dat de Landen waren nakende / ende daer na de Landen (leyder Godt) oock overkomen zijn. Ende om tot het voorschreve desseyn te komen ende te geraecken / heeft men niet ontsien wel vermetelijck / tegen de Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden van den Lande ende Steden van Hollant ende West-Vrieslant / sijn Edelheyt / met de voorsz. Gevangenen ende andere goede Heeren / ware ende oprechte Patriotten / waerachtige Liefhebbers / ende voorstanders van de gemeene Liberteyt ende Vryheyt van 't Vaderlandt / tegens de Usurpateurs ende Violateurs van dien : ende dit haer pernicieus desseyn / die sy wisten dat haer in den wege waren / tyrannichlijck te vervolgen / eenige te dooden / andere te condemneren in eeuwige gevanckenissen ; de derde te bannen / de vierde met uyt de regeringe en Kercke te stooten / ende anderen in hare plaetsen te surrogeren / die Sijn Excellentie gantsch en t'eenemael van de hant souden vliegen / alles doen toestemmen ende laten gevallen / wat Sijn Excellentie believen / voorstellen ende haer prescriberen soude. In voegen / dat hy nu met gewelt ende gewapender handt / alomme in de Steden ende ten platten Lande / de Magistraten ende Officiers verandert ende gestelt hebbende na sijn appetijt ende believen / meerder macht ende authoriteyt is usurperende ende gebruyckende in der daedt ende effect als oyt Souverayn Prince van den Lande heeft gedaen ; ende evenwel soo en mach men dit noch niet seggen. Ja wert sijn Edelheyt alhier / onder anderen / mede voor een crimen geimputeert ende te laste geleyt / dat hy Sijn Excellentie na gegeven soude hebben / dat hy na de Souverainiteyt soude hebben gestaen : in voegen / dat hoewel hebbende de daedt ende effect van 't voorsz. sijn desseyn / ende meer ende absoluter 't selve usurperende ende gebruyckende / als oyt natureel ende Souverayn Prince van den selven Lande heeft gedaen / noch quansuys van nooden sal zijn / dat men sijn rock ofte mantel scheure / om oock den

tytel

tytel ende name van Grave van Hollandt aen te willen nemen: waer toe men oock nu de bane met seeckere gedruckte boeckens/ als den Stratochafter Nassavius, ende diergelijcke begint te bestropen.

Dat hy Gevangen door seecker persoon, expresselijck te dien fine by nacht gesonden, advertentie gedaen heeft aen de Magistraet van Leyden, van dat Sijn Excell: *&c. In allen schijn of* Sijn Exc: *yet dadelijcx tegens de selve of andere Steden souden hebben willen voornemen &c.* Sijn Ed: heeft als Advocaet ende dienaer van 't Landt/ hem daer in/ volgens sijn devoir/ wel wijsselijck ende getrouwelijck gequeten/ om met de selve sijne preadvertentie alsoo voor te mogen komen/ ende te verhoeden alle ongemack/ commotie ende tumulte/ die anders apparentelijck door het subijt/ onversiens ende onverwacht overkomen van Sijn Excellentie aldaer/ ende andere nabuyrige Steden/ onder de Gemeente hadde mogen ontstaen ende rijsen. Alsoo het oock niet vreemt ende te verwonderen soude zijn geweest; dat Sijn Excellentie als doen tegens dese ende andere goede Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt yet dadelijcks soude hebben geattenteert ende by handen genomen/ als men maer siet op sijn bedrijf/ ende bedeckte secreten aenslach ende exploit/ op de stadt van den Briel aengerecht/ ende sijne vordre voor desen hier te Lande ongehoorde navolgende proceduyren invadeeren/ ende occuperen van de andere Steden van Hollandt/ Uytrecht/ende oock in eenige van andere Provincien onderstaen ende geattenteert.

Dat hy Gevangen mede verklaert heeft, ten hoogsten bedroeft te wesen, als hy verstont, dat de stadt van den Briel, om te voorkomen dat, &c. Niet sonder groote oorsaecke ende reden/ siende het voorschreven seer quaet onbedacht/ pernicieus voornemen ende attentaet van Sijn Excell: van buyten wille/ weten ende kennisse van de Heeren Staten van den Lande/ ende contrarie sijne commissie/ last ende instructie/ secretelijck ende by forme van surprinse/ de goede Steden te willen surpreneren/ende met guarnisoenen te besetten/ na sijne fantasije: ende oversulcks als wesende een saecke van groote insichte/ ende van seer schadelijcke consequentie/ voor den dienst van den Lande: oock sijn Edelh: volgens sijn Eedt/ ampt ende plicht/ door de E: H: Gecommitteerde Raden van Hollandt ende West-Vrieslandt/ de andere goede Steden van de selve Landen/ wel wijsselijck ende behoorlijck daer van hadde doen adverteren ende waerschouwen/ om daer tegen wel op hare hoede te wesen.

Dat hy Gevangen mede om het ordinaris Krijgsvolck uyt de gehoorsaemheyt van de Heeren Staten Generael, ende Sijn Excellentie *te trecken, by alle wegen gearbeyt heeft, haer te doen verstaen dat &c.* Hier werdt sijn Ed: wederom t' onrecht ende buyten allen schult/ gecalumnieert/ ende tegens de waerheyt nagegeven ende te laste geleyt/ dat hy gepooght

vrocht soude hebben het ordinaris Krijgs volck / uyt de gehoorsaemheyt van de Heeren Staten Generael / ende van Sijn Excellentie te trecken; om dat sijn Edelheyt heeft verstaen/ gelijck oock voor desen voorgaens dat voor vast ende ongetwijfelt by allen ende eenen yder gehouden is geweest / dat het selve Krijgs volck / alle Oversten/ Capiteynen/ Officiers/ ende volck van Oorloge in dienste van den Lande wesende / schuldich ende gehouden zijn de Staten van den Lande/ de Gecommitteerde Raden / ende de Magistraten van de Steden/ in hare Authoriteyt te mainteneren / gehouw ende gehoorsaem te zijn / tot voorstant van hare Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden / tot voorkominge/ afweeringe / verhinderinge ende belettinge van alle populaire Factien/commotien ende dadelijckheden : als boven den generalen Eedt daer toe mogende werden verbonden ende geconstringeert: uytwijsende het formulier van den eedt van 't voorsz. Krijgsvolck/ ende het sevende Articul van de naerder Unie van Uptrecht / by verscheyden Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt/ over lange in 't innemen van eenige guarnisoenen oock alsoo gepractiseert : sonder dat oock yemant het selve Krijgs volck vermach van soodanig debvoir te dispenseren/ ofte yet ter contrarie onder eenig pretext te bevelen; 't waer dan van wegen de Generaliteyt/ ofte oock Sijn Excellentie : maer ter contrarie vermogen ende gehouden zijn/ der selver soodanige bevelen (als strijdende tegens de Unie ende beloften/ by de respective Provincien onderlinge gemaeckt ende besworen / van niet alleen selfs op malkanders Vry-ende-Gerechtigheydt niet te mogen usurperen/ ofte attenteren ; maer oock van d'een d'ander daer inne met alle behoorlijcke ende mogelijcke middelen te sullen helpen handt-houden / stijven ende stercken / beschutten ende beschermen / tegens allen ende een yegelijck / wie ende hoedanich die oock soude mogen wesen) feytelijck ende dadelijck te helpen resisteren. Daerom oock veel meer de Staten ende Steden gefondeert ende gerechtigt zijn/ om de voorschrevene Officiers ende Krijgsluyden/ op den voorschrevenen generalen gedanen Eedt / soodanige beloften af te vorderen/ van haer daer in te sullen quijten als na behooren : ende insonderheydt in dese voorschrevene conjuncture ende gelegentheyt / als daer toe (soo niet en mach werden ontkent) genoechsaem veroorsaeckt ende genootsaeckt geweest zijnde. Aengesien tot Delft gesien is/ dat ten tijde van de muyterije aldaer/ de Magistraet/ by de compagnie Soldaten / die binnen de Stadt was logerende en guarnisoen houdende / in 't minsten niet en is geassisteert. Dat oock eenige commandementen / selfs gedurende de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt : sonder kennisse van dien / by Sijn Excellentie aen de guarnisoenen ende soldaten / op andere plaetsen zijn gegeven / van haer niet te sullen bemoeyen met saken/ spruytende uyt de geschillen van de Religie. Onder

der welcken deckmantel ende pretext tegenwoordelijck alle commotien komen te schuylen / de Magistraten van de Steden genoegsaem geabandonneert : sonder macht ende middelen tot conservatie van hare authoriteyt verlaten / ende tot een proye gegeven werden van de rasende ende onstuymige opgehitste Gemeente. Soo dat men oock vele Capiteynen ende Soldaten / in dienste wesende van de Generaliteyt / dagelijcks verscheyden propoosten heeft hooren voeren / oock Actien sien plegen / tot stijvinge van de ongerustige personen / tot openbare verachtinge van de Heeren Staten / de Regeringe van den Lande en van de Magistraten van de Steden : met seer onbehoorlijcke / dangereuse glossen ende interpretatien op den voorschreven generalen Eedt. Waerom men oock seer ongaerne heeft verstaen / dat op 't versoeck van een goede Stadt soodanige beloften / als boven geseyt is / zijn geweygert geweest.

Ende als de Heeren Staten Generael, aenmerckende dat sy met alle serieuse aenmaningen ende instantien, tot de cassatie van 't nieuw-gelichte Krijgsvolck, niet en konden geraecken. Nademael als boven verhaelt / dit de respective Provincien ende Steden particulierlijck raeckt ende competeert / alsoo sy van ouds in gebruyck ende deugdelijcke possessie zijn van goede sorge te dragen over de versekertheyt van hare Stadt / met het aennemen van eenig Krijgsvolck ofte Waertgelders / tot ruste / vrede ende eenigheyt van de selve hare Stadt / Ondersaten ende Gemeente. Soo is niet vreemt / dat niet tegenstaende alle serieuse aenmaninge ende instantie / tot cassatie van 't voorschreven nieuwe gelichte Krijgsvolck / by ende van wegen de Generaliteyt gedaen / men daer toe niet en heeft konnen geraecken : als wesende gansch ongefondeert / frivool ende impertinent / haer te willen bemoeyen ende onderwinden een saecke / haer niet competerende : ende een ander te willen raden ende persuaderen met beseyndinge / ofte andersins afstant te doen van sijn recht / tot sijn eygen schade / nadeel ende prejudicie / tot voordeel ende profijt van een ander / insonderheyt daer de Provincien van Hollant ende Uytrecht / genoegsaem van wegen de Generaliteyt / gecondemneert ende gedreygt wierden / ende van goeder hant gewaerschouwt waren / dat men voor hadde haer de Wet te willen stellen / met wille ofte onwille de voorsz. cassatie te doen doen / mede te dwingen / te doen consenteren en te bewilligen in 't houden van het Nationael Synode. Soo dat men (onder correctie) niet alleen het voorsz. versoeck van cassatie behoort hadde te weygeren : maer veel eer ende met goede redenen / als genoeg gewaerschouwt / opgemaeckt te hebben / ende het voorsz. Krijgsvolck geredoubleert ende versterckt / tegens de surprinse ende het geweld / dat haer (Godt betert) daer na t'onrecht aengedaen / ende overgekomen is.

Dat hy Gevangen beleyt heeft, dat hy seer weynig Edelen, drie Steden,

ende

ende eenige gecommitteerde Raden, die tot sulcx niet geliet en waren, gecommiteert zijn Hoogerbeets, Grotius ende eenige andere, om haer na Uytrecht te transporteren. Tot solutie van dese objectie ende verdedivinge van sijn Edelheyt / van de Heeren Edelen ende de Steden/ in 't doen van dese deputatie; soo staet te letten/ dat alsoo de ordinaris Gedeputeerde van Hollandt ende West-Vrieslant / ter Vergaderinge van de Generaliteyt / gerapporteert hadden in de vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ dat in de Generaliteyt van eenige Provincien/ by overstemminge/ was geresolveert Sijn Excell: met eenige anderen tot Uytrecht te senden / tot cassatie ende afdanckinge van hare Waert-gelders; ende te constringeren tot mede-inwilliginge van 't houden van het Nationael Synode / niet tegenstaende d' oppositie ende versoeck van wegen de Provincie van Hollant/ by de voorsz. Gedeputeerdens gedaen; ten eynde daer mede gesupersedeert soude mogen werden / tot de weder-komste van de Gedeputeerden van de Provincie van Utrecht / die gins en weder na huys vertrocken waren/ om als dan t'samen op de voorsz. sake nader/ ende met alle circumspectie behoorlijcken te mogen letten/ delibereren ende resolveren/ wat daer in/ ende volgens den voorslag/ by/ ofte van wegen den Raet van Staten/ belangende de voorsz. Waert-gelders/ best soude dienen gedaen. Hadden over sulcx de Heeren Edelen / ende de meeste Steden ende Leden van de Vergaderinge van Hollant/ geraden gevonden / (considerende dat dit voorsz. voornemen notoirlijck was strijdende tegen de Hoogheyt/ Vry- ende Gerechtigheyt van de respective Provincien; ende siende dat eenige weynig Steden van Hollant eens wesende/ ende colluderende met de voorsz. Provincien/ tot nadeel en prejudicie van haer eygen Provincien ende Vaderlant/ geerne gesien hadden/ ende daer na trachtende/ dat na de voorsz. onbehoorlijcke genomen resolutien/ de Vergaderinge van de Staten van Hollant dadelijck gescheyden soude hebben : op dat alsoo te beter/ ende sonder eenig obstakel/ het voorsz. onbehoorlijck voornemen ende resolutie / sijn voortganck ende effect soude mogen hebben/ forteren ende bekomen) de voorsz. Vergaderinge niet te laten scheyden: maer gansch noodich geacht/ de selve te continueren. Ende alsoo de naest-gelegen Steden aen den Hage gewoonlijck zijn saterdaegs t' huys te reysen/ ende op maendach ofte dijnsdach daer aen/ wederom te komen : oock goet gevonden was / dat sy/ ende alle d'andere Gedeputeerde van de Heeren Edelen ende Steden / om maendach ofte dijnsdach daer aen/ den 24. Julij 1618. precijs wederom in den Hage souden passen te zijn ; om na occurentie ende gelegentheyt van saken/ op alles behoorlijck/ ende ten meesten dienste van den Lande te mogen letten ende resolveren/ ende by faulte en gebreecke van dien/ alleen by de presenten/ de noot sulcks vereyschende / daer op gelet/ gebesoigneert ende geresolveert soude mogen werden. Soo dat alhoewel ten selven dage de

Vergaderinge soo geseyt ende aengenomen was/ niet compleet is geweest: nochtans nademael men verstont/ ende in 't seecker onderrecht was/ dat de voorsz. Provincien/ met de voorsz. hare onbehoorlijcke resolutie ende deputatie/ dadelijcken wilden voortgaen/ ende periculum in mora was: hebben over sulcx sijn Edelheyt/ ende de presente Heeren Edelen ende Gedeputeerde van de Steden/ versterckt wesende met de ordinaris Gecommitteerde Raden van Hollant (die volgens hare Commissie ende instructie/ oock vermogen ende gehouden zijn de Hoogheyt/ Vry-ende-Gerechtigheyt van den Lande/ te helpen voorstaen: de resolutien/ meeninge ende intentie van de Ed: Mogende Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ te helpen vorderen) goet/ oirbaer ende gansch noodig gevonden/ by provisie/ te doen de voorsz. deputatie van den Heeren Hoogerbeets, Grotius, en andere na Uytrecht, om volgens de Unie/ tusschen de Provincien beswooren/ uyt den name ende van wegen de Provincie van Hollant ende West-Vrieslant/ aen de Heeren Staten ende Magistraet van Uytrecht/ hare Bontgenooten/ te presenteren/ met raet en daet te assisteren/ tegens het voorsz. onbehoorlijck voornemen ende resolutie: met oock brieven aen de Krijgs-oversten/ om/ volgens haren eedt/ de Heeren Staten van Hollant (op wiens repartitie sy stonden) ende de Heeren Staten en Magistraet van Utrecht daer sy in guarnisoen waren/ gehouw/ getrouw ende gehoorsaem te zijn; ende dat conform de meeninge en intentie van de voorsz. Heeren Edelen ende de meeste Steden. Alsoo als vooren verhaelt, in 't delibereren van de voorsz. sake van Utrecht/ sy alreede genoegsaem verstaen ende verklaert hadden/ dat men niet wel ledig soude konnen staen/ volgens de voorsz. Uni/ die van Uytrecht te assisteren/ tot maintinement van hare voorsz. Hoogheyt/ Vry-ende-Gerechtigheyt. Welcke voorsz. deputatie over sulcks oock terstont daegs daer aen/ de voorsz. Vergaderinge compleet wesende/ by den Heeren Edelen ende de meeste Leden als wel ende behoorlijck gedaen/ noodig ende dienstig bevonde/ Staets-gewijse/ niet alleen is geapprobeert; maer oock noch daer-en-boven versterckt/ met noch eenige andere nieuwe Gedeputeerden uyt de selve hare Vergaderinge. Oock niet komende in consideratie dat de voorsz. brieven by sijn Edelheyt geminuteert ofte ontworpen zijn geweest/ ende afgesonden sonder voorgaende communicatie in de Vergaderinge van Staten; alsoo de sake geen uyt-stel en konde lijden/ gelijck oock dagelijcx meer gebeurde dat na genomen resolutie/ de brieven/ soo by sijn Edelheyt/ als oock by den Secretaris gedepescheert en afgevaerdigt wierden/ sonder dat nochtans al vorens de selve ter Vergaderinge wierden geresumeert/ ende dese oock alsoo als andere/ ordinaris afgesonden zijn geweest.

Dat hy Gevangen gesustineert heeft dat het uyt-voeren van de last van Sijn Excellentie, *ende sijne mede-Gecommitteerde van wegen de Staten-*

Generael, op 't casseren van de Waert-gelders, buyten consent van de Staten van Uytrecht, soude stercken tegen de Unie, ende soude wesen force, die men met force soude mogen wederstaen &c. Dat dit gesustineerde van sijn Edel: waer/ ende in alle reden ende billijckheyt is gefondeert/ sal een yder wesende van gesont oordeel ende sonder passie moeten bekennen: ende is over sulcx te verwonderen/ dat sijne partijen haer niet en ontsien/ sijn Edelh: dit selve mede als een crimen te laste te leggen. Mengesien notoir ende kennelijck is/ dat als hier vooren is verhaelt/ de Staten van de respective Vereenigde Provincien/ elcks apart/ ende bysonder/ in hare Provincien Souverain zijn/ ende onder 't selve Recht van Souverainiteyt/ buyten allen twijfel het poinct rakende de verseeckeringe/ conservatie ende behoudenisse van den Staet van yder Provincie mede is begrepen: als wesende een van de principaelste deelen van dien/ ende over sulcx oock de respective Provincien/ elcx in den haren/ 't selve alsoo tot noch toe verstaen/ gebruyckt ende gepractiseert hebben na dat den noot ende gelegentheyt in elcke Provincie was vereyschende; sonder eenig tegen-seggen ofte oppositie. Ende oversulcks oock de Heeren Staten van Uytrecht/ als Souveraine Overheyt van de selve hare Provincie/ siende aldaer de dagelijcke insolenten/ populaire Factien ende apparente swarigheden daer uyt noch vorder te ontstaen ende te volgen/ soo daer tegen behoorlijck niet wierde voorsien; uyt kracht van hare voorschreven Souveraine macht ordre gestelt/ ende mede eenige Waert-gelders aengenomen hebben/ tot behoudenisse van de ruste ende verseeckerheyt van den Staet van de selve hare Provincie/ ende haer te bevrijden van oproer der Gemeente/ ende alle bloedt-stortinge/ daer mede sy over lange gedreygt waren. Hy en is geensins in de macht en vermogen geweest van eenige van de andere Provincien/ uyt den name van Staten Generael/ op 't casseren van de selve Waert-gelders tegens danck ende wille van H: H: Staten van Uytrecht te resolveren/ veel min den selven tegen de voorschrevene Souveraine mach/ Vry- ende-Gerechtigheyt van de H: H: Staten van Uytrecht/ dadelijck met de gewapender handt ende gewelt/ door Sijn Excellentie ende hare Gedeputeerde/ te dwingen tot afdanckinge van de selve: als wesende een notoire in-breuck/ violatie ende usurpatie van der selver Provincie van Uytrecht/ Privilegien/ Vry- ende-Gerechtigheden/ contrarie het voorschreven eerste Articul van de nader Unie van Uytrecht: volgens welcke de Provincien malkander niet alleen geen prejudicie/ hinder/ ofte letsel en mogen doen: maer oock gehouden zijn/ d'een/ d'ander in hare gerechtigheyt met alle behoorlijcke ende mogelijcke middelen/ ja met lijf ende goet des noot te helpen handthouden/ stijven/ stercken/ beschutten ende beschermen/ tegens allen ende een yegelijck/ wie ende hoedanig dat sy oock souden mogen wesen/ die hen daer in eenig dadelijck in-breuck soude willen doen: ende over sulcks

soodanige force / violatie/ kracht ende gewelt/ met geen minder reden ofte fondament hadde mogen wederstaen worden/ als de usurpatien/infractien ende vernietingen van de selve Privilegien/ Oor- ende-Gerechtigheden by den Koninck van Spangien , ende sijne Gouverneurs voor desen by handen genomen ende geattenteert / by onse Voorsaten en Ouders daer van noch eenige in 't leven zijn couragieuselijck waren wederstaen. Sonder dat oock daer tegens eenigsins in consideratie komt/ dat inpertinentlijck tegen geworpen wert/ dat sijn Ed: by sijne uytgegevene Remonstrantie soude hebben verklaert/ dat alle violentien voor den Staet van den Lande corrosijf / en ruineus souden zijn / ende een oprechten Spaenschen Raedt/ tot ondergang van dese loffelijcke Landen. Want sijn Edelh: als een oudt wijs verstandig ende getrou dienaer van den Lande/ siende van verre komen/ ende vreesende voor de voorsz. violentien ende dadelijckheden soo in 't Kerckelijcke als politijcke/ tegens de Unie tot nadeel ende prejuditie van de Privilegien Oor-ende-Gerechtigheden van den Lande / daer na Godt betert by handen genomen / ende daer over seer bekommert zijnde/ wel ende getrouwelijcke in de voorschreven sijne Remonstrantie geseyt / vermaent ende gewaerschout heeft / dat voor den Staet van den Lande voor sijns Princelijcke Excellentie loflijcken huyse/ ende alle de Leden van dien ; voor alle vrome Patriotten / van alle qualiteyt/ ende sonderlinge voor de ware Gereformeerde Religie/ ende Religions verwanten/ de selve soodanige violentie/ dadelijcke ende onwettelijcke proceduеren/ tegens de Privilegien ende Gerechtigheden van den Lande ende Steden / ende verdruckinge van de selve/ souden wesen corrosijf ende ruineus ; soo voor Sijn Excellentie , als voor den Staet van den Lande/ als vooren verhaelt : sonder dat de meninge/verstant ofte intentie van sijn Edelheyt eenichsins soude zijn geweest/dat niet tegenstaende de voorschrevene soodanige usurpatien/ violatien ende infractien van de Privilegien / Oor-ende-Gerechtigheden van den Lande / men evenwel soude behooren stille te staen en 't selve met goeden oogen aen te sien / sonder daer tegens yetwes te doen / contrarie den eedt ende plicht daer mede men aen den Lande verbonden is / soo de voorsz. partijen van sijn Edelheyt de selve sijne woorden sinisterlijck poogen te verdrayen/ die te appliceren tot haren voordeel ende tot nadeel van sijn Edelept/ geensins : nemaer dat alle goede ende oprechte Patriotten / volgens haren eedt ende plicht/ gehouden ende verbonden zijn met goeden yver / affectie ende couragie/ de voorschreven Privilegien Oor-ende-Gerechtigheyt van 't Vaderlandt/ tegens de usurpateurs/ ende violateurs van dien voor te staen/ te mainteneren/en te defenderen. Soo dat oock de Heeren Hogerbeets, Grotius, ende d'andere Gedeputeerdens van den Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ tot Uytrecht gesonden zijnde / om de Heeren Staten van Uytrecht/ hare Bontgenooten/ volgens de Unie/

met

met raet ende daet te helpen assisteren/ wel ende behoorlijck hebben gedaen/ hun daer na te reguleren/ ende met de Heeren Staten te letten en te beraedslagen op middelen van resistentie/ tegen soodanige notoire voorgenomene dadelijcke usurpatien ende violatien van de voorsz. hare Privilegien/ Vry-ende-Gerechtigheden/ contrarie de Unie ende Tractaten onderlinge gemaeckt ende besworen.

Dat hy Gevangen oock de secreten van den Staet der Landen gereveleert soude hebben. Dat sijn Edelheyt in de voorsz. sijne gedruckte Remonstrantie eenige openinge heeft gedaen van de gelegentheydt van 's Landts saecken/ heeft hy niet geerne; maer genoechsaem tegen sijn danck ende wille moeten doen/ als daer toe genoodtsaeckt/ gedrongen ende geperst geweest zijnde/ tot sijnder ontschuldiginge ende defensie/ tegens den inhoudt van alle de meenichvuldige fameuse Libellen ende Geschriften/ daer in sijn Edelheyt/ buyten alle schult/ seer leelijck en schandelijck wiert gecalumnieert/ getraduceert ende gelastert; alles impune/ ende sonder dat daer tegen behoorlijcke voorsieninge wiert gedaen. Waer mede men quansuys door de zijde van sijn Edelheyt/ ofte occasie ende gelegentheyt van dien/ was soeckende op den Staet van den Lande te impiëteren/ als klaerlijck en bysonder te sien was in een van de voorsz. geschriften/ ende fameuse Libellen/ eerst ende originelijck tot Amsterdam ontworpen/ en in 't rouwe gestelt/ ende daer na in den Hage/ by de voornaemste ende bitterste formele en gesworene vyanden van sijn Edelheyt opgepronckt/ uytgestropt/ ende alomme doen verkoopen; daer in opentlijck/ onbebeynsdelijck ende uytdruckelijck/ de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ van haer Recht/ ende de Magistraten en Regenten van de Steden/ van hare wettelijcke Authoriteyt ende Regeringe wierden afgestelt: ende over sulcx met recht niet sijn Edelheyt; maer de voorsz. sijne partye ende vyanden/ geimputeert moet werden/ dat sijn Edelh: tot sijne noodige ontschuldiginge ende defensie/ tegen de selve hare leugenen ende calumnien/ eenige gepasseerde Lants saken heeft moeten aenroeren ende vermelden.

Dat hy plegende acten van Souverainiteyt, op sijn eygen hant, sonder voorweten van yemant van de Provincien, afgeslagen soude hebben sekere notabele aengeboden Alliancie, daer aen de Republijcke ten hooghsten was gelegen. Wat hier mede eygentlijck gemeent wort/ weet ick niet. Het moest ook niet alleen geseyt/ maer bewesen werden/ 't welck hier niet en geschiet.

Dat hy Gevangen verscheyde Collegien van Iustitie, in 't administreren van haer ampt, by verscheydene wegen, ende in verscheydene saecken, contrary de Landt-Rechten, Privilegien, Vry-ende-Gerechtigheden trouloosllijck, indracht en handtsluytinge heeft helpen doen, &c. Dit zijn alhier wederom notoire ende openbare versierde leugenen ende calumnien/ daer mede men sijn Edelh: qualijck ende t'onrechte beschuldicht/ calum-

hunnieert / ende traduceert. Alsoo ter contrarie een yeder kennelijck is / ooch doorgaens uyt alle syns Edelheyts Actien ende doen/ klaerlijck ende in der daet gebleecken heeft. Dat hy neffens de Heeren Edelen/ende de meeste Steden van Hollant ende West-Vrieslant/de Collegien van de Justitie in 't administreren van haer ampt ende beleyt van de ordinaris Judicature/ altijdt behoorlijck heeft erkent ende gerespecteert / ende ooch oprechtelijck / sinceerlijck ende getrouwelijck helpen voorstaen/ stijven/ stercken ende mainteneren/ in hare authoriteyt gebleven zijnde in terminis van haer beroep / commissie ende instructie/ ende volgens de Unie haer gereguleert hebbende na de ordinantien en resolutien van de Heeren Staten van de selve Landen/ hare Souveraine Hooge Overheyt / sonder hun daer tegen te stellen/ ofte te kanten / ende te impieteren op de Gerechtigheden / Privilegien / oude ende bekende costuymen ende gebruyck van de Steden/ met het verleenen van Mandementen ende Provisien / daer tegens directelijck strijdende. Maer alsoo notoir ende kennelijck is / dat by de voorschreven Raden in dese conjuncture en droevigen stant / waernemende den seer schadelijcken en pernicieusen cours/ die eenige weynich Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt/ nu tsedert een tijdt herwaerts hebben gehouden tegens de authoriteyt van de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ ongetwijfelt verscheyden saecken wierden gesustineert/ die men voor desen eenpaerlijck soude hebben wedersprooken ende geexplodeert / als ten hoochsten nadeelich ende prejudicabel de wettelijcke Regeeringe/ mitsgaders de Vry-ende-Gerechtigheyt van den Lande en Steden/ ende hare oude wel hergebrachte usantie / costuymen ende gebruyck/ haer niet en hebben ontsien / contrarie de Unie / directelijck haer te opposeren tegen de authoriteyt ende resolutien van de Heeren Staten / de selve te impugneren met seeckere hare ongefondeerde geschriften / belangende haer resort: hoewel nochtans van wegen hare Ed: Mog: 't selve met goede ende onwedersprecckelijcke argumenten ende redenen wederleyt is geweest / ooch niet tegenstaende verscheyden waerschouwingen / vermaningen ende bevelen van hare Hoog-Mogende / soo mondelinge / als by diversche missiven/ aen haer gedaen ende geschreven / ten eynde sy daer van souden desisteren / ende blijven in terminis van haer voorschreven beroep ende beleyt van de ordinaris Judicature : sonder verder te gaen/ ofte aen haer te trecken saecken / wesende buyten haer resort ende kennisse ; als zijnde saecken van de Religie ende Politie / met den gevolge ende aenkleven van dien / waer van ende 't gene daer van dependeert hare Hoog-Mogende de kennisse aen haer hebben behouden / als raeckende de Legitime macht/ ende het souverainste poinct van de Staet van den Lande: waer over ende over de behoudenisse van welcke/hare E: Mo: doorgaens seer ende ernstelijck bekommert zijn geweest / in 't generael/

rael/

rael/ ende over alle particuliere occurrentien / daer van dependeren-de / ende waer van sy oock de kennisse aen anderen niet en konnen overgeven / sonder haer selven te verongelijcken : als in het verleenen van provisien ende Mandementen / tegens de Magistraten van de Steden / in saken / de Policie ende extraordinaris criminele procedupren raeckende ; mitsgaders daer in by Burgemeesters / volgens hare authoritept ende macht / sonder forme ofte figure van proces is geprocedeert : oock disponeren op partijen requesten / sonder alvooren de selve overgesonden ende gecommuniceert te hebben met de Magistraet. Evenwel ende alle dese niet tegenstaende / daer op niet passende / daer mede voort gingen / ende met hare ongefundeerde provisien ende mandementen van Appel / de overhoorige / moetwillige / onrustige Ondersaten ende Ingesetenen van de Steden / animeerden ende stijfden tegens hare Overheydt ende Magistraet / tot groote kleynachtinge ende versw ackinge van der selver authoritept / ende insonderheyt by de simple Gemeente / die alleen lettende op het dispositijf van de selve mandemanten / ende niet verstaende de kracht van de justificatoire clausule / niet anders daer upt en konden begrijpen / dan dat de Acten ende procedupren van hare Magistraten / daer mede dadelijck wierden gecondemneert / ende alsoo onder schijn ende favorabel pretext van Justitie / voorts geanimeert / gestijft ende gesterckt wierden / in haer ongehoorsaemheyt / tegen hare Magistraten ende Overheyt : alles tot groote versw ackinge van de authoritept ende respect van de Heeren Staten / ende de Magistraten van de Steden ; soo en heeft syn Edelheydt / ende de meeste Leden van de Vergaderinge van Hollant ende West-Vrieslant / als representerende de Staten van den selve Lande / volgens haer ampt / eedt ende plicht / niet konnen ledich staen / tot voorstant van de Gerechtigheyt ende authoritept van den Lande ende Steden / haer daer tegen te opposeren / ende de voorsz. Raden te doen verstaen haer notoir ongelijck. Alsoo dat oock aen veel verstandige personen niet weynig nadencken was gevende / dat de voorschrevene Raden / die te voren de kennisse van de Kerckelijcke saecken / ende dependentien van dien / haer hadden ontslagen / ofte ten minsten op het eerste bevel ende schrijven van de Heeren Staten / ofte hare Gecommiteerde Raden / haer gerust hadden gehouden / tsedert ende daer na als de Gemeente op eenige plaetsen haer tot meerder stoutigheyt hadde begeven / soo vele ende menichvuldige provisien ende mandementen tegens de Steden hebben verleent / ende geene simpele provisien ; maer eenige met inhibite / in saecken van Policie / ende daer in Burgemeesters / als na oudt gebruyck ende usantie / ex auctoritate macht ende bevel sonder figure van proces hadden geprocedeert tot ruste van hare Steden en Gemeente / ende andere soodanige mandementen daer mede de Schepenen de kennisse van delicten ter eerster instantie / tegens de Privilegien

wierden ontrocken / ende geheele Collegien van Vroedtschappen als partye wierden gestelt / tegens eenige particuliere Violateurs ende verstoorders van publijcke ordre ; om haer Actien voor de Raden te komen instituëren : oock eenige der selver mandementen / directelijck strijdende met de uytspraecken / die by hare Ed: Mog: selfs waren gedaen / oock de selve provisien verleent ende gedepescheert / sonder al vooren de requeste gestelt te hebben in handen van de voorschreve Magistraten van de Steden / directelijck tegen de Resolutie van de Heeren Staten : van den jare 1591. daer by soodanige provisien verklaert werden voor nul : ende dat niemant gehouden sal wesen de selve te obediëren / ofte daer op in rechte te compareren. In voegen / dat sijn Edelheyt / ende de Heeren Staten van Hollandt / haer daer in niet troulooselijck / als de partye ende vyanden van sijn Edelheyt hem valschelijck ende t'onrecht nageven ; maer oprechtelijck / vromelijck ende getrouwelijck hebben gequeten / soo in 't voorstaen ende mainteneren van de authoriteyt van de Collegien van Justitie / in 't bedienen van haer ampt ende ordinaris beleyt van de Judicature / volgens hare commissie ende instructie / als oock van des Lants ende Steden Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden te defenderen. Maer soude veel eer met meerder fondament ende waerheyt van de voorschrevene Raden konnen werden geseyt / dat sy in 't administreren van haer ampt / by verscheydene wegen / ende in verscheyden saecken / contrarie de Resolutien van der Heeren Staten / der Landen ende Steden Rechten / Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden / trouloosselijck tegen hare commissie ende instructie / ter instantie / believen ende contemplatie van de Usurpateurs ende Violateurs van der Landen Privilegien ende Gerechtigheden / notoire indracht ende infractie hebben helpen doen / in verscheydene saecken tegens der selver Landen ende Steden Rechten / Privilegien ende Gerechtigheyt. Ende is seer vreemt / en ten hoogsten te verwonderen / over dese voorschrevene groote onbeschaemtheyt ende vermetelheyt van de partye / en vyanden van sijn Edelheyt / dat sy sijn Edelheyt sulcks derven nageven ende imputeren / daer sy nochtans selfs / ofte eenige ende de principaelste van haer / als de stadt van Amsteldam de voornaemste oorsaecke is geweest / op wiens klachten / versoeck en ernstich aenhouden ende instantie de voorschrevene Resolutie van den jare 1591. by de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / tegen de Collegien van de Justitie / waer by de Judicature van de voorschreve Raden / merckelijck gelimiteert / genomen ende gearresteert is / ende de selve Raden van wegen de Heeren Staten iterativelijck aengeschreven en belast / dat sy niet tegenstaende hare excusen / oppositie / ende reden ter contrarie by haer geallegeert / haer na den inhoudt van dien / souden hebben te reguleren / ende geensins en souden onderstaen / of verborderen eenige mandementen ofte provisien te verlee-

nen/

nen / op 't versoeck van eenige personen / tegens den welcken by de Regenten van de Steden / ter eerster instantie criminelijck extraordinaris was geprocedeert : maer dat der selver vonnissen tegen de gecondemneerde souden worden geexecuteert ; niet tegenstaende eenige appellatie / ofte provocatie. Noch dat oock de selve Raden hun souden vervorderen / op 't versoeck van yemant eenige mandementen / ofte provisien te verleenen tegen de Magistraten van de Steden / sonder al voren de Requeste van partye aen de Steden over gesonden te hebben op peyne / als voren verhaelt / van Nulliteyt; ende dat niemant gehouden soude wesen soodanige provisien / anders verleent / ofte geobtineert / te obedieren / ofte daer op in rechte te compareren. Ende oock mede de Stadt van Enchuysen / die haer met de voorschrevene Resolutie oock behelpende / haer dadelijck geopposeert heeft gehadt tegen de provisie ende Mandement van complainte / by die van den Hoogen Raedt tegens haer verleent / in de saecke van eenen Jan Symonsz. Blauhulck / haer burger en mede Vroetschap / ofte Raedt-verwanter ; niet hebbende willen obedieren / noch eenigsins toestaen / dat by de Heeren Commissarisen van den selven Hoogen Rade / volgens het voorsz. Mandement / geprocedeert soude werden / als na gewoonte ende stijl van den selven Hove : nemaer de selve Commissarisen / ende namentlijck den Heere Rombout Hoogerbeets, als doen noch Raedts-Heer in den voorsz. Hoogen Raedt / ende als Commissaris in de voorsz. saecke gecommitteert / expresselijck verhindert en belet hebben gehadt het restablissement in de voorschreven saecke / uyt kracht van het default / by de voorsz. Blauhulck tegen de Stadt geobtineert / ende by den Hove gedecreteert / te executeren. Dat segge ick / dese Steden haer tegenwoordig niet en hebben ontsien uyt enckele passie / haer particulier desseyn ende schadelijck voornemen / door hare Gedeputeerde / de voorsz. Raden te gaen animeren / om provisien ende Mandementen te verleenen tegens het voorsz. Recht / soo wel haer / als andere Steden van Hollant ende West-Vrieslant competerende ; ende by de selve Steden selfs tot meer-mael gesustineert / gepractiseert / ende nu sub specie recti, onder den specieusen deck-mantel van Justitie ende Religie / sijn Edel: mede t'onrecht hebben helpen condemneeren / als een die de Collegien van Justitie / indracht ende hant-sluytinge gedaen soude hebben / in 't administreren van haer ampt.

Dat noch by Gevangen, tegen sijn Eedt ende Instructie, van eenige uytheemsche Potentaten, Heeren ende Collegien, diversche groote sommen van penningen ende presenten heeft ontfangen, sonder aen yemandt, daer 't behoort, kennisse te doen. Dat sijn Edelheyt / geduyrende sijnen dienst / als Advocaet van den Lande eenige gratuiteyt ende vereeringe is gedaen / by eenige groote Personagien / Steden ende Collegien / soo

van binnen als buyten 's Lants/ geene vyanden; nemaer goede vertrouwde vrienden ende Bontgenooten van dese Landen wesende/ van dat hy op haer instantie en versoeck / met sijnen goeden raedt ende advijs/ te met heeft geassisteert/ ende ten besten geraden/ in saken/ die met den dienst / ofte sonder ondienst deser Landen konnen geschieden/ heeft sijn Edelheyt selfs al lange voor sijne onbehoorlijcke apprehensie/ droevige harde/ ende seer beswaerlijcke gevanckenisse en langduyrige detentie/ niet gesimuleert ofte versweghen: maer in de voorsz. sijne gedruckte remonstrantie ende verklaringe/ aen de Ho: ende Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ in April 1618. overgelevert/ tot verdedinginge van sijn persoon/ geslacht ende Actien/ tegens den meenichvuldige/ seer oproerige/ seditieuse/ valsche/ leugenachtige / factieuse Libellen ende Geschriften / vol injurien ende calumnien gedruckt/ ende alomme gedivulgeert/ verstropt en verkocht. Ende de voorsz. Remonstrantie oock gesonden aen de Heeren Edelen/ ende alomme aen de Magistraten / Vroetschappen ende Raden van de Steden/ als mede-Lidtmaten van hare Ho: Mog: Vergaderinge/ die tot der Landen dienst 't selve behoorden te weten; met vriendelijck versoeck en bede dat de selve sijne Remonstrantie tot der Landen ende haren dienst/ niet alleen in volle Vergaderinge van hare Vroetschappen soude werden gelesen: maer oock in handen gestelt van den genen/ die langste de Vergaderinge van de Hoog-gedachte H: Staten/ ende Gecommiteerde Raden hadden by geweest/ ende van alles beste kennisse hadden: op dat alsoo de saecke te rechte ingenomen ende verstaen zijnde / daer op te beter gelet en gedaen soude mogen werden na behooren. In welcke Remonstrantie hy ongeveynsdelijck/ vrymoedelijck/ rondelijk ende uytdruckelijck bekent en verklaert/ de eere gehadt te hebbē van versocht geweest te zijn/ by/ ofte van wegen de Majesteyten van Vrackrijck/ Groot Brittannien/ Sweden/ Denemarcken/ de Keurvorsten Plats-Grave van Brandenburg ende van Ceulen/ om den selven te assisteren/ ende te dienen van sijnen goeden raet en advijs/ in eenige hare saecken / ende affairen van importantie/ die met dienst ende voordeel / ofte sonder ondienst en schade deser Landen hebben konnen en mogen geschieden. Ende namentlijck/ dat sijn Edelheyt voor den Keurvorst van Keulen/ gevordert ende helpen maken hadde het accoort met de Hertoginne van Aerschot / Gravinne van Nieuwenaerde / den Grave van Solms/ ioss: mem: tot transactie/ accommodatie ende verdrach van hare onderlinge questien en differenten; ende laetstelijck met de Grave van Benthem/ op de restitutie van de Archijven van het Aertz-sticht Ceulen/ daer voor sijn Edelheyt hy brieven ende vereeringe was bedanckt. Dat sijn Edelheyt van gelijcken/ andere Printen/ Graven/ Heeren en Steden/ buyten 's Lants op haer versoeck/ bede ende ernstelijck instantie met raet/ na sijn vermogen ten besten hadde geadviseert. Gelijck sijn Edelheyt oock gedaen hadde-

hadde aen de Provincien / Vorsten / Graven / Heeren ende Steden / oock groote Compagnien ende particulieren binnen dese Landen / die de selve sijne diensten ende moeyten oock voor desen / danckelijck erkent ende gerecognosceert hebben / uyt hare eygen vrije wille sonder dat sijn Edelheyt daer voor van yemant / directelijck ofte indirectelijck / selfs / ofte door anderen / het alderminste hadde begeert / ofte gevordert. Hoewel nochtans op die tijdt eenige van de selve (Godt betert) tegen sijn Edelheyt t'onrecht ingenomen wesende / met seer bitteren doodtlijcken haet ende vyantschap / in recompense ende vergeldinge van alle weldaden / ende sijne soo gode ende getrouwe diensten / aen de selve en hare huysen gedaen ende bewesen / haer niet ontsien en hebben met onnatuerlijcke en al te over groote ondanckbaerheyt / en sonder eenige oorsaecke / fondament ofte reden / tegen de Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden van den Lande / desen goeden / vromen / getrouwen ende oprechten haren vrient / Vader des Vaderlants / stantvastigen / incorruptibilen ende onbewegelijcken voorstander van der selver Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden / in sijn hoogen ende afgesloofde Ouderdom / in dienste van den Lande / soo schandelijck ende jammerlijck / ende buyten alle schult te doen ombrengen ende vermoorden. Hoewel nochtans hare Ho: Mog: gesien / gehoort ende verstaen hebbende / uyt de voorschrevene Remonstrantie / van de voorsz. gratuiteyten ende vereeringen / by sijn Edelheyt ontfangen ende genoten / 't selve geensins verstaen ofte gehouden hebben voor crimen / ende veel weyniger voor crimen capitael / ende de doodt waerdig: als nochtans sijne voorschreven partije / ende vyanden 't selve alhier in de voorsz. hare pretense sententie / niet en ontsien te stellen / door faulte ende gebreck (soo 't wel schijnt) van sulcken stoffe ende materie / van te konnen bewijsen / dat hy als een verrader / menigte van Spaensche Pistoletten / ja met kisten vol van den vyandt soude hebben ontfangen ende genoten; soo sy eerst / voor de voorschrevene sijne droevige apprehensie door verscheydene boecken / pasquillen / ja predicatien in de Kercken ende propoosten alomme / door 't Lant / erglistelijck hadden gestroyt / ende laten verluyden. Om alsoo sijn Edelheydt by de Gemeente ende een yder hatig ende verdacht te maecken van trouwloosheydt ende verraderie / ende dese suspicie en vermoeden te doen augmenteren ende versterecken / door de apprehensie van sijn Edelheydt ende andere Heeren daer na gevolcht: oock niet tegenstaende sijne oprechte ende sincere verklaringe / heylichlijck in de voorschreven Remonstrantie mede gedaen / van geene vereeringen / giften ofte gaven altoos / boven ofte behalven die by hem ende andere Heeren sijne mede-Gedeputeerde van meerder qualiteyt wesende als sijn Edelheyt / na ofte volgens het gebruyck van de handelinge van Trefves / ofte Vrede by publijcke kennisse ontfangen / in 't alder minsten voor ofte na die onderhandelinge / directelijck ofte

indirectelijck selfs/ ofte door yemant anders meer/ in 't alderminste van de Spaensche/ ofte hare adherenten (sonder publijcke kennisse) hadde gehandelt/ gedaen/ ofte geadviseert selfs ofte door anderen/ ende dat gene hem des aengaende nagegeven werdt/ valschelijck verdicht/ gelogen ende versiert was. Maer ter contrarie hare Ho: Mog: gesien/ ende wel ende rijpelijck gelet hebbende op den inhout van de voorschrevene sijner Ed: noodige ende wel-gefondeerde Remonstrantie/ tot vertooninge van de waerheyt ende verdedinge van sijn persoon ende Actien/ tegen de voorschrevene valsche ende versierde leugenen ende calumnien/ hem t'onrecht opgedicht/ ende nagegeven (waerom oock sijn Edel: als doen dadelijck uyt de Vergaderinge van hare Ho: Mog: was gebleven) verstaen ende wel expresselijck verklaert hebben/ dat hare Ho: Mog: van sijner Edelheyts devoir/ Actien ende diensten/ tot noch toe den Landen betoont ende bewesen/ seer goet ende volkomen genoegen ende contentement waren nemende; hem daer over bedanckende/ met ernstelijck versoeck ende begeren dat sijn Edelh: daer in voorts soude willen continuëren/ ende niet laten dadelijck wederom in de Vergaderinge van hare Ho: Mo: te compareren; met expresse toe-segginge ende belofte/ dat de selve hare Vergaderinge voor soo veel t'noot ware/ sijn persoon was nemende in hare protectie ende sauveguarde/ om soo yet tegens de selve geattenteert soude mogen werden/ sy dat souden nemen ende houden als aen haer Hoog Mog: selfs gedaen: ende voorts by resolutie goet gevonden hebben/ sijn Edelheyt door eenige uyt de Vergaderinge soo uyt de Heeren Edelen/ als Steden te deputeren/ om by sijn Ed: t'sijnen huyse te gaen/ ende van wegen hare Ho: Mog: Vergaderinge de selve Resolutie aen te dienen/ met ernstelijck versoeck/ dat sijn Edelh: niet en soude willen laten wederom te compareren/ ende als vooren te continueren/ haer in hare Vergaderinge te assisteren met sijnen goeden Raedt/ tot directie ende beleyt van s'Lants saecken/ soo oock voor desen ende t'anderen tijde/ in gelijcke occurrentie/ ende gelegentheyt meer is geschiet/ met mondelinge ende schriftelijcke verklaringe van hare Hoog Mogende/ als in den jare 1587. 1592. ende 1608. dat de selve goet ende volkomen contentement van alle sijne vorige Actien/ doen ende handelinge waren nemende. Doch dit alles niet tegenstaende/ ende dat sijn Edelheyt ten respecte van sijne soo langduerige goede/ oprechte ende getrouwe diensten/ by de Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt genomen is geweest in hare speciale protectie end sauveguarde/ wesende sulcks dat niemant wie ende hoedanig hy oock soude mogen zijn/ in prejudicie van dien sijn Edel: ter oorsaecke van de voorschrevene sijne diensten eenigsins vermochten te moeyen/ te quellen/ ofte moeyelijck te vallen/ in rechten ofte daer buyten/ sonder openbaerlijck ende notoirlijck te infringeren/ te schenden/ ende te violeren de publijcke toe-segginge/ belofte ende

Sauve-

Sauveguarde van 't Lant te verkleynen: Ja met voeten te treden de Souverainiteyt/ Authoriteyt ende 't Opperste gesach van ons triumphante lieve Vaderlant: evenwel de voorschreven sijne partijen ende gesworene vyanden/ haer niet en hebben ontsien/ wel vermetelijck ende arrogantlijck de selve te infringeren ende te violeren/ door de voorsz. dadelijcke apprehensie van sijn Edelheyt/ de cruelle ende Barbarische proceduyren daer op gevolcht/ tot groote oneere/ schande/ blame/ vilipendie ende disreputatie van ons voorschreven vermaert en hoog gerenomeert Hollandt. Welcke soo Edele ende Souveraine Provincie/ die soo veel goets ende bloets gespendeert heeft/ om hare/ ende d'andere Provincien libertey te maintineren ende te conserveren/ als nu (Godt betert) met louter gewelt met haer eygene Wapenen tegens haer geretorqueert ende misbruyckt/ soo in 't stuck van de Religie/ als in 't stuck van de politijcke Regeringe/ seer deerlijck onder d'andere Provincien is gesubjecteert/ ende de Wet heeft moeten ontfangen.

Alle welcke proceduyren daer toe gestreckt hebben, om niet alleen de stadt van Uytrecht in een Bloedt badt, maer oock, &c. Het contrarie is waer/ dat alle het voornemen/ Actien ende doen van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt ende van sijn Edelheyt anders nergens toe en hebben gestreckt/ dan om alle dadelijckheden ende bloetstortingen voor te komen ende te verhoeden daer mede de Magistraten van de Steden/ ende de goede Ingesetenen dagelijcks door populaire Factien/ tumult/ seditie ende gewelt van eenige onrustige ende moetwillige personen wierden gemenasseert ende gedreycht: ende om volgens de Unie/ een yder te laten/ ende te helpen maintineren by sijne Privilegien/ Vry-ende-Gerechtigheyt/ tegen het onbehoorlijck voornemen van eenige Provincien/ hoewel geen recht van Souverainiteyt competerende/ over andere Provincien/ hare Bontgenooten; willende nochtans met gewelt ende toedoen van Sijn Excellentie, dadelijck procederen tot afdanckinge van de Waert-gelders/ buyten consent/ tegen danck ende wille van de andere Provincien/ by den welcke de selve/ volgens haer Recht ende Souveraine macht/ tot haer verseeckerheyt aengenomen waren; die over sulcks oock ende sonder haer consent niet gecasseert en konden werden/ by soo verre tegen soodanig gewelt ende dadelijckheyt/ eenige oppositie/ tegenweer/ ofte dadelijcke resistentie hadden gevallen (alsoo dadelijckheyt met dadelijckheyt afgeweert mach werden/ ende daer door eenige bloedtstortinge hadde komen te geschieden: wie soude daer van oorsaecke/ ende dat selve te imputeren/ ende te wijten zijn geweest? Die van Uytrecht/ die tot voorstant ende conservatie van haer voorschreven Souverain Recht/ souden hebben gedefendeert/ ende de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ verstaende dat de Staten van de respective Provincien/ volgens de Unie/

ende

indirectelijck selfs / ofte door yemant anders meer / in 't alderminste van de Spaensche / ofte hare adherenten (sonder publijcke kennisse) hadde gehandelt / gedaen / ofte geadviseert selfs ofte door anderen / ende dat gene hem des aengaende nagegeven werdt / valschelijck verdicht / gelogen ende versiert was. Maer ter contrarie hare Ho: Mog: gesien / ende wel ende rijpelijck gelet hebbende op den inhout van de voorschrevene sijner Ed: noodige ende wel-gefondeerde Remonstrantie / tot vertooninge van de waerheyt ende verdedinge van sijn persoon ende Actien / tegen de voorschrevene valsche ende versierde leugenen ende calumnien / hem t'onrecht opgedicht / ende nagegeven (waerom oock sijn Edel: als doen dadelijck uyt de Vergaderinge van hare Ho: Mog: was gebleven) verstaen ende wel expresselijck verklaert hebben / dat hare Ho: Mog: van sijner Edelheyts devoir / Actien ende diensten / tot noch toe den Landen betoont ende bewesen / seer goet ende volkomen genoegen ende contentement waren nemende ; hem daer over bedanckende / met ernstelijck versoeck ende begeren dat sijn Edelh: daer in voorts soude willen continueren / ende niet laten dadelijck wederom in de Vergaderinge van hare Ho: Mo: te compareren ; met expresse toe-seggingе ende belofte / dat de selve hare Vergaderinge voor soo veel t'noot ware / sijn persoon was nemende in hare protectie ende sauveguarde / om soo yet tegens de selve geattenteert soude mogen werden / sy dat souden nemen ende houden als aen haer Hoog Mog: selfs gedaen : ende voorts by resolutie goet gevonden hebben / sijn Edelheyt door eenige uyt de Vergaderinge soo uyt de Heeren Edelen / als Steden te deputeren / om by sijn Ed: t'sijnen huyse te gaen / ende van wegen hare Ho: Mog: Vergaderinge de selve Resolutie aen te dienen / met ernstelijck versoeck / dat sijn Edelh: niet en soude willen laten wederom te compareren / ende als vooren te continueren / haer in hare Vergaderinge te assisteren met sijnen goeden Raedt / tot directie ende beleyt van s'Lants saecken / soo oock voor desen ende t'anderen tijde / in gelijcke occurrentie / ende gelegentheyt meer is geschiet / met mondelinge ende schriftelijcke verklaringe van hare Hoog Mogende / als in den jare 1587. 1592. ende 1608. dat de selve goet ende volkomen contentement van alle sijne vorige Actien / doen ende handelinge waren nemende. Doch dit alles niet tegenstaende / ende dat sijn Edelheyt ten respecte van sijne soo langduerige goede / oprechte ende getrouwe diensten / by de Ho: Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt genomen is geweest in hare speciale protectie end sauveguarde / wesende sulcks dat niemant wie ende hoedanig hy oock soude mogen zijn / in prejudicie van dien sijn Edel: ter oorsaecke van de voorschrevene sijne diensten eenigsins vermochten te moeyen / te quellen / ofte moeyelijck te vallen / in rechten ofte daer buyten / sonder openbaerlijck ende notoirlijck te infringeren / te schenden / ende te violeren de publijcke toe-segginge / belofte ende

Saube-

Sauvegaerde van't Lant te verkleynen: Ja met voeten te treden de Souverainiteyt/ Authoriteyt ende 't Opperste gesach van ons triumphante lieve Vaderlant: evenwel de voorschreven sijne partyen ende gesworene vyanden/ haer niet en hebben ontsien/ wel vermetelijck ende arrogantlijck de selve te infringeren ende te violeren/ door de voorsz. dadelijcke apprehensie van sijn Edelheyt/ de cruelle ende Barbarische proceduyren daer op gevolcht/ tot groote oneere/ schande/ blame/ vilipendie ende disreputatie van ons voorschreven vermaert en hoog gerenomeert Hollandt. Welcke soo Edele ende Souveraine Provincie/ die soo veel goets ende bloets gespendeert heeft/ om hare/ ende d'andere Provincien libertepyt te maintineren ende te conserveren/ als nu (Godt betert) met louter gewelt met haer eygene Wapenen tegens haer geretorgueert ende misbruyckt/ soo in 't stuck van de Religie/ als in 't stuck van de politijcke Regeringe/ seer deerlijck onder d'andere Provincien is gesubjecteert/ ende de Wet heeft moeten ontfangen.

Alle welcke proceduyren daer toe gestreckt hebben, om niet alleen de stadt van Uytrecht in een Bloedt-badt, maer oock, &c. Het contrarie is waer/ dat alle het voornemen/ Actien ende doen van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt ende van sijn Edelheyt anders nergens toe en hebben gestreckt/ dan om alle dadelijckheden ende bloetstortingen voor te komen ende te verhoeden daer mede de Magistraten van de Steden/ ende de goede Ingesetenen dagelijcks door populaire Factien/ tumult/ seditie ende gewelt van eenige onrustige ende moetwillige persoonen wierden gemenasseert ende gedreycht: ende om volgens de Unie/ een yder te laten/ ende te helpen maintineren by sijne Privilegien/ Vry-ende-Gerechtigheyt/ tegen het onbehoorlijck voornemen van eenige Provincien/ hoewel geen recht van Souverainiteyt competerende/ over andere Provincien/ hare Bontgenooten; willende nochtans met gewelt ende toedoen van Sijn Excellentie, dadelijck procederen tot afdanckinge van de Waert-gelders/ buyten consent/ tegen danck ende wille van de andere Provincien/ by den welcke de selve/ volgens haer Recht ende Souveraine macht/ tot haer verseeckerheyt aengenomen waren; die over sulcks oock ende sonder haer consent niet gecasseert en konden werden/ by soo verre tegen soodanig gewelt ende dadelijckheyt/ eenige oppositie/ tegenweer/ ofte dadelijcke resistentie hadden gevallen (alsoo dadelijckheyt met dadelijckheyt afgeweert mach werden/ ende daer door eenige bloedtstortinge hadde komen te geschieden: wie soude daer van oorsaecke/ ende dat selve te imputeren/ ende te wijten zijn geweest? Die van Uytrecht/ die tot voorstant ende conservatie van haer voorschreven Souverain Recht/ souden hebben gedefendeert/ ende de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ verstaende dat de Staten van de respective Provincien/ volgens de Unie/

ende

ende haren eedt ende plicht / schuldich ende gehouden zijn malkande-ren tot voorstant ende maintienement van deselve Vry- ende Gerech-tigheden te assisteren / ende tot dien eynde hare Gecommitteerden tot Uptrecht gesonden hebbende? of de voorschreven pretense ende on-wettelijcke Gedeputeerde van eenige Provincien: ende Sijn Excell: aldaer tot Uptrecht/armata manu, gekomen wesende/ met voornemen ende intentie / om tegen de voorsz. Unie / tot nadeel ende prejudicie van de Authoriteyt ende recht van de Heeren Staten van Uptrecht/ met gewelt / dadelijck tegen haren danck en wille te procederen / tot cassatie en afdanckinge van de voorsz. hare Soldaten ende Waert-gelders. Oock niet tegenstaende haer vriendelijck versoeck/ende ooch intercessie van de voorsz. Gedeputeerde van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ dat sy met soodanich haer onbehoor-lijck voornemen / notoire infractie ende usurpatie van de voorsz. Ge-rechtigheden / souden willen ophouden/ ten minsten soo lange tot dat op seeckere voorslach van accommodatie / by den Raedt van Staten in de voorsz. sake voorgestelt ende gedaen/ de Heeren Staten van Upt-recht hare Gedeputeerden in den Hage gesonden souden hebben / om met de Heeren Staten van Hollant/ als eene ende gemeene saecke heb-bende / t'samen en met malkander te mogen spreecken ende delibere-ren wat daer in best soude dienen gedaen/ tot ruste/ vrede ende voorko-minge van vorder swarigheydt die daer uyt soude mogen komen te ontstaen ende rijsen. Voorwaer een yder/ wesende onpartijdich in de-sen sal onwedersprekelijck moeten bekennen/ dat in sulcken gevalle/ niet de Heeren Staten van Uptrecht / nochte de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / ofte hare Gedeputeerde/ noch ooch sijn Edelheyt; maer de voorsz. andere Provincien hare Gecommit-teerde / ende Sijn Excellentie, oorsaecke souden zijn geweest van het voorsz bloetbat / dat men hier qualijck ende met groot ongelijck/ sijn Edelheydt poogt te imputeren ende te laste te leggen: doch met soo weynich fondaments/ als men mijn Heer den Prince/ hoochl: memor: ende de Heeren Staten van den Lande / nagegeven heeft oorsaecke geweest te zijn van alle het bloet / dat tsedert het aennemen van de wapenen / tegens d'Usurpateurs ende Violateurs van de Privile-gien/ Vry- ende-Gerechtigheden deser Landen / is gestort en vergo-ten. Ende is dieselve het oude liedeken/ dat Ducq d' Alba met den sy-nen/ tegen den hoog-gemelden Heer Prince, ende de Heeren Staten van de Landen; hoewel nochtans ware / oprechte ende getrouwe voorstanders van de Libertevt/ Privilegien/ Vry- ende- Gerechtighe-den van de Landen/ voorgaens ooch mede in den mondt hadden/ ende gesongen hebben; hoewel nochtans sy selfs daer van de eenige oor-saecken waren.

Maer ock den Staet van dese Lande, ende de Persoonen van Sijn Excell: *in 't uyterste gevaer te brengen.* Dit en kan niet waerheyt met van sijn Edel-

Edelheydt geseydt/ gedacht/noch in 't minste niet gepresumeert/ noch en sal dese goddeloose lasteringe / ofte noyt eenigen den minsten schijn daer van bewesen konnen werden: maer is ter contrarie waerachtig dat niemant/ niemant seg ick/ van alle die gene/ hy sij wie hij sy/ die oyt of immer in den dienst of eedt / van desen Staet is geweest/ met soo trouwen/ijverigen/en oprechten herte/zijn eer/ eedt en trouwe/ die hy de Heeren Staten van den Lande/ als mede sijn Excellentie Prins Maurits, schuldig was/ heeft betracht en beijvert/ als sijn Edelh: altoos/ stantvastiglijck en kloekmoediglijck/ met goedt en voorsichtich beleydt heeft gedaen. Waer om het een seer abominabele en afschuwelijke boosheydt en trouloose quaetwilligheyt is/ dat dese gedelegueerde Rechters hebben begaen/ sijn Edelh: soo valschelijck en onrechtveerdelijck te beschuldigen / en op soo een valsche en self-verdichte beschuldiginge/soo goddeloose en moordadige Sententie hebben geveldt/ uytgesproken en geexecuteert/tegen alle Recht/tegen alle Privilegien/ en tegen de Conscientie en het beter weten van de Rechters selve; die alleen uyt een vuylen schendigen haet en nijdt/ op de deugden en heerlijcke qualiteyten van dien onvergelijkelijken trouwen Heer/en om de gunsten of het behagen van Prins Maurits, hare conscientien hebben verbonden/overweldigt/ geschroept en afgebrandt/ en alsoo tot sulken vervloekten moordt/ aen den besten en Getrousten Vader des Vaderlants/ en Voorstander der Vry-en-Gerechtigheden Rechten en Privilegien/sijn gekomen/dat God den Rechtverdigen Rechter/ noch sal wreecken en te huys soecken.

Daer door ende door alle sijne machinatien ende conspiratien gevolgd is, dat 'er Staten in Staten, Regeringe in Regeringe, ende nieuwe Verbonden, in en tegen de Unie opgerecht, ende generale perturbatie in den Staet der Landen, soo in 't Kerkelijck als Politijck gekomen, die finantien uytgeput, ende de Landen op ettelijke milioenen aen kosten gebragt, generale diffidentien onder de Bontgenoten, ende de Ingesetenen van de Landen ingevoerd; de Unie verbroken; de Landen tot haer eygen defentie onbequaem gemaeckt, ende in pericule gebracht sijn van te moeten vervallen tot eenige schandelijcke handelinge, ofte tot haren geheelen ondergang.

Alles wat dese Tyrannige Incompetente Rechters hier voor hebben gesteldt/is nu genoegsaem en met klare redenen wederleydt en gedebatteert/ daer uyt dan oock klaerlijck en onwedersprekelijck volgt; dat niet door sijn Edelheyts machinatien en conspiratien/ &c. gelijck hier valschelijck en onwaerachtiglijck gesteldt werdt/ maer is waerachtich / en alle eerlijcke en Vrome Liefhebbers van 't Vaderlandt / en der selver Vry-ende-Gerechtigheden wel bekendt / dat dese bittere en onverbiddelijcke Rechters ende hare Committenten / met en nef-

fens den Prince Maurits, hebben gecomplotteert / gemachineert ende geconspireert / om den Dienaer boven sijne Heeren en Meesters / (aen wien hy onder eede verbonden was / haer te protegeren / te beschermen en te maintenrren) te stellen; ende noch verder gemachineert en gecomplotteert hebben / om de selve Heeren en Meesters den voet op de neck te stellen / eenige uyt de selve / ofte hare commissie hebbende / te vangen / en so trouloosselijck den Heere van Olden-Barnevelt, schandelijck en sonder eenigen schijn van recht / om hals brengende en vermoordende; soo dat men te rechte en met groote waerheydt / mach en behoordt te seggen / dat niet sijn Edelh: / noch sijn Heeren en Meesters hebben gemachineert / &c. maer dat dese Rechters en hare Adherenten selve / hebben nieuwe Verbonden in en tegen de Unie opgerecht / Generale Perturbatien in den Staet der Landen / soo in 't Kerckelijk als in 't Politijk gebragt / de fynantien uytgeput / een deel kale / beropde winkeliers / ja Webers / Snijders / en andere slechte Ambachts-gesellen in de Regeringe in te dringen / ende daer uytgestooten ende schandelijcken afgeset / vele van de beste / notabelste / rijckste / gequalificeerste / ervarenste ende getrouwste Patriotten; ende tot daer toe / ongetwijfelde preuven van hare vromigheyt / getrouwigheydt ende onbewegelijcke standvastighheyt getoont ende bewesen hebbende: wel wetende dat haer de selve in den wege waren / om tot haer voorgenomen tyrannye ende usurpatie op der Landen Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden te mogen komen ende geraeken; met surrogatien van andere / die met soo goede qualiteyten geensins en waren bekleet ofte versien / nochte by de selve eenigsins te vergelijcken; doch zeer harde ende bittere personen / die om de minne van tractamenten / Staten Officien / haer elcx lieten misbruycken / om de oudtste ende treffelijckste Privilegien / Vry-ende-Gerechtigheden vanden Lande te helpen violeren / schenden ende met voeten te treden. Oock de Authoriteyt / Hoogheyt ende Souveraine Jurisdictie van de Provincie van Hollandt / ons lieve Vaderlandt / trouloosljjck ende schandelijck te helpen ten besten geven ende overleveren / in handen ende macht van anderen: de onwaerdeerlijcke vrijdom ende libertept van 't selve ons Vaderlandt / met zoo grooten arbeyt / moeyte / perijckel ende spillinge van soo veel goeds ende bloets gerecupereert / ende tot daer toe geconserveert en behoeden / te laten usurperen en benemen / tot hoogste schande en inestimabile prejuditie van de ingesetenen van den zelven Landen ende hare nakomelingen. Die over sulcx oock groote reden zullen hebben / om hen daer over ten hoogsten te beklagen / Cum damnum invisum, ac grave sit, servitia ferre, voor vrije-Natien / ende insonderheyt voor ons vrije Batavieren; die ongewoon zijn slaven van anderen te moeten wesen. Ende alsoo eenige weynich Steden van Hollant / wesende van de hartste / bitterste vyanden / ende partijen van sijn Edelheyt / haer niet en hebben ontsien /

als

als door verhaelt/tegens het oude recht/possessie/ gebruyck ende ordre van de Regeringe/ niet passende op de ordinantien ende resolutien/ bij de Heeren Edelen / ende meeste Steden en Leden van de Vergaderinge van Hollant ende West-Vrieslant/ als representerende de Staten vanden selven Lande/ Staets-gewijse genomen ende gearresteert/ haer daer tegen niet alleen gestelt en opposeert hebben: maer oock met de Gedeputeerde van de voorsz. andere Provincien / en andere particuliere/buyten de Regeringe wesende/beraetslaegt/gecolludeert/ geconspireert ende gemachineert/ tegens de voorsz. wettelijcke genomene resolutien / tot nadeel ende prejudicie van de Souveraine Authoriteyt/ende Gerechtigheyd van de Provincie van Holland en van Uytrecht / soo in Kerckelijcke / als Politijcke saecken / contrarie de Unie ende beloften/bij de Provincien onderlinge gedaen en beswooren/ van niet alleen malkander daar in niet te zullen prejudiceren ; maer dezelve na haer vermogen/ende des noot/ met goet en bloet te helpen mainteneren en defenderen: haer oock niet hebben ontsien/ wel vermetelijck in haar particulier/ ende in kleynachtinge van der Heeren Staten authoriteyt / verscheydene saecken bij handen te nemen ; als selfs aparte vergaderingen ende bij-een-komsten te maecken / deputatien apart / contrarie de resolutien en de last van hare Hoog-Mog: ende anders meer te doen : eygentlijck concernerende en competerende het corpus van de vergaderinge van de Heeren Staten / ofte de Heeren Edelen / ende de meeste Steden van Hollandt ende West-Vrieslant/als representerende het corpus vande selve Heeren Staten: alles strekende tot groote ende seer schadelijcke alteratie/ veranderinge van den Staet / ende Regeringe deser Landen. Soo dat wel ende met recht van haer ende hare complicen / alhier geseyt ende geretorqueert mach werden/ dat sij Staten in Staten/ Regeringe in Regeringe/ende onderlinge nieuwe heymelijcke verbonden/ in/ ende tegen de Unie opgerecht / een generale perturbatie in den Staet der Landen soo in 't Kerckelijck/ als 't Politijk/ aengerecht hebben/ de financien uytgeput/ ende de Landen op ettelijcke Millioenen onnutte ende noodeloose kosten gebracht / soo door het houden en convoceren van het voorschreven soo onwettelijck/partijdig/onstichtelijk/ noodeloos ende seer schadelijk Nationael Synode ; als door het onderhouden van soo veel Soldaten ende Krijgsvolck / uyt haer guarnisoen ende Frontier-Steden gelicht / gebracht / ende gefoureert binnen 's Lants/ in den Hage/ ende in de principale goede Steden van Hollant ende West-Vrieslant/ om die te tyranniseren/ met geweld/ ende haer met haer eygen Krijgsvolk ende Wapenen te dwingen / goet te moeten vinden/ toestaen ende approberen/ tegens hare conscientie en gemoed/ hare seer beswaerlijcke decreten/ resolutien/ ende onbehoorlijcke exorbitantie / wreede ende Barbarische proceduyren tegens de goede Gemeente / ende principale Ingesetenen deser Landen / con-

trarie de Privilegien/ Vry- ende-Gerechtigheden vanden selven Lande alles tot seer groote en excessive kosten ende schade van den Lande; ende door groote liberale giften en geschenken/ aen d'een en d'ander/ om haer quaet voornemen/ onbehoorlijcke ende onwettelijcke proceduyren te stabileren; oock liberalijck ende sonder eenige swarigheyt te consenteren en te bewilligen/ in seeckere oude pretensien van krijgs-tochten/ daer in de voorgaende oude Regenten swarigheyt hadden gemaeckt/ als wel wetende dat de Provincie van Holland/ al voor desen hare quote genoegsaem hadden voldaen/ ende minst daer in was gehouden. Ende voorts gecauseert en veroorsaeckt groote onruste/ oneenigheyt/ generale dissensie ende diffidentie in den Lande/ onder de Ingesetenen/ goede Gemeente/ ende Bontgenoten; en alsoo de Landen en Provincien/ die met goede onderlinge eenicheyt t'samen sterck verknocht en verbonden waren/ en (met Gods hulpe) genoegsaem onwinbaar gemaeckt/ onbequaem te maken tot haer eygen defensie/ ende den selven gepriveert van het faveur/ goede gunste/ affectie ende genegentheyt van hare beste/ confidenste/ vermogenste ende machtichste vrienden/ ende goede Bondt-genoten/ als der selver goede/ gesonde ende salutairen Raedt/ waerschouwingen ende zeer serieuse/ menigvuldige vermaningen versmaet/ veracht ende verworpen hebbende/ ende het Landt alsoo gebracht ende gestelt in het uyterste gevaer ende perijckel/ van 't eynde des Treves te sullen moeten komen tot inwilliginge van eenige onvorderlijcke/ schadelijcke ende schandelijcke onderhandelinge/ ofte tot geheelen onderganck en ruyne der zelver/ door het hervatten van den Oorloge/ zoo Godt de Heere door sijne barmhertigheyd ende genade/ daer in wonderlijck niet en remedieert ende versiet. Waer voor met Godts hulpe niet te vreezen ware geweest/ zoo men zonder de voorschrevene Tyrannije ende wreede proceduren/ usurpatie ende violatie van de Unie/ Hoogheden/ Vrij-ende-Gerechtigheden van de respective Provincie ende Steden/ tot noch toe ende religieuslijck onderhouden/ voorts hadde gelaten in haer geheel/ ongeschent ende ongeviolesrt. Door alle welcke proceduren ende quade meneen/ men oock nu alreede ende noch geduerende den Treves/ begint te spreecken ende voor te slaen van de Gemeente op nieuws te belasten ende te beswaren met eenige nieuwe impositie/ ofte verhooginge van de oude/ ende met een capitale impositie: het credijt van 't Land/ ende van de ontfangers van de Comptoiren van de gemeene middelen/ oock beginnende te manqueren/ overmits men de luyden begint te weygeren de restitutie van hare penningen/ die sij op de Comptoiren hebben spreeckende; hoewel volgens haer bescheyt/ ses maenden de selve Ontfangers waerschouwende/ om restitutie ende betalinge te willen hebben van hare voorschreve penningen. Daer ter contrarie notoir ende kennelijk is/ inzonderheyt den genen/ die van de voorige Regeringe ende Staet van

den

den Lande eenige kennisse hebben / dat door de goede / geluckelijcke / wijse ende voorspoedige Regeringe / menagie ende directie van 's Lants saecken / van de oude / voorgaende / goede / vrome / getrouwe Regenten / ende insonderheyt door het kloeck / wijs en voorsichtig beleyd van zijn Edelheyd / de financien niet alleen ten achteren noch uytgeput en zijn geweest ; maer merckelijck verbetert ende verbetert. Alzoo geduerende dese Treves / niet alleen de Collegien van de Admiraliteyten gesuyvert / ontlast ende bevrijdt zijn van ettelijcke millioenen guldens / daer mede sij voor den Treves / Anno 1609. waren belast ende beswaert : maer zijn de Landen boven dien oock geraeckt ende gekomen tot volkomen quijtinge van de seer groote / excessive schulden en sommen van penningen / bij de Majesteyten van Vranckrijck ende Engelant / den selven Lande verstreckt en verschoten ; misgaders tot restitutie ende recuperatie vande verpande Steden / Plaetsen / Contracten en Obligatien / aen den zelven voor desen ter handen gestelt. Sonder dat evenwel de Provincie van Holland ende West-Vriesland als doen ten tijde van de voorschrevene onbehoorlijcke ende seer schadelijcke alteratie en veranderinge in de Regeringe / in haer particulier / niet / of weynig meer aen jaerlijcksche lasten hadden te dragen / als in den voorschreven jare 1609. Ende als men ten tijde van den aenvanck / ende in den beginne van den dienst van sijn Edelheyt / als Advocaet van 't Land van Hollant ende West-Vrieslant / jaerlijcks twaelf ten hondert voor intrest / ende twee van maeckelaerdije moesten betalen ende lijf-renten tegens den penning ses ; los-renten tegens den penning twaelf moesten koopen ; nu voor de voorschrevene droevige en schadelijcke apprehensie van sijn Edelheyt / ende beklagelijke alteratie en veranderinge in de Regeringe ; in plaets van dien / de laetste ende op interest gelichte penningen / van wegen 't Lant / opgenomen zijn geweest tegen den penning sestien / ende een derde van 't hondert voor maeckelaerdije : ende de lijf-renten tegen den penning negen ; los-renten tegen den penning sestien verkocht / tot groot voordeel ende dienst van den Lande / sonder het verschot van ettelijcke millioenen / ende veel hondert duysent guldens / bij de Provincie van Holland ende West-Vriesland extraordinaris / niet alleen voor hare quote ; maer oock voor d'andere Provincien uyt goedhertigheydt / om de saecke goet / buyten confusie / ende de Soldaten buyten muytenatie te houden / gedaen en verstreckt aen de Fransche troupen en Soldaten / staende tot laste van den Majesteyt van Vranckrijk / volgens sijne Koninglijcke gunste ende liberaliteyt : Daer op noch reeckeninge / noch staet en was gemaeckt / als tot noch / toe met de penningen van Vranckrijck betaelt. Mits welcke daer over meer als drie jaren / ende gestadig daer na bij sijn Edelheyt / soo in de vergaderinge van Holland / als oock van de Generaliteyt / verscheyden vertooningen zijn gedaen / dat daer op noodelijck diende gel[..] / om het Lande

daer mede souden vermogen niet te belasten. Sonder noch nach veel millioenen guldens / over het kopten ende defect van de andere Provincien / in hare quote, van de jaerlijckche ordinaris petitien consenten ende contributien / van wegen de Generaliteyt / op interest gelicht / met interpositie van het credijt en borge van de Provincie van Hollant. Soude ook de selve Provincie in hare finantie / tsedert den Treves / tot gansch geene confusie ofte verloop zijn gevallen; maer wel groote ende merckelijcke verbeteringe / veroveringe en verlichtinge / gelijk hier voren is verhaelt / als gestadig / wel ende sorchvuldelijken bij de oude Regenten / en sijn Edelheyt gelet zijnde / dat de lasten het inkomen niet en souden komen te excederen. Waerom ooch voorgaens van wegen de Provincie van Hollant verstaen en aengehouden is geweest / siende het voorsz. defect ende mancquement van de penningen uyt Vrankrijk / dat men het Land van die / ende andere noodeloose kosten behoorden te ontslaen; sonder dat men nochtans daer toe heeft konnen geraecken / door de onwilligheyd van de andere Provincien / ende nochtans niet minder wetende / als haer quote, en contingent daer toe op te brengen / ende te furneren; het gene bij de Provincie van Holland alreede verschoten was / te rembourseren ende door aenradinge en instigatie van de gene / die om haer particulier insicht / consideratie ende desseyn / de selve troupen wilden aen de handt houden: voorgevende / dat men de selve uyt de guarnisoenen ende frontieren niet en konde misschen; hoewel sij nochtans daer na / als voren verhaelt / gansch geene difficulteyt noch swarigheyt en hebben gemaeckt / de selve / ende andere Compagnien van daer te lichten / en die binnen 's Lants in de voornaemste Steden / tegens danck ende wille van de vorige Magistraten te doen logeren / tegens de selve / ende de goede Ingesetenen van den Lande / schadelijck te misbruycken / met haer eygen volck en wapenen te tyranniseren / ende te benemen hare vorige liberteyt van conscientie en exercitie haerder Religie. Daer nochtans notoir en kennelijck is / dat in 't aennemen der oorloge / in den jare 1572. en lange te voren / onder den Gereformeerden alhier te Lande / beyde de opinien van Contra-Remonstranten / ende Remonstranten / op 't stuck van de Prædestinatie / en den gevolge van dien / voor middelmatig / ende niet fondamenteel ter salighheyt / bij vele Predicanten / en veel duysent Religions-verwanten zijn gehouden / ende de libertevt der conscientie / belangende de exercitie van verscheydene Religien / als de Lutersche ende alderleye Doopsgesinden zijn toegestaen / tegens expresse toeseggingen ende beloften van Sijn Excellentie, aen eenige Steden gedaen / van hare publijcke Kercken ende exercitie daer in te sullen mogen blijven behouden. Door welcke voorsz. cassatie van de Fransche troupen / en andere / die men sonder ondienst van den Lande / wel soude hebben konnen misschẽ; indien de selve door toedoen van de voorschrevene luyden niet belet ofte verhindert ware geweest / de

voor-

[illegible] finantien/ hebben ik gene voorschreven is/ [illegible] en met eerelijcke millioenen guldens/ verstrecht en gesufficieert souden zijn geweest/ die men nu oock moet missen.

Die daerom, en eene welgestelde Regeringe, niet en behooren geleden: maer anderen ten exempel gestraft te werden. Wel ende met recht mach dit van dese luyden selfs ende tot haren laste geretorqueert werden. Te weten/ dat sy als notoire usurpateurs ende violateurs tot grondelijcke ende uyterste ruyne van 't selve/ ende hare voorschrevene groote mishandelingen/ niet minder als den voorschreven Tyran Ducq d'Alba, versoeyt ende gehaet behooren te werden/ ende in 't Gouvernement en Regeringe van de Landen/ geensins getolereert/ maer geremoveert ende anderen ten exempel gestraft te werden: als oock dese nieuwe opgeworpene onrechtvaerdige Rechters; die selfs wel beter wetende/ ende in haer eygen conscientie/ gewissen ofte gemoed overtuyght wesende/ van de onnoselheyt van syn Edelheyt/ ende van de andere Heeren gevangene ende gebannene/ evenwel ter contemplatie ende believen van de andere/ ende om der selver ambitie/ grooten haet/ passie ende groote wraecklgierigheyt te versadigen/ haer niet en hebben ontsien/ in desen haer schandelijck te laten misbruycken: om met hare onrechtveerdige Sententie/ het onnoosel bloedt te doen vergieten/ van een soo singulier en uytnement persoon/ soo vromen ende getrouwen Patriot/ soo ouden oprechten ende getrouwen Dienaer van 't Landt/ ende soo nut ende bequaem instrument/ tot dienste van den Lande en Republijcke; ende oock de andere voorschrevene Heeren/ soo gevangene als gebannene/ die mits hare sonderlinge ende uytnemende deugdē/ gaven ende bequaemheyt de Landen noch groote ende goede diensten hadden konnen doen/ soo jammerlijck ende deswaerlijck te helpen verdrucken/ ende de Heeren gevangenen met pijne/ verdriet ende ongemack te doen consumeren ende vergaen in eeuwige/ schrickelijcke ende heydensche gevanckenisse ende de andere Heeren te benemen ende te priveren van het genot/ gebruyck ende inwooninge van haer lieve Vaderlandt/ dat Godt de Heere/ ende de natuere haer heeft vergunt; om voorts haer leven lang in haer oude afgesloofde jaren/ met groot ongemack/ in vreemde Landen buyten alle kennisse/ vrienden ende magen te moeten gaen doolen ende swerven.

Soo is 't dat de Heeren Rechters vernoemt, met rijpe deliberatie van Rade, doorgesien en &c, Beter en met waerheyt kan hier gesept werden/ als volcht. Soo is 't dat dese voorschreven nieuwe opgeworpen incompetente/ ende onwettelijcke Rechters/ ofte nieuwe Bloedt-Raedt/ seer hevige/ bittere partije/ ende gesworen doodt-vyanden van syn Edelheyd; ende van de voorschreve andere Heeren/ als ware Liefhebbers ende voorstanders van de Vryheyt van 't Vaderlant/ diesgelijcx voor desen in dese Landen noyt gehoort noch gezien/ als

sen

ten tijde van den voorschreven Tyran Ducq d' Alba, ende sijne tyrannije/ seer cruelle persecutie ende vervolginge/ zonder rijpe deliberatie van Rade/ ofte eenige reden ende billijckheyt plaetse te geven: maer alleen met een voor-oordeel t' eenemael ingenomen wesende/ ende gantschelijck voorgenomen hebbende/ om ex præscripto, ende ter contemplatie en welgevalle van andere/ ofte soo als de Propheet/ [Micha seyt/ alles te doen wat den Vorst wil/ op dat hy haer wederom een dienst mach doen/ ofte helpen advanceren ende vorderen tot eenigen Staet ende Officie/ofte tot vorder advancement; soo men dagelijcks sach/ dat'er in den Lande omging ende passeerde/ ende hoe dese personen voor soodanige hare diensten met de Staten ende Officien wierden voorsien ende gerecompenseert; d'eene met een Presidentschap/ d'andere met een Raetsheerschap/de derde met een Griffierschap/ende soo voorts.

Doende Recht in den name ende van wegen de Hoog-gemelde Heeren Staten Generael, den selven Gevangen gecondemneert hebben, ende condemneren hem mits desen, gebracht te werden op't binnen Hof, ter plaetse daer toe bereyt, ende aldaer geexecuteert te werden met den Sweerde, dat'er de doodt na volgdt: Ende verklaren alle sijne Goederen geconfisqueert.

Doende het hoogste/ capitaelste en goddeloosste onrecht/ kracht/ moetwil ende gewelt/ ter wereldt/ want wie sal opt konnen seggen dat men kan recht doen/ voor en al eer den Patient/ de schulde en crimen dat men hem opleyt/ en daer mede men hem beschuldigt/ belijdt ende bekendt. Dit en is hier noyt geschiedt/ maer wel ter contrarien heeft sijn Edelheyt/ tegen dese valsche beschuldiginge/ wel yverich en iteratijvelijck geprotesteert/ soo wel tegen dese valsche beschuldiginge/ als de ongewoone/ ongehoorde en wreede manieren van doen/ zijnde alsulcke manieren van procederen hier te Lande tegen alle billickheyt/ tegen de oude en loffelijcke gewoonten/ en tegen alle recht en reden; en sedert de Tyrannische en Bloetdorstige Regeringe van den Hartog van Alba/ noch daer te voren noyt gehoordt noch gesien/ waeromme oock dese Rechters geen macht en hadden om recht te doen/ in den name ende van wegen de Staten Generael/ alsoo de selve Staten geen macht noch Jurisdictie en hebben noch hadden/ noch noyt gehadt en hebben/ om over de Ondersaten van Hollant eenige Jurisdictie te hebben of te plegen/ veel min datse de selve Ondersaten/ ick late staen de Dienaers van de Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt selve/ souden by den kop grijpen/ de selve vangen/ daer Rechters over delegueren/ welke Rechters alsoo tegen de wetten en vrijheden van de Provintie van Hollandt/ alsoo gedelegueerd zijnde ten hooghsten/ incompetent

en verwerpelijck zijn om een Vonnis of Sententie upt te spreecken en 't selve te doen executeren tegen een slecht of ghemeen Onderdaen/ van zoo een vrije Provincie als Hollant/ veel min tegen een voornaem Dienaer van de Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant/ wien hy alleen/ en niemandt anders/ schuldig was reeckeninghe van zijn doen te geven/ en welcke alleen toe behoorden de kennisse en judicature van hare Ministers en Dienaers/ soo dat dit soo ghenoemde Recht doen *In den Name en van wegen de Hoog-gemelte Heeren Staten Generael*, is een grouwelijcke/ schandelijcke en onlijdelijcke Usurpatie op de Authoritept gezach/ Rechten en Privilegien van de Provincie van Hollandt/ en West-Vrieslandt/ welcke in een welghestelde Republijcque niet en behoordt geleden noch getollereert te werden/ en teghen welcke soo schandelijcke Usurpatie de Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt behoorden op het hooghste te protesteren/ en als een Tyrannisch en over den hals gedronghen kracht en ghewelt/ teghen-gestaen/ teghen-ghegaen en teghen-gesprohen te werden/ welcke Staten van Hollandt en West-Vrieslandt sulcken notoyren en openbaren ghewelt nopt en hebben willen lijden van hare Heeren/ Graven of Gouverneurs/ ende en souden het oock nu noch nimmermeer lijden of geleden hebben/ indien den Prince van Oraignen niet ontijdelijck/ en tegen alle Rechten/ Wetten en Privilegien/ de Magistraten van de Steden van Hollandt en West-Vrieslandt en hadt afghesett/ verandert en vernieuwt; in sulcker voegen/ dat de Oude/ Wijse/ en Verstandighe Regenten/ zijn uptgeschopt en uptghestooten van en upt de Regeringe/ en andere Jonghe/ Nieuwe/ en Vreemde Gasten in de plaetse ghestelt/ dewelcke om den Prince te bedancken en te complaceren/ over dese soo schielijcke gunste en weldaet aen haer bewesen/ haer soo onverwacht verhoogende en in de Regieringe stellende/ niet anders hebben konnen noch willen doen/ als dat hem goedt dacht en zijn welbehaghenden wille was/ exposerende alsoo desen Goeden/ Ouden/ en Alderghetrouwsten Heer/ in zijn oude afgheleefde en afgheslooßde daghen/ in de handen en klaeuwen van zijn bitterste Vijanden/ die anders gheen fouten in hem konden zien/ bevinden/ noch nopt bevonden hebben/ als datse zijn blinckende/ onverwelckbare/ en ongekreuckte deughden niet en konden verdraghen noch lijden: maer sy en hebben gheen recht gedaen/ noch konden dat niet doen/ alsoo haer die Judicature niet toe en quam/ en oock zijn gesworen Vijanden en Partijen waren/ ende daerom hebben de Rechters een onlijdelijcke Tyrannije begaen/ als sy *Den selven Gevangen gecondemneert hebben, gebracht te werden op 't Binnen-hof, ter plaetse daer toe bereydt, ende aldaer geexecuteert te werden met den Sweerde, dat 'er de doodt na volgt.*

Dit is op't hooghste aenmerckens weerdig / dat dese Gedelegueerde incompetente en vyandelijcke Rechters / den Ghevanghen niet en hebben doen brenghen ter plaetse daer men ghewoonelijck Justitie doet/ maer hebben daer een ander plaets toe doen bereyden/ daer noyt te voren eenigh Recht of Justitie gedaen en was (ghelijck trouwens noch noyt gedaen en is.) Het is waerschijnelijck / dat dese Rechters dat hebben gedaen om te behagen en te voldoen de ooghen ende begeerte van eenen, die het vernoegen wilde hebben/ om te sien storten en plengen het bloedt van desen Ouden en Over-trouwen Dienaer van de Heeren Staten van Hollandt / die hem in de weghe was / om dat hy het Recht ende Authoriteyt van zijn Heeren en Meesters/ wel en te degen socht te bewaren/ en daer van niet en wilde besoedeldt / geschent / noch gekreuckt hebben : maer wilde dat bloedt / dat hem noch in zijn oude Aderen resteerde / liever aen zijn wreedtheydt ten besten geven / als dat hy wilde of konde lijden / dat eenighe inbreuck soude ghedaen werden en geschieden op de Rechten en Vryheden van dese Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt ; soo dat dat bloedt ghestort is in presentie en by wesen / doch siende door een Tralie-venster / dien welke soo seer verplicht / en door alle menschelijcke en Christelijcke redenen verbonden was/ te beschermen en te bewaren / dat bloet/ 't welch zijn bloedt zoo hadt beschermt / versorght/ bereert en bewaerdt ; maer helaes! Wat was het! De ondanckbaerheyt haer gevoeght hebbende by de haet / wreedtheydt en onnatuerlijckheydt/ deden hem alle weldaden/ eere en diensten/ die hij van dat bloedt ontfanghen hadt/ vergeten en in de windt slaen / en hem teghen sijn confidenten en vertrouwden (by hem staende) seggen / wanneer dat/ voor ons Lant / soo dierbaren hooft van die trouwe en in 's Lants dienst afgeslete schouderen/ door een schandelijcken Beul af ghesmeten wierdt / Daer leydt dien hondtsvot, vernoeghende en verheughende sich dat dat Hooft uyt de wege was / dat hem alleen te wege geholpen en gebracht hadt. Dat Hooft dat hem naderhandt noch wel in 't hooft heeft gelegen. Dit geschiede dan op 't Binnen-hof recht voor de trappen van de zael / en schuyn over die venster / en om die nu geseyde reden: Of om dat dese Gedelegueerde Rechters haer geschaemt hebben/ dese soo onfatsoenelijcke en wreede executie te doen/ in 't openbaer en voor alle man/ ooch konnende dese plaets beter met Krijgs-volck besetten / om niet meer volck dicht by het (hier toe opghestelde) Schavot te laten komen als het haar goedt dacht / ende soo wierdt / den Vromen en Onschuldigen Man *Geëxecuteert met den Sweerde, dat'er de doodt na volgde.*

Het is te verwonderen dat dese Rechters niet en hebben in de Sententie gesteldt / gelijck de gewoonte is in alle criminele Sententien / daer yemandt ter doodt veroordeelt wort / Ende gestraft te worden met den Sweerde: dit woordt gestraft en hebben sy niet willen noch derven gebruycken / wel wetende dat het dooden van desen onschuldigen Heer / ghen

gheen straffe van eenighe quade feyten / of ontrouwigheydt en was; maer een gewelddigen/ violenten doodt / die hem tegen alle Rechten en Wetten/ende uyt haet van zijn gesworen vyanden/ en partidige Rechters wiert aengedaen; tot groote schande en disreputatie / niet alleen van dese onrechtveerdige en schaemteloose gedeleguëerde Rechters / ende van hare Principalen/die haer tot alsulcken heyloosen/ verbloeckten / en van alle redelijcke zielen versoeyden werck/ hebben gestelt en gedeleguëert; maer oock van alle die gene die alsulcken boosen ongefondeerden en wreeden executie hebben getollereert / geleden en met goeden oogen aengesien / ja self tot groote disreputatie en verachtinge van het gantsche Lant ende de Inwoonders van dien/ welcke altoos en tot allen tijde tot een schandelijck verwijt sal strecken / dat in haer (gemeynde Vrije Vaderlandt) soo snooden en trouwloosen Sententie is gewesen en geëxecuteert.

Verders verklaren dese onrechtveerdige gedeleguëerde Rechters/alle zijne Goederen geconfisqueert. Hier moesten de Booshepdt/ Wreedtheyt en Gierigheyt haer Rollen uyt spelen/ hier moesten zy hare bloedige Tragedie voleyndigen. Het en was haer niet genoeg dat zy dien ouden en trouwen hals soo wreedelijck afkurven/neen; het bloedt van desen onnooselen Heer en konde de Wreedtheydt soo niet volden of de Gierigheydt moeste mede haer deel/ dat is sijn Goed hebben / en wat goedt / soo rechtveerdigh en eerlijck verkregen/ oock soo weynig/ dat naderhandt geene van zijne navolgers/ ook geene in zoo hoogen en notabelen dienst van den Lande/en op verre na soo langen tijdt gebruyckt zijnde / soo weynigh daer door in hare middelen verbetert zijn/ en nagelaten hebben/ het lust ons niet het selve met exempelen te vertoonen. Den Leser kan oordeelen.

Aldus gedaen in de Vergaederinge van de voorsz. Heeren Rechteren in 's Graven-Hage, ende gepronunchieert den 8 *Mey, Anno* 1658.

Gedaan in een Vergaderinge van sulcke Rechters/die tegen de Rechten van den Lande/ en van onbehoorlijcke en incompetente Committenten waren gestelt ende gedeleguëert/ gelijck hier boven genoeg geseydt ende klaerlijck doen blijcken is/ derhalven de Commissie qualijk en tegen alle Wetten en Privilegien gegeven is / ende dienvolgende alle Proceduren daer op volgende/ onwettelijck/ nul en van geen der weerden en zijn; dan is niet noodig het selve wijders aen te wijsen.

In 't Graven-Hage. Plaetse en Eygendom van de Graven en Souvereynen van Hollandt / ende nu van de Heeren Staten van den selven Lande/ alwaer de Staten Generael anders geen jurisdictie compereert noch toe komt / als met wil ende believen der selver Heeren Staten van Hollandt: en veel min haere gedeleguëerde Rechters; maer nu door de onbehoorlijcke en ontijdige affettinge der Oude Magistraten in Hollandt en West-Vrieslandt/ de saken soo verandert zijn/

den/ waren oock de nieuwe Staten van Hollandt soo weynigh acht nemende op haer eygen authoriteyt / die sy / door dese ongeschickte veranderinge weynigh hadden / dat sy / ten believe van Syn Excellentie ende de Staeten Generael / alles ten besten gaven wat die van haer eysten. Soo waren de saecken in Hollandt doe in verloop ghebracht / 't welck Godt genadelijcken wil versien / en onse oude Vryheydt / Recht en Privilegien herstellen.

Gepronunciceert den 13 Mey 1619. Over de negen maenden na dat hy was gevangen genomen / soo lange hadt desen Ouden Man moeten sitten in dese ellendige gevangenisse/sonder dat hy sijn Huysvrouw/ Kinderen of yemandt van harent wegen eens mocht sien of by hem hebben / ja sonder dat hy eenigh Advocaet of Procureur mocht spreken of met haer van zijn saken spreken ; soo dat men hier passeerde en verre te boven ging de wreetheyt en boosheyt van den Hartog van Alba / gepleeght tegen de Graven van Hoorn en Egmont / die hoewel gheen heel vrije / nochtans eenigh Acces van Advocaet of Procureur is toegelaten. Ick sal om dit klaer te bewijsen hier by voegen een Copije van een Brief / van een heel gheleerdt en wel ervaren Advocaet / over soo een gelegentheyt / daer aen den onpartijdigen Leser sal konnen oordeelen van de gantsche gelegentheyt van dese saken.

MIJN HEER,

Hoewel ick die persoon niet en ben die de spaense Tijrannische Proceduren by den *Hertoge van Alba* tegen de *Grave van Hoorn* ende *Egmont* gehouden wil excuseren, nochtans dewijl ick mijn selven soo verre hebbe uytgelaten, dat ick buyten de authoriteyt van onse Historien, soude bewijsen dat de voornoemde Graven Acces van rade is toegestaan, soo hebbe ick sedert nader oversien de Apologie vanden *Grave van Hoorn* uytgegeven inde Fransche Talen, gedruckt inden jare 1579. al waer ick op den 33 ende 34 Pag. hebbe gevonden dese woorden, dewelcke ick na mijn beste verstant aldus hebbe overgeset : *Gesien sijnde de antwoort vanden* Grave van Hoorn, *soo heeftmen hem eyndelijck op sijn hert en geduerig aanhouden geconsenteert dat hij een uyt het Landt soude mogen verkiesen om hem te dienen als procureur ofte versorger van sijne saken ende om raet te nemen:* ende daer na volgen dese woorden, *selver heeft sijnen directeur noeyt vry acces ende communicatie tot ende met hem gehad om sijne feyten defensijf in te stellen (dewelcke daer na gestelt sijn) nochte andersins tot directie van sijne saecken ende het doen van de productie, als alleenlijck ten bijwesen ende aenhoren van een Commissaris vanden Hertogh,*

niet

niet tegenstaende vele requesten dewelcke tot dien eynde gepresenteert wierden, sijnde een sake van groote onmenschelijkheyt, waer na volgt datmen op versteck van noodige termijnen ende met groote precipitantie tegen hem heeft geprocedeert. In het selfde Boeck Pag. 492 staet oock gedruckt een requeste bij den Procureur vanden *Grave van Egmond* overgegeven ende geapostileert den 8. January 1568. waer in, principalijck wert geklaeght over de cortheydt vande termen waer mede den voornoemden Grave wierde versteken van sijne defensie ende justificatie ten principalen, weynigh daer na Pag. 498.499.500. staet een pertinente requeste by den *Grave van Nieuwenaer* ende hoogstraten aenden *Hertog van Alba* gepresenteert ten eynde den *Grave van Hoorn* van rade soude mogen geassisteert werden, in date 12. Marty 1568. daer in mentie gemaeckt werdt van een apostille vanden Hertogh waer by hy soude hebben geconsenteert eenige Advocaten ende procureurs, daer na volcht een requeste by den procureur van den *Grave van Hoorn* overgegeven om te mogen dienen van sijne feyten defensif, dewelcke by appostille van den 24sten April 1568. sijn aengenomen ende daer van copie gegunt aenden Procureur Generael, om daer tegen te seggen soo het hem goet dochte, daer blijckt oock uit een andere brief vanden *Grave van Nieuwenaer* aenden *Hertog van Alba* in date den 3. den October 1567. Dat hy versocht heeft al op dien tijde dat hy een Advocaet of twee aenden *Grave van Hoorn* soude mogen seynden, om hem te defenderen in alsulke poincten die in rechten sijn bestaende, als aldaer Pag. 507 te sien is eyndlijk, soo werdt oock Pag. 525 een brief gevonden vanden Procureur vanden *Grave van Hoorn* in date den laetsten February 1568. Daer in dese woorden staen, *soo veel het acces aengaet, het selve is niet vry geweest, maer in presentie van eenen auditeur, ende dat ten eynde dat men niet en soude spreken van andere discoursen ende propoosten, soo sy seyden, en wat requestien ick daerom hebbe gepresenteert, soo en hebbe ick het selve niet connen obtineren, nochte oock den Procureur vanden* Grave van Egmond. *Daerom hebbe wy genomen 't geen wy konde krijgen, hebbende acces gehad voor de noen, ende die van Egmond na den noen, voor den selven Auditeur.* Doch boven dien bevinde ick dat den Procureur vanden *Grave van Egmond* eenige dagen lang met den selven heeft gecommuniceert op het stel-

len vande feyten defensijf, als te sien is Pag. 538. Daer hy seydt *Dat hy daer op met den Grave gebesoigneert heeft vijf achter een volgende dagen veel daer in verandert ende verbetert, door beter onderrechtinge vanden selven Grave, die van alles best geinformeert was.* Hier uyt kan UE: nu wel sien dat de voornoemde Graven Acces van hare respective Procureurs hebben gehad tot diversche dagen toe, doch dat het selve in 't beginsel niet vry en is geweest, maer in presentie van een Auditeur of sy lieden daer na vry acces souden hebben gehad kan ick niet bevinden, ende sijn sulx de feyten defensijf gestelt met volcome kennisse vande voornoemde Graven, sulcx dat de clachten die soo by den *Prins van Orangie* als andere sijn gedaen geweest, alleenlijck te verstaen zijn van het weygheren van vry Acces aen de Procureurs, ende van 't geheel Acces van alsulcke Advocaten als sy wilde gebruycken, ende vande vrienden die haer gaernen wilde besoecken, maer is echter mede waer dat de gemelte Graven veele andere Advocaten tot Leuven ende elders hebben gebruyckt om hare schriftelijcke defensie in te stellen, dewelcke daer toe copien moeten hebben gehad vande noodige stucken, ten anderen soo bestaen oock de voorschreven klachten inde precipitantie vande Procedueren waer over de Procureurs vande respective Graven altijdt hebben geklaecht, dit is mijn Heeren op gene ik tot justificatie van mijn voorstel weet by te brengen ende wil hier mede UE: oordeel bevolen laten of ick mijn vermeten hebbe bewesen. Met haest. In s'Graven Hage desen 22 sten Desember. 1635.

UE. Bereitwillige Vrient ende Dienaer. W. D. G.

Dese gedelegueerde Rechters en waren soo slecht niet of sy wisten dese dingen wel / ende daerom hebben sy niet derven hare Namen stellen onder de Sententie / maer alleen den naem van haren Griffier; alsoo maer onder de Sententie stondt.

Ter Ordonnantie van de Heeren Rechteren voornoemt.

Onderteeckent H. Pots.

Alsoo nu genoeg / ja overbloedig bewesen is / dat de Heer Johan van Olden-Barnevelt, wreedelijk / onschuldig / en tegen alle Wetten / Rechten en Billickheyt is ter doodt gebracht / soo sullen wy nu hier achter aen voegen eenige Getuygenissen van verscheyden Schrijvers in Hollant, welckers Boecken / onverhindert / en sonder eenige tegenspraeck vryelijck / over al werden gedruckt en verkocht.

GETUYGENISSEN van verscheyden Schrijvers, in HOLLANT.

Uyt de Kerckelijcke Historie van *Johan Uytdenboogaart*:

Den eersten Druck.

Pag. 239.

1. DAer vielen meer andere ende groote swarigheden in het Landt/inde welcke/ alsoo de Generale ende Hollantsche Staten genootsaeckt waren te voorsien/ tot verseeckerheyt van den Staet des Landts soo sy best konden/ in absentie van Leycester; klaegde den Raetsheer Wilkes, Engelsman / dat vele dingen waren geschiet tot groote verkleyninge van de Authoriteyt van Leycester; gevende tot dien eynde over / sekere Remonstrantie aen de voornoemde Staten / versoeckende reparatie/ &c. Daer in hy (onder andere) seyde / Dat de Souverainiteyt of opperste Hoogheyt, bij gebreke van een wettelijk Prince, de Gemeente toebehoort, ende niet uw Luyden, mijn Heeren (seyde hy) die niet en zijt dan Dienaers, Ministers ende Gedeputeerde van de zelve Gemeynte. Een propoost voorwaer dat verre zagh/ seer dienstigh om de Gemeynte gaende te maken. Maer de Staten van Hollant vertoonden daer tegen de wettigheyt haerder Regieringe van ouden tyden/ ende by wien de Souveraine Regeringe was/ oock dat by hun niet en was gedaen tegen Leycesters Authoriteyt. Maer wel dat op synen naem waren gepleecht vele dingen tegen 't recht van 't Lant: onder anderen seggende (dat notabel is) Dat men den oorsprong deser Oorloge geen ander oorsaeck soude konnen geven (wat men daer van discoureert) dan dat de Koning van Spangien dese Landen met geweldt, van Spaensch en ander Uytheemsch Krijgs-volck heeft doen dwingen te doen, 't geen zij-luyden Staets-gewijse niet en hebben goedt gevonden; in

saecken

voor te sijn gekrenckt / als wesende een saecke / contrarie de waerheyt / bekennende evenwel / op dat subject / eenige propoosten gehouden te hebben met de Heeren Valck, en Meneyn, maer en hadde hen geen last gegeven 't selve te publiceeren / of oock by geschrifte te leveren / oock dat sy sijne meyninge niet wel en hadden verstaen.

Pag. 281.

Int begin des Jaers 1592 / de H. Advocaet Olden-Barnevelt de dienst te swaer vindende / oock met eene swaere passie ende sieckte gevisiteert geweest sijnde / versocht van de Heeren Staeten sijn afscheyt met presentatie van sijn Successeurs inden selven dienst op alles een geheel Jaer langh by goede instructie van alles nodig sijnde / te sullen informeeren / ende midlertijt oock in alle occurrentie den Heeren Staeten dienst te sullen bewijsen na sijn vermogen / mits in recompentie van sijne getrouwe diensten te mogen blijven inde gratie van de Heeren Staeten / ende te hebben acte dat hy geduerent 't oorlog in geene andere diensten soude werden gebruyckt / sonder sijn consent. Maer de Heeren Staeten verklaerden by formele acte hoe aengenaem en nuttigh hun sijne diensten waren geweest / tot redres van de verloopene saecken inde Jaeren 86/87/88/89/ ende 90/ soo inde vergaderinge vande Staeten van Hollandt / inde generaliteyt / by sijn excellentie / als elders / oock datse wel indaghtig waren / dat hy oock voor desen hun sijnen dienst hadde willen op seggen van wegen den arbeyt / moeite / swarigheden ende groote periculen daer inne gelegen / sonder dat hy hem konde gehouden inde limiten van sijne instructie, daer om hy oock besloten was sigh noch inden beginne vanden Jaere 1591 / van den selven dienst te excuseren / daer van hy hem evenwel noch hadde laeten diverteeren / ende tot continuatie beweegen: versochten hem eendraghtelijck / begeerden ernstelijck ende vermaenden hem vriendelijck in sijn voorschreven ampt ende dienst / die hun seer aengenaem was ende daer van sy hem ten hooghsten bedanckten te willen continueeren / etc. Dit wort alhier verhaelt / om dat hier naer noch meer van dien

Man

Man sal moeten gesprocken worden/ ende angewesen wat recompentie hy noch int eynde/ ooch ten opsien van eenige kerckelijcke saecken/ hem ten laste geleyt/ van alle sijne diensten heeft ontfangen.

Pag 355.

De stilstandt van wapenen/ wiert besloten in Mey 1607 rechts als men besig was met de geseyde vergaderinge Præparatoir tot het Sijnodus. Dese handelinge der Heeren/ Staeten met den vyandt/ was sijn excellentie Prins Maurits tegen de borst ende dewijl d'Advocaet Barnevelt die handelinge seer scheen te beyveren/ was sijn excellentie niet wel met hem te vreeden. De kerckelijcke en hadden ooch de beste opinie met vanden Advocaet/ al van de tijden des Graven van Leycester af/ om dat sy meynden dat hy de kerckelijcke authoriteyt/ of recht der kercken/ (soo sy spraecken) in vele dingen was tegen geweest het welck d'Advocaet dede om den kerckelijcken niet te veel gesaghs te geven tot nadeel van 's lants authoriteyt ende de gemeene vryheyt/ die hy meynde eets halven gehouden te sijn voor te staen. Ende hoewel de selve Advocaet met sijn gansche huysgesin/ openbare professie dede vande Gereformeerde Religie/ ooch in den Jare 1591. seer hadde gearbeyt om de Kercken-ordeninge/ doe by acht Politijcke ende acht Kerckelijcke beraemt/ te doen authoriseren by de Heeren Staten/ tot ruste van de Kercke en 't Landt: ende dan noch in 't Jaer 1597./ de Heeren van Hollant in 't houden van 't Sijnodus hadde bewogen te consenteren/ terwijlen alle d'andere Provintien noch vele Jaren daer na/ het consent te rugge hielden/ het selve niet gevende voor het Jaer 1606. (gelijck dit alles voor is verhaelt) hy en konde evenwel den Kerckelijcken niet genoeg doen/ die wel dorsten seggen/ (ick heb het al doenmaels met mijn eygen ooren gehoort) dat hy een vijandt der Kercke was/ alleen/ om dat hy alles niet en wilde doen na haren sin/ om redenen nu verhaelt. 't Is ooch waer/ dat hy veeltijdts het woelen sommiger Kerckelijcke stende/ in den mont hadde/ dat de Predicanten immers eenige de principaelste in Vlaenderen/ oorsaeck waren/ ten grooten deele/ van 't verlies van die Provintie/ door haer

quaet belept/ende te vele moeyens in 't Politijck buyten haer
beroep / oordeelende daerom / dat men de sulcke in Hollant /
den toom niet al te ruym en moeste geven. Hy maeckte oock
sijne Meesters/ de Heeren Staten van Hollandt ende West-
Vrieslandt / als men van dese dingen sprack / dickwils in-
dachtigh den handel van vele Predicanten / ghedurende de
Leycestersche Factie / sijnde andersints den Kerckelijcken
in 't bijsonder wel gewogen / soo om hare versoecken tot ex-
traordinarise subsidien in redelijckheyt genoeg te doen / als
anders. De Kerckelijcke beschuldighden hem oock over de
clausule van resumtie der Confessie / met de welcke die van
Hollandt het Sijnodus Nationael hadden geconsenteert / als
of die daer in was gebracht alleen door sijn belept/ hoewel op
die clausule was gedrongen by verscheyden Leden der selver
Vergaderinge / die by experientie hadden bevonden / wat
onrust de disputen over die Confessie onder den haren / voor
date / hadden veroorsaeckt / die sy verhoopten met sooda-
nighe resumtie te remediëren / ende te voorkomen voor den
toekomenden tijdt / daer toe die Leden meynden te meer re-
den te hebben / om dat sy wisten dat die Confessie in 't begin-
sel der Reformatie / ende onder 't Kruys maer by weynige
was gestelt / alleen by forme van Apologie aen den Koninck
van Spangien / noyt by publique authoriteyt aengenomen/
oock noyt in eenighe wettighe Sijnode der Nederlandtscher
Kercken / wettelijck ende behoorelijck geëxamineert /
soo veel men tot die tijt toe hadde kunnen vernemen / oorde-
lende dat het immers nu eens tijt was om dat met kennisse
der overheyt te doen/al voorens malkander tot nieuwe onder-
schrijvinge te parssen ende daer over soo veel onrust te ver-
wecken : 't selve oordeelden veele oock vande Catechismus/
die buyten 's Lants tot Heydelbergh gestelt/naderhant inde
Nederlantsche Kercken was ingebraght / meer by traditie
als met goede kennisse. Evenwel moste de Advocaet Barne-
velt by veele Kerckelijcke die last dragen/en den naem hebben
dat dat sijn werck was / alleen voorgenomen om de Kercken
te quellen. Dit ging soo verre / dat eenige. Geesten Kercke-
lijcke ende andere/ wetende dat sijn Excellentie oock het beste

genoe-

genoegen inden Advocaet niet en hadde om de geseyde handelinge van tresves/ den selven oock wisten te vermaecken by sijn excellentie/ als dat hy Advocaet de geseyde convocatie preparatoir/ alwaer soo vele vande revisie vande confessie/ ende Catechismus gedisputeert wiert/ hadde gepractiseert juyst op die tijt als men met den vyandt begonde te handelen vande tresves/ om alles t' seffens overhoop te werpen. De formele woorden van sijn excellentie waeren dese/ spreeckende vanden Advocaet Olden-Barnevelt, geduyrende de geseyde preparatoire vergaderinge/ Ick sie datmen alles wil overhoop werpen, 't Kerckelijck en 't Politijck; hoewel by een yder die eenige kennisse van saecken hadde/ notoir ende kennelijck was dat de Kerckelijcke/ jaren/ maenden/ weecken/ ende dagen den Advocaet ende andere Heeren geduyriglijk hadden angeloopen met grooten yver ende vierigheyt/ eerst om den Synodium/ ende na om de vergaderinge preparatoir/ soo dat de Heeren/ om de Kerckelijcke te vreeden te stellen/ de selve mosten accordeeren/ hoe ongelegen het oock moghte wesen ten aensien vande swacke gestaltenisse van 's Landts saecken/ soo verre was het van daer/ dat dit het werk of belept soude sijn geweest van den Heer Advocaet/ als sijne Excellentie was wijs gemaeckt. Oock en was onder de Polijtijken geene Provintie/ die door hare gedeputeerde soo seer drong op dese by een komste preparatoir (hoe ongelegen het mochte wesen/ ten aensien vande beswaerlijcke saecken des Lants) als die van Zeelandt/ doorgaens geacht de yverighste inde Religie/ ende de voornaemste voorstanders vande Kerckelijcke/ in welke Provintie oock sijn Excellentie wel 't meeste seggen hadde/ niet alleen als Stadt-houder/ maer oock als Marquis van Der Veer en Vlissingen, representerende aldaer alleen den stande der Edelen/ ende hebbende de eerste ende voornaemste stemme inde Staeten dier Provintie. D' Advocaet even wel 't verhaelde woort en 't misnoegen van sijn excellentie verstaen hebbende/ dede den Professoren en Predickanten aen seggen in hare vergaderinge/ dat sy het doch kortsouden maecken ende scheyden/ alsoo sijne excellentie over haer soo lang by een blijven en disputeeren/ in dese conjuncturen des tijts qualijck te vreeden was.

quaet beleyt/ende te vele moeyens in 't Politijck buyten haer beroep / oordeelende daerom / dat men de sulcke in Hollant / den toom niet al te ruym en moeste geven. Hy maeckte oock syne Meesters/ de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / als men van dese dingen sprack / dickwils indachtigh den handel van vele Predicanten / ghedeurende de Leycestersche Factie / synde andersints den Kerckelijcken in 't bijsonder wel gewogen / soo om hare versoecken tot extraordinarise subsidien in redelijckheyt genoeg te doen / als anders. De Kerckelijcke beschuldighden hem oock over de clausule van resumtie der Confessie / met de welcke die van Hollandt het Sijnodus Nationael hadden geconsenteert / als of die daer in was gebracht alleen door syn beleyt/ hoewel op die clausule was gedrongen by verscheyden Leden der selver Vergaderinge/ die by experientie hadden bevonden / wat onrust de disputen over die Confessie onder den haren / voordate / hadden veroorsaeckt / die sy verhoopten met soodanighe resumtie te remediëren / ende te voorkomen voor den toekomenden tijdt / daer toe die Leden meynden te meer reden te hebben / om dat sy wisten dat die Confessie in 't beginsel der Reformatie / ende onder 't Kruys maer by weynige was gestelt / alleen by forme van Apologie aen den Koninck van Spangien / noyt by publique authoriteyt aengenomen/ oock noyt in eenighe wettighe Sijnode der Nederlandtscher Kercken / wettelijck ende behoorelijck geëxamineert / soo veel men tot die tijt toe hadde kunnen vernemen / oordeelende dat het immers nu eens tijt was om dat met kennisse der overheyt te doen/al voorens malkander tot nieuwe onderschrijvinge te parssen ende daer over soo veel onrust te verwecken : 't selve oordeelden veele oock vande Catechismus/ die buyten 's Lants tot Heydelbergh gestelt/naderhant inde Nederlantsche Kercken was ingebraght / meer by traditie als met goede kennisse. Evenwel moste de Advocaet Barnevelt by veele Kerckelijcke die last dragen/en den naem hebben dat dat syn werck was / alleen voorgenomen om de Kercken te quellen. Dit ging soo verre / dat eenige. Geesten Kerckelijcke ende andere/ wetende dat syn Excellentie oock het beste genoe-

genoegen inden Advocaet niet en hadde om de geseyde handelinge van tresves/ den selven oock wisten te vermaecken by sijn excellentie/ als dat hy Advocaet de geseyde convocatie preparatoir/ alwaer soo vele vande revisie vande confessie/ ende Catechismus gedisputeert wiert/ hadde gepractiseert juyst op die tijt als men met den vyandt begonde te handelen vande tresves/ om alles t' seffens overhoop te werpen. De formele woorden van sijn excellentie waeren dese/ spreeckende vanden Advocaet Olden-Barnevelt, geduyrende de geseyde preparatoire vergaderinge/ Ick sie datmen alles wil overhoop werpen, 't Kerckelijck en 't Politijck; hoewel by een yder die eenige kennisse van saecken hadde/ notoir ende kennelijck was dat de Kerckelijcke/ jaren/ maenden/ weecken/ ende dagen den Advocaet ende andere Heeren geduyrighlijk hadden angeloopen met grooten yver ende vierigheyt/ eerst om den Synodium/ ende na om de vergaderinge preparatoir/ soo dat de Heeren/ om de Kerckelijcke te vreeden te stellen/ de selve mosten accordeeren/ hoe ongelegen het oock moghte wesen ten aensien vande swacke gestaltenisse van 's Landts saecken/ soo verre was het van daer/ dat dit het werk of beleyt soude sijn geweest van den Heer Advocaet/ als sijne Excellentie was wys gemaeckt. Oocken was onder de Polijtijken geene Provintie/ die door hare gedeputeerde soo seer drong op dese by een komste preparatoir (hoe ongelegen het mochte wesen/ ten aensien vande beswaerlijcke saecken des Lants) als die van Zeelandt/ doorgaens geacht de yverighste inde Religie/ ende de voornaemste voorstanders vande Kerckelijcke/ in welke Provintie oock sijn Excellentie wel 't meeste seggen hadde/ niet alleen als Stadt-houder/ maer oock als Marquis van Der Veer en Vlissingen, representerende aldaer alleen den standt der Edelen/ ende hebbende de eerste ende voornaemste stemme inde Staeten dier Provintie. d' Advocaet evenwel 't verhaelde woort en 't misnoegen van sijn excellentie verstaen hebbende/ dede den Professoren en Predickanten aen seggen in hare vergaderinge/ dat sy het doch kort souden maecken ende scheyden/ alsoo sijne excellentie over haer soo lang by een blyven en disputeeren/ in dese conjuncturen des tijts qualijck te vreeden was.

Fol. 713.

Daer vielen oock hooge woorden voornaemlijck tusschen sijn excellentie ende den Advocaet Barnevelt, die niet donckerlijck te kennen gaven eenig misnoegen en wroeck sijner Excellentie over eenige des Advocaets actien/ 't welck daer na openbaer is uyt gebrosten/ soo de voorgaende historie sal uyt wijsen.

Pag. 804.

Den Advocaet Olden-Barnevelt dede nu en dan verscheyde voorslagen tot eenigheyt/ maer wiert alles ten ergsten geduyt wat van hem quam. Hy wiert oock eens of eerst inde vergaderinge van Reynier Pauw Borgermeester t' Amsterdam dapper geaffronteert. Oock van den Heere van Duvenvoorde, eerst te voren met een goeden roes daer toe sijnde/ soo men dencken kan/ bequaem gemaakt/ de wijn hem doende seggen/ dat hy op hem Advocaet niet en paste maer dat hy 't hiel met die van Amsterdam/Enckhuysen/etc. Welker eenige gedeputeerden sulx hoorende tegen hare mede gedeputeerden neffens haer sittende seyden/ sijn wy niet soo een hooft niet wel bewaert?

Pag. 812.

De meeste schuldt van dese kleynigheydt Hollandt aengedaen/ wiert by onpartijdige verstandige gegeven/ eenige weynige Eer-gierige/ Blindt-yverige (te voren nochtans/ by de Predicanten selfs niet seer Religieus gehoudene) Regenten der Stadt Amsterdam/ tegens welcker Stadts Gecommitteerde d'Advocaet van Hollandt/ Olden-Barnevelt, eens oft twee mael met dese saecke besich sijnde/ in volle Vergaderinge der Staten van Hollandt/ seyde (kloppende na sijne gewoonte/ als hy wat ernstig sprack / met de eerste rechte vinger/ die men judicem oft den wijser noemt/ op sijn brilhuysken dat hy hadde inde slincker handt) Ghy Heeren/ ghy Heeren van Amsterdam drijft dit stuck soo hestig tegen uwe mede Leden: maer gedenckt dat ick u voorsegghe dat de tijdt sal komen/ dat ghy de saeck anders verstaen/ ende andere insichten krijgen sult/ als het te spade ende niet te rechten en sal sijn/ mogelijck selve in uwe Stadt. Dit woort

is

is daer na [illegible] verhaelt/ na dat men den moet over den Advocaet gekoelt hebbende/ sagh 't geene passeerde t'Amsterdam/ in de Jaren 1630. ende daer na.

Pag. 881.

Het is waerachtig dat seeckere Remonstrantsch Predicant/ niet de geringste onder haer/ ontrent dese selve tijdt gekomen sijnde by den Advocaet Olden-Barnevelt, den selven badt de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt te willen induceren/ tot consent in het houden van 't Sijnodus Nationael, alsoo hy wel sagh dat d'andere daer mede souden voor-gaen/ al souden sy de geheele Regeringe veranderen/ af-settende ende sistende uyt de Vroetschappen ende Staten/ alle die haer voornemen tegen waren: 't welck sijnde geschiet: de Remonstranten voor seecker verwesen/ ja apparentelijck/ indien sy haer als dan niet en souden willen reguleren na de Sijnodale decreten/ te Lande uyt gewesen souden werden/ welcke extremiteyt/ immers dese/ van soo vele vrome Leeraren te lande uyt te jagen (seyde dese Remonstrant) niet en ware te vreesen/ de Regeringe blijvende soo se was onverandert/ als die als dan mede hare Gedeputeerden souden hebben in 't Sijnodus, ende maken dat de Remonstranten mede na behooren gehoordt werden en stemmen mogten/ met eenige apparentie van moderatie die anders verre te soecken soude sijn. Maer des voornoemden Advocaets antwoordt was dese/ kort ende scherp/ dat sijn eere ende Eedt den Landen gedaen/ hem niet toe en liet sijne Heeren Meesters te raden tot het gene hy wist te strijden t'eenemael tegen 's Landts hoogheydt ende gerechtigheydt/ mitsgaders tot merckelijcke ondienst van 't selve/ wilden anderen dat doen hy en soude het niet doen.

Pag. 943.

Ten selven eynde was oock al eenighen tijdt te voren door eenen Kleermaecker inden Hage gestroopt/ dat hy den Advocaet in den Hage hadde gesien in 't heymelijck hooren de Paepsche Misse. Waer op desen Quidam sijnde geapprehendeert om te zeggen wanneer/ noemde hij eenen Sondag voormiddagh ontrent de klocke tien/ op welcke tijdt notoir-

lijck

wilde) soude mogen gehouden worden / op dat de Remonstranten daer mede souden mogen verschijnen met goede conscientie / ende alles beleyt worden inde vreese Godts / onpartijdelijck / tot conservatie van waerheyt en vrede mitsgaders / rust / soo des Landts als der Kercken; de voornoemde Olden-Barnevelt vraeghde vanden in hout der selver Remonstrantie en of de selvige wel was (soo hy spraeck gemasticeert en over wogen. Uytdenbogaart seyde ja / voegende daer by / dat indien sijn Ed: swarigheydt mochte maecken om de selve over te leveren / om dat alles wat van de Remonstranten quam door sijne hant / de teghen-parthije der Remonstranten ten uyttersten suspect was / en genomen wiert als of het ware het eygen werck en drijven van hem Advocaet / hoe onschuldigh hy oock daer inne was / hy wel verhoopte middel te vinden om de selve te doen in leveren door yemant anders / seyde den Advocaet daer op tot Uytdenbogaert, geeftse my / ick salse binnen brengen. Dit by Uytdenbogaert zijnde geschiet / nam hy de selve / ende stackse in een sijden grofgreynen sack / daer inne hy gewoon was sijne papieren te steecken / als hy te Hove ging / ende die hy sich door sijn Dienaer liet na dragen. Als Uytdenbogaert dit mael by den Advocaet quam / om hem de voorsz. Remonstrantie te behandigen ende met hem daer van spraeck / vont hy hem niet besich met schrijven en besoigneren / soo hy gewoon was / maer stil sitten op een stoel / van sijn tafel met den rugge af gekeert / met een seer stil droevigh gelaet / soo hem Uytdenbogaert dochte: de welcke (hoewel de voornoemde Heer hem nergens verder van en seyde / ende hy Uytdenbogaert gantsch niet en wiste van de geseyde resolutie der Heeren Staten Generael ende sijn Excellentie / die noch dien voor middag met het arresteren van Olden-Barnevelt en andere Heeren / wiert in 't werck gestelt) in sich selven doemaels seer schielijck voelde eene seer extraordinare inwendige beweginge / die hem tot den geseyden Advocaet dede spreecken dese woorden: Mijn Heer / u Ed: kan noch indachtig zijn / 't gene ick deselve voor dese dickwils hebbe geseyt van sommiger voornemen; Ick bidt U Ed: sich te vertroosten in Godt, den kender der herten en der nieren, die

alle

alle onse doen en laten weet, ende sich te versterken met d'exempelen van seer vermaarde Mannen van oude ende onse tijden, die haar Vaderlant de meeste diensten gedaen hebbendee, in't leste alderqualijkst zijn geloont geweest. Op welcke aenspraeck hy Uytdenbogaert hem Advocaet standtvastigheyt gewenst ende Godes bewaringe bevolen hebbende / die sich oock daer over bedanckte sonder yet meer te seggen / scheyde Uytdenbogaert van hem / sonder hem oyt weder te sien / als alleen een halfuurken daer na / als hy gaende na de Kercke ter Predicatie / hem ontmoetede ende groetende van verre / als hy in syn koetsken reedt na 't Hof ende de Vergaderinge van de Staten van Hollandt / die doemaels gehouden wiert / op de welcke hy volgens syn ampt gehouden en gewoon was te verschijnen.

Pag. 995.

De Heere van Boissise, Ambassadeur extraordinaris uyt Vranckrijck / versocht ontrent de selve tijdt audientie in de Generaliteyt / maer wiert versocht de Vergaderinge voor die tijdt geexcuseert te houden / om eenige importante saken / doe-maels voorgevallen. Wiert voort inde selve Vergaderinge geresolveert / nademael de voornoemde Persoonen nu waren gesaiseert / ende niet te twijffelen en was (soo luyt de Notule van 't Protocol) of syn Excellentie ende de neffens hem Gecommitteerde uyt de Generaliteyt en hadden dies aengaende op hare Ho: Mog: resolutie ende authorisatie / met alle circumspectie wel gelet / gehandelt en geprocedeert / dat men de selve daer over soude bedancken / ende de Ambassadeurs van Vranckrijck / Groot-Brittanjen / Sweden / ende Venetien / oock de Staten van Hollandt / ende de t'samentlijcke Vereenigde Provincien / mitsgaders de geallieerde Koningen / Princen / en Republiquen buyten / als mede d'Ambassadeurs ende Residenten van wegen dese Landen by de selve / van alles souden adverteeren: waer toe oock al datelijck bij deputatie ende anders / ordere wiert gestelt. Maer die van Hollandt doe inde Generaliteyt tegenwoordig verklaerden extraordinaris verwondert te syn van de voorschreven proceduren sonder haren weten / met usurpa-

tie van hare jurisdictie/ en dat sy alles aen hare Principalen souden aen dienen/ ende veruemen hoe sy dat souden verstaen/ ende wat sy daer op begeerden te doen. Maer het was te spade/ de klock was gegoten/ ende alles buyten remedie.

Pag. 996.

De Gedeputeerde uyt de Generaliteyt/ om die van Hollandt ende West-Vrieslant in hare vergaderinge de gevangenisse van de voorsz. Heeren aen te dienen rapporteerden ten selven dage aen de Generaliteit/dat aen d'een syde by die van Hollandt geklaegt was over de violatie vande jurisdictie der Provintie van Hollandt/ met versoeck dat men de gevangene Heeren datelijck soude relacteeren maer van wegen deses Steden/ Dordrecht/ Amsterdam/ Enckhuysen/ &c. Daer ttgen was verklaert/ dat sy van alles souden doen rapport aen hare Principalen/ ende dat sy verstonden dat midler tijt alles soude gehouden worden in state. Wiert ook ter selver tijt aende selve vergaderinge Generael aen gedient/ dat Prince Maurits versocht/ te weten/ waer men de gesaiseerde personen soude brengen ende wiert daer op geresolveert/ dat men sijn Excellentie ende die uyt de Generaliteyt neffens hem gecommitteert/ soude versoecken/ en authoriseeren om te letten op de vordere verseeckeringe vande voorsz. persoonen/ ende daer toe te gebruycken alsulke middelen ende ordere als sy te samen dienstelijck souden vinden. Wiert met een oock de selve vergaderinge van wegen Mauritio aengedient dat de Heeren van Schagen en van Asperen, voorname Hollantsche Edelen/ Riddermatige mannen/ met een gedruys door de wacht van sijn Excellentie waren komen in dringen tot aen de kamer daer de Heere van Olden-Barnevelt sat/ begeerende datmen den selven soude relaxeren/ en dat sy Excellentie hoorende het rumoer daer op was uytgekomen/ ende de geseyde Heeren haer geweer hadde doen af nemen/ de selve by provisie doende aen houden/ om daer op te hooren het believen vande Staeten Generael/ verklarende/ datmen sijns beduunckens de selve soude mogen doen eene reprimende/ ende daer naer onslaen onder handttastinge 't welck is geschiet.

Waer

Pag. 1072.

Waer tegen de Staten Generael oock inde Geunieerde Provintien aenstelden Biddagen voor den Paltz. Grave/ ende het succes van des selven saecken in het Coninckrijck Bohemen, die voor haren aenvanck namen/ maer met een seer droevigen uytganck / die men daer na heeft gesien / soo voor het geseyde Coninckrijck van Bohemen, als voor syne Cheurvorstelijcke Doorluchtigheyt / selfs voor syne eygene patrimoniale Landen en geheel Duytslandt / welcken droevigen uytganck hy / die dit schrijft / uyt monde vanden Advocaet met groote bekommeringe heeft hooren prognosticeren en voorseggen/al int beginsel als men daer van begonde te handelen inde vergaderinge vande Staten Generael/andere hebben sedert een groot bedencken gehadt / of d'advijsen die den voornoemden Olden-Barnevelt doemaels in die sake gaf meer tot af als aenraeden / hem niet eene groote ongunst / soo by den geseyden/ Churfurst/ als by den Prince Maurits (die als Oom vanden Phals Grave/ dat Boheemsche stuck seer aen dreef) en heeft verweckt / en of dat niet mede is geweest een een grooten nagel aen syn doot kist.

Pag. 1081.

Maer oock de gevangene Heeren kregen terstondt/ na dat het Sijnodus geeyndight was / hare vonnissen/ te weten/ d' Advocaet Olden-Barnevelt, het vonnis des doots/ Hogerbeets en Grotius van eeuwige gevanckenisse / Uytdenboogaerdt (dien hun/ als voor/ ontsnapt was) van eeuwig bannissement/ alle met confiscatie van goederen/ soo dat Deodaty, Predikant tot Geneven/ ende van dier wegen op desen Synodum gesonden / schreef aen eenen (uyt welckers mont ick dit schrijve) dat de Dordrechtsche Canons Olden-Barnevelt het hooft hadden af geschoten.

Pag. 1200

De Cautelen/ die de Rechters / by de generale Staten gestelt/ tegen 't geene hun (soo sy scheenen te vreesen) hadden mogen weder-vaeren/ na de judicature te weten/ dat elck een vande selve Rechter vande Staeten Generael / nam segel en brief/ van dat haer niemant over dese saecke souden mogen

misdoen of mis seggen/ ende dat sulcx by de Heeren Staeten generael soude werden genomen/ als gedaen aen haer selven/ met beloften/ dat sy sulcx souden doen repareren/ geven klaer te kennen wat de klock geslagen was/ soo ook korts daer na gebleecken is. Want na dat den Advocaet Olden-Barnevelt op den eerste Mey met grooten ernst/ ende dickwijls hadde versocht/ende na vele weygeringen ten lesten verkregen hadden audientie voor de Rechters/ende inde selve groote instantie hadde gedaen/ sigh wat naerder te mogen verklaren over eenige saecken/ wiert hem het selven evenwel geweygert/soo dat hy sedert dien dagh/noyt meer gehoort en is geweest/hoe wel hy hoopte/doch te vergeefs/dat hem het selvige noch gebeuren soude. Een weynigh daer na bequam hy noch seer secretelijck eenige advijsen/ oock de propositie by de Ambassadeurs van Vranckrijck vars gedaen/mitsgaders den brief die Iohannis Uytdenbogaert hadde geschreven aende Vroetschap van Utrecht/ tot klare wederlegginge van 't gene Nicolaes Berck/Burgemeester aldaer/ hem Uytdenboogaert hadde na geseyt: kreeg oock advijs/ dat de sententie of 't vonnis al gewesen was/ sonder den inhout vorder te weeten. Alleen scheen hy gissinge te maecken/ datter niet goets voorhanden was/ soo bleeck uyt dese sijne/ voormaels noch eens verhaelde woorden: Het is een bitter volck ick en hebber niet goets van te verwachten. Vele ende verscheyde papieren oock brieven die hy inde gevangenisse selve hadde geschreven/ oock eenige advijsen van buyten ontfangen/ dede hy daer en tusschen sorghvuldiglijck versteecken/ ende naeyen inde tapijten en anders om te beter bewaert te mogen worden.

Pag. 1214.

Maer het is soo verre van daer geweest/ dat men met desen brief zijns Edelheydts loffelijcke memorie soude hebben konnen bevlecken: Dat selfs die gene/ die sijne Edelheyt om dese inwendige twisten groote parthyschap toegedragen hebben/daer inne seer zijn geërgert geweest/die ook wel dorsden seggen/dat sulk schrijven/niet alleen de groote onverstandigheyt; maer oock notoire parthyschap der gener/ die den goeden ouden Man hadden om hals gebracht/ klaer bewees

ende

ende belooninge: ooch dat de excusen/ waerom sy den geëxecuteerden daer op niet nauwer hadden willen perssen/ al te slecht waren; Ja/ dat men uyt dien brief soude konnen besluyten/ dat het bescheyt ende confessien/ in de Sententie vermelt/ sulcx niet en waren/ dat daer op naer rechten soude hebben konnen definitivelijck gedisponeert worden/ nademael dit het swaerste was/ waer mede men hem beschuldicht/ ende daer over men meest geroepen hadde: Soo dat de factieuste onder 't volck haar schaemden/ dat men van sulcx in sijne Sententie niet het minste en vondt/ of konde doen blijcken. Wie soude gelooven/ seyden sy/ dat sy des Mans hoogen ouderdom souden hebben verschoont/ indien sy stoffe hadden gehadt/ hem tot scherper examen te brengen/ nademael men hem soo hardt getracteert heeft in de gevanckenisse/ ja niet ontsien heeft/ den ouden Man den kop af te slaen? ende na dat stuck van verraderije acht of negen maenden gevischt/ en niet gevonden hadde/ ('t welck men nochtans meest hadde doen klincken) andere pretexten hadde gesocht/ om den ontschuldigen met een schijn van recht/ om hals te brengen. Daer waren oock verstandige luyden/ die seyden/ dat men nauwlijcx een diergelijck exempel soude konnen voortbrengen/ uyt by den Bloet-raet van den Hertoge van Alba gepleecht te zijn. Oock was 'er een/ die aen 't Collegie van de Heeren Staten Generael vraechde/ waer is der Rechteren/ en uwer aller wijsheyt geweest/ als gij desen brief geschreven/ ende in druck hebt uytgegeven?

Is alsoo omgekomen dien voortreffelijcken Man/ dewelke/ hebbende den tijdt van ses-en-veertig achter-een-volgende jaren/ voortreffelijck/ getrouwelijck en kloeckelijck/ in de alderverwisselste/ verwerste/ onseeckerste/ oock swaerste saecken/ sijnen dienst het Vaderlant/ soo wel in tyden van Oorloge/ als van Vrede bewesen: De Spangjaerden/ beyde te water ende te lande/ door sijne raetslagen/ meenichmael verjaegt en doen vluchten/ en hare saken vermindert en verachtert: De vrientschap ende goetgunstigheyt des Alderchristelijcksten, oock anderer Koningen/ Vorsten en Princen/ tot vast-stellinge van de Vryheydt des Vaderlandts/ verkregen

en verworven: De Republijcke en het Vaderlant (Godt Almachtig sijnen arbeydt genadelijck zegenende) wel en vast gestelt: Graef Maurits, en het Huys van Nassau, soo wel dat van Breda, als dat van Dillenburch selfs tot opspraeck / en benijdinge van velen / door sijn aenraden / bijsonderlijck in de alderswaerste tijden van Leicester, geduurighlijck en neerstelijk bewaert / beschermt en vermeerdert: Dese / seg ick / is ten langen lesten / door het snood en arglistig beleyt van sijne vyanden / van vier-en-twintich Rechters / tegen de wetten ende privilegien des Vaderlants / en tegen alle billickheyt / ongehoort en onverdedicht / ter doodt veroordeelt; En getreden zijnde in het twee-en-tseventichste Jaer sijns ouderdoms / op het Hof in 's Graven-Hage / onthooft / tot een eeuwige schande en verwijt van den Hollandtschen naem: openbaerlijck betuygende / ende seer klagende dat hem 't leven onverdient wierde benomen / en heeft alsoo met een onverschrocken en oprecht Christelijck gemoet / sijnen Geest en ziele Gode sijnen Schepper opgegeven; nalatende grooten rouw in de herten aller vromen. Waer mede wy dese tegenwoordige Historie besluyten. Hopende in toekomende het ander stuck / verhalende wat vorder hier op gevolcht is / den Lezer mede te deylen: met een Register over 't geheele werck. Vaert wel Lezer / en oordeelt onpartijdich.

De Kardinael *Bentivoglio* in zijn verhaal van 't Vereenigdt Nederlandt. *Boek* 3. *Cap*. 2. *Pag*. 125. Anno 1611.

DE Grootste en Meest-gheachtste in tegenwoordigheydt van de Hoofden / is Johan van Barnevelt, Advocaet van Hollandt / ende gemeyne Afgevaerdigde vande selve Provintie ter Vergaderinge vande Staten Generael vande gantsche Unie. De handelinge van het Bestant was voornamelijck gevordert van Barnevelt, ende van hem wiert in die tijdt tegen-wichte gedaen aen Graef Maurits, ende wordt als noch gedaen / om dat sijn erbarentheyt groot is in de gemeyne handelinge / ende overgroot bijsonderlijck sijne oeffeninge en ontsach / 't welck hy verkregen heeft inde bijsondere saken van dat gebiet.

Doct. Johan van Beverwijck, wijlen Raet en Schepen der Stad Dordrecht, in zijn *Schat der Gezontheyt*, gedruckt met Privilegie van de Heeren Staten Generael ende ook van Hollant, &c. In't eerste *Boek* het 2 *Cap.* op't eynde.

DEn Advocaet Barnevelt, de Pestor van Hollandt / die hier te Lande by na alleen doen en laten was / heeft hy niet in sijnen hoogen ouderdom / den krommen hals moeten uytstrecken / om sijn kael en afgesloofst Hooft van den Beul te laten afhouwen.

Uit de *Chronijk van Hoorn*, door *D. Velius*, gedrukt voor de derde mael Anno 1648. met Privilegie van de Heeren Staten van Hollant, &c.

Pag. 302.

ZUlcke wreetheyt werdt gebruyckt tegens de Vroomste / Eerlijckste Luyden die men in't Landt hadde kunnen vinden / in welcker diensten het Vaderlandt soo voortreffelijck gehouden was. Dit vangen geschieden niet met advijs van de heele Staten Generael / alsoo 't hun allen niet toevertrouwt was / maer alleenlijck van eenige weynigen / die den naem van de Staten Generael met onrecht aennemende / voornaemste instrumenten geweest zijn van zoo veel onheylen en troublen / die tsedert het Vaderlant overloopen hebben. Dese waren / van Gelderlant / Gijsbert Vijch, Heere van Boetselaer, en Nicolaes Voogt Burgermeester van Aernhem; van Hollandt / Reynier Pauw en Hugo Muys; van Zeelandt / Adriaen Mannemaker en Jacob Schot, Burgermeester van Middelburg; van Vrieslandt / Swartsenburg; van Groeningen / Gooswijn Schaffer. Maer alsoo Boetselaer en Swartsenburg met de saeck niet te doen wilden hebben / draeyden 't op de zes / eenige willen seggen dat de saeck / in plaetse van de twee die te rugge keerden / met noch zes anderen gecommuniceert wert / te weten / met Swieten, Bruníncx, Ploos, Aytsma, Sloeten en Gockinga, doch al waer 't soo / dat dese ses

laetste daer mede waren in gekent / zoo was het doens al even onwettig/ want sy konden even wel de Staten Generael niet representeren; dat meer is / al waer 't zoo / dat sy dat hadden konnen doen / de selve Staten hadden geen recht tot het gene dat gedaen wert.

Pag. 316.

Dese Mey-maendt werdt oock het Sijnodus van Dordrecht geëyndicht / ende by des selfs uytspraeck (welcke geschieden op den 6 Mey) de Leere der Remonstranten veroordeeldt / 't welck het eenigh ooghmerck van het selve Sijnodus was: want dit oordeel / al voor heen geveldt zijnde / most soo met een uyterlijcken schijn geautentiseert werden / om dan daer mede teffens te verdedigen / soo de beroerten in 't Lant / d'affettingen van de Magistraten / en wat men alreede meer tot nadeel van de Privilegien en tegens alle recht ter handt genomen hadde: als oock wat men als noch van meeninge was daerop te laten volgen; te weten / de Doodt van den Advocaet Barnevelt, het straffen van d'andere ghevangen Heeren / en de verdruckinge van alle de gene die / haer toonden oft tot matigheyt van lede / oft oock tot Onderlinge verdraegsaemheyt genegen. 't En was oock niet als weynig dagen na dese uytspraeck / te weten op den 13 Mey / dat den Advocaet op 't Schavot wert gebracht en 't hooft af gehouwen / als om met sijn bloedt de voorsz. uytspraeck te besegelen. Dit was het eynde van dien Voortreffelijcken Wijsen Man / en 't loon van zoo veel moeytens en arbeyts voor het Vaderlandt uytgestaen / den tijdt van veertig jaren langh / van zoo veel getrouwe diensten in den meesten noot bewesen/ waer door hy veel sware slagen afgeschut / het Landt in 't beleyt van 's Lants middelen in sulcken regel hadt gestelt / dat alle Republijcken deselve hun tot een voorschrift souden mogen nemen. d'Ondanckbaerheyt van die gene / die Hollant voor een Stiefmoeder hielden / sagh dit al niet aen. Weynig dagen daer na wert Rombout Hoogerbeets ende Grootius, na dat men haer lange deur verscheyden middelen tot schuldtbekentenisse hadt geparst / om met dese den ongerechten handel

een

een schijn van eenige rechtveerdighept te geven / als sy dit niet wilden ingaen / ter eeuwiger gevanckenisse verwesen en op 't Huys te Louvesteyn gevoert. Andere werden upt het Landt gebannen.

Uyt de *Apologie* van den Heer *Hugo de Groot*, welk Boek nu vele jaren vrijelijk verkocht, en in meest alle Staats-personen handen is.

Het XX Capittel, beginnende Fol. 278.

MEt mijn Heer van Olden-Barnevelt, sal. ged. heb ick niet anders dan generale kennisse gehadt / eer ick in dienst van Rotterdam sijnen Broeder ben gesucccedeert. Alle Luyden van Staet waren gewoon sijnen wijsen Raedt te ghebruycken: de Pensionarissen insonderheydt. Ick heb oock de goede gheleghentheyt van syne Conversatie waer ghenomen / niet om van hem eenich baet te ontfangen (gelijck ick oock niet dat heb gedaen) maer op dat ick het ghebreck van experientie / dat in my was / midts mijne jonghe Jaren / soude remedieren door de goede Instructie van een Persoon / die de Stadt van Rotterdam neghen Jaren als Pensionaris / ende 't Landt van Hollandt als Advocaet over de dertich Jaren hadde ghedient / het Legher soo menighmael hadde ghevolght / vele Ambassaden uytgevoert / de middelen van 't Lant verbetert / treffelijcke Alliantien helpen besluyten / met een generael ghetuygenisse / soo binnen als buyten 's Lants / van een sonderlinge groote wijsheyt. Ick ben tot dese Conversatie te begheriger gheweest / om dat alle sijne Proposten streckten tot de Conversatie vande wettelijcke Authoriteyt vande Staten van Hollandt / daer ick sonderlinghe toe was gheneghen: ghelijck ick oock by occasien betuyghde. Ick heb oock altijdt geoordeelt / dat hy my te meerder affectie toe droegh / om dat hy de selve gheneghentheyt in my bemerckte: Sijne maniere van doen in de Vergaderinge was te verwonderen van weghen het respect / dat hy de selve Vergaderingh toedroech: de groote Patientie / die hy nam / om de discreperende Opinien te hooren / haer redenen te verstaen

ende de selve te brengen tot eenigheydt: 't welck hem oock altijt wel is gheluckt/uytgenomen in dese laetste Kerckelijcke Differenten door de ghestadighe contremine. Alle de particuliere Discoursen / die hy met my op de selve Kerckelijcke Differenten heeft ghehouden/ waren conform 't gunt hy seyde publijcquelijck/ tot voorstandt van de Authoriteyt van de Heeren Staten van Hollandt/ sijne Meesters/ tot verdraegsaemheyt over de Gheschillen vande Predestinatie / met het ghevolgh van dien / onder goede explicatie ende bepalinghe/ tot voorkominge van alle andere Theologische Questien. Seyde my dickmael / dat na het aengaen vande Unie eenpaerelijck altijdt was verstaen ende ghepractiseert / dat de Provincien in den haren macht hadden / om op 't stuck van Religie/soo wel als op andere saken van Politie/ordre te stellen tot hare meeste gherustheyt: Dat voor desen by de Steden noyt en was gedisputeert het Recht van haer selve te versekeren: Ende dat altijdt het verstandt vande Provincien was geweest/ dat de Crijghs-luyden in 't stuck vande Regieringh van 't Oorlogh de Staten Generael / den Raedt van State/ ende hare Oversten / maer in saken/ raeckende de Regieringh vande Provincien ende Steden/ de Staten van de selve Provincie ende onder haer de Magistraten vande Steden mosten gehoorsamen. Wy hebben menichmael tesamen overgeleydt / hoemen de gheresene Mis-verstanden soude mogen brengen tot een goede accommodatie / met behoudenisse van de wettelijcke Regiering ende Kerckelijcke eenigheyt. Waer op ghevolght is / dat by sijne Ex. by my ende anderen van tijdt tot tijdt vele Voorslagen zijn gedaen / die ick in mijn Gemoedt houde rechtmatich ende seer bequaem geweest te zijn/ maer altijdt by anderen afgeslagen.

Dat hy eenige genegentheyt soude hebben gehadt / om de Spaignaerden ofte hare Adherenten Dienst te doen/ heb ick noyt / noch uyt syne Propoosten konnen speuren: ende ben daerom seer droef geweest / als my in mijne Gevangenisse by eenige vande Ghecommitteerde tot de Examinatie / die daer na onder de Rechters hebben geseten / met hooge affirmatie wierdt geseydt/dat sy blijck hadden van alle de Poinc-

ten/

ten / verhaelt in seeckere Schriften / tegens sijne Ed. uytgegheven / ghenaemt Provisionele ontdeckinghe, nootwendich Discours ende Practijcquen vande Spaenschen Raedt: Ende namentlijck / dat hy / ten tijde vande Handeling van den Treffves heymelijck Geldt vande Spaensche zijde soude hebben genoten (diergelijcke Proposten ten selven tijden oock by anderen zijn gehouden aen Vorstelijcke Persoonen ende Ambassadeurs). 'T Welck dan soo zijnde: buyten twijffel / alle Actien souden hebben suspect gemaeckt van een quaedt voornemen / diemen anders schuldich was ten besten te duyden: niet alleen na de ghemeene reghel: maer oock ten aensien van sijne affectie tot de gemeene Saeck / die hy / noch particulier zijnde / door sijn optocht tot het Ontset van Haerlem / ende daer na door 't nemen van soo veele treffelijcke Resolutien / oock door het vereenigen ende vorderen vande Oost-Indische Compaignie soo treffelijck hadde laten blijcken. Ick heb oock daer na wel gemerckt / dat / gelijck vele andere quade Consten in 't beleydt jegens ons wierden ghebruyckt / dat dit mede niet anders dan een Inventie was / om my de courage / die ick hadde tot voorstandt vande goede saeck / te doen verliesen. Dit heeft gebleken / eerst / uyt de Sententie / die hem in 't minste van sulcks niet te laste leydt: ende ten tweede / by den Brief / die na de Sententie is uytgegeven / alleen om dat valsche Gerucht / oock na sijne doodt te voeden. Welcken Brief / wel is ingestelt op den Naem van de Staten Generael / maer alleen door 't beleydt van eenige Rechters in hare Vergaderinghe comparerende (alsoo de Staten Generael van de Saeck gheen kennisse en hadden / dan deur rapport) Desen Brief dan inghesteldt zijnde by sijne meeste partyen en spreeckt niet van eenich bewijs / maer van na dencken: niet dat hy 't Oogh na de Vyandt soude hebben gehadt / om hem te favoriseren (sonder te segghen waer in) maer dat hy 't soude moghen ghehadt hebben. Dat daer by werdt ghevoeght / dat het strickter Examen van sijne Persoon was naghelaten om sijnen hoogen Ouderdom / is buyten alle apparentie: na dienmen sijn Ouderdom soo weynich heeft aenghesien / datmen hem de weynich Jaren / die resteerden van

sijn Leven / dat afgheslooft was in 's Landts dienst / door Beuls Handen heeft doen eyndighen: sonder eenighe consideratie te nemen op de intercessie / die geschiede van weghen den Coningh van Vranckrijck / wiens Vrundtschap de Landen soo hooghelijck van doen hadden. Den Dienst van 't Landt (die mede hier inne werdt voor-ghewent) vereyschte gantsch het contrarie: alsoo den selven ten hooghsten daer aen was ghelegen / dat de correspondentie met de Vyanden (soo daer eenighe apparentie van ware gheweest) ten vollen hadde moghen zijn ontdeckt. Doch wie de sake met goet oordeel sal willen insien / sal licht bevinden / dat dese Calumnie selfs gheen schijn en heeft van waerheyt. Want den Advocaet sal. ged. hadt groote Eer ende groot Goedt in 't Landt / hadde sijn Huys-ghesin vast ghestelt door treffelijcke alliancien. Sulcke Luyden ende soecken gheen Veranderingh. Ons Landt bestaet in verscheyden Provincien ende veel Steden. Onder de selve waren eenighe / daer hy noch Vrienden noch credijt en hadde. Alleen en konde hy sulcken saeck niet uytvoeren. Vande afgesette Magistraten (die immers daer toe hadden moeten helpen) en werdt niemandt beschuldicht / ja werden allegader in haer Eer geconserveert. Ten is voorwaer gheen kleyne Sonde / datmen yemandt / die men het Leven heeft benomen / noch poocht te ontnemen sijne goede Naem door onwaerachtige uytstroepinge van een soo schrickelijcken Misdaedt. Ick heb den Advocaet sal. ged. altijdt met hooge Woorden ende heylichlijck hooren verklaren / gelijck hy oock by sijne uytgegeven Remonstrantie / ende voor sijn doodt / soo aen de Predicanten als aende Gemeente heeft ghedaen / dat hy aen sulcks onschuldich was: Dat hy noyt yet secreets met die van d'ander zijde en hadde gehandelt / dat hy oock van die zijde noyt eenige Geschencken / anders dan publijcquelijck / nevens de andere Ghedeputeerden / op de handelinghe van den Trefves en hadde ontfanghen. Wat de Handelingh vanden Trefves belanght: ick was jonck / doe die geschiede: ick en heb my oock daer mede niet bemoeyt / als zijnde buyten mijne beroepinghe. Ick en heb oock soo particuliere kennisse niet ghehadt van de macht ende middelen /

soo

soo van den Coningh van Spaigne/als van onse Landen/in die tijden / dat ick seeckerlijck soude konnen oordeelen / wat voordeel ofte achterdeel daer in voor d'een of d'ander mochte zijn gheleghen. Maer dat weet ick/ dat van de twee Opinien/die toe met vele redenen ende met groote aensienelijckheydt ten wederzijde wierden ghedreven/ de Opinie/ die de sachste was ende diende tot vermijdingh van Bloedtstortingh/oock de gheraedtsaemste heeft ghedacht/ niet alleen den Advocaet saligh. ghed. maer oock de voornaemste gheallieerden van onsen Staet/ te weten/ de Coninghen van Vranckrijck ende Groot Bretaigne / na dat de Sake in haren Raedt op het breedtste was gheconsulteert. 'T is oock kennelijck / dat na 't aengaen van het selve Tractaet de Landen zijn vereert ende ghesterckt met treffelijcke Alliantien ende de Steden van Ostagie ghelost. Dat de Intentie van den selven Heer Advocaet soude zijn gheweest / de Souverainiteyt van de Landen eenighen uytheemschen Potentaet over te draghen heb ick noyt konnen mercken noch te ghelooven : alsoo alle sijne Propoosten/ soo in 't publijck als in 't particulier/ streckten tot conservatie van de selve Souverainiteyt aen de Heeren Staten/ daer by hy oock verklaerde/ dat/ indien eenighe notable Leden souden moghen verstaen/den dienst van 't Landt te vereysschen/dat aen sijn Excel. eenige meerder Authoriteyt soude werden ghedefereert / dat hy bereydt was de Sake Staets-ghewijs te legghen in deliberatie / op dat daer op ordentlijck ende met Eenigheydt mochte werden ghebesoigneert. 'T is waer / dat hy by wijlen presenten heeft ghenooten / niet alleen van den Coningh van Vranckrijck / aen de welcken in de tijden van Sijne Majesteyts swarigheden seer goede diensten hadde ghedaen / die den Coningh/ ghekomen zijnde tot volle possessie van sijn Rijck/liberalijck heeft willen erkennen : maer oock van de Coningh van Groot Bretaigne/ soo in sijne Persoon als in de Persoon van sijne Kinderen. Maer in onse Republijck waren noch gheen Wetten/ die sulcks verboden. 'T is oock kennelijck/dat anderen meer van sulcks hebben ghenooten als hy. Ick heb hem altijdt hooren verklaren/ dat hy verstondt/dat alle Vrundtschappen

ende

ende Alliantien sorghvuldelijck moesten werden onderhouden / maer insonderheydt met de twee voorsz Croonen / als zijnde de beste ende sekerste steunselen van onse Vryheyt. Dat hy Sijn Excel. soude hebben willen de voet lichten / ofte hem benemen de Authoriteyt / die hem wettelijck was ghedefereert : heb ick mede noyt konnen mercken nochte ghelooven. Ter contrarie hebben alle sijne Actien betuyght een sonderlinge affectie tot het loffelijck Huys van Nassau, soo inde de Leesterschie tijden als in veel andere saken / die sijn Excel. ende sijne Heeren Broeders ende Vrouwen susters concerneerden. Ende hoewel de advijsen van sijne Excel. ende van sijne Ed. by wijlen hebben gediscrepeert / insonderheyt in het beleyt vanden Tresves so en heb ick evenwel noyt konden dencken/ dat sijn Excel. hem hiel voor sijnen vyandt/ veel minder/ dat hy hem suspect hiel van Conspiratie met 's Landts Vyanden ofte van desseings/ jeghen den Staet : alsoo sijn Excel. opentlijck groote Ghetuyghenis gaf van sijne diensten ende selfs na 't aengaen vande Tresves tot een teecken van Vrundtschap/ sijn oudtste Soon vereerde met het Hout-vesterschap van Hollandt/ ende sijnen tweeden Soon/ selfs na dat de Kerckelijcke Differenten op het hooghste waren ghekomen/ met het Gouvernement van Berghen op Soom : 't welck ick niet en konde gheloovben / dat sijn Excel. soude hebben willen doen/ indien hy quaet gevoelen hadde gehadt van des Advocaets ghetrouwigheydt tot het Landt. Ende daerom en kan sijn Excel. met reden niet qualijck nemen / dat andere Vrundtschap ende conservatie hebben gehouden met een soo notable Dienaer van het Landt/ die met het Ghetuyghenisse van sijn Excel. Door Woorden ende door Wercken soo hooghelijck was vereert. Ick weet wel/ dat vele een tijdt langh hebben ghesprooken op sijne groote Authoriteyt : Maer daer by heb ick altijdt gheconsidereert / dat langhe getrouwe Diensten nevens groote Gaven (die yder een in hem most erkennen) sulcks mede-brenghen / ende dat oock de selve Authoriteyt in vele Saken de Landen dienstigh was. Mijn Heeren de Staten van Hollandt hebben sulcks opentlijck betoont: Want alsoo hy in die beswaerlijcke Tijden van den Graef

van

van Leycester tot dit Ampt seer instantelijck zijnde versocht/ na verscheyde ghemoveerde Difficulteyten het selve had aenghenomen/ ende de Saecken van 't Landt nu uyt die groote Confusien sonderlingh door sijne couragie ende wijs beleydt (wie kan sulcks ontkennen?) waren gebracht tot een seer goede ordre/soo hebben hare Ed. Mogh. op sijn versoeck/gedaen in den Jare 1592. van ontslagen te werden van sijne Dienst/ hem versocht/ ernstelijck begheert ende in 't vrundelijck vermaent/ in sijnen voorsz Dienst te willen continueren. Ende wederom/ ten tijde vande Handelingh van Paix ofte Tresves/ als sijne Ed. by Pasquillen ende dreyghementen op gelijcker wijse/ als eertijdts inde Leycestersche tijden ende daer na in sijne laetste Jaren ghebeurt is/ wierdt gheaggresseert/ ende andermael hem socht stil te houden/ hebben hare Ed. Mog. verklaert/ goedt contentement hebben van sijne diensten ende te begheren/ dat hy daer inne soude continueren/nemende oock sijn Persoon/ voor soo veel het noodt waer/ in hare Protectie ende Saubegarde. Ten derdenmael: na 'tontstaen van de kerckelijcke Differenten/ is sijne Ed. wederom om ghelijcke occurrentie in de selve Saubegarde ende Protectie ghenomen/ ten aensien van sijn Ampt ende van sijn langhduerighe ende oprechte Diensten/hare Ed. Mogh. ende alle de Wereldt ghenoegh bekent/ ghelijck de Resolutie mede-brachte. Sijne Authoriteyt en is oock soo groot niet gheweest/ of ick ende anderen hebben dickmael in de Vergaderingh Advijsen ghegheven/ die van de sijne discrepeerden. Soo wie nu vorder kennisse begheert te hebben van des Heer Advocaets sal. ghed. Actien ende Intentien/ sal by provisie ghelieven wel te lesen sijne Remonstrantie, aen de Heeren Staten van Hollandt ghescreven ende by hem uytgegeven inden Jare 1618. voorts oock de Historie van sijne Gevangenisse, uytgegeven in den Jare 1620. Waer in oock zijn geinsereert verscheyde Memorien/ by hem uyt de Gevangenisse heymelijck uytgesonden/ ende voorts verwachten/ 't gunt sijne Swaghers ende kinderen ter bequamer tijdt goedt sullen moghen vinden tot voorstandt van sijne Memorie naerder te openbaren.

ende Alliantien sorghvuldelijck moesten werden onderhouden / maer insonderheydt met de twee voorsz Croonen / als zijnde de beste ende sekerste steunselen van onse Vryheyt. Dat hy Sijn Excel. soude hebben willen de voet lichten / ofte hem benemen de Authoriteyt / die hem wettelijck was ghedefereert: heb ick mede noyt konnen mercken nochte ghelooven. Ter contrarie hebben alle sijne Actien betuyght een sonderlinge affectie tot het loffelijck Huys van Nassau, soo inde de Licesterschè tijden als in veel andere saken / die sijn Excel. ende sijne Heeren Broeders ende Vrouwen susters concerneerden. Ende hoewel de advijsen van sijne Excel. ende van sijne Ed. by wijlen hebben gediscrepeert / insonderheyt in het beleyt vanden Trefves so en heb ick evenwel noyt konden dencken / dat sijn Excel. hem hiel voor sijnen vyandt / veel minder / dat hy hem suspect hiel van Conspiratie met 's Landts Vyanden ofte van desseings / jeghen den Staet: alsoo sijn Excel. opentlijck groote Ghetuyghenis gaf van sijne diensten ende selfs na 't aengaen vande Trefves tot een teecken van Vrundtschap / sijn oudtste Soon vereerde met het Hout-vesterschap van Hollandt / ende sijnen tweeden Soon / selfs na dat de Kerckelijcke Differenten op het hooghste waren ghekomen / met het Gouvernement van Berghen op Soom: 't welck ick niet en konde ghelooven / dat sijn Excel. soude hebben willen doen / indien hy quaet gevoelen hadde gehadt van des Advocaets ghetrouwigheydt tot het Landt. Ende daerom en kan sijn Excel. met reden niet qualijck nemen / dat andere Vrundtschap ende conservatie hebben gehouden met een soo notable Dienaer van het Landt / die met het Ghetuyghenisse van sijn Excel. Door Woorden ende door Wercken soo hooghelijck was vereert. Ick weet wel / dat vele een tijdt langh hebben ghesprooken op sijne groote Authoriteyt: Maer daer by heb ick altijdt ghe considereert / dat langhe getrouwe Diensten nevens groote Gaven (die yder een in hem most erkennen) sulcks mede-brenghen / ende dat oock de selve Authoriteyt in vele Saken de Landen dienstigh was. Mijn Heeren de Staten van Hollandt hebben sulcks opentlijck betoont: Want alsoo hy in die beswaerlijcke Tijden van den Graef van

van Leycester tot dit Ampt seer instantelijck zijnde versocht/ na verscheyde ghemoveerde Difficulteyten het selve had aenghenomen/ ende de Saecken van 't Landt nu uyt die groote Confusien sonderlingh door sijne couragie ende wijs beleydt (wie kan sulcks ontkennen?) waren gebracht tot een seer goede ordre/soo hebben hare Ed. Mogh. op sijn versoeck/gedaen in den Jare 1592. van ontslagen te werden van sijne Dienst/ hem versocht/ ernstelijck begheert ende in 't vrundelijck vermaent/ in sijnen voorsz Dienst te willen continueren. Ende wederom/ ten tijde vande Handelingh van Paix ofte Tresves/ als sijne Ed. by Pasquillen ende dreyghementen op gelijcker wijse/ als eertijdts inde Leycestersche tijden ende daer na in sijne laetste Jaren ghebeurt is/ wierdt gheaggresseert/ ende andermael hem socht stil te houden/ hebben hare Ed. Mog. verklaert/ goedt contentement hebben van sijne diensten ende te begheren/ dat hy daer inne soude continueren/nemende oock sijn Persoon/ voor soo veel het noodt waer/ in hare Protectie ende Sauvegarde. Ten derdenmael: na 't ontstaen van de kerckelijcke Differenten/ is sijne Ed. wederom om ghelijcke occurrentie in de selve Sauvegarde ende Protectie ghenomen/ ten aensien van sijn Ampt ende van sijn langhduerighe ende oprechte Diensten/hare Ed. Mogh. ende alle de Wereldt ghenoegh bekent/ ghelijck de Resolutie mede-brachte. Sijne Authoriteyt en is oock soo groot niet gheweest/ of ick ende anderen hebben dickmael in de Vergaderingh Advijsen ghegheven/ die van de sijne discrepeerden. Soo wie nu vorder kennisse begheert te hebben van des Heer Advocaets sal. ghed. Actien ende Intentien/ sal by provisie ghelieven wel te lesen sijne Remonstrantie, aen de Heeren Staten van Hollandt gheschreven ende by hem uytgegeven inden Jare 1618. voorts oock de Historie van sijne Gevangenisse, uytgegeven in den Jare 1620. Waer in oock zijn geinsereert verscheyde Memorien/ by hem uyt de Gevangenisse heymelijck uytgesonden/ ende voorts verwachten/ 't gunt sijne Swaghers ende Kinderen ter bequamer tijdt goedt sullen moghen vinden tot voorstandt van sijne Memorie naerder te openbaren.

Uyt het *Eerste Deel* van de Historie ofte Verhaal van *Lieuwe van Aitzema*: van *Pag*. 69 tot 80.

ALle dese dinghen alsoo tot voorbereydinge ende onderstant van den Oorloghe gepasseert zijnde; soo moet nu oock yet geseyt worden van de Vrede: het eenigste Poinct ende doelwit / waerom den Oorlogh wert aengevangen: gelijck de Heydensche Wijse-man Cicero self seer wel heeft geseyt. Nochtans is veel smaet ende quaet gesproken geweest van de ten eynde loopenden Treves: als of die een oorsaecke was geweest / om inlantsche beroerte te maken. Ende om dat den Heere van Oldenbarnevelt in ende omtrent den tijde van't maken der Treves in groote authoriteyt was: soo wiert hem sulcx seer geimputeert.

Nochtans wijst hy aan / in zijn Manifest / met kennis ende Privilegie der Staten van Hollandt uytgegeven / dat alreede in 't Jaer Vijfthien hondert seven-ende-tachtich, de Graef van Leicester quam in Hollandt met last om te proponeeren een handeling van Vrede tusschen desen Staet ende de Spaensche: onder de Provintien was Vrieslandt soo seer tot de selve propositie ende handeling van Vrede genegen / dat haer Gecommitteerde gelast waren ter plaetse van de handelinge te reysen / ende opening te hooren ende te doen. Sulcx als t'eenemael ontijdig wiert deur het beleyt van Olden-Barnevelt, ende deur eene expresse besendinge aen de Koninginne van Engelandt belet. Hy heeft oock sedert verscheyden handelingen van Vrede van wegen den Keyzer, van wegen den Prince van Parma / den Ertz-Hertogen Ernst ende Albert, oock op den naem van de Staten Generael van de andere zijde met goede middelen ende glimp helpen afslaen: Edoch / seyt hy / de Koningen van Vranckrijck ende groot Brittannien / Successivelijck metten Koning van Spagnien ende Ertz-Hertogen Vrede gemaeckt hebbende / ende in de leste negen Jaren van den Oorloge, meer lasten gedragen wesende, als alle middelen ende Contributien (niet tegen-staende die groote verhooginge van dien) hadden mogen uytbrengen, over ses-ende-twintich Millioenen Guldens: ende de leste twee Jaren wel

kleyne

kleyne glorie / ende groote schade afgeloopen zijnde / met groot perikel van meerder afbreuks / by Succes van twee apparente gétenteerde aenslagen / deur goet devoir belet; daer mede de uytlantsche secoursen / in onsekerder ende veel bezwaerlijcker Pointcten / voor den welstant der Landen / waren gestelt als te voren / ende dat by Continuatie van het ophoopen van soo groote lasten / de saken van de Landen geschapen waren eyntelijck tot desperate Resolutie gebracht te worden / gelijck drie Jaren te voren die van den Rade ende Luyden van de Reeckeninge hadden geadviseert: ende / wesende de lasten / na 't self de advijs / in de voorsz. drie Jaren / meerder gevallen als der Landen inkomen / tusschen ses ende seven Millioenen Guldens: dat niemant (verstant ofte Redenen gebruyckende) vreemt soude konnen vinden / dat / geopent wesende / hoe den Koning van Spagnien / ende d'Ertshartogen wilden toestaen der Landen vry- ende gerechtigheden / ende over sulcx metten Heeren Staten / niet als Ondersaten, maer als Regenten van vrije Landen, op de welcke sy niet en pretendeerden, in handelinge wilden treden / ende dat men over sulcx tot eene Goddelijcke / loffelijcke / eerlijcke ende versekerde uytkomste van den langduyrigen / Bloedigen / ende kostelijcken Oorloge / apparent was te komen / goet gevonden was / tot sulcke handelinge te verstaen. In de selve handelinge / met gemeen Advijs / ende ten overstaen van de Gesanten vande Koningen van Vranckrijck / Groot Brittannien / Denemarcken / Chur-Fursten / Paltz / Brandenburch / ende verscheyde Evangelische Fursten van Duytslandt getreden zijnde / was / seyde hy / by directie van eenige / die in de voorsz. handelinge mishagen hadden / de eerste contremine / jegens hem ende zijne actien / geopenbaert / soo inde Vergaderinge als by gestroyde Pasquillen:

Het Advijs / daer van hier voor is mentie gemaeckt luyt als volcht.

EXtract uyt seker geschrift beginnende: *Advijs van den Hoogen ende Provincialen Rade, ende Luyden vande Reeckeninge in Hollandt, belangende de Swaricheyden die 't Landt van Hollandt in 't*

 stuck

stuck van de finantie is hebbende, deur de Gecommitteerde van deselve Collegien geproponeert in de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, den achtsten Martij 1604.

I.

Naer dien uwe Mog: Ed: belieft heeft den voorsz. Collegien te Communiceren de swaricheyden die in 't stuck van de financien zijn vallende, om voor dezen Jare voor hare quote te furneren de petitie gedaen by de Heeren Raden van State, bedragende ontrent *acht hondert duysent Ponden ter Maent*, daer inne de quote van Hollandt soude komen te bedragen ontrent *ses-en-vijftich hondert duysent Ponden in 't Jaer, ofte vier hondert acht-en-sestich duysent Ponden ter Maent.*

II.

Daer tegen alle 't innekomen van de gemeene middelen van Hollandt in 't Jaer niet meer waren bedragende, dan ontrent *vijftich hondert duysent Ponden*, dan most afgetrocken worden aen particuliere lasten, ontrent *thien hondert duysent Ponden*, die men Jaerlijcx betaelen most aen Interesten ende Renten, tot laste van den Lande loopende; ende noch aen *Logijs-gelden*, *Vrachten* ende andersints, ontrent *ses hondert duysent Ponden*. Sulcx dat 't voorsz. innekomen suyvers niet meer was blijvende dan ontrent *vier-en-dertig hondert duysent Ponden*, ende men aen 't furnissement van de voorsz. *ses-en-vijftig hondert duysent Ponden*, was te kort kommende ontrent *twee-en-twintich hondert duysent Ponden*.

XXVII.

Ende indien men by maniere van lichtinge voort gaet (gelijk men sal moeten doen, indien men geen ander ordre daer inne en stelt) soo sal men dit Jaer op Interest moeten lichten de voorsz. *thien hondert duysent Ponden*: Ten naesten Jaer *elf hondert duysent Ponden*: het tweede Jaar *twaelf hondert ende thien duysent Ponden*: het derde Jaer *derthien hondert een-ende-twintig duysent Ponden*, het vierde Jaar *veerthien hondert twee-en-dertich duysent Ponden*, ende consequentelijk sal men in vier Jaren beswaert sijn noch met acht-en-vijftich mael hondert drie-en-tsestich duysent Ponden.

Sulcx

XXVIII.

Sulcx dat men als dan Jaerlijcx aen Interest soude moeten betalen ontrent xvc. Lxxxiiij. duysent Ponden.

XXIX.

Waer by te voeghen sal staen noch *twee of drie hondert duysent Guldens* in 't Jaar, het gelt door de menichvuldighe lichtinge op gejaecht sijnde tot *twaelf ofte veerthien ten hondert*.

XLI.

Maer om niet wederomme in dusdanich verloop ende perijckel van 't achterheydt te vervallen, ende omme de Steden ende Ingezetenen tot afdoeninge van dese swaricheydt te beter te bewilligen, soo ware noodich dat uwe E: sich onder malkanderen op 't alderscherpste souden verbinden dat men hier na *geen Penningen meer op Interest soude lichten*: dat niemant by *overstemminge*, *submissie* ofte *uytsprake* daer toe soude worden gheport: dat niemant in den last van eenige lichtinge soude gehouden zijn, dan de gene die onder sijn Stads Zegel daerinne hadde geconsenteert. Ende datmen d'Ontfangers soude insinuëren, dat se geen regres en souden hebben, eenighe lichtinge doende, sonder daer toe te hebben speciale last, onder de Zegelen van de Heeren Edelen, ende alle de Steden.

XLII.

Dat men oock de lasten van der Oorloge sal *matigen ende verminderen*, na de Consenten van de Provintien, soo haest doenlijck sijn sal: Immers ten langsten na den tijdt van ses Maenden, 't welck ons bedunckens is, als men offensive procedeert. Ende of de Landen eenigen Noodt overquame, dat de defensive anders vereyschte, dat men daar op tijdelijk beschrijvinge sal doen, omme sonder lichtinge op Interest by andere middelen daer inne voorsien te mogen worden.

Hy wijst daer na oock klaerder aen dat hy een Principael Instrument is geweest / dat twintich Jaren lang / met dexteriteyt / goede gelimp / beleyt ende redenen / alle geproponeerde handelingen van Vrede met den Spaenschen ende haer adherenten zijn afgeslagen / soo lange sy hare pretensien

hebben willen maintenere/ namelijck / dat de Ingesetenen van dese Landen waren hare Ondersaten. Maer de selve pretensien nalatende / ende verklarende dat sy dese Landen hielden voor vrije Landen / daer op sy voor haer ende haer Erven niet en pretendeerden: ende dat sy in die qualiteyt te vreden waren met de Heeren Staten te handelen: ende de handelingen daer op (met interventie van de Gesanten van de Koningen van Vranckrijck / Groot Britannien / Denemarcken / verscheyden Chur ende Vorsten van Duytslandt/ deser Landen goede vrienden ende geallieerden) begonst / ende apparent wesende van een Goddelijcke / eerlijcke / ende versekerde uytkomste: dat hy met uytnemende zwaricheyden/moeyten/periculen/ende Constantie/de sake totte voorsz. uytkomste had helpen beleyden / tot dat de handelinge besloten was geweest: daer op nu thien Jaren langh het bloedige / bezwaerlijcke ende kostelijcke Oorloge in dese Nederlanden hadde op gehouden.

Eenige vorder e goede vruchten van zijne diensten die eintlijck deur den Treves haer effect hebben gekregen / waren; dat hy / een Principael ende gestadich Instrument was geweest dat het credijt van de Heeren Staten soo goet ende groot was geworden/ dat in plaetse dat vele Jaren voor dat hy in de voorsz. dienst quam / de Heeren de Staten geen Credijt ofte geloof en hadden / omme op haren name/ by bewillinge Gelt op Rente of Interest te lichten / ende dat over sulcx seer groote somme van Penningen/ op ten name ende het geloof van haer ontfangers / ende Rentmeester waren gelicht: daer voren men/thien oft twaelf Jaren/ twaelf ten hondert in't Jaer voor Interest, ende twee ten hondert voor makelaerdije hadde moeten betalen: de Los-Renten seghens den Penning twaelf, ende de Lijf-Renten seghens den Penning ses / ende noch meest by Constraincte ofte Authoriteyt hadt moeten verkoopen: dat daer na op des Lants Credijt de leste Penning op Interest gelicht waren jegens den Penning sestien, ende een derde-part van het hondert voor makelaerdije: de Lijf-Renten jegens den Penning negen, ende Los-Renten jegens den Penning sesthien.

In't

In 't Jaer als hy den dienst als Advocaet aenvaerde/ hadde den ontfanger Generael te rekenen van vijf ofte ses Jaren/ de ontfangers van de gemeene middelen/ sommige/ van vier Jaren: ende de Rent meesters van Geestlijcke ende andere goederen/ sommige van veel meer Jaren/ 't welck mede was geredresseert. Soo dat daer na van de gemeene middelen alle halve Jaer/ ende van anderen/ ten naesten alle Jaer gereeckent wiert.

In 't aenvaerden van den voorsz. zijnen dienst/ konden met groote moeyten ende beswaernisse/ de Heeren Staten van Hollandt ende West Vrieslandt/ voor de Generaliteyt/ in de lasten van den Oorloge/ opbrengen ontrent achtien hondert duysent Ponden in 't Jaar: ende betaelden daer na ten naesten by/ twee ende veertich hondert duysent Ponden.

Maer daer by most gelet worden/ dat de lasten van der Oorloge in den tijdt van de voorsz. xxxij. Jaren van zijnen voorsz. dienste/ soo groot ende bezwaerlijck zijn gevallen/ dat de Heeren van Hollandt daer na meer voor de particuliere lasten van Hollant ende West-Vrieslandt mosten op brengen/ als in den Jare 1586. konde op gebracht worden/ soo wel voor de lasten van de Generaliteyt/ als van het Landt van Hollandt ende West-Vrieslandt in 't particulier/ te weten/ boven twee Millioenen Guldens in 't Jaer.

Dewelcke niet-te-min/ boven de voorsz. twee en veertich hondert duysent Ponden, uyt der Landen inkomsten nu konden gevonden ende betaelt worden. Ende hoe wel beter was het Landt te beswaren, als te verliesen. soo diende nochtans wijsselijck ende voorsichtelijck gelet (gelijck oock by de Collegien vanden Hoogen ende Provinciael Raden/ ende Luyden van de Reeckeninge inden Jaer 1604. Schriftelijck was geadviseert) dat by meer ophoopen van de lasten boven het inkomen/ de Landen in d'uyterste ruyne mosten vervallen. Ende by soo verre in de leste thien Jaren gelijcke lasten hadden moeten gedragen worden/ als in de thien Jaren te voren/ souden de particuliere lasten van Hollandt ende West-Vrieslandt jegenwoordich wel tot ontrent vier Millioenen Guldens in 't Jaer hebben moeten rijsen. 't Welck (boven

seer veel andere/bedachte ende onbedachte/ periculen ende bezwaernissen) door het maecken van den Treves was voorgekomen ende belet.

Nochtans wiert hy seer verhaet gemaeckt ende ghetraduceert van wegen den Treves-Handel: de particulariteyten waer mede hy te dier oorsake wiert beschuldigt zijn te sien uyt volgende defensien. 't Is / seyde hy / klaerlijck versiert/dat de Coningh van Vranckrijck door zijne Ambassadeurs soude aengeboden hebben / assistentie van hondert duysent Kroonen ter Maent.

Dat oock gedicht was dat de lasten van der Oorloge souden wesen begroot op seven Millioenen Kroonen. Van gelijcken / dat van den Koningh van Vranckrijck drie Millioenen Kroonen souden wesen versocht; dat oock openbare onwaerheydt was / dat hy aen den Heere Præsident Janijn, ende Busanval, elck thien duysent guldens soude hebben gegeven.

Gelijck oock de Regering self wist / een openbaere leugen te wesen / dat hy soude hebben gehadt Authoriteyt omme te disponeren van hondert ende twintig duysent guldens Jaerlijcx. Hebbende alleenlijck gehadt voor extraordinaris kosten ende moeyten vande Correspodentien binnen en buyten 's Lants / ende 't gene daer aen kleeft / vijf hondert gulden Jaerlijx, 't welk immers te seer veel verscheelt.

Dat het waren openbare leugenen/die men tasten ende gevoelen kon/ dat de finantien met excessive extraordinaris kosten sedert de Treves gedispendeert souden wesen: Alsoo / sonder het verschot van vele hondert duysent guldens aen de Fransche troupen gedaen / daer op noch reeckeningh noch staet en was gemaeckt / ende daer over / meer als drie Jaren geleden / ende gestadich daer na / in de Vergaderinge van Hollandt verscheyden vertogen waren gedaen / dat in de finantie van Hollant ende West-Vrieslant geen Confusie ofte verloop sedert den Treves waren gevallen / maer wel merckelijcke verlichtinge / gelijck hier voren is verhaelt: wesende gestadich wel gelet / dat de lasten het inkommen niet en hebben geëxcedeert. Dat hy den President Janijn soude hebben belooft/gedurende den Treves / de exercitie van de Roomsche

sche Religie in te voeren / was mede seyde hy / een openbare leugen: ter Contrarie hebbende helpen bevorderen / dat zijne Propositie dies aengaende opgesloten / ende alhier secreet gebleven was.

Tot het vereenigen van alle de Oost-Indische Compagnien / ende het formeren van een Generale Compagnie / deselve te doen Octroyeren ende assisteren / had hy vele Jaren / soo in't publijck als in't particulier / seer vele moeyten gehad / ende goede Officien gedaen / gelijck vele van de Bewinthebbers der selver konden getuygen. Tot de West-Indische Compagnie / verklaerde noyt sonderling succes te hebben komen zien. Gelijck dan namaels oock deselve niet veel segens heeft gehadt. Nochtans heeft hem oock niet weynig voor de selven gedwongen / het wederhouden van de selve Compagnie in zijnen tijdt.

Indien de calumniateurs / seyde hy / haer willen bekende maecken / ende haer schrijven gestandt doen: hy nam aen te bewijsen / dat in alle andere Poincten segens hem gestelt / sy hem notoir ongelijck hadden gedaen / ende in seer veel Poincten segens de Authoriteyt / Rechten ende vryheden der Landen ende Steden van Hollant ende West-Vrieslant / hen exorbitantelijck hadden vergrepen: Ende dat deselve / ende alle andere / aen dese fabrique part ofte deel hebbende / verdient hadden gestraft te worden.

Endtlijck stelde sich voor dat vermoedelijck die van Hollant hem souden mogen zijn advijs af vragen / wat middelen voor handen waren omme alle swaricheyden te Rechten / hy seyde / dat alle violentien voor den Staet van den Landen ende Steden / voor zijne Princelijcke Excellentie / voor zijn Loffelijck Huys ende alle Leden van dien / voor alle vrome Patriotten van alle qualiteyten / ende sonderlinge voor de ware Gereformeerde Religie / ende Religions Verwanten / waren corrosijf / ruineus een oprechten Spaenschen Raedt / tot ondergangk van dese Loffelijcke Landen ende den Welstandt van dien streckende.

Dat daeromme behoorde genegenomen te worden / 't gene / seer Wijsselijck / lest by den Heere Ambassadeur van de Con:

Majesteyt van Vranckrijck met levendige redenen was gerecommandeert: ende yteratijvelijck soo aen de Heeren Staten Generael/ als aen die van Hollant in den Jare 1613. by de Coninckliicke Majesteyt van groot Britannien geraden ende vermaent: daer toe oock syne Majesteyts vermaninge ende Raet noch binnen 's Jaers gegeven/seer wel kon geappliceert ende geëygent worden. Item den Raedt ende vermaninge van den extraordinaris Ambassadeur van den Coning van Sweden: ende verscheyden vermaningen ten selven eynde streckende / by velen van de Vergaderinge soo publijckelijck als particulierlijck gedaen/ Namentlijk het afleggen van alle ombragien, Jalousijen, ende nadencken, alle geconcipieerde bitterheyden, haten, ende Wraecken: maer vergetende het gepasseerde (soo veel eenichsins ende sonder merckelijcke prejuditie geschieden kon) hem van nieuws te Wapenen met onderlinge Liefde/ Eenicheydt/ ende vertrouwen: wesende de eenige middelen om den Spaenschen Raedt/ gewelt/ ende meneen/ te wederstaen.

't Selve gedaen zijnde/dat goede sorge most gedragen worden/ dat de Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael/ die in 't Generael op geene Instructien en besoigneren/ het fondament van hare Vergaderinge houden te wesen de naerdere Unie van Uytrecht: wel ende voorsichtelijck lettende/dat de Poincten daer by tot hare laste ende dispositie gestelt/ onderhouden/ ende nagekomen worden: de defecten van de Consenten der voorleden Jaren gesuppleert ende voldaen: voor het loopende Jaer wel ende tijdelijcke goede Consenten ingebracht/ende Hollandt met West-Vrieslant voor de quoten van de andere Provintien voldaen werden van de verschoten Penningen, aen die drie Regimenten Francoysen te voet, ende twee Compagnien te Peert.

Dat deselve Gecommitteerden hen onthouden van tot hare kennisse ofte dispositie te willen trecken/ saken by de voorsz Unie of niet aen haer gestelt/ of expresselijck aan de particuliere Provintien gereserveert/ 't en zy by vrywillich Consent van alle de Provintien sulcx toegestaen werde/ sonder eenige overdringinge ofte overstemminge daer inne te gebruyken: alsoo

alsoo 't selve voor usurpatie ende Violatie der Hoogheyden ende Rechten der Respective Provintien sal gehouden ende geacht worden: daer uyt geen dienst/ maer wel onheylen ende swarigheyden staen te verwachten.

Dat sulcx nootelijck diende in Religions saken/ brengende den text van de voorsz. Unie klaerlijck mede/ gelijck oock verscheyden andere Tractaten dat de dispositie over de Religie ende Religions saken aen de Respective Provincien is gereserveert: ende het gebruyck in de voorsz. Vergaderinge onderhouden in de naeste dertich Jaren/ is/ dien conform/ geweest/ dat sonder gemeene bewillinge van alle de Provincien/ daer inne in 't minste niet en was gedaen.

Dat zijne Excellentie ende Raet van State, in 't beleyt van de saecken van State ende Oorloge/ de Landen in 't Generael aengaende/ volgens de Instructie daer op by de Heeren Staten Generael met goede deliberatie gemaeckt/ ende by henluyden Respectivelijck/ met Eede te achtervolgen ende onderhouden/ aengenomen: besorgende dat de Provintien de defecten in de Consenten van den verleden Jaren suppleren ende voldoen/ elck voor hare quote/ die van Hollant ende West-Vrieslandt datelijck indemneren/ ende bevrijden van het verschot aen de Fransche Ruyteren ende Soldaten metten Officieren gedaen: ende voorts dat de Jaerlijcxe Consenten behoorlijck mogen inne gewillicht ende voldaen worden: ende dat de lasten de gedragen Consenten niet merkelijk te boven gaan.

Lettende met goede insichten/ dat in saken van groote importantie/ met goede correspondentie ende kennisse van de Heeren Staten Generael werde gebesoigneert/ dat tegens de Hoogheyden/ Rechten/ Privilegien ende gebruycken van de Provincien/ Leden ende Steden van dien niet en werde geattenteert: ende sonderlinge geen indracht oft eenige verhinderinge gedaen/ in 't practiseren van het twee-en-dertigste Articule der voorsz. Instructie, als om seer gewichtige redenen daerinne gestelt.

Dat zijne Excellentie ende de Collegien van de Admiraliteyt/ de saken ende het beleyt van den Oorloge te Water, met den middelen daer toe gedestineert ende 't gene daer aen kleeft/

volgende de Instructie (mede by Ede te achtervolgen aengenomen) dirigeren: ende/ in Extraordinaris ofte importante saecken/ met goede kennisse ende Correspondentie van de Heeren Staten Generael procederen: oock lettende dat de lasten niet merckelijck en excedeeren het inkomen.

De Heeren Ridderschap, Edelen ende Gedeputeerden van de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt en besoigneeren op geen Instructie, maer Vergaderen op de Poincten van beschrijvinge ofte recessen, met last omme op alle voorvallende saecken mede te advijseren ende Resolveren/ tot meeste dienste ende versekeringe der Landen in 't Generael/ Leden ende Steden van dien in 't particulier.

Waerinne hy vermaende dat men voor al behoorde te letten op d'Unie onder den Leden ende Steden/ eerst/ ende daer na met de respective Provintien gemaeckt: overwegende waer toe de Leden ende Steden onderlinghe aen malkanderen verbonden zijn: daerinne bewijsende de oude Vromigheyt ende getrouwigheydt,met oprechte eendrachtigheydt ende volkomen vertrouwen: vergetende alle gepasseerde saken/ soo veel met de welstant vande Landen/ Leden ende Steden van dien geschieden kan. Ende stellende in de Religions saken eene Christlijke provisionele tolerantie ofte verdraegsaemheyt in 't verscheyden gevoelen van de praedestinatie ende aenkleven van dien/ met goede bepalinge jegens alle Excessen/ voorts blyven by de Gereformeerde Leere makende eene goede Kerckelijcke Ordonnantie: ende daer by Herstellende de Kerckelijcke Vergaderingen ende discipline: onderhoudende voorts de belosten ende ordre/ dat niemandt ter oorsake van de Christelijke Religie of gevoelen in de selve sal worden ondersocht/ ofte eenige molestie aen gedaen: op dat een yegelijck in ruste ende Vrede/ onder de wettelijcke Regeringe deser Landen ende Steden/ macht leven in goede versekeringe: ende indien decisie op het voorsz. verscheyden gevoelen noodich bevonden wert/ dat met goede deliberatie ende sonder passie van allen zijden/ by de beste reden mach worden ondersocht wat wegh/ ordre/ ende vergaderinge daer toe by gemeene bewillinge best ende bequaemst sal mogen worden ingegaen.

Dat

Dat zijne Excellentie ende de Gecommitteerde Raden der Staten van Hollandt in conformite van haer Respective Commissien/ Instructien/ Resolutien ende Acten/ besoigneren met goede Correspondentie ende discretie / in alle saken van State/ Kerckelijcke ende werelltijcke Politie/ ende Oorloge / die Landen van Hollandt ende West-Vrieslandt / Leden ende Steden van dien in 't Particulier aengaende: ende dat in importante ende zware saken der Staten bewillinge ende Consent werde versocht / ende in alles hare Resolutien nagekomen.

Dat zijne Excellentie ende de Raden van de Justitie in Judiciele differenten ende geschillen de Justitie wel ende behoorlijck administreren; ende oock daerinne gehandthaeft werden.

Dat de Kamere van Reeckeninge in de Administratie van de Domeynen ende andere saecken tot hare dispositie staende / haer wel ende behoorlijck quyten / ende daerinne gemainteneert werde.

Dat de Officieren soo Generael als particulier / eensamentlijck de Regenten van de Steden ende Dorpen / in 't bevorderen van goede Politique Regeringe/ Administratie van de Justitie / vorderinge vanden welstandt ruste ende eenicheydt van den Steden / Dorpen/ Poorteren ende Inwoonderen van dien / haer wel ende behoorlijck dragen/ ende met goede discretie hare Authoriteyt gebruycken: oock gehandthaeft worden.

Dat 't selve alsoo gedaen/ ende een yegelijck in zijn Recht/ Authoriteyt ende Ampt gerespecteert / ende gehandthoudt zijnde naer behooren/ alle saken ontwijffelijck haest wederomme in goede Poincten ghestelt ende ghebracht worden souden.

Endlijck badt voor al te willen letten op haer Hoogheyden/ Rechten/ vryheyden ende verseeckeringe van Staet in 't gemeen ende particulier: Hy seyde wijders ten naesten by gelijcke zwarigheyden te hebben moeten lijden/ ende door Godes Genade overwonnen/ Anno 1586. ende 1587. onder den Grave van Lycester: 1588. ende 1589. onder den Baron

 Willugby,

Willugby, zijnen Successeur over het Engelsche Secours: in 't Jaer 1600. na den Slach van Vlaenderen: in 't Jaer 1608. in de handelinghe van den Treves. De waerheydt / (seyde hy) heeft nu twee-en-dertich Jaren de Leugenen overwonnen: vertrouwende dat Godt den Heere Almachtich de waerheydt noch voorstaen / de Leugenen ende Leugenaers confonderen soude. Andere (van groote qualiteyt ende meriten) soo in dese Landen als in de nagebuyre Rijcken ende Landen / hebben / voor ende by onse tyden / gelijcke / oock wel grooter Calumnien moeten verdragen.

Tot meerder aenwijsinge / wat hy om de meer-gemelde Treves handeling heeft moeten lijden / dient volgende Extract ende besoigne op dat stuck voor gevallen.

EXTRACT.

SOo op gisteren voor middag in de Vergaderinge van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, gebracht wierden seeckeren Brief aen deselve geaddresseert, ende op namiddach inde Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslandt, twee Brieven, d'eene geaddresseert aen den selven Heeren Staten, ende d'andere aen den Burgemeester van Amsterdam *Reynier Pauw*, alle drie van woorde te woorde genoug van eenen inhoudt, wesende deselve ingestelt seer *schandaleus*, ende vol Vilaynie, soo van de Heeren van de Regeringe, als oock specialijcken van den Persoon van den Heere Advocaet *Olden-Barnevelt*: als of deselve Heeren van de Regernige, ende den voornoemden Heere Advocaet, in de jegenwoordige handel van *Vrede* ofte *Treves*, yet sochten te doen ofte te wege te brengen, dat niet en strekte tot dienste ende versekertheydt van den Staet van den Lande, nochte sulcx als deselve vereyschte: voegende daer by noch eenige dreigementen. Ende den voornoemden Heere Advocaet daer op oorsake genomen hebbende in 't lange te verhalen sijn xxxj. Jarigen dienste, soo in qualiteyt als Pensionaris der Stadt Rotterdam, als mede als Advocaet van de Landen van Hollandt ende West-Vrieslandt: ende 't gene daer-en-tusschen in 's Landts Publicque, ende de particuliere saken van sijne Excellentie ende sijne wijt-beroemde

Huys

Huys van *Nassauw*, was verloopen, ende de debvoiren by hem daer in gedaen met alle getrouwheydt, sulcx hy in goeder Conscientie ten dienste van den Lande geacht hadde te behooren; ende noch bereyt was daer inne te Continuëren: dan dat hy naer enighe tijdt herwerts begonst hadde te mercken, dat men veel saken, ende sonderlinge 't gene gepasseert was in den handel mette Gedeputeerden van den *Vyandt*, op hem hadde, daer nochtans in de selve niet en was gepasseert, of 't en ware hier in de Vergaderinge geconsulteert ende goet gevonden. Ende soo nu in deze Brieven hier van opentlijk bleke dat men het op hem hadde, wilde hij den Heeren Staten in beraet geven, of tot vorderinge van 's Landts dienste, ende voor sijnen Persoon niet goet ware dese tempeesten te ontwijcken, ende hem voor eenen tijdt stil te houden: 't welke, zoo men 't zelve voor den dienste van den Lande geraden vonde, wilde hij gaarne zulkx doen, zonder dat hij nochtans van eenige dreygementen, als by de voorsz. Brieven sijnen Persoon schijnen gedaen te worden, hem te bevreesen. Ende sijn E. daer op desen voor-middach niet ter Vergaderinge komende, was by den Heeren Edelen ende Steden, Representerende den Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, de voorsz. zake genomen in deliberatie: ende naer dat de Heeren Edelen ende Steden verklaert hadden, 't goet Contentement datse hadden van de diensten van den Heere Advocaet, ende de begeerte dieze hadden sijne E. daer inne te sien continuëren: ende voor Resolutie goet gevonden, dat men door eenige Gedeputeerden uyt dese Vergaderinge sijne E. soude versoecken terstonts in dese Vergaderinge te komen, ende te Continuëren sijnen dienste als te voreu: oock om hem te animeren en te vermanen, dat dese Vergaderinge, voor soo veel 't noodt ware, sijnen Persoon zijn nemende in heure Edts *protectie* ende *Sauvegarde*: zoo verre dat, zoo yet jegens de selve geattenteert worde, men dat nemen zoude als aen heure Ed: Mo: selfs gedaen.

Ende nopende de fameuse Brieven voren geroert, dat die met sijne Excellentie sullen worden gecommuniceert, ende deselve verklaert, hoe de Heeren Staten in dese saecke als aen heure Edts Vergaderinge, ende aen haren Officier gedaen, ter harten nemen ende geresolveert waren by alle middelen den Autheur van dien te soec-

soecken, te ontdecken, ende te doen corrigeren naer sijne merite. Ende omme daar toe te komen, goet gevonden hadden een premium van *twaelf hondert Ponden* van veertich grooten 't Pont, te stellen aen den geenen die 't geschrift soude kennen ende de hant weten aen te wijsen: ende voorts noch voor den Autheur selfs (in gevalle hij hem bekent maken wil) zijn Pardon, ende voorts præmium, in gevalle hij hem openbaerde, ende verklaringe dede door wiens *beleydt*, instigatie ende persuasie hy sulcx gedaen hadde: ende om tot 't eerste den Heere Advocaet te versoecken ende aen te zeggen, zijn Gecommitteert den Heere van *Opdam*, *Hugo Muys*, van Holy, *Pieter Boom*, ende *Jean Pietersen Stoop*, als uytten *Edelen*, *Dordrecht*, *Amsterdam*, ende *Alckmaer*: en tot de Communicatie met sijne Excellenttie den Heere van *Brederode*, Doctor *Johan Herck*, *Arent Meynertsen*, *Pieter vander Meer*, *Bolensz*, ende *Cornelis Veen*, als mede eenen uytten *Edelen*, *Dordrecht*, *Haerlem*, *Delf*, *Amstelredam*, ende *Hoorn*, Gelijck mede verstaen is, dat eenige uyt dese Vergaderinge souden instellen de Publicatie op de voorsz. fameuse geschriften, ende t'ontdecken van den Autheur, te doen in conformité deser Resolutie. De voorsz. Gecommitteerden hare last voldaen hebbende, is mette eerste, den Heer Advocaet wederom in de Vergaderinge gekomen: ende de tweede, hebben gerapporteert, hoe zijne Excellentie de Vergaderinge bedanckte van de Communicatie, ende hem gedroegen tot 't gene deselve goet gevonden hadden. Gedaen in den Hage den Vijfthienden Octobris, Anno sesthien hondert ende acht. Onderstont, uyt gegeven voor Extract Autentijck, op den 22 Octobris Anno zestien hondert acht, ende was onderteyckent, by my *A. Duyck*.

De Heer Jakob Westerbaen, *Heer van Brandwijk*, *&c.*
Op een Handstokje, *daar den Heer* van Barnevelt *mede ter dood ging*.

IK was het Stokje van den Vader van het Land,
Van *Olden-Barnevelt*: ik stijfde zijne hand,
En diende tot een stut der afgesloofde leên,
Doe hij, ter dood gedoemd, most na het zand toe treên.

Op

Op mij heeft hij gesteund, die met zijn wijzen raad,
Zelfs veertig Jaren lang de Steun was van den Staat.
Gij, die mij komt te zien, verwaardigd met een traan
Te loonen mijnen dienst, die ik hem heb gedaan.

In een Gedicht aan D. Gerardus Brand.

IK was *van d'uwe doe*, gelijk gij zegt, en wel:
Hoewel gij doe misschien noch verre waart te zoeken;
Zoo was ik ook, na dat de *Sijnodale* vloeken,
Verdoemden, Leer en Luy, tot vreugde van de Hel;
Na dat men 't Hooft van *Jan* gaf aan *Herodias*,
Om dat 'er was gedanst na 's Vorsten welbehagen;
O Holland! denkt noch eens aan die bedroefde dagen,
Waar doe uw hoog gezag en uwe vrijheid was.
Doe gij in uw gebied een bloedraad zaagt gezet
Door vreemden, over die, daar gij op had te zeggen,
En, om tot tijranny een nieuwe brug te leggen,
Op uwes voorspraaks hals het zwaard des Beuls gewet.
Doe gij de grijze kop zaagt van zijn schouders slaan,
Waar op hij zoo veel haats en zwarigheiden lade,
Om tegen † *Dudley* en 't gespuys van zijnen Rade † *Leicester.*
(Die u te dempen zocht) uw hoogheid voor te staan.
Doe 't bloed des ouden Heers gestort wierd op 't Schavot,
Dat God noch wreken zal, wanneer tot heil der vromen
Die Schrikkelijken dag des oordeels aan zal komen,
Want vromer mannen bloed is kostelijk bij God.

In OCKENBURG.

DIE gij daar ziet alleen, aanzienelijk van wezen,
Is *Olden-Barnevelt*, die tot de dood verwezen,
Most knielen voor het zwaert, en liet zijn grijze hooft,
Dat tot der Landen dienst had veertig jaar geslooft,
Verwezen tegen dank van Edelen en Steden,
Van wien hij was gelast het Recht en Vrijgheden

Van Hollandt voor te staan als een getrouwe Raad,
Gelijk hij door zijn eedt verplicht was aan den Staet.
Verwezen, en gedoemt van Rechters die men maakte,
Die hij niet kennen most en voor onwettig wraakte:
Gestelt, van onder wiens gezach hij niet en stondt,
Die hij geen rekenschap was schuldig met de mondt;
Van die, die over hem geen vierschaar mochten spannen;
Verwezen, en gedoodt na 't vonnis zulker mannen,
In Hollandt, daar hij was der Staten Onderdaan,
En strafbaar onder haar indien hij had misdaan.
Der Staten, die noch korts als Princen van de Landen,
Hem tegens ijder een, die hem quam aan te randen,
Door openbaren druk verleenden haar behoed,
En keurden zijnen dienst voor oprecht en voor goedt.
Zoo heeft elk Landtschap recht op eigen Onderzaten,
En elk is Souvereyn al zijnder zeven Staten.
Die dan rechtspleging doet op iemands Onderdaan,
Die neemt de hooge macht eens anders Landschaps aan.
Mij lust die heugenis niet verder te ververschen:
Ik zoek u vloek, noch zucht, noch tranen af te perssen;
't Zij recht, het zij geweldt, het zij een misverstandt,
God were zulken tijd genadig van ons Landt.
Ik stel mij buiten zucht en wil met u niet twisten,
Noch voor d'*Arminiaan*, noch voor de *Gomaristen*.
Ik swijge van het jaar van acht-en negentien;
Wat leyt u aan 't krackeel? Gij komt om wat te zien.
Zie dan dees Schilderij van Hollants wijzen Voorspraak,
En ondervraag mij niet wat feyt, wat reên, wat oorzaak
Een man van zulk bewind heeft tot de dood gebracht:
Hoor wat hij zelver zey eer dat hij wierd geslacht,
Dus sprak hij op 't Thooneel dat op het Hof bereydt was
(Na dat hij langs de Zael door *Niethof* daar geleydt was):
Ik zal hier schoonen loon voor mijnen dienst ontfaan,
Die 'k veertig jaren lang den Landen heb gedaan.
En, na 't gedaan gebedt, en nu het sterven nader;
Borgers, gelooft het niet, ik ben geen Landt-verrader,

Ik

Ick sterf een Patriot, getrouw voor 't Vaderlandt.
Hij knielde en kreeg de slach en storte tegen 't zandt.
De neusdoek dronk zijn bloet, dat met verscheyde stralen
Liep uyt den ouden hals, men sne het van de palen,
Men schrabde 't van 't Schavot en las het uyt het zandt,
Zoo dat men korts daar na, noch drop, noch sprengsel vant.
Elck grabbeldt, maar niet al door eene tocht gedreven:
Een Boer riep, wilt mij meê wat voor een daalder geven
Van 't bloedt van *Barnevelt* (dewijl men het verkocht)
En in zijn neusdoek heeft hij deze schat geknocht.
('t Was van 't bebloede zant) en zey hij wouw 't bewaren,
En dat hij het zoo lang zouw in een doosje sparen,
Tot dat van zulken bloedt zouw wraak genomen zijn.
d'Een zach het aan met vreugdt en d'andere met pijn.
Zie noch eens die gij ziet, en wenscht in onze dagen
(Om 't wagg'len van het Lant met wijsheyt t'onderschragen)
Een raatsman, hem gelijk in aanzien en beleydt,
Die 't lichaam van de Staat behouw in eenigheydt,
En van misbruikt gebiedt de Landen mogen vrijden,
Gelijk hij heeft gedaen in Graef *Leycesters* tijden,
Doe 't wettige gezach der Staten lach verkracht,
Die hij in korten tijdt weêrom in aanzien bracht;
Die altijds over dwers lach in des Graven wegen,
Zoo dat hij nu verzet, verbijstert, en verlegen,
Vondt oorbaar voor zich zelfs dat hij om Londen dacht,
En zeyde; *'t Is nu tijdt dat ik mijn Hooft hier wacht.*
Wenscht zulken man te roer om wel te helpen stuuren
Het Schip van 't Vaderlandt, dat quade nagebuuren
Vast trachten met geweldt te helpen aan de grondt,
Daar nu niet anders is als kruidt en loot en lont,
En spogh van vuur en vlam voor oude Bontgenoten,
Voor wien ook Engelsch bloedt voor dezen is vergoten,
Daar eertijds liefde was, en tegens 't Spaans geweldt
Voor haar gebuuren troost, en Oorlogsvolk, en geldt.

JOOST VAN VONDEL, behalven zijn treffelijken PALAMEDES, in het tweede Deel van zijn Poëzij.

JAER-GETYDE

Van wijlen Heer

JOAN van OLDEN-BARNEVELT, Vader des Vaderlandts.

OKAKEL.

Quid sentire putas omnes, CALVINE, *recenti*
De scelere & fidei violata crimine?

I. 's LAnts treurspel weêr verjaert: om wiens gedoemde trouwe,
Als weeu, of wees, in rouwe,
Bedrukt en troosteloos, treurt Hollands goe gemeent,
Op GROOT-VAERS koud gebeent.
II. Soo ras d'Aerts-lastertong van 't huychelaers Synode,
Den aerd des Duyvels, Gode
Aenteeg, en had Gods naem, tot suyv'ring van haer saeck,
Gebrandmerckt, op haer Kaeck.
III. Ontbrack'er 't segel, om dien gruwel kracht te geven,
Met quetsing van het leven,
En afgemartelt bloed der allervroomste borst:
Daer Helsche Wraeck na dorst.
IV. De Baster-vierschaer dan, na 't schoppen van 's volcx Vaders,
Geschandvleckt, als verraders,
Verwijst ons BESTEVAER, met afgeleefden strot,
Te verwen 't Hof-schavot.
V. Geduldig stapt hy, met sijn stocxken, na het ende
Van doorgesolde ellende,
Van last, en barens weê. ô banck des Doods! ô sand?
Waer toe verseylt ons land?
VI. De siele seyl-vlug', om, door d'aders, uyt te varen,
Begraeut de trage jaren,
En noopt den ouderdom. Haer frissche jonge moed
Wil bruissen, door sijn bloed.
VII. Na onschuld, en gebed, getroost, voor 't swaert te bucken.
Door 's boesems open-rucken,
Sag elck in 't oprecht hart: dat allesins bestreên,
De maet sloech, als voor heen,
VIII. Hy knielt. ah! ha! hy sneeft, met sleep van nederlagen,
En storting aller plagen,

De

De boom van Duitschland kraeckt, en ziddert over al,
Van soo vermaerden val.
IX. Van soo vermaerden val, besterft de vreugd, en hope,
In 't aenschijn van Europe:
Euroop gevoelt dien slach, sy sucht, en sit verdooft,
Door 't ploffen van dat Hooft.
X. Dat Hooft, dat heylig Hooft, dat spring op spring-vloet schutte:
Dat Nassaus glory stutte:
Dat Hooft, dat Spaignen, eer het sloot sijn gouden mond,
Op goude bergen stond.
XI. De geest ontkerkert, zach, van 's hemels hooge deelen,
Den dollen Moordlust speelen,
Met romp, en kop, en bloed verstrecken, versch en laau,
Een roof van 't papegrau.
XII. Soo kinders, riep hy, soo: vermaakt u, op mijn leste.
Ik offer 't lijf ten beste.
Mijn siel, oh! of de Staet verbergt waer, door mijn dood,
Vind rust, in Godes schoot.
XIII. De schim was heen, de stem, voor wind, oock heen gevlogen.
Wy klaegden 't aan ons oogen:
En 't oog was, na dat Licht, in 't nare nachtgevecht,
De VRYHEYD quijt en 't RECHT.

I. van Vondel.

GEUSE VESPER.
OF
SIECKEN-TROOST,
Voor de Vier-en-twintig.

Op de wijse: *Brande Partinice.*

1.
HAd by Hollandt dan gedragen,
Onder 't hert,
Tot zijn afgeleefde dagen,
Met veel smert,
Om 't meyneedig swaert te laven,
Met sijn bloet;
En te mesten kray en raven,
Op sijn goet?

2.
Maar, waarom den hals gekorven?
Want zijn bloet
Was in d'aders schier verstorven:
In sijn goet
Vondt men noyt de Pistoletten
Van 't verraet,
Uytgestroyt, om scherp te wetten
's Vollecx haet.

3.
Gierigheyt en wreedheyt beyde,
Die het swaert
Grimmig ruckten uyt der scheyde,
Nu bedaert,
Suchten: Wat kan ons vernoegen
Goet en bloet?
Och, hoe knaegt een eeuwig wroegē
Ons gemoedt!

4.
Weest te vreên, haelt Predikanten,
West en Oost:
Gaet en soeckt by Dortsche Santen
Heyl en troost;
't Is vergeefs, de Heer komt kloppē
Met sijn Woordt.
Niemant kan de wellen stoppen
Van die Moort.

Besluyt.

„ Spiegelt, spiegelt u dan echter,
„ Wie gy sijt:
„ Vreest dē worm, die desen Rechter
„ 't Hart af-bijt.
Schent uw' handen aen geen Vaders,
Dol van haet,
Scheld geen Vromen voor verraders
Van den staet.

Op het Treur-spel

VAN

PALAMEDES.

TEn leed geen seven jaer, of *Palamedes* schaeu,
By nacht, de tenten ging der Rechteren doorwaren:
Die resen op verbaest met opgeresen hayren,
En sagen daer een' schim mishandelt blond en blaeu.
Sijn baerd hing dick van bloed: sijn keel was schor, en flaeu.
Wie komt ons, riepen sy, in't duyster dus vervaren?
By toorts-licht, sprack hy, ick uw' straf lees uyt dees blaren:
Die mijne onnooselheyd ten roove gaeft aen't graeu.
Sy zidderden van schrick, sy vlooden niet, sy vloogen,
Dan ginder, dan weer hier, voor 't branden sijner oogen.
Hy stapt hen na, en liet een' bloet-vleck waer hy trad:
Tot dat de schemering des dageraeds ontloocken,
d'Ancxtvalligheyd verdreef van't naar, en ijsl'lijck spoocken,
En vond de vader-beuls door't knagen afgemat.

PHOCION.

ICk waerde weergae, die in oorloog en in vreede
Mijn goet, mijn bloet, ten dienst van't Vaderlandt bestede,

Heb

Heb op mijn onverdient geladen al de haet,
Gelijck als gy nu doet, van't volck en van den Raet,
Die mijn verdoemden, als verrader, en het leven
Benamen, belgt u, dat u mede wort gegeven
Het selfde loon, voor onbeloonlijcke deugd?

PA. PA.

't IS aller vromen tal, ô *Phocion*! een vreugd,
Te weten, dat ick my heb eeuwich soo gequeten,
Dat mijn benijders selfs niet te bewijsen weten,
Yets van verradery of diergelijcke lucht,
Al stroyt de leugen by een yder dat gerucht.
Door nijt ben ick gedoot, in't uyt-eynde van mijn Jaren,
Van luy die speet, dat sy, dat ick was, niet en waren,
Dat's vroom; des eerloost my geen eereloose doodt.

SENECA.

HY doodenu dien gy gequeeckt had in u schoot
Des onser Zielen twee, men qualijck onderscheyden
Soud' kunnen, het en dee 't verschil dat tusschen beyden
De *Neroos* is, 't waer dat, ick twijffelde by my;
Of gy mocht wesen ick, of ick mocht wesen gy,
Soo lijck sijn wy elkaer, aen daden en in woorden:
Dan 't onderscheyt is dit, dat mijnen *Nero* moorden
De Moeder van sijn vleesch, u *Nero* dee veel meer
Want hy vermoorden u, de Vader van sijn eer.

LIEDEKEN.

Op de wijse: Cornette Musicaal.

I.

AY treurt met rouw, trouw *Batavieren*;
Hy die u saecken recht wou stieren,

Doen

Den *Vader* van u Stand,
Die 't *Heyl* u stichte;
Den trouwsten *Raadt* van 't *Land*,
Leyt jammerlijck in 't zand
Vermoordt; en 't onverstand
Gaat hem aen elcken kant,
Met leugens, noch verraet op-dichten.

I I.

Maar waar voor moest hy den *Doodt* smaken?
Waer voor? voor sijn geduyrig waken:
Voor 't schutten van 't geweld,
Voor *'s Lands Vryheden*.
O grooten *Barneveld*,
Gy, als een vromen Held,
Sult eeuwig zijn getelt,
Als Wit en Baak gestelt
Tot het *Volcks* nut, met die best deden.

I I I.

Lof hebt voor al, die Eedt en Trouwe
Tot *'t Gemeen-best* oyt wilden houwe.
Lof *Pronck* van onsen *Staat*:
Lof *Phœnix* eenich:
Lof *Nederlands* cieraat,
U lof ten Hemel gaat,
Lof eeuwich voor u daad:
Gy zijt verlost van 't quaad:
Leeft *Phœnix* in u Lof alleenich.

I V.

Den *Hemel* sal met wreede plagen,
V rechte saack noch wel uyt-dragen
Door *'t vry-getergt Geslacht*,
Welck roemt op Wetten:

Want

Want door d'onnoosl'ler klacht
Sal werden *Straf* gebracht;
Met schand-vlecks wolcks onsacht,
't G'laurierd' hooft trouwloos durfden smetten.

V.

En gy, en gy, O vroom *Hollanders*!
Mint gy te recht u trouw *Voor-standers*:
Soo u sijn ong'lijck deert;
Wert gy gedreven
Hem recht te sien ge-eert,
U ernstelijck dan keert,
Dat gy sijn Lof vermeert,
En dat gy hem niet weert,
Een Graf-plaets in u ziel te geven.

By my, die ick zy.

J. v. VONDEL.

In de Nachtegaal *van Amersfort.*

ZY levert mannen uyt de bloem der Ruyterijen,
En draagt noch moed op 't bloed van *Olden-Barnevelt*,
Wiens glorij blinken zal, ten trots van die 't benijen,
Zoo lang voorzichtigheid en trouw op d'aarde geld.

Gesprek

op het Graf van wijlen den Heere

JOHAN van OLDEN-BARNEVELT.

Vreemdeling. *Kerk-galm.*

Vr. WIE luystren om de vraag eens Vreemdelings te hooren?
Ker-g. Ooren.
Vr. Wie stopt 's Lands voorspraak hier den mond met dezen steen?
K. Een.
Vr. *Mauritius*? Wat kon den Landvoogd dus verstoren?
K. Toren.
Vr. Zoo heeft hij om verraad hem 't leven afgesneên?
K. Neen.
Vr. Was 't om de Vrijheyd dan met kracht op 't hart te treden?
K. Reden.
Vr. Wat mist al 't Vaderland bij 't korten van dien draat?
K. Raat.
Vr. En brakmen meer dan 't Recht der vrijgevochte *Steden*?
K. Eden.
Vr. Wat baard dit, nu elk voeld hoe veel zijn dood ons schaad?
K. Haat.
Vr. Wat moet men doen, die met den Dwingland t'samen-zweren?
K. Weren.
Vr. Zouw dan haar hoogmoed haast verwelken, als het gras?
K. Ras.
Vr. Wat zal men *Barnevelt*, die 't juk zocht af te keeren?
K. Eeren.
Vr. Wat word de Dwingeland, die 't recht te machtig was?
K. As.

B. M.

B. M. SACRUM,
Generosi & Illustris

JOH. AB OLDEN-BARNEVELT,

Domini Berckeliæ, Rooderisiæ, &c.

Sapientissimi Hollandiæ & West-Frisiæ Advocati, Magni Sigilli, & Archivorum custodis, ejusdemque libertatis proto-martyris Sanctissimi, Constantissimi, & Innocentissimi

QUOD FUIT, HEIC QUIESCIT.

QUi post quadraginta septem annos continuos eximiè fideliter, & fortitur, rebus dubiis & asperrimis, sago togaq; Patriæ navatam operam, Hispanos terra marique Consiliis suis sæpe fugatos, resquæ eorum imminutas, amicitiam ac benevolentiam Christianissimi, aliorumque Regum ac Principum in stabilinem libertatis acquisitam, Rempublicam, Dei favore ejus laboribus adspirante, bene constitutam, *Mauritium*, Domumque tam Bredanam, quam Drillenburgicam, usque ad invidiam multorum, suo suasu, præsertim difficillimis *Leicestrii* temporibus, assiduo & sedulo conservatam, defensam, & auctam; tandem (ô execrabilis & inaudita ingratitudo!) ejusdem Illustrissimi *Mauritii*, nunc Auriacæ Principis, odio, invidiâ, & irâ, scelestissimi mortalium *Francisci Aertsenii* arte & fraude, plusquam Diabolico animo in illum excitatá, detestanda perfidia, XXIV. ambitione, aut avaritiá, aut livore corruptornm JUDICUM, quibus illegitime contra leges Patriæ ad perpetuum Batavici nominis dedecus, vecordia Ordinum Hollandiæ, inquisitio & cognitio caussæ ejus ab ORDINIBUS GENERALIBUS Belgii fœderati erat commissa, contra omne jus, æquitatem, propriamque ipsorum conscientiam, inauditus & indefensus, ad mortem condemnatur, atque in arce Hagæ-Comitana, plusquam mille armatis militibus, egregiè riteque per Ordinum-ductores, ad indignum hoc facinus tuto patrandum, dispositis (quorum præter viginti novem & amplius millia Reipublicæ præcipuus auctor fuerat, ut durantibus Induciis in præsidium libertatis alerentur) eodem *Mauritio*, cæterisq; inimicis suis spectantibus, hoc ipso actu Neronis immanitatem supe-

rantibus, per summum nefas, annum ætatis suæ agens LXXII. palam multum questus eripi sibi vitam immerenti, crudeliter trucidatur; & ita imperterrito, vereq; Christiano animo, spiritum Deo creatori suo reddens, vitam hanc mortalem cum immortali piè & gloriose commutavit. Non modo autem Hollandiæ, Patriæque suæ, sed Regibus Principibusque Galliæ, Germaniæ, Daniæ, Seciæ, imo universæ Europæ, denique omnibus bonis magnum sui desiderium reliquit XIII. May 1619. cum XXIX. Augusti ipsa die decollationis Joannis Baptistæ, Laudatissimus Senex pergens ad Consessum Ordinum Hollandiæ, qui illum paulo ante, cum declinare imminentem tempestatem vellet, & omnibus muneribus sese abdicare, hoc non permiserant, sed memorabili Elogio decoratum retinuerant, & in singularem suam tutelam receperant, contra omnem fidem, in ipsa Curia à Præfecto militum custodiæ *Mauritii* destinatorum, esset interceptus, & semper postea admodum stricte detentus & observatus, ut nunquam deinceps à suis sit visus. Vale Lector, & intrepidum indefessumque libertatis Batavicæ defensorem perniciosissima conjuratione tibi eeptum dole.

Ter zaliger gedachtenisse van den zeer Edelen/ Grootmoedigen ende vermaerden HEERE,

Johan Van Olden-Barnevelt.

Heere van Berckel, Rodenrijs, &c.

Wijlen den alderkloeckstenRaedt en Advocaet, oock Bewaerder van den grooten Zegel, ende de Chartres van den Lande van Hollandt en West-Vrieslandt: ende voor desselven *Vryheydt*, den alderheyligsten, stantvastigsten en onschuldig, of onnooselsten eersten Martelaer; wiens Lichaem hier rust.

DE welcke/ hebbende den tijdt van seven-en-veertig achter-een volgende jaren/ voor-treffelijck/ getrouwelijck ende kloeckelijck/ in de alder vertwijfelste/ verwerste/ onzeeckerste/ oock swaerste saecke sijnen Dienst het Vaderlant/ soo wel in tijden van Oorloge/ als van Vrede/ bewesen: de Spanjaerden/ beyde te water ende te Lande/ door sijne Raedslagen menigmael verjaecht ende doen vluchten/ ende hare saecken vermindert ende verachtert: De vrientschap ende goet gunstigheyt/

stigheyt/

righeyt / des alder-Christelijcksten, oock andere Koningen / Vorsten ende Princen / tot vast-stellinge van de Vryheyt des Vaderlandts / verkregen ende verworven: De Republijcke ende het Vaderlandt / (Godt Almachtig sijnen arbeyd genadelijck segende) wel ende vast gestelt. Graef Maurits, ende het Huys van Nassauw, soo wel dat van Breda, als dat van Dillendurch, selfs tot opspraeck ende benijdinge van velen / door zijn aenraeden / bysonderlijck in de alder swaerste tijden van Leycester, geduyrichlijck ende neerstelijck / bewaert / beschermt ende vermeerdert. Is ten langē lesten door des selven doorluchtigsten Graef Mauritius, (nu Prince van Orangien,) ô! vervloeckelijcke ende opt ongehoorde ondanckbaerheyt / haedt / nijdt ende gramschap tegen hem onsteecken / ende opgehist / met een meer als een Duyvels gemoet / door het snood' ende archlistig bedrijf van alder-slimsten onder menschen / Francoys Aerssen: ende door de versoepelijcke trouwloosheyt van vier-en-twintig Rechters / daer toe gecorrumpeert / of door eergierigheyt / of gierigheyt / of nijdigheyt: den welcken onwettelijck tegen de Wetten ende Privilegien des Vaderlants (tot euwige schande ende verwijt van de Hollandtschen naem) door de slaphertigheyt van de H: H: Staten van Hollandt / het onderzoeck / kennisse ende judicature sijner saecke / van de Generale Staten der Vereenigder Nederlanden bevolen was ende belast / tegen alle Recht / equiteyt ende billickheyt / ende tegen de eygen conscientie der Rechteren / ongehoort ende onverdedicht ter doodt veroordeelt: ende op het Hof van 's Graven-Hage / met meer dan duysent Soldaten / tot vrije ende onverhinderde uyt-voeringe van dit onbehoorlijck ende versoepelijck schelmstuck / bequamelijck ende in ordre / door hare Bevelhebbers beset sijnde (waer van hy voornaemste Autheur ende aenrader was geweest aen 't Vaderlandt / dat geduyrende den Trefves / tot voorstant ende bescherminge van de Vryheyt / boven de negen-en-twintig duysent / ende meer Soldaten souden werden in dienst gehouden) den voorsz. Prins Maurits, ende d'andere sijne vyanden / dit selfs aenschouwende (in onmenschelijckheyt / met dese hare daet alle de Nerones te boven gaende) hy getreden sijnde in het twee-en-seventichste jaer sijns ouderdoms / door het hooghste onrecht / openbaerlijck betuygende / ende zeer klagende / dat hem 't leven onverdient wierde benomen / wreedelijck vermoort. Ende heeft alsoo met een onverschrocken / ende oprecht Christelijck gemoet / sijnen Geest en ziele Gode sijnen Schepper wedergevende / dit zijn sterffelijck leven / met het onsterffelijcke / Godtsaliglijck ende glorieuselijck verwisselt (nalatende alsoo seer groot verlangen van hem / niet alleen aen Hollandt ende sijn Vaderlant / maer oock selfs aen de Koningen / Vorsten ende Princen van Vranckrijck / Duytslandt / Denemercken ende Sweden; ja selfs van geheel Europa / gelijck mede eyndelijck aen alle vrome) op den 13. Mey des jaers 1619. Na dat te voren op den 29. Augusti / des voorgaenden

ga[illegible]nden Jaers 1618. sijnde den dach van St. Jans onthoofdinge/ desen noyt genoeg gepresen ouden Man / gaende na de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ; de welck hem niet lange te voren / als hy dit aenstaende Tempeest hadde soecken te ontgaen / ende daer toe sich van alle publijcque Diensten willen ontlasten/ 't selve niet willende toelaten of gedoogen / maer ter contrarien hem vereert hebbende met een treffelijck lof-getuygenisse / in hare Dienst behouden/ oock daer benevens in hare particuliere bescherminge/of Sauvegarde hadden op-genomen : tegen alle trouwe selve op het Hof / ende dat van de Capiteyn van de Guarde van Prins Maurits was onderschept ende verseeckert : ende naderhandt gedurichlijck / soo nauwe gevangen gehouden / ende soo stricktelijck bewaert is geweest/ dat hy sedert noyt van de sijne gesien en is geworden. Vaert wel Leser : ende bedroeft u ten hooghsten / dat desen onversaechden ende onvermoeyden voorstander ende beschermer van de Hollantsche Vryheyt/ door een de alder-verderffelijckste conjuratie of t' samen-sweeringe u is beroost ende ontnomen.

HEER JAN VAN OLDENBARNEVELT.

ANAGRAMMA:

BEVVAARDEN HOLLANT IN EEREN.

NA-

NAREDEN
des Uytgevers aan de
HOLLANDERS.

WAerde Lantsluyden:

Dat deze hier voorgaende Getuygenissen en Rijmen meest over veel jaren zijn in druk uitgegaen, over al gants Hollant deur vrijelijk en onverhindert geveilt, verkocht, en alzoo onder alle menschen zijn gedivulgeert, is yder een genoeg bekent; ende daerom onnoodig dat te bewijzen. Aen deze dingen kan elk een zien en zoo klaer als den dag bemercken, dat in de gantsche *Historie van het leven en sterven van Johan van Olden-Barnevelt*, niet en is noch gevonden kan werden, dat eenigsins tegens de waarheydt ofte den Staat en goede Regeringe dezer Landen strijdig of nadeelig is: zijnde alles wat in de zelve Historie tot voorspraak en defensie van dien onnoozelen Heere gezeit of geschreven werd, op verre na zoo scharp niet, veel min scharper gezeid, als eenige van deze voorgestelde Extracten, voornamelijck de *Cronijck van Hoorn van D. Velius*, mede hier voor geallegeert, welcke Cronijck drie mael *met Octroy en Privilegie van de Ed. Groot-mogende Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt* is gedrukt, ende alzoo met groote meenichten zijn verkocht, en nergens verboden, gelijk ook deze andere dingen, zelf ook niet de gezeide *Historie van't leven en sterven van Johan van Olden-Barnevelt*, dewelke nu al bij de elf jaren opentlijk en vrijelijck is gedruckt en verkocht, waar aan men klaarlijck kan zien dat dezelve *Heeren Staten*, met het toestaan dat alzulke Schriften en Rijmen in elcks handen quamen, voornamelijk met het geven van't voorgenoemde Octroy, met donckerlijck hebben te kennen gegeven dat hare *Ed. Groot-mogende* mede hebben verstaan dat den *Heere van Olden-Barnevelt*, niet alleen uyt een bitteren haat en passie van een incompetenten Rechter; maar ook gants onschuldig en onnooselijck is om hals gebracht ende gedoodt.

Ick

Ick en ſtelle dit niet voor om mijn Vaderlant te bekladden, of yemant te beſchuldigen: maar alleen om te betoonen, hoe ellendig een Staat gebengelt en geringeloort wert, wanneer eenige van de Regenten haar plichten niet quijtende, hare Voor-rechten en Privilegien, om de gunſt van de eene en de haat van andere, haar uyt de hand laten nemen, ofte gewillig overgeven: waar door onze heerlijke Provintie van Hollant voor dezen ſeer ſchandelijk in hare Privilegien is verkort en gevilipendeert, tot groote droefheyt en hertſeer van alle goede Patriotten en Liefhebbers der Hollandtſe Vrijheyt. Doch is nu door Gods genade, en het wijs en voorzichtig beleyt en beſtieringe van onze wettige hooge Overigheidt, zoodanigen ordre geſteldt, dat alzulke onheylen en ongemakken niet lichtelijk meer zullen gebeuren, noch de Provintie van Hollandt zullen overdrongen werden. Leeſt dan waarde Lezer, en leert, hoe vergankelijk de Wereldtſche zaken, en hoe gelukkig de Onderzaten zijn welke van wijze en voorzichtige Magiſtraten geregeert, geprotegeert en beſchermt, en ter contrarie, hoe ellendig die zijn, die ten believe van een groote, of uyt haet en nijt verlaten en in haer vijanden handen overgegeven werden.

EYNDE.



C


HW 23MI R



